STEPHEN KING

GYVULĖLIŲ KAPINĖS

Stephen King

GYVULĖLIŲ KAPINĖS

Kirbiui Makoliui

Stephen King

GYVULĖLIŲ KAPINĖS

Romanas

Iš anglų kalbos vertė
ŽIVILĖ SAMĖNAITĖ

eridanas
Kaunas
1995

Stephen King. Rinktiniai raštai, 1 tomas

PET SEMATARY
New York, Penguin Books, 1984

Redakcija

Gintaras Aleksonis
redaktorius

Rolandas Maskoliūnas
redaktoriaus pavaduotojas

Gintautas Oksas
menedžeris

Rasa Tumėnienė
stilistė

Audrys Šimakauskas
meninis redaktorius

ISBN 9986-36-002-1

Yra žmonių, parašiusių knygas apie tai, ką jie nuveikė ir kodėl:

Džonas Dinas. Henris Kisindžeris. Adolfas Hitleris. Kerilas Čezminas. Džebas Margruderis. Napoleonas. Taleiranas. Dizraelis. Robertas Zimermanas, dar žinomas Bobo Dilano vardu. Lokas. Čarltonas Hestonas. Erolas Flynas. Ajatola Homeinis. Gandis. Čarlzas Olsonas. Čarlzas Kolsonas. Viktorijos Laikų Džentelmenas. Daktaras X.

Dauguma žmonių tiki, kad Dievas taip pat parašė Knygą ar Knygas apie tai, ką Jis nuveikė ir kodėl - bent jau iš dalies. Taip pat daugelis mano, kad Dievas sukūrė žmogų pagal savo įvaizdį, vadinasi, ir patį Dievą galima įsivaizduoti kaip asmenį... tiksliau, kaip Asmenį.

Yra žmonių, neparašiusių knygų apie tai, ką jie nuveikė... ir ką matė:

Žmogus, palaidojęs Hitlerį. Žmogus, atlikęs Džono Vilkso skrodimą. Žmogus, išbalzamavęs Elvį Preslį. Žmogus, išbalzamavęs - blogai, kaip sako daugelis - popiežių Joną XXIII. Žmonės, kurie valė Džonstauną, rinkdami kūnus į maišus, smaigstydami popierinius puodelius iešmais, kokius nešiojasi miesto parko prižiūrėtojai, vaikydami nuo savęs muses. Žmogus, kuris kremavo Viljamą Holdeną. Žmogus, kuris aptaisė auksu Aleksandro Didžiojo lavoną, kad apsaugotų jį nuo puvimo. Žmonės, kurie mumifikuodavo faraonus.*

Mirtis - tai mįslė, laidotuvės - paslaptis.

---

* Miestas Gajanoje, kur 1978 m. įvyko masinės savižudybės.

Pirma dalis

NAMINIŲ GYVŪLĖLIŲ KAPYNĖS

Jėzus tarė jiems: "Mūsų bičiulis Lozorius miega, bet eime, aš pažadinsiu jį".

Tada mokiniai susižvalgė ir kai kurie iš jų nusišypsojo, nes jie nesuprato, kad Jėzus kalba perkeltine prasme. "Viešpatie, jeigu jis miega, tegu sau miega.

Tada Jėzus pasakė jiems aiškiau: "Lozorius miręs, taip... tačiau vis tiek eime pas jį".

Evangelija pagal Joną
(atpasakojimas)

1

Luisas Kridas, kuris neteko tėvo būdamas trejų metų ir niekada nepažinojo savo senelio, tikrai nesitikėjo surasti tėvą, sulaukęs vidutinio amžiaus. Tačiau būtent taip ir atsitiko... Aišku, jis vadino tą vyrą savo draugu, kaip ir derėjo suaugusiam žmogui, palyginus vėlai gyvenime sutikusiam tą, kuris galėtų būti jo tėvu. Luisas susipažino su juo tą vakarą, kai kartu su žmona ir dviem vaikais persikėlė gyventi į didelį baltą namą Ladlou miestelyje. Kartu su jais atsikėlė ir Vinstonas Čerčilis. Čerčas buvo Luiso dukters Eilinos katinas.

Universiteto administracija dirbo vėžliškais tempais, tad Luisui teko pačiam skubiai ieškotis namo ne per toliausiai nuo universiteto. Ir kai Kridai pagaliau atsikapstė iki tos vietos, kur, Luiso įsitikinimu, turėjo stovėti jų naujasis namas, - *visi orientyrai teisingi... kaip astrologiniai ženklai Cezario nužudymo išvakarėse,* niūriai mąstė Luisas, - visi keturi buvo pervargę ir suirzę. Geidžui kalėsi dantukai, ir jis beveik visą kelią zirzė. Mažylis niekaip neužmigo, kad ir kiek niūniavo Reičelė. Galiausiai ji pabandė pamaitinti vaiką krūtimi, nors dar buvo ne laikas. Geidžas žinojo savo maitinimo grafiką taip pat gerai, kaip ir jo mama, - o gal net geriau, - ir tučtuojau įkando jai naujais dantukais. Reičelė, vis dar dvejojusi, ar vertėjo keltis į Meiną iš Čikagos, kur ji nugyveno visą gyvenimą, pravirko. Eilina nedelsdama prisijungė prie mamos. Pačiame automobilio gale be paliovos žingsniavo pirmyn atgal Čerčas - kaip, beje, ir visas tris kelionės dienas. Narvelyje katinas nepakenčiamai kniaukė, kol galiausiai Kridai pasidavė ir jį išleido. Bet jo nuolatinis blaškymasis po mašiną erzino ne ką mažiau.

Pats Luisas taip pat buvo bepravirkstąs. Ir tada jam atėjo į galvą beprotiška, bet gana patraukli mintis: gal pasiūlyti visiems grįžti į Bangorą užkąsti ir palaukti furgono su baldais? O kai tik trys jo likimo dovanos išlips, Luisas nuspaus akseleratorių ir neatsigręždamas nudums kiek įkerta, leisdamas didžiuliam keturių cilindrų karbiuratoriui godžiai ryti brangius degalus. Jis važiuos į pietus, į Floridą, iki pat Orlando, kur pramanyta pavarde susiras gydytojo darbą Disneilende. Bet prieš perkirsdamas užkardą senajame 95 plente, vedančiame į pietus, jis sustabdys mašiną šalikelėje ir išmes lauk dar ir tą prakeiktą katiną.

Bet štai paskutinis posūkis, o už jo - namas, kurį iki šiol matė tik Luisas. Jis buvo atskridęs čionai apžiūrėti septynių variantų, kuriuos juodu su

Reičele išrinko iš nuotraukų, kai tik sužinojo, kad vieta Meino universitete Luisui garantuota. Ir išrinko šį didelį, seną Naujosios Anglijos kolonijų stiliaus namą (tiesa, jis buvo restauruotas, įvesta nauja apšildymo sistema; atsižvelgiant į gyvenamojo ploto dydį, net milžiniškos sąnaudos apšildymui neatrodė tokios siaubingos). Pirmame aukšte buvo trys kambariai, antrame keturi, dar ilgas sandėlis, kurį vėliau bus galima paversti gyvenamu priestatu. O visa tai supo vešli veja, sodriai žalia, nepaisant rūgpjūčio kaitros.

Už namo driekėsi platus laukas, o už lauko prasidėjo miškai, kurių nei galo, nei krašto nesimatė. Pasak prekybos nekilnojamuoju turtu agento, šis sklypas buvo ties pačia valstijos riba, ir artimiausioje ateityje čia nenumatytos jokios statybos. Indėnų mikmakų genties likučiai pareiškė savo teises į beveik aštuonis tūkstančius akrų žemės už Ladlou ir miestelių į rytus nuo Ladlou. Komplikuota byla, į kurią įsitraukė ne tik valstijos, bet ir federalinė valdžia, galėjo nusitęsti dar į kitą šimtmetį.

Reičelė iškart liovėsi verkusi ir atsisėdo tiesiai.

- Tai ir yra...

- Taip, - atsakė Luisas. Jam buvo neramu... ne, baugu. Tiesą sakant, jam buvo tiesiog *baisu*. Namas kainavo dvylika jų gyvenimo metų. Kol Kridai galutinai išsimokės už jį, Eilinai sukaks septyniolika.

Luisas sunkiai nurijo seiles.

- Ką tu pasakysi?

- Aš pasakysiu, kad jis *nuostabus,* - atsakė Reičelė, ir Luisui tarsi akmuo nusirito nuo krūtinės. Ir nuo sąžinės. Jis matė, kad žmona neveidmainiauja. Suprato tai iš jos žvilgsnio, kai mašina įsuko į asfaltuotą keliuką, vedantį aplink namą į sandėlį: Reičelės akys smigo į tuščius langus, o mintys jau sukosi apie užuolaidas, klijuotes spintelių lentynoms ir dar dievai žino ką.

- Tėveli? - pašaukė Elė nuo užpakalinės sėdynės. Ji taip pat nebeverkė. Net Geidžas nustojo inkšti. Palaiminga tyla.

- Ką, dukrele?

Luisas matė veidrodėlyje, kaip dukters akys, tokios rudos po šviesių plaukų kupeta, apžiūrinėja namą, pievelę, kito namo toli kairėje stogą ir platų lauką, besiribojantį su mišku.

- Tai mūsų namai?

- Bus mūsų, širdele, - atsakė Luisas.

- *Valio!* - suspiegė mergaitė, vos neapkurtindama Luiso.

Ir Luisas, kurį Elė kartais siaubingai erzindavo, nusprendė, kad jo gyvenimas puikus ir be Disneilendo.

Jis sustabdė automobilį priešais sandėlį ir išjungė variklį.

Variklis tiksėdamas nutilo. Pavakario tyloje, tiesiog neįtikėtinoje po Čikagos Steit gatvės ir Žiedo šurmulio, čiulbėjo kažkoks paukštis.

- Namie, - tyliai pratarė Reičelė, tebežiūrėdama į namą.

- Namie, - patenkintas pakartojo Geidžas ant jos kelių.

Luisas ir Reičelė įsistebeilijo vienas į kitą. Veidrodėlyje išsiplėtė Eilinos akys.

- Ar tu...

- Ar jis...

- Kas tai...

Jie prabilo visi kartu ir visi kartu nusikvatojo. Geidžas, nekreipdamas į juos jokio dėmesio, toliau čiulpė pirštą. Jau beveik mėnesį mažylis sakė "Ma" ir porą kartų nutęsė kažką panašaus į "Teee" - o gal Luisui taip tik pasigirdo.

Tačiau dabar, kad ir atsitiktinai pamėgdžiodamas motiną, vaikas ištarė tikrą žodį. *Namie.*

Luisas stvėrė Geidžą nuo žmonos kelių ir stipriai apkabino.

Štai kaip Kridai atvyko į Ladlou.

2

Luiso Krido atmintyje šis epizodas išliko kaip neeilinis, stebuklingas - galbūt iš dalies todėl, kad jis ir buvo stebuklingas, bet daugiausia todėl, kad vėliau prasidėjo tikra beprotybė. Likusios trys valandos Kridams nebuvo nei ramios, nei stebuklingos.

Luisas tvarkingai (jis buvo labai tvarkingas ir nuoseklus žmogus, tas Luisas Kridas) pasidėjo namo raktus į mažą dėžutę nuo manilinių cigarų, ant jos užklijavęs etiketę "Ladlou namo raktai, gauti birželio 29 d." Išvažiuodamas jis padėjo dėžutę į "Ferleino" skyrelį pirštinėms. Tą Luisas tikrai žinojo. Tačiau dabar raktų ten nebuvo.

Kol Luisas ieškojo raktų, kas minutę vis labiau niršdamas, Reičelė paėmė Geidžą ant rankų ir nusekė paskui Eiliną link lauke augančio medžio. Luisas jau trečią kartą tikrino po sėdynėmis, kai jo duktė staiga sukliko ir pravirko.

- Luisai! - suriko Reičelė. - Ji susimušė kelį!

Elė nukrito nuo sūpuoklių, padarytų iš automobilio padangos, ir nusibrozdino į akmenį kelį. Žaizdelė buvo nedidelė, tik negilus įdrėskimas, bet

mergaitė rėkė taip, tarsi netekusi kojos - tokia negailestinga buvo Luiso nuomonė. Jis žvilgtelėjo į namą kitoje kelio pusėje, kur svetainėje degė šviesa.

- Liaukis, Ele, - pareiškė jis. - Gana rėkti. Antraip žmonės tame name pamanys, kad čia kažką pjauna.

- *Bet man skauda!*

Vos tvardydamas pyktį, Luisas be žodžių grįžo prie mašinos. Raktai dingo, bet pirmosios pagalbos vaistinėlė tebegulėjo skyrelyje pirštinėms. Luisas paėmė ją ir pasuko atgal prie medžio. Pamačiusi vaistinėlę, Elė ėmė rėkti dar garsiau.

- *Ne! Tik ne tą geliantį! Aš nenoriu to geliančio, tėveli! Ne...*

- Ele, čia tik "žaluma", ji visai negelia...

- Tu juk didelė mergaitė, Ele, - įsiterpė Reičelė. - Čia tik...

- *Ne-ne-ne-ne...*

- Liaukis arba tau tuoj užgels užpakalį, - subarė dukterį Luisas.

- Vaikas pavargęs, Lu, - tyliai tarė Reičelė.

- Aš suprantu. Palaikyk jos koją.

Reičelė nuleido Geidžą ant žolės ir palaikė Elės koją, kol Luisas tepė įdrėskimą vaistais, nekreipdamas dėmesio į garsėjantį mergaitės klyksmą.

- Kažkas išėjo į verandą name anapus gatvės, - pastebėjo Reičelė. Ji pakėlė Geidžą, kuris jau ropojo žole šalin.

- Puiku, - sumurmėjo Luisas.

- Lu, ji...

- Pervargusi, žinau. - Jis užkimšo vaistų buteliuką ir griežtai nužvelgė dukterį. - Štai ir viskas. Ir nė trupučio neskauda. Pakentėk, Ele.

- *Skauda! Skauda! Skau...*

Luisui tiesiog panižo delnas pliaukštelėti Elei, ir jis stipriai įsikabino sau į šlaunį.

- Radai raktus? - paklausė Reičelė.

- Dar ne, - atsakė Luisas, užsegdamas pirmosios pagalbos vaistinėlę ir stodamasis nuo žemės. - Aš...

Ir tada suriko Geidžas. Jis nezirzė ir neverkė, o iš tikrųjų klykė, raitydamasis Reičelės rankose.

- Kas jam? - sušuko Reičelė ir beveik aklai metė berniuką Luisui. Luiso manymu, tai buvo vienas iš privalumų, kuriuos įgyja moteris, ištekėdama už gydytojo - ji gali bet kada pakišti vaiką vyrui, kai tik jai atrodo, kad mažylis miršta.

Geidžas graibėsi už kakliuko ir siaubingai klykė. Luisas kilstelėjo vaiką aukščiau ir pamatė ant jo kaklo vis didėjantį baltą gumbą. Ant šliaužtinukų raištelio krutėjo kažkas gauruotas.

Jau beveik aprimusi Elė vėl suriko:

- *Bitė! Bitė! BITĖĖĖĖ!*

Ji atšoko atatupsta, užkliuvo už akmens, jau pridariusio jai bėdos, tėkštelėjo žemėn ir pravirko iš skausmo, nuostabos ir baimės.

Aš tuoj išprotėsiu, tarė sau Luisas. *Heiiiii!*

- Daryk ką nors, Luisai! Tu gali ką nors padaryti?

- Reikia ištraukti geluonį, - prašneko kažkas už Kridų nugarų. - Tai svarbiausia. Ištraukti geluonį ir pabarstyti valgomąja soda. Gumbas nuslūgs. - Tačiau žmogus kalbėjo su tokiu stipriu rytietišku akcentu, kad iš pradžių pervargęs ir suirzęs Luiso protas atsisakė jį suprasti: *Reikištrauk geluonir pbarstyt vlgmaja soda. Gumbs nlūgs.*

Luisas atsigręžė ir išvydo vidury pievos maždaug septyniasdešimties metų senį, tvirtą ir sveiką. Jis dėvėjo mėlynus medvilninius marškinius su atvira apykakle, atidengiančia raukšlėtą kaklą. Nepažįstamojo veidas buvo įdegęs saulėje. Jis rūkė cigaretę be filtro. Luisui pasisukus į jį, senis užgesino cigaretę, suspaudęs tarp nykščio bei smiliaus, ir tvarkingai įsikišo į kišenę. Tada skėstelėjo rankomis ir kreivai šyptelėjo... Luisui iškart patiko ta šypsena - matėsi, kad žmogus ne iš tų, kurie stengiasi "papirkti nuoširdumu".

- Aišku, ne man jus mokyti, daktare, - pridūrė senis.

Štai taip Luisas susipažino su Džadu Krendolu, žmogumi, kurį pamilo kaip tikrą tėvą.

3

Krendolas matė iš savo namo anapus kelio, kaip atvažiavo Kridai. Jam pasirodė, kad kaimynams, anot jo, "iškilo sunkumų". Štai senis ir atėjo pažiūrėti, ar nereikia pagalbos.

Luisas tebelaikė vaiką glėbyje. Krendolas priėjo arčiau, pažvelgė į patinimą ant Geidžo kaklo ir ištiesė kreivą gumbuotą ranką. Reičelė prasižiojo prieštarauti - jo plaštaka atrodė tokia nevikri ir gremėzdiška, beveik Geidžo galvos dydžio. Bet nespėjus jai nė žodžio ištarti, senis vienu ryžtingu judesiu grybštelėjo pirštais, - kaip fokusininkas, maišantis kortas ar slepiantis monetas slaptoje kišenėje, - ir geluonis gulėjo jo delne.

- Didelis, - pareiškė jis. - Į čempionus neprasimuštų, bet bronzos medalį gautų.

Luisas nusikvatojo.

Krendolas apdovanojo jį savo kreiva šypsena ir pridūrė:

- Juk tikrai neeilinis, ar ne?

- Ką jis pasakė, mama? - paklausė Eilina.

Ir tada Reičelė taip pat prapliupo juoku. Aišku, tai buvo siaubingai nemandagu, bet Luisui kažkodėl atrodė, jog Krendolas nesupyks. Išsitraukęs pakelį "Česterfild Kings", senis įsikišo cigaretę į raukšlėtų lūpų kampą ir patenkintas linkčiojo, kol Kridai juokėsi - dabar netgi Geidžas kikeno, nepaisydamas bitės įgėlimo. O paskui ramiai užsidegė degtuką, brūkštelėjo juo į nykščio nagą. *Seniai turi savų triukų,* pagalvojo Luisas. *Negudrių, bet kartais tikrai gerų.*

Jis liovėsi juokęsis ir ištiesė laisvą ranką, kuria nelaikė Geidžo užpakalio - neabejotinai šlapio užpakalio.

- Malonu susipažinti, misteri...

- Džadas Krendolas, - prisistatė senis, ir jie paspaudė vienas kitam rankas. - O jūs tikriausiai esate daktaras.

- Taip. Luisas Kridas. Tai mano žmona Reičelė, mano duktė Elė, o berniukas, kuriam įgėlė bitė, vardu Geidžas.

- Labai malonu.

- Aš nenorėjau juoktis... Tai yra, mes nenorėjome juoktis... Tiesiog visi mes... truputį pavargę, - pasiteisino Luisas.

Tas "truputį" vėl jį prajuokino. Tiesą sakant, Luisas jautėsi visiškai išsekęs.

Krendolas linktelėjo.

- Suprantama, - tarė jis, ir tai nuskambėjo kaip *spatmaa*. Senis pasisuko į Reičelę. - Kodėl jums su mažyliu ir mergaite nenuėjus pas mus, misis Krid? Ten užbertume valgomosios sodos ant kokio skurlio ir pridėtume ledo gabaliuką. Mano žmona taip pat mielai susipažintų su jumis. Ji beveik neišeina iš namų. Pastaraisiais metais ją visai surietė artritas.

Reičelė klausiamai pažvelgė į Luisą. Tas linktelėjo.

- Jūs labai malonus, misteri Krendolai.

- O, vadinkite mane tiesiog Džadu, - atsakė senis.

Netikėtai pasigirdo garsus pyptelėjimas, variklio riaumojimas, ir į kiemą įsuko - įvirto - didelis žydras furgonas.

- Viešpatie, o aš nerandu raktų, - susijaudino Luisas.

- Nieko baisaus, - nuramino jį Krendolas. - Aš turiu jūsų namo raktus. Misteris ir misis Klivlendai, gyvenę čia prieš jus, gal prieš keturiolika ar penkiolika metų davė man visą ryšulį. Jie ilgai išgyveno čia. Džoana Klivlend buvo geriausia mano žmonos draugė. Prieš dvejus metus ji mirė, ir Bilas persikėlė į senelių namus Oringtone. Tuoj atnešiu tuos raktus. Juk jie, šiaip ar taip, priklauso jums.

- Jūs toks malonus, misteri Krendolai, - tarė Reičelė.

- Na, ką jūs, - atsakė Krendolas. - Man taip džiugu, kad kaimynystėje vėl gyvens jaunimas. - Pastarasis žodis Vidurio Vakarų gyventojų Kridų ausiai nuskambėjo egzotiškiau už užsienio kalbos žodį - *juunmas*. - Bet žiūrėkite, kad vaikai neišbėgtų į kelią, misis Krid. Juo be paliovos važinėja sunkvežimiai.

Trinktelėjo furgono durelės, iš kabinos iššoko krovikai ir pasuko link namo.

Elė, spėjusi nuklysti į šalį, staiga šūktelėjo:

- O kas ten, tėveli?

Luisas, jau ėjęs pasitikti krovikų, atsisuko į dukterį. Lauko pakrašty, kur baigėsi veja ir žėlė aukšta nešienaujama žolė, matėsi ištryptas maždaug keturių pėdų pločio takas. Jis kilo į kalvą, suko pro žemą krūmyną ir beržų guotą, o ten dingo iš akių.

- Manyčiau, kažkoks takelis, - atsakė mergaitei Luisas.

- A, šitas, - šypsodamasis tarė Krendolas. - Kada nors papasakosiu tau apie jį, panyte. O dabar eime pas mane, pagydysime tavo broliuką. Gerai?

- Gerai, - sutiko Elė ir viltingai pridūrė: - Ar valgomoji soda gelia?

4

Krendolas atnešė raktus, bet per tą laiką Luisas surado savuosius. Pirštinių skyrelio šone buvo tarpas, ir dėžutė įkrito prie laidų. Luisas ištraukė ją ir įleido į namą krovikus. Krendolas atidavė jam atsarginius raktus. Jie buvo suverti ant seno, patamsėjusio metalinio žiedo. Luisas padėkojo seniui ir išsiblaškęs įsimetė raktus į kišenę. Jis stebėjo, kaip krovikai neša vidun dėžes, virtuvės spinteles, komodas ir kitokius rakandus, kuriuos jiedu su Reičele įsigijo per dešimt bendro gyvenimo metų. Dabar, išplėšti iš savo įprastų vietų, jie atrodė tokie apgailėtini. *Tik šlamšto prigrūstos dėžės,*

pagalvojo Luisas ir staiga pasijuto liūdnas ir prislėgtas - tikriausiai šitą jausmą žmonės ir vadina namų ilgesiu.

- Išrautas su šaknimis ir persodintas, - pratarė Krendolas, netikėtai išdygęs šalia. Luisas net pašoko.

- Kalbate taip, tarsi jums būtų pažįstamas šitas jausmas, - atsakė Luisas.

- Ne, nieko panašaus. - Krendolas prisidegė cigaretę - ššš! - sušnypštė degtukas, ryškiai žybtelėdamas ankstaus vakaro sutemose. - Tą namą anapus kelio pastatė mano tėvas. Ten jis parsivedė žmoną, ir ten ji 1900 metais pagimdė vaiką. Tas vaikas buvau aš.

- Vadinasi jums...

- Aštuoniasdešimt treji, - užbaigė senis.

Luisas beveik apsidžiaugė, kad Krendolas nepasakė “dar tik aštuoniasdešimt treji”, nes negalėjo pakęsti tokio maivymosi.

- Jūs atrodote kur kas jaunesnis, - tarė jis.

Krendolas gūžtelėjo pečiais.

- Kad ir kaip ten būtų, bet aš nugyvenau čia visą gyvenimą. Kai Valstijos įstojo į Didįjį karą, mane pašaukė į kariuomenę. Bet nukeliavau tik iki Bajono Niudžersio valstijoje. Bjauri vieta. Jau 1917-aisiais tai buvo bjauri vieta. Džiaugiausi grįžęs namo. Čia vedžiau savo Normą, dirbau geležinkelyje, čia mes visą laiką ir gyvenome. Bet aš daug prisižiūrėjau ir neišvykdamas iš Ladlou. Labai daug.

Krovikai sustojo prie sandėlio durų, nešini spyruokliniais čiužiniais nuo didelės dvigulės Kridų lovos.

- Kur nešti, misteri Kridai?

- Į viršų... Luktelėkite, aš pats parodysiu. - Jis žengė link krovikų, paskui stabtelėjo ir atsigręžė į Krendolą.

- Eikite, eikite, - šypsodamasis paragino senis. - Aš pažiūrėsiu, kaip sekasi jūsiškiams. Vėliau atsiųsiu juos atgal. O dabar nebetrukdysiu jums. Bet persikraustymas - nelengvas darbas, po jo neprošal praskalauti gerklę. Paprastai apie devynias aš sėdžiu verandoje, geriu alų. Mėgstu stebėti, kaip užslenka naktis. Kartais ir Norma pasėdi su manimi. Jei sugalvosite, ateikite.

- Ačiū, gal ir ateisiu, - padėkojo Luisas, nė neketindamas to daryti. Jis jau numanė, kas seks po apsilankymo - neoficialus (ir nemokamas) Normos sveikatos patikrinimas. Luisui patiko Krendolas, patiko jo kreiva šypsena, jo paprasta šneka, jankio akcentas, veliantis žodžių galūnes, bet maloniai lėtas ir tingus. Krendolas atrodė geras žmogus, bet gydytojai greitai nusivilia žmonėmis. Anksčiau ar vėliau net ir geriausias draugas paprašo tavęs

medicininio patarimo. O senių prašymams nebus galo. - Bet nelaukite manęs, jei ilgai neateisiu. Mums buvo pragariška diena.

- Aš tik norėjau pasakyti, kad galite bet kada užsukti pas mus be raštiško pakvietimo, - atsakė Krendolas. Ir kažkas jo kreivoje šypsenoje bylojo, kad senis puikiai permanė Luiso mintis.

Prieš eidamas pas krovikus, Luisas dar akimirką stebėjo jį. Krendolas nužingsniavo lengvai ir tiesiai, tarsi jam būtų tik šešiasdešimt, o ne virš aštuoniasdešimties. Ir Luisas pirmąkart pajuto seniui gilią simpatiją.

5

Apie devynias krovikai išvažiavo. Elė ir Geidžas, abu mirtinai išvargę, užmigo savo naujuosiuose kambariuose. Geidžas miegojo lovelėje, Elė ant čiužinio, padėto tiesiai ant grindų. Ją supo kalnai dėžių, pilnų milijardų spalvotų pieštukų, kurių dauguma buvo nulūžę ar atbukę, "Sesami Strit" žurnalų, knygelių su spalvotais paveikslėliais, drabužių ir dar dievai žino ko. Aišku, Čerčas gulėjo šalia. Katinas taip pat miegojo. Iš jo gerklės gilumos sklido kimus urzgimas - artimiausias murkimui garsas, kokį tik galėjo išgauti tas padaras.

Reičelė visą vakarą vaikščiojo po namus su Geidžu ant rankų žiūrėdama, kur krovikai sustatė baldus, galvodama, kaip ką perstatyti, sukeisti, sudėti. Luisas nepametė čekio; popierėlis visą laiką gulėjo Luiso marškinių kišenėje kartu su penkiomis dešimtinėmis, atidėtomis arbatpinigiams. Kai darbininkai pagaliau iškrovė furgoną, Luisas ištiesė jiems čekį ir pinigus, linktelėjo atsakydamas į padėką, pasirašė gavimo kvitą ir kurį laiką dar pastovėjo verandoje. Jis žiūrėjo, kaip krovikai grįžta į savo didelį sunkvežimį, ir galvojo, kad jie tikriausiai sustos Bangore ir išgers po porą skardinių alaus gerklėms praskalauti. Nuo poros skardinių ir jis neatsisakytų. Luisas prisiminė Džado Krendolo pasiūlymą.

Kai jiedu su Reičele susėdo virtuvėje prie stalo, Luisas pastebėjo tamsius ratilus po žmonos akimis.

- Tu verčiau gultum, - tarė jis.

- Gydytojo nurodymai? - šyptelėjo Reičelė.

- Aha.

- Gerai, - stodamasi atsakė ji. - Visai nusivariau nuo kojų. Ir Geidžas gali naktį prabusti. Eisi su manimi?

Luisas dvejojo.

- Gal kiek vėliau. Tas seniokas anapus gatvės...

- Kelio. Čia, kaime, reikia sakyti "kelio". O Džadsonas Krendolas tikriausiai pasakytų "klias".

- Gerai, anapus *klio*. Jis kvietė mane išgerti alaus. Gal nueisiu. Siaubingai pavargau, bet vargu ar galėsiu užmigti.

Reičelė nusišypsojo.

- Vizitas baigsis tuo, kad tu paprašysi Normos Krendol pasakyti, kur jai skauda ir ant kokio čiužinio ji miega.

Luisas nusijuokė. Argi ne juokinga, pagalvojo jis, kad po kurio laiko žmonos išmoksta skaityti vyrų mintis. Juokinga ir baugu.

- Senis atėjo, kai mums reikėjo pagalbos, - pasiteisino Luisas. - Kodėl aš negalėčiau padaryti jam paslaugos?

- Mainų sistema?

Luisas tik gūžtelėjo pečiais nenorėdamas, o ir nežinodamas, kaip pasakyti žmonai, kad Krendolas patiko jam iš pirmo žvilgsnio.

- Matei jo žmoną?

- Labai maloni moteriškė, - atsakė Reičelė. - Geidžas sėdėjo jai ant kelių. Aš net nustebau: vaikui buvo sunki diena, o jis, pats žinai, negreit pripranta prie naujų žmonių net ir normaliomis aplinkybėmis. Ir dar misis Krendol davė Elei pažaisti lėlę.

- O kokia, tavo manymu, jos sveikata?

- Prasta.

- Sėdi krėsle su ratukais?

- Ne... bet vaikšto labai lėtai, o pirštai... - Reičelė kilstelėjo savo grakščią plaštaką ir sulenkė pirštus, demonstruodama paukščio koją. Luisas linktelėjo. - Na, gerai, bet ilgai neužsibūk ten, Luisai. Man baugu svetimuose namuose.

- Netrukus jie nebeatrodys svetimi, - atsakė Luisas ir pabučiavo žmoną.

6

Luisas grįžo iš kaimynų gerokai susigėdęs. Niekas neprašė jo apžiūrėti Normos Krendol. Kai Luisas perkirto gatvę (*klią*, priminė jis sau), šeimininkė jau buvo atsigulusi. Neryškus Džado siluetas tamsavo už verandos užuolaidų. Supamasis krėslas jaukiai girgždėjo į seną linoleumą. Luisas

pabarbeno į duris, aptrauktas tinkleliu nuo vabzdžių, ir tas draugiškai sutarškėjo į staktą. Vasaros nakties tamsoje Krendolo cigaretė žibėjo kaip didelis taikus jonvabalis. Iš pritildyto radijo imtuvo sklido reportažas apie "Red Sox" rungtynes. Ir Luisui susidarė keistas įspūdis, jog jis grįžo namo.

- Taip ir maniau, kad tai jūs, - prašneko Krendolas.

- Tikiuosi, kad jūs rimtai kalbėjote apie alų, - tarė Luisas, žengdamas vidun.

- O, apie alų aš visada kalbu tik rimtai, - atsakė Krendolas. - Žmogus, juokaujantis apie alų, užsigyvena priešų. Sėskitės, daktare. Aš kaip tik pastačiau į ledą dar porą skardinių.

Krendolų veranda buvo ilga ir siaura, apstatyta ratano baldais. Luisas nugrimzdo į vieną iš krėslų ir nusistebėjo jo patogumu. Jam iš kairės stovėjo metalinis kibirėlis su ledo kubeliais ir keliomis skardinėmis alaus "Blek Leibl". Luisas paėmė vieną.

- Ačiū, - padėkojo jis ir atsikimšo skardinę. Du pirmi gurkšniai nubėgo gerkle kaip tikra palaima.

- Nėra už ką, - atsakė Krendolas. - Tikiuosi, daktare, kad jūsų gyvenimas čia susiklostys sėkmingai.

- Amen, - užbaigė Luisas.

- Klausykite, jei norite traškučių ar dar ko, galiu atnešti. Turiu ir kampą žiurkinio.

- Kampą *ko?*

- Sūrio, - prajukęs paaiškino senis.

- Dėkui, bet užteks alaus.

- Na, tada tegu sau guli. - Krendolas patenkintas atsirūgo.

- Jūsų žmona jau nuėjo miegoti? - paklausė Luisas, pats stebėdamasis, kas jį tempia už liežuvio.

- Taigi. Būna, kad ji pasėdi su manimi. Būna, kad ne.

- Artritas labai kamuoja ją?

- O jums teko girdėti apie tokį, kuris nekamuoja? - paklausė Krendolas.

Luisas papurtė galvą.

- Manyčiau, skausmai dar pakenčiami, - tarė senis. - Norma retai kada skundžiasi. Gera senutė ta mano Norma. - Jo balsas išdavė stiprų ir neslepiamą prisirišimą.

Lauke 15 plentu nudundėjo benzovežis, toks didelis ir ilgas, kad akimirkai užstojo Luiso namą kitoje kelio pusėje. Ant mašinos šono bolavo vos įskaitomas prieblandoje užrašas "ORINKO".

- Tai bent milžinas, - nusistebėjo Luisas.

- "Orinko" - tai cheminių trąšų gamykla netoli Oringtono, - paaiškino Krendolas. - Mašinos nuolatos zuja pirmyn atgal - benzovežiai, savivarčiai, lengvosios: žmonės vyksta į darbą Bangore ar Breveryje, o vakare grįžta namo. - Senis papurtė galvą. - Tik tai man ir nepatinka Ladlou. Velniškas kelias. Jokios ramybės nei dieną, nei naktį. Važiuoja ir važiuoja. Kartais pažadina Normą. Po velnių, kartais net mane pažadina, o aš miegu kaip užmuštas.

Luisas, kuriam naujoji vieta atrodė pasakiškai rami, palyginus su nuolatiniu Čikagos ūžimu, tik linktelėjo galva.

- Bet vieną dieną arabai nustos tiekę naftą, ir bus galima kelio vidurio linijoje auginti sanpaulijas.

- Gal ir jūsų tiesa. - Luisas užsivertė skardinę ir nustebo pamatęs, kad ji tuščia.

Krendolas nusijuokė.

- Čiupkite dar vieną, daktare.

Luisas padvejojęs sutiko.

- Gerai, bet tik vieną. Reikia eiti namo.

- Suprantama. Persikraustymas - ne juokų darbas.

- Tikrai, - pritarė Luisas.

Kurį laiką jiedu sėdėjo tylėdami. Tačiau net tyla atrodė jauki, tarsi abu žmonės pažinotų vienas kitą jau daugelį metų. Luisas skaitė knygose apie šį jausmą, bet pats iki šiol dar nebuvo patyręs nieko panašaus. Dabar jis gėdijosi savo minčių apie nemokamą medicininę apžiūrą.

Plentu prariaumojo sunkvežimis, žybčiodamas šviesomis lyg žvaigždėmis.

- Velniškas kelias, - pakartojo Krendolas mąsliai, beveik vangiai, ir vėl atsisuko į Luisą. Jo raukšlėtos lūpos nežymiai šypsojosi. Įsikišęs cigaretę į vieną šypsenos kampą, senis čirkštelėjo degtuką į nykščio nagą. - Prisimenate taką, apie kurį klausė jūsų mergytė?

Akimirką Luisas nesuprato, apie ką kalba Krendolas. Tą vakarą Elė klausinėjo nenutildama, kol pagaliau užmigo. Paskui prisiminė: platus takas lauke, vingiuojantis tolyn pro medžių guotą ir dingstantis už kalvos.

- Prisimenu. Jūs dar prižadėjote Elei kada nors papasakoti apie jį.

- Prižadėjau ir papasakosiu, - užtikrino Krendolas. - Tas takas maždaug pusantros mylios eina mišku. Vietiniai vaikai, gyvenantys palei 15 plentą ir

Centrinį kelią, prižiūri, kad jis neužželtų. Vaikai atvažiuoja ir išvažiuoja... Dabar žmonės kur kas dažniau kilnojasi iš vietos į vietą negu tais laikais, kai aš buvau mažas - tada įsikurdavo visam gyvenimui. Bet jie tikriausiai papasakoja vieni kitiems apie taką. Kiekvieną pavasarį susirenka nemažas būrys vaikigalių ir nupjauna žolę. Rūpinasi juo visą vasarą. Ne visi suaugę miestelėnai žino tą keliuką - daugelis, aišku, žino, bet ne visi, toli gražu ne visi. Tačiau nėra tokio vaiko, kuris nežinotų. Galiu kirsti lažybų.

- O jūs žinote, kur jis veda?

- Į naminių gyvulėlių kapines, - atsakė Krendolas.

- Naminių gyvulėlių kapines? - nustebęs pakartojo Luisas.

- Gal ir keistai skamba, bet čia nėra nieko keisto, - tęsė Krendolas, supdamasis krėsle ir rūkydamas. - Tai vis plentas kaltas. Jis pražudo daugybę gyvulių. Dažniausiai po ratais patenka šunys ir katės, bet ne tik jie. Vienas iš didžiųjų "Orinko" sunkvežimių pervažiavo Raiderių vaikų meškėną. Tai buvo... gal 1973, o gal ir dar seniau. Tikrai dar prieš tai, kai valdžia uždraudė laikyti meškėnus ir skunsus.

- Kodėl uždraudė?

- Dėl pasiutligės, - paaiškino Krendolas. - Meine padažnėjo susirgimų pasiutlige. Prieš porą metų miestelyje pasiuto senbernaras ir nužudė keturis žmones. Siaubinga istorija. Šuo buvo neskiepytas. Jeigu tie kvailiai, jo šeimininkai, būtų laiku paskiepiję šunį, nieko panašaus nebūtų atsitikę. Tačiau meškėną ar skunsą galite skiepyti nors du kartus per metus, ir vis tiek niekas jums negarantuos, kad gyvulėlis nesusirgs. Bet Raiderių berniukų meškėnas buvo iš tų, kuriuos senbuviai vadina "širdukais". Tas padaras atlinguodavo tiesiai prie tavęs - viešpatėliau, koks jis buvo riebus! - ir lyžtelėdavo veidą tarsi šuo. Berniukų tėvas suplojo nemenką sumelę veterinarui, kad tas išromytų meškėną ir nušlifuotų jam nagus.

Raideris dirbo IBM Bangoro filiale. Prieš penkerius metus visa šeima išsikėlė į Koloradą... o gal prieš šešerius. Keista, kai pagalvoji, kad tiedu vaikai dabar jau suaugę, gal net jau turi vairuotojų teises... Ar jie labai gedėjo meškėno? Manyčiau, kad labai. Matis Raideris taip ilgai verkė, kad jo motina net išsigando ir norėjo vežti jį pas daktarą. Tikriausiai dabar jie jau susitaikė su netektimi, bet niekada neužmirš savo augintinio. Vaikai niekada neužmiršta mylimų gyvulėlių, žuvusių kelyje.

Luisas prisiminė Elę, - tokią, kokią ją matė šįvakar, - miegančią su kojūgalyje kimiai murkiančiu Čerču.

- Mano duktė turi katiną, - tarė jis. - Vinstoną Čerčilį. Trumpumo dėlei mes vadiname jį Čerču.

- Ar jie traukia jį valkiotis?

- Atsiprašau? - nesuprato Luisas.

- Ar kiaušai traukia jį valkiotis, ar jau nupjauti?

- Ne, - atsakė Luisas, - nenupjauti.

Tiesą sakant, jau Čikagoje Kridai turėjo dėl to nemalonumų. Reičelė norėjo, kad Čerčą kastruotų, buvo net susitarusi su veterinaru, tačiau Luisas griežtai pasipriešino. Net dabar jis dorai nežinojo kodėl. Čia netiko toks paprastas ir kvailas paaiškinimas, esą Luisas lygino savo vyriškumą su dukters katino vyriškumu. Arba kad jis nesutiko kastruoti Čerčo todėl, jog to norėjo stora Kridų kaimynė, kuriai Čerčas nustumdavo dangčius nuo šiukšlių kibirų. Žinoma, tai irgi turėjo įtakos Luiso apsisprendimui. Tačiau viską nulėmė miglota, bet stipri nuojauta, kad po kastracijos katinas neteks to, ką pats Luisas labiausiai vertino jame - pramuštgalviško žalių akių blizgesio. Galiausiai jis pareiškė Reičelei, kad kaime jie nebeturės dėl Čerčo rūpesčių. Ir štai kaime Luisas sutinka Džadą Krendolą, kuris tvirtina, jog Ladlou tenka skaitytis su 15 plentu, ir klausia, ar jo katinas išromytas. *Žvelk į tai su ironija, daktare Kridai, negadink sau kraujo.*

- Jumis dėtas, aš nuvežčiau katiną pas veterinarą, - tęsė senis, gesindamas cigaretę tarp nykščio ir smiliaus. - Išromytas katinas netenka noro bastytis po apylinkes. Jeigu jis be paliovos lakstys per kelią, laimė sykį nusisuks nuo jo, ir vargšas baigs gyvenimą kaip Raiderių vaikų meškėnas, mažojo Timio Deslerio kokerspanielis ar misis Bredlei papūgėlė. Aišku, papūgėlė žuvo ne po ratais - ji tiesiog vieną gražią dieną užvertė kojeles.

- Aš įsidėmėsiu jūsų patarimą, - tarė Luisas.

- Įsidėmėkite. - Krendolas atsistojo. - Kaip alus? Gal aš vis tik nueisiu atnešti žiurkinio?

- Ne, dėkui, daugiau nebegersiu, - atsakė Luisas, taip pat stodamasis iš krėslo. - Man jau metas namo. Rytoj laukia sunki diena.

- Darbas universitete?

Luisas linktelėjo.

- Jaunimėlis susirinks tik už dviejų savaičių, bet iki to laiko turiu išsiaiškinti, kas ir kaip.

- Aišku, jei nežinosite, kur padėtos tabletės, galite susilaukti bėdos. - Krendolas ištiesė ranką, ir Luisas atsargiai ją paspaudė, turėdamas omeny

senus kaulus. - Galite užeiti bet kurį vakarą, - pakvietė senis. - Norėčiau, kad susipažintumėte su mano Norma. Jai tai būtų malonu.

- Ateisiu, - prižadėjo Luisas. - Labai džiaugiuosi sutikęs jus.

- Aš taip pat. Jūs tikrai įsikursite čia. Galbūt net ilgesniam laikui.

- Tikiuosi.

Luisas nužingsniavo nelygiai išklotu takeliu link plento. Teko palaukti, kol Baksporto kryptimi pravažiuos dar vienas sunkvežimis, o paskui jį penkios lengvosios. Tada jis atsisveikindamas kilstelėjo ranką, perėjo gatvę (*kelią,* vėl priminė jis sau) ir nužingsniavo į savo naujuosius namus.

Buvo tylu, visi miegojo. Elė, sakytum, nė nepasijudino per tą laiką, kol Luisas svečiavosi pas Krendolą. Geidžas gulėjo savo lovelėje jam labiausiai būdinga poza - išsitiesęs ant nugaros, buteliuką pasidėjęs taip, kad būtų lengva pasiekti. Luisas stovėjo ir žiūrėjo į sūnų, ir jo širdis prisipildė be galo stiprios, beveik pavojingai stiprios meilės. Jis įtarė, kad dalį to jausmo sudaro paprasčiausias namų ilgesys - gerai pažįstamų Čikagos vietų ir veidų ilgesys, gedėjimas viso to, kas dingo, ką sunaikino didžiulis atstumas - taip išskyrė, tarytum ta praeities dalis niekada ir neegzistavo. *Dabar žmonės kur kas dažniau kilnojasi iš vietos į vietą negu tais laikais... tais laikais įsikurdavo visam gyvenimui.* Taip, šiuose senio žodžiuose nemaža tiesos.

Luisas priėjo arčiau lovelės. Niekas dabar jo nematė, net Reičelė, todėl jis pakštelėjo sau į pirštus, prakišo juos pro lovelės strypus ir atsargiai pridėjo prie vaiko skruosto.

Geidžas kažką numykė ir apsivertė ant šono.

- Saldžių sapnų, mažyli, - tarė Luisas.

Jis tyliai nusirengė ir įsmuko į lovą, kurią tą naktį atstojo du atskiri čiužiniai, sudėti kartu ant grindų. Luisas juto, kaip tirpsta dienos įtampa. Reičelė net nekrustelėjo. Neišpakuotos dėžės vaiduokliškai dūlavo kambaryje.

Prieš užmigdamas Luisas pasirėmė ant alkūnės ir pažvelgė pro langą. Jų miegamojo langai buvo gatvės pusėje, ir jis matė Krendolų namą anapus kelio. Buvo pernelyg tamsu, ir žmogaus figūros nesimatė, - mėnesėtą naktį matytųsi, - bet Luisas įžiūrėjo cigaretės žiburėlį. *Tebesėdi,* pagalvojo Luisas. *Galbūt jis dar ilgai neis gulti. Seniai išvis prastai miega. Gal budi.*

Bet kuriems galams?

Su ta mintimi Luisas nugrimzdo į miegą. Ir sapnavo, kad jis Disneilende vairuoja didelį baltą furgoną su raudonu kryžiumi ant šono. Geidžas sėdėjo šalia, ir sapne Geidžui buvo mažiausiai dešimt metų. Čerčas tysojo ant baltojo furgono prietaisų skydo ir žiūrėjo į Luisą ryškiai žaliomis akimis. O pagrindinėje gatvėje prie 1880-ųjų traukinių stoties stovėjo Peliukas Mikis ir spaudė rankas aplink jį susibūrusiems vaikams - jo didžiulės baltos pirštinės tiesiog prarydavo mažas patiklias rankeles.

7

Dvi savaites po atvykimo Kridų šeima neturėjo kada nė atsikvėpti. Luisas visa galva pasinėrė į savo naująjį darbą (o kas bus, kai universiteto miestelį užtvindys dešimt tūkstančių studentų, kurių dauguma nesibodi narkotikų ir alkoholio, vieni serga venerinėmis ligomis, kiti pernelyg pasinėrę į mokslus ar puolę į depresiją - mat pirmą kartą paliko gimtus namus; ir dar dešimtys, - daugiausia merginos, - visiškai praradę apetitą). Taigi Luisas ėmė vadovauti universiteto Medicinos Tarnybai, o Reičelė pradėjo šeimininkauti namuose.

Geidžas "gaudė zuikius" vieną po kito, pamažu apsiprasdamas su nauja aplinka. Kurį laiką buvo neįmanoma laiku jį paguldyti, jis pabusdavo naktimis. Bet įpusėjus antrai Kridų gyvenimo Ladlou savaitei, mažylis vėl kietai išmiegodavo visą naktį. Tik Elė, kurios naujoje vietoje laukė pradžios mokykla, nuolat atrodė pernelyg susijaudinusi ir įdirgusi. Mergaitė tai ilgai kikendavo į kumštelį, tai pusei dienos puldavo į beveik klimakterinę depresiją arba imdavo svaidyti žaibus dėl vieno jai pasakyto žodžio. Visa tai baigsis, tvirtino Reičelė, kai tik vaikas pamatys, jog mokykla ne tokia jau baisi, kaip ji mano. Luisas pritarė žmonos nuomonei. O šiaip jau Elė buvo tokia, kaip visada - meilutė.

Luisas beveik kas vakarą nueidavo pas Džadą Krendolą vienai dviem skardinėms alaus. Maždaug tuo pat metu, kai Geidžo miego grafikas vėl nusistovėjo, Luisas ėmė pats atsinešinėti alų - po vieną pakelį kas antrą, trečią vakarą. Jis susipažino su Norma Krendol, malonia, širdinga moteriške, kenčiančia nuo reumatinio artrito - bjauraus įsisenėjusio artrito, kuris taip dažnai varo į neviltį pagyvenusius žmones, šiaip jau atrodančius visiškai sveikai. Tačiau Norma nepasidavė ligai, neiškėlė baltos vėliavos - tegu

skausmas pabando ją įveikti, jei pajėgs. Luiso manymu, ji galėjo ištempti dar penkerius septynerius, nors ir ne ypač komfortiškus, bet vaisingus metus.

Sulaužydamas nusistovėjusius įpročius, Luisas savo iniciatyva patikrino senutės sveikatos būklę, peržvelgė jos gydytojo išrašytus receptus ir įsitikino, kad ji vartojo kaip tik tuos vaistus, kurių ir reikėjo. Luisas net nusivylė, kad niekuo daugiau negali padėti Normai. Daktaras Veibridžas kontroliavo Normos Krendol ligą, kiek tai buvo įmanoma, palikdamas moteriai staigaus pasveikimo viltį. Maža viltis buvo, tačiau per daug pasikliauti ja nederėjo. Reikia išmokti susitaikyti su esama padėtimi, antraip užbaigsi gyvenimą mažoje baltoje palatoje, iš kur laiškai namo rašomi bukais spalvotais pieštukais.

Reičelei taip pat patiko Norma. Abi moterys sutvirtino draugystę, apsikeisdamos patiekalų receptais, kaip berniūkščiai kad keičiasi beisbolo programėlėmis - pradėjo nuo Normos Krendol obuolių pyrago ir Reičelės befstrogeno. Normą tiesiog pakerėjo abu Kridų vaikai, ypač Elė, kuri, anot senutės, suaugusi turėjo tapti tikra "senų laikų gražuole". Dar gerai, tą naktį lovoje Luisas šnipštelėjo Reičelei, kad ne tikru "širduku meškėnu". Reičelė taip nusikvatojo, kad net išleido dujas, o po to jie abu juokėsi taip ilgai ir garsiai, kad pažadino gretimame kambaryje miegantį Geidžą.

Taip atėjo toji diena, kai Elė pirmą kartą išsiruošė į mokyklą. Luisas, jau puikiai perpratęs ligoninės darbą ir tvarką, pasiėmė laisvadienį (beje, ligoninė tuo metu buvo visiškai tuščia: paskutinė pacientė, susilaužiusi koją per studentų sąjungos šventę, išvyko namo prieš savaitę). Jis stovėjo ant vejos šalia Reičelės, laikydamas ant rankų Geidžą, kai didelis geltonas autobusas išsuko iš Centrinio kelio ir atlingavo prie Kridų namo. Priekinės durys prasivėrė, ir į šaltą rugsėjo orą išsiveržė daugiabalsio vaikų choro klegesys.

Elė per petį metė į tėvus keistą skausmingą žvilgsnį, tarsi klausdama, ar dar galima užkirsti kelią šiam neišvengiamam procesui. Bet tikriausiai tai, ką ji perskaitė tėvų akyse, įtikino mergaitę, kad sustoti nebeįmanoma, kad tolesnė eiga, pradedant šia pirma diena, nebesustabdoma - kaip Normos Krendol artritas. Elė nusisuko ir užlipo laipteliais į autobusą. Durys drakoniškai šnypšdamos užsitrenkė, ir autobusas nuvažiavo. Reičelė pratrūko raudoti.

- Nereikia, dėl Dievo, - ėmė raminti ją Luisas, tačiau ir pats sunkiai tramdė ašaras. - Jos nebus tik pusę dienos.

- Pusė dienos - tai pakankamai daug, - atsakė Reičelė trūkčiojančiu balsu ir dar garsiau pravirko. Luisas apglėbė žmoną, ir Geidžas tučtuojau pasinau-

dojo galimybe patogiau įsitaisyti, apkabindamas abiejų tėvų kaklus. Paprastai Reičelei verkiant apsiašarodavo ir mažylis. Bet šįkart berniukas tylėjo. *Dabar visas mūsų dėmesys bus skiriamas jam,* pagalvojo Luisas. *Ir jis tai puikiai supranta.*

Kridai su nerimu laukė Elės, gerdami puodelį po puodelio kavos ir spėliodami, kaipgi jai dabar sekasi.

Luisas nuėjo į galinį kambarį, kur ketino įsirengti sau kabinetą, ir porą valandų prasitrynė ten, dėliodamas popierius iš vienos vietos į kitą, bet nieko doro taip ir nenuveikė. Reičelė paruošė priešpiečius absurdiškai anksti.

Kai penkiolika minučių po dešimtos suskambo telefonas, Reičelė prišoko prie aparato anksčiau, nei pasigirdo antras signalas, ir be kvapo atsiliepė: "Alio?" Luisas sustingo virtuvės ir kabineto tarpdury. Jis neabejojo, kad tai skambina Elės mokytoja: dabar ji pasakys, kad mergaitė, jos manymu, negali lankyti mokyklos; bendrojo lavinimo mokyklos skrandžiui Elė pasirodė nevirškinama. Tačiau skambino Norma Krendol: Džadas baigiąs rinkti kukurūzų derlių, ir Kridai, jei nori, gali paimti kokią dešimtį burbuolių. Luisas išsiruošė pas kaimynus, pasiėmęs krepšį pirkiniams, o nuėjęs papriekaištavo Džadui, kodėl tas nepaprašė jo į talką.

- A, kiek čia jo yra, to derliaus, nė šūdo nevertas, - atsakė Džadas.

- Prašau man girdint nevartoti tokių žodžių, - pasipiktino Norma. Ji kaip tik žengė į verandą su šaldyta arbata ant senoviško kokakolos padėklo.

- Labai gailiuosi, brangioji.

- Jis nė trupučio nesigaili, - pasiskundė Norma Luisui ir atsisėdo, nenorom susiraukdama iš skausmo.

- Mačiau, kaip Elė įlipo į mokyklos autobusą, - tarė Džadas, užsirūkydamas cigaretę.

- Jai ten patiks, - pridūrė Norma. - Beveik visiems vaikams patinka.

Beveik, liūdnai pagalvojo Luisas.

Bet Elei tikrai patiko mokykloje. Vidurdienį ji grįžo namo šypsodamasi ir švytinti, su žydra šventine suknele, dailiai pasipūtusia virš nudaužytų

keliukų (ant vieno kelio raudonavo šviežias įdrėskimas), su atsirišusiu bateliu, be vieno kaspino plaukuose. Mergaitė nešėsi rankoje piešinį, vaizduojantį du vaikus, o gal du vaikščiojančius kranus, ir visa gerkle šaukė:

- Mes dainavome "Senąjį Makdonaldą"! Mama! Tėte! Mes dainavome senąjį "Makdonaldą", tą patį, kurį dainuoja Karsters gatvės mokykloje!

Reičelė žvilgtelėjo į Luisą, kuris sėdėjo ant palangės pasisodinęs ant kelių Geidžą. Mažylis jau beveik miegojo. Reičelė tuoj pat nusisuko, bet Luisas spėjo pastebėti jos akyse liūdesį, ir akimirkai jį patį užliejo tiesiog paniškos baimės banga. *Mes senstame*, pagalvojo Luisas, *štai kas. Senstame, kaip ir visi kiti. Elė nueis savo keliu... o mes savo.*

Mergaitė prišoko prie tėvo, mėgindama vienu metu parodyti jam ir piešinį, ir naująjį įdrėskimą, ir dar papasakoti apie "Senąjį Makdonaldą" bei misis Berimen. Čerčas sukinėjosi aplinkui, glaustydamasis apie jos kojas, ir Elė tik kažkokio stebuklo dėka neparvirto.

- Ša, - nutildė Luisas dukterį ir pabučiavo ją. Geidžas užmigo, nekreipdamas dėmesio į visuotinį subruzdimą. - Leisk man tik paguldyti į lovą mažylį, ir tada aš viską išklausysiu.

Jis ėmė lipti laiptais, ant kurių įkypai krito karšti rugsėjo saulės spinduliai. Bet viršuje jį staiga persmelkė tokia siaubinga nelaimės nuojauta, kad Luisas net sustojo - sustingo vietoje ir nustebęs apsidairė nesuprasdamas, kas čia jam dabar pasivaideno. Jis tvirtai prisiglaudė vaiką prie krūtinės, beveik prisispaudė, ir Geidžas nepatenkintas pasimuistė. Luiso rankų ir nugaros oda pašiurpo.

Kas čia dedasi? klausė jis savęs sumišęs ir išsigandęs. Širdis daužėsi krūtinėje, galvos oda tarsi susitraukė ir tapo per ankšta kaukolei, į akis plūstelėjo adrenalinas. Luisas žinojo, kad žmogaus akys tikrai išsiplečia iš baimės; tiksliau pasakius, net ne išsiplečia, o *išsprogsta,* pakilus kraujo spaudimui ir tuo pačiu hidrostatiniam galvos smegenų skysčio spaudimui. *Kas tai, velniai rautų? Vaiduokliai? Viešpatie, prie manęs tarytum prisilietė kažkas, ką aš beveik mačiau.*

Apačioje trinktelėjo verandos durys.

Luisas Kridas pašoko ir vos nesuriko, bet paskui tik nusijuokė. Aišku, jis paprasčiausiai praėjo pro vieną iš "šaltųjų kišenių" - taip šį reiškinį vadina psichologai. Nei daugiau, nei mažiau. Taip kartais atsitinka, štai ir viskas. Ką Skrudžas pasakė Džeikobo Marlio šmėklai? *Galbūt jūs esate tik nesuvirškintas vakarienės kąsnis ir atsiradote ne tiek iš kapinių, kiek iš aštraus padažo.*

Tikriausiai šie žodžiai kur kas teisingesni, - tiek fiziologine, tiek psichologine prasme, - negu manė Čarlzas Dikensas. Šmėklos neegzistuoja. Bent jau Luisui neteko jų sutikti. Per savo karjeros laiką jis konstatavo dviejų dešimčių žmonių mirtį ir nė karto nepastebėjo, kad kūną paliktų siela.

Luisas nunešė Geidžą į jo kambarį ir paguldė į lovelę. Bet užklojęs sūnų antklode, vėl pajuto šiurpulius nugaroje ir nei iš šio, nei iš to prisiminė savo dėdės Karlo prekių pavyzdžių demonstravimo salę. Ten nebuvo nei naujų automobilių, nei moderniausių televizorių, nei indų plovimo mašinų su stiklinėmis sienelėmis, pro kurias galima stebėti magišką putos veikimą. Tik dėžės su pakeltais dangčiais, o virš kiekvienos rūpestingai pritemdyta lemputė. Luiso tėvo brolis buvo laidotuvių biuro savininkas.

O Dieve, kam tu siunti tokius siaubus! Eikit šalin! Nešdinkitės!

Luisas pabučiavo sūnų ir nusileido žemyn išklausyti Elės pasakojimo apie tai, kaip jai sekėsi didelių vaikų mokykloje.

8

Šeštadienį, pasibaigus pirmajai Elės mokslo savaitei ir likus vienai dienai iki studentų sugrįžimo į universiteto miestelį, Džadas Krendolas perėjo gatvę ir nudrožė link Kridų. Visa Kridų šeimyna tuo metu buvo susirinkusi pievelėje priešais namą. Elė, ką tik nulipusi nuo dviračio, gėrė šaldytą arbatą. Geidžas ropinėjo po žolę, tyrinėdamas vabaliukus, o gal net ir valgydamas juos. Geidžui neturėjo reikšmės proteino kilmė.

- Sveiki, Džadai, - stodamasis pasisveikino Luisas. - Tuoj atnešiu jums kėdę.

- Nereikia. - Džadas mūvėjo džinsus, vilkėjo darbinius marškinius atviru kaklu ir avėjo žalius guminius batus. Jis pasisuko į Elę. - Tau dar nepraėjo noras pažiūrėti, kur veda tas takelis, Ele?

- Ne! - Mergaitė tučtuojau pašoko. Jos akys sužibo. - Džordžas Bakas mokykloje sakė man, kad ten naminių gyvulėlių kapinės. Aš jau sakiau mamai, bet ji liepė palaukti jūsų, nes jūs tiksliai žinote, kur jos yra.

- Žinau, - patvirtino Džadas. - Jei tavo tėveliai sutinka, mes galime dabar nueiti tenai. Tik apsiauk guminius batus. Takas gerokai patižęs.

Elė nulėkė į namą.

Džadas patenkintas žvelgė jai pavymui.

- Gal ir jūs eisite, Luisai? - paklausė jis.

- Žinoma, - atsakė Luisas ir pasisuko į Reičelę. - Tu su mumis, brangioji?

- O kaipgi Geidžas? Iki ten tikriausiai ne mažiau kaip mylia kelio.

- Pasodinsime jį į kuprinę.

Reičelė nusijuokė.

- Gerai... bet neši tu.

Po dešimties minučių jie leidosi kelionėn. Visi, išskyrus Geidžą, buvo apsiavę guminius batus. Geidžas sėdėjo specialioje kuprinėje ir išpūtęs akis žiūrėjo per Luiso petį. Elė visą laiką bėgo priešakyje, vaikydamasi drugelius ir skindama gėles.

Žolė pievoje anapus namo siekė beveik iki juosmens. Ji tyliai šnarėjo, varinėdama vėlyvos vasaros šnekas, rudenį virstančias paskalomis. Bet tą dieną visai nesijautė rudens artumo. Nors kalendorinis rugpjūtis baigėsi jau prieš dvi savaites, švietė skaisti rugpjūčio saulė. Kol būrelis nušienautu takeliu užkopė į pirmosios kalvos viršūnę, Luiso pažastyse išplito didelės prakaito dėmės.

Džadas sustojo. Luisas iš pradžių pagalvojo, kad senis nori atsikvėpti, o paskui išvydo reginį, atsiveriantį nuo kalvos jiems už nugarų.

- Neblogas vaizdas, - tarė Džadas, įsikandęs smilgą.

Luiso manymu, tai buvo tipiškas jankiams būdingo menkinimo pavyzdys.

- *Nuostabu,* - aiktelėjo Reičelė ir beveik priekaištingai paklausė Luiso: - Kodėl tu man anksčiau nepasakei?

- Aš ir pats nežinojau, - atsakė truputį susigėdęs Luisas. Būrelis tebestovėjo Kridų sklypo ribose. Bet anksčiau Luisas tiesiog nerasdavo laiko užkopti į kalvą už savo namo.

Elė buvo pabėgėjusi gerokai į priekį. Dabar ji grįžo ir liko žiūrėti priešais save, neslėpdama nuostabos. Čerčas glaustėsi jai apie kojas.

Kalva buvo neaukšta, bet aukštesnės ir nereikėjo. Rytuose bet kokį vaizdą užstojo tanki giria, bet vakaruose matėsi visas kraštas, nugrimzdęs į auksinį vasaros pabaigos sapną. Sustingęs, bežadis, apgaubtas perregimos miglos. Net "Orinko" sunkvežimiai netrikdė tylos.

Kridai išvydo Penobskoto upės slėnį, kuriuo kadaise medkirčiai plukdydavo medieną iš šiaurės rytų į Bangorą ir Derį. Bet čia jie buvo į pietus nuo

Bangoro ir truputį į šiaurę nuo Derio. Plačiai išsiliejusi upė tekėjo ramiai, tarsi giliai įmigusi. Luisas matė kitame krante Hempdeną ir Vinterportą, o šiame - juodą 15 plento kaspiną, vingiuojantį palei upę; Luisas tarėsi įžiūrįs jį visą iki pat Baksporto. Kridai žvelgė į vandenį, į medžiais apaugusius krantus, į kelius ir laukus. Virš senų guobų baldakimo kyšojo Šiaurės Ladlou baptistų bažnyčios špilis, o į dešinę nuo jo dunksojo griežtas plytinis Elės mokyklos masyvas.

Virš galvų balti debesys tingiai slinko link išblukusios drobės spalvos horizonto. Ir visur aplinkui driekėsi vėlyvos vasaros laukai - neįtikėtinos ugninės spalvos laukai. Jau tušti, apsnūdę, bet ne mirę.

- Taip, čia tikrai nuostabu, - pagaliau ištarė Luisas.

- Seniau žmonės vadindavo šią kalvą Panoramine, - paaiškino Džadas. Jis įsikišo į lūpų kampą cigaretę, bet neprisidegė jos. - Kai kurie iki šiol taip vadina. Bet jaunimas persikėlė gyventi į miestelį, ir mažai kas beprisimena šitą vietą. Vargu ar kas nors dar užlipa čionai. Kalva nėra aukšta, todėl neatrodo, kad nuo jos galima daug pamatyti. O juk galima... - senis nutilęs parodė ranka.

- Galima pamatyti viską, - pratęsė jo mintį Reičelė žemu, kupinu pagarbos balsu. Ji pasisuko į Luisą. - Brangusis, ar tai *priklauso* mums?

Bet Džadas atsakė anksčiau už Luisą:

- Taip, tai dalis jūsų nuosavybės.

O tai, pagalvojo Luisas, visai ne tas pats.

Miške buvo gal aštuoniais ar dešimčia laipsnių* vėsiau. Platus takas buvo nuklotas sausais pušų spygliais. Kur ne kur jį žymėjo gėlės, pamerktos į stiklainius ar skardines nuo kavos (dauguma jau sudžiūvusios). Būrelis nuėjo apie ketvirtį mylios, dabar jau leisdamasis į lomą, kai Džadas pasišaukė nubėgusią į priekį Elę.

- Čia nebloga vieta pasivaikščiojimams, - geraširdiškai tarė mergaitei Džadas, - bet tu turi prižadėti savo tėveliams, jog, atėjusi čionai, niekada nenužengsi nuo tako.

- Prižadu, - nedvejodama atsakė Elė. - O kodėl?

---

* Čia ir kitur temperatūra pagal Farenheitą.

Džadas pasisuko į Luisą, sustojusį atsikvėpti. Nešti Geidžą buvo nelengva net ir senų pušų bei eglių paunksnėje.

- Ar žinote, kur jūs dabar esate? - paklausė senis.

Luisas apgalvojo ir atmetė kelis galimus atsakymus: Ladlou, Šiauriniame Ladlou, tarp 15 plento ir Centrinio kelio. Jis tik papurtė galvą.

Džadas dūrė pirštu sau per petį.

- Toje pusėje viskas, - paaiškino jis. - Miestelis ir visa kita. O šioje - vien tik miškai, kurie tęsiasi daugiau kaip penkiasdešimt mylių. Jie vadinami Šiaurės Ladlou giria, bet užkliudo dar Oringtono kampą ir baigiasi prie pat Rokfordo. Šitie miškai ribojasi su valstijos žemėmis, kurių reikalauja indėnai. Suprantu, kad tai skamba juokingai, bet taip jau yra, jūsų dailus namelis šalia plento - su telefonu, elektra, kabeline televizija ir visu kitu - stovi laukinės girios pakrašty. - Senis atsisuko į Elę. - Aš sakau visa tai tam, kad tau nešautų į galvą pasibastyti po šitą mišką. Tu gali išklysti iš kelio, ir tik Dievas žino, kuo tai pasibaigtų.

- Aš nesibastysiu, misteri Krendolai. - Džado žodžiai padarė mergaitei deramą įspūdį, nors ir neįbaugino.

Tačiau Reičelė žvelgė į senį su nerimu, o ir Luisas jautėsi nesmagiai. Tikriausiai tai buvo instinktyvi baimė, kurią mieste užaugę žmonės jaučia miškui. Luisas jau dvidešimt metų nelaikė rankose kompaso - nuo tada, kai buvo skautas. Jo prisiminimai apie tai, kaip rasti kelią pagal Šiaurinę žvaigždę ar samanas ant medžių, buvo tokie pat migloti, kaip ir žinios apie laisvos kilpos ar mazgų virvei trumpinti rišimo būdus.

Džadas nužvelgė Kridus ir šyptelėjo.

- Nuo 1934 metų šiuose miškuose niekas nepasiklydo, - nuramino juos senis. - Bent jau niekas iš vietinių. Paskutinis dingo Vilas Džepsonas - nedidelis praradimas. Neskaitant Stenio Bušardo, Vilas buvo didžiausias prasilakėlis šiapus Baksporto.

- Jūs pasakėte - niekas iš vietinių, - pareiškė Reičelė nelabai tvirtu balsu, ir Luisas tarėsi perskaitęs žmonos mintį: O mes *nevietiniai.* Bent jau kol kas.

Džadas patylėjęs linktelėjo.

- Kas dveji treji metai pasimeta koks nors turistas, nes žmonės mano, kad neįmanoma pasiklysti šalia plento. Bet visus juos surado. Tegu tai jūsų nejaudina.

- Ar čia yra briedžių? - baugiai paklausė Reičelė, ir Luisas šyptelėjo. Jei Reičelė norės jaudintis, ji visada ras tam priežastį.

- Taip, čia galima pamatyti briedį, - atsakė Džadas. - Bet jų nereikia bijoti, Reičele. Poravimosi laikotarpiu jie būna irzlūs, bet šiaip jau nieko nedaro, tik stovi ir žiūri. O ne rujojimo metu briedžiai puola tik atvykėlius iš Masačiusetso. Nežinau kodėl, bet taip jau yra. - Luisas įtarė, kad Džadas juokauja, bet nebuvo tuo tikras. Senio veidas atrodė visiškai rimtas. - Man ne kartą teko tai matyti - tupi medyje koks vyriokas iš Soguso, Miltono ar Vestono ir klykia apie bandą briedžių, iš kurių kiekvienas maždaug motorlaivio dydžio. Sakytum, briedžiai *uoste užuodžia* masačiusietį, nesvarbu, vyrą ar moterį. O gal jie tiesiog užuodžia naujų drabužių iš "L.L.Bino salono" kvapą. Nežinau. Norėčiau, kad kas nors iš gyvulininkystės specialybės studentų moksliškai išsiaiškintų šį reiškinį, bet tikriausiai tai tuščia svajonė.

- O kas yra rujojimas? - paklausė Elė.

- Nieko ypatingo, - atsakė jai Reičelė. - Aš draudžiu tau eiti į mišką be suaugusiųjų. Supratai, Ele? - Reičelė žingtelėjo arčiau Luiso.

Džadas nusiminė.

- Aš nenorėjau jūsų gąsdinti, Reičele - nei jūsų, nei jūsų dukters. Nereikia bijoti miško. Šitas takas visiškai saugus. Pavasarį jis pažliunga, o ir vasarą vietomis būna šlapias, - jis buvo išdžiūvęs tik 1955-ųjų vasarą, pačią sausringiausią, kokią tik prisimenu. Bet čia, velniai rautų, nėra nei nuodingųjų gebenių, nei nuodingųjų ąžuolų, kokie auga mokyklos kiemo pakrašty. Laikykis nuo jų atokiau, Ele, jei nenori tris savaites išgulėti krakmolo voniose.

Elė sukikeno, delnu prisidengusi burną.

- Tai saugus takas, - toliau tikino Džadas vis dar abejojančią Reičelę. - Garbės žodis, net Geidžas galėtų juo keliauti. Miestelio vaikai dažnai ateina čionai, aš jau sakiau jums. Vaikai prižiūri taką. Patys, niekieno neraginami. Nenoriu, kad Elė bijotų juo vaikščioti. - Senis pasilenkė prie mergaitės ir mirktelėjo jai. - Toks jau gyvenimas, Ele. Jei neiškrypsti iš savo kelio, viskas būna gerai. Bet kai tik žengi į šalį, tuoj pat pasiklysti, ir sėkmė nusisuka nuo tavęs. Tada kažkam tenka kviesti gelbėtojus.

Būrelis nužingsniavo toliau. Luisui pradėjo mausti nugarą. Geidžas kartkartėm imdavo entuziastingai tampyti tėvą už plaukų, įsikibęs į juos abiem rankutėm, arba ragindamas daužyti kojomis jam per inkstus. Apie Luiso veidą ir kaklą įkyriai zyzė uodai.

Takelis leidosi žemyn, sukiodamasis tarp šimtamečių eglių, o paskui praplatėjo ir nusitęsė pro tankius susiraizgiusius krūmus. Čia žemė iš tiesų buvo gerokai patižusi, ir Luiso batai teškeno per purvą ir vandenį. Vienoje vietoje būrelis priėjo didelę užpelkėjusią balą, ir jiems teko šokinėti nuo kupsto ant kupsto. Tai buvo pati blogiausia kelio dalis. Paskui takas vėl ėmė kilti, palei jį vėl augo medžiai. Luisui jau atrodė, kad Geidžas kažkokiu stebuklingu būdu pasunkėjo dešimčia svarų, o oras stebuklingai įšilo dešimčia laipsnių. Luiso veidu žliaugė prakaitas.

- Pavargai, brangusis? - paklausė Reičelė. - Gal duok man panėšėti?

- Ne, ne, aš puikiai jaučiuosi, - atsakė Luisas, ir tai buvo tiesa, nors jo širdis tiesiog šokinėjo krūtinėje. Jis kur kas dažniau skirdavo fizinius pratimus pacientams, negu atlikinėjo juos pats.

Džadas ir Elė žingsniavo drauge. Elės citrinos spalvos kelnės ir raudonas megztinis ryškiai švietė rudai žalioje šešėliuotoje prieblandoje.

- Kaip manai, Lu, ar jis tikrai žino kelią? - tyliai paklausė susirūpinusi Reičelė.

- Be abejo, - atsakė Luisas.

Džadas žvaliai šūktelėjo per petį:

- Jau nebetoli... Pailsai, Luisai?

O Viešpatie, tarė sau Luisas, *tam žmogui virš aštuoniasdešimties, bet nemanykite, kad jam nors vienas prakaito lašas nuvarvėjo.*

- Ne, nieko, - garsiai ir kiek iššaukiančiai atsiliepė Luisas. Išdidumo verčiamas, jis atsakytų tą patį, net jei justų gresiantį infarktą. Jis šyptelėjo nuo šitos minties, pasitaisė kuprinės diržus ir nupėdino toliau.

Taip jie pasiekė antros kalvos viršūnę. Čia takas susiaurėjo ir ėmė vingiuoti pro aukštus krūmus bei brūzgynus. Staiga Luisas pastebėjo, kad Elė ir Džadas eina pro kažkokią arką, sukaltą iš papilkėjusių nuo darganos lentų. Ant lentų išblukusiais juodais dažais buvo parašyta: "NAMINIŲ GYVŪLĖLIŲ KAPYNĖS".

Luisas ir Reičelė nustebę susižvalgė ir žengė pro arką, instinktyviai susiimdami už rankų, tarsi eitų tuoktis.

Jau antrą kartą tą rytą Luisas pasijuto priblokštas.

Čia nebebuvo spyglių kilimo. Vietoje jo Kridai išvydo beveik taisyklingą nušienautos žolės apskritimą, kurio skersmuo siekė gal keturiasdešimt pėdų. Iš trijų pusių jį supo tankiai sužėlęs jaunuolynas, o ketvirtoje stūksojo didžiulė audros suverstų medžių krūva. Seni kamienai ir šakos atrodė išties

grėsmingai. *Tas, kuris sumanytų perkopti per šitą išlaužą, turėtų užsimauti plienines kelnes,* pagalvojo Luisas. Apvali aikštelė buvo nusėta antkapiais. Nekilo abejonės, kad juos statė vaikai. Paminklėliai buvo pagaminti iš įvairiausių medžiagų, kokias tik vaikai sugebėjo išprašyti iš tėvų ar susirasti patys - iš medinių dėžių, senų lentgalių, suplotų skardinių. Jie stovėjo čia, apsupti be jokios tvarkos išsikerojusių, dėl vietos po saule kovojančių medžių ir krūmų. Ir jau vien tas faktas, kad tie negrabūs dirbiniai sukurti žmonių rankų, pabrėžė kapų išdėstymo simetriją. Tolėliau dunksantis miškas teikė šiai vietai laukinio didingumo ir žavesio, bet ne krikščioniško, o pagoniško.

- Gana gražu, - pratarė Reičelė, tačiau jos balsas išdavė, kad ji visai taip negalvoja.

- *Ohoho!* - šūktelėjo Elė.

Luisas nusikėlė Geidžą nuo pečių, išėmė iš kuprinės, kad vaikas galėtų paropinėti, ir patenkintas atitiesė nugarą.

Elė leidosi bėgioti nuo vieno antkapio prie kito, be paliovos šūkčiodama iš susižavėjimo. Luisas nusekė paskui dukterį, o Reičelė liko prižiūrėti Geidžą. Džadas atsisėdo, sukryžiuodamas kojas ir nugara atsišliedamas į didelį akmenį. Jis rūkė.

Luisas pastebėjo, kad kapinės simetriškos ne tik iš pažiūros. Antkapiai tikrai buvo išdėstyti daugmaž koncentriškais ratais.

"KATINAS SMAKIS" - skelbė vienas paminklas iš medinės dėžės. Rašyta vaiko ranka, bet kruopščiai. "JIS BUVO PAKLUSNUS". O apačioje data: "1971 - 1974". Kiek tolėliau, išoriniame rate, Luisas pastebėjo natūralaus skalūno luitą, ant kurio buvo pablukęs, bet dar įskaitomas užrašas raudonais dažais: "BIFERIS". O apačioje lyg ir eilės: "BIFERIS, BIFERIS, / VELNIO ŠUVA, / SU JUO LAIMINGA / BUVO MŪSŲ ŠEIMA".

- Biferis buvo Deslerių kokerspanielis, - paaiškino Džadas. Senis bato kulnu išrausė žemėje duobutę ir rūpestingai sužėrė į ją cigaretės pelenus. - Pernai jis pateko po sunkvežimiu. Neblogas eilėraštukas, ar ne?

- Neblogas, - sutiko Luisas.

Ant kai kurių kapų gulėjo gėlės, vienur kitur šviežios, bet dažniausiai nuvytusios ar net visai sudžiūvusios. Daugiau kaip pusė dažais ar tušinuku užrašytų įrašų, kuriuos Luisas bandė perskaityti, buvo beveik ar net visai nusitrynę. Ant kai kurių antkapių visai nebuvo vardų bei datų, ir Luisas spėjo, kad kadaise jie buvo užrašyti kreida ar spalvotais pieštukais.

- Mama! - pašaukė Elė. - Čia yra net auksinė žuvelė! Ateik, pažiūrėk!

- Aš verčiau čia pastovėsiu, - atsiliepė Reičelė.

Luisas pažvelgė į ją. Jo žmona stovėjo viena už išorinio antkapių rato ir atrodė gerokai suglumusi. Luisas pagalvojo: *Net čia jai baugu.* Ji visada sunerimdavo, atsidūrusi šalia mirties atributų ar užėjus kalbai apie mirtį (aišku, visi žmonės tokiose situacijose jaučiasi kiek nesmagiai), ir dėl to tikriausiai buvo kalta jos sesuo. Reičelės sesuo mirė dar vaikystėje, ir jos mirtis paliko Reičelės sieloje gilų randą, kurio verčiau nereikėjo liesti - tą Luisas suvokė tuoj po vedybų. Toji mergaitė buvo vardu Zelda, ir mirė ji nuo stuburo smegenų uždegimo. Tai mirtina liga, ilga, skausminga ir bjauri, o Reičelė vaikystėje, matyt, buvo labai jautri. Tad Luisas nematė nieko blogo, kad jo žmona norėjo užmiršti kadaise patirtą siaubą.

Luisas mirktelėjo jai, ir Reičelė dėkingai nusišypsojo.

Luisas apsidairė. Jie buvo natūralioje miško aikštelėje. Saulės spinduliai galėjo be vargo prasiskverbti pro medžius, ir tikriausiai būtent todėl čia taip vešliai želė žolė. Bet vis tiek žolę reikėjo prižiūrėti ir laistyti. Vadinasi, nešioti čionai vandenį kibirais, o gal net indėnų pompas, dar sunkesnes už Geidžą, sėdintį kuprinėje. Ir vaikai tampė tokius sunkumus. Luisas vėl nusistebėjo, kodėl vietiniai vaikai taip ilgai neužmiršta šių kapinių. Jis pats dar gerai prisiminė savo vaikystės užmojų trumpalaikiškumą, o ir Elės elgesys patvirtino prisiminimus; paprastai vaikų entuziazmas sudega kaip laikraštis - plykst!.. - ir nieko nebelieka.

Kuo arčiau centro, tuo senesni buvo antkapiai. Įskaitomų įrašų pasitaikydavo vis mažiau; bet tie, kurie išliko, vedė vis gilyn į praeitį. Štai "TRIKSIS, ŽUVES KELIJE 1968 RUGSĖJO 15". Tame pačiame antkapių rate stovėjo plati lenta, giliai įkasta į žemę; nuo šalčio ir darganų ji persisuko, pakrypo ant šono, bet Luisas dar sugebėjo perskaityti: "MARTOS, MUSU TRIUŠIENĖS, MIRUSIOS 1965 KOVO 1, ATMINYMUI". Kitame rate jis pamatė užrašą didžiulėmis raidėmis "GEN. PATONAS MŪSŲ! GERAS ŠUO!" (šuva nustipo 1958-aisiais), ir dar vieną - "POLINEZIJA" (tikriausiai papūga, jei tik Luisas teisingai prisiminė daktaro Dolitlio gyvūnėlių vardus); paukštelis paskutinį kartą sučirškė "Polė nori sausainio" 1953 metų vasarą. Tolesnėse dviejose eilėse neliko nė vieno įskaitomo užrašo. Bet dar kitame rate, vis dar toli nuo centro, dideliame smiltainio luite buvo negrabiai iškalta: "HANAS, GERIAUSIAS ŠUO PASAULYJE / 1929 - 1939". Aišku, smiltainis palyginus minkštas akmuo (ir todėl įrašas dabar virto beveik šešėliu), tačiau Luisui

buvo sunku įsivaizduoti, kad kažkoks vaikas valandų valandas triūsė, kaldamas akmenyje šiuos žodžius. Pribloškianti meilės ir sielvarto apraiška. Suaugę žmonės ne visada tiek padaro savo tėvams ar anksti mirusiems vaikams.

- Tikriausiai čia laidojama jau nuo senų laikų, - tarė Luisas Džadui, priėjusiam prie jo.

Džadas linktelėjo.

- Ateikite čia, Luisai. Noriu jums kai ką parodyti.

Jie nuėjo prie ketvirtojo nuo centro rato. Čia taisyklingas koncentriškumas, išoriniuose ratuose atrodantis lyg ir atsitiktinis, buvo labai ryškus. Džadas sustojo priešais nuvirtusį skalūno luitelį. Atsargiai priklaupęs, senis vėl pastatė jį.

- Anksčiau čia buvo žodžiai, - tarė Džadas. - Pats užrašiau, bet jau nusitrynė. Aš palaidojau čia savo pirmąjį šunį Spotą. Jis nustipo nuo senatvės 1914-aisiais, tais metais, kai prasidėjo Didysis karas.

Taigi šių kapinių istorija buvo senesnė už daugelio tų kapinių, kur laidojami žmonės. Stebėdamasis tuo, Luisas patraukė link aikštelės centro ir apžiūrėjo ten kelis antkapius. Visi jie buvo neįskaitomi, daugelis gulėjo nuvirtę žemėn. Vieną beveik visiškai užgožė žolė. Kai Luisas pabandė jį pakelti, pasigirdo tylus plėšimo garsas. Po atidengtą šviesai žemės lopinėlį knibždėjo akli vabalai. Luisas pašiurpęs pagalvojo: *Nežinomų gyvūnų kapai. Nesu tikras, ar man tai patinka.*

- Kada čia atsirado pirmieji kapai?

- Neįsivaizduoju, - atsakė Džadas, giliai susigrūsdamas rankas į kišenes. - Kai nudvėsė Spotas, čia jau buvo kapinės. Tais laikais turėjau būrį draugų. Jie ir padėjo man iškasti duobę Spotui. O kasti čia nelengva, pats matote - žemė akmenuota, sunku įbesti kastuvą. Prireikus ir aš jiems padėdavau. - Senis ėmė rodyti kaulėtu pirštu. - Štai čia, jei neklystu, palaidotas Pito Lavasero šuo. O ten trys Albiono Groutlio kačiukai, vienas šalia kito. Pamenu, senis Fritčis laikė pašto balandžius. Aš, Alas Groutlis ir Karlas Hanas palaidojome čia vieną, papjautą šuns. Štai čia. - Senis užsigalvojęs sustojo. - Aš esu paskutinis iš mūsų būrio. Visi mano draugai dabar jau mirę. Visi.

Luisas nieko neatsakė, tik stovėjo susikišęs rankas į kelnių kišenes ir žiūrėjo į gyvulėlių kapus.

- Žemė čia akmenuota, - pakartojo Džadas. - Nieko kito ir nepasodinsi, tik lavonus.

Jiems grįžtant į kapinių pakraštį, pravirko Geidžas, ir Reičelė paėmė vaiką ant rankų.

- Geidžas išalko, - tarė ji. - Reikėtų eiti namo, Lu. - *Prašau, eime*, maldavo jos akys.

- Žinoma, - sutiko Luisas. Jis užsimetė kuprinę ant pečių ir apsisuko, kad Reičelė galėtų pasodinti vidun mažylį. - Ele! Ele, kur tu?

- Štai kur ji, - Reičelė parodė į senąją išlaužą. Elė laipiojo po ją, lyg išlauža būtų tikra mokyklos kiemo lipynės sesuo.

- Ką tu, mieloji, tučtuojau lipk žemėn! - pašaukė mergaitę susirimęs Džadas. - Koja slystels tarp rąstų, jie pajudės, ir tu nusilauši blauzdikaulį.

Elė nušoko žemėn.

- Oi! - aiktelėjo ji ir čiupo sau už šlaunies. Tada nubėgo prie suaugusiųjų. Oda liko sveika, bet aštri sausa šaka perplėšė jai kelnes.

- Na, ar nesakiau? - paklausė Džadas, šiaušdamas mergaitei plaukus. - Net žmonės, gerai pažįstantys mišką, niekada nelaipioja per senas išlaužas, jeigu jas įmanoma apeiti. Medžiai, suvirtę į krūvą, tampa žiaurūs. Jie įkąstų tau, jei tik galėtų.

- Tikrai? - nepatikėjo Elė.

- Tikrai. Matai, jie suversti krūvon kaip šakaliukai. Jeigu tu išjudinsi vieną kurį, visi pasipils žemyn.

Elė pažvelgė į Luisą.

- Tai tiesa, tėte?

- Tiesa, dukrele.

- Ak, bjaurybės! - mergaitė pasisuko į išlaužą ir sušuko: - Jūs sūplėšėte man kelnes, nedorėliai!

Visi trys suaugusieji nusijuokė. O išlauža ne. Ji ir toliau tik bolavo saulėje, kaip štai jau daugelį dešimtmečių. Toji rąstų krūva Luisui atrodė panaši į kokios nors seniai nudvėsusios pabaisos griaučius, pabaisos, nukautos narsaus karžygio. Drakono kaulai, likę čia tarsi milžiniškas antkapis.

Jau tada Luisui išlauža pasirodė pernelyg tinkanti tai vietai - juk ji skyrė naminių gyvulėlių kapines nuo girios, kurią Džadas Krendolas vadino "Indėnų miškais". Toks atsitiktinis medžių suvirtimas atrodė per daug tobulas, per daug meistriškas gamtos darbui. Išlauža...

Staiga Geidžas krykšdamas čiupo Luisą už ausies ir ėmė sukti. Ir Luisas visai užmiršo apie išlaužą miške už naminių gyvulėlių kapinių. Buvo metas eiti namo.

9

Kitą dieną Elė atėjo pas Luisą į kabinetą. Ji atrodė kažko susirūpinusi. Luisas tuo metu triūsė prie eilinio modelio. Tai buvo 1917 metų "Rols-Roisas Sidabrinė Šmėkla" - šeši šimtai aštuoniasdešimt detalių, virš penkiasdešimties judančių dalių. Darbas artėjo į pabaigą, ir Luisas jau beveik galėjo įsivaizduoti livrėja apsirengusį šoferį, tiesioginį XVIII-XIX amžių Anglijos vežikų palikuonį, didingai sėdintį už vairo.

Luisas susižavėjo modeliavimu dar vaikystėje, kai jam buvo vos dešimt metų. Pradėjo nuo dėdės Karlo padovanoto I pasaulinio karo "Spado", paskui surinko daugumą "Revelo" aeroplanų, o paauglystėje ir jaunystėje ėmėsi sudėtingesnių bei didesnių modelių. Praeityje liko laivų buteliuose etapas, karo mašinų etapas ir net tie laikai, kai Luisas rinko tokius tikroviškus revolverius, kad buvo sunku patikėti, jog jie neiššaus, nuspaudus gaiduką - koltus, vinčesterius, liugerius ir net specialųjį "Buntlais". Pastaruosius penkerius metus Luisas statė didelius garlaivius ir laivus. Jo kabinete universiteto ligoninėje ant lentynų stovėjo "Lusitanija" ir vienas iš "Titanikų", o "Andrea Doria", baigta prieš pat Kridams paliekant Čikagą, dabar plaukė per židinio atbrailą svetainėje. Šiuo metu Luisą domino klasikiniai automobiliai. Sprendžiant iš patirties, praeis dar ketveri penkeri metai, kol jam kils noras užsiimti kažkuo nauju. Reičelė žiūrėjo į šį vienintelį vyro pomėgį atlaidžiai ir gal net kiek pašaipiai; tikriausiai net po dešimties jų bendro gyvenimo metų ji tebegalvojo, kad Luisas kada nors išaugs iš viso šito. Galbūt tokiam požiūriui turėjo įtakos ir Reičelės tėvas, kuris tiek jų santuokos pradžioje, tiek ir dabar manė, kad gavo į žentus tikrą asilą.

Ką gi, galvojo Luisas, *galbūt Reičelė teisi. Galbūt, kai man sueis trisdešimt septyneri, vieną rytą aš atsikelsiu, sukrausiu visus modelius pastogėje ir susidomėsiu sklandymu.*

Tuo tarpu Elė neatrodė linkusi juokauti.

Luisas girdėjo, kaip tolumoje suskambo sekmadieniniai varpai, kviesdami tikinčiuosius į bažnyčią. Garsas aiškiai sklido skaidriame ore.

- Labas, tėveli, - pasisveikino Elė.

- Labas, pupa. Kas atsitiko?

- Ai, nieko, - atsakė mergaitė, tačiau jos veidas bylojo ką kita. Veidas sakė, kad kažkas atsitiko, ir tas kažkas kvepia tikra problema. Elės plaukai,

šį rytą išplauti, laisvai krito jai ant pečių. Ryto šviesoje jie vis dar atrodė veikiau gelsvi negu rusvi, kokie neišvengiamai taps ateity. Ji vilkėjo suknelę. Luisas tik dabar susivokė, kad sekmadieniais jo duktė beveik visada užsivilkdavo suknelę, nors Kridai ir nelankė bažnyčios. - Ką čia veiki?

Atsargiai tepdamas sparną klijais, Luisas atsakė dukteriai:

- Štai, pažiūrėk. - Jis parodė Elei rato diską. - Matai šias dvigubas R? Graži detalė, ar ne? Jei per Padėkos dieną skristume į Šaitauną L-1011, tai, pažvelgusi į jo reaktyvinius variklius, pamatytumei tokias pat dvigubas R.

- Tik pamanyk, rato dangtis. - Mergaitė grąžino detalę.

- Na, ką tu, - papriekaištavo Luisas. - Jei turėtum nuosavą "Rols-Roisą", galėtum sakyti "dangtis". Jei esi pakankamai turtingas, kad įstengtum nusipirkti "Rols-Roisą", gali truputį pasimaivyti. Kai uždirbsiu antrą milijoną, tikrai nusipirksiu tokią mašiną. "Rols-Rois Korniš". Jei Geidžą supykins nuo važiavimo, jis galės išsivemti ant natūralios odos užvalkalų. - *Beje, Ele, dėl ko tu taip sunerimusi?* norėjosi paklausti Luisui. Bet su Ele negalėjai taip elgtis. Ji neatsakys, atvirai paklausta. Ji visada saugodavosi, kad per daug nepasakytų. Luisas tiesiog žavėjosi šia dukters savybe.

- Ar mes turtingi, tėveli?

- Ne, - atsakė jis. - Bet ir nebadaujame.

- Maiklas Bernsas iš mano klasės sako, kad visi gydytojai turtingi.

- Ką gi, pasakyk tam Maiklui Bernsui iš savo klasės, kad dauguma gydytojų tampa turtingi, bet tam reikia dvidešimties metų... O vadovaudamas universiteto ligoninei, ypatingai nepraturtėsi. Praturtėja specialistai. Štai ginekologai, ortopedai ar neurologai - tie greitai susikrauna pinigėlio. O tie, kurie dirba visuomeninį darbą kaip aš, sugaišta tam kur kas daugiau laiko.

- Tai kodėl tu netapai specialistu?

Luisas vėl susimąstė apie savo modelius ir apie tai, kaip jis vieną gražią dieną paprasčiausiai nepanoro rinkti karinių lėktuvų, kaip užmetė "Tigro" markės tankus ir ugniasvaidžius, kaip per vieną naktį nusprendė, jog statyti laivus buteliuose - kvailas užsiėmimas. Vargu ar jis būtų sugebėjęs visą gyvenimą vien tik apžiūrinėti vaikų pėdeles, ieškodamas plokščiapadiškumo požymių, arba užsimovęs plonas pirštines vienu mokslingu pirštu čiupinėti moterų vaginose gumbus ir randus.

- Tiesiog man tai nebūtų patikę, - atsakė Luisas dukteriai.

Į kabinetą įsliūkino Čerčas, sustojo, nužvelgė padėtį savo ryškiai žaliomis akimis. Paskui be garso užšoko ant palangės, matyt, nusprendęs snūstelėti.

Elė žvilgtelėjo į Čerčą ir susiraukė. Luisas amą prarado - paprastai mergaitė žvelgdavo į katiną su begaline, sakytum, net skausminga meile. Dabar Elė ėmė vaikštinėti po kabinetą, apžiūrinėdama įvairius modelius. Ir tik paskui, tarsi tarp kitko, paklausė:

- O tose gyvuliukų kapinėse buvo juk nemažai kapų?

Tai štai kur šuo pakastas, suprato Luisas, bet neatsisuko į dukterį. Atidžiai perskaitęs instrukciją, ėmė pritaisinėti automobiliui žibintus.

- Nemažai, - pritarė jis Elei. - Manyčiau, daugiau kaip šimtas.

- Tėveli, o kodėl gyvuliukai negyvena tiek metų, kiek žmonės?

- Na, kai kurie gyvena beveik tiek pat, - atsakė Luisas. - O kai kurie ir dar ilgiau. Pavyzdžiui, drambliai gyvena labai ilgai. O kartais pasitaiko tokių senų jūrų vėžlių, kad žmonės net nesugeba nustatyti jų amžiaus. O gal ir sugeba, tik negali patikėti.

Elė atšovė labai paprastai:

- Drambliai ir jūrų vėžliai nėra *naminiai gyvuliukai. Naminiai gyvuliukai* gyvena labai *trumpai.* Maiklas Bernsas sako, kad vieneri šuns gyvenimo metai prilygsta devyneriems mūsų gyvenimo metams.

- Septyneriems, - automatiškai pataisė ją Luisas. - Jau matau, kur link tu lenki, pupa. Ką gi, tai tiesa. Dvylikos metų šuo - tai labai senas šuo. Supranti, tai vadinasi *metabolizmas.* Šitas metabolizmas ir apsprendžia gyvenimo trukmę. Ir dar daug ką apsprendžia. Tarkime, kai kurie žmonės gali daug valgyti ir vis tiek likti liekni kaip tavo mama. O kiti, pavyzdžiui, aš, daug valgydami nutuktų. Mūsų metabolizmai skirtingi, štai ir viskas. Bet svarbiausia yra tai, kad metabolizmas yra tarsi koks laikrodis, įtaisytas visose būtybėse. Šunų metabolizmas labai greitas. Žmonių kur kas lėtesnis. Mes gyvename apie septyniasdešimt dvejus metus, tai yra dauguma iš mūsų. Ir patikėk manimi, septyniasdešimt dveji - tai labai daug.

Elė buvo rimtai sunerimusi, todėl Luisas vylėsi, kad jo žodžiai nuskambėjo kur kas įtikinamiau ir tvirčiau, negu jis pats jautėsi. Tiesą sakant, pačiam Luisui atrodė, kad trisdešimt penkeri jo gyvenimo metai prabėgo greitai ir nepastebimai kaip skersvėjo dvelksmas. - Jūrų vėžlių metabolizmas dar lėte...

- O kačių? - paklausė Elė ir vėl žvilgtelėjo į Čerčą.

- Na... Katės gyvena tiek pat, kiek ir šunys, bent jau dauguma kačių.

Tai buvo melas. Luisas žinojo, kad meluoja. Katės gyvena neramų gyvenimą ir dažniausiai miršta smurtine mirtimi. Tik visa tai vyksta už

žmonių akių. Štai Čerčas, snaudžiantis ant palangės (ar apsimetantis, jog snaudžia); Čerčas, naktimis taikiai miegantis Elės kojūgalyje; Čerčas, kuris taip mėgdavo žaisti su siūlais, kai buvo dar mažas mielas kačiukas. Tas pats Čerčas kartą Luiso akivaizdoje sėlino prie paukščio su sulaužytu sparnu, o žalios katino akys degė smalsumu ir - Luisas galėjo prisiekti - žiauriu džiugesiu. Čerčas retai kada papjaudavo medžiojamą padarėlį, bet sykį padarė vertą dėmesio išimtį: jis parnešė namo žiurkę, kurią tikriausiai pagavo tarp Kridų namo ir gretimo. *Tą* padarą jis tiesiog išmėsinėjo. Žiurkė buvo tokia kruvina, kad Reičelei, jau šeštą mėnesį nešiojusiai Geidžą, teko bėgti į vonią - ją supykino. Žiaurūs gyvenimai, žiaurios mirtys. Dažnai kates sudrasko šunys (užuot paprasčiausiai įviję į medį, kaip tai daro kvaili, patiklūs šuneliai animaciniuose filmuose). Arba papjauna kiti katinai, pribaigia užnuodyti jaukai ar pervažiuoja mašinos. Katės - gyvūnijos pasaulio gangsteriai, gyvenantys už įstatymo ribų, ten dažniausiai ir mirštantys. Dauguma kačių nesulaukia senatvės.

Bet vargu ar galima aiškinti tokius dalykus penkiametei mergaitei, pirmą kartą susidūrusiai su mirtimi.

- Klausyk, - tarė Luisas dukteriai. - Čerčui dabar tik treji, o tau penkeri. Tikriausiai jis dar bus gyvas, kai tau sueis penkiolika ir tu mokysies vidurinėje mokykloje. O iki to laiko dar daug metų turi praeiti.

- O man neatrodo, kad daug, - atkirto Elė. Jos balsas virpėjo. - Visai, *visai* nedaug!

Luisas liovėsi apsimetinėjęs, kad klijuoja automobilio modelį, ir pamojo dukteriai prieiti. Elė atsisėdo jam ant kelių. Luisą eilinį kartą pakerėjo mergaitės grožis, kurį susijaudinimas dar labiau išryškino. Jos oda buvo tamsi, beveik levantietiška. Tonis Bentonas, vienas iš Luiso kolegų Čikagoje, buvo praminęs Elę Indėnų Princese.

- Paklausyk, dukrele, - tarė Luisas. - Jei tai priklausytų nuo manęs, aš leisčiau Čerčui gyventi nors ir šimtą metų. Bet ne aš sugalvojau tokias taisykles.

- O kas? - paklausė mergaitė ir pagiežingai pridūrė: - Tikriausiai Dievas?

Luisas sutramdė kylantį juoką. Padėtis buvo pernelyg rimta.

- Dievas ar Kažkas Kitas, - atsakė jis. - Visi laikrodžiai kada nors sustoja - tai ir viskas, ką aš žinau. Daugiau nieko negalima pasakyti tiksliai, vaikeli.

- Bet aš nenoriu, kad Čerčas būtų toks, kaip visi tie gyvūnėliai kapinėse! - staiga pratrūko ašaromis ir įniršiu Elė. - Nenoriu, kad Čerčas numirtų! Jis

mano katinas! Jis ne Dievo katinas! Tegu Dievas įsigyja savo katiną! Tegu įsigyja kiek tik nori kačių ir paskui jas visas išžudo! Bet Čerčas yra *mano!*

Virtuvėje pasigirdo žingsniai, ir pro duris žvilgtelėjo išsigandusi Reičelė. Elė raudojo įsikniaubusi Luisui į krūtinę. Siaubas, apėmęs ją, prasiveržė žodžiais, parodė savo tikrą veidą. Jo pakeisti neįmanoma, tačiau galima pabandyti bent užtušuoti.

- Ele, - ėmė raminti dukterį Luisas, supdamas ją ant kelių. - Ele, Ele, Čerčas juk gyvas. Štai jis, miega.

- Bet jis *gali* mirti, - verkė vaikas. - Jis *gali* mirti bet kada.

Luisas tyliai sūpavo mergaitę. Jis manė, - teisingai ar klaidingai, - kad jo duktė verkia dėl to, kad mirtis tokia nesukalbama ir nenuspėjama, dėl to, kad mirtis visiškai abejinga mažų mergaičių ašaroms ir protestams. Luiso įsitikinimu, Elė verkė dėl to, kad tokia jau žmogaus prigimtis - iš simbolių sukeltų asociacijų daryti vienareikšmes išvadas: arba gražu ir gera, arba kraupu. Jeigu visi tie gyvulėliai numirė ir buvo palaidoti, tai ir Čerčas gali mirti

(bet kada!)

ir būti palaidotas. O jeigu taip gali atsitikti Čerčui, vadinasi, taip gali atsitikti ir jos mamai, tėčiui, mažajam broliukui. Ir jai pačiai. Anksčiau Elei mirtis buvo tik miglota sąvoka. O štai Naminių Gyvūlėlių Kapynės - realus faktas. Po grubiu antkapėlių paviršiumi slypėjo tiesa, kurią gebėjo užčiuopti net vaiko rankos.

Luisas galėjo pameluoti ir šį sykį, kaip jau pamelavo apie katinų gyvenimo trukmę. Bet Elė neužmirš melo ir tikrai pažymės toje knygelėje, kur vaikai rašo pažymius tėvams. Luiso mama taip pat kartą apgavo jį - atrodytų, visai nekaltai: ji pasakė, kad moterys randa vaikelius rasotoje žolėje, kai labai jų nori. Bet kad ir koks nekaltas buvo tas melas, Luisas niekada neatleido motinai už apgavystę - o gal sau už patiklumą.

- Širdele, - dabar jis tarė dukteriai, - taip jau būna. Mirtis - neatskiriama gyvenimo dalis.

- *Bloga* dalis! - sušuko Elė. - Labai *bloga* dalis!

Luisas niekuo negalėjo atsakyti. Elė verkė. Tačiau Luisas žinojo, kad jos ašaros galiausiai išseks. Šiandieninis skausmas buvo būtinas žingsnis į susitaikymą su niekur nedingsiančia tiesa.

Luisas supo dukterį ir klausėsi sekmadieninio ryto varpų. Netrukus Elės kūkčiojimas nutilo. Ji, kaip ir Čerčas, užmigo.

Luisas užnešė vaiką laiptais į antrą aukštą ir paguldė į lovą, o pats vėl nusileido į virtuvę, kur Reičelė plakė tešlą pyragui. Tik plakė ji pernelyg smarkiai. Keista, pasakė Luisas žmonai, kad Elė nei iš šio, nei iš to užsnūdo dar prieš vidurdienį; tai visai nepanašu į ją.

- Nepanašu, - sutiko Reičelė, ryžtingai trinktelėdama dubenį į stalą. - Bet vargšelė beveik visą naktį nemiegojo. Aš girdėjau, kaip Elė vartėsi, o ir Čerčas apie trečią ėmė prašytis į lauką. Čerčas taip daro tik tada, kai Elė nemiega.

- Bet kodėl ji...

- O, tu puikiai žinai kodėl! - piktai atšovė Reičelė. - Tai vis tos prakeiktos gyvulėlių kapinės! Ji rimtai išsigando, Lu. Ji išvis pirmą kartą gyvenime matė kapines ir... ir išsigando! Aš nesijaučiu nė trupučio dėkinga tavo draugui Krendolui už vakarykštę iškylą.

Na štai, jis jau mano draugas, pagalvojo Luisas sutrikęs ir nusiminęs.

- Reičele...

- Aš daugiau nebeleisiu Elei tenai vaikščioti.

- Reičele, Džadas juk nemelavo - tas takas tikrai saugus.

- *Takas* čia nieko dėtas, ir tu tai supranti, - atkirto Reičelė. Ji vėl pakėlė dubenį ir ėmė dar smarkiau plakti tešlą. - Dėl visko kalta ta prakeikta *vieta.* Ji nesveika. Ir tai, kad vaikai vaikšto tenai, tvarko kapus, prižiūri taką... tai bjaurus *iškrypimas,* štai kas. Miestelio vaikai serga kažkokia liga. Aš nenoriu, kad ir Elė ja užsikrėstų.

Luisas sumišęs žvelgė į žmoną. Beveik kasmet Kridus pasiekdavo žinia, kad išsiskyrė dvi ar trys jų draugų šeimos. Luisas nujautė, kad iš esmės tik pagarba paslapčiai padėjo išsilaikyti jų pačių santuokai. Jiedu niekada nekalbėjo šia tema, bet abu miglotai suvokė, kad galbūt tenai, pradžių pradžioje, neegzistuoja tokie dalykai, kaip vedybos, tokie dalykai, kaip sąjunga, kad ten kiekviena siela yra vieniša ir neperprantama. Tai ir yra paslaptis. Kad ir kaip gerai, tavo manymu, tu pažįsti savo partnerį, vis tiek nuolatos įsirėži į nematomą sieną ar įkrenti į užmaskuotą duobę. O kartais (ačiū Dievui, retai) gali įlėkti ir į slaptą, visiškai svetimą pasaulio kertę, panašiai kaip lėktuvas patenka į oro duobę, galinčią lengvai jį pražudyti. Gali susidurti su tokiu požiūriu ar įsitikinimu, apie kurį tu anksčiau nė nenutuokei ir kuris tau atrodo beveik nenormalus. Ir tada tu privalai elgtis ypač atsargiai,

jeigu tikrai nori išsaugoti savo šeimą ir proto ramybę. Turi prisiminti, kad pykti gali tik kvailiai, kurie mano, kad žmogus sugeba pažinti kito žmogaus vidų.

- Brangioji, bet tai tik gyvulėlių kapinės, - galiausiai tarė Luisas.

- Prisimink, kaip ji ką tik raudojo, - pareiškė Reičelė, mosteldama tešluotu šaukštu į Luiso kabineto duris. - Ar manai, kad Elei tai *tik* gyvulėlių kapinės? Nuo šiol jos sieloje liks randas, Lu. Ne, Elė daugiau niekada ten neis. Kaltas ne takas, kalta *vieta,* į kurią jis veda. Elė pradėjo galvoti, kad Čerčas greitai mirs.

Akimirką Luisui pasirodė, jog jis tebekalba su dukterimi, tik Elė užsivilkusi mamos suknelę, užsilipusi ant kojokų ir užsidėjusi labai tikrovišką Reičelės veido kaukę. Net veido išraiška buvo tokia pati - išorėje pyktis ir ryžtas, o viduje skausmas.

Ir Luisas pasiryžo perkalbėti žmoną. Tema, kurią jie palietė, staiga pasirodė jam pernelyg svarbi, kad ją būtų galima tiesiog praleisti iš pagarbos paslapčiai... žmogaus sielos vienišumui. Luiso įsitikinimu, Reičelė išleido iš akių patį svarbiausią faktą, kurio neįmanoma nepastebėti, nebent tyčia užsimerktum.

- Reičele, - pasakė jis, - bet Čerčas *tikrai* kada nors mirs.

Žmona piktai dėbtelėjo į jį.

- Svarbu ne tai, - atkirto ji, kiekvieną žodį tardama lėtai ir aiškiai, tarsi kalbėtų su nepilnapročiu vaiku. - Čerčas nemirs nei šiandien, nei rytoj...

- Aš bandžiau pasakyti tai Elei...

- Nei *poryt*, nei po *metų*...

- Brangioji, mes negalime būti tik...

- Aišku, *galime!* - Riktelėjo Reičelė. - Mes juk gerai rūpinamės Čerču, ir jis *nemirs*, niekas iš mūsų *nemirs!* Tai kodėl tu gąsdini mažą mergaitę aiškindamas kažką, ko ji dar nepajėgia suprasti?

- Paklausyk, Reičele...

Bet Reičelė neketino klausytis. Ji niršo.

- Kaip galima ištverti kieno nors mirtį - naminio gyvulėlio, draugo ar giminaičio - paverčiant ją... į šlykštų atrakcioną turistams... M-m-miško aikštelę... ž-ž-žvėriukams... - Reičelės skruostais pasruvo ašaros.

- Reičele... - Luisas pabandė apkabinti žmoną per pečius, bet toji greitu, ryžtingu judesiu nusimetė jo rankas.

- Atstok, - pareiškė ji. - Tu net nesupranti, apie ką aš kalbu.

Luisas atsiduso.

- Jaučiuosi taip, tarsi būčiau įkritęs į spąstus ir pataikęs tiesiai į milžinišką mėsmalę, - pasakė jis vildamasis, kad žmona nusišypsos. Bet nieko nepešė, tik piktą juodų žėrinčių akių žvilgsnį. Reičelė įsiutusi, suprato Luisas. Ne šiaip pikta, bet įsiutusi. - Reičele, - staiga paklausė jis, pats nesuvokdamas, ką sako, - o kaip *tu* miegojai šiąnakt?

- O Dieve... - Reičelė su panieka nusisuko, bet Luisas spėjo pastebėti jos akyse nuoskaudą. - Gudrus ėjimas. *Labai* gudrus. Tu nesikeiti, Luisai. Jei kažkas negerai, kalta Reičelė, ar ne? Reičelei eilinis isterijos priepuolis.

- Tu neteisi.

- Ne? - Reičelė nusinešė dubenį su tešla prie viryklės ir trinktelėjo ant spintelės. Kietai sučiaupusi lūpas, ji ėmė tepti riebalais skardą.

Luisas kantriai tęsė:

- Nieko blogo, jei vaikas sužinos tiesą apie mirtį, Reičele. Mano manymu, tai netgi būtina. Elės reakcija - jos ašaros - man atrodo visiškai natūrali. Ji...

- O taip, *labai* natūrali reakcija, - pertraukė Reičelė, vėl atsisukdama į Luisą. - Tau atrodo labai natūralu, kad vaikas aprauda katiną, kuris tebėra sveikas ir gyvas...

- Liaukis, - atkirto Luisas, - tu šneki nesąmones.

- Aš nenoriu daugiau nieko girdėti.

- Bet teks. - Dabar įpyko Luisas. - Tu pasakei savo nuomonę, gal dabar išklausysi manąją?

- Elė daugiau ten neis. Niekada!

- Elė jau žino, iš kur atsiranda vaikai, - atkakliai tęsė Luisas. - Dar pernai mes nupirkome jai tą Majerio knygą ir viską paaiškinome, prisimeni? Mudu abu sutikome, kad vaikai turi žinoti, iš kur jie atsiranda.

- Tai neturi jokio ryšio su...

- Turi, - šiurkščiai atrėžė Luisas. - Žinai, ką aš prisiminiau, kalbėdamasis su Ele kabinete apie Čerčą? Kaip mano motina apmovė mane su ta pasaka apie kopūstus, kai paklausiau, iš kur moterys gauna vaikus. Aš niekada neužmiršau jos melo. Abejoju, ar vaikai kada nors užmiršta tėvų melą.

- Vaikų atsiradimas neturi jokio ryšio su tomis prakeiktomis kapinėmis! - suriko Reičelė, ir jos akys sakyte sakė Luisui: *Kalbėk apie paraleles kad ir iki kito ryto, kalbėk, iki pamėlynuosi, Luisai, bet manęs neįtikinsi.*

Tačiau Luisas vis tiek pamėgino.

- Elė žino apie gimimą. Toji vieta miške paskatino vaiką išsiaiškinti, kokia gi yra antroji būties pusė. Tai visiškai natūralu. Tiesą sakant, tai natūraliausias dalykas pasaul...

- Užsičiaupk! - staiga suklykė Reičelė - iš tikrųjų suklykė.

Luisas išsigandęs atšlijo, alkūne užkliudydamas pravirą miltų maišelį, ir tas nukrito nuo stalo. Miltai pasklido baltu debesiu.

- O, velnias! - nusikeikė Luisas.

Viršuje, savo kambaryje, pravirko Geidžas.

- Puiku! - pareiškė Reičelė, taip pat apsipildama ašaromis. - Tu dar ir vaiką pažadinai. Dėkui už nuostabų, tylų, taikų sekmadienio rytą!

Reičelė žengė pro jį, bet Luisas sulaikė žmoną už rankos.

- Aš noriu tavęs kai ko paklausti, - tarė jis. - Nes aš žinau, kad fizinėms būtybėms gali nutikti bet kas, *bet kas* tikra ta žodžio prasme. Aš patyriau tai, būdamas gydytoju. Taigi, ar tu sutiksi paaiškinti Elei, kas atsitiko, jeigu jos katinas papuls po mašina, susirgs maru arba leukemija - katės visiškai neatsparios leukemijai. Ar sutiksi jai viską paaiškinti?

- Paleisk mane, - beveik sušnypštė Reičelė. Tačiau siaubas ir skausmas jos akyse buvo stipresni už pyktį balse. *Aš nenoriu kalbėti apie tai, ir tu manęs nepriversi, Luisai,* sakė jos akys. - Paleisk mane, reikia nueiti pas Geidžą, kol jis neiškrito iš lo...

- Kaip tik tu ir turėtum jai pasakyti, - tęsė Luisas. - Tu galėsi pasakyti Elei, kad apie tai nešnekama, kad padorūs žmonės niekada nekalba apie tai; jie laidoja savo mirusiuosius, - olialia! - bet niekada nesako "palaidotas". Galėsi jai tai pasakyti, bet žinok, kad įvarysi vaikui kompleksą!

- *Aš nekenčiu tavęs*, - sukūkčiojo Reičelė ir ištrūko iš vyro rankų.

Luisas, aišku, tuoj pat pasigailėjo dėl savo žodžių, bet buvo jau vėlu.

- Reičele...

Žmona atstūmė jį ir dar garsiau pravirko.

- Palik mane ramybėje. Tu jau pakankamai pridirbai. - Reičelė stabtelėjo virtuvės tarpduryje ir atsigręžė į Luisą. Jos skruostais sruvo ašaros. - Aš nenoriu, kad tu kalbėtum su Ele apie mirtį. Turėk tai omeny. Mirtyje nėra nieko natūralaus. *Nieko.* Kaip gydytojas, tu turėtum tai *žinoti.*

Reičelė ryžtingai apsisuko ir dingo, palikdama Luisą vieną stovėti virtuvėje, vis dar skambančioje nuo jų šauksmų. Galiausiai jis nuėjo į sandėliuką šluotos. Ir šluodamas prisiminė paskutinius žmonos žodžius. Kaip skyrėsi judviejų nuomonės ir kaip ilgai tai liko neatskleista! Juk jis,

būdamas gydytojas, puikiai žinojo, kad mirtis yra pats natūraliausias reiškinys šiame pasaulyje. Galbūt išskyrus tik gimdant. Mokesčiai, karai, konfliktai, bumai ir nuosmukiai - tik žmonių prasimanymas. O visa ko pabaigoje yra tik laikas ir antkapiai. Laikui bėgant, antkapiai suyra, vardai nusitrina. Net jūrų vėžliams ir milžiniškoms sekvojoms vieną dieną ateina galas.

- Zelda, - garsiai pratarė Luisas. - Viešpatie, tikriausiai tai ji taip paveikė Reičelę.

Ir ką jam dabar daryti: bandyti padėti žmonai ar palikti viską, kaip yra? Luisas palenkė semtuvėlį virš šiukšlių dėžės, ir miltai su tyliu *fffuuu* pasipylė ant tuščių kartono dėželių bei skardinių.

10

- Tikėkimės, kad Elė greit nusiramins, - tarė Džadas.

Ir Luisas jau ne pirmą kartą pagalvojo, kad tas žmogus sugeba surasti pačią opiausią vietą.

Buvo vėsus vakaras. Luisas su Džadu ir Norma sėdėjo Krendolų verandoje ir gėrė šaldytą arbatą vietoje alaus. 15 plentu viena po kitos lėkė mašinos - žmonės grįžo namo iš savaitgalio iškylų. Tikriausiai visi suprato, kad kiekvienas šiltas vasariškas savaitgalis gali būti jau paskutinis. Rytoj darbas Meino Universiteto ligoninėje prasidės visu tempu. Pastarąsias dvi dienas į Oroną ir universiteto miestelio bendrabučius plūdo studentai. Vaikinai ir merginos taisėsi lovas, atnaujino pažintis ir, be abejo, skundėsi vienas kitam, kad štai prasidėjo nauji mokslo metai, kad vėl laukia paskaitos nuo aštuntos valandos ryto ir maitinimasis bendroje valgykloje. Reičelės elgesys visą dieną buvo šaltas, tiksliau, stingdantis. Luisas iš anksto žinojo, kad grįžęs ras žmoną jau atsigulusią. Geidžas tikrai miegos su ja, ir abu gulės ant paties lovos krašto, rizikuodami nukristi. Luiso lovos pusė išaugs iki trijų ketvirčių ir primins plačią tuščią dykumą.

- Taigi, sakau, tikėkimės...

- Atleiskite... užsigalvojau, - atsiliepė Luisas. - Taip, Elė tikrai truputį išsigando. Kaip jūs įspėjote?

- Jau sakiau, mes matėme daug vaikų, ateinančių ir išeinančių. - Džadas švelniai suėmė žmonos ranką ir nusišypsojo jai. - Argi ne taip, brangioji?

- Daugybę, - atsakė Norma Krendol. - Mes mylime vaikus.

- Kartais tose Naminių Gyvūlėlių Kapynėse jie pirmą kartą akis į akį susiduria su mirtimi, - tęsė Džadas. - Jie mato per televizorių, kaip žmonės miršta, bet supranta, kad tai tik vaidyba. Kaip ir tuose senuose vesternuose, kuriuos šeštadieniais rodydavo kino teatre. Ten žmonės paprasčiausiai griebiasi už pilvų ar krūtinių ir bumbteli žemėn. O kapinės miške daugumai vaikų atrodo kur kas tikroviškesnės už visus kino ir telefilmus kartu paėmus.

Luisas linktelėjo, o pats pagalvojo: *Pabandykite pasakyti tai mano žmonai.*

- Kai kurie vaikai lieka tam visai abejingi, ar bent jau iš pažiūros taip atrodo. Bet dauguma, manyčiau... dauguma vaikų grįžta su giliais įspūdžiais širdy ir namie visus perkrato. Panašiai kaip kad parsineša namo pilnas kišenes keisčiausių dalykėlių į savo kolekcijas. Daugelis per daug nesisielo-ja. Bet būna ir tokių... ar prisimeni Holovėjų berniuką, Norma?

Norma linktelėjo. Jos stiklinėje tyliai skimbčiojo ledo gabaliukai. Praū-žiančių mašinų žibintai trumpam nušviesdavo kabančių ant krūtinės akinių grandinėlę.

- Jis sapnuodavo siaubingus sapnus, - prabilo senutė. - Kylančius iš po žemių lavonus ir dar nežinau ką. O paskui nustipo jo šuo. Miestelyje visi nusprendė, kad šuva suėdė užnuodytą jauką. Prisimeni, Džadai?

- Taigi, užnuodytą jauką, - sutiko Džadas. - Dauguma taip galvojo. Tai atsitiko 1925 metais. Biliui Holovėjui tada buvo gal dešimt. Paskui jis tapo valstijos senatoriumi. Taikė ir į Atstovų Rūmus, bet pralaimėjo. Tai buvo kaip tik prieš Korėją.

- Na, tai Bilas su keliais draugais nusprendė šunį palaidoti gyvulėlių kapinėse, - pasakojo toliau Norma. - Šuva buvo paprastas kiemsargis, bet vaikas labai jį mylėjo. Pamenu, Bilo tėvai iš pradžių priešinosi toms laidotuvėms dėl blogų sapnų. Bet paskui leido. Du vyresni berniukai sukalė karstą. Ar ne taip buvo, Džadai?

Džadas linktelėjo ir siurbtelėjo arbatos.

- Dinas ir Danas Holai, - patikslino jis. - Jie ir dar vienas berniūkštis, su kuriuo bičiuliavosi Bilas, - jau užmiršau jo vardą, bet esu tikras, kad tai buvo vienas iš Bouvių vaikų. Prisimeni Bouvius, kurie gyveno prie Centrinio kelio senajame Bročetų name?

- Taip! - atsiliepė Norma taip žvaliai, lyg toji istorija būtų atsitikusi tik vakar - o gal jai iš tiesų taip atrodė. - Tikrai Bouvis! Alenas ar Bertas...

- O gal Kendalas, - pridūrė Džadas. - Šiaip ar taip, visi keturi gerokai susiginčijo, kam nešti karstą. Šuva buvo nedidelis, ir nešti galėjo tik dviese.

Holų berniūkščiai pareiškė, kad nešti turi jie, nes juk tai jie sukalė karstą, be to, jie dvynukai - buvo panašūs kaip du vandens lašai. Bilis atšovė, kad Holai gerai nepažinojo Bauserio, - taip vadinosi šuo. "Mano tėvas sako, kad karstą nešti gali tik artimi draugai, - toks buvo jo argumentas, - o ne kiekvienas *stalius*".

Džadas ir Norma nusijuokė. Luisas šyptelėjo.

- Jie tikrai būtų susipešę, jei Mendė Holovėj, Bilio sesuo, nebūtų atnešusi ketvirtojo "Britų enciklopedijos" tomo, - tęsė Džadas. - Jos tėvas, Stivas Holovėjus, buvo vienintelis gydytojas šioje pusėje nuo Bangoro ir anoje nuo Baksporto, Luisai. Tais laikais Holovėjai buvo vienintelė šeima Ladlou, galėjusi leisti sau tokią prabangą - enciklopediją.

- Jie pirmi ir elektrą įsivedė, - įterpė Norma.

- Taigi, - pasakojo toliau Džadas, - Mendė atbėgo baisiausiai susijaudinusi, plevėsuodama sijonu, tokia aštuonmetė geltonsnapė su milžiniška knyga po pažastimi. Tuo metu Bilis ir mažasis Bouvis, - vis tik, manau, tai buvo Kendalas, tas, kurio lėktuvas sudužo ir sudegė Pensakoloje 1942 metų pradžioje - ten buvo ruošiami karinių lėktuvų pilotai. Na, tai tiedu jau buvo bekimbą į atlapus Holų dvyniams dėl teisės nešti į kapus seną nunuodytą šunėką.

Luisas ėmė kikenti ir netrukus jau garsiai kvatojo. Ši senų laikų istorija pamažu tirpdė įtampą, kurią sukėlė barnis su Reičele.

- Tai štai, atbėga Mendė ir šaukia: "Palaukit! Palaukit! Pažiūrėkite, ką radau!" Berniūkščiai sustoja ir žiūri. Ir velniai mane rautų, jeigu ji ne...

- Džadai, - papriekaištavo Norma.

- Atleisk, brangioji. Aš labai įsijaučiau, pati supranti.

- Numanau.

- Ir tegu mane skradžiai, jeigu ji neatsivertė enciklopedijos ties žodžiu "Laidotuvės". O ten buvo nupiešta, kaip karalienė Viktorija išvyksta į savo paskutinį *bon voyage*: abipus jos karsto būriavosi minia žmonių, vieni net suprakaitavę laiko tą gremėzdą, kiti šiaip sau stoviniuoja aplinkui, pasipuošę gedulo rūbais su gofruotomis apykaklėmis, ir tarsi laukia, kol kas nors duos ženklą startuoti. Ir Mendė sako: "Jei laidotuvių ceremonija oficiali, joje gali dalyvauti kiek tik nori asmenų! Taip parašyta knygoje!"

- Ir ginčas išsisprendė? - paklausė Luisas.

- Būtent. Baigėsi tuo, kad susirinko apie dvidešimt vaikiūkščių. Ir velniai mane rautų, jeigu jie nebuvo panašūs į tą procesiją, kurią Mendė rado

knygoje. Trūko tik gofruotų apykaklių ir cilindrų. Viskam vadovavo Mendė: surikiavo vaikus, įdavė kiekvienam po gėlę, - pienę, ramunę ar rusvuolę, - ir eisena pajudėjo. Ech, aš visada maniau, kad mūsų valstybė daug prarado dėl to, kad Mendė Holovėj nesibalotiravo į Kongresą. - Džadas nusijuokė ir papurtė galvą. - Bet, šiaip ar taip, nuo to laiko Bilį liovėsi kamavę sapnai apie Naminių Gyvūlėlių Kapynes. Vaikas palaidojo savo šunį, apverkė jį, o paskui laimingai gyveno toliau. Kaip ir daugelis iš mūsų, sakyčiau.

Luisas vėl prisiminė Reičelę, beveik puolusią į isteriją.

- Nusiramins ir jūsų Elė, - tarė Norma, sėsdamasi patogiau. - Nemanykite, Luisai, kad mes čia tik apie mirtį ir šnekame. Mudviem su Džadu nedaug beliko, bet tikiuosi, kad nė vienam dar giltinė nesuka apie uodegą...

- Na ką jūs dabar kalbate... - pertarė ją Luisas.

- ...bet ne taip jau blogai pažinti mirtį iš arčiau. Šiais laikais... nežinau... atrodo, kad niekas nenori nei kalbėti, nei galvoti apie mirtį. Nerodo per televizorių, nes mano, kad tai gali kažkokiu būdu pakenkti vaikams... užgauti jų sielas... Žmonės pageidauja uždarų karstų, kad nereikėtų žiūrėti į mirusiuosius ar atsisveikinti su jais... Atrodo, kad visi nori tiesiog užmiršti apie mirtį.

- Ir tuo pat metu rodo per televizorių filmus, kur porelės... - Džadas dirstelėjo į Normą ir atsikrenkštė. - Kur porelės daro tai, kas paprastai daroma už nuleistų užuolaidų, - baigė senis. - Net keista, kaip smarkiai viena karta skiriasi nuo kitos, ar ne?

- Taip, - atsiliepė Luisas. - Sutinku.

- Ką gi, mes atėjome iš kitų laikų, - beveik teisindamasis tęsė Džadas. - Tada mes buvome arčiau mirties. Mes matėme po Didžiojo karo prasidėjusias gripo epidemijas, matėme, kaip motinos miršta kartu su savo kūdikiais, kaip vaikus nusineša infekcijos ir karštinės, kurias dabar gydytojai išgydo be jokio vargo. Mūsų jaunystės laikais jeigu jau susirgai vėžiu - ką gi, atsisveikink su gyvenimu. 1920-aisiais nebuvo švitinimo! Du karai, žudynės, savižudybės...

Džadas trumpam nutilo.

- Mes pažinojome mirtį kaip draugą ir kaip priešą, - pamąstęs tarė jis. - Mano brolis Pitas mirė nuo apendicito 1912 metais, kai prezidentavo Taftas. Pitui buvo tik keturiolika, ir jis smūgiuodavo beisbolo kamuolį toliausiai iš visų miestelio berniūkščių. Tais laikais nereikėjo baigti koledžo, kad sužinotum, kas yra paskutinioji. Tais laikais giltinė ateidavo į namus ir labindavosi

su tavimi, o neretai ir vakarieniaudavo sykiu; kartais net jusdavai, kaip ji grybši dantimis tau į šikną.

Šįkart Norma nepataisė vyro, tik be žodžių linktelėjo.

Luisas atsistojo ir pasirąžė.

- Metas eiti, - tarė jis. - Rytoj sunki diena.

- Taigi rytoj pradės suktis karuselė, ar ne? - Džadas taip pat atsistojo. Pamatęs, kad ir Norma kyla, jis padavė žmonai ranką. Senutė raukydamasi pakilo nuo kėdės.

- Labai skauda? - paklausė Luisas.

- Kentėti galima.

- Prieš miegą užsidėkite šildyklę.

- Užsidėsiu, - atsakė Norma. - Aš visada taip darau. Ir dar, Luisai... nepergyvenkite dėl Elės. Šį rudenį ji bus per daug užsiėmusi su savo naujaisiais draugais ir neturės kada galvoti apie tas kapines. Galbūt kurią dieną jie visi susirinks ir perdažys nublukusius užrašus, išravės kapus, pasodins gėlių. Kartais vaikai padaro taip, kai jiems šauna į galvas. Ir Elei palengvės. Ji pradės pažinti mirtį iš arčiau.

Nepradės, jei mano žmona tam pasipriešins.

- Jei turėsite noro, ateikite rytoj vakare, - pakvietė Luisą Džadas. - Papasakosite, kaip sekėsi darbe. Suplieksime kribidžą. Prižadu jus aplošti.

- O gal aš iš pradžių nugirdysiu jus, - atšovė Luisas, - o jau tada sumalsiu į miltus.

- Daktare, - be galo iškilmingai pareiškė Džadas, - jeigu kas nors sumals mane į miltus, lošiant kribidžą, aš leisiuos gydomas tokio šundaktario, kaip jūs.

Luisas paliko Krendolus besijuokiančius. Tamsoje perkirtęs kelią, jis patraukė namo.

Reičelę rado miegančią taip, kaip ir galvojo: susisukusią lyg embrionas savo lovos pusėje, šalia pasiguldžiusią vaiką. Kridų gyvenime ir anksčiau pasitaikydavo barnių bei atšalimo laikotarpių, tad Luisas tikėjosi, jog Reičelė atsileis. Bet šis kivirčas, be abejo, buvo smarkiausias. Luisui buvo liūdna, pikta ir skaudu, jis norėjo susitaikyti su žmona, bet nežinojo kaip. Be to, abejojo, ar tikrai būtent jis turėtų žengti pirmą žingsnį. Visas jų ginčas buvo

toks beprasmiškas - tiesiog priskaldė iš adatos vežimą. Aišku, jiedu bardavosi ir anksčiau, bet niekada taip aršiai, kaip šįsyk, dėl Elės ašarų. Užteks kelių tokių smūgių, kad šeimyninis gyvenimas suirtų... ir vieną gražią dieną, užuot perskaitęs apie skyrybas laikraštyje ar draugo laiške ("Manau, bus geriau, jei pats tau pranešiu, kol neišgirdai iš ko nors kito: Luisai, mudu su Mege skiriamės..."), jis patirs tai savo kailiu.

Luisas tyliai nusirengė ir nusistatė žadintuvą šeštai valandai ryto. Paskui išsimaudė po dušu, išsiplovė galvą, nusiskuto ir prieš valydamasis dantis dar sukramtė "Rolaido" tabletę - Normos arbata su ledu sukėlė jam rūgštis. O gal jį taip paveikė nusivylimas, kad grįžęs namo rado Reičelę susigūžusią savojoje lovos pusėje. "Lova - tai teritorija, apsprendžianti visa kita" - argi jis neskaitė apie tai koledžo istorijos vadovėlyje?

Kai Luisas pagaliau atsigulė, buvo jau naktis. Bet jis negalėjo užmigti. Kažkas vis nedavė jam ramybės. Luisas gulėjo klausydamasis beveik sutampančio Reičelės ir Geidžo kvėpavimo, o galvoje vis sukosi mintys apie pastarųjų dviejų dienų įvykius. GEN.PATONAS...HANAS, GERIAUSIAS ŠUO PASAULYJE... MARTA, MUSU TRIUŠIENĖ... Įsiutusi Elė: *Aš nenoriu, kad Čerčas mirtų!.. Jis ne Dievo katinas! Tegu Dievas įsigyja sau katiną!* Reičelė, taip pat įsiutusi: *Kaip daktaras, tu turėtum žinoti...* Norma Krendol, sakanti: *Atrodo, kad visi nori užmiršti apie mirtį...* Ir Džadas, siaubingai tvirtu balsu, praėjusio amžiaus balsu, tvirtinantis: *Neretai ji ir vakarieniaudavo sykiu, o kartais net jusdavai, kaip ji grybši dantimis tau į šikną...*

...Džado balsas susiliejo su Luiso motinos balsu. Motina primelavo Luisui apie seksą, kai jam buvo ketveri, bet pasakė tiesą apie mirtį, kai jam buvo dvylika. Tada jo pusseserė Ruta žuvo be galo kvailoje avarijoje, sudužus jos pačios tėvo automobiliui - vaikinukas, atsitiktinai radęs raktus, pasišovė pavėžinti merginą, bet paskui paaiškėjo, kad jis nemoka sustabdyti mašinos. Vaikinas atsipirko tik keliais gumbais ir sutrenkimais; iš dėdės Karlo "Ferleino" liko metalo laužo krūva.

Ruta negalėjo mirti, atsakė Luisas motinai, pranešusiai jam naujieną. Jis girdėjo žodžius, bet nesuvokė jų prasmės. *Ką reiškia - mirė? Apie ką tu kalbi?* O pagalvojęs pridūrė: *Kas gi ją laidos?* Nors Rutos tėvas, Luiso dėdė Karlas, buvo laidotuvių biuro savininkas, Luisas negalėjo įsivaizduoti, kad dėdė Karlas pats ir palaidos savo dukterį. Suglumęs, pasidavęs augančiai baimei, Luisas nusitvėrė šio klausimo kaip paties svarbiausio. Jam tai atrodė tikrų tikriausias galvosūkis - panašiai kaip tas, kas kerpa miestelio kirpėją.

Manau, viską sutvarkys Donis Donahju, atsakė Luiso mama. Jos akys buvo paraudusios. Ji buvo be galo išsekusi, beveik alpo iš nuovargio. *Jis patikimiausias tavo dėdės partneris. Ak, Luisai... mūsų mažoji Ruta... man baisu pagalvoti, kaip ji kentėjo... pasimelsk su manimi, gerai, Luisai? Pasimelsk su manimi už Rutą. Man reikia tavo pagalbos.*

Ir jiedu suklaupė ant grindų virtuvėje, Luisas ir jo mama, ir meldėsi, ir toji malda galiausiai padėjo jam viską suprasti. Jeigu mama meldžiasi už Rutos Krid *sielą,* vadinasi, jos kūnas miręs. Prieš Luiso akis iškilo siaubingas vaizdas: štai Ruta ateina į jo tryliktąjį gimtadienį su pūvančiais akių obuoliais, išvirtusiais jai ant skruostų, mėlynais pelėsiais aptrauktais plaukais; tik tąsyk šis vaizdas sukėlė jam ne siaubą ir ne šleikštulį, bet galingą beprasmę meilę.

Ir tada Luisas sušuko, apimtas smarkiausios dvasinės agonijos gyvenime: *Ruta negalėjo mirti! MAMA, JI NEGALĖJO MIRTI - AŠ JĄ MYLIU!*

O jo motina atsakė ramiai, bet išraiškingai; klausantis jos balso, kilo begalė asociacijų: negyvi laukai po lapkričio dangumi, pabirę rožių vainiklapiai, rudi ir užsirietę pakraščiuose, tušti tvenkiniai, apsitraukę dumblių, puvėsių ir purvo puta:

Ji mirė, sūnau. Man labai gaila, bet ji mirė. Rutos nebėra.

Luisas krūptelėjęs pagalvojo: *Kas mirė, tas mirė - ko tau dar reikia?*

Ir staiga suprato, ką jis dar užmiršo padaryti, kodėl niekaip neužmiega prieš pirmą tikro darbo dieną ir vis kapstosi po senus liūdnus prisiminimus.

Luisas atsikėlė ir žengė link laiptų, bet apsigalvojęs nuėjo į Elės kambarį. Mergaitė ramiai miegojo, truputį pravėrusi burną. Ji vilkėjo žydrą pižamą, iš kurios buvo seniai išaugusi. *Viešpatie, Ele,* pagalvojo Luisas, *tu augi kaip ant mielių.* Čerčas drybsojo tarp Elės kulkšnių lyg negyvas. *Atleisk už palyginimą.*

Virtuvėje ant sienos prie telefono kabojo lentelė, prie kurios Kridai smeigė visokiausius raštelius, atžymas ir sąskaitas. Viršuje Reičelė buvo tvarkingai užrašiusi: "Atidėlioti kaip įmanoma ilgiau". Luisas paėmė telefonų knygą, surado reikalingą numerį ir perrašė jį ant tuščio lapelio atžymoms. Po numeriu parašė: "Kventinas L. Džolanderis, m.d. - paskambinti dėl Čerčo. Jei Džolanderis pats tuo neužsiima, pas ką nors nusiųs".

Porą sekundžių Luisas žvelgė į raštelį vis dvejodamas, ar tikrai jau laikas. Bet širdy žinojo, kad laikas. Visas šis nesusipratimas turėjo atnešti kažkokių konkrečių rezultatų. Kažkurią akimirką tarp šio ryto ir vakaro Luisas, nė pats

to nesuvokdamas, galutinai apsisprendė sutrukdyti Čerčui toliau lakstyti per kelią.

Vėl sukilo seni jausmai: kastravimas pažemins katiną, anksčiau laiko pavers jį senu riebiu padaru, kuris visą dieną tysos ant radiatoriaus, kol kas nors įdės jam į lėkštelę maisto. Luisas nenorėjo, kad Čerčas toks taptų, Čerčas jam patiko toks, koks buvo dabar - liesas ir vikrus.

Tamsoje 15 plentu praūžė didelis sunkvežimis, ir Luisas pasiryžo. Jis prismeigė raštelį prie lentos ir nuėjo miegoti.

11

Kitą rytą per pusryčius Elė pamatė lentoje naują raštelį ir paklausė Luiso, ką tai reiškia.

- Tai reiškia, kad Čerčui reikės padaryti vieną mažytę operaciją, - paaiškino Luisas. - Paskui jam tikriausiai teks vienai nakčiai pasilikti pas veterinarą. O grįžęs Čerčas vaikščios tik po mūsų kiemą ir nenorės bastytis aplinkui.

- Ir bėgioti per kelią? - paklausė Elė.

Gal jai ir tik penkeri, tarė sau Luisas, *bet ji tikrai nežiopla.*

- Ir bėgioti per kelią, - patvirtino jis.

- Valio! - šūktelėjo Elė, ir tuo pokalbis baigėsi.

Luisas, pasiruošęs aršiems ginčams ir galbūt net ašaroms dėl to, kad Čerčo vieną dieną nebus namie, dabar gerokai nustebo, jog Elė taip lengvai sutiko. Vadinasi, duktė buvo rimtai išsigandusi. Galbūt Reičelė ne taip jau smarkiai klydo dėl Naminių Gyvūlėlių Kapynių padaryto poveikio.

O pati Reičelė, valgydinusi Geidžą kiaušiniu, kurį mažylis paprastai gaudavo pusryčiams, dabar dėkingai žvilgtelėjo į Luisą. Ir Luisui tarsi akmuo nuo krūtinės nusirito. Žvilgsnis reiškė, kad audra praėjo, karo kirvis užkastas. Tikėkimės, amžiams.

Vėliau, kai didelis geltonas mokyklos autobusas prarijo Elę ir išvežė pusei dienos, Reičelė priėjo prie vyro, apsikabino jo kaklą ir švelniai pabučiavo į lūpas.

- Kaip puiku, kad tu taip nusprendei, - tarė ji. - Ir atleisk, kad buvau tokia kalė.

Luisas grąžino žmonai bučinį, jausdamasis kiek nesmagiai. Frazė “Atleisk, kad aš buvau tokia kalė”, kad ir nedažna, vis tik nebuvo jam visai negirdėta. Paprastai Reičelė sakydavo taip, kai pasiekdavo, ko norėjusi.

Tuo tarpu Geidžas nevikriai pritipeno prie laukujų durų ir dabar žvelgė pro apatinį stiklą į tuščią plentą.

- Mašina, - staiga pralemeno jis, timpčiodamas aukštyn smunkančias kelnytes. - Elė-mašina.

- Kaip greitai jis auga, - tarė Luisas.

Reičelė linktelėjo.

- Sakyčiau, net per greitai.

- Palauk, kol jis išaugs iš tų neperšlampamų vystyklų, - atsakė jai Luisas. - Tada jau galės stabtelėti.

Reičelė nusijuokė, ir vėl viskas buvo gerai - labai gerai. Reičelė atsitraukė per žingsnį nuo vyro, pataisė jam kaklaraištį ir kritiškai nužvelgė nuo galvos iki kojų.

- Koks bus įvertinimas, seržante? - paklausė Luisas.

- Atrodai puikiai.

- Savaime suprantama. Bet ar aš panašus į kardiochirurgą? Į žmogų, uždirbantį du šimtus tūkstančių dolerių per metus?

- Ne, tik į Luisą Kridą, - atsakė Reičelė ir nusijuokė. - Luisą Kridą rokenrolistą.

Luisas dirstelėjo į laikrodį.

- Rokenrolistui laikas autis savo išklypusius nuo šokių batus ir keliauti į darbą.

- Jaudinies?

- Aha, truputį.

- Be reikalo, - pareiškė Reičelė. - Šešiasdešimt septyni tūkstančiai per metus už tai, kad retsykiais priklijuoji kam nors pleistrą, paskiri vaistų nuo gripo ar pagirių, merginoms tablečių...

- Neužmiršk dar utėles naikinančio skysčio, - pridūrė Luisas nusišypsodamas. Pirmąsyk apžiūrinėjant ligoninę, jį be galo nustebino milžiniška utėles ir blusas naikinančio skysčio atsarga - ji labiau tiko karinei bazei negu vidutinio dydžio universiteto miesteliui.

Mis Čarlton, vyresnioji medicinos sesuo, pamačiusi jo nuostabą, ciniškai šyptelėjo.

- Kai kurie butai, nuomojami studentų - tikros lindynės. Pats pamatysite.

Luisas tuo neabejojo.

- Sėkmės, - palinkėjo Reičelė ir vėl jį pabučiavo, šįkart lėtai ir aistringai. Bet kai atsitraukė, jos žvilgsnyje švietė pašaipa. - Dėl Dievo, neužmiršk, kad tu viršininkas, o ne praktikantas ar koks antrametis.

- Klausau, daktare, - paklusniai atsakė Luisas, ir jiedu vėl nusikvatojo. Akimirką Luisas galvojo, ar dabar nepaklausus žmonos: *Tai Zelda kalta dėl visko, brangioji? Ar tai ji toji rakštis? Toji žemo slėgio zona? Zelda ir jos mirtis?* Bet ne, verčiau neklausti, bent jau ne dabar. Būdamas gydytoju, Luisas išmanė daug visokiausių dalykų. Jis gerai žinojo, kad mirtis yra tokia pat natūrali, kaip ir gimimas, bet puikiai suvokė ir tai, kad negalima krapštyti vos pradėjusios gyti žaizdos.

Todėl, užuot paklausęs, Luisas tik pabučiavo Reičelę ir išėjo.

Gera pradžia, graži diena. Meinas tebevaidino vasarišką šou - dangus buvo žydras, giedras, temperatūra siekė ne mažiau kaip septyniasdešimt du laipsnius. Stabtelėdamas ties išvažiavimu į plentą ir dairydamasis mašinų, Luisas pagalvojo, kad iki šiol nematė nė ženklo margos rudeniškos lapijos. O ruduo čia turėtų būti labai spalvingas. Na, nieko, jis palauks.

Luisas pasuko "Honda Civik", antrąją Kridų mašiną, į universiteto pusę. Reičelė šįryt paskambins veterinarui, Čerčą iškastruos, ir tuo visi ginčai dėl mirties baimės ir Naminių Gyvūlėlių Kapynių baigsis (net juokinga, kaip gramatinės klaidos įstringa atminty, o paskui ima atrodyti, kad taip ir turi būti). Kam galvoti apie mirtį tokį puikų rugsėjo rytą?

Luisas įsijungė radiją ir tol suko rankenėlę, kol aptiko "The Ramones", stūgaujančius rokenrolą. Jis pagarsino ir taip pat uždainavo - nelabai gražiai, bet užtat jausmingai.

12

Vos įvažiavęs į universiteto teritoriją, Luisas pastebėjo, kad eismas akivaizdžiai suintensyvėjęs. Keliu dūmė automobiliai ir dviračiai, kelkraščiu risnojo bėgikai. Jam teko net stabtelėti, kad nepartrenktų dviejų sveikuolių, atbėgančių nuo Dan Holo pusės. Luisas taip staigiai nuspaudė stabdžius, kad pakibo ant saugos diržų. Jį visada erzino bėgikų (taip pat ir dviratininkų) įsitikinimas, jog nuo starto akimirkos jie automatiškai už nieką neatsako. Juk jie, šiaip ar taip, *sportuoja!* Vienas iš dviejų akiplėšų net neatsisukdamas kyštelėjo Luisui špygą. Luisas atsiduso ir nuvažiavo toliau.

Antrą kartą jis sunerimo, kai mažoje aikštelėje priešais ligoninės pastatą nepamatė "Greitosios pagalbos" automobilio. Ligoninė turėjo įrangą, reikalingą beveik visų ligų ir nepavojingų sužeidimų gydymui bei pirmosios

pagalbos suteikimui. Čia buvo trys puikūs diagnostiniai kabinetai, išeinantys į erdvų laukiamąjį, o už jų dar dvi palatos, kiekvienoje po penkiolika lovų. Bet tai nebuvo tikras karo veiksmų laukas. Rimtų nelaimių atvejams buvo skirta "Greitosios pagalbos" mašina, turinti nuvežti sužeistąjį ar pavojingą ligonį į Rytų Meino Medicinos Centrą. Stivas Mastertonas, gydytojas asistentas, pirmąkart vedžiodamas Luisą po būsimas valdas, neslėpdamas pasididžiavimo parodė registracijos žurnalą su dviejų pastarųjų mokslo metų duomenimis. Per tą laiką "greitosios" prireikė trisdešimt aštuonis kartus... Ne taip jau daug, turint omeny, kad studentų skaičius viršijo dešimt tūkstančių, o miestelyje, bendrai paėmus, gyveno apie septyniolika tūkstančių žmonių.

Ir štai pačią pirmą tikro darbo dieną Luisas mato, kad "Greitosios pagalbos" automobilis dingęs.

Jis pastatė savo mašiną priešais neseniai nudažytą ženklą "Rezervuota dr. Kridui" ir nuskubėjo vidun.

Luisas rado mis Čarlton, žilstančią, bet jaunatvišką maždaug penkiasdešimties metų moterį, pirmajame diagnostiniame kabinete. Ji matavo temperatūrą merginai, dėvinčiai džinsus bei marškinėlius su atvirais pečiais ir nugara. Luisas pastebėjo, kad merginos oda smarkiai apsilaupiusi - matyt, neseniai nudegė saulėje.

- Labas rytas, Džoana, - pasisveikino jis. - Kur "greitoji"?

- O, įvyko tikra tragedija, - atsakė Čarlton, išimdama termometrą iš studentės burnos. - Šįryt septintą į darbą atėjęs Stivas Mastertonas pamatė didžiulę balą po varikliu ir priekiniais ratais. Prakiuro radiatorius. Mašiną nutempė remontuoti.

- Nieko sau, - tarstelėjo Luisas, bet jam žymiai palengvėjo. Jis jau galvojo, kad mašina nuvaryta. - Kada mes ją atgausime?

- Žinant universiteto remonto dirbtuvių darbo tempus, galima spėti, kad ji grįš maždaug gruodžio vidury, apišta kalėdiniais kaspinėliais. - Čarlton pasisuko į studentę. - Pusė laipsnio karščio, - pranešė sesuo. - Išgerkite dvi aspirino tabletes ir laikykitės atokiau nuo barų bei tamsių alėjų.

Mergina atsistojo ir išėjo, prieš tai metusi į Luisą greitą vertinantį žvilgsnį.

- Pirmoji mūsų pacientė šiame semestre, - gaižiai tarė Čarlton ir ėmė sprigtais purtyti termometrą.

- Jūs neatrodote sužavėta.

- Nes puikiai pažįstu tokius ligonius, - atsakė seselė. - O, mes turime ir kitokių - pavyzdžiui, sportininkų, kurie veržiasi į rungtynes su kaulų lūžiais ir patemptomis sausgyslėmis, nes nenori sėdėti ant atsarginio suolelio; juk jie supermenai, negali apvilti komandos, net jei iškyla grėsmė tolesnei sportinei karjerai. O štai tokios Mis Pusė Laipsnio Karščio... - Čarlton parodė į langą. Luisas pamatė merginą su apsilaupiusia oda, žingsniuojančią link bendrabučių korpuso. Gydytojo kabinete mergina vaidino, kad jai labai bloga, ji stengėsi neišsiduoti. Dabar ji ėjo žvaliai, kraipydama klubus, gaudydama į ją nukreiptus žvilgsnius.

- Tai pagrindinė jūsų pacientė - hipochondrikė. - Čarlton įmetė termometrą į sterilizatorių. - Šįmet mes pamatysime ją dar porą dešimčių kartų. Prieš kiekvieną įskaitų savaitę jos vizitai padažnės. Likus maždaug dešimčiai dienų iki egzaminų, ji įsikalbės sau vieno ar dviejų plaučių uždegimą. Bronchitas - tai jau dalinis pasidavimas. Jei dėstytojas, anot jų, ne kirvis, tai ir liga būna paprastesnė. Tačiau sveikata smarkiai pablogėja sužinojus, kad per įskaitą ar egzaminą bus reikalaujama tikslių atsakymų, o ne gražbyliavimo.

- Ar mes ne per daug ciniški šįryt? - tarstelėjo Luisas. Tiesą sakant, jis jautėsi nesmagiai.

Čarlton mirktelėjo jam, priversdama šyptelėti.

- Aš neimu į širdį jų skundų, daktare. Ir jums nepatariu.

- Kur dabar Stivas?

- Jūsų kabinete atsakinėja į laiškus ir bando pasverti iš "Mėlyno Kryžiaus Mėlynam Fone" gautą biurokratinių nesąmonių šūsnį.

Luisas nuėjo į savo kabinetą. Nepaisant Čarlton cinizmo, jis puikiai jautėsi savo poste.

Vėliau, galvodamas apie jį užgriuvusius įvykius, - kai jau pajėgė blaiviai galvoti, - Luisas nuspręs, kad iš tiesų košmaras prasidėjo tada, kai apie dešimtą valandą ryto į ligoninę buvo atgabentas mirštantis Viktoras Paskou.

Iki tol buvo labai ramu. Devintą valandą, praėjus pusvalandžiui nuo Luiso atvykimo, į jo kabinetą įžengė dvi savanorės slaugės, kurios turėjo dirbti nuo devynių ryto iki trijų popiet. Luisas pavaišino merginas kava su spurgomis ir penkiolika minučių aiškino jų pareigas, o tiksliau, tai, kas neįėjo į jų pareigas. Paskui slauges perėmė Čarlton. Joms einant iš kabineto, Luisas

išgirdo, kaip Čarlton paklausė: "Ar jūs alergiškos šūdams ir vėmalams? Šito čia prisižiūrėsite iki kaklo".

- O Viešpatie, - sumurmėjo Luisas ir užsimerkė. Bet jis šypsojosi. Tokios užsispyrusios senės paprastai būna geros darbuotojos.

Luisas ėmė pildyti ilgus blankus, gautus iš "Mėlyno Kryžiaus Mėlyname Fone", kur turėjo surašyti visus jam reikalingus vaistus ir medicininę įrangą ("Ir taip kasmet, Luisai, - sielvartingai pareiškė Stivas Mastertonas. - Kodėl jums neįrašius *"pilna širdies persodinimo įranga, apyt. kaina 8 mln. dolerių"?* Tai atvestų juos į protą!"). Luisas buvo visa galva pasinėręs į darbą ir nieko kito nepageidavo, kaip tik išgerti puodelį kavos, kai iš laukiamojo pasigirdo Mastertono šūksnis: *Luisai! Ei, Luisai! Ateikite čionai! Atsitiko nelaimė!*

Beveik paniškas Mastertono balso tonas privertė Luisą paskubėti. Jis pašoko iš krėslo taip, lyg nesąmoningai visą tą laiką būtų tikėjęsis kažko panašaus. Tuoj po Mastertono šūksnio iš laukiamojo atsklido spigus ir aštrus kaip stiklo šukė klyksmas, kurį nutraukė skardus pliaukštelėjimas ir Čarlton balsas: "Nutilk arba nešdinkis po velnių! Nutilk tučtuojau!"

Luisas išpuolė į laukiamąjį, ir pirmiausia jam į akis krito kraujas - daug kraujo. Viena iš slaugių kūkčiojo. Antroji, išbalusi kaip kreida, spaudė kumštelius prie burnos kampų, tempdama lūpas į siaurą pasibjaurėjimo šypsnį. Mastertonas klūpojo ant grindų, laikydamas gulinčio vaikino galvą.

Stivas pakėlė į Luisą išsiplėtusias iš baimės akis ir pabandė kažką pasakyti. Bet žodžiai užstrigo jam gerklėje.

Už plačių stiklinių Studentų Medicinos Centro durų būriavosi žmonės. Jie spoksojo vidun, susidėję delnus aplink veidą, kad neatsispindėtų nuo stiklo. Ir Luiso atmintyje tuoj iškilo labai panašus vaizdas: jis dar vaikas, vos šešerių metų, sėdi svetainėje su mama prieš jai išeinant į darbą ir žiūri televizorių - seną "Šiandienos" šou su Deivu Gerouvėjumi. O lauke stovi žmonės ir taip pat žiūri į Deivą ir į Frenką Bleirą, ir į senąjį Fredą Magsą. Štai ir dabar pro langus spoksojo smalsuoliai. Luisas nieko negalėjo padaryti su durimis, bet langai...

- Užtraukite užuolaidas, - paliepė jis klykusiai slaugei.

Mergina nepajudėjo iš vietos, ir Čarlton vėl pliaukštelėjo jai per skruostą.

- Greičiau!

Mergina nuėjo. Po akimirkos langus uždengė žalios užuolaidos. Stivas Mastertonas ir Čarlton instinktyviai pasitraukė tarp durų ir ant grindų gulinčio vaikino, užstodami jį nuo smalsių žvilgsnių.

- Neštuvus, daktare? - paklausė Čarlton.

- Atneškite, jei reikia, - atsakė Luisas, tūpdamas šalia Mastertono. - Aš juk dar neapžiūrėjau jo.

- Eime, - kreipėsi Čarlton į slaugę, užtraukusią užuolaidas.

Toji vėl tempė kumščiais lūpų kampučius, ir veide atsirado niūri, siaubo kupina grimasa. Mergina pažvelgė į Čarlton ir sudejavo:

- Oi, vargšelis...

- Taigi, vargšelis. Eime. - Vyresnioji sesuo stumtelėjo slaugę, ir toji pajudėjo, banguodama sijonu su raudonais ir baltais dryžiais.

Luisas pasilenkė virš savo pirmojo paciento Meino Universitete.

Tai buvo maždaug dvidešimties metų vaikinas. Luisui užteko trijų sekundžių diagnozei nustatyti: jaunuolis miršta. Sutraiškyta pusė galvos ir sulaužytas kaklas. Iš sutinusio ir persisukusio dešiniojo peties kyšojo raktikaulis. Iš galvos ant kilimo lėta srovele tekėjo kraujas ir geltonas pūlingas skystis. Pro skylę kaukolėje matėsi smegenys - pilkšvai baltos, pulsuojančios. Tarsi žiūrėtum pro išdaužtą langą. Skylė buvo maždaug penkių centimetrų skersmens; jei tas vaikinas nešiotų kaip Dzeusas kaukolėje vaiką, beveik galėtų jį pagimdyti. Atrodė tiesiog neįtikėtina, kad jis vis dar gyvas. Ir Luisas staiga vėl išgirdo Džadą Krendolą sakant: *O kartais net jusdavai, kaip ji grybši dantimis tau į šikną.* Ir savo mamą: *Kas mirė, tas mirė.* Luisui kilo beprotiškas noras juoktis. Kas mirė, tas mirė, taigi. Ir nieko nepakeisi, bičiuli.

- Paruoškite "greitąją", - paliepė jis Mastertonui. - Mes...

- Luisai, mašina...

- O Viešpatie! - Luisas pliaukštelėjo sau per kaktą ir pasisuko į Čarlton. - Džoana, ką jūs darote tokiais atvejais? Skambinate universiteto policijai ar į RMMC?

Džoana atrodė susijaudinusi ir sutrikusi, - kas jai buvo visai nebūdinga, - bet atsakė pakankamai tvirtu balsu:

- Nežinau, daktare. Kiek čia dirbu, dar nieko panašaus nebuvo atsitikę.

Luisas kaip įmanydamas greitai įvertino situaciją.

- Skambinkite policijai. Mes negalime laukti, kol RMMC atsiųs savo mašiną. Jei reikės, nuvešime jį į Bangorą gaisrine mašina. Joje yra bent sirena, šviesos signalas. Eikite, Džoana.

Seselė nuėjo, bet Luisas dar spėjo pagauti jos užjaučiantį žvilgsnį. Jis suprato žvilgsnio prasmę. Šis vaikinas, užsitempęs tik raudonus sportinius

šortus baltais apvadais, raumeningas ir rudai įdegęs, - tikriausiai dirbo visą vasarą su kelininkų brigada ar dažė namus, o gal mokė vaikus teniso, - mirs nepriklausomai nuo to, ką jie padarys. Jis mirtų, net jei ligoninės "greitoji" stovėtų čia pat su sveiku varikliu. Neįtikėtina, bet mirštantysis sujudėjo. Akių vokai suvirpėję atsimerkė, ir žydros akys krauju pasruvusiais baltymais ėmė žvalgytis aplinkui, nieko nematydamos. Vaikinas bandė pasukti galvą, ir Luisas prispaudė jį, kad to nepadarytų - juk jam buvo lūžęs kaklas. Dėl galvos traumos vargšas nejautė skausmo.

Skylė galvoje, o Viešpatie, skylė galvoje.

- Kas jam atsitiko? - paklausė Luisas Stivo, nors tokiomis aplinkybėmis tai buvo kvailas, beprasmiškas klausimas. Žiūrovo klausimas. Bet skylė vaikino galvoje nedviprasmiškai bylojo, kad Luisas ir yra ne kas kitas, kaip žiūrovas. - Jį atgabeno policija?

- Keli studentai atnešė jį ant antklodės. Aš nežinau, kaip ten buvo.

Luisas ir apie tai turėjo pagalvoti. Tai buvo jo pareiga.

- Eik ir surask tuos studentus, - paliepė Luisas Stivui. - Nusivesk prie kitų durų. Noriu, kad jie būtų po ranka, bet nenoriu, kad matytų daugiau, negu jau matė.

Mastertonas pastebimai apsidžiaugė, gavęs galimybę pasišalinti. Jis nuėjo prie durų ir atidarė jas, įleisdamas vidun susijaudinusių, išsigandusių, smalsių balsų gaudesį. Ir dar Luisas išgirdo tolimą policijos sireną. Vadinasi, policija netrukus bus čia. Luisui trupučiuką palengvėjo.

Mirštantysis ėmė gargaliuoti. Jis bandė kažką pasakyti. Luisas išskyrė kelis skiemenis ar bent jau garsus, bet žodžiai buvo nesuprantamai suvelti.

Luisas pasilenkė prie vaikino ir tarė jam:

- Viskas bus gerai, bičiuli.

Sakydamas tai, jis staiga pagalvojo apie Reičelę bei Elę ir pajuto stiprius nemalonius spazmus pilve. Luisas skubiai užsidengė burną delnu ir užgniaužė šleikštulį.

- *Kaą,* - gargaliavo jaunuolis. - *Gaą...*

Luisas apsidairęs pamatė, kad liko vienas su mirštančiuoju. Iš už durų girdėjosi, kaip Džoana Čarlton slaugėms šaukė, kad neštuvai antrojo kabineto spintoje. Vargu ar jos išvis žinojo, kur tas antrasis kabinetas. Juk tai buvo pirmoji merginų darbo diena. *Pragariškas įvadas į medicinos pasaulį,* pagalvojo Luisas. Žaliame kilime aplink įlaužtą vaikino galvą plėtėsi purvinai raudonas kraujo klanas; smegenų skystis, ačiū Dievui, pagaliau liovėsi varvėjęs.

- Naminių Gyvūlėlių Kapynės, - staiga prašvokštė mirštantis vaikinas... ir nusišypsojo. Tik jo šypsena labiau priminė isterišką užtraukusios užuolaidą slaugės grimasą.

Luisas įsistebeilijo į vaikiną. Iš pradžių jis nepatikėjo tuo, ką girdėjo. Paskui pagalvojo, kad tai klausos haliucinacija. *Jis tiesiog ištarė kažkokius garsus, o mano pasąmonė susiejo juos su mano patirtimi.* Bet iš tiesų Luisas suprato, kad tik apgaudinėja save. Jį sukaustė klaikus siaubas, kūnu ėmė bėgioti šiurpuliai - atrodė, kad oda juda aukštyn žemyn rankomis, pilvu... Bet Luisas vis dar nenorėjo patikėti: na tai kas, kad tie žodžiai nuskambėjo ne tik Luiso ausyse - jis matė, kaip krutėjo vaikino lūpos; tai reiškė tik tiek, kad haliucinacija buvo ir vizualinė.

- Ką tu pasakei? - sušnibždėjo Luisas.

Šįkart mirštančiojo žodžiai nuskambėjo pakankamai aiškiai - taip kalba papūgos ir varnai įskeltais liežuviais:

- Tai netikros kapinės.

Vaikino akys buvo bereikšmės, nereginčios, pasruvusios krauju. Lūpos šypsojosi plačia negyvo karpio šypsena.

Siaubas pervėrė Luisą, šaltais pirštais suspausdamas širdį. Jis gūžėsi iš baimės, be galo trokšdamas pašokti ir dumti kuo toliau nuo šitos kruvinos, užlūžusios kalbančios galvos ant ligoninės laukiamojo grindų. Luisas nebuvo nei religingas, nei prietaringas. Jis nebuvo pasiruošęs tam, ką dabar matė - kad ir kas tai būtų.

Kovodamas su troškimu bėgti, Luisas prisivertė pasilenkti dar arčiau mirštančiojo veido.

- Ką tu pasakei? - antrą kartą paklausė jis.

Šypsena. Kraupi šypsena.

- Vyro širdies žemė akmenuota, Luisai, - sušnibždėjo vaikinas. - Vyras augina, ką gali... ir saugo tai.

Luisai, pagalvojo jis, tarsi neišgirdęs nieko kito, išskyrus savo vardą. *O Viešpatie, jis pavadino mane vardu.*

- Kas tu? - išlemeno Luisas drebančiu, trūkčiojančiu balsu. - Kas tu?

- Indžunas atnešė mano žuvį.

- Iš kur tu žinai mano vard...

- Neišniekink mūsų. Žinok...

- Tu...

- *Kaaa...* - sugargė vaikinas.

Luisui pasirodė, kad užuodžia jo kvėpavime mirtį, vidines žaizdas, sutrikusį ritmą, skausmą, pasidavimą.

- Ką? - Luisui kilo beprotiškas noras papurtyti mirštantįjį.

- *Gaaaa...*

Vaikinas raudonais sportiniais šortais sudrebėjo visu kūnu ir staiga sustingo. Nebevirpėjo nė vienas raumuo. Sekundei iš jo akių dingo bereikšmė išraiška, jis tarsi pagavo Luiso žvilgsnį. O paskui atėjo galas. Pasklido dvokas. Luisas tikėjosi, kad jis dar prakalbės - jis privalėjo prakalbėti... Bet vaikino akys vėl tapo bereikšmės... ir sustiklėjo. Jis buvo nebegyvas.

Luisas atsitiesė. Drabužiai tiesiog prilipo jam prie kūno: jie buvo permirkę prakaitu. Staiga nusileido tamsa, ir pasaulis ėmė svaiginančiai suktis. Suvokęs, kas jam darosi, Luisas nusisuko nuo mirusiojo, nuleido galvą ant kelių ir iki kraujo suleido sau į dantenas kairiosios rankos nykščio bei smiliaus nagus.

Po akimirkos pasaulis vėl prašviesėjo.

13

Paskui į laukiamąjį vėl prigužėjo žmonių, tarsi visi jie buvo tik aktoriai, laukę savo išėjimo į sceną. Luisą apėmęs netikrumo jausmas nuo to tik dar labiau sustiprėjo. Luisas ne juokais išsigando. Jis žinojo apie tą jausmą iš psichologijos vadovėlių, bet pats iki šiol nebuvo jo patyręs. Tikriausiai taip jaučiasi žmogus tuoj po to, kai kas nors įpila jam į gėrimą galingą LSD dozę.

Sakytum, tai vaidinimas, pastatytas mano garbei, pagalvojo Luisas. *Iš pradžių kambarys visiškai ištuštėja, kad mirštantis pranašas galėtų man ir tik man vienam išsakyti niūrią pranašystę, o kai tik jis iškeliauja į aną pasaulį, visi grįžta atgal.*

Į laukiamąjį įgriuvo abi slaugės. Jos tempė už galų kietus neštuvus, naudojamus tais atvejais, kai sužeistajam lūžęs stuburas arba kaklas. Iš paskos pasirodžiusi Džoana Čarlton pranešė, kad universiteto policija tuoj bus čia. Jos žiniomis, vaikiną partrenkė mašina, kai jis bėgo šalikele. Luisas prisiminė bėgikus, šįryt iššokusius prieš pat jo automobilį, ir jam net vidurius susuko.

Galiausiai atėjo Stivas Mastertonas su dviem vyrais iš universiteto policijos.

- Luisai, studentai, atnešę Paskou, laukia... - Stivas nutilo ir atsargiai paklausė: - Luisai, tau bloga?

- Ne, nieko, - atsakė Luisas ir atsistojo. Vėl užplūdęs silpnumas po kelių sekundžių atslūgo. Luisas išsilaikė ant kojų. - Jo pavardė Paskou?

Vienas iš policininkų atsakė:

- Viktoras Paskou. Taip sako mergina, bėgusi su juo.

Luisas žvilgtelėjo į savo laikrodį ir mintyse atėmė dvi minutes. Iš kambario, kur Mastertonas surinko Paskou atgabenusius studentus, girdėjosi merginos raudojimas. "Sveika sugrįžusi į universitetą, panelyte, - pagalvojo Luisas. - Linkiu sėkmingo semestro".

- Misteris Paskou mirė šįryt 10.09, - garsiai pranešė jis.

Vienas iš policininkų atgalia ranka nusišluostė burną.

Mastertonas vėl paklausė:

- Luisai, ar tu tikrai gerai jautiesi? Atrodai *siaubingai.*

Luisas prasižiojo atsakyti, kai staiga viena iš slaugių išmetė savąjį neštuvų galą ir išbėgo lauk, vemdama sau į prijuostę. Suskambo telefonas. Raudojusi mergina ėmė šaukti mirusį vaikiną vardu, kartodama be perstojo: "Vikai! Vikai! Vikai!.." Beprotnamis. Sąmyšis. Kažkuris policininkas klausė Čarlton, ar galima paimti antklodę ir uždengti lavoną, o Čarlton teigė nežinanti, ar turi teisę savo nuožiūra išduoti ligoninės inventorių. O Luisas susivokė mintyse deklamuojąs eilutę iš Moriso Sendako: "Teprasidės laukinis triukšmas!"

Vėl užėjo noras kvailai sukikenti, bet Luisas šiaip taip susivaldė. Ar šitas Paskou tikrai pasakė "Naminių Gyvūlėlių Kapynės"? Ar šitas Paskou tikrai ištarė jo vardą? Kelios akimirkos, praleistos su mirštančiuoju, visai išmušė Luisą iš vėžių. Tačiau blaivus protas jau ėmėsi savaip aiškinti ir pertvarkinėti įvykius. Tikriausiai Paskou pasakė visai ką kita (jei išvis ką nors sakė), o Luisas, būdamas susinervinęs ir išsigandęs, neteisingai jį suprato. Bet labiausiai tikėtina, kad vaikinas tik žiopčiojo, kaip kad Luisas pagalvojo iš pat pradžių.

Luisui teko pasikliauti tik pačiu savimi, tais savo asmenybės bruožais, dėl kurių universiteto vadovybė šiam darbui išrinko jį iš penkiasdešimt trijų pretendentų. Nežinodami, ką daryti, ir negaudami jokių nurodymų, žmonės be tikslo trypčiojo laukiamajame.

- Stivai, duok tai merginai raminančiųjų, - paliepė Luisas, ir jau vien prakalbus jam palengvėjo. Tarytum jis skristų raketa, vis didėjančiu pagrei-

čiu tolstančia nuo meteorito. Meteoritas, aišku, buvo toji protu nepaaiškinama akimirka, kai Paskou prašneko. Luisas buvo pasamdytas tam, kad vadovautų; tą jis dabar ir turėjo daryti.

- Džoana, duokite policininkams antklodę.

- Daktare, mes dar nesurašėme...

- Nesvarbu, vis tiek duokite. Paskui pažiūrėkite, kaip ten ta slaugė... - Luisas pažvelgė į antrąją merginą, kuri tebelaikė savąjį neštuvų galą. Ji tarsi užkerėta spoksojo į Paskou lavoną. - Ei, slauge! - įsakmiai pašaukė Luisas, ir merginos žvilgsnis atitrūko nuo mirusiojo.

- K-k-ką...

- Kuo vardu ana mergina?

- K-k-kas?

- Ta, kuri apsivėmė, - tyčia šiurkščiai paaiškino Luisas.

- Dž-dž-džudė. Džudė Delesijo.

- O tu?

- Karla, - jau tvirčiau atsakė mergina.

- Karla, eik pažiūrėk, kaip ten laikosi Džudė. Ir atnešk antklodę. Rasi jų visą šūsnį pirmojo kabineto spintoje. Eikite visi. Metas imtis darbo.

Žmonės išsiskirstė. Netrukus klyksmai gretimame kambaryje nutilo. Jau nutilęs telefonas vėl sučirškė. Luisas nuspaudė mygtuką, nepakeldamas ragelio.

Vyresnysis policininkas iš pažiūros tvardėsi geriau, ir Luisas paklausė jo:

- Kam mes turime pranešti apie įvykį? Galite sudaryti man sąrašą?

Policininkas linktelėjo ir pridūrė:

- Per pastaruosius šešerius metus nieko panašaus nebuvo atsitikę. Bloga pradžia.

- Žinoma, - sutiko Luisas. Jis pakėlė ragelį ir atleido mygtuką.

- Alio? Kas... - pradėjo susijaudinęs balsas, bet Luisas nutraukė jį ir pradėjo rinkti jam reikalingą numerį.

14

Ligoninė aprimo tik apie ketvirtą valandą popiet, po Luiso ir Ričardo Irvingo, universiteto policijos viršininko, pareiškimo spaudai. Jaunuolis, vardu Viktoras Paskou, mankštindamasis bėgo šalikele su savo bičiuliu ir

sužadėtine. Tuo metu keliu nuo Lendžailo merginų gimnazijos pusės link universiteto miestelio centro dideliu greičiu važiavo lengvoji mašina, vairuojama dvidešimt trejų metų Tremonto Viterso, gyvenančio Hevene, Meino valstijoje. Viterso mašina partrenkė Paskou ir bloškė galva į medį. Paskou draugai ir du praeiviai atnešė jį į ligoninę. Vaikinas po kelių minučių mirė. Vitersas jau ne sykį buvo baustas už greičio viršijimą, už tai, kad vairavo neblaivus, ir už tai, kad partrenkė dviratininką.

Miestelio laikraščio redaktorius paklausė, ar galima teigti, jog Paskou mirė nuo galvos traumos. Prisiminęs pralaužtą skylę, pro kurią matėsi smegenys, Luisas atsakė, kad mirties priežastį paskelbs Penobskoto teismo tardytojas. Tada redaktorius pasidomėjo, ar keturi jaunuoliai, ant antklodės atnešę Paskou į ligoninę, negalėjo nenorom pabloginti jo būklę?

- Ne, - atsakė Luisas. - Tikrai ne. Deja, misteris Paskou, mano manymu, jau buvo mirtinai sužalotas.

Po to buvo dar keli klausimai, bet tuo atsakymu preskonferencija iš esmės ir užsibaigė. Dabar Luisas sėdėjo savo kabinete (Stivas Mastertonas išvažiavo namo maždaug prieš valandą, tuoj po preskonferencijos - tikriausiai pasižiūrėti į save per "Vakaro žinias"), dirbdamas jam priklausantį darbą - o gal tiesiog norėdamas užtušuoti dienos įvykius, užtepti plonu rutinos sluoksniu. Jiedu su Čarlton peržiūrinėjo "I grupės" sveikatos korteles. "I grupei" priklausė studentai, kurie atkakliai tebesimokė, nepaisydami savo negalių. Čia buvo dvidešimt trys diabetikai, penkiolika epileptikų, keturiolika paraplegikų, po kelis studentus, sergančius leukemija, cerebraliniu paralyžiumi ir raumenų distrofija, keli neregiai, du nebyliai ir vienas sergantis tokia reta mažakraujystės forma, kokios Luisas dar nebuvo sutikęs savo praktikoje.

Pats sunkiausias dienos etapas prasidėjo tuoj po to, kai Stivas išvažiavo namo. Tada į Luiso kabinetą įėjo Čarlton ir padėjo jam ant stalo rausvo popieriaus lapelį. Jame buvo parašyta: "Kilimą iš Bangoro atveš rytoj 9.00".

- Kilimą? - paklausė Luisas.

- Jį reikia pakeisti, - pasiteisino Čarlton. - Juk dėmė neišsivalys, daktare.

Suprantama, neišsivalys. Štai tada Luisas ir pasiėmė iš vaistų spintos "Tuinalio", arba "vėžintojo", kaip jį vadindavo pirmasis Luiso kambariokas medicinos mokyklos bendrabutyje. "Gal pasivėžinkime, Luisai? - siūlydavo jis. - Aš uždėsiu ką nors iš "Creedence." Tačiau Luisas dažniausiai atsisakydavo nuo pasivažinėjimo į pasakų šalį, ir tai jam išėjo tik į gera. Kambariokas

iškrito iš koledžo trečio semestro vidury ir karo sanitaru "nusivėžino" į Vietnamą. Luisas kartais prisimindavo jį, sustiklėjusiomis akimis besiklausantį "Creedence" "Bėgimo per džiungles".

Bet dabar Luisui buvo būtina kažko išgerti. Jeigu jau teks kas kartą, pakėlus akis nuo "I grupės" kortelių, išvysti priešais save rožinį raštelį apie kilimą, reikėjo kažko išgerti.

Luisas jau tolokai nukeliavo, kai misis Beilings, naktinė seselė, kyštelėjo galvą pro duris ir pranešė:

- Jūsų žmona, daktare Kridai. Pirma linija.

Luisas žvilgtelėjo į laikrodį ir pamatė, kad jau beveik pusė šešių. Jis turėjo išvažiuoti namo jau prieš pusantros valandos.

- Gerai, Nense. Ačiū.

Luisas pakėlė ragelį ir įjungė pirmą liniją.

- Sveika, brangioji. Aš kaip tik ruošiausi...

- Kaip jautiesi, Luisai?

- Nieko, gerai.

- Aš jau viską žinau. Lu, man taip gaila. - Ji sekundę patylėjo. - Girdėjau pranešimą per radiją. Tu atsakinėjai į klausimus. Gerai kalbėjai.

- Taip? Puiku.

- Tu tikrai gerai jautiesi?

- Taip, Reičele. Viskas gerai.

- Grįžk namo, - paprašė ji.

- Taip, - atsakė Luisas. "Namo" skambėjo viliojančiai.

15

Žmona pasitiko Luisą prie durų, ir jam atvipo žandikaulis. Reičelė dėvėjo labiausiai jam patinkančią tinklinę liemenėlę, permatomas kelnaites ir daugiau nieko.

- Atrodai žavingai, - tarė Luisas. - Kur vaikai?

- Pas Misę Dandridž. Mes vieni iki pusės devynių. Vadinasi, turime pusantros valandos. Tad negaiškime laiko veltui.

Reičelė prigludo prie Luiso, ir jis užuodė silpną malonų kvapą - kas tai, rožių aliejus? Luiso rankos apsivijo ją per liemenį, paskui nuslinko ant sėdmenų. Reičelės liežuvis, švelniai pažaidęs jo lūpomis, nėrė į burną.

Kai bučinys pagaliau nutrūko, Luisas kiek kimiai pasidomėjo:

- Kas pietums? Tu?

- Aš desertui, - atsakė Reičelė ir ėmė geismingai, lėtai sukti klubus, trindamasi papilve į Luiso slėpsnas. - Bet prižadu, kad tau nereikės valgyti nieko tokio, ko tu nemėgsti.

Luisas siektelėjo žmonos, bet Reičelė išsisuko ir paėmė jį už rankos.

- Iš pradžių į viršų, - paliepė ji.

Reičelė nusitempė Luisą į vonią, nurengė ir įgrūdo į siaubingai karštą vandenį. Tada paėmė nešiurkščią pirštinės pavidalo kempinę, kuri paprastai kabėjo nenaudojama ant dušo galvutės, švelniai išmuilino Luiso kūną, paskui nuplovė. Luisas juto, kaip dienos įtampa - kraupios pirmosios darbo dienos įtampa - lėtai slenka šalin. Reičelė kiaurai permirko, ir jos kelnaitės prilipo prie kūno kaip antroji oda.

Luisas jau ketino lipti iš vonios, bet žmona švelniai stumtelėjo jį atgal.

- Ką...

Dabar pirštinėta Reičelės ranka nusitvėrė jo ir ėmė lėtai judėti aukštyn žemyn, trindama švelniai, bet stipriai.

- Reičele... - Luisą išmušė prakaitas, bet ne tik dėl vonioje tvyrančio karščio.

- Ša.

Tai tęsėsi, rodės, visą amžinybę... ir štai prieš pat kulminaciją pirštinėta ranka ėmė judėti lėčiau, beveik sustojo... o tada ėmė spūsčioti - spaudė, atleido, vėl spaudė, kol Luisas baigė - taip smarkiai, kad jam nuo slėgio užgulė ausis.

- Viešpatie, - pratarė jis drebančiu balsu, kai vėl pajėgė kalbėti. - Kur tu *šito* išmokai?

- Skaučių stovykloje, - paprastai atsakė Reičelė.

Ji buvo pagaminusi befstrogeną, kuris vonios epizodo metu troškinosi ant lėtos ugnies. Ir Luisas, kuris prieš keturias valandas galėjo prisiekti, kad neturės noro valgyti iki Visų Šventų, sukirto dvi porcijas.

Po pietų Reičelė nusivedė jį į antrą aukštą.

- O dabar, - pareiškė ji, - pažiūrėsim, kaip tu įtiksi *man.*

Atsižvelgiant į aplinkybes, Luisas, jo manymu, tiesiog puikiai susidorojo su užduotimi.

Paskui Reičelė apsivilko seną žydrą pižamą. Luisas užsitempė flanelinius marškinius, beformes velvetines kelnes, kurias Reičelė vadindavo skudurkelnėm, ir nuvažiavo pasiimti vaikų.

Misė Dandridž tuoj pat puolė klausinėti apie nelaimę universiteto miestelyje. Luisas keliais žodžiais nupasakojo jai, kas atsitiko, pranešdamas mažiau, negu ji rytoj perskaitys Bangoro laikraštyje. Luisas neturėjo jokio noro kalbėti apie įvykį - jautėsi taip, tarsi skleistų pačius nešvankiausius gandus. Tačiau Misė neėmė pinigų už vaikų priežiūrą, o Luisas buvo dėkingas jai už vakarą su Reičele.

Geidžas užmigo pusiaukelėje iki namų. Elė taip pat žiovavo ir markstėsi. Namie Luisas pakeitė Geidžui vystyklus, užvilko pižamą ir paguldė į lovelę. Paskui nuėjo paskaityti Elei pasakos. Paprastai mergaitė reikalaudavo knygelės "Kur gyvena laukiniai padarai" - tikriausiai pati įsivaizduodavo esanti galingiausias laukinis padaras. Tačiau tą vakarą Luisas įpiršo jai "Batuotą katiną". Elė užmigo po penkių minučių. Luisas užnešė ją į viršų, paguldė ir užklojo.

Kai Luisas vėl nusileido į apačią, Reičelė sėdėjo svetainėje su pieno stikline rankoje. Ant jos ilgos šlaunies gulėjo atversta Dorotės Sajers romanas.

- Kaip jautiesi, Luisai?

- Puikiai, brangioji. Ačiū. Už viską.

- Mes džiaugiamės, galėdami jums pasitarnauti, - salsvai šypsodamasi paironizavo Reičelė. - Eisi pas Džadą gerti alaus?

Luisas papurtė galvą.

- Tik ne šiandien. Aš visai nusistekenęs.

- Tikiuosi, kad ir aš prie šito prisidėjau.

- Be abejo.

- Tada gerk savo pieną, daktare, ir eime gulti.

Luisas manė, kad ilgai negalės užmigti, kaip būdavo studijų metais - kad galvoje vis suksis mintys ir prisiminimai. Tačiau vos atsigulęs nuslydo į miegą lyg nuo glotnios nuožulnumos. Jis kažkur skaitė, kad žmogui atsijungti užtenka vidutiniškai septynių minučių. Septynios minutės tam, kad galvoje prasisuktų visi sąmoningi ir pasąmoningi vaizdai - kaip atrakcionų parko name su vaiduokliais.

Luisas jau beveik miegojo, kai išgirdo lyg iš tolumos atplaukusį Reičelės balsą:

- ...poryt.

- Mmm?

- Džolanderis. Veterinaras. Jis paims Čerčą poryt.

- A...

Čerčas. *Brangink savo* cojones, *padauža, kol dar turi.* Ir Luisas pasinėrė į gilų, sapnų netrikdomą miegą.

16

Gerokai vėliau jį pažadino kažkoks trinktelėjimas. Luisas atsisėdo lovoje pagalvojęs, kad gal tai Elė iškrito iš lovos arba apvirto Geidžo lovelė. Staiga iš už debesies išplaukęs mėnulis užliejo kambarį šalta balta šviesa, ir Luisas išvydo tarpduryje Viktorą Paskou. Tai trinktelėjo Paskou atlapotos durys.

Jis stovėjo su įlaužta už kairiojo smilkinio galva ir išsišovusiu baltu raktikauliu. Kraujas lyg indėnų karo dažai rudais dryžiais sukrešėjo jam ant veido. Paskou šypsojosi.

- Kelkis, daktare, - prakalbo jis. - Mums reikia kai kur nueiti.

Luisas grįžtelėjo į žmoną. Jos kontūrai vos vos ryškėjo po geltona antklode. Reičelė kietai miegojo. Luisas vėl atsisuko į Paskou, kuris tebestovėjo tarpduryje lyg ir gyvas, lyg ir miręs. Tačiau Luisas nejuto baimės. Ir iš karto suprato kodėl.

Tai tik sapnas, galvojo jis drąsindamas save, nes, tiesą sakant, vis tik išsigando. *Mirusieji negrįžta; tai fiziologiškai neįmanoma. Šitas vaikinas dabar guli lavoninėje, pažymėtas patologo ženklu - Y formos pjūviu kūne. Patologas, paėmęs audinių pavyzdžius, tikriausiai sugrūdo jo smegenis į*

krūtinės ertmę, o į kaukolę prikimšo rudo popieriaus, kad skystis nevarvėtų - tai paprasčiau, negu kišti smegenis atgal į galvą, tarsi dėliojant galvosūkį iš kartono gabalėlių. Dėdė Karlas, nelaimingosios Rutos tėvas, kadaise minėjo Luisui, kad patologai dažnai taip daro. Jis pasakojo dar daug panašių smulkmenų, kurias išgirdusi, Reičelė su jos mirties baime imtų klykti iš siaubo. Bet Paskou nestovėjo čia - tai neįmanoma, širdele. Paskou gulėjo užrakintame šaldytuve su pririšta prie kojos etikete. *Ir ten jis tikrai be šitų raudonų sportinių šortų.*

Tačiau Luisą traukte traukė atsikelti iš lovos. Paskou tebespoksojo į jį.

Luisas atmetė antklodę ir nuleido kojas ant grindų. Šalti vąšeliu nerti kilimo gumburėliai - tą kilimą Reičelės močiutė padovanojo jiems vestuvių proga - įsispaudė į Luiso pėdas. Sapnas buvo pasiutusiai tikroviškas. Toks tikroviškas, kad Luisas nusekė paskui Paskou tik tada, kai tas apsisuko ir ėmė leistis laiptais žemyn. Pagunda vytis jį buvo didžiulė, bet Luisas nenorėjo, kad vaikščiojantis lavonas prisiliestų prie jo - net ir sapne.

Luisas nupėdino įkandin. Tamsoje šmėžavo raudoni numirėlio šortai.

Jie perėjo svetainę, valgomąjį, virtuvę. Luisas manė, kad dabar Paskou pasuks užraktą ir atsklęs duris, skiriančias virtuvę nuo pašiūrės, kur Kridai laikė abi savo mašinas. Tačiau Paskou paprasčiausiai perėjo kiaurai duris. Sekdamas numirėlį žvilgsniu, Luisas nusistebėjo: *Tai štai kaip tai daroma! Įspūdingai atrodo. Taip gali kiekvienas.*

Jis pabandė pats taip praeiti - ir netikėtai atsitrenkė į durų medį. Tikriausiai todėl, kad net sapne išliko kietakaktis realistas. Luisas pasuko užraktą, atšovė skląstį ir žengė į pašiūrę-garažą. Numirėlio ten nebuvo. Luisui dingtelėjo, kad Paskou paprasčiausiai išnyko. Sapnų personažai dažnai taip elgiasi. Panašiai atsitinka ir su veiksmo vietomis: štai iš pradžių tu stovi ant baseino krašto nuogas, su įsiaudrinusia varpa, ir aptarinėji galimybę pasikeisti žmonomis, tarkime, su Rodžeriu ir Mise Dandridžais. O paskui mirkt! Ir tu kopi Havajų ugnikalnio šlaitu. Galbūt ir Paskou išnyko todėl, kad prasideda II Aktas.

Tačiau išėjęs iš garažo Luisas vėl išvydo numirėlį. Blyški mėnesiena apšvietė jį, sustingusį vejos pakraštyje - ten, kur prasidėjo takas.

Štai tada ir atsėlino baimė. Ji pamažu smelkėsi į Luisą pro visas jo kūno angas ir kaupėsi ten juodais garais. Luisas nenorėjo eiti tuo keliu. Jis sustojo.

Paskou grįžtelėjo per petį. Mėnesienoje numirėlio akys sužvilgo sidabru. Luisui iš siaubo susigniaužė pilvas. Tas išsišovęs kaulas, sukrešėjusio kraujo

dryžiai... Buvo neįmanoma atsispirti toms akims. Tikriausiai tai vienas iš tų sapnų, kuriuose žmogus užhipnotizuojamas ir nieko nebegali padaryti... kaip pats Luisas nieko negalėjo padaryti Paskou mirties akivaizdoje. Gali prasimokyti universitete dvidešimt metų ir vis tiek liksi bejėgis, kai tau atneš vaikiną, kuriam smūgis į medį pramušė kaukolėje tokią skylę, kad pro ją tarsi pro langą matosi smegenys. Tokį pacientą taip pat sėkmingai galima nešti lituotojui, šamanui ar suteneriui...

Tačiau Luisui teko paklusti jėgai, tempte tempiančiai jį link tako, ir sekti paskui sportinius šortus, kurie mėnulio šviesoje atrodė tokie pat rudi, kaip ir kraujo dryžiai Paskou veide.

Luisui nepatiko šitas sapnas. O Dieve, ne. Jis buvo pernelyg tikroviškas. Vėsus gumburiuotas kilimėlis, nepasidavusios garažo durys (o juk kiekviename padoriame sapne žmogus sugeba ar bent jau turėtų sugebėti vaikščioti kiaurai duris ir sienas)... O dabar dar šalta rasa, stingdanti basas kojas, ir nakties vėjo dvelkimas - Luisas jautė jį visu kūnu, nes buvo nuogas, vienomis glaudėmis. Vos tik atsidūrus po medžiais, pušų spygliai susmigo jam į padus - dar viena smulkmena, truputį tikroviškesnė, negu derėtų.

Na ir kas. Na ir kas. Aš esu namie, savo lovoje. Tai tik sapnas, kad ir koks tikroviškas. Iš ryto jis atrodys absurdiškas, kaip ir visi sapnai. Pabudęs protas kaipmat išaiškins jo nerealumą.

Sausa šaka drykstelėjo Luisui per bicepsą. Luisas susiraukė iš skausmo. Priekyje šmėžavo Paskou siluetas. Dabar visas Luiso siaubas susikristalizavo į vieną konkrečią mintį: *Aš einu paskui numirėlį į girią, aš einu paskui numirėlį į Naminių Gyvūlėlių Kapynes, ir tai ne sapnas. Padėk man, Viešpatie,* tai ne sapnas. *Tai tikrovė.*

Jie nusileido nuo medžiais apaugusios kalvos. Takas tingiai vinguriavo tarp pušų ir eglių, o paskui nėrė į jaunuolyną. Dabar Luisas buvo be guminių batų. Žemė po kojomis virto šaltais drebučiais, kurie siurbė jo pėdas į save ir laikė, nenorėjo paleisti. Kiekvieną žingsnį lydėjo šlykštūs čiulpimo garsai. Luisas jautė, kaip skystas purvas trykšta pro tarpupirščius, vos tik pabandžius praskėsti kojų pirštus.

Luisas ir toliau desperatiškai bandė laikytis sapno versijos.

Tai nepadėjo.

Jiems pasiekus miško laukymę, iš už debesų rifų vėl išplaukė mėnulis, užliedamas kapines pamėkliška švytėjimu. Pakrypę antkapiai - lentgaliai ir skardinės (prapjautos tėvų žirklėmis skardai kirpti, o paskui šiaip taip

suplotos į stačiakampius), nuskelti skalūno ir smiltainio gabalai - metė ryškius juodus šešėlius. Jie taip pat atrodė pernelyg tikroviški.

Paskou sustojo šalia antkapio su užrašu: "KATINAS SMAKIS, JIS BUVO PAKLUSNUS" ir atsisuko į Luisą. Luisas juto, kaip auga į jį įsiskverbęs siaubas, ir augs tol, kol jo kūnas sprogs nuo lėto, bet nesulaikomo spaudimo. Paskou nusišypsojo - kruvinos lūpos prasišiepė, apnuogindamos dantis. Sveikas, po atviru dangumi dirbusio žmogaus įdegimas mėnesienoje žvilgėjo baltai, tarsi kūną jau gaubtų įkapės.

Paskou pakėlė ranką. Luisas pažvelgė ton pusėn, kur rodė numirėlis. Jo akys išsiplėtė. Luisas aiktelėjo ir prispaudė abiejų rankų krumplius prie dantų. Tada pajuto, kad jo skruostai šalti ir šlapi - jis verkė iš siaubo.

Išlaužos, nuo kurios Džadas nuvijo Elę, vietoje dabar stūksojo milžiniška kaulų krūva. Kaulai judėjo. Jie sukiojosi ir kaukšėjo vienas į kitą - alkūnkauliai ir šlaunikauliai, priekiniai ir krūminiai dantys, išsišiepusios žmonių ir gyvulių kaukolės. Štai sutarškėjo pirštų kaulai. O štai pėdos liekanos susilenkė per supuvusius raiščius.

Ir visa tai judėjo; *visa tai šliaužė...*

Paskou žengė prie Luiso. Dabar jo kruvinas veidas buvo rimtas. Paskutiniai Luiso proto likučiai ėmė trauktis, telkdamiesi į vieną virpančią ciklišką mintį: *surik kad pabustum nesvarbu kad išgąsdinsi Reičelę prižadinsi Elę ir Geidžą visus šeimynykščius ir kaimynus surik kad pabustum suriks riksurik kad pabustumbustum...*

Bet išėjo tik spigus šnypštelėjimas - tarsi mažas vaikas, įsitaisęs prieangyje, mokytųsi švilpti.

Paskou priėjo arčiau.

- Šių durų nevalia atidarinėti, - prakalbo jis, žvelgdamas į Luisą iš viršaus, nes tas susmuko ant kelių. Jo veide buvo sustingusi kažkokia keista išraiška, kurią Luisas iš pradžių klaidingai palaikė užuojauta. Bet iš tiesų tai buvo visai ne užuojauta, o tik kažkokia kraupi kantrybė. Numirėlis teberodė ranka į krūpčiojančią kaulų krūvą. - Neik anapus, kad ir kaip tau to reikės, daktare. Barjeras pastatytas ne tam, kad žmonės per jį laipiotų. Įsidėmėk: ši vieta turi daugiau galios, negu tu manai. Senos nepailstančios galios. Įsidėmėk tai.

Luisas vėl pabandė surikti, bet nepajėgė.

- Aš atėjau kaip draugas, - tęsė Paskou. Bet ar tikrai jis pavartojo žodį "draugas"? Tikriausiai ne. Paskou tarytum kalbėjo svetima kalba, kurią Luisas suprato tik kažkokios sapnų magijos dėka... ir "draugas" tebuvo

artimas pagal prasmę žodis tam, kurį ištarė numirėlis. Tiek artimas, kokį tik galėjo surasti kovojantis Luiso protas.

- Tavo žūtis ir žūtis tų, kuriuos tu myli, jau visai nebetoli, daktare.

Paskou priėjo taip arti, kad Luisas užuodė nuo jo sklindantį mirties dvoką.

Numirėlis ištiesė į jį ranką.

Tylus iš proto varantis kaulų kaukšėjimas.

Luisas ėmė loštis atgal, stengdamasis išvengti numirėlio prisilietimo, užkliudė ranka antkapį, ir tas nuvirto žemėn. Artėjantis Paskou veidas užstojo dangų.

- *Įsidėmėk,* daktare.

Luisas pabandė surikti. Pasaulis staiga apsivertė... bet Luisas tebegirdėjo krutančių kaulų kaukšėjimą mėnulio apšviestoje nakties kriptoje.

17

Žmogus užmiega vidutiniškai per septynias minutes, bet prabudimas, kaip sako Hendas "Žmogaus psichologijoje", trunka nuo penkiolikos iki dvidešimties minučių. Tarytum miegas būtų vanduo, į kurį pasinerti lengviau negu iškilti. Bundantysis ar bundančioji atsipeikėja palaipsniui, pereidami iš gilaus miego į negilų, o paskui į būseną, kuri kartais vadinama "miegu atviromis akimis" - miegantis žmogus girdi garsus ir gali net atsakinėti į klausimus, bet galutinai prabudęs nieko neprisimena... nebent tik sapnų nuotrupas.

Luisas girdėjo kaulų kaukšėjimą ir tarškėjimą, bet palaipsniui tas garsas vis skardėjo, įgavo metalo skambesį. Pasigirdo dūžis. Riksmas. Virtinė metalinių garsų... Kažkas ritasi? *Žinoma*, sutiko dar neprabudęs Luiso protas. *Rieda prakeikti kaulai.*

Ir tada Luisas išgirdo, kaip jo duktė šaukia:

- Gaudyk, Geidžai! Gaudyk!

Elei atsakė džiugus Geidžo krykštavimas. Luisas pramerkė akis ir išvydo savo miegamojo lubas.

Jis gulėjo nejudėdamas, kol jo sąmonė pamažu grįžo į tikrovę, gerą tikrovę, *palaimintą* tikrovę.

Visa tai buvo sapnas. Kad ir koks baisus, kad ir koks tikroviškas, bet tik sapnas, suakmenėjusi liekana pasąmonės gelmėse.

Vėl pasikartojo metalo džeržgesys. Tai viena iš Geidžo žaislinių mašinėlių riedėjo antrojo aukšto koridoriumi.

- Gaudyk, Geidžai!

- *Gaudyk!* - pakartojo Geidžas. - *Gaudyk-gaudyk-gaudyk!*

Tumpa-tumpa-tumpa. Basos Geidžo pėdutės nudundėjo koridoriumi. Abu vaikai nusikvatojo.

Luisas pasuko galvą į dešinę. Reičelės lova buvo tuščia, antklodė atmesta. Saulė aukštai pakilusi. Luisas žvilgtelėjo į laikrodį: buvo jau beveik aštuonios. Reičelė leido jam pramigti... Žinoma, tyčia.

Šiaip jau jis būtų susierzinęs... bet šįryt ne. Luisas giliai įkvėpė, mėgaudamasis tysojimu lovoje, apšviestoje įkypų saulės spindulių, džiaugdamasis realaus pasaulio pojūčiu. Saulėje sukosi dulkės.

Iš apačios pašaukė Reičelė:

- Ele! Verčiau lipk žemyn, pasiimk kuprinę ir eik į autobusą!

- Gerai! - Garsesnis kojų tapsėjimas. - Štai tavo mašina, Geidžai. Man metas į mokyklą.

Geidžas tučtuojau puolė protestuoti. Nors iš viso jo vapėjimo galėjai atskirti tik kelis žodžius - "Geidžas", "mašina" "gaudyk" ir "Elė-busas", - sakinio prasmė buvo visai aiški: Elė privalo likti namie. Mokykla gali vieną dieną apsieiti ir be jos.

Vėl Reičelės balsas:

- Prieš nusileisdama dar papurtyk tėvelį, Ele!

Elė įėjo į miegamąjį. Ji vilkėjo raudoną suknutę, plaukus buvo susirišusi į uodegą.

- Aš jau nemiegu, dukrele, - tarė Luisas. - Bėk, nes pavėluosi į autobusą!

- Gerai, tėveli, - Elė priėjo, pakštelėjo Luisui į šeriuotą skruostą ir apsisukusi nulėkė link laiptų.

Sapnas jau ėmė blankti, netekti aiškumo. Puiku.

- Geidžai! - pašaukė Luisas. - Ateik ir pabučiuok tėvelį!

Tačiau Geidžas nepaklausė. Jis kiek įkabindamas bėgo paskui Elę, iš visų plaučių šaukdamas: "Gaudyk! Gaudyk! GAUDYK!" Luisas išvydo tik šmėkštelint jo kresną vaikišką kūnelį vienomis kelnaitėmis.

Reičelė vėl paklausė iš apačios:

- Luisai, tai tu kalbi? Jau pabudai?

- Taip, - atsakė Luisas, sėsdamasis lovoje.

- Juk sakiau, kad pabudo, - tarė Elė. - Na, aš einu. Iki!

Trinktelėjo lauko durys, piktai klyktelėjo Geidžas.

- Vieną kiaušinį ar du? - šūktelėjo Reičelė.

Luisas atmetė antklodę ir nukėlė kojas ant nerto kilimėlio, ketindamas atsakyti žmonai, kad šiandien nereikia kiaušinių, užteks dribsnių... bet žodžiai užstrigo gerklėje.

Jo kojos buvo žemėtos ir aplipusios pušų spygliais.

Širdis šoktelėjo iki pat gerklės lyg staiga pamišęs spyruoklinis žaislas. Išsproginęs akis, nejučia kaukšėdamas dantimis, Luisas greitai nutraukė antklodę ant grindų. Jo lovos kojūgalis buvo nusėtas spygliais. Paklodė buvo purvina.

- Luisai?

Jis pastebėjo kelis spyglius sau ant kelių ir greitai dirstelėjo į dešinę ranką. Ant bicepso raudonavo įdrėskimas, naujas įdrėskimas - kaip tik ten, kur sausa šaka drykstelėjo jam... sapne.

Aš tuoj suriksiu. Jaučiu, kad tuoj suriksiu.

Riksmas veržėsi iš jo vidaus lyg didelė šalta baimės kulka. Tikrovė apsiblausė. Tikrovė - *tikroji* tikrovė, pasitaisė Luisas - buvo spygliai, purvas ant paklodės, kruvinas įdrėskimas nuogoje rankoje.

Aš tuoj suriksiu, o paskui išprotėsiu, ir daugiau nebereikės dėl šito jaudintis.

- Luisai? - Reičelė lipo laiptais. - Tu ką, vėl užmigai?

Luisas privalėjo susitvardyti per dvi ar tris sekundes. Jo viduje vyko atkakli kova - panašiai kaip tą siaubingą sąmyšio akimirką, kai į Medicinos Centrą žmonės atnešė mirštantį Paskou. Ir Luisas laimėjo. Jam padėjo mintis, kad Reičelė neturi pamatyti jo žemėtų ir aplipusių spygliais kojų, numestos ant grindų antklodės, purvinos paklodės.

- Neužmigau, - žvaliai atsakė jis. Jo liežuvis kraujavo - netyčia įsikando. Protas karštligiškai sukosi, bet kažkur giliai viduje, pasąmonėje, iškilo klausimas: nejaugi jį visada supo tokios beprotiškos iracionalybės?

- Vieną kiaušinį ar du? - Reičelė sustojo ant antros ar trečios pakopos. Ačiū Dievui.

- Du, - negalvodamas atsakė Luisas. - Skrudintus.

- Gerai, kaip tau - paskrudinsiu, - atsakė Reičelė ir vėl nulipo žemyn.

Luisas lengviau atsiduso ir užsimerkė, bet tamsoje vėl išvydo sidabrines Paskou akis. Jis tučtuojau atsimerkė ir puolė veikti, stumdamas šalin bet kokias mintis. Iš pradžių nutraukė nuo lovos patalynę. Antklodė buvo švari.

Jis atskyrė tik paklodes, susuko į gniužulą, išnešė į koridorių ir įmetė į skalbinių vamzdį.

Paskui smuko į vonią, atsuko dušą ir palindo po karštu, beveik plikinančiu vandeniu. Nejausdamas karščio, greitai nusiplovė purvą nuo pėdų ir blauzdų.

Tada pasijuto geriau, tvirčiau.

Luisas ėmė šluostytis. Staiga jam dingtelėjo, kad tikriausiai taip jaučiasi ir žudikai, kai sunaikina visus įkalčius. Luisas nusikvatojo. Jis šluostėsi ir juokėsi. Negalėjo sustoti.

- Ei, Luisai? - pašaukė Reičelė. - Kas tave taip pralinksmino?

- Prisiminiau anekdotą, - atsakė Luisas, nepaliaudamas kikenti. Jis bijojo, bet baimė nenustelbė juoko. Juokas vis veržėsi kažkur iš pilvo, kieto kaip akmeninė siena. Taip, jis protingai pasielgė, įmesdamas paklodes į skalbinių vamzdį - nieko geresnio ir negalėjo padaryti. Kas penkios dienos Misė Dandridž ateidavo tvarkyti kambarių ir... skalbti. Reičelė pamatys šias paklodes tik tada, kai vėl ties ant lovos... švarias. Aišku, Misė gali užsiminti Reičelei apie purvą, tačiau Luisas tuo nelabai tikėjo. Tikriausiai ji tik šnipštelės savo vyrui, kad Kridai žaidžia kažkokius keistus seksualinius žaidimus, nuo kurių ant paklodžių lieka ne dėmės, bet purvas ir pušų spygliai. Ši mintis dar labiau prajuokino Luisą.

Tik rengdamasis jis pagaliau nustojo kikenti ir prunkšti. Dabar Luisas jautėsi geriau, nors ir nesuprato kodėl. Miegamasis atrodė taip, kaip visada, išskyrus jo lovą be paklodžių. Luisas atsikratė nuodais. Tikriausiai čia labiau tiktų žodis “įkalčiai”, bet Luisui purvas ir spygliai kažkodėl asociavosi su nuodais.

Tikriausiai žmonės visada taip elgiasi, susidūrę su nepaaiškinamais reiškiniais, galvojo jis. *Su iracionaliais reiškiniais, kurie nesileidžia suskirstomi į priežastis ir pasekmes, valdančias Vakarų pasaulį.* Tikriausiai būtent taip elgiasi jūsų protas, kai vieną rytą jūs išvystate, kad virš jūsų pievos kybo skraidančioji lėkštė, mesdama žemėn ryškų apvalų šešėlį; arba kai pamatote varlių lietų, ar kai vidury nakties nematoma ranka iš po lovos grybšteli jūsų nuogą pėdą. Tokiais atvejais jūs arba kvatojate, arba klykiate... Ir jeigu jūsų protas atlaiko, nepalūžta, siaubas tiesiog išgaruoja, ištirpsta kaip inkstų akmuo.

Geidžas sėdėjo savo kėdėje ir valgė “Koukou Biers” dribsnius, tiksliau, puošė jais stalą. Taip pat plastikinį kilimėlį po kėde ir savo galvą.

Iš virtuvės išėjo Reičelė su kiaušiniene ir puodeliu kavos.

- Iš ko tu taip juokeisi, Lu? Kvatojai kaip trenktas. Aš net nusigandau.

Luisas prasižiojo, neturėdamas nė menkiausio supratimo, ką sakys, ir staiga prisiminė anekdotą, girdėtą praėjusią savaitę parduotuvėje - apie žydą siuvėją, kuris nusipirko papūgą, nieko kito nemokančią pasakyti, tik "Arielis Šaronas - senas pedas".

Jam baigus pasakoti, Reičelė irgi nusijuokė, o tuo pačiu ir Geidžas.

Puiku. Mūsų herojus apdairiai pašalino visus įkalčius: purvinas paklodes ir beprotišką kvatojimą vonioje. Dabar mūsų herojus paskaitys rytinį laikraštį - ar bent jau pervers, kad sudarytų eilinio ryto įspūdį.

Ir Luisas atsivertė laikraštį.

Štai taip ir reikia, tarė jis sau, jausdamas neapsakomą palengvėjimą. *Atsikratai viskuo, ir baigta... jeigu tik prie stovyklos laužo vėjuotą naktį neužeina kalba apie nepaaiškinamus dalykus. Nes vėjuotomis naktimis prie stovyklos laužo paprastai sukasi baugios kalbos.*

Luisas suvalgė kiaušinienę. Pabučiavo Reičelę bei Geidžą. Ir tik išeidamas dirstelėjo į seną baltai dažytą dėžę skalbiniams, stovinčią po vamzdžiu. Viskas buvo gerai. Dar vienas šio ryto akibrokštas. Vasara, iš visko sprendžiant, ketino tęstis amžinai, ir viskas buvo gerai. Atbulas išvažiuodamas iš garažo, Luisas dirstelėjo į taką pievos pakrašty, bet - viskas buvo gerai. Jam nė plaukas ant galvos nekrustelėjo. Štai taip atsikratai viskuo, ir baigta.

Viskas buvo gerai net dešimt mylių nuo namų. O paskui Luisą ėmė taip krėsti drebulys, kad jam teko išsukti iš kelio ir sustoti tuščioje aikštelėje prie "Singo" - kinų restorano, esančio netoli Rytų Meino Medicinos Centro... kur išvežė Paskou kūną. Į RMMC, ne į "Singą". Vikas Paskou jau niekada nebesuvalgys dar vienos nu-gu-gai-pan porcijos, cha cha.

Drebulys tiesiog draskė Luisą, mėtė, raičiojo. Jėgos apleido jį. Luisas bijojo. Bijojo ne kažko antgamtiško, ne - pernelyg jau skaisčiai švietė saulė. Jis paprasčiausiai išsigando, kad išeis iš proto. Jautėsi taip, lyg kažkas būtų vėręs jam per smegenis ilgą nematomą vielą.

- Gana, - sušnibždėjo jis. - Prašau, nereikia.

Luisas virpančiomis rankomis įsijungė radijo imtuvą. Džoana Baez dainavo apie deimantus ir rūdis. Jos saldus, šaltas balsas apramino Luisą. Dainai pasibaigus, jis jau galėjo važiuoti toliau.

Atvykęs į ligoninę, jis trumpai pasisveikino su Čarlton ir iš karto smuko į vonią. Luisas buvo įsitikinęs, kad atrodo siaubingai. Bet ne. Po akimis tamsavo nedideli ratilai, tačiau net Reičelė jų nepastebėjo. Luisas užsitėškė ant veido šalto vandens, nusišluostė, susišukavo ir nuėjo į savo kabinetą.

Ten jau sėdėjo Stivas Mastertonas ir Sarendra Hardu, gydytojas indėnas. Jie gėrė kavą ir toliau peržiūrinėjo "I grupės" korteles.

- Labas rytas, Lu, - pasisveikino Stivas.

- Labas.

- Tikėkimės, jis bus geresnis už vakarykštį rytą, - tarė Hardu.

- O taip. Jūs praleidote visą linksmybę.

- Sarendra ir taip prisilinksmino ligi soties, - šypsodamasis pareiškė Mastertonas. - Papasakok jam, Sarendra.

Hardu šyptelėjo ir ėmė valytis akinių stiklus.

- Apie pirmą valandą nakties du vyrukai atnešė savo draugę, - pradėjo jis. - Ji buvo gerokai apgirtusi - patys suprantate, šventė mokslo metų pradžią. Žiūriu, panelei įkirsta šlaunis. Aš ir sakau jai: "Reikia siūti - padarysiu keturis dygsnius, ir rando neliks". "Siūkit", - atsako ji. Aš ir siuvu, pasilenkęs štai taip...

Sarendra pademonstravo, žemai lenkdamasis virš nematomos šlaunies. Luisas ėmė šypsotis nujausdamas, kas buvo toliau.

- Ir man siuvant, panelė išsivemia tiesiai man ant galvos.

Mastertonas pratrūko kvatotis. Luisas taip pat. O Hardu ramiai šypsojosi, tarsi toks atvejis nutiko jam jau tūkstantąjį kartą tūstantajame gyvenime.

- Sarendra, nuo kurios valandos jūs budite? - paklausė Luisas, kai juokas pagaliau nutilo.

- Nuo vidurnakčio, - atsakė Hardu. - Aš jau išeinu. Norėjau tik pasisveikinti su jumis.

- Ką gi, labas, - tarė Luisas, spausdamas jo mažą rudą ranką. - O dabar eikite namo ir gulkitės miegoti.

- Mes jau beveik peržiūrėjome "I grupę", - įterpė Mastertonas. - Šauk "aleliuja", Sarendra.

- Nešauksiu, - šypsodamasis atsakė Hardu. - Aš ne krikščionis.

- Tada giedok giesmę iš "Karmos" ar ką nors panašaus.

- Telaimina jus saulės šviesa, - tebesišypsodamas tarė Hardu ir išnyko už durų.

Luisas ir Stivas Mastertonas akimirką tylėdami žiūrėjo jam pavymui, paskui susižvalgė ir nusikvatojo. Dar niekada juokas neatrodė Luisui toks malonus... toks normalus.

- Pačiu laiku užbaigėme "I grupę", - tarė Stivas. - Šiandien vaistų iškišinėtojų diena.

Luisas linktelėjo. Pirmieji prekybos agentai pasirodys apie dešimtą. Kaip mėgo sakyti Stivas, trečiadienį galima vadinti kad ir Princo Makarono diena, bet kiekvienas antradienis Meino Universitete buvo A-diena. A - tai aspirinas, visų laikų favoritas.

- Leiskite jums patarti, o Didysis Bose, - pridūrė Stivas. - Nežinau, kaip elgdavosi šitie vyrukai Čikagoje, bet mūsuose jie bando iškišti viską - nuo kelialapių lapkričio mėnesiui į Alagašą pamedžioti iki nuolatinių bilietų į Bangoro šeimyninį stadioną. Kartą vienas jų norėjo įpiršti man pripučiamą lėlę Džudę. Man! O aš juk tik gydytojo padėjėjas! Jeigu jie neįstengia įsiūlyti žmogui vaistų, tai priveda žmogų prie jų.

- Tau reikėjo paimti tą Džudę.

- O ne, ji buvo rudaplaukė. Ne mano skonio.

- Aš vis tik sutinku su Sarendra, - pareiškė Luisas. - Tegu būna bet kas, kad tik ne kaip vakar.

18

Kai "Apdžono" firmos agentas nepasirodė lygiai dešimtą, Luisas neištvėrė ir paskambino į registratūrą. Jis šnektelėjo su misis Steiplton, kuri prižadėjo tuoj pat atsiųsti jam Viktoro Paskou dokumentų kopiją. Vos Luisas padėjo ragelį, į kabinetą įžengė prekijas iš "Apdžono". Jis nieko nebandė įpiršti, tik paklausė, ar jam nereikia bilietų visam sezonui į "Naujosios Anglijos patriotų lygos" varžybas.

- Ne, - atsakė Luisas.

- Aš ir nesitikėjau, kad paimsite, - niūriai burbtelėjo prekijas ir pasišalino.

Vidurdienį Luisas nuėjo į "Lokio irštvą" ir nusipirko sumuštinį su tunu bei kokakolos. Nusinešęs visa tai į kabinetą, greitai papriešpiečiavo, sklaidydamas Paskou dokumentus. Jis ieškojo ko nors, kas sietų Paskou su pačiu Luisu ar su Šiaurės Ladlou, kur buvo Naminių Gyvūlėlių Kapynės... Luisas miglotai tikėjo, kad net tokį keistą atsitikimą, kaip vakarykštis, galima

racionaliai paaiškinti. Galbūt tas vaikinas užaugo Ladlou - gal net palaidojo tose kapinaitėse savo šunį ar katę.

Tačiau ieškomo ryšio nerado. Paskou gimė Niudžersyje, Bergenfilde, ir į Meino Universitetą atvyko studijuoti elektros inžinerijos. Keliuose spausdinto teksto puslapiuose Luisas neįžvelgė jokios sąsajos tarp savęs ir vaikino, vakar mirusio laukiamajame - aišku, ir tarp jo lavono.

Jis išsiurbė paskutinį kokos gurkšnį klausydamasis, kaip šiaudelis čeža į puodelio dugną, ir išmetė plastmasinius indus į šiukšlių dėžę. Priešpiečiai nebuvo sotūs, bet Luisas pavalgė su apetitu. Iš rytinės būsenos neliko nieko, ničnieko. Drebulys nebepasikartojo, ir net siaubą, kausčiusį jį iš ryto, Luisas dabar prisiminė tik kaip nemalonią, beprasmišką nuostabą, sukeltą sapno ir neturinčią jokio realaus pagrindo.

Jis pabarbeno pirštais į savo bloknotą, gūžtelėjo pečiais ir vėl pakėlė telefono ragelį. Surinkęs RMMC numerį, paprašė sujungti su lavonine.

Atsiliepus lavoninės tarnautojui, Luisas prisistatė ir tarė:

- Pas jus yra vienas iš mūsų studentų, Viktoras Paskou.

- Jau nebėra, - atsakė balsas kitame linijos gale. - Išvyko.

Luisui užgniaužė gerklę, ir jis tik vargais negalais išstenėjo:

- Ką?

- Vakar vėlai vakare mes išsiuntėme jo kūną tėvams. Atvažiavo žmogus iš Brukingso-Smito laidojimo kontoros ir jį pasiėmė. Kūnas išsiųstas lėktuvu "Delta"...a-a - Pasigirdo popierių šlamėjimas. - ..."Delta Flait 109". O kur, jūsų manymu, jis dar galėjo išvykti? Į šokius Šou Ringe?

- Ne, - atsakė Luisas, - žinoma, ne. Tiesiog... - Tiesiog kas? Kuriems galams jis išvis paskambino? Joks racionalus paaiškinimas neįmanomas. Reikia paprasčiausiai viską pamiršti, išbraukti iš atminties. Antraip jis tik prisidarys sau nereikalingų rūpesčių. - Tiesiog man atrodo, kad kūną atsiėmė pernelyg greitai, - netvirtu balsu užbaigė Luisas.

- Skrodimas buvo atliktas vakar popiet... - Vėl tyliai sušlamėjo popieriai, - ...maždaug dvidešimt minučių po trijų. Skrodė daktaras Rainzvikas. Per tą laiką Paskou tėvai sutvarkė visus dokumentus. Apie antrą nakties kūnas tikriausiai buvo jau Niujorke.

- Tikiuosi. Ką gi, tokiu atveju...

- Aišku, jeigu tik krovikai nesuklydo ir nenusiuntė lavono kur nors kitur, - linksmai pridūrė tarnautojas. - Mums, žinote, taip jau ne sykį buvo. Bet ne su "Deltos" aviakompanija - "Delta" visada dirba gerai. Kartą turėjome

vyruką, kuris mirė žvejodamas kažkur Arustuko apygardoje, viename iš tų mažų miestelių, kuriuos ir žemėlapyje sunku atrasti. Tas nelaimėlis gėrė alų ir paspringo skardinės dangtelio žiedu. Jo bičiuliai dvi dienas sugaišo, kol ištempė lavoną iš miškų. Kaip suprantate, jis per tą laiką gerokai prasmirdo - tokiu atveju net ir formalinas būtų nedaug padėjęs. Na, bet jie tikėjosi išsiųsti kūną namo, į Grand Fals Minesotoje, atidavę į kažkokio lėktuvo bagažo skyrių. Tačiau įvyko klaida. Lavoną nuskraidino iš pradžių į Majamį, paskui į De Moiną, o paskui į Fargą Šiaurės Dakotoje. Galiausiai kažkas susiprotėjo ir nusiuntė vargšą, kur reikia, bet per tą laiką praėjo dar trys dienos. Dabar jau niekas nebegelbėjo - galėjai taip pat sėkmingai švirkšti tiek formaliną, tiek limonadą. Vyrukas buvo visai pajuodęs ir dvokė kaip sušvinkęs kiaulienos kepsnys. Taip bent jau aš girdėjau. Šeši bagažo krovikai apsivėmė. - Balsas linijos gale nuoširdžiai nusikvatojo.

Luisas užsimerkė ir tarė:

- Ką gi, dėkoju...

- Aš galiu duoti jums daktaro Rainzviko namų telefoną, jei norite, bet rytais jis paprastai Orone žaidžia golfą.

- Ačiū, nereikia. - Luisas pakabino ragelį.

Štai tau ir atsakymas, tarė sau Luisas. *Kai tu sapnavai tą idiotišką sapną ar nesapną, Paskou kūnas buvo jau Bergenfildo laidojimo biure. Taip kad nėra reikalo dar kažką aiškintis. Tuo ir apsiribok.*

Po pietų grįžtant namo, Luisui atėjo į galvą pats paprasčiausias įtikinamas atsakymas, iš kur lovoje ir ant kojų atsirado purvas.

Be abejo, jis patyrė somnambulizmo atvejį, kurį sukėlė netikėtas baisus įvykis - sužeisto studento mirtis ligoninėje pirmąją Luiso darbo dieną.

Šis atsakymas paaiškino viską. Sapnas atrodė toks realus todėl, kad didžioji jo dalis iš tiesų *buvo* reali - nerto kilimo gumburėliai, šalta rasa ir, žinoma, sausa šaka, įdrėskusi Luisui į ranką. Dabar suprantama, kodėl Paskou galėjo praeiti kiaurai uždarytas duris, o Luisas ne.

Luisas gyvai įsivaizdavo, kaip Reičelė naktį nusileidžia laiptais ir sulaiko jį nuo bumbtelėjimo į uždarytas duris, pro kurias jis miegodamas bando praeiti. Luisas šyptelėjo: Reičelė tikriausiai netektų žado iš nuostabos.

Remdamasis somnambulizmo versija, Luisas galėjo paaiškinti net sapno priežastis - ir noriai tą padarė. Jis nuėjo į Naminių Gyvūlėlių Kapynes, nes toji vieta siejosi su kitu patirtu stresu. Tiesą sakant, sapnas buvo jo barnio su žmona išdava... Ir dar, vis labiau džiūgaudamas suvokė Luisas, Naminių

Gyvūlėlių Kapynės asociavosi jo prote su pirmuoju Elės susidūrimu su mirtimi. Visa tai ir suveikė Luiso pasąmonėje, kai jis vakar vakare nuėjo gulti.

Aš tiesiog stebėtinai sėkmingai grįžau namo - dabar net neprisimenu šito. Tikriausiai įsijungė autopilotas.

Gerai, kad grįžo miegodamas. Luisas tiesiog nedrįso įsivaizduoti, kaip jaustųsi šįryt pabudęs prie "KATINO SMAKIO" - šlapias nuo rasos, praradęs orientaciją, paklaikęs iš siaubo. Tą patį, be abejo, būtų galima pasakyti ir apie Reičelę.

Bet dabar viskas praeityje.

Gali išmesti visa tai iš galvos, patenkintas pareiškė sau Luisas. *Palauk, o kaip suprasti priešmirtinius Paskou žodžius?* bandė paklausti jo protas, bet Luisas greitai jį užčiaupė.

Vakare, kai Reičelė ėmėsi lyginimo, o Elė ir Geidžas sėdėjo viename krėsle, pasinėrę į "Mapet Šou", Luisas pačiu kasdieniškiausiu tonu pasakė žmonai einąs pasivaikščioti - norįs pakvėpuoti grynu oru.

- Ar grįši iki to laiko, kai guldysiu Geidžą? - paklausė Raičelė, nepakeldama akių nuo lyginimo lentos. - Juk žinai, jis greičiau užmiega su tavimi.

- Žinoma, grįšiu, - atsakė Luisas.

- Kur tu eisi, tėveli? - pasidomėjo Elė, neatitraukdama akių nuo televizoriaus: Mis Pigi kaip tik ketino duoti į akį Kermitui.

- Tiesiog pasivaikštinėsiu lauke, pupa.

- A...

Luisas išėjo.

Po penkiolikos minučių jis stovėjo Naminių Gyvūlėlių Kapynėse ir dairėsi aplinkui, apimtas *déjà vu* pojūčio. Jo lankymasis čia praėjusią naktį nebekėlė Luisui jokių abejonių: antkapėlis, pastatytas pagerbti katino Smakio atminimui, buvo nuverstas. Luisas užkliudė jį, traukdamasis nuo Paskou vizijos beveik pačiame gale atmintyje išlikusios sapno dalies. Dabar Luisas išsiblaškęs pataisė antkapį ir nužingsniavo prie medžių išlaužos.

Išlaužos vaizdas jam nepatiko. Prisiminęs, kad šitie lietaus bei saulės nubalinti rąstai sapne buvo virtę kaulų krūva, Luisas vėl pašiurpo. Jis prisivertė ištiesti ranką ir paliesti vieną šaką. Toji susvyravo ir pasišokėdama

nusirito nuo medžių krūvos. Luisas vos spėjo atšokti į šalį anksčiau, negu šaka atsitrenkė į jo batą.

Jis nužingsniavo iš pradžių iki kairiojo, paskui iki dešiniojo išlaužos krašto. Abiejose pusėse pomiškis buvo taip tankiai sužėlęs, kad atrodė nepraeinamas. Be to, ir krūmai buvo ne iš tų, pro kuriuos ryžtumeisi brautis, jei turi nors kiek sveiko proto. Prie pat žemės pynėsi šakomis nuodingosios gebenės (Luisui teko sutikti žmonių, kurie gyrėsi turį imunitetą joms, bet Luisas žinojo, kad taip nebūna), o už jų styrojo brūzgynai su tokiais dideliais ir grėsmingais spygliais, kokių·Luisas nebuvo matęs.

Luisas pasuko atgal ir sustojo maždaug ties išlaužos viduriu. Jis žiūrėjo į medžius, susikišęs rankas į užpakalines džinsų kišenes.

Juk tu nesiruoši per ją lipti, ar ne?

O ne, tik ne aš, bose. Kodėl turėčiau taip kvailai elgtis?

Gerai, nes aš jau pradėjau jaudintis, Luisai. Juk tai būtų pats patikimiausias būdas atsidurti savo paties ligoninėje su lūžusia koja. Argi ne taip?

Žinoma. Be to, jau temsta.

Tačiau kad ir ką sakė protas, Luisas vis tiek ėmė kopti per išlaužą.

Jis buvo jau pusiaukelėje į viršų, kai pajuto judėjimą po kojomis ir grėsmingą traškesį.

Tai rieda prakeikti kaulai, daktare.

Kai krūva vėl sukrutėjo, Luisas pradėjo skubiai ropštis žemyn. Marškiniai išsipešė jam iš kelnių.

Laimingai pasiekęs tvirtą žemę, jis nusipurtė nuo rankų žievės trupinius ir pasuko atgal link takelio, vedančio namo: ten jo laukė vaikai, kurie norės pasakos prieš miegą; Čerčas, kuriam liko tik viena naktis būti tikru patinu ir namų šeimininkių siaubu; arbata, kurią jiedu su žmona gers virtuvėje, kai vaikai sumigs.

Prieš išeidamas Luisas dar kartą apžvelgė laukymę, gaubiamą stulbinančiai žalios tylos. Apie antkapius vijosi iš kažkur atsiradę rūko čiuptuvai. Tie koncentriški ratai... patys to nežinodami, Šiaurės Ladlou vaikai per kartų kartas savo mažomis rankomis pastatė miniatiūrinę Stounhendžo kopiją.

Bet ar tai viskas, Lu?

Išgąsdintas šakų judėjimo, Luisas spėjo užmesti tik vieną žvilgsnį anapus išlaužos viršūnės, tačiau galėjo prisiekti, kad matė kitoje pusėje tako tęsinį, vedantį gilyn į mišką.

Tai ne tavo reikalas, Luisai. Užmiršk apie tai.

Klausau, bose.

Luisas apsisuko ir patraukė namo.

Vakare, Reičelei atsigulus, jis dar visą valandą sklaidė seniai perskaitytus medicinos žurnalus, nenorėdamas prisipažinti sau, kad bijo eiti gulti - kad bijo užmigti. Anksčiau jis niekada nevaikščiodavo per miegus, tačiau negalėjo būti tikras, kad vakarykštis somnambulizmo atvejis buvo atsitiktinis ir niekuomet daugiau nebepasikartos.

Luisas girdėjo, kaip Reičelė atsikėlė iš lovos ir tyliai pašaukė:

- Lu? Brangusis? Ar eisi gulti?

- Ateinu, - atsakė jis stodamasis ir išjungdamas lempą virš rašomojo stalo.

Tą naktį Luisui prireikė kur kas daugiau negu septynių minučių, kad užmigtų. Klausantis ramaus, gilaus miegančios Reičelės kvėpavimo, Viktoro Paskou pasirodymas nebeatrodė toks jau nerealus. Vos užmerkęs akis, Luisas išvysdavo, kaip durys su trenksmu atsilapoja ir - štai jis, Mūsų Įžymioji Superžvaigždė, Viktoras Paskou, stovi tarpdury su sportiniais šortais, oda balta po įdegusiu sluoksniu, raktikaulis styro.

Luisas buvo keliskart užsnūdęs, tačiau jo vis neapleido mintis, kad pabus Naminių Gyvūlėlių Kapynėse, sustiręs į ožio ragą, vidury mėnesienos apšviestų nelygių koncentriškų ratų, ir jam teks grįžti atgal taku per mišką. Ir Luisas vėl staiga nubusdavo.

Tik po vidurnakčio miegas pagaliau įveikė jį - kietas, be sapnų. Luisas pabudo tik pusę aštuonių nuo monotoniško garso: į langą barbeno šaltas rudeniškas lietus. Jis nedrąsiai atmetė antklodę. Paklodė buvo švarutėlė. Joks puristas nebūtų to paties pasakęs ir apie jo kojas su sukietėjusiais kulnais, bet jos bent jau nebuvo purvinos.

Prausdamasis po dušu, Luisas netikėtai susivokė švilpaująs.

19

Misė Dandridž pabuvo su Geidžu, kol Reičelė nuvežė Vinstoną Čerčilį pas veterinarą. Tą naktį Elė užsnūdo tik po vienuolikos - vis verkšleno, kad negali užmigti, ir gėrė vandenį stiklinėmis. Galiausiai Luisas nebeleido dukteriai daugiau gerti baimindamasis, kad ji prisišlapins į lovą. Tai sukėlė tiek riksmo bei ašarų, kad Luisas ir Reičelė įsmeigė vienas į kitą akis, iš nuostabos pakėlę antakius.

- Ji nerimauja dėl Čerčo, - tarė Reičelė. - Tegu išsiverkia, Lu.

- Tikiuosi, ji negalės ilgai klykti visa gerkle, - atsakė Luisas.

Jis buvo teisus. Pikti, kimūs Elės riksmai virto kūkčiojimu ir dejonėmis. Pagaliau stojo tyla. Užlipęs į viršų, Luisas rado dukterį susirietusią ant grindų. Ji miegojo apsikabinusi katino lovelę, į kurią Čerčas išvis nesiteikdavo lipti.

Luisas ištraukė lovelę mergaitei iš rankų, paguldė ją atgal į lovą, švelniai nubraukė plaukus nuo prakaituotos kaktos ir pabučiavo. Pagautas impulso, dar nuėjo į mažą kambarėlį, kurį Reičelė buvo pasilikusi sau, ir ant popieriaus lapo didelėmis kreivomis raidėmis pakeverzojo raštelį: "GRĮŠIU RYTOJ, MYLIU - ČERČAS". Lapą prismeigė prie čiužinio katino lovelės dugne. Tada nuėjo į miegamąjį ieškoti žmonos. Reičelė buvo ten. Jie pasimylėjo ir užmigo vienas kito glėbyje.

Čerčas grįžo namo penktadienį, pirmos Luiso darbo savaitės pabaigoje. Elė visą dieną tūpčiojo apie katiną, iš savo rankpinigių nupirko jam dėželę katiniškų skanėstų, vos neprilupo Geidžo už tai, kad mažylis kartelį pabandė prisiliesti prie jos numylėtinio. Geidžas subliuvo taip, kaip niekada nebūtų bliovęs, su-bartas tėvų. Elės priekaištas mažyliui reiškė tą patį, ką paties Dievo priekaištas.

O Luisą, žiūrint į Čerčą, graužė liūdesys. Jis suvokė, kad tai kvaila, bet vis tiek liūdėjo. Ankstesniojo Čerčo vikrumo nebeliko nė ženklo. Jis niekada daugiau nebevaikščios kaip koks plėšikas. Dabar Čerčas tipeno lėtai ir atsargiai kaip sveikstantis ligonis. Jis leidosi Elės maitinamas iš rankų, nerodė jokio noro išeiti laukan ar bent į garažą. Čerčas pasikeitė. Tikriausiai nuo to bus tik geriau, kad Čerčas pasikeitė.

Nei Reičelė, nei Elė tarsi ir nepastebėjo, kad katinas pasikeitęs.

20

Bobų vasara atėjo ir praėjo. Medžius nudažęs varis plykstelėjo ir nunyko. Sykį spalio vidury gerokai palijo, ir tuoj po to lietaus lapai ėmė kristi. Elė dabar grįždavo namo apsikrovusi Visų Šventųjų dienos dekoracijomis, kurias patys vaikai gaminosi mokykloje. Vieną kartą ji papasakojo Geidžui istoriją apie Raitelį Be Galvos, ir Geidžas visą vakarą laimingas vapėjo kažką apie Niežuotąjį Breiną. Reičelė taip juokėsi, kad negalėjo liautis. Tas ruduo atnešė Kridams daug laimingų dienų.

Luiso darbas universitete pamažu tapo griežta, bet malonia rutina. Jis priiminėjo ligonius, lankėsi Tarybos posėdžiuose, rašė privalomus straipsnius studentų laikraščiui, siūlydamas abiejų lyčių studentams konfidencialų venerinių ligų gydymą universiteto ligoninėje ir ragindamas saugotis gripo, nes tą žiemą vėl buvo laukiama A tipo viruso. Jis dalyvavo labdaros akcijose, organizavo labdaros akcijas. Antrąją spalio savaitę Luisas nuvyko į Naujosios Anglijos koledžų ir universitetų gydytojų konferenciją, kur perskaitė pranešimą apie juridinius studentų gydymo ypatumus. Viktoras Paskou buvo paminėtas jame fiktyviu “Henrio Monteso” vardu. Konferencijos dalyviai pritarė Luiso išsakytoms mintims. Grįžęs jis pradėjo sudarinėti ligoninės biudžetą kitiems mokslo metams.

Vakarus Luisas taip pat leisdavo vienodai: po vakarienės pažaisdavo su vaikais, paskui nueidavo išgerti alaus pas Džadą Krendolą. Jei Misė galėdavo valandžiukę pasėdėti su vaikais, Reičelė eidavo sykiu. Kartais prie kompanijos prisijungdavo ir Norma. Bet dažniausiai Luisas ir Džadas sėdėdavo vieni. Luisui su seniu būdavo jauku kaip su senomis šlepetėmis. Džadas taip pasakodavo trijų šimtų metų senumo įvykius iš Ladlou istorijos, tarsi pats būtų tiek nugyvenęs. Jis kalbėdavo daug, bet niekada nenusikalbėdavo. Ir niekada nenusibosdavo Luisui, nors Reičelė, kaip jis ne sykį pastebėjo, dažnai slapčia žiovaudavo.

Paprastai Luisas vėl pereidavo per kelią namo apie dešimtą, ir jiedu su Reičele prieš miegą pasimylėdavo. Dar niekada nuo pirmųjų vedybų metų jie nesimylėjo taip dažnai ir dar niekada tas neteikė tiek malonumo. Reičelė manė, kad tai sąlygoja artezinis vanduo, Luisas - kad Meino valstijos oras.

Tiek universiteto studentai, tiek pats Luisas pamažu liovėsi galvoję apie siaubingą Viktoro Paskou žūtį pirmąją rudens semestro dieną. Aišku,

Paskou šeima tebegedėjo. Luisui teko kalbėtis su vos tvardančiu ašaras Viktoro Paskou tėvu, ačiū Dievui, telefonu. Vaikino tėvas norėjo tik vieno - sužinoti, ar gydytojai padarė viską, kas buvo įmanoma. Ir Luisas užtikrino jį, kad ligoninės personalas padarė viską, ką galėjo. Luisas nepasakojo jam apie kilusį sąmyšį, apie besiplečiančią dėmę ant kilimo, neužsiminė, kad jaunuolis po teisybei buvo jau miręs tada, kai jį atnešė. Pats Luisas viso šito niekuomet neužmirš. Bet tie, kuriems Paskou mirtis buvo tik nelaimingas atsitikimas, jau užmiršo.

Luisas tebeprisiminė savo sapną ir pasivaikščiojimą per miegus, bet taip, tarsi tai nutiko kažkam kitam, gal net kažkokio matyto filmo herojui. Lygiai taip pat jis prisiminė savo vienintelį vizitą pas prostitutę prieš šešerius metus Čikagoje - kaip kažkokį nereikšmingą žingsnį į šalį, po kurio liko tik klaidinantis atgarsis - lyg garsai aido kambaryje.

Jis visai negalvojo apie tai, ką pasakė ar nepasakė mirštantis Paskou.

Visų Šventųjų vakarą stipriai pašalo. Luisas ir Elė pradėjo kieminėti nuo Krendolų. Elė kikeno kaip ragana, jodinėdama ant šluotos po Normos virtuvę, ir tai buvo, anot Normos, "Pats žavingiausias reginys, kokį tik man teko matyti... ar ne, Džadai?"

Džadas sutiko, kad Elė žavingai atrodo, ir užsirūkė cigaretę.

- O kurgi Geidžas, Luisai? Maniau, kad ir jį kaip nors perrengsite.

Kridai išties ketino pasiimti ir Geidžą - labiausiai to norėjo Reičelė, nes kartu su Mise Dandridž sumeistravo kažką panašaus į vabalo kostiumą su čiuptuvėliais iš sulenktų vielinių pakabų, apvyniotų krepiniu popieriumi. Bet Geidžas peršalo, ėmė kosėti. Išgirdęs vaiko plaučiuose nerimą keliantį ūžesį ir pažiūrėjęs į termometrą už lango, rodantį tik keturiasdešimt laipsnių, Luisas pramogą atšaukė. Reičelė nusiminė, bet neprieštaravo vyro nuomonei.

Elė prižadėjo atiduoti Geidžui dalį gautų saldainių. Tačiau perdėtas apgailestavimas dėl brolio ligos pakišo Luisui mintį, kad duktė tik džiaugiasi, jog Geidžo nebus šalia. Brolis neleistų jai kaip reikiant įsisiautėti - ir pasisavintų dalį pasisekimo.

- Vargšas Geidžas, - pareiškė Elė tokiu tonu, kuriuo paprastai kalbėdavo apie brolio negalavimus.

Nenujaučiantis, ką praleidžia, Geidžas sėdėjo ant sofos šalia snaudžiančio Čerčo ir žiūrėjo per televizorių filmuką.

- Elė - ragana, - atsiliepė jis be didelio susidomėjimo ir vėl įsmeigė akis į televizorių.

- Vargšas Geidžas, - pakartojo Elė ir antrąsyk atsiduso. Luisas šyptelėjo, pagalvojęs apie krokodilo ašaras. Elė čiupo jį už rankos ir ėmė tempti link durų. - Eime, tėveli. Eime-eime- eime...

- Geidžas apsirgo, - dabar atsakė Luisas Džadui.

- Kaip gaila, - tarė Norma. - Bet kitais metais šita šventė paliks jam didesnį įspūdį. Gaudyk obuolį, Ele... op!

Senutė paėmė obuolį ir mažutę “Snikers” plytelę iš vazos, stovinčios ant stalo, bet skanėstai iškrito jai iš rankų. Luisas net nustebo pamatęs, kaip paukštiškai susirietę Normos pirštai. Jis pasilenkė ir pakėlė grindimis riedantį obuolį. Džadas pakėlė saldainį ir įmetė į Elės krepšį.

- Oi, verčiau aš duosiu tau kitą obuolį, brangute, - susijaudino Norma. - Šitas jau sumuštas.

- Visai geras, - paprieštaravo Luisas ir pabandė įmesti obuolį į dukters krepšį, tačiau Elė atsitraukė per žingsnį, neleisdama jam to padaryti.

- Aš nenoriu sumušto obuolio, tėveli, - pareiškė mergaitė žiūrėdama į tėvą taip, tarsi tas būtų beprotis. - Rudos dėmės. *Fui!*

- Ele, tai labai nemandagu!

- Nebarkite jos už tai, kad sako tiesą, Luisai, - įsikišo Norma. - Juk tik vaikai pasako visą tiesą. Tai ir daro juos vaikais. Rudos dėmės iš tiesų bjaurios.

- Ačiū, misis Krendol, - padėkojo Elė, mesdama į tėvą pergalingą žvilgsnį.

- Nėra už ką, brangute, - atsakė senutė.

Džadas išlydėjo juos į verandą. Tuo metu prie namo takeliu pasuko du maži vaiduokliai, ir Elė atpažino savo mokyklos draugus. Ji nusivedė berniukus atgal į virtuvę, ir kelioms minutėms Džadas ir Luisas liko verandoje vieni.

- Normos artritas paūmėjo, - tarė Luisas.

Džadas linktelėjo ir užgesino cigaretę peleninėje.

- Taip. Rudenį ir žiemą ji visada jaučiasi prasčiau, bet taip blogai dar nebuvo.

- O ką sako gydytojas?

- Nieko. Jis nieko negali pasakyti, nes Norma nebesilanko pas jį.

- Ką? Kodėl?

Džadas atsisuko į Luisą. Vaiduoklių laukiančio automobilio žibintų šviesoje jis atrodė neįprastai bejėgis.

- Aš norėjau paprašyti tavęs tinkamesniu metu, bet tikriausiai nebūna tinkamo meto išnaudoti draugystę. Ar negalėtum ją apžiūrėti?

Luisas girdėjo, kaip virtuvėje ūbauja abu vaiduokliai ir vėl raganiškai kikena Elė - ji repetavo visą savaitę. Tai skambėjo tikrai linksmai ir labai tiko šiai šventei.

- Kas dar negerai? - paklausė Luisas. - Ar Norma baiminasi dar kažko?

- Normą kamuoja skausmai krūtinėje, - beveik pašnibždomis atsakė Džadas. - Ji nebenori daugiau eiti pas daktarą Veibridžą. Man baugu dėl jos.

- Norma sunerimusi dėl tų skausmų?

Džadas padvejojęs atsakė:

- Manyčiau, ji bijo. Bijo eiti pas gydytoją. Viena iš geriausių jos draugių, Betė Koslou, praėjusį mėnesį mirė ligoninėje. Vėžys. Juodvi su Norma buvo vienmetės. Norma bijo.

- Su džiaugsmu ją apžiūrėsiu, - prižadėjo Luisas. - Jokių problemų.

- Ačiū, Luisai, - dėkingai atsakė Džadas. - Kurį vakarą mes ją pagausime ir priversime...

Džadas staiga nutilo, pakreipė galvą ant šono ir įsiklausė. Jo akys susitiko su Luiso akimis.

Vėliau Luisas negalėjo tiksliai prisiminti, kaip vienas jausmas peraugo į kitą. Vos tik pabandydavo tai padaryti, tuoj viskas susipindavo galvoje. Luisas gerai įsiminė tik nuojautą, kad kažkur kažkas atsitiko. Akimirką jiedu su Džadu atvirai žvelgė vienas į kitą, kol Luisas suprato, ką reikia daryti.

- Hūūūū-hūūūū! - duetu ūkčiojo vaiduokliai virtuvėje. - Hūūūū-hūūūū! - Ir staiga priebalsis “h” išnyko, ir ūkavimas virto išgąsčio kupinu *“uuuuuUUUUU!..”*

Vienas iš vaiduoklių ėmė klykti.

- *Tėveli!* - šaižiai suriko Elė. - *Tėveli! Misis Krendol nukrito!*

- O Jėzau, - sudejavo Džadas.

Elė išbėgo į verandą, plevėsuodama juoda suknele, rankoje suspaudusi šluotą. Žaliai išdažytas veidas, ištįsęs iš baimės, priminė pigmėjaus alkoholiko fizionomiją paskutinėje girtumo stadijoje. Du maži vaiduokliai verkdami atlėkė paskui ją.

Džadas puolė pro duris tiesiog neįtikėtinai vikriai, turint omeny, kad jam buvo virš aštuoniasdešimties. Net daugiau negu vikriai - strimgalviais. Jis šaukė žmoną vardu.

Luisas pasilenkė ir apglėbė Elę per pečius.

- Pasilik čia, verandoje. Supratai, Ele?

- Aš bijau, tėveli, - sušnibždėjo mergaitė.

Du vaiduokliai prasmuko pro juos ir nulėkė takeliu, šaukdami mamą. Jų krepšiuose barškėjo saldainiai.

Luisas nubėgo koridoriumi į virtuvę, nekreipdamas dėmesio į dukters prašymus grįžti.

Norma tysojo ant nelygaus linoleumo prie stalo tarp pabirusių obuolių ir "Snikers" saldainių. Tikriausiai ji krisdama užkliudė ir apvertė vazą - toji gulėjo šalia kaip plastmasinė skraidančioji lėkštė. Džadas trynė žmonai riešą. Senis pakėlė į Luisą skausmo perkreiptą veidą.

- Padėk man, Luisai, - paprašė jis. - Padėk Normai. Atrodo, ji miršta.

- Truputį pasitraukite į šalį, - tarė Luisas. Klaupdamasis jis pataikė ant obuolio ir sutraiškė jį. Sultys ėmė sunktis pro senų Luiso kelnių medžiagą, ir virtuvė staiga prisipildė saldžiarūgščio obuolių kvapo.

Na štai, ir vėl kaip su Paskou, tarė sau Luisas, bet tučtuojau išstūmė tą mintį iš galvos - taip greitai, tarsi ji būtų buvusi ratuota.

Jis paieškojo Normos pulso ir apčiuopė kažką silpną, trūkčiojantį - net ne tvinkčiojimą, o tik spazmus. Smarki aritmija, gresianti baigtis visišku širdies sustojimu. *Kaip ir Elviui Presliui, Norma,* pagalvojo Luisas.

Jis prasegė senutės suknelę. Po ja buvo šilkiniai kreminės spalvos baltiniai. Dabar jau judėdamas savo paties ritmu, Luisas pasuko senutės galvą į šoną ir ėmė daryti širdies masažą.

- Paklausykite manęs, Džadai, - tarė Luisas. Jo kairioji ranka tuo tarpu spūstelėjo tašką, esantį keturiais centimetrais aukščiau kardiškosios ataugos, pirmame krūtinkaulio trečdalyje. Dešinioji laikė kairiosios riešą, padėdama jai. *Spausk smarkiai, bet neužmiršk apie senus šonkaulius - kol kas nėra reikalo panikuoti. Ir, dėl Dievo, nesutraiškyk senutei plaučių.*

- Aš čia, - atsiliepė Džadas.

- Paimkite Elę, - paliepė Luisas. - Pareikite per gatvę. Tik atsargiai - nepapulkite po mašina. Pasakykite Reičelei, kas atsitiko. Pasakykite, kad man reikalingas mano lagaminėlis. Ne tas, kur kabinete, bet tas, kuris vonioje ant viršutinės lentynos. Ji žinos kuris. Pasakykite, kad ji paskambintų į Bangoro medicinos stotį ir iškviestų "greitąją".

- Baksporto stotis arčiau, - paprieštaravo Džadas.

- Bangoro medikai greitesni. Eikite. Neskambinkite pats. Tegu tai padaro Reičelė. Man reikalingas lagaminėlis. *Sužinojusi, kas čia atsitiko,* pridūrė Luisas pats sau, *vargu ar ji pati atneš lagaminėlį.*

Džadas išėjo. Luisas girdėjo, kaip trinktelėjo verandos durys. Jis liko vienas su Norma Krendol ir obuolių kvapu. Iš svetainės sklido vienodas prisukamo laikrodžio tiksėjimas.

Iš Normos krūtinės išsiveržė ilgas, šaižus atodūsis. Jos akių vokai suvirpėjo. Ir staiga Luisą iki kaulų persmelkė kraupus įsitikinimas: *Dabar ji pramerks akis... o Viešpatie, ji pramerks akis ir ims kalbėti apie Naminių Gyvūlėlių Kapynes.*

Bet Norma tik pažvelgė į Luisą blausiu nematančiu žvilgsniu ir vėl užsimerkė. Luisas susigėdo dėl savo kvailos baimės, paprastai visai nebūdingos jam. Ir tuo pat metu jam nušvito nauja viltis: Normos akyse šmėkštelėjo skausmas, bet ne agonija. Iš to galima spėti, kad širdies smūgis nebuvo mirtinas.

Luisas sunkiai alsavo, visas apsipylęs prakaitu. Tik televizijos paramedikai širdies masažą atlieka be jokio pastebimo vargo. O iš tiesų geras, pastovus uždaros krūtinės masažas sudegina daugybę kalorijų, ir jam rytoj gerokai maus pečių bei rankų raumenų raiščius.

- Ar galėčiau kuo nors padėti?

Luisas grįžtelėjo per petį. Tarpduryje neryžtingai stoviniavo moteris rudu megztiniu ir kelnėmis, spausdama tarp krūtų vieną kumštelį. Vaiduoklių mama, suprato Luisas.

- Ne, - atsakė jis, bet tuoj pat pasitaisė: - Prašau, sudrėkinkite rankšluostį. Išgręžkite. Uždėkite jai ant kaktos.

Moteris nuėjo vykdyti Luiso paliepimo. Luisas atsisuko į Normą. Senutės akys vėl buvo pramerktos.

- Luisai, aš nukritau, - sušnibždėjo ji. - Atrodo, nualpau.

- Ne, čia širdelė paikioja, - atsakė Luisas. - Bet nieko baisaus. Tiesiog atsipalaiduokite ir nekalbėkite, Norma.

Jis truputį pailsėjo ir vėl patikrino senutės pulsą. Širdies plakimas buvo pernelyg greitas. Tarsi Norma kažką perdavinėtų Morzės abėcėle: reguliarus tvanksėjimas, paskui trumpos greitos dūžių serijos, veikiau primenančios virpėjimą, ir vėl reguliarus tvanksėjimas. Dun-dun-dun, TAK-TAK-TAK, dun-dun-dun-dun-dun. Aišku, nieko gero, bet šiek tiek geriau už širdies aritmiją.

Priėjo moteris su rankšluosčiu ir uždėjo jį Normai ant kaktos. Paskui neryžtingai pasitraukė į šalį. Grįžo Džadas, nešinas Luiso lagaminėliu.

- Luisai?

- Jai jau geriau, - pareiškė Luisas, žiūrėdamas į Džadą, bet kalbėdamas Normai. - "Greitoji" važiuoja?

- Palikau tavo žmoną skambinančią, - atsakė senis.

- Ne... ligoninė, - sušnibždėjo Norma.

- Taip, ligoninė, - atkirto Luisas. - Penkias dienas pasigydysite ir grįšite namo sveikutėlė, mano brangioji Norma. O jeigu jūs dar bent žodį pasakysite, aš priversiu jus suvalgyti visus šiuos obuolius kartu su graužtukais.

Senutė silpnai šyptelėjo ir vėl užmerkė akis.

Luisas atidarė savo lagaminėlį, pasirausęs surado "Isodilą" ir išbėrė sau ant delno vieną tabletę - tokią mažą, kad tilptų ant nago lankelio. Tada vėl užkimšo buteliuką ir suspaudė tabletę tarp pirštų.

- Norma, ar girdite mane?

- Taip.

- Aš noriu, kad prasižiotumėte. Jūs puikiai atlikote savo triuką, dabar gausite už tai skanėstą. Aš padėsiu jums po liežuviu tabletę. Visai mažą tabletytę. Noriu, kad laikytumėte ją ten tol, kol ištirps. Ji bus kartoka, bet tai niekis. Gerai?

Norma prasižiojo. Iš jos burnos dvelktelėjo nemalonus kvapas, ir Luisui staiga sugniaužė širdį iš gailesčio senutei, gulinčiai ant grindų tarp pabirusių saldumynų. Jis pagalvojo, kad kadaise juk ir Normai buvo septyniolika, jos krūtys traukė jaunų vyrų akį, visi dantys buvo savi, o širdis po baltiniais plakė kaip žvalus mažytis varikliukas.

Norma uždėjo liežuvį ant tabletės ir susiraukė. Tabletė buvo kartoka, tas tiesa. Jos visos tokios. Bet Norma - tai ne Viktoras Paskou, kuriam jau nebegalima buvo padėti. Norma dar pakovos už save. Senutės ranka truputį kilstelėjo, ir Džadas švelniai suėmė ją.

Luisas atsistojo, surado nukritusią vazą ir ėmė rinkti į ją obuolius bei saldainius. Moteris, prisistačiusi kaip misis Badindžer iš kaimyninio namo, padėjo jam. Paskui ji pasakė verčiau grįšianti į mašiną - jos berniukai labai išsigandę.

- Ačiū už pagalbą, misis Badindžer, - padėkojo Luisas.

- Aš nieko nepadariau, - kategoriškai atsakė moteris. - Bet vakare aš atsiklaupsiu ir padėkosiu Dievui už tai, kad jūs, misteri Kridai, buvote čia.

Luisas sumišęs numojo ranka.

- Ir aš taip padarysiu, - pritarė Džadas misis Badindžer. Senis pagavo Luiso žvilgsnį ir kurį laiką žvelgė jam į akis. Džado žvilgsnis buvo ramus. Ir tvirtas. Trumpa sutrikimo ir išgąsčio akimirka praėjo.

- Liaukitės, - tarė Luisas ir pamojo misis Badindžer, kuri jau ėjo link durų. Moteris nusišypsojo ir taip pat pamojo jam. Luisas paėmė obuolį ir atsikando. Obuolys buvo toks saldus, kad iš pradžių jam net burną sutraukė... bet buvo skanu. *Šįvakar tu užsitarnavai saldumynų,* tarė sau Luisas ir pasigardžiuodamas suvalgė obuolį. Jis jautėsi alkanas.

- Aš vis tik padėkosiu Dievui, - pareiškė Džadas. - Jei tau kada reikės pagalbos, Luisai, aš atskubėsiu pirmas.

- Na gerai, - numykė Luisas. - Sutarta.

"Greitoji" iš Bangoro atvyko po dvidešimties minučių. Žiūrėdamas, kaip sanitarai neša Normą į mašiną, Luisas pastebėjo Reičelę už svetainės lango. Luisas pamojo jai. Reičelė atsakydama kilstelėjo ranką.

Jiedu su Džadu stovėjo šalia vienas kito ir stebėjo, kaip "greitoji" suka iš kiemo, žybčiodama šviesomis. Bet sirena tylėjo.

- Tikriausiai man reikia važiuoti iš paskos į ligoninę, - tarė Džadas.

- Niekas neleis jums šįvakar pamatyti žmoną, Džadai. Iš pradžių jai darys elektrokardiogramą, paskui pradės intensyvią terapiją. Jokių lankytojų artimiausias dvylika valandų.

- Ar ji pasveiks, Luisai? Tikrai pasveiks?

Luisas gūžtelėjo pečiais.

- Šito niekas negali garantuoti. Normą ištiko širdies smūgis. Tai pavojinga, bet, manau, Norma pasitaisys. Gal tai netgi išeis jai į gera - ji bent pasigydys.

- Aha, - burbtelėjo Džadas, prisidegdamas "Česterfild" cigaretę.

Luisas šyptelėjo ir pažvelgė į savo laikrodį. Buvo dar tik be dešimties minučių aštuonios. Luisas nustebo - jam atrodė, kad praėjo kur kas daugiau laiko.

- Džadai, aš dar norėčiau pavežioti Elę, kad ji galėtų užbaigti saldainių rinkimą.

- Suprantama - atsakė Džadas, ir tai nuskambėjo kaip "sprantmaa". - Pasakyk jai, kad išsikaulytų kuo daugiau gardumynų.

- Pasakysiu, - prižadėjo Luisas.

Grįžęs namo, Luisas rado Elę vis dar su raganos apdaru. Reičelė mėgino ją įkalbėti, kad persirengtų nakčiai, bet mergaitė priešinosi, neprarasdama vilties pratęsti pramogą, kurią nutrąukė širdies smūgis. Kai Luisas liepė jai vėl užsivilkti paltą, Elė šūktelėjo iš džiaugsmo ir suplojo rankomis.

- Bet jau vėlu, Luisai.

- Mes paimsime mašiną, - atsakė Luisas. - Nedrausk jai, Reičele. Vaikas visą mėnesį laukė šitos dienos.

- Na, ką gi... - Reičelė nusišypsojo. Išvydusi mamos šypseną, Elė vėl džiaugsmingai sušuko ir nubėgo į drabužinę. - Ar Normai jau geriau?

- Manyčiau, kad taip. - Luisas jautėsi puikiai. Buvo pavargęs, bet jautėsi puikiai. - Smūgis buvo nestiprus. Normai reikia saugotis. Kai sulauki septyniasdešimt penkerių, tenka prisipažinti, kad vartymasis kūliais - nebe tau.

- Kaip gerai, kad tu ten buvai. Tai Dievo apvaizda.

- Aš sakyčiau - sėkmė. - Luisas nusišypsojo grįžtančiai Elei. - Tu pasiruošusi, ragana Heizele?

- Pasiruošusi, - atsakė Elė. - Važiuojam-važiuojam-važiuojam!

Kai, prisirinkę pusę krepšio saldainių, jie po valandos pasuko namo (Elė priešinosi, kai Luisas nusprendė grįžti, bet nesmarkiai - buvo jau pavargusi), mergaitė pribloškė Luisą savo klausimu:

- Tėveli, ar tai aš kalta, kad misis Krendol ištiko širdies smūgis? Juk aš nepaėmiau sumušto obuolio.

Luisas nustebęs pažvelgė į dukterį. Kažin, iš kur vaikai traukia tokias kvailystes? *Užlipai ant trūkio, mamai strėnos trūko. Myli, nemyli. Tėvo pilvas, tėvo galvelė, naktį šypsosies - tėvui galas.* Pagalvojęs apie vaikiškus prietarus, Luisas vėl prisiminė Naminių Gyvūlėlių Kapynes ir jų nelygius apskritimus. Jis norėjo nusijuokti iš savo minčių, bet nieko neišėjo.

- Ne, dukrele, - atsakė jis Elei. - Kai tu buvai virtuvėje su tais dviem vaiduokliais...

- Jie visai ne vaiduokliai, o tik dvyniai Badindžeriai.

- Na taip, kai tu buvai su jais virtuvėje, misteris Krendolas pasakė man, kad jo žmoną dažnai kamuoja skausmai krūtinėje. Tiesą sakant, tu netgi išgelbėjai gyvybę misis Krendol ar bent jau apsaugojai nuo blogesnių pasekmių.

Šįkart nustebo Elė.

Luisas linktelėjo.

- Ji turėjo pasirodyti gydytojui, pupa. Aš ir esu gydytojas. Bet aš buvau pas Krendolus tik todėl, kad šįvakar tu kieminėjai.

Elė apgalvojo tėvo žodžius, paskui linktelėjo.

- Bet misis Krendol vis tiek tikriausiai mirs, - tvirtai pareiškė ji. - Žmonės po širdies smūgio paprastai miršta. Net jei ir išgyvena, vėliau juos ištinka dar vienas smūgis, paskui dar vienas ir dar vienas, kol... bum!

- Ar galėčiau paklausti, kur tu išgirdai tokius išmintingus žodžius?

Elė tik gūžtelėjo pečiais. Visai kaip jis pats, pagalvojo Luisas nustebęs ir patenkintas.

Elė leido tėvui įnešti vidun jos krepšį su saldainiais - ypatingo pasitikėjimo ženklas. Nešdamas Luisas galvojo apie keistą dukters požiūrį. Mintis apie Čerčo mirtį sukėlė beveik isterišką raudojimą. Tačiau Normos Krendol, mylinčios Elę kaip tikra močiutė, mirtis mergaitei atrodė visai suprantamas dalykas, duotybė. Kaip ji pasakė? Paskui dar vienas ir dar vienas, kol... *bum!*

Virtuvė buvo tuščia, bet Luisas girdėjo Reičelės žingsnius viršuje. Jis pastatė Elės krepšį ant stalo ir tarė:

- Visai nebūtinai turi taip atsitikti, Ele. Normą ištikęs smūgis buvo nesmarkus, ir aš iš karto suteikiau jai pagalbą. Vargu ar šis įvykis pakenkė jos širdžiai. Norma...

- Žinau, - beveik linksmai pritarė Luisui duktė. - Bet ji sena ir vis tiek greitai mirs. Ir misteris Krendolas taip pat. Ar galiu prieš miegą dar suvalgyti obuolį, tėveli?

- Ne, - atsakė Luisas, įdėmiai žvelgdamas į dukterį. - Lipk į viršų ir išsivalyk dantis.

Nejaugi kas nors tikrai mano, kad galima suprasti vaikus? klausė jis savęs.

Kai namai nurimo ir Kridai atsigulė į lovą, Reičelė atsargiai paklausė:

- Lu, ar Elė labai išsigando, kai Normą ištiko smūgis?

Ne, mintyse atsakė Luisas. *Elė žino, kad atėjus laikui seniai užverčia kojas, kaip kad žino, jog reikia paleisti žiogą, jei jis spjaudosi... arba kaip žino, jog mirs geriausia draugė, jei šokinėdama per virvutę suklysi ties*

skaičiumi trylika... ar kad antkapius Naminių Gyvūlėlių Kapynėse reikia statyti koncentriškais apskritimais...

- Ne, - garsiai atsakė Luisas žmonai, - ji elgėsi labai protingai. O dabar miegokime, gerai?

Naktį, kai Kridai miegojo savo name, o Džadas savajame negalėjo užmigti, vėl stipriai pašalo. Anksti ryte pakilęs vėjas nuplėšė nuo medžių paskutinius neišvaizdžiai rudus lapus.

Vėjo kaukimas pažadino Luisą. Dar neatsitokėjęs iš miego, jis pasirėmė ant alkūnių. Laiptais kažkas lipo - lėtai, vilkdamas kojas. Paskou sugrįžo. Tik dabar, po dviejų mėnesių. Tuoj durys atsilapos, ir Luisas išvys siaubingą pūvantį lavoną, raudonus žemėtus šortus, išpuvusias skyles kūne, ištižusias smegenis. Tik akys bus gyvos... velniškai skaisčios ir gyvos. Šįkart Paskou nieko nepasakys - jo balso stygos jau supuvusios ir nebegali skleisti garsų. Bet jo akys... akys kvies Luisą sekti iš paskos.

- Ne, - iškvėpė jis, ir žingsniai nutilo.

Šiurpdamas visu kūnu, šiepdamas lūpas iš baimės ir ryžto, Luisas atsikėlė, priėjo prie durų ir atidarė jas. Paskou stovės ten, iškėlęs rankas, panašus į seniai mirusį dirigentą, pasiruošusį duoti ženklą pirmam griausmingam "Valpurgijos nakties" akordui.

Bet nieko panašaus, kaip pasakytų Džadas. Laiptų aikštelė buvo tuščia... tyli. Jokio garso, tik vėjas. Luisas grįžo į lovą ir užmigo.

21

Kitą dieną Luisas paskambino į RMMC intensyviosios terapijos skyrių. Normos būklė tebebuvo kritiška - taip visada sakoma pirmą parą po širdies smūgio. Tačiau daktaro Veibridžo žodžiai nuramino Luisą.

- Aš nepavadinčiau šito smūgio net mikromiokardo infarktu, - pareiškė Veibridžas. - Jokio rando. Ji daug skolinga jums, daktare Kridai.

Pagautas impulso, Luisas tą pačią savaitę užsuko į ligoninę su gėlių puokšte ir sužinojo, kad Norma perkelta į dvivietę palatą vienu aukštu žemiau - tai buvo labai geras ženklas. Džadas sėdėjo pas žmoną.

Išvydusi gėles, Norma ėmė aikčioti ir išsiuntė slaugę kuo skubiau atnešti vazą. Senutė tol varinėjo Džadą, kol gėlės atsidūrė vazoje, sukomponuotos pagal jos norą, o vaza - ant spintelės palatos kampe.

- Mamulė šiandien jaučiasi kaip niekad gerai, - burbtelėjo Džadas, perstatęs gėles trečią kartą.

- Nebambėk, Džadsonai, - subarė vyrą Norma.

- Klausau, madam.

Pagaliau Norma atsisuko į Luisą.

- Aš noriu padėkoti jums už viską, ką dėl manęs padarėte, - droviai tarė ji; drovumas buvo visiškai natūralus ir todėl dvigubai jaudinantis. - Džadas sako, kad aš turiu būti dėkinga jums už gyvybę.

- Džadas perdeda, - sutrikęs atsakė Luisas.

- Nė velnio jis neperdeda, - atšovė Džadas. Jis šnairom žvilgtelėjo į Luisą, šypsodamasis puse lūpų. - Argi mama nemokė tavęs, Luisai, kad negražu vengti padėkos?

Luiso motina nemokė jo nieko panašaus, bent jau nieko panašaus neišliko Luiso atmintyje. Bet jis prisiminė mamą kartą sakius, kad apsimestinis kuklumas - tai pusė puikybės nuodėmės. Todėl jis atsakė senutei:

- Man buvo malonu jums pasitarnauti, Norma.

- Jūs puikus žmogus, Luisai, - pareiškė Norma. - Todėl išsiveskite iš čia mano vyrą ir leiskite jam nupirkti jums stiklą alaus. Mane vėl ima miegas, bet aš niekaip negaliu atsikratyti savo seniu.

Džadas pašoko.

- Velniai rautų! Aš nieko prieš, Luisai! Eime greičiau, kol ji nepersigalvojo.

Pirmas sniegas iškrito, likus savaitei iki Padėkos dienos. Lapkričio 22-ąją sniego danga pastorėjo dar keturiais coliais, bet diena pačios šventės išvakarėse buvo giedra ir žvarbi. Luisas nuvežė savo šeimą į Tarptautinį Bangoro aerouostą ir išlydėjo į tolimą kelionę - į Čikagą pas Reičelės tėvus.

- Man tai nepatinka, - pareiškė Reičelė gal jau dvidešimtą kartą nuo tos dienos, kai prasidėjo mėnesį trukusi karšta diskusija kelionės tema. - Man taip nemalonu, kad tu vienas tupėsi namuose Padėkos dieną. Juk tai šeimos šventė, Lu.

Luisas perėmė ant kitos rankos Geidžą, tokį milžinišką ir didžiaakį su pirmąja "suaugusio berniuko" kailine striuke. Elė stypsojo prie vieno iš didžiųjų langų ir stebėjo, kaip kyla Karinių Oro Pajėgų sraigtasparnis.

- Aš neketinu varvinti ašarų į alaus skardinę, - atsakė Luisas. - Džadas su Norma kviečia mane kalakutui ir visiems kitiems priedams. Tai aš turiu jaustis kaltas. Bet aš niekada nemėgau gausių šventinių susibūrimų. Aš pradedu gerti trečią popiet, spoksodamas kokias nors futbolo rungtynes, septintą užmiegu, o kitą rytą mano galvoje griaudėja orkestrai. Man tik neramu dėl to, kad išleidžiu tave vieną su dviem vaikais.

- Aš susitvarkysiu, - užtikrino Reičelė. - Skrisdama pirma klase, jaučiuosi kaip princesė. O ir Geidžas miegos visą kelią nuo Logano iki O'Haros.

- Tai tu taip manai, - atsakė Luisas, ir jie abu nusijuokė.

Dispečerė paskelbė reisą, ir Elė prišoko prie tėvų.

- Tai mus kviečia, mama. Eime-eime-eime. Jie išskris be mūsų.

- Nebijok, neišskris, - nuramino dukterį Reičelė, gniaužčama rankoje tris rausvus bilietėlius. Ji vilkėjo žvilgančius rudus dirbtinius kailinius, kurie tikriausiai turėjo priminti ondatros kailį. Bet kad ir kaip jie turėjo atrodyti, Reičelė su jais atrodė tiesiog žavingai.

Tikriausiai Luiso mintys atsispindėjo akyse, nes Reičelė staiga stipriai apkabino vyrą, suspausdama Geidžą tarp jų. Mažylis nustebo, bet nesupyko.

- Luisai Kridai, aš tave myliu, - pareiškė Reičelė.

- Mamaaaa, - nekantravo Elė. - Eime-eime-ei...

- Taip, jau metas, - sutiko Reičelė. - Būk geras, Luisai.

- Ir tu būk, - šypsodamasis atsakė Luisas. - Aš būsiu atsargus. Perduok linkėjimus saviškiams.

- Ak, tu, - papriekaištavo jam žmona, raukdama nosį. Reičelės neapgausi - ji puikiai suprato, kodėl Luisas lieka namie. - Begėėėdi.

Luisas žiūrėjo, kaip jo šeima lipa lėktuvo trapu... ir dingsta iš akių iki kitos savaitės. Jis jau dabar jautėsi vienišas ir ilgėjosi saviškių. Priėjęs prie lango, prie kurio ką tik stovėjo Elė, Luisas susikišo rankas į striukės kišenes ir ėmė stebėti, kaip krovikai tempia bagažą.

O tiesa buvo paprasta. Ne tik misteris, bet ir misis Irvin Goldmen iš Leik Foresto nepamėgo Luiso iš pirmo žvilgsnio. Jis neatitiko Reičelės tėvų skonio. Bet tai dar ne viskas. Baisiausia buvo tai, kad Luisas tikėjosi gyventi iš jų dukters pinigų, kol mokysis medicinos koledže, iš kur jis, be abejonės, išlėks, neišlaikęs egzaminų.

Luisas būtų kaip nors iškentęs tokį Reičelės tėvų požiūrį - tą jis, tiesą sakant, ir darė. Bet paskui atsitiko tai, ko Reičelė nežinojo ir niekada

nesužinos... bent jau iš Luiso lūpų: Irvinas Goldmenas pasisiūlė apmokėti Luisui mokslą koledže, už šią "stipendiją" (Goldmeno žodžiais tariant) prašydamas tik vieno - kad Luisas tučtuojau nutrauktų sužadėtuves su Reičele.

Luiso Krido gyvenime tas laikotarpis nebuvo palankiausias šaltakraujiškai reakcijai į įžeidimą, bet panašūs melodramatiški sandėriai arba kyšiai, jei vadinsime daiktus savais vardais, retai siūlomi tiems, kurie pasiekia palankiausią tam amžių - maždaug aštuoniasdešimt penkerius metus. Visų pirma, tą vakarą Luisas buvo labai pavargęs: jis aštuoniolika valandų per savaitę praleisdavo auditorijose, dvidešimt prakiurksodavo prie knygų ir dar penkiolika dirbo picerijoje netoli "Vaitholo" viešbučio. Be to, Luisas nervinosi. Nepaaiškinamas misterio Goldmeno draugiškumas tą vakarą labai skyrėsi nuo jo ankstesniojo šalto elgesio, ir Luisas pastebėjo, kad kviesdamas jį į kabinetą surūkyti cigaro, Goldmenas susižvalgė su žmona. Vėliau - daug vėliau, kai galės viską permąstyti iš laiko perspektyvos - Luisas pagalvos, kad ir arkliai jaučia ore tvyrantį pavojų, kai užuodžia pirmąjį prerijų gaisro dūmą. Luisas su baime laukė, kol Goldmenas pareikš žinąs, jog Luisas miega su jo dukterimi.

Bet Goldmenas, užuot kalbėjęs apie Luiso ir jo dukters santykius, pateikė savo neįtikėtiną pasiūlymą - jis netgi išsitraukė čekių knygelę iš smokingo kišenės tarytum koks plevėsa Noelio Kovardo farse. Ir tada Luiso nervai nebeišlaikė. Jis pareiškė, kad Goldmenas laiko savo dukterį užrakinęs kaip muziejaus eksponatą, kad nesirūpina niekuo, išskyrus save patį, ir dar išvadino jį nepakenčiamu bukapročiu niekšu. Tik po geroko laiko tarpo Luisas prisipažino sau, kad tąkart plūdosi ne tik iš įniršio, bet ir iš palengvėjimo.

Tačiau toks Irvino Goldmeno charakterio apibūdinimas, nors neabejotinai teisingas, anaiptol nebuvo diplomatiškas. Bet koks Reičelės tėvo panašumas į Noelį Kovardą kaipmat išgaravo. Jei tolesniame jų pokalbyje ir buvo dalelė humoro, tai tik vulgaraus. Goldmenas liepė Luisui nešdintis lauk ir prigrasino nušausiąs kaip pasiutusį šunį, jei dar kartą pamatys savo namuose. Luisas pasiūlė Goldmenui susikišti tą čekių knygelę sau į subinę. Goldmenas atšovė, kad yra matęs padugnių valkatų, labiau vertų pagarbos už Luisą Kridą. Luisas pridūrė, kad Goldmenas gali susikišti savo prakeiktą "Bank Amerika" kortelę ir "Ameriken Ekspres Gold" kortelę ten pat, kur ir čekių knygelę.

Aišku, tas pokalbis neužtikrino gerų santykių tarp būsimo uošvio ir būsimo žento.

Galiausiai Reičelė vėl juos suvedė (po to, kai kiekvienas gavo laiko pasigailėti dėl savo žodžių, nors nei Luisas, nei Goldmenas nė per nago juodymą nepakeitė savo nuomonės apie kits kitą). Melodramatiškų scenų daugiau nebebuvo, bent jau tokių teatrališkų, kaip "Nuo šiol aš nebeturiu dukters". Tikriausiai Goldmenai būtų dar labiau kentėję dėl to, kad jų duktė ištekėjo už tokio "Pabaisos iš Juodosios Lagūnos", jei būtų visai atisakę Reičelės. Bet vis tik fizionomija virš Irvino Goldmeno švarko apykaklės Luiso ir Reičelės sutuoktuvių dieną be galo priminė veidus ant Egipto sarkofagų. Dovanų Kridai gavo porcelianinį servizą šešiems asmenims ir mikrobangų krosnelę. Ir nė cento pinigų. Beveik visą laiką, kol Luisas džiovino smegenis medicinos koledže, Reičelė išdirbo moteriškų drabužių parduotuvėje. Ir iki pat šios dienos ji žinojo tik tiek, kad santykiai tarp jos vyro ir tėvų "įtempti"... ypač tarp Luiso ir jos tėvo.

Luisas galėjo skristi į Čikagą su savo šeima, tik jam būtų reikėję grįžti į universitetą trim dienom anksčiau už Reičelę ir vaikus. Tačiau tai nebuvo didelė kliūtis. Kur kas baisesnės atrodė keturios dienos Imhotepo ir jo žmonos Sfinksės draugijoje.

Vaikai gerokai suminkštino Luiso uošvių širdis, kaip kad dažniausiai būna. Luisas nujautė, kad dabar galėtų be vargo susitaikyti su Goldmenais. Ganėtų tik apsimesti, kad užmiršo tą įvykį kabinete. Jeigu Goldmenai net ir suprastų, kad jis tik apsimeta. Tačiau, atvirai kalbant (o Luisui užteko drąsos sau atvirai prisipažinti), Luisas neturėjo jokio noro taikytis su jais. Dešimt metų - ilgas laiko tarpas, tačiau nepakankamai ilgas, kad panaikintų šleikštų skonį, atsiradusį Luiso burnoje, kai senis prie stalo su brendžio taurėmis atsilapojo vieną savo idiotiško smokingo skverną ir išsitraukė čekių knygelę. Taip, tąkart Luisas pajuto palengvėjimą, kad Goldmenai nesuuodė apie naktis, - iš viso penkias, - juodviejų su Reičele praleistas siauroje, įdubusioje bendrabučio lovoje. Bet Luisą apėmęs pasipiktinimas buvo visai kas kita, ir prabėgę metai nesuma-žino jo.

Taigi Luisas galėjo važiuoti į Čikagą, bet pasitenkino nusiųsdamas uošviui jo dukterį, vaikaičius ir savo linkėjimus.

"Delta-727" atsiskyrė nuo trapo, apsisuko... ir viename iš priekinių langų Luisas išvydo Elę, pašėlusiai mojuojančią jam. Jis šypsodamasis kilstelėjo ranką, ir tada kažkas - Elė ar Reičelė - pakėlė prie lango Geidžą. Luisas

pamojo mažyliui, ir Geidžas atsakė - gal iš tiesų pastebėjo tėvą, o gal tik pamėgdžiojo seserį.

- Saugiai nuskraidink maniškius, - sumurmėjo Luisas, užsitraukdamas striukės užtrauktuką, ir nupėdino į mašinų stovėjimo aikštelę. Ten švilpė toks stiprus vėjas, kad vienas gūsis vos nenuplėšė Luiso medžiotojiškos kepurės. Viena ranka prilaikydamas kepurę, Luisas atsirakino mašinos dureles ir pakėlė galvą kaip tik tada, kai lėktuvas pasirodė virš terminalo, nukreipęs nosį į pilkai mėlyną dangų, griaudėdamas varikliais.

Luisas vėl pamojavo. Dabar jis jau išties jautėsi labai vienišas - net iki ašarų.

Jis tebeliūdėjo, vakare grįždamas per plentą namo. Jiedu su Džadu išgėrė po porą skardinių alaus, o Norma - vyno stiklinę. Daktaras Veibridžas leido jai šį malonumą ir net pats paskatino. Šįkart trijulė vakarojo virtuvėje, nes verandoje buvo jau per šalta.

Džadas įjungė nedidelę elektrinę krosnelę, ir jie susėdo aplinkui, mėgaudamiesi krosnelės šiluma ir alaus vėsa. Džadas paporino istoriją apie tai, kaip prieš du šimtus metų indėnai mikmakai atrėmė britų išsilaipinimą ties Mačija. Tais laikais, pasak senio, mikmakai buvo tikrai grėsminga gentis. O dabar vargu ar bent vienas valstijos ir šalies teisininkas tiki jų grėsmingumu, pridūrė jis.

Vakarėlis būtų buvęs šaunus, jei Luiso nebūtų graužusi mintis apie tuščius namus, laukiančius jo. Jis jau ėjo per veją, traiškydamas po kojomis ledokšnius, kai išgirdo viduje čirškiant telefoną. Luisas pasileido bėgte, įpuolė pro duris, perlėkė per svetainę, apversdamas žurnalinį staliuką, perčiuožė snieguotais batais per virtuvės linoleumą ir stvėrė telefono ragelį.

- Alio?

- Luisai? - atsiliepė Reičelės balsas, tolimas, bet aiškiai girdimas. - Mes jau čia. Atvykome sėkmingai. Be problemų.

- Puiku, - atsakė Luisas ir prisėdo pašnekėti su žmona, pats sau galvodamas: *Kaip aš norėčiau, kad jūs būtumėte čia.*

22

Džado ir Normos pietūs Padėkos dieną buvo išties prašmatnūs. Po vaišių Luisas grįžo namo gerokai persivalgęs ir mieguistas. Jis užlipo laiptais į

miegamąjį netgi truputį džiaugdamasis tyla namuose, nusispyrė batus ir išsitiesė lovoje. Buvo dar tik po trijų. Už lango spingsojo blyški žiemos saulė.

Trupučiuką nusnūsiu, tarė sau Luisas ir tučtuojau užmigo.

Jį pažadino telefonas - vienas aparatas stovėjo miegamajame. Luisas stvėrė ragelį, bandydamas susiorientuoti laike - prietema už lango išmušė jį iš vėžių. Jis girdėjo, kaip švilpauja vėjas aplink namą ir tyliai, dusliai murma krosnis.

- Alio, - atsiliepė Luisas manydamas, kad tai Reičelė skambina iš Čikagos. Žmona palinkės jam linksmų švenčių, o paskui leis pakalbėti Elei. Elė ilgai plepės, kol Geidžas nutvers ragelį ir ims vapalioti savo kalba... ir kaip, velniai griebtų, jis sugebėjo išmiegoti visą popietę, jei ketino pažiūrėti futbolo varžybas?..

Bet tai buvo ne Reičelė. Skambino Džadas.

- Luisai? Bijau, kad tave ištiko nelaimė.

Luisas nuleido kojas nuo lovos, stengdamasis nuvyti snaudulį.

- Džadai? Kokia nelaimė?

- Mūsų pievelėje guli negyvas katinas, - paaiškino Džadas. - Man atrodo, kad tai tavo dukters katinas.

- Čerčas? - paklausė Luisas. Jam staiga sutraukė vidurius. - Jūs tuo įsitikinęs, Džadai?

- Ne, nesu tikras šimtu procentų, - atsakė senis. - Bet labai panašus į jį.

- Velnias! Aš tuoj pat ateisiu.

- Gerai, Luisai.

Luisas pakabino ragelį ir dar minutėlę tiesiog sėdėjo ant lovos. Paskui atsikėlė, nusiprausė, apsiavė batus ir nulipo laiptais žemyn.

Tikriausiai ten visai ne Čerčas. Juk Džadas pats sakė, kad jis nėra tikras šimtu procentų. Viešpatie, tas katinas net nebesiteikia pats užlipti laiptais į antrą aukštą, jeigu jo niekas neužneša... kuriems galams jis būtų bėgęs per kelią?

Bet širdyje Luisas jautė, kad ten Čerčas... ir jeigu Reičelė šįvakar paskambins, - o tikrai paskambins, - ką jis pasakys Elei?

Jis tarsi išgirdo save, sakantį žmonai: *Aš žinau, kad fizinėms būtybėms gali nutikti bet kas, bet kas tikra to žodžio prasme. Aš žinau tai kaip gydytojas... ar tu sutiksi paaiškinti Elei, kas atsitiko, jei Čerčas papuls po mašina?* Bet juk jis pats tada negalvojo, kad Čerčui tikrai kažkas gresia, argi ne taip?

Luisas prisiminė, kaip vienas iš jo nuolatinių pokerio partnerių, Vikas Salivanas, kartą paklausė: kaip jam gali stotis žmonai ir nesistoti plikoms moterims, kurias jis kasdien mato darbe. Luisas bandė jam paaiškinti, kad žmonės klaidingai įsivaizduoja gydytojo darbą. Juk moteris, atėjusi tepinėlio ar užsukusi sužinoti, kaip pačiai pasitikrinti krūtis, staiga nenusimeta paklodės ir nelieka stovėti nuoga kaip Venera kiaukute. Gydytojas mato tik krūtį, vulvą ar šlaunį. Visa kita paslėpta po paklode, be to, šalia yra budinti seselė, kuri saugo gydytojo reputaciją geriau negu bet kas kitas. Tačiau Viko Luiso samprotavimai neįtikino. “Papai yra papai, - pareiškė jis, - o užpakalis yra užpakalis. Tau turi arba visą laiką stotis, arba nesistoti išvis”. Luisas galėjo atsakyti tik taip: “Mano žmonos papai *kitokie*”.

Taip ir savo šeima tau atrodo kitokia, dabar galvojo Luisas. Čerčas negalėjo žūti, nes jis buvo magiškame šeimos rate. Štai ko jis nesugebėjo išaiškinti Vikui - kad gydytojai taip pat yra riboti žmonės, nenorintys matyti nepageidaujamos tiesos. Papas nėra papas, jei tai ne tavo žmonos papas. Kabinete papas - tai ligos atvejis. Tu gali stovėti prieš medikų kolokviumą ir iki pamėlynavimo cituoti vaikų susirgimų leukemija statistiką, tačiau pats nepatikėsi ja, jei susirgs vienas iš tavo vaikų. Mano vaikas? Ar net - mano vaiko katinas? Daktare, jūs juokaujate.

Nesuk sau galvos. Nepradėk nervintis iš anksto.

Tačiau Luisas negalėjo nesinervinti prisiminęs, kaip raudojo Elė vien nuo minties, kad Čerčas gali kada nors mirti.

Prakeiktas katinas, kam mes išvis įsigijome tą prakeiktą katiną krušiką?

Bet jis jau nebebuvo krušikas. Tai turėjo išgelbėti jį nuo mirties.

- Čerčai? - pašaukė Luisas, bet jam atsakė tik krosnis, deginanti dolerius. Sofa svetainėje, ant kurios Čerčas dabar leisdavo beveik visą laiką, buvo tuščia. Jis negulėjo nė ant vieno iš radiatorių. Luisas pabarškino katino dubenėlį - tik tas garsas garantavo, kad Čerčas tikrai atbėgs, jei yra girdimumo ribose. Bet šįkart Čerčas neatbėgo... ir tikriausiai niekada nebeatbėgs.

Luisas užsivilko striukę, užsidėjo kepurę ir pasuko prie durų. Bet apsigalvojęs grįžo. Paklusdamas širdies balsui, atidarė spintelę po kriaukle ir pritūpė priešais ją. Ten Kridai laikė dviejų rūšių plastikinius maišelius - mažus baltus, kuriuos dėdavo į šiukšlių dėžes, ir didelius žalius, skirtus konteineriams. Luisas paėmė žaliąjį - Čerčas po kastracijos pastorėjo.

Įsikišęs nemaloniai vėsų bei slidų maišelį į striukės kišenę, Luisas išėjo pro priekines duris ir patraukė link kelio.

Buvo beveik pusė šešių. Temo. Kraštovaizdis atrodė negyvas. Iš saulėlydžio liko tik neįprasta oranžinė liniją virš upės ties horizontu. Vėjas atūžė 15 plentu, svilindamas Luisui skruostus ir nešdamas šalin baltą jo kvėpavimo garą. Luisas sudrebėjo. Bet ne nuo šalčio. Tai vienišumo jausmas vertė jį drebėti, stiprus ir skvarbus vienišumo jausmas. Atrodė neįmanoma kaip nors tiksliau jį apibūdinti ar konkretizuoti kokia nors metafora. Luisas tiesiog jautė jį ore.

Kitoje kelio pusėje laukė Džadas, apsivilkęs platų žalią vilnonį paltą. Senio veidas skendėjo kailiu apkraštuoto gobtuvo šešėlyje. Sustingęs kaip statula vidury vejos, jis taip pat atrodė negyvas negyvame sutemų pasaulyje, kuriame nečiulbėjo nė vienas paukštis.

Luisas žingtelėjo į gatvę, ir netikėtai Džadas atgijo - ėmė energingai mojuoti, kad Luisas grįžtų atgal. Senis kažką šaukė, bet Luisas neišgirdo per viską užgožiantį vėjo kaukimą. Jis žingtelėjo atgal, staiga suvokęs, kad vėjo kaukimas paaštrėjo ir pasodrėjo. Dar po akimirkos pyptelėjo signalas, ir "Orinko" sunkvežimis praūžė prariaumojo pro pat Luiso nosį. Net jo kelnės ir striukė suplazdėjo. Pasirodo, Luisas išėjo į kelią tiesiai priešais mašiną.

Prieš žengdamas ant asfalto antrąsyk, Luisas pažiūrėjo į abi puses. Bet pamatė tik benzovežio užpakalines šviesas, greitai nykstančias tolumoje.

- Jau maniau, kad palįsi po tuo "Orinko" benzovežiu, - tarė Džadas. - Būk atsargesnis, Luisai.

Net iš taip arti Džado veido nesimatė, ir Luisą persmelkė nesmagus jausmas, kad prieš jį gali stovėti bet kas kitas... bet kas.

- Kur Norma? - paklausė Luisas, vis dar nedrįsdamas pažvelgti į gauruotą kauburėlį prie Džado kojų.

- Nuvažiavo į Padėkos mišias, - atsakė senis. - Tikriausiai pasiliks ten vakarienei, bet vargu ar bent kąsnį nuris. Ji dabar valgo vos puse burnos. - Vėjo gūsis akimirkai atsmaukė gobtuvą, ir Luisas išvydo, kad prieš jį tikrai Džadas. O kas dar galėjo būti? - Bet vakarienė - tik dingstis bobvakariui, - tęsė Džadas. - Po iškilmingų pietų jos nebent po sumuštinį sukramto. Norma grįš apie aštuonias.

Luisas priklaupė apžiūrėti katino. *Kad tik tai būtų ne Čerčas,* karštligiškai troško jis, pirštinėta ranka atsargiai pasukdamas gyvulėlio galvą. *Dieve, kad tik tai būtų kieno nors kito katinas, kad tik Džadas būtų apsirikęs.*

Bet, aišku, tai buvo Čerčas. Jo kūnas nebuvo nei sumaigytas, nei subjaurotas; jo nepervažiavo nė vienas iš tų didelių benzovežių ir sunkvežimių, ūžiančių 15 plentu (*bet kodėl jie važinėja Padėkos dieną?* probėgšmais nusistebėjo Luisas). Čerčo akys buvo pusiau pramerktos ir žvilgėjo kaip žali stikliniai rutuliukai. Iš praviros burnos ištekėjo plonytė kraujo srovelė. Visai nedaug kraujo - tik tiek, kad susiteptų balta pasmakrė.

- Tavo, Luisai?

- Mano, - atsakė Luisas ir atsiduso.

Jis pirmą kartą suvokė, kad mylėjo Čerčą. Galbūt ne taip karštai, kaip Elė, bet savotiškai. Per tas kelias savaites po kastracijos Čerčas pasikeitė, sustorėjo ir aptingo, slankiodavo tik nuo Elės lovos iki sofos ar iki savo dubenėlio ir beveik niekada neišeidavo iš namų. Dabar, nebegyvas, jis buvo panašus į ankstesnįjį Čerčą. Burna, tokia maža ir kruvina, pilna aštrių smulkių dantų, buvo piktadariškai prašiepta. Stiklinės akys žvelgė nuožmiai. Tarytum po trumpo ir idiotiškai ramaus kastrato gyvenimo mirtis grąžino katinui jo prigimtį.

- Taip, tai Čerčas, - tarė Luisas. - Ir trauk mane devynios, jei aš žinau, kaip pasakyti Elei, jog jis žuvo.

Staiga Luisui šovė į galvą, kaip būtų galima tai padaryti. Jis palaidos katiną Naminių Gyvūlėlių Kapynėse be jokio antkapio ir kitokių kvailysčių; šįvakar jis nieko nesakys Elei apie Čerčą, kai kalbės su ja telefonu; rytoj lyg tarp kitko užsimins, kad niekur jo nematė; poryt pasakys, kad gal Čerčas kur nors nusidangino. Katinai kartais išeina paslampinėti. Duktė, aišku, sunerims, bet negalvos apie baigtį... nebijos kaip Reičelė vien užuominos apie mirtį... Ir pamažu paprasčiausiai užmirš...

Bailys, pareiškė dalis jo sąmonės.

Taip... nesiginčysiu. Bet kam be reikalo užsikrauti rūpesčių?

- Ji labai myli šitą katiną? - paklausė Džadas.

- Taip, - išsiblaškęs atsakė Luisas. Jis vėl pakrutino Čerčo galvą. Kūnas jau pradėjo stingti, bet galva vis dar judėjo - kur kas lengviau, negu derėtų. Lūžęs kaklas. Ką gi, viskas aišku. Dabar Luisas suprato, kaip žuvo katinas. Čerčas ėjo per kelią - vienas Dievas žino kam, - ir sunkvežimis arba lengvoji partrenkė jį, sulaužydama kaklą ir nusviesdama ant Džado pievelės. O galbūt kaklas lūžo, kai katinas trenkėsi į sušalusią žemę. Nesvarbu. Kaip ten bebūtų, pasekmė viena: Čerčas nebegyvas.

Luisas atsigręžė į Džadą, ketindamas pasidalyti savo samprotavimais, bet Džadas nusisukęs žvelgė į nykstančią oranžinę liniją ties horizontu. Gobtu-

vas nusmuko jam nuo galvos, atidengdamas veidą - mąslų ir griežtą... netgi atšiaurų.

Luisas išsitraukė iš kišenės žalią maišelį ir išvyniojo jį saugodamasis, kad vėjas neišplėštų iš rankos. Plastiko traškėjimas sugrąžino Džadą į realybę.

- Taip, tikriausiai Elė jį labai myli, - prabilo senis. Tai, kad Džadas kalbėjo apie katiną esamuoju laiku, skambėjo kraupokai. Tiesą sakant, visa aplinka - sutemos, šaltis ir vėjas - baugino savo neįprastumu ir didingumu.

Viržiais apaugusi bežadė dykynė, tarė sau Luisas, raukydamasis nuo svilinančio vėjo. *Pasiruošk įkišti šeimos numylėtinį į Patį Tvirčiausią Maišą.*

Jis paėmė Čerčą už uodegos, praskleidė maišelį ir truktelėjo katiną aukštyn. Ir bjaurėdamasis nusisuko, pasigirdus aiškiam *gggiiirgžt* - katino kūnas buvo prišalęs prie sniego. Čerčas atrodė neįtikėtinai sunkus - tarsi mirtis būtų suteikusi jam papildomo svorio. *Viešpatie, jis sveria tiek pat, kiek kibiras smėlio.*

Džadas prilaikė kitą maišelio kraštą, ir Luisas įmetė katiną vidun, pagaliau atsikratydamas netikėto nemalonaus svorio.

- Ką manai su juo daryti? - paklausė Džadas.

- Padėsiu garaže, - atsakė Luisas. - O rytoj iš ryto palaidosiu.

- Naminių Gyvūlėlių Kapynėse?

Luisas gūžtelėjo pečiais.

- Tikriausiai.

- Ar pasakysi Elei?

- Aš... turiu dar pagalvoti.

Džadas truputį patylėjo. Paskui, matyt, apsisprendė.

- Lukterėk minutėlę, Luisai.

Džadas pasišalino. Jis, matyt, net nepagalvojo, kad galbūt Luisas nenori laukti nė minutėlės tokį šaltą vakarą. Senis nuėjo tvirtai ir neįtikėtinai grakščiai, turint galvoj jo amžių. Tačiau Luisas ir neturėjo ką jam pasakyti. Jį apėmė kažkokia keista nuotaika. Luisas žvelgė Džadui pavymui ir jautėsi visai patenkintas tuo, kad stovi vienas vidury vejos.

Kai namo durys pokštelėjusios užsidarė, Luisas atstatė veidą vėjui. Maišas su Čerčo kūnu traškėjo tarp jo kojų.

Patenkintas.

Taip, jis buvo patenkintas. Pirmą kartą nuo to laiko, kai Kridai atvyko į Meiną, Luisas jautėsi esąs savo vietoje, esąs namie. Likęs vienas sutemose

ties pačia žiemos riba jis jautėsi nelaimingas, bet vis tik neįprastai susijaudinęs ir nepaaiškinamai vientisas - toks, koks nesijautė nuo pat vaikystės ar bent jau neprisiminė kada nors taip jautęsis.

Kažkas turi atsitikti. Kažkoks labai mįslingas dalykas, sakyčiau.

Luisas užvertė galvą ir išvydo tamsėjančiame danguje šaltas žiemos žvaigždes.

Jis nežinojo, kiek laiko taip išstovėjo, bet tikriausiai neilgai, matuojant minutėmis ir sekundėmis. Paskui Krendolų verandoje sužybčiojo šviesa, prisiartino prie durų ir nusileido laiptais. Tai buvo Džadas su galingu keturių baterijų žibintu rankoje. Kitoje rankoje senis nešėsi kažką, ką Luisas iš pradžių palaikė dideliu X... o paskui pamatė, kad tai kirtiklis ir kastuvas.

Džadas padavė kastuvą Luisui, ir tas paėmė jį laisvąja ranka.

- Velniai rautų, Džadai, ką jūs sumanėte? Mes negalime palaidoti katino dar šįvakar.

- Galime. Ir palaidosime. - Džado veidas liko anapus šviesos rato.

- Bet jau tamsu, Džadai. Jau vėlu. Ir šalta...

- Eime, - neatlyžo senis. - Reikia tai padaryti.

Luisas papurtė galvą. Jis norėjo paprieštarauti seniui, bet nerado tinkamų žodžių. Visi argumentai atrodė tokie beprasmiški prieš vėjo kaukimą ir juodą žvaigždėtą dangų.

- Mes tikrai galime palaukti iki rytojaus, kai matysis...

- Ar Elė myli katiną?

- Taip, bet...

Džadas pertraukė Luisą švelniai, bet ryžtingai ir įtikinamai:

- O tu myli Elę?

- Aišku, myliu, ji mano du...

- Tada eime.

Ir Luisas nuėjo su Džadu.

Pakeliui į Naminių Gyvūlėlių Kapynes Luisas du ar tris kartus bandė užkalbinti Džadą, bet senis neatsiliepė, ir Luisui teko liautis. Pasitenkinimo jausmas nenyko, kad ir kaip tai buvo keista, turint galvoj aplinkybes. Atrodė, kad tas jausmas sklinda iš visur. Luisui, nešančiam vienoje rankoje Čerčą, o kitoje - kastuvą, ėmė mausti raumenis, tačiau net ir skausmas kėlė pasiten-

kinimą. Ir vėjas, gaudžiantis medžiuose, svilinantis Luiso veidą. Ir šokčiojanti Džado žibinto šviesa. Miške sniego sluoksnis buvo visai plonas. Luisas juto aplinkui tvyrant kažkokią paslaptį. Kažkokią tamsią paslaptį.

Medžių šešėliai kiek atsitraukė, tapo erdviau. Blausiai švietė sniegas.

- Pailsėkime čia, - tarė Džadas.

Luisas nuleido maišą žemėn ir nusišluostė nuo kaktos prakaitą. *Pailsėkime* čia? Bet juk jie jau *atėjo*. Luisas pastebėjo antkapius, kai Džadas kryptelėjo žibintą, sėsdamasis ant plonai užsnigtos žemės. Senis nunarino galvą ant rankų.

- Džadai, kas jums?

- Viskas gerai. Tiesiog noriu truputį atsipūsti.

Luisas atsisėdo šalia senio ir kelis kartus giliai įkvėpė.

- Įsivaizduojate, aš jaučiuosi geriau negu kada nors per pastaruosius šešerius metus, - prisipažino jis. - Suprantu, kvaila taip sakyti, kai eini laidoti savo dukters katiną. Bet tai tiesa, Džadai. Aš jaučiuosi puikiai.

Senis taip pat porą kartų giliai įkvėpė.

- Taip, man pažįstamas šis jausmas, - atsakė jis. - Kartais taip būna. Bet kai darai tai dėl kitų, nieko panašaus nebejauti. Tai ši vieta taip veikia žmogų. Tačiau per daug nesidžiauk. Narkomanai taip pat jaučiasi gerai, susileidę heroino. Bet heroinas juos nuodija. Nuodija jų kūnus ir protus. Ir ši vieta veikia panašiai, Luisai. Prašau, neužmiršk šito. Dievas mato, aš tikiuosi, kad elgiuosi teisingai. Manau, kad teisingai, bet nesu tuo tikras. Kartais man galvoje viskas susimaišo. Ką padarysi, senatvė.

- Nesuprantu, apie ką jūs kalbate.

- Ši vieta turi galios, Luisai. Tik čia jos ne tiek daug, kiek ten... ten, kur mes einame.

- Džadai...

- Eime. - Senis atsistojo. Žibinto spindulys nukrypo į išlaužą. Senis ėjo link jos.

Staiga Luisas prisiminė savo pasivaikščiojimą per miegus. Ką Paskou sakė jam sapne?

Neik anapus, kad ir kaip tau to reikės, daktare. Barjeras pastatytas ne tam, kad žmonės per jį laipiotų.

Tačiau dabar, šį vakarą, tas sapnas ar perspėjimas, ar kas jis buvo, atrodė matytas ne prieš kelis mėnesius, bet prieš kelerius metus. Luisas jautėsi žvalus ir linksmas, pasiruošęs įveikti bet kokias kliūtis. Ir tik negalėjo atsistebėti savo savijauta - viskas buvo pernelyg panašu į sapną.

Tada Džadas atsigręžė į jį. Senio veido nesimatė, gobtuvas tarsi supo tuštumą, ir akimirką Luisas įsivaizdavo, kad prieš jį stovi pats Paskou. Tuoj žibinto spindulys apsisuks ir apšvies išsišiepusią kaukolę, aprėmintą kailiu. Baimė grįžo lyg šalto vandens pliūpsnis.

- Džadai, mes neperlipsime per šitą išlaužą, - pareiškė Luisas. - Mudu abu susilaužysime kojas, o tada tikriausiai mirtinai sušalsime, bandydami nusigauti iki namų.

- Tu tik sek paskui mane, - atsakė Džadas. - Sek paskui mane ir nežiūrėk žemyn. Nedvejok ir nežiūrėk žemyn. Aš žinau, kaip atsidurti anoje pusėje, tik lipti reikia greitai ir užtikrintai.

Luisui ėmė atrodyti, kad jis tikrai sapnuoja, kad jis nė nebuvo pabudęs iš popietės snaudulio. *Jei aš nemiegočiau,* galvojo jis, *nė per žingsnį nesiartinčiau prie šitos išlaužos - kaip ir girtas prie sklandytuvo. Bet aš ketinu per ją lipti, tikrai ketinu. Vadinasi... aš sapnuoju. Teisingai?*

Džadas pasuko kiek į kairę nuo išlaužos centro. Žibinto šviesa skaisčiu ratu krito ant

(kaulų)

suvirtusių medžių ir senų rąstų. Jiems artinantis, šviesos ratas mažėjo ir net ryškėjo. Nė akimirkos nestabtelėjęs pasižiūrėti, ar tikrai šioje vietoje reikia lipti, Džadas ėmė užtikrintai kopti aukštyn. Jis nesiropštė. Jis netgi nesilenkė, kaip lenkiasi žmogus, kopdamas į akmenuotą šlaitą. Senis tiesiog lipo aukštyn tarsi laiptais, tarsi tiksliai žinodamas, kur statyti kojas.

Luisas nusekė iš paskos.

Jis nežiūrėjo žemyn, ieškodamas atramos kojoms. Luisas kažkodėl buvo absoliučiai įsitikinęs, kad išlauža nepadarys jam jokios žalos, jeigu jis šito neleis. Aišku, tai buvo visiška nesąmonė. Panašiai kaip idiotiškas įsitikinimas, kad gali be baimės vairuoti mašiną girtas kaip pėdas, jei tik tau ant kaklo kabo šv. Kristupo medalionas.

Bet Luisui išties nieko neatsitiko.

Senos šakos nelūžinėjo nuo jo svorio, poškėdamos lyg pistoletai, Luiso kojos nesmukinėjo į plyšius tarp rąstų, pilnus styrančių baltų atšakų, pasiruošusių drėksti, smeigti, laužti. Luiso batai (minkštos odos pusbačiai, vargu ar skirti laipioti per senas išlaužas) neslysčiojo per samanas, dengiančias daugelį kamienų. Ir pats Luisas nesvyrinėjo nei į priekį, nei atgal. Aplinkui eglėse kraupiai staugė vėjas.

Luisas matė, kaip Džadas sekundei stabtelėjo išlaužos viršuje, o paskui ėmė leistis į kitą pusę. Pirmiausiai iš akių dingo senio blauzdos, paskui šlaunys, užpakalis, juosmuo. Šviesos spindulys šokčiojo ant susiraizgiusių šakų kitoje... barjero pusėje. Taip, tai buvo barjeras - kam save apgaudinėti. Barjeras.

Luisas pats pasiekė išlaužos viršūnę ir akimirkai stabtelėjo ten, dešine koja remdamasis į seną rąstgalį, styrantį trisdešimt penkių laipsnių kampu, kaire spyruokliuodamas ant kažko minkšto - galbūt ant susipynusių eglišakių? Bet jis nepažiūrėjo žemyn, tik perėmė į kairę ranką sunkų maišą su Čerčo kūnu, o į dešinę - lengvesnį kastuvą. Atsukęs veidą vėjui, Luisas jautė, kaip nenutrūkstama oro srovė veržiasi pro jį, šiaušdama jam plaukus. Vėjas buvo toks šaltas, toks grynas... toks pastovus.

Žengdamas nerūpestingai, tarsi šiaip sau vaikštinėdamas, Luisas ėmė leistis žemyn. Sykį viena šaka, storumo sulyg stambaus vyro riešu, - taip jis spėjo, - garsiai lūžo po Luiso pėda, bet jis nė kiek nenusigando - ir nerianti žemyn Luiso koja atsirėmė į storą šaką kokiais keturiais coliais žemiau. Luisas susverdėjo. Dabar jis suprato, kaip būrių vadai I Pasauliniame kare galėdavo švilpaudami žingsniuoti apkasų viršumi, kai aplink juos zvimbė kulkos. Tai buvo beprotybė, tačiau beprotybę visuomet lydi ekstaziškas jaudulys.

Luisas leidosi žemyn, žvelgdamas tiesiai priešais save į platų žibinto šviesos ratą. Džadas stovėjo apačioje ir laukė jo. Pagaliau Luisas nužengė ant žemės. Susijaudinimas plykstelėjo jame kaip alyva aplietos pliauskos.

- Mes perlipome! - sušuko jis, numetė kastuvą žemėn ir patapšnojo Džadui per petį. Luisas prisiminė, kaip kartą lipo į obels viršūnę, svyruojančią vėjyje lyg laivo stiebas. Jis daugiau kaip dvidešimt metų nesijautė toks jaunas ir kupinas vidinės gyvybės. - Mes perlipome, Džadai!

- O tu manei, kad neperlipsime? - paklausė senis.

Luisas prasižiojo atsakyti kažką panašaus į “Maniau, kad neperlipsime? Mums velniškai pasisekė, kad neužsimušėme!” - bet vėl užsičiaupė. Tiesą sakant, jam net nekilo toks klausimas, bent jau nuo tos akimirkos, kai Džadas prisiartino prie išlaužos. Štai ir dabar Luisas nė kiek nesijaudino dėl to, kaip reikės grįžti.

- Atrodo, ne, - atsakė jis.

- Eime. Mums dar liko nemažas kelio galas - daugiau kaip trys mylios.

Ir jie nuėjo. Takas iš tiesų tęsėsi toliau. Kai kur jis atrodė labai platus, nors judanti šviesa nedaug teleido matyti. Tiesiog atsirasdavo erdvės pojūtis - jausmas, kad medžiai gerokai atsitraukė į šalis. Kelis kartus Luisas buvo pakėlęs akis aukštyn ir pro tankias medžių šakas matė žvaigždes. Sykį kažkas stryktelėjo per taką tiesiai priešais juos - žalsvos akys žybtelėjo ir dingo.

O kartais takas taip susiaurėdavo, kad krūmai imdavo draskyti savo kietais pirštais Luisui per pečius. Jis vis dažniau keitinėjo vietomis maišą ir kastuvą, bet skausmas pečiuose stiprėjo. Luisas pasidavė beveik hipnotizuojančiam žingsniavimo ritmui. Taip, ši vieta turėjo nepaprastos galios. Luisas juto ją. Jis prisiminė vieną nuotykį paskutinėje mokyklos klasėje. Jis su savo mergina ir dar kelios poros išėjo pasibastyti į gamtą ir atsidūrė tolimame užkampyje, pažliugusiame senkelyje šalia elektrinės. Jie neišbuvo ten ilgai, nes Luiso mergina pareiškė norinti eiti namo ar bent jau kur nors kitur. Mat jai pradėjo gelti dantis (tuos, kurie buvo plombuoti, o tokių buvo dauguma). Luisas ir pats nenorėjo ten pasilikti. Oras aplink elektrinę dirgino jį ir pernelyg kaitino kraują. Ir čia jausmas buvo panašus, tik stipresnis. Stipresnis, bet visai malonus. Tarsi...

Džadas sustojo aukštos įkalnės papėdėje, ir Luisas atsitrenkė į jį.

Senis pasisuko į Luisą.

- Mes jau beveik atėjome, - ramiai prabilo jis. - Paskutinė kelio atkarpa labai panaši į išlaužą - reikia žengti tvirtai ir lengvai. Tiesiog sek paskui mane ir nežiūrėk sau po kojomis. Ar jutai, kad mes leidomės nuokalne?

- Taip.

- Dabar mes priėjome vietą, kurią mikmakai vadino Mažojo Dievo Pelke. Kailių supirkinėtojai, keliavę pro šiuos miškus, vadino ją Numirėlio Bala. Daugelis jų, kartą užklydę čionai ir išsikapstę gyvi, niekada daugiau čia nebegrįždavo.

- Dribsmėlis?

- Ir dar koks! Vanduo veržiasi iš po storo kvarcinio smėlio sluoksnio, sunešto ledynų. Mes vadiname jį titnagžemiu, bet tikriausiai yra tikslesnis pavadinimas.

Džadas žvilgtelėjo į jį, ir Luisui pasirodė, kad pastebėjo senio akyse ryškią ir nelabai malonią kibirkštėlę.

Bet Džadas sujudino žibintą, ir kibirkštėlė dingo.

- Šiose pelkėse pasitaiko juokingų dalykų, Luisai. Oras čia sunkesnis... įelektrintas ar panašiai.

Luisas krūptelėjo.

- Kas yra?

- Nieko, - atsakė Luisas, galvodamas apie aną naktį senkelyje prie jėgainės.

- Čia galima pamatyti žaltvyksles, švento Elmo ugnis, kurias jūreiviai vadina ugnimis apgavikėmis. Žaltvykslės būna keisčiausių pavidalų, bet nereikia jų bijoti. Jei pastebėsi ką nors neįprasta, tiesiog nusisuk ir daugiau nežiūrėk ton pusėn. Gali išgirsti garsus, primenančius žmonių balsus. Bet tai klykauja gagaros į pietus link Prospekto. Garsas sklinda toli. Net keista.

- Gagaros? - netikėdamas paklausė Luisas. - Tokiu metų laiku?

- Žinoma, - patvirtino Džadas. Tačiau jo balsas pasirodė Luisui kažkoks bereikšmis ir neperprantamas. Jis vėl panoro pamatyti senio veidą. Tas žvilgsnis...

- Džadai, kur mes einame? Ką mes, velniai rautų, veikiame anapus barjero?

- Pasakysiu, kai ateisime. - Džadas nusisuko. - Ženk kemsais.

Ir jie leidosi į kelią, žengdami nuo vieno kietos žemės kauburio ant kito. Luisas nežiūrėjo, kur statyti kojas. Jo pėdos tarsi pačios, be jokių pastangų susirasdavo kietą žemę. Kartą Luisas nuslydo nuo kauburio, ir jo kairysis batas, pralaužęs ploną ledokšnį, paniro į šaltą, glitų vandenį. Luisas greitai ištraukė koją ir nuėjo toliau paskui šokčiojančią Džado žibinto šviesą. Toji per mišką plaukianti švieselė priminė Luisui piratiškas istorijas, kurias jis mėgdavo skaityti vaikystėje. Štai sėlina galvažudžiai, tamsią naktį nešantys užkasti auksinius dublonus... be abejo, vienas iš jų su kulka širdyje atsidurs duobėje ant skrynios viršaus. Mat piratai tikėjo, - o gal tai buvo tik šių pasakėlių autorių prasimanymas, - kad nužudyto bendro šmėkla liks saugoti lobių.

Skirtumas tik tas, kad mes nešame užkasti ne lobį, o mano dukters kastratą katiną.

Luisas vos sulaikė beprotišką juoką, besiveržiantį iš jo vidaus.

Jis negirdėjo jokių "garsų, primenančių žmonių balsus", ir nematė šv. Elmo ugnių. Bet peržengęs per pustuzinį kemsų, Luisas pažvelgė žemyn ir išvydo, kad jo pėdos, blauzdos ir keliai dingę pažemės rūke - vientisoje, baltutėlėje matinėje migloje, veikiau primenančioje besvorį sniegą.

Pats oras švytėjo, o ir temperatūra pakilo.

Luisas matė priešais žingsniuojantį Džadą. Kirtiklio galas, kyšantis seniui virš peties, tik dar labiau sustiprino iliuziją, jog šis žmogus išsiruošė slėpti lobio.

Nenormalus ekstaziškas susijaudinimas nenyko. Luisui staiga dingtelėjo, kad galbūt kaip tik šiuo metu Reičelė bando jam prisiskambinti. Gal dabar ten, namie, be paliovos skamba telefonas, skamba taip racionaliai ir proziškai...

Luisas ir vėl vos neatsitrenkė į Džado nugarą. Senis stovėjo vidur tako ir klausėsi, pakreipęs galvą į šoną, kietai sučiaupęs lūpas.

- Džadai? Kas...

- Ša!

Luisas nutilo ir baikščiai apsidairė. Pažemės rūkas šioje vietoje buvo skystesnis, tačiau savo batų jis vis dar nematė. Ir staiga Luisas išgirdo, kaip netoliese sutraškėjo krūmai ir supoškėjo lūžtančios šakos. Kažkas artėjo link jų - kažkas didelis.

Luisas jau žiojosi paklausti Džado, ar tai briedis (tiesą sakant, iš pradžių jam kilo mintis apie *lokį*), bet susilaikė. Juk Džadas sakė, kad garsai čia toli sklinda.

Jis pakreipė galvą į vieną pusę, nesąmoningai mėgdžiodamas Džadą, ir įsiklausė. Šakų traškėjimas, iš pradžių atrodęs gana tolimas, netrukus pasigirdo čia pat; paslaptingasis padaras, pėdinęs pro šalį, staiga pasuko tiesiai į juos. Prakaitas žliaugė Luiso kakta ir per sutrūkinėjusius nuo vėjo skruostus. Luisas perėmė maišą su Čerčo kūnu į kitą ranką. Žalias plastikas slydo iš jo sudrėkusio delno. Dabar miško padaras buvo taip arti, kad Luisas bet kurią akimirką tikėjosi išvysti tamsų pavidalą, kylantį ant užpakalinių kojų, užstojantį žvaigždes savo milžinišku gauruotu kūnu.

Dabar Luisas jau nebemanė, kad tai *lokys*.

Jis nežinojo, ką ir bemanyti.

Paskui padaras nurioglino į šalį ir dingo.

Luisas vėl prasižiojo norėdamas paklausti, kas tai buvo, kai staiga iš tamsos atsklido šaižus beprotiškas juokas. Skardus, spigus, klaikus. Jis tai tilo, tai garsėjo isteriškais priepuoliais. Luisui ėmė atrodyti, kad kiekvienas jo kūno sąnarys nepajudinamai sustingo, o visas kūnas apsunko - taip apsunko, kad jeigu jis dabar pasisuktų bėgti, tai nukristų ir nuskęstų pelkėje.

Juokas vėl garsėjo, sausai traškėdamas ir pleišėdamas lyg akmens luitas, pragraužtas vandens. Paskui peraugo į veriantį klyksmą ir pamažu nuslopo, virsdamas gerkliniu kikenimu, o prieš pat galą - trūksmingu kūkčiojimu.

Kažkur lašėjo vanduo. Virš galvų monotoniškai kaukė vėjas - plati oro upė dangaus slėnyje. Šiaip Mažojo Dievo Pelkėje buvo tylu.

Luisą pradėjo krėsti drebulys. Oda, ypač papilvėje, ėmė krutėti - taip, būtent *krutėti*: atrodė, tarsi oda šliaužioja po kūną. Burna perdžiūvo - joje nebeliko nė lašo seilių. Tačiau ekstaziškas susijaudinimas, toji nepalaužiama beprotybė, nepraėjo.

- Dėl Dievo, kas tai? - kimiai prašvokštė Luisas.

Džadas atsigręžė į jį. Blankioje žibinto šviesoje senis atrodė taip, lyg jam būtų ne mažiau šimto dvidešimties metų. Džado žvilgsnyje nesimatė nė ženklo anos keistos kibirkštėlės. Dabar jo veidas buvo persikreipęs, akyse sustingo tikras siaubas. Bet senio balsas nuskambėjo pakankamai tvirtai.

- Paprasčiausios gagaros, - atsakė jis. - Eime. Jau nebetoli.

Jie nupėdino toliau. Kemsai virto kieta žeme. Kurį laiką Luisas vėl juto aplinkui atvirą erdvę. Tačiau oras nebešvytėjo, ir jis nieko nematė toliau kaip per tris pėdas nuo Džado nugaros. Luisas juto po kojomis trumpą sušalusią žolę. Kiekviename žingsnyje ji lūžinėjo lyg stiklas. Paskui jie vėl atsidūrė po medžiais. Luisas užuodė eglių kvapą, juto spyglius po kojomis, retsykiais pečiu užkliudydavo kokią šakelę.

Luisas buvo praradęs laiko ir krypties nuovoką. Tačiau dabar jie ėjo nebeilgai. Netrukus Džadas vėl sustojo ir atsisuko.

- Čia yra laipteliai, iškalti uoloje, - paaiškino senis. - Keturiasdešimt du ar keturiasdešimt keturi, tiksliai nebeprisimenu. Kopk paskui mane. Pasieksime viršūnę ir būsime vietoje.

Jis ėmė lipti laiptais. Luisas nusekė iš paskos.

Akmeninės pakopos buvo pakankamai plačios, bet vis tiek atrodė, kad žemė slysta iš po kojų. Batai kliuvo už smulkaus žvirgždo ir akmens nuolaužų.

... dvylika... trylika... keturiolika...

Vėjas čia buvo dar žvarbesnis, smarkesnis, nuožmesnis. *Kažin ar mes jau pakilome virš miško lygio?* pagalvojo Luisas. Jis žvilgtelėjo aukštyn ir išvydo milijardus žvaigždžių, šaltai spingsinčių tamsoje. Dar niekada gyvenime žvaigždės nevertė Luiso jaustis tokiu mažu, neapčiuopiamu, nereikšmingu. Jis uždavė sau seną klausimą - ar ten, kosmose, yra protingų būtybių? - ir netikėtai taip persigando, tarsi būtų savęs paklausęs: "Kažin kaip jaustumeisi, suvalgęs saują kirmėlių?"

...dvidešimt šeši... dvidešimt septyni... dvidešimt aštuoni...

Beje, kas iškalė šiuos laiptus? Indėnai? Mikmakai? Ar jie buvo sėslūs indėnai? Reikės paklausti Džado. Mintis apie sėsliuosius indėnus sukėlė asociaciją su kailiniais žvėrimis, ir. Luisas prisiminė paslaptingąjį padarą, kuris sukiojosi aplink juos miške. Staiga viena jo koja užkliuvo už kažko, ir Luisas pasirėmė kaire pirštinėta ranka į akmeninę sieną. Siena buvo suskilinėjusi, vagota ir raukšlėta. *Kaip sena perdžiūvusi oda*, dingtelėjo Luisui.

- Kas tau, Luisai? - tyliai paklausė Džadas.

- Nieko, viskas gerai, - atsakė Luisas, nors jau beveik duso ir raumenys virpėjo nuo Čerčo svorio.

... keturiasdešimt du... keturiasdešimt trys... keturiasdešimt keturi...

- Keturiasdešimt penki, - paskelbė Džadas. - Buvau užmiršęs. Paskutinį kartą lankiausi čia maždaug prieš dvylika metų. Ir daugiau tikriausiai jau nebeateisiu - nebebus reikalo.. Štai taip... lipi, lipi ir užlipi.

Jis paėmė Luisą už parankės ir padėjo įveikti paskutinę pakopą.

- Štai ir atėjome, - pareiškė senis.

Luisas apsidairė. Matėsi neblogai - žvaigždžių šviesa buvo blausi, bet tolygi. Jie stovėjo ant akmeninės plokštės, kuri kyšojo iš po plono dirvožemio sluoksnio lyg juodas liežuvis. Užpakalyje dunksojo eglynas, kuriuo jie atėjo iki čia. Luisui buvo aišku tik tiek, kad jie atsidūrė ant kažkokio keisto stalkalnio, geologinės anomalijos, kuri Arizonoje ar Niu Meksike atrodytų visai normali. Mat ant žole apžėlusio stalkalnio - o gal kalvos ar nupjautinio kalno, - neaugo nė vienas medis. Saulė buvo ištirpdžiusi čia sniegą. Gręždamasis atgal į Džadą, Luisas pastebėjo sausus žolynus, linkstančius nuo vėjo, kuris pūtė jam tiesiai į veidą. Ir dar pastebėjo, kad tai vis tik kalva, o ne vienišas stalkalnis. Priešais liko dar vienas šlaitas, apaugęs mišku. Tačiau turint galvoje žemas, suvargusias Naujosios Anglijos kalvas, šioji atrodė neįprastai plokščia...

Sėslieji indėnai, staiga dingtelėjo Luisui.

- Eime, - paragino Džadas ir pasivėdėjo Luisą dar dvidešimt penkias pėdas link medžių. Čia vėjas buvo toks pat smarkus, bet gaivesnis. Ties pačia medžių metamo šešėlio riba Luisas išvydo daugybę mažų figūrų. O tie medžiai buvo pačios seniausios ir aukščiausios eglės, kokias tik jis kada regėjo. Apskritai visa plynė sudarė tuštumos įspūdį. Bet toji tuštuma vibravo. Paaiškėjo, kad tamsios figūros - tai iš akmenų sukrautos piramidės.

- Mikmakai nukasė šios kalvos viršūnę, - paaiškino Džadas. - Niekas nežino, kaip jie tai padarė, kaip kad nežino, kaip majai pastatė savo piramides. O patys mikmakai pamiršo, kaip pamiršo ir majai.

- Bet kam? Kam jie nukasė?

- Čia buvo jų laidojimo žemė, - atsakė senis. - Aš atsivedžiau tave tam, kad tu galėtum palaidoti čia Elės katiną. Juk žinai, mikmakai nepalaikytų tokio elgesio kapų išniekinimu. Indėnai užkasinėjo naminius gyvulius šalia jų šeimininkų.

Luisas prisiminė egiptiečius, kurie pažengė dar toliau: jie išskersdavo tūkstančius karališkųjų šeimų nariams priklausančių gyvulių, kad jų sielos lydėtų savo šeimininkų sielas į aną pasaulį. Jis kažkur skaitė, kad mirus vienai faraono dukteriai, buvo išžudyta daugiau kaip dešimt tūkstančių naminių gyvulių - tarp jų šeši šimtai kiaulių ir du tūkstančiai povų. Kiaules prieš skrodimą iškvėpino rožių aliejumi - mėgstamais mirusios ponios kvepalais.

Ir dar egiptiečiai statė piramides. Dabar niekas tiksliai nežino, kam buvo skirtos majų piramidės - navigacijai ar chronografijai. Kaip ir Stounhendžas. Bet užtat visi puikiai žino, kas buvo ir yra Egipto piramidės. Tai didžiausi pasaulyje antkapiai, milžiniški paminklai mirčiai. Čia guli Ramzis II, jis buvo paklusnus... Luisas nejučia sukikeno.

Džadas pažvelgė į jį nė kiek nenustebęs.

- Eik ir palaidok savo katiną, - paliepė senis. - O aš čia parūkysiu. Mielai tau padėčiau, bet privalai viską atlikti pats. Kiekvienas pats laidoja savo mirusiuosius - tokios tada buvo taisyklės.

- Džadai, kam viso šito reikia? Kodėl jūs mane čia atvedėte?

- Todėl, kad tu išgelbėjai Normai gyvybę, - atsakė Džadas. Ir nors jo balsas skambėjo nuoširdžiai, Luisą staiga persmelkė nuojauta, kad senis meluoja, bet pats tikriausiai to nežino. O gal jam kadaise kažkas pamelavo, ir dabar jis tik persako tą melą Luisui. Luisas vėl prisiminė keistą kibirkštėlę, kurią pastebėjo - ar tarėsi pastebėjęs - senio akyse.

Bet čia, viršuje, visa tai atrodė nesvarbu. Kur kas svarbesnis buvo vėjas, srūvantis pro jį nesibaigiančia upe, braukiantis plaukus jam nuo kaktos ir nuo paausių.

Džadas atsisėdo, atsišliedamas nugara į medžio kamieną, sudėjo delnus aplink degtuką ir prisidegė "Česterfild" cigaretę. - Gal nori pailsėti prieš pradėdamas?

- Ne, aš nepavargau, - atsakė Luisas. Jis galėjo dar paklausinėti senį, bet, tiesą sakant, jam dabar niekas nerūpėjo. Luisas jautė, kad klysta, bet tuo pat metu jautėsi teisus. Dabar jis norėjo žinoti tik vieną dalyką. - Ar tikrai galėsiu

iškasti čia kapą? Dirvos skluoksnis iš pažiūros labai plonas. - Luisas linktelėjo ton pusėn, kur ties laiptų viršumi uoliena kyšojo iš žemės.

Džadas lėtai linktelėjo.

- Taip. Dirvos sluoksnis plonas, tai tiesa. Bet žemė, kurioje gali augti žolė, tinka ir laidojimui, Luisai. Žmonės laidojo čia nuo seniausių laikų. Aišku, tai nebus lengva.

Tikrai nebuvo. Žemė buvo kieta bei akmenuota, ir Luisas labai greitai suprato, kad neapsieis be kirtiklio, jei nori iškasti Čerčui pakankamai gilią duobę. Jam teko dirbti pakaitom: iš pradžių kirtikliu išrausti žemes bei akmenis, tada kastuvu juos iškelti. Netrukus pradėjo gelti rankas, kūnas įšilo. Luisas jautė nepaaiškinamą poreikį darbą atilikti gerai. Jis ėmė tylutėliai niūniuoti sau po nosimi, kaip kartais darydavo, siūdamas žaizdas. Neretai kirtiklis atsimušdavo į tokį kietą akmenį, kad pasipildavo žiežirbos ir vibracija mediniu kotu atsklisdavo iki Luiso rankų. Luisas juto, kad prisitrynė pūsles ant delnų, bet nepergyveno dėl to. Nors, kaip ir dauguma gydytojų, paprastai visada rūpindavosi savo rankomis. Aplinkui be paliovos šėlo vėjas, traukdamas medžių dainą.

Netikėtai pro vėjo kaukimą pasigirdo duslus bumbtelėjimas ir akmens kaukštelėjimas į akmenį. Luisas grįžtelėjo per petį ir pamatė Džadą: senis susikaupęs rinko didesnius jo iškastus akmenis ir dėjo į krūvelę.

- Tavo piramidei, - paaiškino Džadas pastebėjęs, kad Luisas žiūri.

- Aa, - nutęsė Luisas ir grįžo prie savo darbo.

Jis iškasė dviejų pėdų pločio ir trijų pėdų ilgio kapą - *koks komfortas prakeiktam katinui* - ir kai duobė pasiekė trisdešimties colių gylį, o kirtiklis po kiekvieno kirčio ėmė skelti žiežirbas, Luisas numetė įrankius į šalį ir paklausė Džado, ar jau bus gana.

Džadas priėjo ir pažiūrėjo.

- Man atrodo, kad gana, - pasakė jis. - Bet svarbiausia yra tai, ką manai tu pats.

- Gal dabar paaiškinsite, ką visai tai reiškia?

Džadas šyptelėjo.

- Mikmakai tikėjo, kad ši kalva stebuklinga, - tarė jis. - Tikėjo, kad visa ši giria nuo pat pelkės šiaurėje ir rytuose turi stebuklingą galią. Jie nukasė kalvos viršūnę ir laidojo čia savo mirusiuosius. Tik mikmakai. Kitos gentys vengė šių vietų. Penobskotai sakydavo, kad šie miškai pilni šmėklų. Vėliau tą patį ėmė tvirtinti ir kailinių žvėrelių medžiotojai. Tikriausiai jie matė žaltvyksles Mažojo Dievo Pelkėje ir palaikė jas šmėklomis.

Džadas vėl šyptelėjo, ir Luisas pagalvojo: *Tu visai taip nemanai.*

- O paskui ir patys mikmakai nustojo lankytis šioje vietoje. Vienas iš jų pareiškė matęs čia Vendigo ir tvirtino, kad ši žemė prarūgo. Tada indėnai sušaukė didelį susirinkimą... taip bent aš girdėjau vaikystėje, Luisai. Bet girdėjau iš seno girtuoklio Stenio B. - taip mes vadindavome Stenlį Bušardą. O Stenis B. galėjo ir išgalvoti tai, ko nežinojo.

Luisas, kuris žinojo tik tiek, kad Vendigo - tai kažkokia šiaurės genčių dvasia, paklausė:

- Ar jūs taip pat manote, kad ši žemė prarūgusi?

Džadas nusišypsojo - bent jau prašiepė lūpas.

- Aš manau, kad ši vieta pavojinga, - tyliai atsakė jis. - Bet tik ne šunims, katėms ir žiurkėnams. Palaidok savo gyvulėlį, Luisai.

Luisas nuleido maišą su katinu į duobę ir lėtai užpylė jį žemėmis. Dabar jis jautėsi sušalęs ir pavargęs. Buvo nemalonu girdėti, kaip žemės tėkši į plastiką. Luisas dar nesigailėjo čionai atėjęs, bet ekstaziškas jaudulys jau nyko. Luisas jau troško, kad šis nuotykis kuo greičiau pasibaigtų. Iki namų buvo ilgas kelias.

Teškėjimas prislopo ir galiausiai nutilo - liko tik žemių kritimo ant kitų žemių garsas. Luisas dar pagramdė kastuvo kraštu truputį žemės iš šalies (*Jos niekada neužtenka,* prisiminė jis savo dėdės Karlo žodžius, pasakytus tarytum prieš tūkstantį metų. *Jos niekada neužtenka vėl užversti duobei*), ir vėl atsigręžė į Džadą.

- O dabar piramidę, - paliepė senis.

- Bet, Džadai, aš labai pavargau ir...

- Tai Elės katinas, - ramiai, bet griežtai pertraukė jį Džadas. - O ji norėtų, kad viskas būtų atlikta gerai.

Luisas atsiduso.

- Manau, kad taip, - sutiko jis.

Jis sugaišo dar dešimt minučių, kol sukrovė akmenis, kuriuos Džadas jam po vieną padavinėjo. Kai ant Čerčo kapo iškilo apvali žema piramidė, Luisas tikrai pasijuto patenkintas, nors ir pavargęs. Jo piramidė niekuo neišsiskyrė iš kitų, dūluojančių žvaigždžių tamsoje. Tikriausiai Elė niekada nepamatys Čerčo antkapio - Reičelė pražiltų sužinojusi, kad dukteriai tektų eiti per pelkes. Užteks ir to, kad Luisas matė tą kapą ir liko juo patenkintas.

- Dauguma piramidžių jau suirusios, - tarė jis Džadui stodamasis ir purtydamas nuo kelių žemes. Dabar jis neblogai matė visą plynaukštę ir daug

kur įžiūrėjo išmėtytų akmenų krūvas. Bet Džadas atidžiai sekė, kad Luisas krautų savo piramidę tik iš tų akmenų, kuriuos jis pats iškasė rausdamas kapo duobę.

- Aha, - atsiliepė Džadas. - Juk sakiau - čia laidojama nuo seno.

- Ar dabar jau viskas?

- Aha. - Senis paplojo Luisui per petį. - Tu viską padarei kaip reikiant, Luisai. Taip ir žinojau, kad susidorosi. O dabar eime namo.

- Džadai... - pradėjo Luisas, bet Džadas neatsigręždamas paėmė kirtiklį ir nupėdino link laiptelių. Luisas pakėlė kastuvą ir bėgte pasivijo senį, bet susiprotėjęs nusprendė pataupyti kvapą ilgai kelionei pėsčiomis. Sykį jis grįžtelėjo per petį atgal, bet piramidė, žyminti jo dukters katino Vinstono Čerčilio kapą, buvo jau ištirpusi tamsoje.

Tiesiog prasukome juostelę atgal, pavargęs pagalvojo Luisas, kai po kurio laiko jiedu su Džadu išniro iš miško ir patraukė per lauką, plytintį už Kridų namo. Jis nežinojo, kiek tiksliai laiko užtruko jų žygis. Mat guldamasis snūstelėti po pietų, Luisas nusiėmė laikrodį, ir tas taip ir liko gulėti ant palangės prie lovos. Jis žinojo tik tiek, kad yra pavargęs, išsekęs, nusivaręs nuo kojų. Dar niekada Luisas nesijautė taip nusigalavęs - turbūt nuo to laiko, kai vieną vasarą Čikagoje pirmąkart išėjo į darbą su šiukšlių valymo brigada. Tai buvo prieš šešiolika ar septyniolika metų, jis dar mokėsi vidurinėje.

Jie grįžo tuo pačiu keliu, kuriuo ir atėjo, bet Luisas beveik nieko neprisiminė iš kelionės atgal. Tiesa, jis vos neparkrito, kopdamas per išlaužą, - paslydo ir virstelėjo į priekį, su absurdiška mintimi iš "Piterio Peno": *O Viešpatie, aš praradau savo laimingas svajas ir smunku žemyn,* - bet Džadas laiku ištiesė savo tvirtą, kietą ranką. Po kelių minučių jie jau pėdino pro Katino Smakio, Triksio ir Martos Mūsų Mylimos Triušienės paskutinio poilsio vietą link takelio, kuriuo Luisas kartą ėjo ne tik su Džadu, bet su visa savo šeima.

Atrodo, žingsniuodamas atgal, Luisas kažką mąstė apie sapną, kuriame buvo pasirodęs Viktoras Paskou ir kur jis vaikščiojo miegodamas. Tačiau niekaip negalėjo užčiuopti ryšio tarp ano sapno ir šios nakties žygio. Dar jam atėjo į galvą, kad visas šis nuotykis buvo ne juokais pavojingas - ne melodramiška Vilkio Kolinzo prasme, bet iš tiesų pavojingas. Luisas tik dabar suvokė, kad būdamas, švelniai tariant, beveik somnambulinėje būsenoje, prisitrynė ant delnų siaubingas pūsles. Kad jis galėjo užsimušti, kopdamas per išlaužą. Jie abu galėjo užsimušti. Dabar jam sunku buvo

blaiviai įvertinti savo keistą elgesį. Luisas jautėsi toks išsekęs, kad mielai suvertė visą kaltę graužačiai ir sielvartui dėl šeimos numylėtinio žūties.

Ir štai pagaliau jiedu parėjo namo.

Jie tylėdami nužingsniavo iki plento ir sustojo ties įvažiavimu į Luiso kiemą. Vėjas kaukė ir dejavo. Luisas be žodžių ištiesė Džadui jo kirtiklį.

- Eisiu namo, - pagaliau prabilo Džadas. - Netrukus Luelė Bison ar Ruta Parks parveš Normą. Ji nustebs, neradusi manęs.

- Ar žinote, kiek dabar valandų? - paklausė Luisas. Jam atrodė keista, kad Norma vis dar negrįžusi. Sprendžiant iš maudimo raumenyse, buvo jau po vidurnakčio.

- O taip, - atsakė Džadas. - Aš visada žinau, kol esu apsirengęs.

Senis susižvejojo laikrodį savo kelnių kišenėje ir spragtelėjęs atidarė sulankstytą dangtelį.

- Pusė devynių, - pranešė jis ir vėl užspaudė dangtelį.

- Pusė devynių? - kvailai perklausė Luisas. - Tiktai?

- O kiek tu manei?

- Maniau, kad daugiau.

- Na, tai iki rytojaus, Luisai, - atsisveikino Džadas ir žingtelėjo link plento.

- Džadai?

Senis truputį nustebęs atsisuko į Luisą.

- Džadai, ką mes šįvakar padarėme?

- Mes palaidojome tavo dukters katiną.

- Ir nieko *daugiau?*

- Ir nieko daugiau, - atsakė Džadas. - Tu geras žmogus, Luisai, bet per daug klausinėji. Kartais žmonės turi elgtis taip, kaip jiems atrodo teisinga. Noriu pasakyti, kaip širdyje atrodo teisinga. Bet jeigu jie taip pasielgia, o paskui suabejoja savo teisumu, ima patys savęs klausinėti ir panašiai, tada jiems sutrinka virškinimas, bet ne pilvuose, o galvose. Ir jie pradeda galvoti, kad padarė klaidą. Ar supranti, apie ką aš kalbu?

- Taip, - atsakė Luisas. Gal Džadas perskaitė jo mintis, kai jie dviese leidosi nuo kalvos link Kridų namo šviesų?

- Tokie žmonės nepagalvoja, kad galbūt reikėtų iš pradžių suabejoti savo protu, o ne širdimi, - tęsė Džadas, įdėmiai žvelgdamas į Luisą. - O kaip tu manai, Luisai?

- Aš manau, - lėtai atsakė Luisas, - kad tikriausiai jūsų tiesa.

- O ar galima kalbėti apie dalykus, slypinčius vyro širdyje?

- Na...

- Ne, - pareiškė senis taip, lyg Luisas būtų aiškiai pritaręs jam. - Negalima. - Ir pridūrė ramiu balsu, tvirtu ir nepalaužiamu, ir kažkodėl verčiančiu Luisą virpėti: - Tai slapti dalykai. Sakoma, kad tik moterys sugeba saugoti savo širdžių paslaptis. Neabejoju, kad jos tikrai turi šiokių tokių paslapčių. Tačiau bet kuri nors kiek protingesnė moteris pasakys jums, kad ji niekada iki galo nesuprato vyro širdies. Vyro širdies žemė akmenuota, Luisai - kaip žemė senosiose mikmakų kapinėse. Pamatinė uoliena išeina į paviršių. Bet vyras augina, ką gali... ir saugo tai.

- Džadai...

- Neklausinėk, Luisai. Susitaikyk su tuo, kas jau įvyko, ir klausyk savo širdies balso.

- Bet...

- Jokių "bet". *Susitaikyk su tuo, kas jau įvyko, Luisai, ir klausyk savo širdies balso.* Šįkart mes pasielgėme teisingai... aš tikiuosi, kad teisingai. Kitą kartą tai galėtų būti didelė klaida - velniška klaida.

- Ar galite atsakyti man bent į vieną klausimą?

- Ką gi, iš pradžių turiu jį išgirsti, o tada pažiūrėsime.

- Iš kur jūs sužinojote apie tą vietą? - šis klausimas iškilo Luisui grįžtant drauge su įtarimu, kad Džadas pats turi mikmakų kraujo. Tiesa, senis nė trupučio nebuvo panašus į indėną; sprendžiant iš jo išvaizdos, visi Džado protėviai turėjo būti šimtaprocentiniai anglai.

- Iš Stenio B., - kiek nustebęs atsakė Džadas.

- Jis tiesiog ėmė ir papasakojo jums?

- Ne, - papurtė galvą senis. - Tai ne tokia vieta, apie kurią galima tiesiog imti ir papasakoti. Aš palaidojau ten savo šunį Spotą, kai man buvo dešimt metų. Vydamasis triušį, Spotas užlėkė ant kažkokios surūdijusios vielos. Į žaizdas pateko infekcija, ir jis pastipo.

Kažkas čia buvo negerai, kažkas nesiderino su tuo, ką Džadas minėjo anksčiau, bet Luisas buvo pernelyg pavargęs, kad laužytų sau dėl to galvą. Džadas daugiau nieko nesakė, tik žvelgė į Luisą savo neįskaitomomis seno žmogaus akimis.

- Labanakt, Džadai, - tarė Luisas.

- Labanakt.

Senis perėjo kelią, nešdamas ant peties savo kastuvą ir kirtiklį.

- Ačiū! - impulsyviai šūktelėjo Luisas.

Džadas neatsigręžė, tik kilstelėjo vieną ranką parodydamas, kad girdėjo.

Netikėtai name sučirškė telefonas.

Luisas bėgo, raukydamasis nuo stipraus skausmo šlaunyse ir nugaroje, bet kol įlėkė į šiltą virtuvę, telefonas spėjo nuskambėti šeštą ar septintą kartą ir nutilo kaip tik tada, kai Luisas uždėjo ranką ant ragelio. Jis vis tiek pakėlė ragelį ir atsiliepė, bet išgirdo tik pypsėjimą.

Tai skambino Reičelė, tarė sau Luisas. *Reikia jai perskambinti.*

Bet staiga jam pasirodė pernelyg sunku surinkti numerį, patūpčioti apie Reičelės motiną ar, dar blogiau, tėvą, mojuojantį savo čekių knygele, kol jį prileis prie žmonos... o paskui prie Elės. Elė, aišku, dar nemiegos, laikas Čikagoje skiriasi viena valanda. Ir ji paklaus, kaip gyvuoja Čerčas.

O, puikiai. Jis pateko po "Orinko" sunkvežimiu. Jokia kita mašina neįneštų tiek dramatizmo, jei supranti, ką noriu pasakyti. Nesupranti? Na, nieko tokio. Žodžiu, sunkvežimis partrenkė Čerčą, bet nė trupučio nesudarkė jo kūno. Mudu su Džadu užkasėme jį senojoje mikmakų laidojimo žemėje - tai tam tikras Naminių Gyvūlėlių Kapynių pratęsimas, jei supranti, ką turiu galvoje. Smagiai pasivaikščiojome, pupa. Aš kada nors nusivesiu tave tenai. Mudu padėsime gėlių ant Čerčo kapo, tai yra, ant piramidės. Nusivesiu, kai pelkė užšals ir lokiai užmigs žiemos miegu.

Luisas pakabino telefono ragelį, nuėjo prie kriauklės ir pripildė ją karšto vandens. Tada nusivilko marškinius ir išsiskalbė juos. Nepaisant šalčio, jis suprakaitavo kaip kiaulė. O ir dvokė visai kaip kiaulė.

Šaldytuve buvo dar truputis virtos mėsos. Luisas supjaustė ją griežinėliais, išdėliojo juos ant juodos duonos riekės ir pridėjo dar du storus svogūno griežinėlius. Minutėlę pasigrožėjęs savo kūriniu, Luisas palaistė jį ketčupu ir užvožė ant viršaus dar vieną duonos riekę. Jei Reičelė ir Elė dabar jį matytų, jos pasibjaurėjusios surauktų nosis - fui.

Ką gi, jūs praleidote progą, mielosios ponios, nepaprastai patenkintas pagalvojo Luisas ir keliais kąsniais prarijo savo sumuštinį. Buvo labai skanu. *Konfucijus sakė: "Kas dvokia kaip kiaulė, valgo kaip vilkas",* tarė sau jis ir nusišypsojo. Užgėręs sumuštinį keliais dideliais pieno gurkšniais tiesiai iš pakelio, - dar vienas įprotis, kurį Reičelė griežtai smerkė, - Luisas užlipo į

antrą aukštą, nusirengė ir atsigulė, net neišsivalęs dantų. Visi skausmai ir diegliai kūne susiliejo į bendrą netgi raminantį tvinkčiojimą.

Laikrodis gulėjo ten, kur Luisas jį paliko, ir rodė dešimt minučių po devynių. Tiesiog neįtikėtina.

Luisas išjungė šviesą, apsivertė ant šono ir užmigo.

Jis pabudo kažkur po trijų nakties ir nušlepsėjo į tualetą. Šlapindamasis ir markstydamasis kaip pelėda nuo ryškios baltos vonios šviesos, Luisas staiga suprato, kodėl jam kilo įtarimas, jog Džadas meluoja. Jam tarsi prašvito akys - nesutapimas buvo toks pat akivaizdus kaip dvi kažkokio daikto pusės, nesuklijuotos palei kraštus, o uždėtos viena ant kitos ir perrištos.

Šįvakar Džadas sakė, kad jo šuva nudvėsė, kai jam buvo dešimt metų - mirė nuo infekcijos, susidraskęs į spygliuotą vielą. Bet tą vėlyvos vasaros dieną, kai Kridai visa šeima buvo nuėję pažiūrėti Gyvūlėlių Kapynių, Džadas minėjo, kad jo šuva pastipo nuo senatvės ir buvo palaidotas ten. Senis net parodė antkapį, nors užrašas per ilgus metus buvo nusitrynęs.

Luisas nuleido vandenį, išjungė šviesą ir grįžo į lovą. Kažkas čia dar buvo negerai... Po akimirkos jis suprato ir antrą nesutapimą. Džadas gimė pirmais šio amžiaus metais, anąsyk Naminių Gyvūlėlių Kapynėse jis sakė, kad jo šuo mirė pirmaisiais Didžiojo Karo metais. Vadinasi, tai atsitiko, kai Džadui buvo keturiolika, jei jis turėjo galvoje tikrąją karo pradžią Europoje. Arba septyniolika, jei kalbėjo apie metus, kai į karą įsijungė Amerika.

Tačiau šįvakar Džadas sakė, kad Spotas pastipo, kai pačiam Džadui buvo dešimt.

Na, bet jis jau senas, o seniai dažnai susipainioja savo prisiminimuose, sunerimęs ėmė svarstyti Luisas. *Džadas pats prisipažino, kad pradeda užmiršti vardus ir adresus, nors anksčiau lengvai juos įsidėmėdavo. Arba kad iš ryto atsikėlęs nebeprisimena, ką iš vakaro planavo veikti. Turint galvoje Džado amžių, jis vis tiek atrodo dar velniškai gerai... Būtų netikslu sakyti, kad jis nuseno; tiesiog užsimiršta, štai ir viskas. Nieko keisto, kad žmogus neprisimena, kada nudvėsė jo šuo, jei tai buvo prieš septyniasdešimt metų. Arba kad užmiršta šuns mirties aplinkybes. Liaukis galvojęs apie tai, Luisai.* Bet jis dar ilgai negalėjo užmigti, tik gulėjo vienas tuščiuose namuose ir klausėsi, kaip švilpauja vėjas apie pakraigę.

Pagaliau Luisas užsnūdo, matyt, nė pats nepastebėjęs kada. Tikriausiai taip ir buvo, nes pro miegus jam pasivaideno, kad girdi lėtą basų kojų šlepsėjimą laiptuose ir kad jis pagalvojo: *Palik mane ramybėje, Paskou, palik mane ramybėje; kas padaryta, tas padaryta, o kas mirė, tas mirė.* Ir tada žingsniai nutolo.

Nors iki metų pabaigos Kridų namuose nutiko dar daug nepaaiškinamų dalykų, Paskou šmėkla daugiau nepepasirodė Luisui - nei sapne, nei realybėje.

23

Jis atsibudo kitą rytą devintą valandą. Skaisti saulė plieskė pro rytinius miegamojo langus. Skambėjo telefonas. Luisas ištiesė ranką ir čiupo ragelį.

- Alio?

- Labas! - atsiliepė Reičelė. - Gal pažadinau? Tikiuosi, kad taip.

- Aišku, pažadinai, kale tu, - šypsodamasis atsakė Luisas.

- Ooo, kas per žodžiai, senas bjaurus loky, - tarė Reičelė. - Aš skambinau tau vakar vakare. Buvai pas Džadą?

Luisas dvejojo tik nežymią sekundės dalį.

- Taip, - atsakė jis. - Gurkšnojome alų. Norma buvo išvažiavusi į kažkokią šventinę vakarienę. Aš norėjau tau paskambinti, bet... pati žinai.

Jie truputėlį pasišnekučiavo. Reičelė išklojo naujienas apie savo šeimą, be kurių Luisas būtų puikiai apsiėjęs. Tačiau sužinojęs, kad Irvino Goldmeno plikė vis labiau plečiasi, jis vis dėlto pajuto šiokį tokį pasitenkinimą.

- Nori pasikalbėti su Geidžu? - paklausė Reičelė.

Luisas nusišypsojo.

- Aišku, noriu. Tik neleisk jam pakabinti ragelį kaip anąsyk. - Kurį laiką kitame linijos gale trinkčiojo ir šlamėjo. Luisas neaiškiai girdėjo, kaip Reičelė įkalbinėja Geidžą pasakyti “Labas, tėte”.

Pagaliau mažylis tarė:

- Labas, tėte.

- Labas, Geidžai, - linksmai atsakė Luisas. - Kaip gyvuoji? Kaip sekasi? Gal vėl apvertei senelio pypkių rinkinį? Tikiuosi, kad taip. Galbūt šįkart tau pavyks sudoroti ir jo pašto ženklų kolekciją.

Geidžas patenkintas čiauškėjo maždaug pusę minutės. Iš jo šveplavimo bei balbatavimo jau galėjai išskirti ir vieną kitą suprantamą žodį: mama, Elė, močiutė, senelis, šūdas ir panašiai (Luisas susižavėjo pastebėjęs, kad dalį žodžių jo sūnus taria su tobulu jankio akcentu). Vaiko žodynas greitai plėtėsi.

Pagaliau Reičelė atėmė iš Geidžo telefono ragelį, tuo sukeldama audringą mažylio nepasitenkinimą. Luisas lengviau atsikvėpė. Jis mylėjo savo sūnų ir beprotiškai ilgėjosi jo, bet kalbėtis su vaiku, kuriam dar nėra dvejų metų, tai tas pats, kas žaisti kortomis su lunatiku: kortos nuolat kažkur dingsta, o kartais tu atsikvošėji sėdįs nugara į savo partnerį.

- O kaip tau sekasi? - paklausė Reičelė.

- Gerai, - atsakė Luisas, šįsyk nė akimirkos nedvejodamas. Jis jau peržengė ribą, kai žmona paklausė, ar vakar vakare jis buvo pas Džadą, ir jis atsakė, kad taip, buvo. Luisas tarsi vėl išgirdo Džadą sakant: *Vyro širdies žemė akmenuota, Luisai... vyras augina, ką gali... ir saugo tai.* - Na... kalbant atvirai, nuobodoka. Trūksta jūsų.

- Ar tik nenori pasakyti, kad nesidžiaugi, gavęs pailsėti nuo mūsų?

- Aišku, ramybė - tai puiku, - sutiko Luisas. - Ką ir kalbėti. Bet maždaug po dvidešimt keturių valandų ji ima nusibosti.

- Ar aš galiu pasišnekėti su tėveliu? - pasigirdo Elės balsas.

- Luisai? Elė atėjo.

- Gerai, duok ją šen.

Luisas plepėjo su Ele apie penkias minutes. Mergaitė papasakojo, kad močiutė nupirko jai lėlę, kad ji buvo nuėjusi su seneliu į tvartus ("Bet kaip tie gyvuliai dvokia, tėveli!" - pasibaisėjo Elė, ir Luisas pagalvojo: *Tavo senelis taip pat ne rožėmis kvepia, pupa*), ir kaip ji padėjo kepti duoną, ir kaip Geidžas pabėgo nuo mamos, kai ta keitė jam kelnes; Geidžas nulėkė koridoriumi ir įšoko tiesiai į senelio kabinetą (*Šaunuolis, Geidžai!* mintyse pagyrė Luisas sūnų, plačiai nusišypsodamas).

Luisas jau manė, kad pavyks išsisukti - bent jau šįsyk - ir ketino paprašyti Elės, kad vėl pakviestų mamą, nes jis nori atsisveikinti. Bet kaip tik tą akimirką mergaitė paklausė:

- O kaip Čerčas, tėveli? Ar jis manęs pasiilgo?

Šypsena dingo iš Luiso veido. Bet jis atsakė neužsikirsdamas, tik galbūt perdėtai nerūpestingai:

- Čerčas jaučiasi kuo puikiausiai. Vakar vakare pašėriau jį jautienos likučiais, o paskui išleidau laukan. Šįryt jo dar nemačiau, bet aš ką tik pabudau.

Oho, tu galėjai tapti įžymiu galvažudžiu, Luisai - tu ramus kaip agurkas. Daktare Kridai, kada jūs paskutinį sykį matėte nukentėjusįjį? Jis grįžo vakarieniauti. Suvalgė lėkštę jautienos. Ir nuo to karto aš jo daugiau nemačiau.

- Gerai, pabučiuok jį už mane.

- Dar ko, pati ir bučiuok savo katiną, - atšovė Luisas.

Elė nusijuokė.

- Nori dar pasikalbėti su mama, tėveli?

- Žinoma. Perduok jai ragelį.

Tuo viskas ir baigėsi. Luisas dar porą minučių pasišnekučiavo su Reičele. Čerčo daugiau neminėjo. Paskui jiedu su žmona apsikeitė trumpais "Myliu tave", ir Luisas padėjo ragelį.

- Štai taip, - pareiškė jis tuščiam saulėtam kambariui. Ir galbūt blogiausia buvo tai, kad Luisas nė trupučio nesijautė kaltas ar sutrikęs.

24

Apie pusę dešimtos paskambino Stivas Mastertonas ir pasiūlė Luisui atvažiuoti į universitetą pažaisti tenisą - salė tuščia, linksmai pranešė jis, galima žaisti kad ir visą dieną.

Luisas suprato jo džiaugsmą - kai universitete vykdavo paskaitos, eilės į teniso kortus tekdavo laukti porą dienų. Tačiau jis vis tiek atsisakė teisindamasis, kad nori padirbėti prie straipsnio vienam medicinos žurnalui.

- Tikrai nenori? - nustebo Stivas. - Bet juk pats žinai, kad darbas be jokios pertraukos gali pakenkti smegenims.

- Paskambink vėliau, - paprašė Luisas. - Gal tada jau galėsiu.

Stivas prižadėjo paskambinti ir padėjo ragelį. Šįsyk Luisas tik iš dalies sumelavo. Jis iš tiesų ketino padirbėti prie straipsnio apie užkrečiamų ligų, tokių, kaip vėjaraupiai ir mononukleozė, gydymą mokslo įstaigų ligoninių sąlygomis. Bet Luisas nutylėjo pagrindinę savo atsisakymo priežastį: jam siaubingai gėlė visą kūną. Tai paaiškėjo, kai tik jis baigė kalbėtis telefonu su

Reičele ir nuėjo į vonią išsivalyti dantų. Nugaros raumenis varstė ir raižė, pečius maudė nuo katino nešimo tame prakeiktame maiše, o kojų sausgyslės buvo pertemptos kaip gitaros stygos, jei jas derintum trim oktavom aukščiau negu įprasta. *Viešpatie,* pagalvojo Luisas, *o tu dar kaip paskutinis kvailys tikėjais, kad jausies normaliai.* Na ir keistai jis atrodytų, jei pabandytų žaisti su Stivu - šlubčiotų po aikštelę kaip artrito susuktas senis.

Beje, kalbant apie senius: Luisui dar daug kas liko neaišku apie vakarykštį žygį į mišką. Jis ėjo sau žmogum, kuriam netrukus sukaks aštuoniasdešimt penkeri. Ir vargu ar Džadas šiandien jautėsi taip prastai, kaip jis.

Luisas pusantros valandos plušėjo prie straipsnio, bet darbas nesisekė. Tuštuma bei tyla namuose ėmė jį nervinti, tad galiausiai Luisas sukrovė savo popierius ant lentynos virš rašomosios mašinėlės, užsivilko striukę, išėjo iš namų ir perkirto kelią.

Džado ir Normos nebuvo namie, bet jis pamatė prie verandos durų prismeigtą voką su savo vardu. Luisas nusegė jį ir atvertė pusiau perlenktą popieriaus lapą.

"Luisai,

Mudu su žmona išvažiavome į Baksportą apsipirkti ir žvilgtelėti į indaują Prekybos Centre, kurią Norma nusižiūrėjo gal jau prieš šimtą metų. Tikriausiai pasiliksime priešpiečiams pas Makleodus ir grįšime gerokai popiet. Jei norėsi, užsuk vakare pagurkšnoti alaus.

Tavo šeima yra tavo šeima. Nenoriu kištis į tavo reikalus. Bet jei Elė būtų mano duktė, aš neskubėčiau sakyti jai, kad katinas pateko po mašina - kam gadinti vaikui atostogas?

Beje, Luisai, patariu tau per daug neaušinti burnos apie tai, ką mes darėme vakar vakare - bent jau ne Šiaurės Ladlou apylinkėse. Čia yra ir daugiau žmonių, žinančių apie senąsias mikmakų kapines. Kai kurie miestelio gyventojai yra palaidoję ten savo gyvulius... tai tarsi antroji Naminių Gyvūlėlių Kapynių dalis. Gali tikėti, gali netikėti, bet ten palaidotas netgi vienas bulius! Senasis Zakas Makgovernas, gyvenęs prie Stakpoulo kelio, 1967 ar 1968 metais užkasė mikmakų laidojimo žemėje savo premijuotąjį bulių Hanratį. Cha cha! Jis papasakojo man, kaip kartu su savo dviem sūnumis nutempė tenai jautį, ir aš kvatojau taip, kad vos neperplyšau pusiau! Bet čionykščiai žmonės nemėgsta kalbėti apie tą vietą ir nenori, kad tie, kuriuos jie laiko "pašaliečiais", žinotų apie ją. Ir ne tik todėl, kad kai kurių

senų prietarų šaknys glūdi trijų šimtų metų senumo praeityje. Supranti, vietiniai savaip tiki tais prietarais ir mano, kad "pašalietis" ims juoktis iš jų. Ar tau tai atrodo kvaila? Man atrodo, bet taip jau yra. Tad padaryk man paslaugą ir neprasitark niekam, gerai?

Mes dar pasikalbėsime apie tai, galbūt netgi šįvakar, ir iki to laiko tau paaiškės daugiau. Kol kas noriu pasakyti tik tiek, kad tu gali didžiuotis savo vakarykščiu darbu.

Džadas

P.S. Norma nežino, apie ką šis raštelis - aš jai pasakiau ką kita. Jeigu tu nieko prieš, aš ir toliau jai nieko nesakysiu. Per penkiasdešimt aštuonerius mūsų santuokos metus aš ne vieną kartą sumelavau Normai. Manau, kad daugelis vyrų apgaudinėja savo žmonas, tačiau dauguma jų galės išpažinti tą melą Dievo akivaizdoje, nevengdami Aukščiausiojo žvilgsnio.

Ką gi, ateik šįvakar, paplepėsime.

Džadas"

Luisas stovėjo ant viršutinio Džado ir Normos verandos laiptelio - pati veranda dabar buvo tuščia, patogūs ratano medžio baldai sukrauti laukė pavasario - ir raukėsi, iš naujo skaitinėdamas Džado raštelį. Nesakyti Elei, kad jos katinas žuvo - jis ir nepasakė. Ten palaidota ir daugiau gyvūnų? Prietarų šaknys glūdi trijų šimtų metų senumo praeityje?

... iki to laiko tau paaiškės daugiau.

Luisas bakstelėjo pirštu į šią eilutę ir pirmą kartą pamėgino susimąstyti apie tai, ką gi jie su Džadu padarė praėjusią naktį. Vakarykštis žygis jau ėmė blukti jo atmintyje, kaip tai būna su sapnais ar veiksmais, atliekamais veikiant narkotikams. Luisas dar prisiminė, kaip lipo per išlaužą, prisiminė keistą baltą švytėjimą pelkėje ir tai, kad ten buvo dešimčia ar dvidešimčia laipsnių šilčiau. Bet prisiminė tik taip, kaip pokalbį su anestezuotoju prieš pat atsijungimą.

... Manau, kad daugelis vyrų apgaudinėja savo žmonas....

Žmonas ir dukteris, mintyse pridūrė Luisas. Kaip keista: Džadas tarytum žinojo, ką šįryt Luisas pasakė telefonu ir ką galvojo.

Luisas lėtai sulankstė raštelį, kuris buvo parašytas ant liniuoto popieriaus lapo, tarsi išplėšto iš mokyklinio sąsiuvinio. Tada įdėjo jį atgal į voką, įsikišo į kišenę ir nupėdino per kelią namo.

25

Čerčas grįžo apie pirmą valandą dienos kaip katinas iš vaikiško eilėraštuko. Luisas tuo metu buvo garaže, kur jau šešias savaites meistravo gan pretenzingas lentynas; jis norėjo sustatyti ten visus pavojingus daiktus, paprastai laikomus garažuose - tokius kaip flakonai su skysčiu langams plauti, antifrizo buteliai ir aštrūs įrankiai. Tada Geidžas tikrai jų nepasiektų. Jis kaip tik kalė vinį, kai Čerčas įžengė vidun, aukštai iškėlęs uodegą. Luisas neišmetė plaktuko ir netaukštelėjo sau per pirštą. Tik širdis virptelėjo krūtinėje - net ne pašoko, o tik virptelėjo. Pilve tarytum karšta viela sužėrėjo ir iškart užgeso - kaip elektros lemputės siūlelis, kuris staiga nušvinta pernelyg ryškiai ir perdega. Vėliau Luisas prisipažino sau, kad visą penktadienio rytą po Padėkos dienos tarsi laukė Čerčo sugrįžtant. Tarsi kažkur gūdžiausioje pasąmonės gelmėje iš pat pradžių žinojo, kuo baigsis juodviejų su Džadu naktinis žygis į mikmakų laidojimo žemę.

Luisas atsargiai padėjo plaktuką, išspjovė sau ant delno vinis, kurias laikė suspaudęs lūpomis, ir susimetė jas į darbinės prijuostės kišenę. Tada priėjo prie katino ir pakėlė jį ant rankų.

Gyvas svoris, pagalvojo Luisas kažkaip liguistai apsidžiaugęs. *Jis sveria tiek, kiek ir prieš mirtį. Tai gyvas svoris. Maiše jis buvo sunkesnis. Negyvas jis buvo sunkesnis.*

Šįkart širdis smarkiau virptelėjo, - beveik pašoko, - ir garažas tarytum susiūbavo akyse.

Čerčas suglaudė ausis, bet leidosi paimamas ant rankų. Luisas išsinešė jį į saulės šviesą ir atsisėdo ant užpakalinių laiptelių. Tada katinas pabandė ištrūkti, bet Luisas paglostė jį ir pasitupdė ant kelių. Dabar jo širdis drebėjo be perstojo.

Luisas atsargiai sukišo pirštus į tankų kailį Čerčo pakaklėje. Jis gerai prisiminė, kad vakar Čerčo galva tabalavo ant sulaužyto kaklo. Dabar toje vietoje pirštai užčiuopė tik tvirtą raumenį ir sausgyslę. Luisas pakėlė katiną ir atidžiai pažvelgė jam į snukį. Tai, ką jis ten pamatė, privertė jį tučtuojau numesti Čerčą ant žolės, stipriai užmerkti akis ir užsidengti ranka veidą. Dabar visas pasaulis ėmė suktis, galva svaigo, pykino - toks jausmas būna ilgų išgertuvių gale prieš pat pradedant vemti.

Ant Čerčo snukio tamsavo sukrešėjęs kraujas, o tarp ilgų ūsų matėsi užstrigusios žalios kruopelytės. Nuo plastikinio maišo.

Mes dar pasišnekėsime apie tai. Iki to laiko tau paaiškės daugiau...

O Viešpatie, Luisui jau paiškėjo kur kas daugiau, negu jam norėjosi.

Tik duokite man galimybę, šmėkštelėjo mintis, ir aš išsiaiškinsiu tiek, kad atsidursiu artimiausiame beprotnamyje.

Luisas įleido Čerčą vidun, paėmė jo žydrą dubenėlį ir atidarė skardinėlę su maistu katėms. Kol jis šaukštu krovė į dubenį pilkšvai rudą košę, Čerčas garsiai murkė ir glaustėsi Luisui apie kojas. Nuo katino prisilietimo oda ėjo pagaugais, ir Luisui teko smarkiai sukąsti dantis, kad nenuspirtų Čerčo šalin. Katino kailis kažkodėl atrodė pernelyg glotnus, pernelyg tankus - vienu žodžiu, atgrasus. Luisas pagalvojo, kad nieko nebus nuostabaus, jeigu jis daugiau niekuomet gyvenime neprisilies prie Čerčo.

Kai jis pasilenkęs pastatė dubenėlį ant grindų, Čerčas pro pat jį prasmuko prie maisto, ir Luisas užuodė prarūgusios žemės tvaiką - tarytum katino kailis būtų jo prisigėręs.

Luisas atsitraukė ir ėmė stebėti, kaip Čerčas ėda. Katinas garsiai čepsėjo - argi anksčiau jis čepsėdavo ėsdamas? Gal ir čepsėdavo, tik Luisas to nepastebėdavo. Na, bet šiaip ar taip, garsas buvo nemalonus. Fui, pasakytų Elė.

Luisas staiga apsisuko ir žengė prie laiptų. Pradėjęs lipti normaliais žingsniais, antrojo aukšto koridorių pasiekė bėgte. Ten jis nusirengė visus drabužius ir sumetė juos į skalbinių vamzdį, nors iš ryto buvo persirengęs švariai, įskaitant ir apatinius. Paskui pripildė vonią tokio karšto vandens, kokį tik galėjo ištverti, ir pasinėrė į jį.

Garai apgaubė Luisą. Netrukus jis pajuto, kaip atsipalaiduoja raumenys, veikiami karšto vandens. Panašiai vonia veikė ir jo galvą. Kai vanduo ėmė aušti, Luisas buvo gerokai apsnūdęs ir jautėsi visai neblogai.

Čerčas grįžo visai kaip tas katinas iš vaikiško eilėraštuko... na ir kas čia tokio.

Tiesiog įvyko nesusipratimas. Argi jis pats vakar vakare nepagalvojo, kad Čerčas atrodo pernelyg sveikai ir gražiai gyvuliui, patekusiam po mašina?

Prisimink šunis ir kates, kuriuos matei pervažiuotus keliuose, tarė sau Luisas. *Kūnai suploti, viduriai išvirtę. Spalvota fotografija, kaip sako Ludonas Vainraitas toje dainoje apie negyvą skunsą.*

Dabar viskas aišku. Mašinai nubloškus Čerčą ant vejos, jis neteko sąmonės. Katinas, kurį Luisas su Džadu nunešė į senąsias mikmakų kapines, buvo tik apkvaišęs, o ne miręs. Juk yra net priežodis, kad katė turi devynis gyvenimus. Ačiū Dievui, kad Luisas nieko nepasakė dukteriai! Elė neturi žinoti, kad Čerčas buvo taip arti mirties.

Kraujas ant snukio ir pasmakrėje... ir perkreiptas kaklas...

Bet Luisas juk gydytojas, o ne veterinaras. Jis klaidingai nustatė diagnozę, štai ir viskas. Aplinkybės toli gražu nebuvo palankios tam, kad Luisas galėtų atidžiai apžiūrėti gyvulėlį. Jis tupėjo ant Džado vejos, jau temo, o temperatūra siekė vos dvidešimt lapsnių. Be to, jis mūvėjo pirštines. Tai galėjo...

Ant plytelėmis išklijuotos vonios sienos iškilo kreivas išskydęs šešėlis, primenantis mažo drakono ar kokios nors pabaisiškos gyvatės galvą. Kažkas lengvai slystelėjo nuogu Luiso pečiu. Luisas pašoko, ištėkšdamas vandens fontaną ant kilimėlio, ir atsigręžė, tuo pat metu traukdamasis atbulas. Į jį žvelgė drumstos, gelsvai žalios dukters katino akys.

Čerčas tupėjo ant klozeto dangčio ir lingavo pirmyn atgal kaip girtas. Luisas įsistebeilijo į jį, vos nulaikydamas riksmą už sukąstų dantų, visu kūnu šiurpdamas iš netikėtumo. Čerčas niekada gyvenime šitaip nedarydavo - niekada nesiūbuodavo lyg gyvatė, bandanti užhipnotizuoti auką. Nei prieš kastravimą, nei po jo. Luisas iš pradžių net pagalvojo, - pirmą ir paskutinį kartą, - kad gal tai visai ne Čerčas, o kažkoks kitas katinas, panašus į Elės katiną, atsitiktinai užklydęs į garažą, kai Luisas kabino ten lentynas; o tikrasis Čerčas guli miškų glūdumoje, palaidotas po akmenų piramide. Bet kailiukas visai toks pat... ir viena ausis įplėšta... ir letena, kuri atrodė tarsi apkramtyta. Elė privėrė tą leteną durimis, kai Kridai gyveno mažame Čikagos priemiesčio namelyje - Čerčas tada dar buvo mažas kačiukas.

Taip, be abejonės, tai buvo Čerčas.

- Nešdinkis iš čia! - kimiai prašvokštė Luisas.

Čerčas dar akimirką paspoksojo - Viešpatie, jo akys buvo kitokios, kažkokios kitokios - ir nušoko nuo klozeto. Jis plumptelėjo ant grindų be jokios katinams būdingos gracijos, užpakalinėmis kojomis užkliudydamas vonios kraštą, ir išėjo.

Ne "jis", o "belytis padaras". Neužmirkš, Čerčas išromytas.

Luisas išlipo iš vonios ir greitai apsišluostė. Jis buvo jau nusiskutęs ir kaip tik baigė rengtis, kai suskambo telefonas. Tuščiame name garsas nuskambėjo nemaloniai šaižiai. Luisas staigiai apsigręžė, išplėtęs akis, nejučia keldamas rankas. Paskui lėtai jas nuleido. Širdis šokinėjo krūtinėje. Adrenalinas plūdo į raumenis.

Skambino Stivas Mastertonas - vėl dėl teniso. Luisas sutiko po valandos susitikti su juo universiteto sporto salėje. Luisas tikrai negalėjo tuščiai gaišti laiką ir tikrai neturėjo nė menkiausio noro žaisti tenisą, bet jis norėjo išeiti iš namų. Išeiti kuo toliau nuo šito katino, šito keisto katino, kuriam visai nederėjo čia būti.

Luisas paskubomis susikimšo marškinius į kelnes, įsimetė į sportinį krepšį šortus, marškinėlius bei rankšluostį ir nubėgo laiptais žemyn.

Čerčas tysojo ant ketvirtos pakopos nuo apačios. Luisas užkliuvo už jo ir vos nenudardėjo nuo laiptų, bet, laimei, laiku spėjo nusitverti turėklų.

Jis stabtelėjo laiptų apačioje, sunkiai gaudydamas kvapą. Širdis daužėsi kaip pašėlusi, adrenalinas čaižė kūną.

Čerčas atsistojo, pasiràžė ir tarytum... nusišypsojo jam.

Luisas išėjo iš namų. Jis žinojo, kad reikėtų išleisti katiną laukan, bet nepadarė šito. Dabar jis tikrai neprisivertė prisiliesti prie Čerčo.

26

Džadas prisidegė cigaretę paprastu virtuviniu degtuku, papurtęs užgesino jį ir įmetė į skardinę peleninę su vos įskaitomu užrašu "Džimas Bimas" ant dugno.

- Taip, tai Stenlis Bušardas papasakojo man apie tą vietą, - pratarė senis ir susimąstęs vėl nutilo.

Beveik nepaliestos alaus stiklinės stovėjo priešais juos ant sena klijuote užtiesto virtuvinio stalo. Aliejaus butelis, atremtas į sieną už jų nugarų, triskart sugurgė ir nutilo. Luisas greitosiomis pavakarieniavo su Stivu - užkando sumuštinių su dešra ir sūriu visiškai ištuštėjusioje "Lokio irštvoje". Jis jau anksčiau patyrė, kad jei Meine paprašysi karštų sočių sumuštinių, įprastų Čikagoje, niekas nesupras, apie ką tu kalbi. Prašyk pačių paprasčiausių, ir tave aptarnaus. Šiek tiek užvalgius, ir Čerčo grįžimas nebe taip

gąsdino. Luisas juto, kad tai nėra taip jau blogai, bet vis tiek neskubėjo grįžti į tuščius, tamsius namus, kur - teko su tuo sutikti - galėjo aptikti Čerčą pačioje neįtikėtiniausioje vietoje.

Norma kurį laiką sėdėjo su jais, žiūrėjo televizorių ir siuvinėjo. Siuvinyje buvo pavaizduota saulė, besileidžianti už mažos kaimo koplytėlės; saulės fone juodavo kryžius ant koplytėlės stogo. Bus ką parduoti bažnytinėje kalėdinėje mugėje, paaiškino senutė. Reikšmingas reginys. Normos pirštai mikliai judėjo, durdami adatą į audinį ir traukdami ją kitoje metalinio rėmelio pusėje. Šįvakar jos artritas buvo beveik nepastebimas. Luiso manymu, už tai reikėjo dėkoti orui - buvo šalta, bet labai sausa. Norma visiškai atsigavo po ano širdies smūgio. Dabar, likus mažiau kaip dešimčiai savaičių iki tos dienos, kai insultas galutinai ją pribaigs, senutė atrodė ne tokia paliegusi ir netgi atjaunėjusi. Šįvakar Luisas net galėjo įsivaizduoti, kokia ji buvo jaunystėje.

Be ketvirčio dešimtą Norma išėjo, palinkėjusi juodviem labos nakties. Dabar Luisas sėdėjo su Džadu, kuris staiga nutilo ir, sakytum, tik sekė, kaip raitosi aukštyn cigaretės dūmai - tarsi vaikas, stebintis baltai raudonas spiralės vijas kirpėjo iškaboje.

- Stenis B., - tyliai priminė Luisas.

Džadas sumirksėjo ir atsikvošėjęs tęsė:

- O, taip. Visi žmonės Ladlou, o tikriausiai ir Baksporto, Oringtono bei Prospekto apylinkėse vadino jį tiesiog Steniu B. Kai pastipo mano šuo Spotas, - turiu galvoje 1910-uosius, kai jis pastipo pirmą kartą, - Stenis buvo jau visai nusenęs ir gerokai kvaištelėjęs. Šiuose kraštuose buvo ir daugiau žmonių, kurie žinojo apie mikmakų laidojimo žemę. Bet aš išgirdau apie ją iš Stenio B., o jis, savo ruožtu, iš savo tėvo. Visi jie buvo tikri Kanados prancūzų palikuonys.

Džadas nusijuokė ir nugėrė gurkšnį alaus.

- Kaip dabar girdžiu Stenį vograujant darkyta anglų kalba. Senis užtiko mane sėdintį už vežikų kiemo arklidžių, kurios kadaise stovėjo palei 15 plentą, - tik tada jis vadinosi tiesiog Bangoro-Baksporto kelias, - kaip tik toje vietoje, kur dabar "Orinko" gamykla. Spotas buvo dar gyvas, bet jau prie mirties, ir tėvas išsiuntė mane parnešti lesalo viščiukams, kuriuo prekiaudavo senis Jorkis. Mums to lesalo reikėjo kaip karvei varnėnų, bet aš supratau, kodėl jis mane išsiuntė.

- Jis ketino nušauti šunį?

- Tėvas žinojo, kaip aš myliu Spotą, todėl ir išsiuntė mane iš namų, kad nematyčiau, kaip jį nušaus. Aš paprašiau lesalo, ir kol senis Jorkis nuėjo man jo atnešti, prisėdau ant senos girnapusės už tvartų ir apsižliumbiau.

Džadas lėtai palingavo galva, vis dar šypsodamasis puse lūpų.

- Štai tada ir pasirodė Stenis B., - tęsė jis. - Pusė miestelio gyventojų tikėjo, kad jis nepavojingai pamišęs, kita pusė manė atvirkščiai. Stenio senelis devynioliktojo amžiaus pradžioje buvo garsus kailinių žvėrelių medžiotojas ir pirklys. Jis supirkinėdavo kailius visame krašte nuo Meritaimo iki Bangoro ir Derio, o kartais nukeliaudavo į pietus net iki Skovegano - taip bent jau aš girdėjau. Jis važinėdavo dideliu žaliamine oda aptrauktu vežimu kaip koks prekiautojas vaisiais. Visas vežimas buvo išpaišytas kryžiais, nes Stenio B. senelis buvo tikras krikščionis ir mėgdavo pamokslauti apie Prisikėlimą, kai pakankamai nusitašydavo - taip pasakojo Stenis B., o jis noriai šnekėdavo apie savo senelį. Tačiau jo vežime buvo pilna ir stabmeldiškų indėnų talismanų, nes jis tikėjo, kad visų genčių indėnai priklauso vienai didelei genčiai - prarastajai Izraelio tautai, kurią mini Biblija. Jis tvirtindavo tikįs, kad visi indėnai yra demonų apsėsti, tačiau jų burtai kažkokiu nesuprantamu būdu veikia, nes jie tuo pat metu yra ir krikščionys.

Stenio senelis supirkinėdavo kailius iš mikmakų ir gaudavo didelį pelną dar ilgai po to, kai kiti medžiotojai ir pirkliai nusivylė jais ar persikėlė toliau į vakarus. Mat jis prekiaudavo sąžiningai, be to, pasak Stenio, mokėjo mintinai visą Bibliją. O mikmakams patikdavo klausytis, kaip jis postringauja apie tai, ką jiems kalbėdavo juodaskverniai dar gerokai prieš pasirodant medžiotojams ir medkirčiams.

Džadas vėl nutilo. Luisas laukė.

- Mikmakai papasakojo Stenio B. seneliui apie savo kapines, kuriose jie daugiau nebelaidojo, nes Vendigo surūgino žemę, apie Mažojo Dievo Pelkę, laiptelius ir visa kita. Na, tą istoriją apie Vendigo mūsų laikais galima išgirsti visame šiauriniame krašte. Ji buvo reikalinga indėnams, kaip ir mums reikalingi kai kurie krikščioniški pasakojimai. Norma išvadintų mane bedieviu, jei dabar būtų čia, bet tai tiesa. Kartais, kai žiema užsitęsdavo ir pritrūkdavo maisto, kai kurie šiaurinių žemių indėnai pasitraukdavo į tam tikras blogas vietas, skirtas badavimui arba... kam kitam.

- Kanibalizmui?

Džadas gūžtelėjo pečiais.

- Galbūt. Galbūt jie išsirinkdavo iš savo tarpo vieną labiausiai nukaršusį bei paliegusį ir kurį laiką turėdavo ką valgyti. Ir sugalvodavo istoriją, kad Vendigo perėjęs per kaimą ar stovyklavietę, kol jie miegojo, ir palietęs juos. Buvo tikima, kad tas, kurį palietė Vendigo, pamėgsta savo paties gentainių mėsą.

Luisas linktelėjo.

- Tas pats, jei sakytų, jog taip daryti juos privertė šėtonas.

- Taigi. Spėju, kad tenykščiai mikmakai kaip tik tuo ir užsiiminėjo, o suvalgytųjų kaulus - vieno ar dviejų, o gal dešimties ar dvylikos, - laidojo savo kapinėse.

- O paskui nusprendė, kad žemė surūgo, - burbtelėjo Luisas.

- Tai štai, Stenis B. atėjo iš už arklidžių, tikriausiai ketindamas gurkštelėti iš savo butelio, - tęsė Džadas. - Buvo jau įkaušęs. Stenio senelis mirdamas paliko gal kokį milijoną dolerių, - taip žmonės sako, - o Stenis buvo paprasčiausias valkata. Jis paklausė manęs, kas atsitiko, ir aš jam pasipasakojau. Stenis pastebėjo, kad verkiau, ir pareiškė, kad viską dar galima pataisyti, jei tik aš būsiu drąsus ir tikrai to norėsiu.

Aš pasakiau, kad galiu bet ką atiduoti, kad tik atgaučiau Spotą, ir paklausiau, ar Stenis pažįsta veterinarą, galintį išgydyti mano šunį. "Aš nežinoti joks veterinaras, - atsakė Stenis. - Bet aš žinoti, kaip pagydyti tavo šuo, berniuk. Dabar bėgti namo ir sakyti tavo tėvelis, kad įkišti šuo į maišas, bet tu neužkasti jo, ne! Tu nutempti maišas į Naminių Gyvūlėlių Kapynės ir paslėpti prie didelė išlauža. Tada grįžti namo ir pasakyti, kad padaryta".

Aš paklausiau, kokia iš to bus nauda. Stenis liepė man naktį nemiegoti ir išeiti, kai jis mes akmenuką man į langą. "Tai bus vidurnaktis, berniuk; bet jeigu tu užmiršti Stenis B. ir užmigti, tai ir Stenis B. tave užmiršti. Tada sudie tavo šuo, tegu jis keliauti tiesiai į pragarą!"

Džadas dirstelėjo į Luisą ir užsirūkė dar vieną cigaretę.

- Viskas susiklostė taip, kaip ir sakė Stenis. Kai grįžau namo, tėvas pasakė paleidęs kulką Spotui į galvą, kad išgelbėtų jį nuo kančių. Man net nieko nereikėjo sakyti apie Naminių Gyvūlėlių Kapynes - tėvas pats paklausė, ar aš nemanau, kad Spotas norėtų būti palaidotas būtent ten. Atsakiau, kad tikriausiai norėtų, ir patraukiau į kapines, nešdamasis šunį maiše. Tėvas siūlėsi man padėti, bet aš atsisakiau prisiminęs, ką liepė Stenis.

Tą naktį ilgai gulėjau nemiegodamas - atrodė, jog praslinko amžinybė. Pats žinai, kaip vaikams prailgsta laukti. Man ėmė atrodyti, kad tuoj išauš

rytas, o laikrodis išmušė tik dešimtą ar vienuoliktą vakaro. Porą kartų buvau užsnūdęs, bet tuoj pat atsipeikėdavau. Tarsi kažkas purtė mane ir sakė: "Pabusk, Džadai! Pabusk!" Tarsi kažkas saugojo mane, kad neužmigčiau.

Luisas kilstelėjo antakius, išgirdęs tai, bet Džadas tik gūžtelėjo pečiais.

- Kai laikrodis pirmo aukšto prieškambaryje išmušė dvylika, aš atsikėliau ir apsirengęs atsisėdau ant lovos laukti. Pro langą švietė mėnesiena. Išmušė pusę pirmos, paskui pirmą, o Stenio kaip nėra, taip nėra. Na, galvoju, tas trenktas prancūzas visiškai užmiršo apie mane. Ir jau ketinau vėl nusivilkti drabužius, kai du akmenukai caktelėjo į langą, vos neišdaužadami stiklo. Vienas iš jų tikrai įskėlė rėmą, bet aš pastebėjau įskilimą tik kitą rytą, o mano mama - tik žiemą ir pamanė, kad tai šalčio darbas.

Aš paknopstom nulėkiau prie lango ir pravėriau jį. Lango rėmas drebėjo ir girgždėjo taip, kaip tik gali girgždėti, kai tu esi vaikas ir nori išsmukti iš namų po vidurnakčio...

Luisas nusijuokė, nors ir neprisiminė atvejo, kad pats vaikystėje būtų norėjęs išsigauti iš namų naktį. Tačiau jis neabejojo, kad jeigu būtų norėjęs, langas, niekada negirgždėjęs dienos metu, naktį tikrai būtų sugirgždėjęs.

- Na, išsigandęs tariau sau, tėvai tikriausiai pamanė, kad tai vagys bando įlįsti vidun. Bet kai širdis nustojo dunksėjusi, išgirdau, kad tėvas tebeknarkia miegamajame apačioje. Pažvelgiau laukan ir išvydau Stenį B.: jis stovėjo kieme užvertęs galvą aukštyn ir svyravo lyg vėtroje, nors nedvelkė nė menkiausias vėjelis. Vargu ar jis išvis būtų atėjęs, jei nebūtų pasiekęs tokio girtumo laipsnio, kai esi žvalus kaip viduriuojantis apuokas ir tau į viską nusispjauti. Ir Stenis kad užbaubs man - jis tikriausiai manė, kad šnibžda: "Tu lipti žemyn, berniuk, ar man lipti tave paimti?"

"Ššš!" - šnypščiu aš, mirtinai persigandęs, kad dabar tai jau tikrai tėvas pabus ir kaip niekad iškarš man kailį. "Ką sakai?" - baubia Stenis dar garsiau negu pirma.

Jeigu mano tėvų miegamojo langai būtų buvę kelio pusėje, visa užmačia būtų nuėjusi velniop, Luisai. Bet jie miegodavo tame kambaryje, kur dabar miegame mudu su Norma, o jo langai išeina į upę.

- Lažinuos, kad jūs tiesiog kūlvirsčia nulėkėte laiptais, - tarė Luisas. - Įpilti dar, Džadai? - Luisas jau dviem buteliais viršijo savo įprastinę alaus normą, bet šįvakar tai atrodė normalu. Šįvakar tai atrodė beveik privaloma.

- Įpilk. Žinai, kur laikau alų, - atsakė Džadas ir prisidegė naują cigaretę. Jis palaukė, kol Luisas vėl atsisėdo. - Ne, aš nieku gyvu nebūčiau išdrįsęs

leistis laiptais - jie ėjo pro tėvų kambarį. Kaip įstengdamas greičiau nusikeberiojau žemyn gebenės pinučiais.

Prisipažinsiu, man buvo truputį baugu, tačiau tada kur kas labiau bijojau savo tėvo, negu pasivaikščiojimo į Naminių Gyvūlėlių Kapynes su Steniu B.

Džadas užgesino cigaretę peleninėje.

- Mudu patraukėme tiesiai tenai. Pakeliui Stenis bent pustuzinį kartų pargriuvo. Jis buvo visai nusitašęs. Dvokė lyg išsimaudęs kukurūzinės kubile. O sykį vos nepasismeigė ant kastuvo koto - mat jis nešėsi kirtiklį ir kastuvą. Kai pagaliau pasiekėme Gyvūlėlių Kapynes, jau maniau, kad dabar senis įduos man įrankius, o pats pamiegos, kol aš kasiu duobę.

Tačiau jis, atvirkščiai, tik prablaivėjo ir pareiškė, kad dabar mes eisime į mišką už išlaužos, kur yra dar vienos kapinės. Aš pažvelgiau į išlaužą, paskui į Stenį, kuris buvo toks girtas, kad vos laikėsi ant kojų, ir paprieštaravau: “Tu neperlipsi per ją, Steni B., tik nusisuksi sau sprandą”.

Bet Stenis atkirto: “Aš nenusisukti, ir tu nenusisukti. Aš galėti eiti, ir tu galėti tempti savo šuo”. Ir jis neklydo. Jis perėjo per išlaužą taip, tarsi toji būtų buvusi glotni kaip šilkas, nė karto nežvilgtelėjęs sau po kojomis. O ir aš nesunkiai pertempiau Spotą, nors jis svėrė maždaug trisdešimt penkis svarus, o aš tik apie devyniasdešimt. Tačiau turiu prisipažinti, Luisai, kad kitą dieną aš buvau tikras sopulių maišas. O kaip tu šiandien jautiesi?

Luisas neatsakė, tik linktelėjo.

- Mes ėjome ir ėjome, - tęsė Džadas. - Man atrodė, kad šitaip žingsniuojame amžinai. Tais laikais miškai būdavo baugesni. Medžiuose klykaudavo kur kas daugiau paslaptingų paukščių. Po girią šmirinėdavo žvėrys. Daugiausia elniai, bet pasitaikydavo ir briedžių, taip pat lokių bei miškinių kačių. Po kurio laiko man ėmė lįsti į galvą kvaila mintis, kad senasis Stenis B. dingo, o aš seku paskui indėną, kuris tuoj atsisuks, ir aš išvysiu išsišiepusį juodaakį veidą, išpaišytą dvokiančiais dažais iš lokio taukų. Indėnas turės tomahauką, padarytą surišus uosio šaką ir skalūno nuolaužą žaliaminės odos diržu. Jis čiups mane už sprando ir nuplėš man plaukus - kartu su pakaušio oda. Stenis daugiau nebesvirduliavo ir nebegriuvinėjo. Jis ėjo lengvai ir tvirtai, iškėlęs galvą, ir tai tik stiprino mano kvailus įtarimus. Bet kai priėjome Mažojo Dievo Pelkę ir jis atsigręžė pasikalbėti su manimi, pamačiau, kad tai tikrai Stenis, ačiū Dievui. O nesvirduliavo jis todėl, kad buvo siaubingai persigandęs. Taip persigandęs, kad net prablaivėjo.

Stenis man pasakė tą patį, ką aš sakiau tau vakar - apie gagaras ir apie šv. Elmo ugnis, ir kad nereikia kreipti dėmesio į nieką, ką išgirsi ar pamatysi.

Svarbiausia, sakė Stenis, nešnekėti su niekuo, jei tave užkalbins. Ir mes leidomės per pelkę. Aš iš tiesų kažką pamačiau. Neketinu sakyti tau ką. Pasakysiu tik tiek, kad po to aš buvau ten dar kokius penkis kartus, bet nė sykio neregėjau nieko panašaus. Ir neberegėsiu, Luisai, nes vakarykštis mudviejų žygis į mikmakų laidojimo žemę man buvo paskutinis.

Juk aš netikiu šitais paistalais? klausė Luisas pats savęs - trys alaus buteliai įgalino jį visai rimtai šnekėtis su savimi. *Juk aš netikiu šiomis pasakomis apie senąprancūzą ir indėnų kapines, apie kažką, vardu Vendigo, ir atgyjančius po mirties gyvūnus, juk netikiu? Dėl Dievo, katinas buvo tik apsvaigęs, mašina partrenkė jį ir apsvaigino, štai ir viskas. O visa tai - tik iškvailėjusio senio svaičiojimai.*

Tačiau tai nebuvo svaičiojimai, ir Luisas tai puikiai žinojo; trys alaus buteliai negalėjo sunaikinti šito žinojimo, negalėtų ir trisdešimt trys.

Čerčas buvo negyvas, tai pirma. Dabar jis gyvas, tai antra. Jame atsirado kažkokių esminių pokyčių, *negerų* pokyčių, ir tai trečia. Kažkas atsitiko. Džadas tikėjo, kad atsimokėjo Luisui paslauga už paslaugą... bet tikriausiai mikmakų kapinių vaistai nebuvo nepriekaištingai geri vaistai. Luisas suprato iš senio akių, kad ir jis tai suvokia. Luisas prisiminė, ką vakar naktį pastebėjo - ar tik manė pastebėjęs - Džado akyse. Ta keista džiaugsminga kibirkštėlė. Tada jam dar šovė mintis, kad Džado sumanymas paimti Luisą ir Elės katiną į tą naktinį žygį nebuvo vien Džado sumanymas.

Jei ne jo, tai kieno? paklausė Luiso protas. Luisas nerado atsakymo, todėl paprasčiausiai išmetė iš galvos nemalonų klausimą.

- Aš užkasiau Spotą ir sukroviau piramidę, - monotoniškai tęsė pasakojimą Džadas. - Kol dirbau, Stenis B. užmigo. Man teko jį gerokai papurtyti, kol prižadinau. Bet kol nulipome tais keturiasdešimt keturiais laipteliais...

- Keturiasdešimt penkiais, - sumurmėjo Luisas.

- O taip, tikrai. Keturiasdešimt penkiais. Bet kol nulipome tais keturiasdešimt penkiais laipteliais, Stenis vėl žingsniavo taip tvirtai, lyg būtų visai blaivus. Mes grįžome atgal per pelkę ir mišką, perkopėme per išlaužą ir galiausiai perkirtę plentą atsidūrėme prie mano namų. Man atrodė, kad turėjo praeiti ne mažiau kaip dešimt valandų, tačiau tebebuvo naktis.

“Kas dabar bus?” - paklausiau aš Stenio B. “Dabar tu palaukti ir pamatyti, kas gali būti”, - atsakė Stenis ir nuėjo sau, vėl svirduliuodamas ir klupinėdamas. Tikriausiai tą naktį jis išmiegojo kur nors už arklidžių vežikų kieme. Vėliau likimas lėmė, kad mano šuva Spotas dviem metais pergyveno Stenį

B. Stenio kepenys visai sugedo ir apnuodijo jį. 1912 metų liepos 4 dieną du vaikiūkščiai rado jį ant kelio jau sumedėjusį.

Na, o aš tą naktį užlipau pinučiais atgal į kambarį, atsiguliau ir užmigau, vos tik padėjęs galvą ant pagalvės.

Kitą rytą pabudau tik prieš devynias. Mama kvietė mane. Tėvas dirbo geležinkelyje ir išėjo į darbą dar šeštą. - Džadas akimirkai susimąstė. - Mama ne visai kvietė mane, Luisai. Tiksliau pasakius, ji *klykė*.

Džadas nuėjo prie šaldytuvo, paėmė sau dar butelį "Miler" alaus ir atkimšo jį į stalčiaus rankeną, kyšančią žemiau duoninės ir tosterio. Palubėje kabančios lemputės šviesoje senio veidas atrodė geltonas, nikotino spalvos. Jis išgėrė pusę butelio, garsiai atsirūgo, kyštelėjo galvą į koridorių ir pažvelgė miegamojo pusėn, kur pūtė į akį Norma. Tada atsisuko į Luisą.

- Man sunku apie tai kalbėti, - prisipažino senis. - Aš daug metų nuolatos galvojau apie šį įvykį, tačiau niekada niekam nepasakojau. Kiti suprato, kas atsitiko, bet taip pat tylėjo. Kaip tylima apie seksą. Dabar aš pasakoju tau, Luisai, nes tavo katinas grįžo kitoks. Nenoriu pasakyti, kad jis grįžo pavojingas, tiesiog... kitoks. Ar jau pastebėjai tai?

Luisas pagalvojo apie tai, kaip Čerčas plumptelėjo nuo klozeto, užpakalinėmis kojomis užkliudydamas vonios šoną, pagalvojo apie drumzlinas akis, beveik - bet ne visai - kvailai spoksančias į jį.

Galų gale jis linktelėjo.

- Kai nusileidau žemyn, mano mama gūžėsi kampe tarp ledainės ir stalo. Ant grindų kūpsojo baltos medžiagos kalnas - užuolaidos, kurias ji ruošėsi pakabinti. Kamaros tarpduryje stovėjo Spotas, mano šuva. Jis buvo visas žemėtas, kojos aplipusios purvu. Kailis papilvėje taip pat buvo purvinas ir susivėlęs. Spotas paprasčiausiai stovėjo, - nei urzgė, nei ką, - paprasčiausiai stovėjo, tačiau buvo aišku, kad tai jis įvijo mamą į kampą, tyčia ar netyčia. Mama buvo mirtinai persigandusi. Nežinau, ką tu jautei savo tėvams, Luisai, bet gerai žinau, ką aš jaučiau saviškiams - aš be galo mylėjau juos abu. Suvokęs, kad padariau kažką, kas įvarė tiek baimės mano motinai, aš nepajutau jokio džiaugsmo, išvydęs Spotą gyvą. Atrodo, aš net nenustebau, jį pamatęs.

- Puikiai suprantu, - atsiliepė Luisas. - Kai šįryt pamačiau Čerčą, tiesiog... na, tai atrodė visai... - Luisas užsikirto. Visai natūralu - tokie žodžiai pirmiausia atėjo jam į galvą, bet jie buvo netikslūs. - Atrodė, lyg taip ir *turi būti*.

- Taip, - pritarė Džadas. Jis prisidegė naują cigaretę. Senio rankos vos pastebimai virpėjo. - Mama pamatė mane, atbėgusį vienais apatiniais, ir sušuko: "Pašerk savo šunį, Džadai! Tavo šuo alkanas, išvesk jį iš čia, kol jis nesutepė užuolaidų!"

- Taigi aš suieškojau šiokių tokių maisto likučių ir pašaukiau Spotą. Bet jis iš pradžių nėjo prie manęs, tarsi būtų nepažinęs savo vardo. Ir man net kilo mintis, kad tai visai ne Spotas, o kažkoks priklydęs šuo, tik panašus į Spotą...

- Taip! - šūktelėjo Luisas.

Džadas linktelėjo.

- Bet pašauktas dar porą kartų, šuva vis tik priėjo prie manęs. Tiksliau sakant, kažkaip keistai *šoktelėjo* prie manęs. O kai aš išviliojau Spotą į verandą, tegu mane pelkės, jeigu jis neatsitrenkė į durų staktą ir vos neparkrito. Tačiau maistą suėdė, tiesiog ryte prarijo. Per tą laiką aš atsitokėjau ir pagaliau suvokiau, kas gi atsitiko. Aš priklaupiau ant grindų ir apsikabinau Spotą. Buvau laimingas, kad jis vėl su manimi. Tada šuva lyžtelėjo man veidą...

Džadas krūptelėjo ir išgėrė savo alų iki dugno.

- Luisai, jo liežuvis buvo *šaltas*. Jausmas buvo toks, tarsi kas patrynė tau veidą negyva žuvimi.

Kurį laiką abu tylėjo. Paskui Luisas paklausė:

- O toliau?

- Kai Spotas baigė ėsti, aš atsinešiau iš galinio kiemo seną kubilą, kuriame mes jį maudydavome, ir gerai jį išprausiau. Spotas niekada nemėgo maudytis. Paprastai mums su tėvu tekdavo imtis jo dviese, ir viskas baigdavosi tuo, kad mūsų marškiniai ir kelnės kiaurai permirkdavo, tėvas keikdavosi, o Spotas atrodydavo lyg susigėdęs - savaip, šuniškai. Dažniausiai tuoj po maudynės jis išsivoliodavo purve ir nubėgęs nusipurtydavo tiesiai ant motinos padžiautų skalbinių. O ji plūsdavo mus abu ir grasindavo, kad atiduos kam nors tą šunį.

Bet tą dieną Spotas ramiai tupėjo kubile ir leidosi prausiamas. Jis net nekrutėjo. Man tai nepatiko. Jaučiausi taip, lyg maudyčiau mėsos gabalą. Baigęs paėmiau seną rankšluostį ir gerai nusausinau šuns kailį. Šluostydamas mačiau vietas, kur buvo įsikabinusi spygliuota viela - ten gaurai neaugo, ir šuns kūne liko tarsi kokios duobutės. Taip atrodo penkių ir daugiau metų senumo žaizdos.

Luisas linktelėjo. Savo praktikoje jis kelissyk matė tokias žaizdas, niekada pilnai neužsitraukiančias. Jų vaizdas primindavo Luisui kapų duobes ir tas dienas, kai jis dirbo pas savo dėdę Karlą - kapų duobėms užpilti taip pat niekada neužtenka žemių.

- O paskui aš pastebėjau dar vieną duobutę Spoto galvoje. Tik ten kailis ataugo - bolavo mažas šviesus apskritimas. Prie pat ausies.

- Ten, kur pataikė jūsų tėvo kulka, - suprato Luisas.

Džadas linktelėjo.

- Šūvis į galvą žmogui ar gyvuliui dar nereiškia tikros mirties, kaip kad daugelis mano, Džadai. Mažai kas iš tų, kurie ketina nusižudyti, žino, kad kulka gali atsimušti į kaukolę ir nukeliavusi puslankiu išlįsti kitoje galvos pusėje, taip ir neužkliudžiusi smegenų. Aš pats asmeniškai esu susidūręs su atveju, kai vyras, šovęs sau tiesiai virš dešiniosios ausies, numirė tik todėl, kad kulka, lanku apėjusi jo smegenis, perkirto kaklo veną kitoje galvos pusėje. Kulkos trajektorija priminė kaimo keliuką.

Džadas nusišypsojęs linktelėjo.

- Skaičiau kažką panašaus viename iš Normos laikraščių, "Star" ar "Enkvairer" - neprisimenu kuriame. Bet, Luisai, jeigu mano tėvas pasakė, kad Spotas nebegyvas, tai jis iš tiesų buvo nebegyvas.

- Žinoma, - sutiko Luisas. - Jeigu jūs tvirtinate, kad taip buvo, vadinasi būtent taip ir buvo.

- O ar tavo dukters katinas buvo miręs? - paklausė Džadas.

- Tada aš tuo neabejojau.

- Tu negalėjai apsirikti, Luisai. Tu juk gydytojas.

- Tai tas pats, jei sakytumėte: "Tu negalėjai apsirikti, Luisai, tu juk Dievas". Bet aš ne Dievas. Buvo tamsu...

- O taip, žinoma, buvo tamsu, ir katino galva tabalavo ant kaklo į visas puses. O kai tu jį kėlei, jo kūnas atitrūko nuo sušalusios žemės su tokiu garsu, lyg plėštum nuo laiško lipnią juostelę. Gyviems padarams taip nebūna. Sniegas tik tada netirpsta po kūnu, kai tas kūnas negyvas.

Laikrodis kitame kambaryje išmušė pusę vienuolikos.

- Ką pasakė jūsų tėvas, kai grįžo namo ir pamatė šunį? - paklausė Luisas.

- Aš buvau kieme prie vartų, laukiau jo nuduodamas, kad ritinėju rutuliukus. Jaučiausi taip, kaip visada, kai suprasdavau blogai pasielgęs ir už tai gausiąs pylos. Tėvas įžengė pro vartus apie aštuntą vakaro. Jis buvo su darbiniais drabužiais ir aukšta kepure... ar tau kada nors teko tokias matyti?

Luisas linktelėjo ir plaštaka prisidengė žiovulį.

- Ką gi, jau vėlu, - tarė Džadas, - metas baigti.

- Ne taip jau vėlu, - paprieštaravo Luisas. - Tiesiog aš šįvakar per daug išgėriau. Pasakokite toliau, Džadai, neskubėkite. Man labai įdomu.

- Mano tėvas turėjo seną skardinę dėželę, kurioje nešiodavosi į darbą pietus, - tęsė Džadas. - Jis įžengė pro vartus, mojuodamas tuščia dėžele ir kažką švilpaudamas. Jau temo, bet jis įžiūrėjo mane prieblandoje ir kaip visada šūktelėjo: "Sveikas, Džadkinsai!", o paskui: "Kur tavo..."

Ir štai tada iš tamsos išniro Spotas. Ne atbėgo, kaip paprastai, pasiruošęs iš džiaugsmo šokti ant tėvo, bet lėtai atbindzeno, vizgindamas uodegą. Tėvas išmetė dėželę ir ėmė trauktis atbulas. Tikriausiai jis būtų apsisukęs ir pabėgęs, jei nebūtų atsitrenkęs nugara į tvorą. Ten jis ir liko stovėti, be žodžių spoksodamas į šunį. O kai Spotas vis tik šoktelėjo ant jo, tėvas pagavo šunį už priekinių letenų ir palaikė iškėlęs - taip laikoma už rankų moteris, kai ketini su ja šokti. Jis ilgai žiūrėjo į Spotą, o paskui pasisuko į mane ir tarė: "Išmaudyk jį, Džadai. Jis dvokia žeme, kurioje tu jį palaidojai". Ir nuėjo į namą.

- Ir ką jūs tada darėte? - paklausė Luisas.

- Dar kartą išmaudžiau Spotą. Šuo ramiai tupėjo kubile ir nesipriešino. Kai nuėjau vidun, mama jau buvo atsigulusi, nors dar nebuvo devynių. Tėvas pasakė: "Mums reikia pasikalbėti, Džadkinsai". Aš atsisėdau priešais, ir jis pirmą kartą gyvenime prašneko su manim kaip su suaugusiu žmogumi. Nuo namo anapus kelio, kur dabar gyvenate jūs, vėjas nešė sausmedžio kvapą, o šalia mūsų pačių namo kvepėjo laukinės rožės. - Džadas Krendolas atsiduso. - Aš visada troškau, kad tėvas taip pasikalbėtų su manimi, bet tą vakarą nė kiek tuo nesidžiaugiau. Nė trupučio. Dabar, kai pasakoju visa tai tau, Luisai, jaučiuosi, tarsi žiūrėčiau į veidrodį, pakabintą priešais kitą veidrodį, ir matyčiau begalę savo atvaizdų, tolstančių veidrodžių koridoriumi. Kas žino, kiek sykių kartojosi manoji istorija? Istorija, kurioje niekas nesikeičia, tik vardai? Ir vėl panašus atvejis, kaip su seksu, ar ne?

- Jūsų tėvas žinojo apie tas kapines.

- Taigi. "Kas tave ten nuvedė?" - paklausė jis, ir aš jam pasakiau. Tėvas tik linktelėjo, lyg to ir tikėjosi. Matyt, taip ir buvo. Tiesa, vėliau sužinojau, kad tuo metu Ladlou gyveno dar šeši ar aštuoni žmonės, galėję nuvesti mane į mikmakų kapines. Tačiau tėvas tikriausiai suprato, kad tik Stenis B. buvo pakankamai kvaištelėjęs, kad taip padarytų.

- Ar nepaklausėte, kodėl tėvas pats jūsų ten nenuvedė?

- Paklausiau, - atsakė Džadas. - Paklausiau to mūsų ilgo pokalbio metu. Tėvas atsakė, kad tai bloga vieta, kad ji nieko gero neatneša nei žmonėms, netekusiems savo gyvulių, nei patiems gyvuliams. Jis paklausė, ar man patinka Spotas toks, koks jis grįžo. Ir žinai, Luisai, man buvo labai sunku jam atsakyti... Aš ne be reikalo pasakoju tau apie savo jausmus, Luisai. Nes anksčiau ar vėliau tu paklausi manęs, kodėl aš nusivedžiau tave tenai palaidoti tavo dukters katino, jei tai bloga vieta. Argi ne taip?

Luisas linktelėjo. Ką Elė pagalvos apie Čerčą, kai grįš? Jis vien dėl to suko galvą visą popietę, žaisdamas tenisą su Stivu Mastertonu.

- Galbūt aš tai padariau todėl, kad vaikai privalo žinoti, jog kartais miręs yra geriau, - kažkaip užsikirsdamas atsakė Džadas. - Tavo Elė šito nežino. Man atrodo, kad ji nežino todėl, kad šito nežino ir tavo žmona. Aišku, tu gali pasakyti, kad aš klystu, ir mes daugiau nebekalbėsime apie tai.

Luisas prasižiojo ir vėl užsičiaupė.

Džadas kalbėjo toliau, bet dabar daug lėčiau, eidamas nuo žodžio prie žodžio lyg nuo vieno tvirtos žemės kauburio prie kito Mažojo Dievo Pelkėje.

- Per savo gyvenimą aš mačiau ne vieną tokį atvejį, - pasakojo Džadas. - Atrodo, jau minėjau, kad Lesteris Morganas palaidojo mikmakų kapinėse savo parodinį bulių, Juodąjį Angusą Hanratį? Argi ne kvailas vardas buliui? Gyvulys nugaišo nuo kažkokios opos, ir Lesteris rogėmis nutempė jį į kapines. Kaip jam tai pavyko, - turiu omeny, kaip jam pavyko perkelti bulių per išlaužą, - aš nežinau. Bet kalbama, kad toje vietoje pavyksta viskas, ką žmogus nori padaryti. Ir aš galiu tik patvirtinti tai.

- Taigi Hanratis grįžo, bet po dviejų savaičių Lesteris jį nušovė. Bulius tapo pavojingas, tikrai pavojingas. Tačiau, kiek man teko girdėti, tai buvo vienintelis gyvulys, kuriam taip atsitiko. Dauguma grįžusių gyvūnų tiesiog atrodo... truputį kvaili... truputį lėti... truputį...

- ...truputį negyvi?

- Taip, - sutiko Džadas. - Truputį negyvi. Tarsi jie pabuvojo... kažkur... ir grįžo... bet ne iki galo. Tačiau tavo duktė neturi šito žinoti, Luisai - kad jos katinas žuvo, partrenktas mašinos, ir grįžo atgal. Neįmanoma ko nors išmokyti vaiką, kol tas vaikas nesupras, kad yra kažkas, ką reikia išmokti. Išskyrus...

- Išskyrus tuos atvejus, kai įmanoma, - tarė Luisas daugiau sau negu Džadui.

- Taip, - pritarė Džadas. - Kartais įmanoma. Galbūt Elė kada nors supras, kas iš tiesų yra mirtis. Kad tai būsena, kai skausmas liaunasi ir prasideda malonūs prisiminimai. Ne gyvenimo pabaiga, bet skausmo pabaiga. Nesakyk jai šitų dalykų, ji turi pati suvokti. O jeigu Elė panaši į mane vaikystėje, ji ir toliau mylės savo katiną. Jis nesužiaurės, nepradės kandžiotis ar panašiai. Elė ir toliau jį mylės... bet padarys savo išvadas... ir lengviau atsikvėps, kai katinas pagaliau pastips.

- Tai štai kodėl jūs nusivedėte mane į mikmakų kapines, - suprato Luisas. Jis jautėsi geriau, išgirdęs tokį paaiškinimą. Aišku, Džado samprotavimai buvo gana neapibrėžti ir rėmėsi veikiau nervų galų logika, negu sveiko proto logika. Bet šioje situacijoje Luisą patenkino ir toks atsakymas. Tai reiškė, kad jis gali užmiršti keistą Džado veido išraišką, kurią manė pastebėjęs vakar naktį - tą piktdžiugišką kibirkštėlę.

Netikėtai Džadas užsidengė veidą abiem rankom. Iš pradžių Luisas pagalvojo, kad senį nudiegė staigus skausmas. Jis susirūpinęs kilstelėjo nuo kėdės. Tačiau išvydęs, kaip konvulsiškai kilnojasi Džado krūtinė, Luisas suprato, kad tas stengiasi suvaldyti ašaras.

- Todėl, bet ne todėl, - pagaliau išspaudė senis. - Aš padariau tai dėl tos pačios priežasties, dėl kurios tai padarė Stenis B., dėl kurios tai padarė Lesteris Morganas. Lesteris nuvedė į mikmakų laidojimo žemę Lindą Lavesk, kai jos šunelis papuolė po mašinos ratais. Nuvedė, nors pats turėjo užmušti savo prakeiktą išsigimėlį bulių, nes tas kaip pasiutęs gainiodavo vaikus po ganyklą. Jis vis tiek taip padarė, Luisai, *vis tiek* taip padarė, - beveik sudejavo Džadas. - Ir kaip, velniai rautų, tai paaiškinti?!

- Ką jūs norite tuo pasakyti, Džadai? - sunerimo Luisas.

- Ir Lesteris, ir Stenis, ir aš padarėme tai dėl tos pačios priežasties. Tu vedi ten kitus, nes toji vieta nepaleidžia tavęs. Vedi kitus, nes tai slapta vieta, ir tau norisi pasidalinti paslaptimi. Ir kai randi priežastį, kuri atrodo pakankama, tada... - Džadas atitraukė rankas nuo veido ir įsmeigė į Luisą neįtikėtinai senų, neįtikėtinai kenčiančių akių žvilgsnį. - Tada tu taip ir padarai. Sugalvoji tam priežastis... iš pirmo žvilgsnio, rimtas priežastis... bet iš tiesų vedi ten kitus tik todėl, kad nori šito. Arba todėl, kad privalai. Mano tėvas nenuvedė manęs į senąsias mikmakų kapines, nes jis tik žinojo apie jas, bet niekada pats ten *nesilankė.* Stenis B. pabuvojo ten... ir nuvedė mane... o po septyniasdešimties metų... vėl iš naujo...

Džadas papurtė galvą ir sausai atsikosėjo į delną.

- Paklausyk; - tarė jis. - Paklausyk, Luisai. Lesterio bulius, kiek man teko girdėti, buvo vienintelis gyvūnas, kuris grįžo tikrai pavojingas. Nenustebčiau išgirdęs, kad mis Lavesk šunelis po to kokį sykį įkando paštininkui - tokių dalykų kartais pasitaiko... Kartais gyvūnai grįžta piktesni... Bet Spotas visada buvo geras šuva. Jis visada dvokė purvu, nesvarbu, kiek bemaudytum, bet jis buvo geras šuva. Mano motina po to nė karto taip ir neprisilietė prie jo, tačiau vis tiek Spotas buvo geras šuva. Bet žinok, Luisai, jei tu šįvakar išneši savo katiną laukan ir užmuši, aš nesakysiu nė žodžio.

Toji vieta... ji nebepaleidžia... ir žmogus prisigalvoja pačių įtikinamiausių priežasčių... bet aš galėjau ir suklysti, Luisai. Tai viskas, ką noriu pasakyti. Lesteris galėjo suklysti. Stenis B. galėjo suklysti. Velniai rautų, aš juk taip pat ne Dievas. Tačiau mirusiųjų prikėlimas... kas gali būti panašiau į Dievo darbą norinčiam pasijusti Dievu?

Luisas vėl prasižiojo atsakyti ir vėl užsičiaupė. Jo atsakymas būtų pernelyg žiaurus ir neteisingas: *Džadai, aš perėjau per tą pragarą ne tam, kad vėl užmuščiau Čerčą.*

Džadas išmaukė alų iki dugno ir rūpestingai pastatė butelį šalia kitų tuščių butelių.

- Tai štai, - tarė jis, - atrodo, viską pasakiau.

- Ar galiu paklausti dar vieną klausimą?

- Gali.

- Ar kas nors buvo palaidojęs ten *žmogų?*

Džado ranka mėšlungiškai truktelėjo; du alaus buteliai nukrito nuo stalo, ir vienas jų sudužo.

- Viešpatie Aukščiausiasis! - pasibaisėjo senis. - *Ne!* Kas gi išdrįstų? Net negalvok apie tokius dalykus, Luisai!

- Aš tik pasidomėjau, - sutrikęs atsakė Luisas.

- Tokiais dalykais negalima domėtis, - atrėžė Džadas Krendolas. Tą akimirką jis pirmąsyk pasirodė Luisui labai senas ir ligotas, tarsi stovėtų viena koja grabe.

Vėliau, jau namuose, Luisas suprato ir dar kai ką.

Tą akimirką Džadas atrodė taip, lyg meluotų.

27

Luisas nesuvokė, koks jis girtas, kol nenuėjo iki savo garažo.

Lauke švietė žvaigždės ir blyškus mėnulio pjautuvas - per maža šviesos, kad kristų šešėliai, bet pakankamai, kad matytum kelią. Įėjęs į garažą, Luisas atsidūrė aklinoje tamsoje. Kažkur buvo šviesos jungiklis, bet Luisas niekaip negalėjo prisiminti kur. Jis apgraibomis nuslinko pirmyn. Galva svaigo. Luisas buvo beveik įsitikinęs, kad tuoj skausmingai užsigaus į ką nors kelį arba užlips ant kokio nors vaikų žaislo ir jį sutraiškys, o gal net ir pats parvirs. Pavyzdžiui, ant Elės mažojo garvežiuko raudonais ratais ar Geidžo visureigio.

Įdomu, kur dabar katinas? Ar įsmuko vidun?

Kažkokiu būdu Luisas išklydo iš kelio ir atsitrenkė į sieną, įsivarydamas į delną rakštį. “Ot, šūdas!” - išsiplūdo jis tamsoje, tačiau keiksmažodis nuskambėjo veikiau išgąstingai negu piktai. Sakytum, visas garažas paslapčia ėmė ir apsisuko. Dabar Luisas ne tik nežinojo, kur šviesos jungiklis, bet *išvis* nesiorientavo, kur esąs ir kurioje pusėje durys į virtuvę.

Jis vėl pajudėjo pirmyn, atsargiai statydamas kojas. Delną gėlė. *Tikriausiai taip jaučiasi aklas,* pagalvojo Luisas, ir ši mintis priminė jam Stivo Vonderio koncertą, kuriame jiedu su Reičele buvo... kada? Prieš šešerius metus? Neįtikėtina, bet tiesa. Reičelė tada laukėsi Elės. Du vaikinai privedė Vonderį prie sintezatoriaus saugodami, kad jis neužkliūtų už laidų, kurie rangėsi po sceną. O vėliau, kai Vonderis išėjo pašokti su viena iš pritariančiųjų dainininkių, toji taip pat atsargiai išvedė jį į atvirą plotą scenoje. Luisas prisiminė, kad Vonderis šoko gerai. Jis šoko gerai, bet jam reikėjo vedlio rankos, kad išeitų ten, kur galima šokti.

O kad taip man kas ištiestų ranką ir nuvestų prie virtuvės durų... pagalvojo Luisas. Ir krūptelėjo.

Jei dabar tamsoje prie jo prisiliestų ranka, jis tikrai pradėtų rėkti - rėkti, rėkti ir rėkti.

Luisas sustingo vietoje. Širdis greitai dunksėjo. *Pirmyn,* paliepė jis sau, *liaukis galvojęs apie visokias nesąmones. Pirmyn...*

O kur tas prakeiktas katinas?

Ir tada Luisas tikrai atsitrenkė į kažką, kaip paaiškėjo, į savo didžiojo automobilio priekinį buferį. Skausmas, nutvilkęs blauzdą, persmelkė visą

kūną, net ašaros iš akių ištryško. Luisas griebėsi už užgautos vietos ir ėmė ją trinti, stovėdamas kaip gervė ant vienos kojos. Tačiau dabar jis bent jau žinojo, kur atsidūrė, garažo išplanavimas vėl paaiškėjo. Be to, ir akys pradėjo šį tą įžiūrėti. Dabar jis staiga prisiminė, kad dieną įleido katiną vidun, o išeidamas nenorėjo liestis prie jo ir neišnešė laukan...

Kaip tik tą akimirką gauruotas Čerčo kūnas slystelėjo per Luiso kulkšnį lyg negilus vandens verpetas, o šlykšti uodega apsivijo blauzdą kaip gyvatė. Ir tada Luisas tikrai suriko; plačiai išsižiojo ir suriko.

28

- *Tėveli!* - sušuko Elė.

Ji strimgalviais metėsi link Luiso, nardydama tarp lipančių iš lėktuvo keleivių kaip puolėjas tarp gynėjų. Dauguma žmonių šypsodamiesi traukėsi jai iš kelio. Luisą kiek suglumino toks dukters jausmų karštumas, tačiau nejučia jo veide išplito plati kvaila šypsena.

Reičelė nešėsi Geidžą ant rankų. Elei sušukus, mažylis taip pat pastebėjo Luisą.

- *Tėveeeli!* - džiugiai suklykė berniukas ir ėmė muistytis mamos glėbyje. Reičelė nusišypsojo (truputį pavargusiai, pastebėjo Luisas) ir pastatė jį ant žemės. Geidžas pasileido paskui seserį, greitai tapsėdamas kojytėmis. - *Tėveeli! Tėveeeli!*

Luisas spėjo pastebėti, kad sūnus apvilktas nematytu megztuku - dar vienas senelio smūgis žentui į paširdžius. Paskui Elė prišoko prie jo ir užsiropštė į jį kaip į medį.

- Labas, tėveli! - šūktelėjo mergaitė ir širdingai pakštelėjo Luisui į skruostą.

- Labas, pupa, - atsakė Luisas ir pasilenkė pakelti Geidžo. Pasisodinęs mažylį ant kitos rankos linkio, Luisas prispaudė abu vaikus prie savęs. - Džiaugiuosi, kad jūs vėl su manimi.

Prie jų priėjo Reičelė. Vienoje rankoje ji nešėsi užrašų knygelę ir kelioninį krepšį, ant kitos buvo pasikabinusi paketą su Geidžo vystyklais. Ant paketo puikavosi užrašas "AŠ TUOJ UŽAUGSIU", veikiau skirtas pakelti ūpą tėvams negu vaikams, dėvintiems tuos vystyklus. Reičelė priminė profesionalę fotografę, grįžtančią iš ilgos, varginančios komandiruotės.

Luisas palenkė galvą tarp abiejų vaikų ir pabučiavo žmoną į lūpas.

- Labas.

- Labas, daktare, - atsakė ji ir šyptelėjo.

- Atrodai pavargusi.

- Aš ir esu pavargusi. Iki Bostono nusigavome be problemų. Persėdome į kitą lėktuvą be problemų. Pakilome be problemų. Bet vos tik lėktuvas atsidūrė virš miesto, Geidžas pažvelgė žemyn, pratarė: "Glazu, glazu"... ir apsivėmė tiesiai sau ant drabužių.

- O Viešpatie.

- Aš perrengiau jį tualete. Vargu ar tai infekcija. Jį paprasčiausiai supykino nuo skridimo.

- Važiuokime namo, - paragino Luisas. - Ant viryklės laukia čili.

- *Čili! Čili!* - suspiegė Elė Luisui į ausį, netverdama džiaugsmu.

- *Čiji! Čiji*! - klyktelėjo Geidžas Luisui į kitą ausį, ir dabar jam vienodai užgulė abi ausis.

- Eime, - pareiškė Luisas. - Paimsime jūsų lagaminus ir mausime iš čia.

- Kaip laikosi Čerčas, tėveli? - paklausė Elė, vos tik Luisas nuleido ją žemėn.

Luisas laukė šito klausimo, bet tikrai nesitikėjo išvysti tokį susirūpinimą veide ir gilią nerimo vagelę tarp mėlynų akių. Luisas suraukė antakius ir žvilgtelėjo į žmoną.

- Savaitgalį ji pabudo rėkdama, - tyliai paaiškino Reičelė. - Sapnavo košmarą.

- Aš sapnavau, kad Čerčą pervažiavo mašina, - pasakė Elė.

- Manyčiau, vaikas tiesiog persivalgė sumuštinių su kalakutiena Padėkos dieną. Jai net vidurius paleido. Nuramink ją, Luisai, ir dinkime iš aerouosto. Per pastarąją savaitę aš prisižiūrėjau aerouostų mažiausiai penkeriems metams į priekį.

- Tavo Čerčas laikosi tiesiog puikiai, dukrele, - lėtai pratarė Luisas.

O taip, puikiai. Jis kiaurą dieną drybso tai vienur, tai kitur ir spokso į mane savo keistomis drumzlinomis akimis - tarsi būtų matęs kažką, kas sunaikino visą jo katinišką protą. Tavo Čerčas laikosi tiesiog nuostabiai. Vakare aš su šluota išveju jį lauk, nes nenoriu net prisiliesti prie jo. Mosteliu šluota, ir jis eina. O užvakar, Ele, Čerčas parsinešė pelę - tiksliau, tai, kas liko iš pelės. Jis sočiai papusryčiavo viduriais. Beje, apie pusryčius - tą rytą aš likau nevalgęs. Antraip...

- Jis puikiai laikosi.

- O... - atsiduso Elė, ir raukšlė jos tarpuakyje išsilygino. - O, tai gerai. Po to sapno aš tikrai maniau, kad Čerčas nebegyvas.

- Nejaugi? - paklausė Luisas ir nusišypsojo. - Sapnai kartais būna labai kvaili, juk taip?

- *Sapnai!* - atsiliepė Geidžas. Jis pasiekė papūgiško kartojimo stadiją, kurią Luisas gerai prisiminė iš dukters laikų. - *Sapnai!* - Mažylis stipriai timptelėjo Luisą už plaukų.

- Eime, brangieji, - paragino Luisas, ir jie nužingsniavo atsiimti bagažo.

Kridai jau nusigavo iki mašinų stovėjimo aikštelės, kai Geidžas staiga ėmė žagčiodamas kartoti: "Glazu, glazu". Šįsyk jis apvėmė Luisą, kuris šeimos sutikimo proga apsimovė naujas kelnes. Tikriausiai sakydamas "Glazu", Geidžas turėjo omeny "Atsargiai, dabar aš vemsiu".

Paaiškėjo, kad tai vis tik infekcija.

Kol Kridai nuvažiavo septyniolika mylių, skiriančių Bangoro aerouostą nuo jų namo Ladlou, Geidžas ėmė karščiuoti ir liguistai snūduriuoti. Luisas atbulom įvairavo automobilį į garažą ir akies krašteliu pastebėjo Čerčą, sliūkinantį palei sieną - uodega iškelta, keistos akys įsmeigtos į mašiną. Katinas dingo prietemoje, o dar po akimirkos Luisas pamatė paskerstą pelę šalia vasarinių padangų krūvos - jis uždėjo žiemines, kol Reičelė su vaikais buvo Čikagoje. Pelės viduriai raudonavo garažo prieblandoje.

Luisas greitai išlipo iš mašinos ir tyčia spyrė į padangas, kurios gulėjo sudėtos viena ant kitos kaip juodos šaškės. Dvi viršutinės nukrito ir pridengė pelę.

- Opa! - šūktelėjo Luisas.

- Tu visai trenktas, tėveli, - geraširdiškai pareiškė Elė.

- Teisingai, - perdėtai linksmai pritarė dukteriai Luisas. Jis juto, kad dar kiek, ir pats su žodžiais "glazu, glazu" išvems lauk visą skrandžio turinį. "Tėvelis trenktas." Kiek prisiminė Luisas, prieš paslaptingąjį prisikėlimą Čerčas papjovė tik vieną žiurkę. Čerčas kartais įvydavo pelę į kampą ir imdavo žaisti su ja savo katiniškus žaidimus, kurie paprastai baigdavosi aukos žūtimi; tačiau Luisas, Reičelė ir Elė visada spėdavo laiku įsikišti. O kastruoti katinai retai kada teikiasi žvilgtelėti į pelės pusę, bent jau tol, kol yra gerai šeriami.

- Ką tu ketini daryti - svajoti ar padėti man įnešti vaiką? - paklausė Reičelė. - Sugrįžkite iš Mongo planetos, daktare Kridai, jūs reikalingas Žemės žmonėms. - Ji buvo išvargusi ir suirzusi.

- Atleisk, brangioji, - atsiprašė Luisas ir apėjęs mašiną paėmė Geidžą, kuris dabar degte degė.

Tad tą vakarą Kridai tik trise valgė garsųjį Luiso paprikos troškinį, “Pietietiškąjį čili”. Geidžas apatiškai sėdėjo ant sofos, gėrė iš buteliuko drungną vištienos sultinį ir žiūrėjo per televizorių animacinius filmukus.

Po vakarienės Elė priėjo prie garažo durų ir pašaukė Čerčą. Luisas, kuris plovė indus, kol Reičelė antrame aukšte kraustė lagaminus, vylėsi, kad katinas neateis. Bet jis atėjo. Čerčas atsliūkino savo nauja atsargia eisena, atsliūkino tuoj pat, tarsi jis - tarsi tai - būtų tykojęs už durų. Tykojęs - tai buvo pirmas žodis, šovęs Luisui į galvą.

- Čerčai! - sušuko Elė. - Sveikas, Čerčai! - Mergaitė paėmė katiną ant rankų ir priglaudė prie savęs. Luisas sekė ją akies krašteliu. Jo rankos taip ir sustingo vandeny, akimirkai paliovusios ieškoti kriauklės dugne užsilikusių stalo įrankių. Jis pastebėjo, kaip laimės išraišką dukters veide pamažu pakeitė susirūpinimas. Katinas ramiai kiūtojo mergaitės glėbyje, įsmeigęs į ją akis, suglaudęs ausis.

Po ilgos pauzės - Luisui ji atrodė labai ilga - Elė nuleido Čerčą žemėn. Katinas nutipeno į svetainę, nė negrįžtelėjęs atgal. *Tu, mažų pelyčių skerdike,* pagalvojo Luisas. *Viešpatie, ką gi mes padarėme tą naktį?*

Jis sąžiningai bandė prisiminti, bet anos nakties įvykiai jau dabar atrodė tokie seni, nutolę ir išblukę, kaip ir kruvina Viktoro Paskou mirtis ant ligoninės priimamojo grindų. Luisas prisiminė tik vėjo nešamus debesis danguje ir baltą sniego žėrėjimą pievoje anapus namo, už kurios prasidėjo miškai. Ir daugiau nieko.

- Tėveli! - pašaukė Elė prislėgtu balsu.

- Ką, pupa?

- Čerčas kažkaip keistai smirda.

- Nejaugi? - kaip įstengdamas natūraliau paklausė Luisas.

- Taip! - nepatenkinta patvirtino Elė. - Taip, smirda! Anksčiau Čerčas niekada taip nesmirdėdavo! Jis dvokia kaip... kaip *kakas!*

- Gal jis išsitepliojo kuo nors lauke, dukrele, - atsakė Luisas. - Tačiau tas nemalonus kvapas tikrai išnyks.

- *Tikėkimės!* - pareiškė Elė komiška garbios našlės maniera ir nuėjo sau.

Luisas išgriebė paskutinę šakutę, išplovė ją ir ištraukė kamštį. Jis stovėjo prie kriauklės ir žiūrėjo pro langą į naktį, kol muilinas vanduo garsiai gurgėdamas nutekėjo vamzdžiu.

Kai vandens gurgėjimas nutilo, Luisas išgirdo lauke šaižiai švilpiant vėją, atpučiantį iš šiaurės žiemą. Ir jis suvokė, kad bijo, paprasčiausiai kvailai bijo - taip būna, kai debesys staiga uždengia saulę ir tu išgirsti iš kažkur sklindantį nesuprantamą tiksėjimą.

- *Šimtas trys?* - paklausė Reičelė. - O Viešpatie, Luisai, tikrai?

- Tai virusas, - pareiškė Luisas. Jis stengėsi nesikarščiuoti, nekreipti dėmesio į beveik kaltinantį žmonos toną. Ji pavargo. Ši diena Reičelei buvo labai sunki. Šiandien ji su vaikais perskrido pusę šalies. Ir štai jau vienuolika, o diena vis dar nesibaigia. Elė kietai miegojo savo kambaryje. Geidžas gulėjo tėvų lovoje, ir jo būsenai labiausiai tiko apibūdinimas "pusiau be sąmonės". Luisas prieš valandą sugirdė mažyliui "Likviprino". - Iki ryto aspirinas numuš jam karštį, brangioji.

- Tu nemanai duoti jam ampicilino ar ko nors panašaus?

Luisas kantriai paaiškino:

- Duočiau, jei tai būtų gripas ar streptokokai. Bet jis pasigavo kažkokį kitokį virusą, kurio šitie vaistai neveikia. Vaikas tik pradės dažniau šlapintis ir neteks daug vandens.

- Ar tu *įsitikinęs*, kad tai virusas?

- Ką gi, jei nori išsikviesti kitą gydytoją, aš neprieštarauju, - atšovė Luisas.

- Nešauk ant manęs! - riktelėjo Reičelė.

- Aš nešaukiu! - pakėlė balsą Luisas.

- *Šauki!* - pradėjo Reičelė. - Tu š-š-šauki... - Jos lūpos ėmė virpėti, ir ji užsidengė veidą rankomis. Luisas pastebėjo po žmonos akimis didelius tamsius maišelius ir labai susigėdo dėl savo elgesio.

- Atleisk, - ištarė jis ir atsisėdo šalia žmonos. - Viešpatie, aš pats nesuprantu, kas man užėjo. Aš kaltas, Reičele.

- Niekada nesiskųsk ir niekada nesiteisink, - vangiai šyptelėjusi atsakė Reičelė. - Ar ne tu kadaise mane šito mokei? Kelionė buvo šuniška, ir aš taip bijojau, kad tu pakelsi vėją, kai žvilgtelėsi į Geidžo spintą. Tikriausiai reikia pasakyti tau dabar, kol tu dar jautiesi kaltas.

- Kodėl turėčiau pakelti vėją?

Reičelė vėl vangiai šyptelėjo.

- Mano tėvai nupirko Geidžui dešimt naujų kostiumėlių. Vieną iš jų jis šiandien vilkėjo.

- Aš pastebėjau, kad jis apvilktas kažkuo nauju, - trumpai atsakė Luisas.

- Aš pastebėjau, kad tu pastebėjai. - Reičelė nutaisė juokingą grimasą, priversdama Luisą nusijuokti, nors jam visai nebuvo linksma. - Ir šešias naujas sukneles Elei.

- Šešias sukneles! - pasipiktino Luisas, vos tvardydamasis, kad nepradėtų šaukti. Jis staiga įsiuto ir įsižeidė, sakytum, be jokios rimtos priežasties. - *Kodėl,* Reičele? Kodėl tu leidai jam tai padaryti? Mums nereikia... mes patys galime nupirkti...

Luisas nutilo. Įniršis užspaudė jam gerklę. Jis staiga išvydo save, nešantį per mišką negyvą Elės katiną, vis perimantį plastikinį maišą iš vienos rankos į kitą... o tuo metu Irvinas Goldmenas, bjaurus šūdinas senis iš Leik Foresto, stengėsi nupirkti jo dukters palankumą, traukiodamas iš kišenės savąją pasaulinio garso čekių knygelę ir pasaulinio garso plunksnakotį.

Luisas vos susivaldė nesušukęs: *Jis nupirko Elei šešias sukneles, o aš prikėliau iš numirusių jos prakeiktą katiną, tai kuris iš mudviejų ją labiau mylime?*

Tačiau nutylėjo. Jis niekada nepasakys nieko panašaus. *Niekada.*

Reičelė švelniai prisilietė prie Luiso kaklo.

- Luisai, - tarė ji, - jie abu pirko. Prašau, pabandyk juos suprasti. *Prašau.* Mano tėvai myli Elę ir Geidžą, o taip retai juos mato. Be to, jie *sensta.* Luisai, tu vargiai bepažintum mano tėvą. Tikrai.

- Pažinčiau, - burbtelėjo Luisas.

- Prašau, brangusis. Pabandyk suprasti. Būk geras. Juk tai, ką jie padarė, tavęs nežemina.

Luisas ilgai žiūrėjo į žmoną.

- Žemina, - galiausiai pratarė jis. - Galbūt ir neturėtų, bet žemina.

Reičelė prasižiojo atsakyti, kai staiga Elė pašaukė iš savo kambario:

- Tėte! Mama! Ateikite!

Reičelė kilstelėjo nuo lovos, bet Luisas vėl ją pasodino.

- Lik su Geidžu. Aš nueisiu.

Luisas tarėsi žinąs, kas atsitiko. Bet, velniai griebtų, jis juk išmetė katiną lauk, vos tik Elė atsigulė. Pagavo tą padarą virtuvėje uostinėjantį savo dubenėlį ir išvarė laukan. Luisas nenorėjo, kad Čerčas miegotų su Ele. Daugiau to nebus. Pagalvojus apie Čerčą, tysantį ant jo dukters lovos, Luisui

kildavo mintys apie baisias ligas, sumišusias su prisiminimais apie dėdės Karlo laidotuvių salę.

Ji supras, kad kažkas ne taip, kad anksčiau Čerčas buvo geresnis.

Luisas žinojo, kad išmetė katiną už durų, bet kai jis įėjo į dukters kambarį, Elė apsnūdusi sėdėjo lovoje, o Čerčas buvo išsidrėbęs ant jos antklodės. Plačiai atmerktos katino akys kvailai žėrėjo iš koridoriaus krentančioje šviesoje.

- Tėveli, išvaryk Čerčą laukan, - sudejavo mergaitė. - Jis siaubingai smirda.

- Ša, Ele, miegok, - tarė Luisas ir nusistebėjo savo paties balso ramumu. Tai priminė jam rytą po Paskou mirties, kai pabudęs suprato vaikščiojęs sapne. Tada, vos atvažiavęs į ligoninę, Luisas puolė vonion pasižiūrėti į veidrodį, nes buvo įsitikinęs, kad atrodo baisiai. Bet iš tiesų atrodė visai normaliai. Galima tik stebėtis, kiek žmonių lyg niekur nieko vaikštinėja gatvėmis, slėpdami širdyse siaubingas paslaptis.

Bet tai juk ne paslaptis, po velnių, tai tik katinas.

Tačiau Elė buvo teisi. Čerčas dvokė nepakenčiamai.

Luisas paėmė katiną ir išnešė jį iš kambario, o paskui laiptais žemyn, stengdamasis kvėpuoti pro burną. Pasaulyje buvo ir bjauresnių kvapų. Pavyzdžiui, išmatų smarvė. Prieš mėnesį Kridai valė kanalizaciją, ir Džadas, atėjęs pažiūrėti, kaip "Paferis ir sūnūs" atlieka darbus, pajuokavo: "Tai ne Šanel Nr.5, ar ne, Luisai?" Gangrenuojančios žaizdos, kurias daktaras Breisermanas iš medicinos mokyklos vadindavo "karšta mėsa", taip pat trenkė bjauriau. Ir net kvapas iš "Civiko" katalitinio konverterio, mašinai užsistovėjus garaže, buvo bjauresnis.

Bet vis tik katinas trenkė išties bjauriai. Ir kaip jis sugebėjo įsigauti vidun? Vakare, kai visa jo šeimyna jau buvo viršuje, Luisas su šluota išvarė Čerčą laukan. Ir štai dabar paėmė jį ant rankų pirmą kartą po sugrįžimo - o tai buvo beveik prieš savaitę. Padaras gulėjo Luiso rankose, karštas ir nejudrus kaip sunkus ligonis, ir Luisas nusistebėjo: *Pro kokią skylę tu įlindai, bjaurybe?*

Netikėtai jis prisiminė savo sapną - kaip Paskou išėjo iš virtuvės į garažą kiaurai uždarytas duris.

Galbūt tikrai nėra jokios skylės. Gal ir Čerčas perėjo kiaurai duris kaip šmėkla?

- Liaukis išsigalvojęs, - kimiai šnipštelėjo sau Luisas.

Jam kažkodėl atrodė, kad katinas ims draskytis ir veržtis jam iš rankų. Bet Čerčas gulėjo visiškai nejudėdamas, nenormaliai karštas ir dvokiantis, ir tik spoksojo Luisui į veidą tarsi skaitydamas jo mintis.

Luisas pravėrė duris ir išmetė katiną į garažą. Gal ir pernelyg smarkiai sviedė.

- Bėk, - tarė Luisas. - Papjauk dar vieną pelę ar ką kitą.

Čerčas nerangiai plumptelėjo ant pasturgalio. Metęs į Luisą trumpą atgrasių žalsvų akių žvilgsnį, pilną neapykantos, padaras nusvirduliavo šalin ir dingo.

Viešpatie, Džadai, pagalvojo Luisas. *Verčiau jau jūs nebūtumėte manęs ten vedęs.*

Jis nuėjo prie kriauklės ir ėmė kruopščiai plautis rankas iki alkūnių, tarsi ruošdamasis operacijai. *Tu vedi ten kitus... toji vieta nepaleidžia tavęs... išsigalvoji priežastis... iš pirmo žvilgsnio pakankamai rimtas priežastis... bet iš tiesų darai tai todėl, kad patenki tos vietos galion, jei nors vieną kartą ten pabuvoji... ir pradedi išsigalvoti pačias įtikinamiausias priežastis...*

Ne, jis negalėjo kaltinti Džado. Jis ėjo savo noru, ir todėl negali kaltinti Džado.

Luisas užsuko čiaupą ir ėmė šluostytis rankas. Bet staiga sustingo ir įsispoksojo tiesiai prieš save į mažą nakties kvadratą lange virš kriauklės.

Ar tai reiškia, kad dabar ir aš esu tos vietos galioje?

Ne, aš nenoriu šito.

Luisas pakabino rankšluostį ir užlipo laiptais į antrą aukštą.

Reičelė jau buvo lovoje, užsitraukusi antklodę iki smakro, šalia pasiguldžiusi Geidžą. Ji atsiprašydama pažvelgė į vyrą.

- Tu nepyksi, brangusis? Tik vienai nakčiai? Man ramiau, kai jaučiu Geidžą šalia. Jis tiesiog dega.

- Ne, - atsakė Luisas. - Tegu miega čia. Aš išsiskleisiu sofą apačioje.

- Tikrai nepyksti?

- Ne. Vaikui tai nepakenks, o tau bus ramiau. - Jis patylėjęs šyptelėjo. - Tu gali užsikrėsti nuo jo. Tikimybė beveik šimtaprocentinė. Bet tai nepakeis tavo sprendimo, ar ne?

Reičelė taip pat nusišypsojo ir papurtė galvą.

- Ko norėjo Elė?

- Prašė, kad išneščiau Čerčą.

- Elė norėjo, kad išneštum Čerčą? Neįtikėtina.

- Tikrai, - sutiko Luisas ir pridūrė: - Ji pareiškė, kad Čerčas smirda. Ir man pasirodė, kad nuo jo sklinda kažkoks nemalonus kvapas. Galbūt jis kur nors įmėklino į mėšlą ar panašiai.

- Kaip negerai, - tarė Reičelė, versdamasi ant šono. - Aš maniau, kad Elė pasiilgo Čerčo tikrai ne mažiau kaip tavęs.

- Aha. - Luisas pasilenkė ir švelniai pakštelėjo žmonai į lūpas. - Miegok, Reičele.

- Aš myliu tave, Lu. Taip gera vėl grįžti namo. Tik man nesmagu, kad tu turėsi miegoti ant sofos.

- Nieko baisaus, - atsakė Luisas ir išjungė šviesą.

Svetainėje jis surinko pagalvėles, išskleidė sofą ir pabandė mintyse pasiruošti nakčiai su spyruokle, duriančia į nugarą pro ploną čiužinį. Lova buvo bent jau užklota, ir jam nereikėjo ieškotis paklodės. Luisas paėmė dvi antklodes nuo viršutinės lentynos prieškambario spintoje ir patiesė jas ant sofos. Jau pradėjęs nusirenginėti, staiga sustojo.

Manai, kad Čerčas vėl įsigavo vidun? Puiku. Tada apeik namus ir pažiūrėk. Kaip sakei Reičelei, tai nepakenks. Bus tik ramiau. Be to, tikrindamas, ar visos durys užsklęstos, tu net viruso nepasigausi.

Luisas ryžtingai apėjo visą pirmąjį aukštą, tikrindamas durų ir langų skląsčius. Bet jis viską buvo gerai uždaręs, ir Čerčo niekur neaptiko.

- Na štai, - tarė sau Luisas. - Pažiūrėsime, ar šiąnakt tu sugebėsi įsigauti į vidų, kvailas katine. - Ir mintyse palinkėjo, kad Čerčas nušaltų kiaušus. Tik jis, aišku, jau nebeturėjo kiaušų.

Luisas išjungė šviesą ir atsigulė. Spyruoklė beveik iš karto įsirėmė jam į nugarą, ir Luisas jau ėmė galvoti, kad neužmigs pusę nakties, kai nejučia užmigo. Užmigo, nepatogiai atsigulęs ant šono, o pabudo...

...vėl mikmakų laidojimo žemėje už Naminių Gyvūlėlių Kapynių. Šįsyk jis atėjo vienas. Šįsyk Luisas pats užmušė Čerčą, bet kažkodėl nusprendė jį antrą kartą atgaivinti. Vienas Dievas žinojo kodėl. Luisas nežinojo. Dabar jis palaidojo Čerčą giliau, ir tas negalėjo išsikapstyti. Luisas girdėjo, kaip

kažkur po žeme kniaukia katinas - tarsi vaikas verktų. Garsas sklido pro žemės poras, per jos akmenuotą kūną - garsas ir smarvė, šleikščiai salsva puvimo smarvė. Vien nuo jos Luisui ėmė slėgti krūtinę.

Kniaukimas... kniaukimas...

...ir jam tebeslėgė krūtinę...

- Luisai! - tai šaukė Reičelė. Sprendžiant iš balso, ji buvo sunerimusi. - *Luisai, ar gali ateiti?*

Ji buvo daugiau negu sunerimusi, ji buvo išsigandusi. O kniaukimas skambėjo kažkaip skausmingai, trūkčiojamai. Tai verkė Geidžas.

Luisas prasimerkė ir išvydo gelsvai žalias Čerčo akis, spingsinčias vos už keturių colių nuo jo veido. Katinas gulėjo Luisui ant krūtinės, susirangęs tarsi kvapo vagis iš senų kvailų pasakų. Nuo jo lėtomis nuodingomis bangomis plūdo smarvė. Padaras murkė.

Riktelėjęs iš išgąsčio ir pasišlykštėjimo, Luisas ištiesė priešais save abi rankas - instinktyvus gynybos gestas. Čerčas nušoko nuo lovos, plumptelėjo ant šono, atsistojo ir nerangiai nupėdino šalin.

Viešpatie! Viešpatie! Tas padaras tupėjo ant manęs! O Dieve, jis tupėjo ant manęs!

Luisas nebūtų labiau pasišlykštėjęs, jei būtų nubudęs su voru burnoje. Akimirką jis manė, kad tuoj apsivems.

- *Luisai!*

Luisas nusimetė antklodes ir puolė prie laiptų. Iš miegamojo sklido neryški šviesa. Laiptų viršuje stovėjo Reičelė su naktiniais marškiniais.

- Luisai, Geidžas vėl vemia... ir springsta... aš bijau.

- Einu, - atsakė Luisas ir ėmė lipti laiptais pas ją. *Tas padaras vis tik pateko vidun,* galvojo jis lipdamas. *Kažkokiu būdu pateko. Tikriausiai pro rūsį. Galbūt rūsy išdužo langas. Tiesą sakant, ten tikrai turėtų būti išdužęs langas. Rytoj grįžęs iš darbo patikrinsiu. Ne, prieš išvažiuodamas į darbą. Aš...*

Geidžas liovėsi verkęs ir pradėjo springdamas žiaukčioti.

- *Luisai!* - suklykė Reičelė.

Luisas puolė į miegamąjį. Geidžas gulėjo ant šono. Vėmalai bėgo iš jo burnos ant seno rankšluosčio, Reičelės patiesto šalia. Vaikas vėmė, taip, bet nepakankamai. Didžioji vėmalų dalis liko gerklėje. Geidžas springo bei duso.

Luisas čiupo sūnų už pažastų, lyg pro miglą suvokdamas, kokios karštos mažylio pažastys po pižama, ir užsimetė jį sau ant peties. Tada staigiai

atsilošė, truktelėdamas Geidžą paskui save. Mažylio kaklas išsirietė. Jis veikiau sulojo, negu žiauktelėjo, ir iš jo burnos išlėkė stebėtinas kiekis beveik kietos vėmalų masės, ištykšdamas ant grindų bei spintos. Vaikas vėl ėmė rėkti - garsiai, skardžiai. Tas riksmas nuskambėjo Luisui kaip muzika. Taip rėkiama, kai į plaučius patenka neribotas kiekis deguonies.

Reičelei pakirto kojas, ir ji sukniubo ant lovos, rankomis parėmusi galvą. Ji visa drebėjo.

- Geidžas vos nenumirė, juk taip, Luisai? Jis vos neužd-d-d... o Dieve...

Luisas ėmė vaikštinėti po kambarį su sūnumi ant rankų. Geidžo riksmas pamažu virto verkšlenimu, jis vėl užsnūdo.

- Penkiasdešimt šansų prieš vieną, kad vaikas būtų pats išsivėmęs, Reičele. Aš tik padėjau jam.

- Bet jis buvo taip arti mirties. - Reičelė pakėlė į vyrą paklaikusias ir nepatiklias akis. - Luisai, jis buvo taip arti mirties.

Luisas staiga prisiminė, kaip Reičelė šaukė ant jo saulėtoje virtuvėje: *Jis nemirs, niekas iš mūsų nemirs...*

- Brangioji, - tarė Luisas, - visi mes esame arti mirties. Nuolat.

Naują vėmimo priepuolį tikriausiai sukėlė pienas. Pasak Reičelės, Geidžas pabudo apie vidurnaktį, praėjus maždaug valandai po to, kai Luisas nuėjo gulti. Mažylis "verkė iš alkio", ir Reičelė davė jam buteliuką su pienu. Ji užsnūdo, vaikui dar nebaigus gerti. O po valandos Geidžas ėmė springti.

Daugiau jokio pieno, įsakė Luisas, ir Reičelė nuolankiai pakluso. Jokio pieno.

Luisas vėl nulipo į apačią maždaug po dviejų ir penkiolika minučių ieškojo katino. Beieškodamas, kaip ir tikėjosi, aptiko duris, pro kurias buvo galima patekti iš virtuvės į rūsį. Jis prisiminė, kad jo mama sykį pasakojo apie katiną, kuris įsigudrino letena atšauti senoviškus skląsčius, kaip tik tokius, koks buvo Kridų rūsio duryse. Katinas paprasčiausiai pasilypėdavo aukščiau ir tol duodavo letena per skląstį, kol durys atsidarydavo. Gudri išmonė, bet Luisas neketino leisti Čerčui taip daryti. Juk jų rūsio duryse buvo dar ir užraktas. Aptikęs Čerčą snaudžiantį po virykle, Luisas be jokių ceremonijų išmetė jį į lauką. O grįždamas į vonią, vėl uždarė rūsio duris.

Ir šįsyk užrakino jas.

29

Iš ryto Geidžo temperatūra buvo beveik normali. Skruostai buvo įkritę, bet akys žvaliai žibėjo. Atrodė, kad tik per vieną savaitę beprasmis mažylio čiauškėjimas virto žodžių srautu. Jis galėjo pakartoti beveik viską, ką jam pasakydavai. Elė norėjo, kad Geidžas pasakytų "šūdas".

- Sakyk "šūdas", Geidžai, - paliepė Elė, valgydama pusryčiams avižinius dribsnius.

- Šūdas-Geidžai, - noriai atsiliepė Geidžas, palinkęs virš savojo dubenėlio su dribsniais. Luisas leido jam duoti dribsnių su sąlyga, kad Reičelė juos tik truputį pasaldins. Ir dabar Geidžas, kaip paprastai, veikiau prausė jais veidą, negu valgė.

Elė sukikeno.

- Sakyk "bezda", Geidžai, - vėl paliepė ji.

- Bezda-Geidžai, - pakartojo mažylis, šypsodamasis visu dribsniais išterliotu veidu. - Bezda-šūdas.

Elė ir Luisas nusikvatojo. Buvo neįmanoma susilaikyti.

Tačiau Reičelė neatrodė susižavėjusi.

- Manau, vienam rytui jau pakaks nešvankių kalbų, - pareiškė ji, paduodama Luisui kiaušinienę.

- Bezda-šūdas-šūdas-bezda, - linksmai uždainavo Geidžas. Elė prunkštelėjo ir užsidengė delnais veidą. Reičelės lūpos nežymiai kryptelėjo, ir nuo to, Luiso manymu, nepaisant bemiegės nakties, ji ėmė atrodyti kur kas geriau. Jai palengvėjo, suprato Luisas. Geidžas jaučiasi daug geriau, ir ji jau namie.

- Nesakyk taip, Geidžai, - sudraudė Reičelė.

- Glazu, - pratarė Geidžas tarsi keisdamas temą ir išvėmė visą suvalgytą maistą į savo dubenėlį.

- Fui! - klyktelėjo Elė ir nulėkė nuo stalo.

Ir tada Luisas pratrūko kvatoti. Jis nebegalėjo susilaikyti. Jis juokėsi iki ašarų, ašarojo ir vėl juokėsi. Reičelė ir mažylis spoksojo į Luisą kaip į beprotį.

Ne, galėjo atsakyt jiems Luisas. *Aš buvau beprotis, bet dabar jaučiuosi puikiai. Tikrai puikiai.*

Luisas tiksliai nežinojo, ar jau galas visoms nelaimėms, ar dar ne. Bet jam atrodė, kad jau galas. Ir šito užteko.

Kurį laiką iš tiesų taip ir buvo.

30

Geidžas sirgo visą savaitę, paskui ėmė sveikti. Dar po savaitės jį vėl paguldė į patalą bronchitas. Elė taip pat pasigavo kosulį, o paskui ir Reičelė. Likusį laiką iki Kalėdų visi trys slankiojo po namus, sausai kosčiodami kaip nukaršę ir paliegę medžiokliniai šunys. Luisas laimingai išvengė bronchito, ir Reičelė, atrodė, kaltino jį už tai.

Paskutinė semestro savaitė universitete Luisui, Sarendrai, Stivui ir Čarlton buvo pragariška. Gripo epidemija neprasidėjo, - bent jau kol kas, - tačiau susirgimų bronchitu buvo gausu. Be to, pasitaikė keli plaučių uždegimo ir pneumonijos atvejai. O likus dviem dienoms iki kalėdinių atostogų, sunerimę bičiuliai atgabeno į ligoninę šešis dejuojančius girtus studentėlius. Iš pradžių ligoninėje net kilo sąmyšis, primenantis nelaimingą atsitikimą su Viktoru Paskou. Visi šeši kvailiai sulipo ant ilgų rogių, tobogano (šeštasis, kiek suprato Luisas, sėdėjo ant paskutiniojo pečių), ir nučiuožė nuo kalvos virš katilinės. Smagumėlis! Tačiau įsivažiavusios rogės iškrypo iš kurso ir trenkėsi į vieną iš Pilietinio karo laikų patrankų. Pasekmės buvo tokios: dvi lūžusios rankos, vienas lūžęs riešas, iš viso septyni lūžę šonkauliai, vienas galvos sutrenkimas ir begalė mėlynių. Tik draugui ant pečių važiavęs vaikinas liko sveikutėlis. Kai toboganas atsitrenkė į patranką, tas laimingasis perskrido per ją ir nusileido ant galvos į sniego pusnį. Tvarstyti jų žaizdas anaiptol nebuvo linksma, ir Luisas plūdo nevykėlius visą laiką, kol siuvo, bintavo ir žiūrinėjo vyzdžius. Bet vėliau, pasakodamas apie įvykį Reičelei, jis juokėsi iki ašarų. Reičelė su nuostaba žiūrėjo į vyrą nesuprasdama, ko čia juoktis. Luisas negalėjo paaiškinti jai, kad tai buvo tik kvaila avarija; žmonės, tiesa, nukentėjo, bet visi liko gyvi. Tad jo juoką buvo galima suprasti ne tik kaip palengvėjimo, bet ir kaip triumfo išraišką - šiadien tu laimėjai, Luisai.

Jo paties šeimynykščiai išsigydė savo bronchitus maždaug iki gruodžio 16-osios, kai Elei prasidėjo mokyklinės atostogos ir visi keturi laimingai atšventė senamadiškas kaimiškas Kalėdas. Namas Šiaurės Ladlou, toks svetimas rugpjūčio mėnesį, kai Kridai tik atsikraustė (svetimas ir net priešiškas: juk Elė tada prasimušė kelį, o Geidžui įgėlė bitė), dar niekada neatrodė jiems toks savas.

Kai Kūčių vakarą vaikai sumigo, Luisas ir Reičelė tyliai kaip vagys užsliūkino į palėpę ir nusileido iš ten, nešini glėbiais spalvingų dėžučių - ten

buvo lenktyninių automobiliukų rinkinys Geidžui, kuris neseniai pradėjo domėtis žaislinėmis mašinėlėmis, Barbė ir Kenas Elei, dviratis, drabužėliai lėlėms, žaislinė viryklė su lempute viduje ir dar daug kitokių dovanų.

Jiedu įsitaisė vienas šalia kito eglės lempučių šviesoje ir ėmė dėlioti dovanas po egle. Reičelė vilkėjo lengvą šilkinę pižamą, Luisas chalatą. Jis neprisiminė malonesnio vakaro. Židinyje ruseno ugnis, ir retsykiais vienas kuris iš jų pakildavo įmesti dar beržinių pliauskų.

Vinstonas Čerčilis ėmė glaustytis apie Luisą, ir jis beveik automatiškai su pasibjaurėjimu nustūmė katiną šalin - tas kvapas. Vėliau Luisas pastebėjo, kad Reičelė taip pat atstūmė Čerčą, įsitaisiusį prie jos kojų, ir dar nekantriai pridūrė: "Škac!" Luisas matė, kaip žmona delnu pasitrynė šilku aptemptą šlaunį - taip daro žmonės, kai netyčia prisiliečia prie ko nors atgrasaus ar nemalonaus. Tikriausiai ir Reičelė taip pasielgė visai nesąmoningai.

Čerčas užsilipo ant židinio atbrailos ir staiga nudribo nuo jos tiesiai priešais pakurą. Dabar katinas nebeturėjo nė lašo gracijos. Jis prarado visą savo grakštumą tą naktį, apie kurią Luisas neleisdavo sau galvoti. Bet Čerčas prarado ne tik grakštumą. Luisas iš pat pradžių tai pastebėjo, bet tik po mėnesio galutinai suvokė. Čerčas niekada daugiau nebemurkdavo. O juk anksčiau jis burgzdavo kaip motoras, ypač miegodamas. Pasitaikydavo naktų, kai Luisui tekdavo atsikelti ir uždaryti Elės kambario duris, kad galėtų užmigti.

Dabar katinas miegojo kaip akmuo. Kaip negyvas.

Ne, staiga prisiminė Luisas, buvo viena išimtis. Tą naktį, kai Luisas miegojo ant sofos ir pabudęs išvydo, kad Čerčas guli jam ant krūtinės lyg dvokianti mazgotė... Tą naktį Čerčas murkė. Bent jau skleidė kažkokį garsą.

Bet, kaip ir žinojo Džadas Krendolas, - o gal tik spėjo, - Čerčas nebuvo visai sugedęs. Luisas rado rūsy už krosnies išdužusį langą ir iškvietė meistrą jį įstiklinti, tuo sutaupydamas ne vieną dolerį šilumai. Taigi Luisas turėjo būti netgi dėkingas Čerčui už tai, kad tas atkreipė jo dėmesį į skylę lange, kurios šiaip jau niekas nebūtų pastebėjęs dar kelias savaites, o gal net mėnesius.

Elė daugiau nebenorėjo miegoti su Čerču, tas tiesa. Kartais, žiūrėdama televizorių, ji leisdavo katinui įsitaisyti jai ant kelių. Bet labai dažnai, galvojo Luisas, ieškodamas maišelyje plastikinių veržlių Elės dviračiui sutvirtinti, mergaitė jau po kelių minučių numesdavo Čerčą žemėn sakydama: "Eik šalin, Čerčai, tu smirdi". Elė šėrė katiną reguliariai ir meiliai. Ir net Geidžas nesibodėdavo retsykiais timptelėti jį už uodegos... Ne iš piktumo, tik iš

draugiškumo, tuo Luisas neabejojo; jis būdavo panašus į mažytį vienuolį, tampantį gauruotą varpo virvę. Tada Čerčas paprastai palįsdavo po radiatoriais, kur Geidžas negalėdavo jo pasiekti.

Jeigu jis būtų šuo, mes pastebėtume daugiau skirtumų, galvojo Luisas. *Bet katinai visada būna tokie velniškai nepriklausomi. Nepriklausomi ir nesuprantami. Netgi bauginantys.* Luiso nestebino, kad Senovės Egipto faraonai ir karalienės norėdavo, jog jų kates mumifikuotų ir taip pat sukištų į piramides, kad tos lydėtų savo šeimininkų sielas aname pasaulyje. Katės - keisti gyvūnai.

- Tu jau surinkai dviratį, viršininke?

Luisas iškėlė baigtą dviratį.

- Štai!

Reičelė parodė į maišelį, kuriame liko dar trys ar keturios veržlės.

- O kas čia?

- Atsarginės, - paaiškino Luisas, kaltai šypsodamasis.

- Tikėkimės, kad atsarginės. Žiūrėk, kad Elė nenusisuktų sau sprando.

- Tai bus vėliau, - piktdžiugiškai atsakė Luisas. - Kai jai sueis dvylika, ir ji užsigeis pasirodyti ant naujos riedlentės.

- Liaukis, daktare! Pasigailėk! - sudejavo Reičelė.

Luisas atsiklaupė, įsirėmė rankas į nugarą ir pasuko liemenį. Nugarkaulis trakštelėjo.

- Tai jau visi žaislai.

- Ir visi surinkti. Prisimeni, kas buvo pernai? - Reičelė nusijuokė, Luisas šyptelėjo. Pernai paaiškėjo, kad viską, ką jiedu nupirko, dar reikia surinkti. Jie plušo beveik iki keturių ryto, Kalėdų ryto, kol pagaliau baigė - pavargę ir suirzę. O Elė dar iki pietų nusprendė, kad dėžutės gražesnės už žaislus.

- FUI! - pasibaisėjo Luisas, mėgdžiodamas dukterį.

- Gerai, eime miegoti, - paragino Reičelė, - ir aš tau įteiksiu savo dovaną.

- Moterie, - terė Luisas, išsitiesdamas visu ūgiu, - tai man ir taip priklauso.

- *Norėtum*, - atšovė Reičelė ir nusijuokė, užsidengdama delnais veidą. Tą akimirką ji buvo labai panaši į Elę... ir į Geidžą.

- Lukterėk, - paprašė Luisas. - Aš turiu dar kai ką padaryti.

Jis nuskubėjo į prieškambarį ir atsinešė iš ten vieną savo batą. Tada atitraukė židinio skydą nuo blėstančios ugnies.

- Luisai, ką tu...

- Pamatysi.

Kairėje pakuros pusėje ugnis buvo jau visai užgesusi, ir ten liko krūva purių pilkų pelenų. Luisas įspaudė batą į pelenus, palikdamas gilų pėdsaką. Tada tarsi didelį guminį antspaudą prispaudė batą prie židinio sienos.

- Na štai, - tarė jis, kai grįžo nunešęs batą atgal į prieškambarį. - Kaip tau patinka?

Reičelė nusijuokė.

- Luisai, Elė tiesiog pakvaiš iš džiaugsmo!

Per pastarąsias dvi savaites Elė mokykloje prisiklausė nerimą keliančių gandų, kad iš tiesų dovanas atneša ne Santa Klausas, o tėvai. Jos būgštavimus dar labiau sustiprino nepaprastai liesas Santa, kurį Elė prieš porą dienų pastebėjo Bangoro universalinės parduotuvės ledainėje. Jis sėdėjo ant taburetės prie baro, atsmaukęs barzdą į šoną, kad netrukdytų valgyti sumuštinį. Elė nejuokais sunerimo (veikiau dėl sumuštinio negu dėl dirbtinės barzdos). Reičelė bandė ją įtikinti, kad universalinės parduotuvės ir Gelbėjimo Armijos Santos tėra padėjėjai, pasiųsti tikrojo Santa Klauso, kuris pas save Šiaurėje iki kaklo užsiėmęs dovanų parinkimu ir paskutinę akimirką gautų vaikų laiškų skaitymu, todėl neturi laiko trankytis po visą pasaulį ir dalyvauti įvairiose šventėse. Bet tai nelabai padėjo.

Luisas rūpestingai grąžino skydą į vietą. Dabar ant jų židinio buvo du aiškūs bato pėdsakai - vienas pelenuose, kitas - ant sienos. Abiejų nosys nukreiptos link eglutės, tarsi Santa Klausas įlindo į namus pro kaminą ir išlipo svetainėje palikti Kridams skirtų kalėdinių dovanų. Atlikta nepriekaištingai, jei tik nepastebėsi, kad abu pėdsakai palikti kairės kojos. Bet Luisas abejojo, ar Elė pasirodys tokia analitiška.

- Luisai Kridai, aš tave myliu, - pareiškė Reičelė ir pabučiavo vyrą.

- Tu ištekėjai už nugalėtojo, pupyte, - atsakė Luisas, nuoširdžiai šypsodamasis. - Laikykis manęs, ir aš padarysiu tave žvaigžde.

Jie pasuko link laiptų. Luisas parodė jai kortų staliuką, Elės pastatytą priešais televizorių. Ant jo buvo pakelis avižinių sausainių ir du "Ring Dingai". Ir dar skardinė alaus. "ČIA TAU, SANTA" - skelbė didelėmis spausdintomis raidėmis pakeverzotas raštelis.

- Ko nori, sausainių ar "Ring Dingo"? - paklausė Luisas.

- "Ring Dingo", - atsakė Reičelė ir suvalgė pusę.

Luisas atsidarė alaus skardinę.

- Alus tokiu vėlyvu metu sukels man rūgštis, - nusiskundė jis.

- Niekai, - geraširdiškai atšovė Reičelė. - Gerk, daktare.

Luisas pastatė skardinę ant stalo ir staiga griebėsi už chalato kišenės, lyg būtų kažką pamiršęs. Bet iš tiesų visą vakarą jautė joje mažo paketėlio svorį.

- Štai, - tarė jis, paduodamas paketėlį žmonai. - Čia tau. Gali pasižiūrėti - jau po vidurnakčio. Linksmų Kalėdų, brangioji.

Reičelė pavartė rankose mažytę dėžutę, suvyniotą į sidabrinį popierių ir perrištą žydru atlasiniu kaspinu.

- Kas čia, Luisai?

Jis gūžtelėjo pečiais.

- Muilas. O gal šampūnas. Tiksliai neprisimenu.

Reičelė jau ant laiptų išvyniojo paketėlį ir aiktelėjo, išvydusi "Tifani" dėžutę. Nutraukusi medvilninį užvalkalą, ji taip ir liko stovėti prasižiojusi.

- Na? - susirūpinęs paklausė Luisas. Jis dar niekada nedovanojo žmonai tikrų brangenybių ir dabar labai jaudinosi. - Ar patinka?

Reičelė plonais pirštais išėmė iš dėžutės dailią auksinę grandinėlę ir iškėlė prieš šviesą mažytį safyrą. Brangakmenis tingiai suposi, žybčiodamas šaltais žydrais spinduliais.

- O Luisai, kaip gražu...

Pamatęs, kad Reičelė net apsiašarojo, Luisas susigraudino ir kartu sunerimo.

- Na ką tu, brangioji, neverk. Užsisek.

- Luisai, mes negalime sau leisti... tu negali sau leisti...

- Ša, - pertraukė Luisas. - Aš taupiau pinigus nuo praėjusių Kalėdų... be to, tai kainavo mažiau, negu tu manai.

- Kiek?

- Aš tau niekada šito nepasakysiu, Reičele, - iškilmingai pareiškė Luisas. - Net visa kinų budelių armija neišgaus iš manęs šitos paslapties. Du tūkstančius dolerių.

- *Du tūkstančius!* - Reičelė taip staigiai ir taip stipriai apkabino vyrą, kad jis vos nenuvirto nuo laiptų. - Luisai, tu *išprotėjai!*

- Užsisek, - vėl paprašė Luisas.

Ji taip ir padarė. Luisas padėjo žmonai užsisegti sagtelę. Tada Reičelė vėl atsisuko į jį.

- Eisiu į miegamąjį pasižiūrėti veidrodyje, - tarė ji. - Norisi *pasigrožėti.*

- Grožėkis, - sutiko Luisas. - Aš išleisiu katiną laukan ir išjungsiu šviesas.

- O po to, - tarė Reičelė, žiūrėdama jam į akis, - aš noriu likti be nieko, išskyrus grandinėlę.

- Tada grožėkis greičiau, - paragino Luisas, ir Reičelė nusijuokė.

Luisas čiupo Čerčą ir persimetė sau per ranką - jis daugiau nebesivargindavo ieškoti šluotos. Tikriausiai, nepaisant visko, jis vis tik priprato prie katino. Luisas nuėjo link laukujų durų, pakeliui išjungdamas šviesas. Vos tik jis pravėrė duris tarp virtuvės ir garažo, šalto oro sūkurys apsivijo jam apie kulkšnis.

- Linksmų Kalėdų, Če...

Luisas nutilo. Ant kilimėlio prie durų gulėjo negyva varna siaubingai apkramtyta galva. Vienas sparnas buvo nutrauktas ir gulėjo šalia, panašus į suanglėjusį popieriaus lapą. Čerčas tučtuojau ištrūko iš Luiso rankų ir pripuolęs ėmė uostinėti sustingusį paukščio lavoną. Luisui bežiūrint, katinas žaibu šoko ant varnos ir išplėšė jai vieną sustiklėjusią balsvą akį. Luisas nespėjo net nusisukti.

Dar viena Čerčo auka, šlykštėdamasis pagalvojo jis ir nusisuko, bet vis tik spėjo pamatyti tuščią kruviną varnos akiduobę. *Tai neturėtų manęs jaudinti, neturėtų, juk aš mačiau ir baisesnių dalykų, o taip, Paskou, pavyzdžiui, Paskou buvo baisesnis, kur kas baisesnis...*

Bet vis tik jam buvo labai šlykštu. Skrandis vertėsi lauk. Seksualinio susijaudinimo šiluma staiga išgaravo. *Viešpatie, juk šitas paukštis dydžiu beveik prilygsta Čerčui. Tikriausiai buvo visai užsižiopsojęs.*

Reikėjo tuoj pat viską sutvarkyti. Niekam nesinori tokių dovanų Kalėdų rytą. Be to, tik jis, Luisas, už tai atsakingas, argi ne taip? Žinoma. Jis, ir niekas kitas. Luisas suvokė šią savo atsakomybę - tiesa, dar nesąmoningai - jau tą vakarą, kai jo šeima grįžo iš Čikagos, ir jam teko užmesti padangas ant Čerčo sudraskytos pelės.

Vyro širdies žemė akmenuota, Luisai.

Mintis nuskambėjo Luiso galvoje aiški lyg trimatė. Luisas net žingtelėjo į šalį, tarsi Džadas staiga būtų materializavęsis už jo nugaros ir garsiai prabilęs.

Vyras augina, ką gali... ir saugo tai.

Čerčas vis dar tupėjo prie negyvo paukščio. Dabar jis godžiai dorojo antrą sparną. Tas bjauriai traškėjo, Čerčo tampomas pirmyn atgal. Jis jau niekada nebepakils nuo žemės, Orvilai. Tas tiesa, Vilburai, prakeiktas paukštis nebegyvas, gali ramiai sušerti jį katinui, gali ramiai...

Luisas staiga spyrė Čerčui, smarkiai spyrė. Katino pasturgalis išlėkė į orą ir šleptelėjo žemėn. Metęs į Luisą dar vieną šlykščių gelsvai žalių akių žvilgsnį, padaras nerangiai nupėdino šalin.

- Suėsk mane! - paerzino jį Luisas, pats šnypšdamas kaip katinas.

- Luisai? - iš miegamojo atsklido Reičelės balsas. - Ateini?

- Tuojau! - atsiliepė Luisas. *Tik sutvarkysiu šitą bjaurastį, gerai, Reičele? Nes tai mano bjaurastis.*

Jis apgraibomis surado garažo šviesos jungiklį. Tada nuėjo į virtuvę ir iš spintelės po kriaukle paėmė žalią maišelį šiukšlėms. Vėl grįžęs į garažą, nukabino nuo vinies semtuvėlį, susėmė į jį varną ir įmetė į maišą. Tą patį padarė su sudraskytu sparnu. Baigęs užrišo maišą ir įmetė į šiukšlių konteinerį, stovintį už "Civiko". Per tą laiką Luiso blauzdos visai sužvarbo.

Čerčas lūkuriavo garažo tarpduryje. Luisas pagrasino jam semtuvu, ir padaras dingo kaip nebuvęs.

Reičelė gulėjo lovoje be nieko, išskyrus grandinėlę su safyru... kaip ir žadėjo. Ji tingiai šyptelėjo Luisui.

- Ko taip ilgai užtrukai?

- Perdegė lemputė virš kriauklės, - sumelavo Luisas. - Įsukau kitą.

- Eikš čionai, - pakvietė Reičelė ir švelniai truktelėjo jį prie savęs. Ne už rankos. - Jis žino, kada tu miegi, - meiliai uždainavo ji, šypsodamasi vien lūpų kampučiais. - Jis žino, kada tu nemiegi... Luisai, brangusis, kas jis?

- Manau, tai tas, kuris ką tik pabudo, - atsakė Luisas, nusimesdamas chalatą. - Gal pabandykime jį vėl užmigdyti iki pasirodant Santa Klausui. Kaip tu manai?

Reičelė pasirėmė ant alkūnės. Luisas pajuto jos kvėpavimą, šiltą ir saldų.

- Santa žino, kada tu būni geras, o kada blogas... todėl būk geras... reikia būti geram... tu buvai geras berniukas, ar ne, Luisai?

- Manau, kad taip, - atsakė Luisas truputį drebančiu balsu.

- Pažiūrėsime, ar tu tikrai toks geras, kaip atrodai, - pasakė Reičelė.

Jiedu aistringai pasimylėjo, bet Luisas neužmigo tuoj po to, kaip paprastai užmigdavo po aistringo pasimylėjimo. Paprastai Luisas nepastebimai nugrimzdavo į sapnų pasaulį - jis pats, jo žmona ir visas jo gyvenimas. O dabar jis gulėjo Kalėdų nakties tamsoje, klausydamasis gilaus, lėto Reičelės

kvėpavimo, ir galvojo apie negyvą paukštį ant slenksčio - Čerčo kalėdinę dovaną jam, Luisui.

Neužmiršk manęs, daktare Kridai. Aš buvau gyvas, paskui miręs, ir štai dabar vėl gyvas. Aš apsukau ratą ir grįžau pasakyti tau, kad tai tu atėjai iš anapus su sugedusiu murkimo aparatu ir medžioklės geismu. Grįžau pasakyti, kad vyras augina, ką gali, ir saugo tai. Neužmiršk šito, daktare Kridai. Dabar aš esu dalis to, ką tu turi saugoti. Rūpinkis savo žmona, savo sūnumi ir dukterimi... ir manimi. Neužmiršk paslapties ir rūpestingai prižiūrėk savo sodą.

Pagaliau Luisas užmigo.

31

Žiema tęsėsi. Pėdsakai židinyje grąžino Elei tikėjimą Santa Klausu - bent jau laikinai. Geidžas vienu ypu išvyniojo savo dovanas, kartkartėmis sustodamas pažiaumoti ypač skaniai atrodančio vyniojamojo popieriaus. Šiais metais *abu* vaikai dar iki pusiaudienio nusprendė, kad dėžutės gražesnės už žaislus.

Naujųjų metų išvakarėse atėjo Krendolai, Reičelės pakviesti paskanauti kiaušinių likerio. Luisas nejučia ėmė mintyse analizuoti Normos sveikatos būklę. Senutės oda buvo išblyškusi ir vaiski. Jis jau ir anksčiau tai pastebėjo. Luiso močiutė būtų pasakiusi, kad Norma pradeda "nykti" - visai neblogas žodis. Normos rankos, ištinusios, subjaurotos artrito, pasidengė pigmentinėmis dėmėmis. Plaukai išretėjo. Apie dešimtą Krendolai išėjo namo, ir Kridai sulaukė Naujųjų dviese, įsitaisę priešais televizorių. Tai buvo paskutinis kartas, kai Norma lankėsi jų namuose.

Beveik visos Luiso atostogų dienos buvo lietingos ir apniukusios. Aišku, šildymo kainų atžvilgiu atlydys buvo geras dalykas, bet toks oras slėgė ir varė į neviltį. Luisas dirbo visokius darbus namuose, meistravo žmonai knygų lentynas ir spinteles, o sau "Poršė" modelį. Kai sausio 23-ąją vėl prasidėjo paskaitos, jis su džiaugsmu grįžo į universitetą.

Pagaliau užgriuvo ir prognozuotas gripas: praėjus vos savaitei nuo pavasario semestro pradžios, universiteto miestelyje kilo rimta epidemija. Luisas turėjo darbo iki kaklo - jis dirbo po dešimt, o kartais dvylika valandų ir grįždavo namo visai išsekęs... bet nepasakytum, kad nelaimingas.

Sausio 29-ąją atšilimas staiga baigėsi. Po baisios pūgos temperatūra visą savaitę laikėsi žemiau nulio.

Vieną dieną, kai Luisas apžiūrinėjo jaunuolį su sulaužyta ranka, - vaikinas vylėsi, kad pavasarį jau galės žaisti beisbolą, bet Luisas tuo labai abejojo, - slaugė kyštelėjo galvą pro duris ir pranešė, kad skambina misis Krid.

Luisas nuėjo į savo kabinetą pakalbėti telefonu. Išgirdęs, kad Reičelė verkia, jis iškart persigando. *Elė,* šovė mintis. *Nukrito nuo rogučių ir susilaužė ranką. Arba prasiskėlė galvą.* Luisas prisiminė kvaištelėjusius studentėlius ir jų toboganą.

- Kas nors atsitiko vaikams? - paklausė jis. - Ką, Reičele?

- Ne, ne, - atsakė žmona, dar labiau pravirkdama. - Ne vaikams, Lu. Normai. Normai Krendol. Šįryt ji mirė. Apie aštuonias, tuoj po pusryčių. Taip Džadas sako. Jis buvo atėjęs pažiūrėti, ar tu dar namie, ir aš pasakiau, kad išvažiavai prieš pusvalandį. Jis... ak, Luisai, jis atrodė toks sutrikęs, toks nesavas... toks *senas...* ačiū Dievui, Elė jau buvo išėjusi, o Geidžas per mažas, kad suprastų...

Luisas suraukė kaktą. Naujiena buvo baisi, tačiau Luisas pirmiausia pagalvojo apie Reičelę. Štai ir vėl. Vėl kartojasi skausminga situacija. Mirtis - tai siaubingas dalykas, ją reikia slėpti nuo vaikų, visomis pastangomis slėpti. Reičelės pažiūra į mirtį priminė Viktorijos laikų aukštuomenės nuostatą, kad būtina slėpti nuo vaikų bjaurią, nepadorią tiesą apie lytinius santykius.

- O Viešpatie, - tarė Luisas. - Širdis?

- Nežinau, - atsakė Reičelė. Ji nebeverkė, tačiau balsas buvo prikimęs. - Ar negalėtum atvažiuoti, Luisai? Tu jo draugas ir tikriausiai esi jam reikalingas.

Tu jo draugas.

Taip, draugas, truputį nustebęs prisipažino sau Luisas. *Niekada nemaniau įsigysiąs aštuoniasdešimties metų bičiulį, bet, atrodo, įsigijau.* Ir tik dabar jis suprato, kad jiedu su Džadu iš tiesų turi būti draugai, turint omeny juos siejančią paslaptį. O turint ją omeny, buvo aišku, kad Džadas kur kas anksčiau už Luisą suprato, jog jie draugai. Tąkart Džadas padėjo Luisui. Ir nepaisant to, kas nutiko vėliau, nepaisant pelių, nepaisant paukščių, Luisas jautė, kad Džado sprendimas buvo teisingas... o jei ne teisingas, tai bent padiktuotas užuojautos. Ir dabar jis padarys dėl Džado viską, ką tiktai

pajėgs. Jei tai reikš būti artimiausiu žmogumi po žmonos mirties, jis bus tokiu.

- Važiuoju, - atsakė Luisas Reičelei ir padėjo ragelį.

32

Norma mirė ne nuo širdies smūgio. Ją ištiko insultas - staigus ir tikriausiai neskausmingas. Kai popiet Luisas paskambino Stivui Mastertonui ir papasakojo, kas atsitiko, Stivas pareiškė, kad jis pats nieko prieš numirti tokia mirtimi.

- Kartais Dievas ilgai svyruoja, - pasakė Stivas. - O kartais tiesiog duria pirštu į tave ir įsako padžiauti autus.

Reičelė visiškai nenorėjo kalbėti apie tai ir neleido Luisui kalbėti su ja apie tai.

Elė ne tiek nuliūdo, kiek nustebo ir susidomėjo. Tokia, Luiso manymu, ir turėjo būti normali šešiamečio vaiko reakcija. Ji paklausė, ar misis Krendol mirė atmerktomis akimis, ar užmerktomis. Luisas atsakė, kad nežino.

Džadas tvardėsi taip gerai, kaip tik tas buvo įmanoma, turint omeny, kad jiedu su Norma išgyveno kartu beveik šešiasdešimt metų. Luisas rado senį - dabar jis tikrai buvo panašus į aštuoniasdešimt trejų metų senį - vieną sėdintį virtuvėje prie stalo. Džadas rūkė "Česterfildą", gėrė iš butelio alų ir žvelgė tuščiomis akimis į svetainę.

Pasirodžius Luisui, jis pakėlė galvą ir tarė:

- Jos nebėra, Luisai.

Senis pasakė tai labai paprastai bei kasdieniškai, ir Luisas pagalvojo, jog jis turbūt dar iki galo neįsisąmonino, kad mirė jo žmona - kad tai dar neužgavo jo širdies. Bet paskui Džado lūpos pradėjo virpėti, jis užsidengė akis ranka. Priėjęs prie Krendolo, Luisas apkabino jį per pečius. Džadas neišlaikė ir pravirko. Taip, jis įsisąmonino iki galo. Džadas puikiai viską suprato. Jo žmona mirė.

- Tai gerai, - tarė Luisas. - Tai gerai, Džadai. Manau, ji norėtų, kad jūs truputį paverktumėte. Tikriausiai Norma net supyktų, jei jūs neišlietumėte nė vienos ašaros. - Luisas pats apsiašarojo. Džadas stipriai apglėbė jį, Luisas taip pat spūstelėjo Džadą prie savęs.

Senis verkė apie dešimt minučių, paskui audra nurimo. Luisas labai atidžiai klausėsi visko, ką Džadas kalbėjo - ne tik kaip draugas, bet ir kaip

gydytojas. Jis sekė, ar neišgirs pasikartojimų Džado pasakojime; sekė, ar Džadas gerai orientuojasi laike, ar nepainioja, *kada* kas vyko (nebuvo reikalo sekti, ar jis aiškiai suvokia, *kur* vyko: tai nieko neįrodytų, nes Džadui Krendolui *kur* visada buvo Ladlou, Meino valstija). Ypač atidžiai Luisas klausėsi, ar senis nepaminės Normos vardo esamuoju laiku. Bet neaptiko jokių žymių, kad Džado protas prarado aiškumą. Luisas žinojo, kad neretai pasitaiko atvejų, kai seniai vedę žmonės miršta beveik vienu metu - tą patį mėnesį, tą pačią savaitę ar net tą pačią dieną. Dėl to kaltas patirtas sukrėtimas, o gal kažkoks vidinis troškimas pasivyti mirusįjį (tokia mintis nebūtų šovusi Luisui į galvą iki Čerčo sugrįžimo; Luisas pastebėjo, kad jo požiūris į dvasinius ir antgamtinius dalykus pastaruoju metu iš esmės pasikeitė). Diagnozė buvo tokia: Džadas labai pergyvena, bet *compos mentis* neprarado. Senio išvaizdoje nebuvo nė ženklo to vaiskaus trapumo, kuris tartum gaubė Normą, kai jie keturiese sėdėjo Kridų svetainėje ir gurkšnojo kiaušinių likerį.

Džadas atnešė Luisui iš šaldytuvo alaus. Jo veidas tebebuvo raudonas ir dėmėtas nuo ašarų.

- Dar ankstoka gerti, - tarė jis. - Bet kažkur pasaulyje saulė jau nusileido, be to, aplinkybės...

- Nieko daugiau nesakykite, - pertraukė senį Luisas ir atkimšo butelį. Jis pažvelgė į Džadą. - Išgersime už ją?

- Reikėtų, - sutiko Džadas. - Jeigu tu būtum matęs Normą, Luisai, kai jai buvo šešiolika, išeinančią iš bažnyčios su prasegiotu švarkeliu... tau būtų akys iššokusios ant kaktos. Ji galėjo priversti velnią tapti blaivininku. Ačiū Dievui, ji niekada neprašė manęs tai padaryti.

Luisas linktelėjo ir kilstelėjo savo butelį.

- Už Normą, - tarė jis.

Džadas dzingtelėjo savo butelį į Luiso. Jis vėl verkė, bet kartu šypsojosi.

- Už tai, kad ji ilsėtųsi ramybėje, ir už tai, kad ten, kur ji iškeliavo, nebūtų artrito.

- Amen, - atsakė Luisas, ir jie išgėrė.

Tai buvo vienintelis kartas, kai Luisas matė Džadą sutrikusį. Tačiau net žmonos mirtis neišmušė senio iš pusiausvyros. Tiesiog jį užvaldė prisiminimai - iš jo lūpų plūstelėjo ištisas srautas tikrų pasakojimų ir anekdotų,

spalvingų, išsamių, kartais neįtikėtinų. Bet pasakodamas praeities istorijas, Džadas neužmiršo ir dabarties. Luisui beliko tik žavėtis juo. Jeigu Reičelė, papusryčiavusi greipfrutu ir dribsniais, staiga griūtų negyva, vargu ar pats Luisas sugebėtų tvardytis bent perpus taip gerai.

Džadas paskambino į Bangoro Brukingso-Smito laidotuvių biurą ir telefonu sutvarkė tiek reikalų, kiek tik buvo įmanoma; likusius jis prižadėjo sutvarkyti, atvykęs rytoj. Taip, misis Krendol reikės išbalzamuoti; suknelę jis pats išrinks; taip, ir baltinius; ne, specialių batelių, suvarstomų užpakalyje, nereikia. Dar Džadas paklausė, ar kas nors ištrinks jai galvą. Misis Krendol paskutinįsyk plovė plaukus pirmadienį vakare, tad jie buvo jau nešvarūs, kai ji mirė. Luisas, kurio dėdė vertėsi vadinamuoju "tyliuoju verslu", iš anksto žinojo, ką laidotuvių biuro tarnautojas atsakys Džadui - paskutinis apiplovimas ir šukuosena taip pat paslaugų dalis. Džadas linktelėjo ir padėkojo tarnautojui, paskui vėl ėmė klausytis. Taip, jis neprieštarauja dėl kosmetikos, bet tik ne per daug. "Ji mirusi, ir visi tai žino, - pareiškė senis, užsirūkydamas cigaretę. - Nėra reikalo ją išdažyti kaip lėlę". Jis ramiai, bet įsakmiai nurodė, kad karstas per laidotuves turi būti uždarytas, bet atsisveikinimo dieną atviras. Laidos Maunt Houpo kapinėse, kur Krendolai dar 1951 metais nusipirko sklypus. Džadas buvo atsinešęs dokumentus ir iškart pasakė laidotuvių biuro tarnautojui sklypo numerį, - H-101, - kad būtų galima pradėti pasiruošimą. Jam pačiam liko H-102, vėliau pasakė Džadas Luisui.

Padėjęs ragelį, jis atsisuko į Luisą ir tarė:

- Kiek man žinoma, pačios gražiausios kapinės pasaulyje yra Bangore. Jei nori, pasiimk sau dar alaus, Luisai. Visa tai ilgokai užtruks.

Luisas norėjo atsisakyti - jau ir taip jautėsi truputį apgirtęs. Tačiau staiga jam prieš akis iškilo absurdiškas vaizdas: Džadas, per mišką tempiantis ant neštuvų Normos lavoną. Į mikmakų laidojimo žemę už Naminių Gyvūlėlių Kapynių.

Luisas pasijuto kaip antausį gavęs. Jis be žodžių atsistojo ir pasiėmė iš šaldytuvo dar vieną butelį alaus. Senis linktelėjo jam ir ėmė rinkti telefono numerį. Iki trečios valandos popiet, kai Luisas nuėjo namo užvalgyti sriubos ir sumuštinių, Džadas beveik baigė organizuoti savo žmonos paskutinę kelionę. Jis viską darė papunkčiui - kaip žmogus, rengiantis didelį pokylį. Paskambino į Šiaurės Ladlou metodistų bažnyčią, kur turėjo įvykti laidotuvių ceremonija, paskui Maunt Houpo kapinių administracijai. Brukingso-Smito laidojimo biuro tarnautojas būtų pats paskambinęs į abi šias vietas, bet

Džadas iš mandagumo padarė tai pirmas. Mažai kas prisimena tokias subtilybes, mirus artimam žmogui, o jei ir prisimena, retai kam užtenka dvasios jėgų tai padaryti. Todėl Luisas ėmė dar labiau žavėtis Džadu. Vėliau, pervertęs seną nusitrynusią užrašų knygutę, Džadas paskambino keliems dar gyviems Normos ir savo giminaičiams. O tarp skambučių gurkšnojo alų ir pasakojo prisiminimus.

Luisas jautė, kad vis labiau žavisi juo... ir myli?

Taip, patvirtino Luiso širdis. Ir myli.

Tą vakarą Elė jau apsivilkusi pižamą atėjo pas Luisą, kad tėvelis pabučiuotų ją prieš miegą, ir paklausė jo, ar misis Krendol pateks į Dangų. Paklausė beveik pašnibždomis, lyg suprasdama, kad niekas neturi jų girdėti. Tuo metu Reičelė virtuvėje kepė vištienos paštetą, kurį ketino rytoj nunešti Džadui.

Anapus kelio Krendolų name degė visos šviesos. Džado kieme ir per šimtą pėdų abiem kryptim palei kelią buvo pristatyta mašinų. Oficialus lankymas prasidės rytoj laidojimo biure, bet žmonės jau šįvakar atvažiavo paguosti Džado, padėti jam prisiminti ir pažymėti Normos pasitraukimą iš gyvenimo - arba, kaip sakė pats Džadas, "kelionę toliau". Tarp abiejų namų siautėjo žvarbus vasario vėjas. Kelią dengė juodo ledo lopai. Meine prasidėjo šalčiausioji žiemos dalis.

- Kad aš nežinau, dukrele, - atsakė Luisas, sodindamasis mergaitę ant kelių. Per televiziją rodė kovinį filmą. Kažkoks žmogus apsisuko ir nuvirto, tačiau nei Elė, nei Luisas to nepastebėjo. Luisas suvokė, kad Elė - deja - kur kas daugiau žino apie Ronaldą Makdonaldą, Žmogų-Vorą ir Biurgerį Kingą negu apie Mozę, Jėzų ir apaštalą Paulių. Jos mama buvo nepraktikuojanti judaistė, tėvas - buvęs metodistas, ir mergaitės supratimas apie *spiritus mundi* buvo pats blankiausias - ne legendos, ne sapnai, bet sapnai apie sapnus. *Jau vėlu tai aiškinti, pamanė Luisas. Jai dar tik penkeri, bet jau vėlu. Viešpatie, kaip greitai pasidaro vėlu.*

Tačiau Elė žiūrėjo į jį, ir Luisas privalėjo kažką pasakyti.

- Žmonės įvairiai galvoja apie tai, kas ištinka mus po mirties, - pradėjo jis. - Vieni mano, kad mes patenkame į Dangų arba į Pragarą. Kiti tiki, kad mes vėl atgimstame...

- Žinau, karnacija. Taip atsitiko Odri Rouz tame filme, kurį rodė per televizorių.

- Bet juk tu jo nematei! - Luisas pagalvojo, kad Reičelė taip pat gautų insultą sužinojusi, jog Elė žiūrėjo "Odri Rouz".

- Man Merė pasakojo mokykloje, - atsakė Elė.

Merė - anot Elės, geriausia jos draugė - buvo liesa, purvina mergaitė, į kurią bežiūrint visuomet atrodydavo, kad ji tuoj susirgs kerplige ar skorbutu. Ir Luisas, ir Reičelė nuoširdžiai palaikė abiejų mergaičių draugystę. Bet kartą Reičelė prisipažino vyrui, kad Merei išėjus, jai visada norisi paieškoti Elės galvoje utėlių. Luisas tąsyk nusijuokė ir pritarė žmonai.

- Merei mama leidžia žiūrėti visus filmus. - Dukters balse nuskambėjo priekaištas, bet Luisas apsimetė jo nepastebėjęs.

- Na, iš tikrųjų tai vadinasi reinkarnacija, bet esmę, manau, tu supratai. Katalikai tiki Rojumi ir Pragaru, ir dar vadinamąja Skaistykla. O indusai ir budistai tiki nirvana...

Ant svetainės sienos iškilo šešėlis. Reičelė. Klausosi.

Luisas ėmė kalbėti lėčiau.

- Yra dar daug visokiausių nuomonių, dukrele. Bet išvada viena: niekas nieko tiksliai nežino. Žmonės sako, kad žino, bet kai jie taip sako, tai reiškia, kad jie tuo tiki. Ar žinai, kas yra tikėjimas?

- Na...

- Štai mes sėdime mano krėsle, - tarė Luisas. - Ar manai, kad jis bus čia ir rytoj?

- Žinoma.

- Vadinasi, tu tiki, kad jis bus čia. Aš, beje, taip pat. Tikėjimas - tai manymas, kad kažkas yra arba bus. Aišku?

- Aišku, - linktelėjusi patvirtino Elė.

- Bet mes tiksliai nežinome, kad krėslas rytoj bus čia. Juk koks nors trenktas krėslų vagis gali įsilaužti į namus ir jį išnešti, ar ne?

Elė sukikeno. Luisas nusišypsojo.

- Tačiau mes tikime, kad taip neatsitiks. Tikėjimas - didis dalykas, ir giliai religingi žmonės norėtų, kad mes tikėjimą laikytume žinojimu. Bet aš asmeniškai taip nemanau. Pernelyg jau daug nuomonių tuo klausimu. Mes tiksliai žinome tik štai ką: kai žmogus miršta, atsitinka vienas iš dviejų - arba žmogaus siela kažkokiu būdu išlieka po kūno mirties, arba ne. Jeigu išlieka, tai toliau su ja gali atsitikti bet kas. Jeigu ne, tada žmogui tiesiog galas. Pabaiga.

- Tarsi užmigtum?

Luisas pagalvojo ir atsakė:

- Ne, veikiau tarsi gautum narkozę.

- O kuo tu tiki, tėveli?

Šešėlis ant sienos krustelėjo ir vėl sustingo.

Nuo tada, kai išaugo iš vaikiško amžiaus, - maždaug nuo koledžo laikų, - Luisas tikėjo, kad mirtis - tai galas. Jis daug kartų matė ligonių mirtį ir nė sykio nepajuto, kad siela išlėktų iš kūno į... kur nors. Beje, argi ne apie tai jis pagalvojo, stebėdamas Paskou mirtį? Luisas pritarė savo psichologijos dėstytojo nuomonei, kad gyvenimo po mirties potyriai, aprašyti mokslo žurnaluose, o paskui vulgarizuoti masinės spaudos, veikiausiai reiškia paskutinį proto pasipriešinimą mirties atakai - be galo išradingas žmogaus protas iki pat pabaigos kovoja su beprotybe, kurdamas nemirtingumo iliuziją. Luisas taip pat pritarė ir vienam bendrabučio kaimynui, kuris sykį, Luisui besimokant antrame kurse, visą naktį trukusios diskusijos metu pareiškė, kad Biblija įtartinai pilna stebuklų, beveik išnykusių racionalumo amžiuje (iš pradžių jis sakė "visiškai išnykusių", bet jį privertė nusileisti tie, kurie autoritetingai tvirtino, jog vis dar pasitaiko nepaaiškinamų dalykų - mažyčių paslapties užkáborių pasaulyje, šiaip jau virtusiame plyna, švaria, gerai apšviesta aikšte: pavyzdžiui, Turino drobulė, atlaikiusi visas pastangas demaskuoti apgavystę). "Sakoma, kad Kristus prikėlė Lozorių iš numirusių", gražbyliavo tas Luiso bičiulis, vėliau tapęs žymiu žmogumi Debome, Mičigano valstijoje. "Puiku. Jei kas privers mane tuo patikėti, aš patikėsiu. Tai yra, aš patikėsiu tuo, kad vieno dvynio gemalas gali praryti kito dvynio gemalą *in utero* tarsi koks dar negimęs kanibalas, o po dvidešimties ar trisdešimties metų pademonstruoti dantis savo plaučiuose ar inkstuose, kaip įrodymą, kad jis tai padarė. Manau, jei galėsiu patikėti šituo, tai galėsiu patikėti ir visu kitu. Parodykite man Lozoriaus mirties liudijimą - ar suprantate, kur link lenkiu? Aš neklausiu, prisikėlė Lozorius iš kapo ar ne. Aš tik noriu pamatyti mirties liudijimo originalą. Aš kaip Tomas, tvirtinęs, kad patikės Jėzaus prisikėlimu tik tada, kai pamatys jo kūne vinių paliktas skyles ir pačiupinės žaizdą šone. Mano manymu, tik Tomas iš anų dvylikos buvo tikrasis gydytojas, o ne Lukas."

Ne, Luisas niekada netikėjo gyvenimu po mirties. Bent jau iki Čerčo sugrįžimo.

- Aš tikiu, kad siela išlieka po kūno mirties, - lėtai atsakė Luisas savo dukteriai. - Bet neįsivaizduoju, koks turėtų būti tas pomirtinis pasaulis.

Galbūt skirtingiems žmonėms jis skirtingas. Galbūt miręs žmogus patenka ten, kuo tikėjo visą gyvenimą. Bet aš manau, kad mes gyvename toliau, ir kad misis Krendol dabar yra kažkur, kur ji laiminga.

- Tu tiki šituo, - pareiškė Elė. Tai buvo ne klausimas. Tai buvo tvirtinimas, kupinas baimingos pagarbos.

Luisas šyptelėjo, truputį pamalonintas ir truputį sutrikęs.

- Tikriausiai. Ir dar aš manau, kad tau laikas miegoti. Kaip ir prieš dešimt minučių.

Jis dusyk pabučiavo dukterį - į lūpas ir į nosį.

- Ar manai, kad ir gyvūnai išgyvena po mirties? - paklausė mergaitė.

- Žinoma, - tučtuojau patvirtino Luisas ir vos nepridūrė: *Ypač katės*. Šitie žodžiai jau virpėjo jam ant liežuvio galo. Luiso oda papilkėjo ir pašiurpo.

- Gerai, - tarė Elė ir nuslydo jam nuo kelių. - Einu, pabučiuosiu mamytę.

- Eik.

Luisas žiūrėjo jai pavymui. Svetainės tarpduryje mergaitė sustojo ir atsisukusi paklausė:

- Tąsyk aš kvailai elgiausi, kad taip verkiau dėl Čerčo, ar ne?

- Ne, dukrele, - atsakė Luisas. - Nemanau, kad kvailai.

- Jeigu jis dabar numirtų, aš galėčiau tai ištverti, - pareiškė Elė ir staiga nustėrusi susimąstė apie tai, ką tik ką pasakė. O paskui pridūrė tarsi pritardama sau: - Žinoma, galėčiau. - Ir nuėjo ieškoti mamos.

Vėliau, kai jie sugulė, Reičelė pasakė Luisui:

- Girdėjau, apie ką tu kalbėjai su Ele.

- Tu man nepritari? - paklausė Luisas. Gal ir ne pro šalį išsiaiškinti, jeigu jau Reičelė pati pradėjo.

- Ne, - atsakė Reičelė kiek sudvejojusi, kas buvo visai nebūdinga jai. - Ne, Luisai, aš pritariu. Tiesiog aš... aš išsigandau. O tu juk mane pažįsti - kai aš bijau, aš pradedu pulti.

Luisas dar negirdėjo žmonos kalbant su tokia pastanga. Jis suprato, kad dabar turi būti atsargesnis negu šnekėdamas su dukterimi. Luisas pasijuto atsidūręs minų lauke.

- Ko išsigandai? Mirties?

- Ne *savo*, - atsakė Reičelė. - Aš niekada negalvoju apie ją... daugiau. Bet vaikystėje daug galvojau. Daug bemiegių naktų. Sapnuodavau visokiausias

pabaisas, ateinančias suėsti manęs miegančios, ir visos jos buvo panašios į mano seserį Zeldą.

Štai, pagalvojo Luisas, štai pagaliau, pirmąkart per šitiek metų, kai mes vedę.

- Tu retai kada kalbi apie savo seserį, - tarė jis.

Reičelė šyptelėjo ir paglostė Luisui veidą.

- Koks tu mielas, Lu. Aš *niekada* nekalbu apie savo seserį. Aš stengiuosi net negalvoti apie ją.

- Aš visada maniau, kad tu turėjai tam priežasčių.

- Turėjau. Turiu.

Reičelė susimąsčiusi nutilo.

- Aš žinau, kad ji mirė nuo stuburo smegenų uždegimo.

- Nuo stuburo smegenų uždegimo, - pakartojo Reičelė. - Namuose nebeliko nė vienos Zeldos nuotraukos.

- Mačiau mažos mergaitės nuotrauką tavo tėvo...

- Tėvo kabinete. Taip, buvau užmiršusi apie ją. Tikriausiai ir mama nešiojasi vieną rankinuke. Zelda buvo dviem metais vyresnė už mane. Ji susirgo... ir gulėjo galiniame kambaryje... galiniame kambaryje lyg bjauri šeimos paslaptis... ji merdėjo ten, Luisai, mano sesuo merdėjo galiniame kambaryje ir iš tiesų buvo bjauri paslaptis - ji buvo bjauri paslaptis!

Reičelė neišlaikiusi pravirko. Iš garsaus nevaldomo kūkčiojimo Luisas suprato prasidedant isteriją ir sunerimo. Jis suėmė žmonos petį, bet Reičelė tučtuojau atsitraukė nuo jo. Luisas pajuto tarp pirštų jos naktinių marškinių šiugždesį.

- Reičele... brangioji... nereikia...

- Nesakyk man "nereikia", - atšovė Reičelė. - Nedrausk manęs, Luisai. Aš pagaliau prisiruošiau tau viską papasakoti, o paskui ir vėl nebenorėsiu apie tai kalbėti. Vis tiek šiąnakt aš tikriausiai jau nebeužmigsiu.

- Ar toji liga buvo tokia siaubinga? - paklausė Luisas, jau žinodamas atsakymą. Tas atsakymas daug ką paaiškino - net dalykus, tarp kurių Luisas niekada nepastebėdavo ryšio ar tik miglotai įtardavo jį esant. Reičelė nė sykio nėjo su juo į laidotuves - net kai mirė Alas, Luiso bičiulis studentas. Alas žuvo, atsitrenkęs motociklu į autobusą. Jis dažnai užeidavo pas Kridus, ir Reičelė visuomet jį mėgo. Ir vis tik ji nenuėjo į Alo laidotuves.

Tą dieną ji sirgo, staiga prisiminė Luisas. *Pasigavo gripą ar kažką panašaus. Atrodė rimtai sunegalavusi. Bet kitą dieną vėl buvo sveika.*

Po laidotuvių vėl buvo sveika, pasitaisė Luisas. Jis prisiminė tąsyk net pagalvojęs, ar tik žmonos ligos priežastis nebuvo psichosomatinė.

- Taip, siaubinga, - atsakė Reičelė. - Baisesnė, negu tu gali įsivaizduoti, Luisai. Mes matėme, kaip ji kasdien nyksta, ir niekas negalėjo jai padėti. Zeldą nuolatos kamavo skausmai. Jos kūnas persikreipė... susitraukė... pečiai vis labiau kumpo, o veidas raukšlėjosi, kol tapo panašus į kaukę. Jos rankos priminė paukščio nagus. Man kartais tekdavo maitinti Zeldą. Man buvo bjauru, bet aš maitindavau, nedrįsdama skųstis. Kai skausmas tapo nepakenčiamas, gydytojai išrašė Zeldai vaistų - iš pradžių nestiprių, o paskui tokių, nuo kurių ji būtų likusi kvaišelė, jei būtų išgyvenusi. Bet, aišku, visi žinojo, kad Zelda neišgyvens. Tikriausiai todėl dabar niekas namuose ir nekalba apie mano seserį. Nes mes norėjome, kad ji mirtų, Luisai, mes *troškome,* kad ji mirtų. Ir ne todėl, kad *ji* daugiau nebesikankintų, o todėl, kad *mes* daugiau nebesikankintume. Nes ji atrodė kaip pabaisa ir elgėsi kaip pabaisa... O Viešpatie, aš suprantu, kad tai skamba bjauriai...

Reičelė užsidengė veidą rankomis.

Luisas švelniai prisilietė prie žmonos.

- Reičele, tai skamba visai ne bjauriai...

- *Bjauriai!* - riktelėjo ji. - *Bjauriai!*

- Ne bjauriai, o teisingai, - pareiškė Luisas. - Ilgų ligų aukos dažnai tampa reikliomis atgrasiomis pabaisomis. Be galo kantraus, beveik švento ligonio įvaizdis tėra romantiškas išsigalvojimas. Kai tik ant ligonio, prirakinto prie patalo, užpakalio atsiranda pirmosios pragulos, jis - ar ji - pradeda išsidirbinėti, tyčiotis, kankinti savo artimuosius. Ligonis negali nuo šito susilaikyti, bet artimieji kenčia dėl to nė kiek ne mažiau.

Reičelė pažvelgė į vyrą su nuostaba... beveik su viltimi. Bet paskui jos veide vėl pasirodė nepatiklumo išraiška.

- Tu pats visa tai išgalvojai.

Luisas liūdnai šyptelėjo.

- Nori, kad parodyčiau vadovėlius? O gal duoti tau paskaityti savižudybių statistiką? Šeimose, kurios ilgą laiką namuose slaugė ligonius, šešių mėnesių po ligonio mirties laikotarpiu savižudybių rodikliai siekia stratosferą.

- *Savižudybių!*

- Žmonės ryja tabletes, nuodijasi dujomis arba išsisprogdina sau smegenis. Jų neapykanta... nuovargis... pasišlykštėjimas... gailestis... - Luisas gūžtelėjo pečiais ir suglaudė sugniaužtus kumščius. - Išlikę gyvi ima jaustis žudikais. Ir peržengia ribą.

Išpurtusiame Reičelės veide šmėkštelėjo skausmingas palengvėjimas.

- Zelda buvo užgaidi... nepakenčiamai. Kartais ji tyčia prisišlapindavo į lovą. Mama klausdavo, ar padėti jai nueiti į tualetą... o vėliau, kai ji jau nebegalėjo atsikelti, klausdavo, ar paduoti jai puodą... bet Zelda sakydavo, kad nereikia... o paskui prisišlapindavo į lovą, kad mama ar mudvi su mama turėtume keisti patalynę... Ji sakydavo, kad netyčia padarė, bet iš akių matėsi, kad ji juokiasi iš mūsų. *Matėsi.* Kambarys buvo prasmirdęs šlapimu ir vaistais... Zelda gėrė iš buteliukų kažkokius nuskausminančiuosius, kurie kvepėjo kaip "Smitų vyšniniai lašai nuo kosulio", ir tas kvapas visada tvyrojo jos kambaryje... Kartais aš pabusdavau... Iki šiol kartais pabundu, ir man atrodo, kad užuodžiu "Vyšninių lašų nuo kosulio" kvapą... ir pagalvoju... jei dar nebūnu galutinai prabudusi... pagalvoju: "Ar tikrai Zelda jau mirusi? Ar tikrai?"... pagalvoju...

Reičelei užėmė kvapą. Luisas paėmė ją už rankų ir stipriai, negailestingai suspaudė pirštus.

- Keisdamos Zeldos patalynę ir drabužius, mes matėme, kaip riečiasi jos nugara. Prieš galą, Luisai, prieš galą atrodė, kad jos... kad jos užpakalis kažkokiu būdu pasislinko į nugaros vidurį.

Reičelės akys sustiklėjo iš siaubo kaip vaiko, prisimenančio ką tik susapnuotą kraupų košmarą.

- Kartais Zelda prisiliesdavo prie manęs savo... savo rankomis... savo paukštiškomis rankomis... ir man norėdavosi surikti ir paprašyti jos liautis... o sykį, kai ji palietė mano veidą, aš išliejau sau ant rankos sriubą ir nusiplikinau... ir tąsyk tikrai *surikau*... rėkiau ir mačiau iš Zeldos akių, kad ji juokias.

Prieš galą vaistai nustojo veikę, ir tada tai jau ji rėkdavo. Niekas iš mūsų nebeprisiminė, kokia Zelda buvo anksčiau, net mano motina. Ji buvo tiesiog pikta, šlykšti, rėkianti *pabaisa,* uždaryta galiniame kambaryje... baisi šeimos paslaptis.

Reičelė garsiai nurijo seiles.

- Mano tėvai buvo išėję, kai ji pagaliau... kai ji... na, tu supranti, kai ji... - Reičelė užsikirto ir tik vargais negalais išspaudė: - Kai Zelda mirė, mano tėvų nebuvo namie. Jie buvo išėję, ir aš viena likau su ja. Buvo Velykos, ir tėvai trumpam išėjo aplankyti draugų. Tik kelioms minutėms. Aš virtuvėje skaičiau žurnalą. Na, bent jau sklaidžiau. Aš laukiau, kol ateis laikas duoti Zeldai vaistų, nes ji rėkė. Sesuo rėkė nuo tada, kai tik tėvai išėjo pro duris. Jos riksmas trukdė man skaityti. Ir tada... supranti, kas atsitiko... na, Zelda

nustojo rėkusi. Luisai, man buvo aštuoneri metai... aš kas naktį sapnuodavau baisius sapnus... aš ėmiau galvoti, kad Zelda nekenčia manęs, nes *mano* nugara tiesi, nes *manęs* nekamuoja pastovus skausmas, nes *aš* galiu vaikščioti, nes *aš* gyvensiu. Aš pradėjau įsivaizduoti, kad Zelda nori mane nužudyti. Tačiau net ir dabar, šįvakar, aš netikiu, kad dėl to buvo kalta tik mano vaizduotė. Zelda tikrai nekentė manęs. Dabar aš jau nebegalvoju, kad ji būtų nužudžiusi mane. Tačiau jeigu Zelda kokiu nors būdu būtų galėjusi užvaldyti mano kūną... išvyti mane iš jo kaip pasakoje... manau, Zelda būtų taip padariusi. Bet kai sesuo nustojo rėkusi, aš nuėjau pasižiūrėti, kas atsitiko... pažiūrėti, gal ji nuvirto ant šono arba nuslydo nuo pagalvių. Aš įžengiau į Zeldos kambarį, pažvelgiau į ją ir pamaniau, kad ji užspringo savo liežuviu. Luisai... - Reičelė vėl ėmė šaukti; kupinas ašarų balsas buvo bauginančiai vaikiškas, tarsi ji iš naujo išgyveno tą akimirką. - Luisai, aš nežinojau, ką *daryti!* Man buvo tik *aštuoneri!*

- Aišku, kad nežinojai, - sutiko Luisas. Jis pasisuko į žmoną ir apkabino ją. Reičelė įsitvėrė į vyrą su paniška baime - kaip prastas plaukikas, kurio valtis staiga apvirto vidury didelio ežero. - Ar kas nors tau prikaišiojo tai, brangioji?

- Ne, - atsakė Reičelė. - Niekas manęs nekaltino. Bet ir niekas negalėjo man padėti. Niekas negalėjo pakeisti to, kas įvyko, Luisai. Zelda nepasspringo savo liežuviu. Ji pradėjo keistai gargaliuoti... na, nežinau... *gaaaa...* kažkaip panašiai...

Susijaudinusi, sukrėsta gyvų prisiminimų, Reičelė labiau negu įtikinamai pamėgdžiojo savo sesers Zeldos gargaliavimą, ir akimirkai Luisui prieš akis iškilo mirštančio Viktoro Paskou vaizdas. Jis stipriau apglėbė žmoną.

- ...Ir seilės, seilės tekėjo jai per smakrą...

- Gana, Reičele, - pertraukė žmoną Luisas. Jo balsas virptelėjo. - Aš žinau simptomus.

- Aš *aiškinu*, - nenusileido Reičelė. - Aš tik aiškinu, kodėl negaliu dalyvauti vargšės Normos laidotuvėse ir kodėl anądien mes taip kvailai susibarėme...

- Ššš - tai jau užmiršta.

- Ne, aš neužmiršau, - paprieštaravo Reičelė. - Aš labai gerai prisimenu tą barnį, Luisai. Taip pat gerai, kaip savo sesers Zeldos mirtį - ji uždusо lovoje 1965 metų balandžio 14 dieną.

Ilgą laiką kambaryje buvo tylu.

- Aš apverčiau Zeldą ant pilvo ir ėmiau trankyti jai per nugarą, - pagaliau tęsė Reičelė. - Tai viskas, ką aš žinojau. Jos pėdos daužėsi į lovą... ir persisukusios kojos... ir dar, prisimenu, buvo toks garsas, lyg kas bezdėtų... aš pagalvojau, kad tai Zelda bezda arba aš. Bet iš tiesų tai iširo mano palaidinukės siūlės pažastyse, kai verčiau Zeldą. Sesuo pradėjo... mėšlungiškai trūkčioti... aš pamačiau, kad jos veidas nusuktas į šoną, į pagalvę, ir pagalvojau - ji dūsta, Zelda dūsta, o tėvai grįš ir pamanys, kad tai aš ją uždusinau, jie pasakys: "Tu nekentei jos, Reičele", ir tai buvo tiesa, pasakys: "Tu norėjai, kad ji mirtų", ir tai taip pat buvo tiesa. Supranti, Luisai, pirma mintis, atėjusi man į galvą, kai Zelda pradėjo blaškytis lovoje... aš ją gerai prisimenu... pirmoji mano mintis buvo: *O, pagaliau, Zelda uždus ir visa tai baigsis.* Taigi aš vėl atverčiau seserį ant nugaros ir pamačiau, kad jos veidas *pajuodęs,* Luisai, akys išsprogusios, kaklas išpampęs. Ir tada Zelda mirė. Aš ėmiau atbula trauktis per kambarį. Aišku, norėjau pataikyti į duris, bet atsitrenkiau į sieną, ir nuo jos nukrito paveikslas. Tai buvo iliustracija iš vienos knygos apie Ozą, kurią Zelda mėgo prieš susirgdama meningitu. Iliustracija vaizdavo Ozą Didįjį ir Baisųjį, tik Zelda visada vadindavo jį Ožaš Didyšiš ir Baišušiš, nes ji šveplavo. Mama įrėmino tą paveiksliuką... nes Zeldai jis labiausiai patiko... Ožaš Didyšiš ir Baišušiš... Jis nukrito, atsitrenkė į grindis, ir stiklas suskilo. O aš pradėjau klykti, nes supratau, kad Zelda nebegyva, ir pamaniau... tikriausiai pamaniau, kad tai jos šmėkla ateina užmušti manęs, kad šmėkla neapkenčia manęs, kaip ir pati Zelda, tik šmėkla neprikaustyta prie lovos... todėl aš suklykiau... suklykiau ir išbėgau iš namo šaukdama *"Zelda mirė! Zelda mirė! Zelda mirė!"* O kaimynai... jie atėjo ir pamatė... jie matė mane, bėgančią gatve su suplyšusia po pažastimis palaidinuke... Aš šaukiau: *"Zelda mirė!",* Luisai, ir žmonės tikriausiai pagalvojo, kad aš verkiu, bet aš manau... aš manau, kad juokiausi, Luisai. Tikriausiai juokiausi.

- Ir buvai teisi, - tarė Luisas.

- Tu tik taip sakai, bet iš tiesų taip negalvoji, - tvirtai pareiškė Reičelė - kaip žmogus, šimtus kartų viską pergalvojęs.

Luisas neprieštaravo žmonai. Kada nors Reičelė atsikratys siaubingų prisiminimų, taip ilgai persekiojančių ją - atsikratys didžiosios jų dalies, bet tik ne šitos. Ji niekada neužmirš visko iki galo. Luisas Kridas nebuvo psichiatras, bet jis žinojo, kad kiekvieno žmogaus gyvenime yra senų, pusiau palaidotų paslapčių. Žmonės pasmerkti nuolat grįžti prie jų ir traukti iš

užmaršties, nors jos ir žeidžia. Dabar Reičelė ištraukė į paviršių beveik visą skaudulį - tarsi kokį sugedusį, pajuodusį dantį supūliavusiais nervais, supuvusiomis šaknimis. Ištraukė lauk. Tačiau paskutinė nuodinga ląstelė liko. Jei Dievas leis, toji dalelė pasireikš tik pačiuose giliausiuose Reičelės sapnuose. Bet jau vien tai, kad Reičelė pajėgė tiek daug išsakyti, Luisui atrodė beveik neįtikėtina. Tai ne tik liudijo apie jos drąsą - tai garsiai skelbė apie jos drąsą. Luisas pajuto gilią pagarbą savo žmonai.

Jis atsisėdo ir įjungė šviesą.

- Taip, - patvirtino jis. - Aš tikrai manau, kad tu buvai teisi. Ir jeigu man trūko dar vienos priežasties nemėgti tavo motinos ir tėvo, aš ją gavau. Jie neturėjo palikti tavęs vienos su seserimi, Reičele. Nė minutei.

Reičelė papriekaištavo vyrui - visai kaip vaikas, aštuonerių metų vaikas, kokia ji buvo, kai įvyko ta siaubinga, neįtikėtina istorija:

- Luisai, juk buvo Velykos...

- Kad ir Paskutinis Teismas, - staiga šiurkščiai atrėžė Luisas - Reičelė net atšlijo. Jis prisiminė studentes slauges, kurioms piktas likimas lėmė budėti tą rytą, kai atnešė mirštantį Paskou. Viena iš jų, ryžtinga panelė, vardu Karla Šeivers, kitą rytą grįžo ir tęsė darbą taip gerai, kad padarė įspūdį net Čarlton. Antrosios jie niekados daugiau nebeišvydo. Luisas nesistebėjo tuo ir nekaltino merginos...

Kur buvo slaugė? Ten turėjo budėti medicinos sesuo... Jie išėjo, jie paprasčiausiai išėjo, palikę aštuonerių metų mergaitę budėti prie mirštančios sesers, kuri tuo metu veikiausiai jau buvo protiškai nesveika. Kodėl? Todėl, kad buvo Velykos. Todėl, kad elegantiškoji Dora Goldmen tą ypatingą rytą negalėjo ištverti smarvės ir turėjo nors kurį laiką pabūti toliau nuo jos. Todėl Reičelė liko budėti. Teisingai, draugai ir kaimynai? Reičelė liko budėti. Aštuonerių metų mergaitė su plonomis kaselėmis ir trumpa suknele. Reičelė liko budėti. Reičelė galėjo likti ir kentėti smarvę. Kam gi jie kasmet šešioms savaitėms siuntė mergaitę į "Saulėlydžio" stovyklą Vermonte, jei ne tam, kad ji galėtų kentėti savo mirštančios beprotės sesers dvoką? Dešimt naujų kostiumėlių Geidžui ir šešios naujos suknelės Elei, ir aš apmokėsiu tau mokslą medicinos koledže, jei paliksi ramybėje mano dukterį... bet kur buvo visagalė čekių knygelė, kai viena tavo duktė merdėjo nuo stuburo smegenų uždegimo, o antroji budėjo prie jos, kur, niekše? Kur buvo slaugė?

Luisas atsisėdo ir atsikėlė iš lovos.

- Kur eini? - sunerimo Reičelė.

- Atnešti tau "Valiumo".
- Juk žinai, kad aš negeriu...
- Šiąnakt išgersi, - nutraukė jis.

Reičelė nurijo tabletę ir papasakojo Luisui, kas buvo toliau. Jos balsas iki pat galo išliko ramus. Raminantieji dirbo savo darbą.

Kaimynė iš gretimo namo rado aštuonerių metų Reičelę po medžiu, kur ji gūžėsi ir be perstojo šaukė: "Zelda mirė!" Reičelės nosis kraujavo. Ji visa buvo išsitepusi krauju. Ta pati kaimynė iškvietė telefonu "greitąją" ir paskambino Reičelės tėvams. Sustabdžiusi kraujavimą iš nosies ir nuraminusi mergaitę puodeliu karštos arbatos bei dviem aspirino tabletėmis, moteris sugebėjo išgauti iš Reičelės, kur jos tėvai - Goldmenai svečiavosi pas misterį ir misis Keibronus kitoje miestelio pusėje. Piteris Keibronas dirbo buhalteriu Reičelės tėvo firmoje.

Po tos dienos Goldmenų namuose įvyko didelės permainos. Zeldos nebebuvo. Jos kambarį išvalė ir išdezinfekavo, išnešė visus baldus. Kambarys virto tuščia dėže. Vėliau - daug vėliau - Dora Goldmen įsirengė ten siuvimo kambarį.

Tą naktį Reičelė susapnavo pirmąjį košmarą. Ji pabudo antrą valandą nakties, šaukdama motiną, ir pasibaisėjusi pajuto, kad negali atsikelti iš lovos. Mergaitei siaubingai gėlė nugarą. Reičelė pasitempė raumenis, keldama Zeldą. Juk plūstelėjus į kraują adrenalinui, Reičelė pakėlė seserį su tokia jėga, kad suplėšė palaidinukę.

Tai, kad ji pasitempė, bandydama išgelbėti Zeldą nuo dusulio, buvo akivaizdu ir paprasta, "elementaru, mano brangusis Vatsonai". Visiems, išskyrus pačią Reičelę. Reičelė buvo įsitikinusi, kad tai Zelda keršija jai iš kapo. Zelda žinojo, kad Reičelė džiaugiasi jos mirtimi; Zelda žinojo, kad kai Reičelė išlėkė iš namų, visa gerkle šaukdama *"Zelda mirė! Zelda mirė!"*, ji juokėsi, o ne verkė; Zelda žinojo, kad ją nužudė, ir už tai atsiuntė Reičelei nugaros smegenų uždegimą. Netrukus Reičelės nugara ims riestis ir suktis, ir ji taip pat turės gulėti lovoje, lėtai, bet užtikrintai virsdama pabaisa su paukščio nagais vietoje rankų.

Netrukus ji ims klykti iš skausmo kaip Zelda, paskui šlapintis lovoje ir galiausiai uždus, paspringusi savo liežuviu. Toks buvo Zeldos kerštas.

Niekas nesugebėjo perkalbėti Reičelės - nei motina, nei tėvas, nei daktaras Miurėjus, kuris diagnozavo nugaros raumenų patempimą, o paskui griežtai (žiauriai, kaip pasakytų kai kurie, pavyzdžiui, Luisas) liepė Reičelei liautis apsimetinėjus. Reičelė turinti prisiminti, kad ką tik numirė jos sesuo, kad jos tėvai palūžę iš sielvarto, ir dabar ne laikas vaikiškai išsidirbinėti, reikalaujant dėmesio sau. Tik pamažu nykstantis skausmas įtikino Reičelę, kad tai ne Zeldos kerštas iš ano pasaulio ir ne Dievo bausmė už nedorus darbus. Dar daug mėnesių (taip ji sakė Luisui; o iš tiesų tai truko aštuonerius metus) Reičelė pabusdavo naktimis nuo košmarų, kuriuose jos sesuo vis iš naujo mirdavo, ir tamsoje čiupinėdavosi nugarą tikrindama, ar viskas gerai. Dar užsimiegojusiai mergaitei dažnai atrodydavo, kad tuoj atsilapos spintos durys ir į kambarį įpuls Zelda - pamėlusi ir susirietusi, aukštyn užvirtusiais akių vyzdžiais, su ištinusiu juodu liežuviu, kyšančiu tarp lūpų, paukštiškai sugniaužusi pirštus. Ji ateis nužudyti žudikės, tūnančios lovoje su prispaustomis prie nugaros rankomis...

Reičelė nedalyvavo Zeldos laidotuvėse. Nuo to laiko ji nedalyvavo jokiose laidotuvėse.

- Jeigu tu anksčiau būtum man viską papasakojusi, man daug kas būtų aiškiau, - tarė Luisas.

- Aš negalėjau, Lu, - paprastai atsakė Reičelė. Ją jau lenkė miegas. - Nuo to laiko aš... šiek tiek bijojau kalbėti šia tema.

Tiesiog šiek tiek bijojai, pagalvojo Luisas. *O taip.*

- Aš negaliu... negaliu susivaldyti. Aš protu suvokiu, kad tu teisus, kad mirtis yra absoliučiai natūralus reiškinys, netgi geras. Bet tarp to, ką suvokia mano protas, ir to, kas vyksta... mano viduje...

- Suprantu, - tarė Luisas.

- Tą dieną, kai užsiutau ant tavęs, - tęsė Reičelė, - aš supratau, kad Elė verkia išsigandusi minties apie mirtį... kad tokiu būdu ji tiesiog pratinasi prie mirties... bet negalėjau susivaldyti. Atleisk, Luisai.

- Gali nesiteisinti, - atsakė Luisas, glostydamas jai plaukus. - Bet, velniai rautų, aš tau atleidžiu, jeigu tau nuo to bus geriau.

Reičelė nusišypsojo.

- Geriau, pats žinai. Man jau dabar geriau. Jaučiuosi taip, tarsi būčiau išvėmusi kažką, kas ilgus metus mane nuodijo.

- Galbūt taip ir yra.

Reičelė užmerkė akis... ir vėl lėtai pramerkė.

- Ir nekaltink viskuo mano tėvo, Luisai. Prašau. Tėvams tie metai buvo siaubingi. Sąskaitos - už Zeldos gydymą - buvo milžiniškos. Mano tėvas prarado galimybę įkurti firmos filialus priemiesčiuose, o miesto centre prekyba visai sustojo. O baisiausia - mano motina pati vos nepamišo.

Na, bet paskui reikalai susitvarkė. Zeldos mirtis buvo tarsi ženklas grįžti geriems laikams. Prekių paklausa krito, bet po to tėvas gavo paskolą, ir nuo to laiko jam viskas ėjosi kaip iš pypkės. Tačiau nuo tada tėvai visada laikė mane savo nuosavybe. Ne tik todėl, kad aš likau vienintelis vaikas...

- Jie jautė kaltę, - tarė Luisas.

- Taip, tikriausiai. Tu nepyksi ant manęs, jei susirgsiu per Normos laidotuves?

- Ne, brangioji, nepyksiu. - Luisas patylėjo, paskui paėmė žmoną už rankos. - Ar galėsiu pasiimti Elę?

Reičelės ranka susigniaužė vyro delne.

- A, Luisai, aš nežinau. Ji tokia maža...

- Bet ji jau daugiau kaip metus žino, iš kur atsiranda vaikai, - vėl priminė Luisas žmonai.

Reičelė ilgai tylėjo, žiūrėdama į lubas ir kramtydama sau lūpas.

- Jeigu tu manai, kad taip bus geriau, - pagaliau prabilo ji. - Jeigu tu manai, kad tai jai... nepakenks.

- Ateik pas mane, brangioji, - pakvietė Luisas, ir tą naktį jiedu miegojo apsikabinę Luiso lovoje. Kai Reičelė drebėdama pabudo vidury nakties, pasibaigus "Valiumo" veikimui, Luisas nuramino žmoną glostydamas ir šnibždėdamas jai į ausį, kad viskas gerai. Ir ji vėl užmigo.

33

- Nes vyras - ir moteris - yra kaip gėlės pievoje, kurios šiandien žydi, o rytoj nuvysta; žmogaus gyvenimas trumpas; jis ateina ir praeina. Tad pasimelskime.

Elė, apsivilkusi tamsiai mėlyną suknelę, nupirktą specialiai Normos laidotuvėms, taip staigiai nuleido galvą, kad Luisas, sėdintis šalia ant suolo, išgirdo trakštelint jos kaklo slankstelius. Elė vos kelis sykius buvo bažnyčioje, o laidotuvėse, aišku, dalyvavo pirmą kartą. Todėl mergaitė gerokai baiminosi ir buvo neįprastai tyli.

Luisas gavo retą progą pabūti dviese su dukterimi. Apakintas savo meilės jai, kaip ir meilės Geidžui, jis retai kada pažvelgdavo į Elę iš šalies. Bet šiandien Luisas, jo įsitikinimu, matė beveik vadovėlinį pavyzdį vaiko, artėjančio prie pirmojo didelio vystymosi periodo pabaigos - gryno smalsumo įsikūnijimą, ryte ryjantį informaciją ir kaupiantį ją savyje. Elė nepratarė nė žodžio nuo tada, kai Džadas, toks keistas, bet elegantiškas su savo juoda eilute ir lakuotais pusbačiais (Luisas pirmą kartą matė jį, apsiavusį ne sportbačiais ir ne žaliais guminiais batais), pasilenkė ir pabučiavo mergaitę sakydamas: "Džiaugiuosi, kad atėjai, širdele. Neabejoju, kad ir Norma džiaugiasi".

Elė tik žiūrėjo į Džadą, išplėtusi akis.

Dabar metodistų dvasininkas garbusis Laflinas kalbėjo maldą, prašydamas Dievo ramybės ir paramos.

- Tegu karsto nešėjai ateina čionai, - galiausiai pasakė jis.

Luisas ėmė keltis, bet Elė sulaikė tėvą, smarkiai timptelėjusi už rankos. Ji atrodė išsigandusi.

- Tėveli! - sušnibždėjo mergaitė. - Kur tu eini?

- Aš esu vienas iš tų, kurie neš karstą, dukrele, - atsakė Luisas, minutėlei vėl prisėsdamas šalia ir apsikabindamas Elę viena ranka per pečius. - Aš turiu padėti išnešti Normą. Mūsų yra keturi - aš, du Džado sūnėnai ir Normos brolis.

- O kur mes susitiksime?

Luisas žvilgtelėjo į priekį. Kiti trys karsto nešėjai buvo jau susirinkę prie Džado. Likusieji pamaldų dalyviai vorele traukė link durų. Kai kurie verkė.

- Tu išeik ir lauk ant laiptų, - paliepė Luisas dukteriai. - Aš tave ten surasiu. Gerai, pupa?

- Gerai, - atsakė ji. - Tik neužmiršk manęs.

- Neužmiršiu.

Luisas vėl atsistojo, bet Elė vėl timptelėjo jį už rankos.

- Tėveli!

- Ką, vaikeli?

- Neišmesk jos, - sušnibždėjo mergaitė.

Luisui priėjus, Džadas pristatė jį savo sūnėnams, kurie iš tikrųjų buvo jo antros ar trečios eilės pusbroliai... Džado tėvo brolio palikuonys. Jie buvo

stambūs dvidešimtmečiai vyrukai, labai panašūs iš veidų. Normos broliui buvo arti šešiasdešimties, kaip spėjo Luisas, ir nors jo veide atsispindėjo skausmas dėl netekties, ištikusios šeimą, jis atrodė visai neblogai.

- Malonu susipažinti, - tarė Luisas. Jis jautėsi kiek nesmagiai - pašalinis žmogus šeimos rate.

Tie trys linktelėjo jam.

- Kaip Elė? - paklausė Džadas ir galvos mostu parodė į Luiso dukterį. Mergaitė lūkuriavo vestibiulyje, stebėdama juos.

Ji nori įsitikinti, kad aš staiga neišnyksiu dūmų debesyje, pagalvojo Luisas ir vos nenusišypsojo. Bet toji mintis pagimdė kitą: *Ožaš Didyšiš ir Baišušiš.* Ir Luisui praėjo noras šypsotis.

- Manau, kad gerai, - atsakė Luisas Džadui ir pamojo dukteriai ranka. Mergaitė atsakydama pamojo jam ir apsisukusi išėjo laukan, siūbuodama tamsiai mėlyna suknele. Tą akimirką ji atrodė visai suaugusi - Luisas net nemaloniai nustebo. Tai buvo viena iš tų iliuzijų, kurios tiesiog pribloškia žmogų, kad ir kokios būna trumpalaikės.

- Jūs pasiruošę, vyrai? - paklausė vienas iš Džado sūnėnų.

Luisas linktelėjo, jaunesnysis Normos brolis taip pat.

- Būkite atsargūs su ja, - kimiai pratarė Džadas. Paskui nusisuko ir nuleidęs galvą lėtai patraukė link išėjimo.

Luisas atsistojo prie kairiojo užpakalinio karsto kampo. Džadas išrinko savo žmonai "Amžinąjį Amerikietiškąjį" plieno spalvos karstą. Jis paėmė už rankenos, ir jie keturiese išnešė karstą į ryškią vis dar šaltos vasario pirmosios šviesą. Kažkas, tikriausiai bažnyčios sargas, buvo storai pabarstęs pelenais slidų išmindžiotą sniego taką. Prie šaligatvio krašto lūkuriavo katafalkas kadilakas, leisdamas baltus išmetamųjų dujų garus į žiemos orą. Laidotuvių tvarkytojas ir jo augalotas sūnus laukė šalia mašinos, stebėdami karsto nešėjus, pasiruošę ištiesti ranką, jei kuris nors (veikiausiai velionės brolis) paslys ar susverdės.

Džadas stovėjo šalia Luiso ir žiūrėjo, kaip jie įstūmė karstą vidun.

- Sudie, Norma, - tarė jis ir užsirūkė cigaretę. - Netrukus pasimatysime, senute.

Luisas apkabino senį viena ranka per pečius, o Normos brolis atsistojo šalia jo iš kitos pusės, tokiu būdu nustumdamas laidotuvių tvarkytoją ir jo sūnų į antrą planą. Apkūnieji sūnėnai (ar antros eilės pusbroliai, - nesvarbu) pasišalino, atlikę savo paprastą užduotį - pakelti ir nunešti. Jie buvo atitolę

nuo šios Krendolų šeimos atšakos; pažinojo velionės veidą tik iš nuotraukų ir galbūt iš kelių privalomų vizitų - ilgų popiečių, praleistų kramsnojant Normos sausainius ir gurkšnojant Džado alų; tikriausiai tuomet abu vaikinai leisdavo pro ausis senas istorijas apie laikus, kai jų dar nebuvo, apie žmones, kurių jie nepažinojo, ir galvodavo apie tai, ką šiuo metu galėjo nuveikti, užuot sėdėję pas senius (pavyzdžiui, išplauti ir išblizginti automobilį, nueiti į treniruotę ar tiesiog pasėdėti su draugais prie televizoriaus ir pažiūrėti bokso varžybas); atlikę pareigą, jaunieji sūnėnai ar pusbroliai su džiaugsmu išvažiuodavo.

Kiek jiems buvo žinoma, Džado šeimynykščiai jau buvo išmirę; ši giminės atšaka priminė erozijos išgraužtą asteroidą, tolstantį nuo pagrindinio srauto, ne didesnį už kibirkštį. Praeitis. Nuotraukos albume. Senos istorijos, porinamos kambariuose, kurie šiems vaikinams atrodė per šilti - juk *jie* nebuvo seni, *jų* sąnarių nesuko artritas, *jų* kraujas nebuvo suskystėjęs. Praeitis - tai kažkas, ką reikia pagauti, pasverti ir vėl paleisti. Juk jeigu žmogaus kūnas tėra sielos - Dievo laiško visatai - vokas, kaip moko dauguma religijų, tai "Amžinasis Amerikietiškasis" karstas yra vokas žmogaus kūnui, ir šiems jauniems augalotiems pusbroliams ar sūnėnams praeitis buvo tik nebereikšmingas laiškas, kurį reikia išsiųsti.

Dieve, saugok praeitį, pagalvojo Luisas be jokios priežasties. Neskaitant šmėkštelėjusios minties, kad kada nors ateis diena, kai jis nebepažins savo paties palikuonių - savo paties vaikaičių. Aišku, jei Elė ir Geidžas susilauks vaikų ir jis, Luisas, išgyvens iki to laiko. Fokusas pakrypęs. Šeimos bruožai degeneravę. Jauni veidai, žvelgiantys iš senų nuotraukų.

Dieve, saugok praeitį, pagalvojo Luisas ir tvirčiau apkabino senio pečius.

Bažnyčios tarnautojai sudėjo gėles į katafalko užpakalinę dalį. Užpakalinis stiklas automatiškai pakilo ir atsistojo į savo vietą. Luisas grįžo ten, kur jo laukė duktė, ir jiedu kartu nuėjo prie savo automobilio. Luisas tvirtai laikė Elę už rankos, kad ji nepaslystų, nes mergaitės batų padai buvo odiniai. Užsivedė ir kitų mašinų varikliai.

- Kodėl jie įsijungė šviesas, tėveli? - nustebusi paklausė Elė. - Kam jie įsijungė šviesas vidury dienos?

- Tokiu būdu, - pradėjo Luisas ir nusistebėjo savo paties balso duslumu, - žmonės pagerbia mirusiuosius. - Jis pasuko rankenėlę, įjungdamas priekinius automobilio žibintus. - Važiuojam.

Pagaliau laidotuvės pasibaigė ir jie galėjo grįžti namo. Tiesą sakant, ceremonija vyko mažoje Maunt Houpo koplyčioje; iki pavasario niekas neiškas Normos kapo. Važiuojant atgal, Elė staiga pravirko.

Luisas nustebo, bet neišsigando.

- Kas atsitiko, Ele?

- Nebus daugiau sausainių, - sukūkčiojo Elė. - Misis Krendol kepdavo skaniausius avižinius sausainius, kokius tik man teko valgyti. Bet daugiau nebekeps, nes ji *mirė.* Tėveli, kodėl žmonės turi mirti?

- Aš tiksliai nežinau, - atsakė dukteriai Luisas. - Galbūt todėl, kad būtų daugiau vietos naujiems žmonėms. Tokiems mažiems žmogučiams, kaip tu ir tavo brolis Geidžas.

- Aš niekuomet netekėsiu, neužsiiminėsiu seksu ir neturėsiu vaikų! - pareiškė Elė, dar labiau pravirkusi. - Tada galbūt man taip neatsitiks! Mirtis - *tai baisu!* Tai *neteisinga!*

- Bet mirtis - tai galas kančioms, - ramiai paprieštaravo Luisas. - Dirbdamas gydytoju, aš prisižiūrėjau daug kančių. Tai viena iš priežasčių, dėl kurių aš norėjau gauti darbą universitete - mane ėmė pykinti, diena iš dienos matant žmonių kančias. Jauniems dažnai ką nors skauda... kartais net labai... bet tai ne tas pats, kas kančia.

Luisas patylėjo.

- Tikėsi ar netikėsi, dukrele, seniems žmonėms mirtis ne visada atrodo tokia bloga ar tokia baisi, kaip atrodo tau. O tau juk visas gyvenimas priešaky.

Elė dar paverkė, paskui ėmė šniurkščioti ir galiausiai nurimo. Dar neprivažiavus namų, ji paklausė, ar galima įjungti radiją. Luisas leido, ir duktė surado WACZ stotį, kuri transliavo Stivenso “Tą seną namą”. Netrukus mergaitė jau pritarė dainininkui. Vos grįžusi namo, Elė nuėjo pas mamą ir ėmė tarškėti apie laidotuves. Reikia pripažinti, kad Reičelė išklausė jos pasakojimą ramiai, užjaučiančiai... tik, kaip pastebėjo Luisas, atrodė pablyškusi ir susimąsčiusi.

Paskui mergaitė paklausė, ar mama mokanti kepti avižinius sausainius. Reičelė iškart atidėjo į šalį mezginį ir atsistojo, lyg to ir telaukė.

- Moku, - atsakė. - Nori, kartu užmaišysime tešlą?

- Žinoma! - sušuko Elė. - Mes tikrai galėsime pačios jų išsikepti?

- Galėsime, jei tavo tėvelis vieną valandą pabus su Geidžu.

- Pabūsiu, - sutiko Luisas. - Mielai.

Visą vakarą Luisas praleido skaitydamas ilgą straipsnį medicinos žurnale ir žymėdamasis pastabas; vėl užsimezgė sena diskusija apie tirpstančių siūlų naudojimą žaizdų siuvimui. Mažame pasaulyje tų, palyginus kelių žmonių, kuriems rūpėjo, kaip geriau siūti žaizdas, tas ginčas buvo toks pat begalinis, kaip ir amžinas psichologų aiškinimasis, kas lemia žmogaus charakterį - prigimtis ar auklėjimas.

Luisas ketino tą patį vakarą parašyti laišką, įrodantį, kad autoriaus pagrindinės tezės nepagrįstos, pavyzdžiai parinkti neobjektyviai, tyrimai atlikti beveik nusikalstamai nerūpestingai. Trumpai tariant, Luisas buvo gerai nusiteikęs ir ruošėsi parodyti tam idiotui, iš kur kojos dygsta. Jis naršė po savo kabineto knygų spintą, ieškodamas Trautmeno "Žaizdų gydymo" egzemplioriaus, kai Reičelė nusileido iki pusės laiptų.

- Eini, Luisai?

- Tuojau. - Luisas žvilgtelėjo į ją. - Ar viskas gerai?

- Vaikai kietai miega.

Luisas įdėmiai pažvelgė į žmoną.

- Jie tai miega. O tu ne.

- Aš skaičiau.

- Tu gerai jautiesi? Tikrai?

- Taip, - atsakė Reičelė ir nusišypsojo. - Aš myliu tave, Luisai.

- Ir aš myliu tave, brangioji. - Luisas dirstelėjo į knygų spintą ir išvydo Trautmeno vadovėlį - ten, kur jis visada stovėdavo. Luisas uždėjo ranką ant knygos.

- Kai judu su Ele buvote išvažiavę, Čerčas parnešė namo žiurkę, - pranešė Reičelė ir pabandė nusišypsoti. - Fui, kokia šlykštynė.

- Vaje, Reičele, atleisk man. - Luisas tikėjosi, kad jo balsas neišdavė, koks kaltas jis iš tiesų jautėsi. - Buvo labai bjauru?

Reičelė atsisėdo ant laiptų. Užsivilkusi rausvus flanelinius naktinius, nusivaliusi nuo veido makijažą, sukėlusi plaukus nuo kaktos ir surišusi juos guma į trumputę uodegytę, ji atrodė visai dar vaikas.

- Aš viską sutvarkiau, - pradėjo Reičelė. - Bet įsivaizduok, man teko su dulkių siurblio vamzdžiu išvaryti tą kvaišą katiną pro duris, kad jis paliktų

ramybėje žiurkės... lavoną. Jis *urzgė* ant manęs. Niekada anksčiau Čerčas neurgzdavo ant manęs. Pastaruoju metu jis pasikeitė. Kaip manai, Luisai, gal jis susirgo?

- Ne, - lėtai atsakė Luisas, - bet jei nori, aš nuvešiu Čerčą pas veterinarą.

- Ne, manau, neverta. - Reičelė maldaudama pažvelgė į vyrą. - Bet gal tu galėtum ateiti? Aš tiesiog... Žinau, kad tu dirbi, bet...

- Žinoma, - sutiko Luisas, stodamasis nuo kėdės, tarsi jo darbas buvo visai nesvarbus. Tiesą sakant, taip ir buvo - tik jis žinojo, kad dabar laiškas taip ir liks neužbaigtas. Nes entuziazmas išblės, ir rytdiena atneš naujus darbus. Bet juk tai jis kaltas dėl tos žiurkės, ar ne? Dėl žiurkės, kurią atnešė Čerčas - tikriausiai visai sudraskytos, su išvirtusiais viduriais ir nukąsta galva. Taip. Tai jis, Luisas, kaltas dėl jos. Tai jo žiurkė.

- Eime gulti, - tarė Luisas išjungdamas šviesą. Jiedu su Reičele kartu užlipo laiptais. Luisas apkabino žmoną per juosmenį ir glamonėjo ją taip, kaip tik įstengė... bet net tuo metu, kai susijaudinęs įėjo į ją, Luisas nenustojo klausytis vėjo kaukimo už apšerkšnijusio lango ir galvoti apie Čerčą. Įdomu, kur šiąnakt tas katinas, anksčiau priklausęs Luiso dukteriai, o dabar priklausantis jam. Ko jis šiuo metu tykoja, ką žudo? Vyro širdies žemė akmenuota, mąstė Luisas. Lauke vėjas dainavo savo nuožmią juodą dainą, o už kelių mylių ant akmeninio suolo Maunt Houpo kriptoje plieno pilkumo "Amžinajame Amerikietiškajame" karste gulėjo Norma Krendol, kadaise numezgusi Luiso dukteriai ir sūnui kepuraites; balta vata, kurios laidotuvių biuro tarnautojas prikimšo į jos skruostus, tikriausiai jau spėjo pajuosti.

34

Elei suėjo šešeri. Savo gimimo dieną ji grįžo iš mokyklos su kreivai užmaukšlinta aukšta popierine kepure ant galvos, keliais draugų nupieštais portretais (labiausiai vykusiame iš jų Elė buvo panaši į draugišką žvirblių baidyklę) ir kraupiomis istorijomis apie muštynes, vykstančias mokyklos kieme pertraukų metu.

Gripo epidemija praėjo. Du studentus teko išsiųsti į Bangoro RMMC, o Sarendra Hardu veikiausiai išgelbėjo gyvybę vienam ligotam pirmakursiui su siaubinga pavarde Piteris Hampertonas, kurį ėmė tampyti konvulsijos netrukus po įstojimo.

Reičelė susižavėjo šviesiaplaukiu vaikinu, dirbančiu kroviku Breverio universalinėje parduotuvėje, ir vakare ilgesingai pasakojo Luisui apie tai, koks išsipūtęs to gražuolio džinsų klynas. “Bet tikriausiai ten tik tualetinis popierius”, - pridūrė ji. “O tu kitą kartą spūstelk, - pasiūlė Luisas. - Jeigu vyrukas suriks, vadinasi, ne popierius”. Reičelė juokės iki ašarų.

Nykus ir šaltas vasaris praėjo, užleisdamas vietą nepastoviam kovui su jo lietumis ir šalnomis, giliomis provėžomis keliuose ir oranžiniais kelio ženklais, raginančiais būti atsargiems. Džadas išgyveno pačio skausmingiausio sielvarto laikotarpį - to sielvarto, kuris, anot psichologų, prasideda praėjus trims dienoms po mylimo žmogaus mirties ir tęsiasi dažniausiai nuo keturių iki šešių savaičių - panašiai kaip laikotarpis, kurį Naujosios Anglijos gyventojai vadina “gilia žiema”. Laikui bėgant, žmogaus sielvartas kinta, pereidamas įvairias stadijas, kol galiausiai tampa panašus į vaivorykštę. Stiprus skausmas virsta širdgėla, širdgėla - liūdesiu, o liūdesys - prisiminimais; šis procesas paprastai trunka nuo šešių mėnesių iki trejų metų.

Atėjo ir praėjo diena, kai Geidžą pirmąkart apkirpo; pamatęs, kad prie šaknų sūnaus plaukai jau tamsėja, Luisas garsiai pajuokavo dėl to, o širdyje paverkė.

Prasidėjo pavasaris.

35

Luisas Kridas ėmė galvoti, kad paskutinė tikrai laiminga diena jo gyvenime buvo 1984-ųjų kovo 24. Iki katastrofos, grėsmingai pakibusios virš Kridų šeimos, liko dar septynios savaitės. Tačiau perkratęs atmintyje tas septynias savaites, Luisas nerado nieko, kas būtų taip pat gyvai įsiminę, kaip toji diena. Net jeigu siaubingųjų įvykių išvis nebūtų buvę, tikriausiai Luisas prisimintų ją amžinai. Luisas buvo įsitikinęs, kad tikrai geros dienos - geros nuo pradžios iki galo - pasitaiko labai retai. Palankiai susiklosčius aplinkybėms, per visą žmogaus gyvenimą jų būna gal trisdešimt. Luisas pradėjo manyti, kad Dievas su Jo begaline išmintimi buvo kur kas dosnesnis, kai dalijo skausmą.

Toji diena buvo šeštadienis, ir Luisui nereikėjo į darbą. Po pietų jam teko vienam prižiūrėti Geidžą, nes Reičelė ir Elė išvažiavo apsipirkti. Jos išvažiavo su Džadu jo senu barškančiu 59-ųjų laidos IH pikapu. Ne todėl, kad Kridų didysis automobilis buvo sugedęs, bet todėl, kad senis nuoširdžiai mėgo

Reičelės ir Elės bendriją. Reičelė paklausė Luiso, ar jis galės pabūti su Geidžu, ir Luisas atsakė mielai pabūsiąs. Jis džiaugėsi, kad žmona truputį prasiblaškys. Po žiemos, praleistos Meine, beveik neišvažiuojant iš Ladlou, jai reikėjo kuo dažniau ištrūkti iš namų. Reičelė puikiai ištvėrė žiemą, tačiau pavasariop, Luiso manymu, pasidarė pernelyg nervinga.

Geidžas atsibudo iš popietinio miego apie antrą valandą suirzęs ir nepatenkintas. Luisas kelis kartus pamėgino pralinksminti mažylį, tačiau Geidžas nekreipė jokio dėmesio į tėvo pastangas. Dar daugiau, nesukalbamam vaikui paleido vidurius. Tačiau Luisas neįvertino tą reiškinį lydėjusio garso įmantrumo, kai išvydo išmatose žydrą rutuliuką. Tai buvo vienas iš Elės marmurinių rutuliukų. Vaikas galėjo paspringti. Luisas nusprendė, kad visi rutuliukai turi dingti iš namų - bet koks Geidžo nutvertas daiktas keliaudavo tiesiai jam į burną. Tačiau šis sprendimas, nors neabejotinai vertas pagyrimo, niekuo nepadėjo užimti vaiką iki mamos sugrįžimo.

Luisas klausėsi, kaip ankstyvo pavasario vėjas siautėja aplink namą, mesdamas šviesos ir šešėlių blyksnius ant misis Vinton, Kridų kaimynės, lauko. Ir staiga prisiminė Grifą, kurį nei iš šio, nei iš to nusipirko prieš penkias ar šešias savaites, grįždamas namo iš universiteto. Ar tada jis įsigijo ir virvę? Taip, ačiū Dievui!

- Geidžai! - pašaukė Luisas.

Geidžas surado po sofa žalią pieštuką ir dabar keverzojo mėgstamiausioje Elės knygoje - dar vienas alyvos lašas į nesantaikos ugnį, šyptelėjęs pagalvojo Luisas ir atėmė iš mažylio knygą. Jeigu Elė labai įniršdėl to, ką Geidžas spėjo pripeckioti į “Kur gyvena laukiniai padarai”, Luisas paprasčiausiai užsimins apie unikalų lobį, kurį jis aptiko Geidžo kelnėse.

- Ką! - žvaliai atsiliepė berniukas. Jis dabar jau visai pakenčiamai kalbėjo; Luisas net nusprendė, kad jo sūnus yra ypač gabus vaikas.

- Nori į lauką?

- Noji į lauką! - susijaudinęs sušuko Geidžas. - Noji į lauką! Kur mano tukai, tėte?

Fonetiškai šis sakinys skambėjo maždaug taip: “Kul ma tutai, tėtee?” Vertimas buvo toks: “Kur mano batukai, tėte?” Geidžo kalba dažnai stebindavo Luisą, ir ne tik todėl, kad ji buvo juokinga. Maži vaikai kalba kaip imigrantai, besimokantys svetimos kalbos - padrikai, bet labai įdomiai. Vaikai gali ištarti visus garsus, kokius tik išgauna žmogaus balso stygos: vibruojantį r, tokį sunkų pirmus metus besimokantiems prancūzų kalbos; Australijos čiabuvių gomurinį urzgimą ir klanksėjimą; trumpas, aiškias

vokiečių priebalses. Besimokydami anglų kalbos, vaikai praranda šį sugebėjimą. Todėl Luisas jau ne pirmą kartą pagalvojo, kad vaikystė yra veikiau užmiršimo, o ne mokymosi laikotarpis.

Geidžo batai pagaliau atsirado... taip pat po sofa. Luisas buvo įsitikinęs, kad šeimose su mažais vaikais plotas po svetainių sofomis per tam tikrą laiką įgyja stiprią ir paslaptingą elektromagnetinę trauką, kuri sutraukia ten visokiausius daiktus - nuo buteliukų ir vystyklų segtukų iki žalių pieštukų ir senų "Sesami Strit" žurnalų su maisto likučiais tarp puslapių.

Tačiau Geidžo striukės nebuvo po sofa - ji mėtėsi ant laiptų. Sunkiausia pasirodė rasti sportinę kepuraitę, be kurios mažylis nekėlė kojos iš namų. Mat ji buvo ten, kur ir turėjo būti - spintoje. Aišku, į spintą jie pažvelgė paskiausiai.

- Kul eisim, tėte? - draugiškai paklausė Geidžas, paduodamas tėvui ranką.

- Į misis Vinton lauką, - atsakė Luisas. - Leisime aitvarą, sūnau.

- Aaiiitvalą? - abejodamas pakartojo mažylis.

- Tau patiks, - užtikrino jį Luisas. - Lukterėk minutėlę.

Jie nuėjo į garažą. Luisas susirado savo raktų ryšulį, atrakino mažą sandėliuką ir įjungė ten šviesą. Gerokai pasirausęs pagaliau rado Grifą, vis dar supakuotą ir apklijuotą parduotuvės etiketėmis. Luisas nupirko jį vasario vidury, kai siela šaukte šaukėsi kokios nors vilties.

- Kašia? - paklausė Geidžas. Tai reiškė: "Ką čia tokį turi, tėveli?"

- Tai aitvaras, - paaiškino Luisas ir ištraukė aitvarą iš paketo.

Geidžas susidomėjęs stebėjo, kaip Luisas išskleidė Grifą, kurio tvirti plastikiniai sparnai buvo daugiau kaip penkių pėdų ilgio. Iš mažos galvos ant lieso, rausvo, pliko kaklo spoksojo krauju pasruvusios akys.

- Paukšis! - sušuko Geidžas. - Paukšis, tėte! Šia paukšis!

- Taip, tai paukštis, - sutiko Luisas, įstatydamas lazdeles į kiaurymes aitvaro nugaroje. Ieškodamas sandėliuke virvės ritės, kurią pirko kartu su aitvaru, jis dirstelėjo per petį ir dar sykį pakartojo: - Tau patiks, vyruti.

Geidžui tikrai patiko.

Jie nusinešė aitvarą į misis Vinton lauką, ir Luisas iš pirmo karto paleido jį į vėjuotą kovo dangų, nors neleido aitvarų nuo tada, kai jam buvo... kiek? Dvylika? Prieš devyniolika metų? Viešpatie, kaip baisu.

Misis Vinton buvo maždaug Džado amžiaus, tik kur kas labiau susenusi. Ji gyveno plytiniame name lauko pakraštyje, bet retai kada išeidavo. Už namo laukas baigėsi ir prasidėjo miškai - tie patys, kurie vedė iš pradžių į Naminių Gyvūlėlių Kapynes, o paskui į mikmakų laidojimo žemę.

• •- Aitvalas sklenda, tėveli! - klyktelėjo Geidžas.

- Taip, žiūrėk, kaip lekia! - visa gerkle sušuko Luisas, juokdamasis iš susijaudinimo. Jis taip greitai išvyniojo virvę, kad toji įkaito ir nudegino jam delną. - Žiūrėk į Grifą, Geidžai! Jis nori ištrūkti!

- *Ištlūkti!* - pakartojo Geidžas ir nusijuokė - skardžiai ir džiugiai.

Iš už storo pavasarinio debesies išplaukė saulė, ir oro temperatūra tarytum iškart pakilo penkiais laipsniais. Tėvas ir sūnus stovėjo aukštoje sausoje misis Vinton lauko dalyje, mėgaudamiesi nepatikima kovo pabaigos šiluma. Virš jų galvų žydrynėje sklandė Grifas, išskleidęs tvirtus plastikinius sparnus prieš pastovų vėjo srautą. Štai jis pakilo aukščiau, paskui dar aukščiau, ir Luisas visai kaip vaikystėje pasijuto kyląs iš paskos, pats tampąs aitvaru ir matąs pasaulį tokį, koks jis yra iš tikrųjų - tokį, kokį jį tikriausiai sapnuoja kartografai. Štai misis Vinton laukas, baltas ir sustingęs kaip voratinkliai, pasirodantys nutirpus sniegui; dabar tai jau nebe paprastas laukas, o didžiulis lygiagretainis, iš dviejų pusių ribojamas akmeninių sienų. O štai juoda kelio siūlė ir upės slėnis - iš tokios aukštybės Grifas viską mato savo išsprogusiomis akimis. Jis mato upę, panašią į šaltą pilką plieninį kaspiną, vis dar plukdančią ledo lytis; jis mato aname krante Hampdeną, Njubergą ir Vinterportą su laivais prieplaukoje; galbūt jis mato šv. Regio malūną Baksporte, apgaubtą garų debesies; o gal net ir patį Žemės kraštą, kur Atlanto bangos daužo plikas uolas.

- Žiūrėk, kaip lekia, Geidžai! - juokdamasis šaukė Luisas.

Geidžas taip smarkiai atsilošė, kad tik per stebuklą neapvirto. Jo veide švytėjo milžiniška šypsena. Vaikas mojavo aitvarui.

Luisas atvyniojo truputį virvės ir liepė sūnui ištiesti vieną ranką. Mažylis pakluso, net neatsigręždamas. Jis negalėjo atplėšti akių nuo aitvaro, kuris suposi ir šokčiojo vėjyje, varinėdamas per lauką savo šešėlį.

Luisas dukart apvyniojo virvę aplink Geidžo delną, ir dabar mažylis vis tik pažvelgė žemyn, juokingai nustebęs - kas gi čia jį timpčioja.

- Kašia? - šūktelėjo jis.

- Tu leidi aitvarą, - paaiškino Luisas. - Pats leidi, sūneli. Tai tavo aitvaras.

- Geidžas leidžia? - vis dar abejodamas paklausė berniukas ne tiek tėvo, kiek savęs, ir pabandymui patraukė virvę. Aitvaras linktelėjo. Geidžas

trūktelėjo stipriau. Aitvaras nėrė žemyn. Tėvas ir sūnus kartu nusijuokė. Mažylis ištiesė laisvąją ranką tėvui, ir Luisas paėmė ją. Taip jie stovėjo vidury lauko, žvelgdami aukštyn į Grifą.

Luisas visam gyvenimui įsiminė šią akimirką. Prieš kelias minutes jis kaip vaikas jautėsi kyląs su aitvaru, o dabar staiga pasijuto persikeliąs į Geidžą, savo sūnų. Luiso kūnas traukėsi, kol sutilpo į mažytį Geidžo kūną-namelį, ir tada jis ėmė matyti pasaulį pro Geidžo akis-langus. Šis pasaulis buvo toks platus, toks ryškus, ir misis Vinton laukas čia buvo beveik Bonevilio druskingųjų plokštumų dydžio, ir aitvaras čia sklandė kelių mylių aukštyje. Vėjas siautė aplinkui, taršydamas plaukus, ir aitvaro virvė kaip gyva spurdėjo kumštyje.

- Aitvalas sklenda! - sušuko Geidžas tėvui.

Luisas apkabino sūnų viena ranka per pečius ir pabučiavo į skruostą, kuriame vėjas pražydino laukinę rožę.

- Aš myliu tave, Geidžai, - pasakė jis. Tai buvo tik tarp juodviejų, ir tai buvo puiku.

O Geidžas, kuriam liko gyventi mažiau kaip du mėnesiai, skardžiai ir džiugiai nusijuokė.

- Aitvalas sklenda! Aitvalas sklenda, tėveli!

Jie vis dar leido aitvarą, kai Reičelė ir Elė grįžo namo. Jis pakilo labai aukštai, beveik per visą virvės ilgį, ir dabar net nebesimatė, kad tai Grifas. Matėsi tik mažas juodas siluetas danguje.

Luisas apsidžiaugė joms grįžus, ir netvėrė juoku, kai Elė beveik iš karto paleido iš rankų virvę ir nusivijo ją per žolę. Kol mergaitė pagavo šokčiojančią ritę, išsivyniojo beveik visa virvė. Tačiau pasirodžius Elei ir Reičelei, viskas truputį pasikeitė. Todėl Luisas nesipriešindamas nuėjo namo, kai po dvidešimties minučių Reičelė pareiškė, kad Geidžas, jos manymu, jau pakankamai prisilakstė vėjyje. Ji baiminosi, kad vaikas neperšaltų.

Taigi aitvarui teko nusileisti žemėn. Jis kovojo dėl kiekvieno virvės colio, bet galiausiai pasidavė. Luisas pasikišo Grifą - juodus sparnus, išsprogusias akis ir visa kita - po pažastimi ir parėjęs vėl įkalino sandėliuke. Tą vakarą Geidžas sušveitė milžinišką karštų dešrelių ir pupų porciją. Kol Reičelė perrenginėjo mažylį nakčiai, Luisas pasikvietė dukterį į šalį ir rimtai pasikalbėjo dėl visur paliekamų rutuliukų. Panašūs juodviejų pokalbiai neretai

pasibaigdavo piktais šauksmais, mat Elė tuoj pasipūsdavo, - o kartais net pradėdavo atsikalbinėti, - jeigu ją kuo nors apkaltindavai. Aišku, tai būdavo tik mergaitės reakcija į kritiką, ir Luisas viską suprasdavo, tačiau vis tiek nesugebėdavo susivaldyti, jei duktė elgdavosi pernelyg atžagariai arba jeigu jis būdavo labai pavargęs. Bet tą vakarą po aitvaro leidimo Luisas buvo gerai nusiteikęs, o ir Elė buvo nusiteikusi paklusti jo reikalavimams. Mergaitė prižadėjo būti atsargesnė ir nulipo žemyn iki pusės devynių pažiūrėti televizoriaus - šeštadieninė išlyga, kurią Elė labai vertino. *Puiku, štai ir susitarėme,* tarė sau Luisas. *Gal tai ir duos šiokios tokios naudos.* Tada jis net nenujautė, kad reikia bijoti ne rutuliukų ir ne peršalimų, o didelio “Orinko” sunkvežimio bei plento... kaip ir perspėjo Džadas Krendolas pačią pirmą dieną.

Luisas užlipo į antrą aukštą praėjus penkiolikai minučių po to, kai Geidžas atsigulė. Jis rado sūnų dar nemiegantį - mažylis baigė gerti iš buteliuko pieną ir mąsliai žvelgė į lubas.

Luisas paėmė į delną vieną Geidžo pėdutę, kilstelėjo ją ir pabučiavęs vėl nuleido.

- Labanakt, Geidžai, - tarė jis.

- Aitvalas sklido, tėveli, - sumurmėjo mažylis.

- Tikrai skrido, - patvirtino Luisas ir pajuto, kaip akyse tvenkiasi ašaros - rodos, be jokios priežasties. - Tiesiai į dangų, sūnau.

- Aitvalas sklido, - pakartojo Geidžas. - Į dangų.

Jis apsivertė ant šono, užsimerkė ir užmigo. Iškart.

Luisas jau žengė link koridoriaus, kai grįžtelėjo atgal ir išvydo gelsvai žalias bekūnes akis, spoksančias iš Geidžo spintos. Spintos durys buvo praviros - vos vos. Luiso širdis šoktelėjo krūtinėje, lūpos išsišiepė.

Jis atidarė duris, galvodamas

(Zelda tai Zelda spintoje su ištinusiu juodu liežuviu tarp lūpų)

neaišku ką, bet spintoje, žinoma, tupėjo tik Čerčas. Pamatęs Luisą, jis išrietė nugarą kaip katinas Visų Šventųjų dienos atviruke ir sušnypštė, parodydamas aštrius smulkius dantis.

- Nešdinkis iš čia, - sušvokštė Luisas.

Čerčas vėl sušnypštė, bet nepasijudino iš vietos.

- Nešdinkis, pasakiau. - Luisas pakėlė pirmą pasitaikiusį po ranka daiktą - ryškų plastmasinį Geidžo garvežiuką, kuris patamsyje atrodė raudonai rudas, sukrešėjusio kraujo spalvos. Jis užsimojo žaislu; katinas ne tik kad nekrustelėjo, bet ir vėl sušnypštė.

Ir staiga Luisas net nepagalvojęs sviedė žaislą į Čerčą - ne žaisdamas ir ne juokais grasindamas, bet iš visų jėgų. Jis buvo įsiutęs ir išsigandęs, pasipiktinęs tuo, kad tas padaras slepiasi jo sūnaus kambaryje, tamsioje spintoje, ir atsisako išlįsti, tarsi turėtų teisę ten lindėti.

Žaislinis garvežiukas pataikė Čerčui tiesiai į kaktą. Katinas sukniaukė ir spruko laukan, demonstruodamas savo grakštumą - iš pradžių atsitrenkė į duris, paskui vos neparvirto.

Geidžas krūptelėjo, kažką sumurmėjo, sujudėjo ir vėl nurimo. Luisą ėmė pykinti. Kaktą išmušė prakaitas.

- Luisai? - iš apačios pašaukė sunerimusi Reičelė. - Ar tai Geidžas iškrito iš lovelės?

- Ne, brangioji. Čerčas apvertė kelis jo žaislus.

- A, tai gerai.

Luisas jautė tokį šleikštulį, tarsi būtų pažvelgęs į sūnų ir išvydęs link jo šliaužiančią gyvatę ar didelę žiurkę, tupinčią ant knygų lentynos virš Geidžo lovelės. Aišku, tai buvo nelogiška. Bet kai Čerčas šitaip sušnypštė iš spintos...

(Zelda tu pamanei kad tai Zelda pamanei kad tai Ožaš Didyšiš ir Baišušiš)

Jis uždarė Geidžo spintos duris, sustumdamas vidun iškritusius žaislus. Spynos liežuvėlis tyliai klanktelėjo. Akimirką padvejojęs, Luisas pasuko užraktą.

Jis grįžo prie Geidžo lovelės. Versdamasis vaikas nusispyrė abi antklodes, ir jos atsidūrė po jo keliais. Luisas ištraukė antklodes ir vėl užklojo mažylį. O paskui dar ilgai stovėjo ir žiūrėjo į jį.

Antra dalis

MIKMAKŲ LAIDOJIMO ŽEMĖ

Atėjęs į Betaniją, Jėzus sužinojo, kad Lozorius jau keturios dienos guli kape. Kai Marta išvydo, kad Jėzus ateina, ji nuskubėjo jo pasitikti.

- Viešpatie, - tarė Marta, - jeigu tu būtum buvęs čia, mano brolis nebūtų numiręs. Bet dabar tu čia, ir aš žinau, kad ko tu bepaprašytum Dievo, Dievas tau duos.

Ir Jėzus atsakė jai:

- Tavo brolis prisikels.

Evangelija pagal Joną
(atpasakojimas)

"Hei-ho, pirmyn!"

("The Ramones")

36

Tikriausiai klaidinga manyti, kad žmogaus protas gali suvokti siaubą tik iki tam tikros ribos. Priešingai, atrodo, kad vis labiau tirštėjant tamsai, pradeda atsirasti kažkoks eksponentinis efektas. Kad ir kaip nesinori to pripažinti, tačiau patirtis rodo, kad kai košmaras pasiekia pakankamą siaubo laipsnį, siaubas ima gimdyti siaubą, viena atsitiktinė blogybė ima kurti kitas, dažnai kur kas įmantresnes blogybes, kol galiausiai juoduma užtraukia viską. Ir tada iškyla bauginantis klausimas: kiek siaubo gali ištverti žmogaus protas, neprarasdamas negailestingo aiškumo. Nieko keista, kad kraštutinio siaubo atvejai visada pilni Rubo Goldbergo absurdo. Tam tikrame taške siaubas ima kelti juoką. Tai taškas, kuriame sveikas protas arba pradeda gelbėtis, arba pasiduoda ir suyra. Tai taškas, kuriame atsigauna žmogaus humoro jausmas.

Tokios mintys galėjo ateiti į galvą Luisui Kridui, jeigu jis būtų pajėgęs blaiviai mąstyti per savo sūnaus, Geidžo Viljamo Krido laidotuves, įvykusias gegužės 17 dieną. Tačiau visas jo sveikas protas - ar bent pastangos blaiviai mąstyti - garuote išgaravo šarvojimo salėje, kur Luisas susimušė su savo uošviu (nejuokais susimušė). Muštynės tapo paskutiniu žiaurios melodramos aktu, galutinai palaužusiu trapią Reičelės savitvardą. Skandalas, kuris kur kas labiau būtų tikęs pigiam sensacingam romaniūkščiui, baigėsi tuo, kad klykiančią Reičelę išvedė iš Brukingso-Smito laidojimo biuro Rytinės salės, kur uždarame karste gulėjo Geidžas, ir fojė Sarendra Hardu suleido Reičelei raminančiųjų.

Ironiškiausia buvo tai, kad Reičelė išvis nebūtų patyrusi to finalinio epizodo, galima sakyti, tos siaubo *ekstravagancijos,* jei muštynės tarp Luiso Krido ir misterio Irvino Goldmeno iš Debomo būtų kilusios per rytines lankymo valandas (nuo 10.00 iki 11.30), o ne per popietines (nuo 14.00 iki 15.30). Reičelė nedalyvavo rytiniame atsisveikinime; ji paprasčiausiai neturėjo jėgų atvažiuoti. Ji liko namie su Džadu Krendolu ir Stivu Mastertonu. Luisas nežinojo, ką jis būtų daręs pirmas keturiasdešimt aštuonias valandas be Džado ir Stivo.

Luiso laimei, - visų trijų likusių Kridų šeimos narių laimei, - Stivas atvyko iškart, kai tik sužinojo apie nelaimę. Mat pats Luisas, bent jau iš pradžių, nepajėgė priimti jokio sprendimo, net suleisti savo žmonai vaistų, kurie nors

kiek atbukintų jos aštrų skausmą. Luisas net nepastebėjo, kad jo žmona ryte ketino važiuoti į laidojimo biurą su kreivai užsagstytu naminiu chalatu. Reičelės plaukai buvo neplauti ir susivėlę. Akys, tuščios rudos sagos, žvelgė iš giliai įkritusių akiduobių, panašios į gyvos kaukolės akis. Jos veido oda buvo išblyškusi ir sudribusi. Tą rytą per pusryčius Reičelė žiaumojo neužteptą keptos duonos riekelę ir kalbėjo nerišliomis beprasmiškomis frazėmis. Vienu metu ji staiga pratarė: "Tiesa, tas "Vinebago", kurį tu nori pirkti, Luisai..." Paskutinį kartą Luisas minėjo apie "Vinebago" pirkimą 1981 metais.

Luisas tik linktelėjo ir toliau valgė pusryčius - dubenėlį "Koukou Biers". "Koukou Biers" buvo mėgstamiausi Geidžo dribsniai, ir tą rytą Luisas norėjo tik jų. Jų skonis buvo baisus, bet Luisas vis tiek norėjo tik jų. Jis vilkėjo savo geriausią eilutę, - ne juodą, jis neturėjo juodos eilutės, - tačiau bent jau tamsiai pilką, medžio anglies spalvos. Luisas buvo nusiprausęs, nusiskutęs ir susišukavęs. Jis atrodė puikiai, nors ir buvo visiškai pritrenktas.

Elė dėvėjo mėlynus džinsus ir geltoną palaidinukę. Ateidama pusryčiauti, ji atsinešė su savimi nuotrauką. Tai buvo išdidinta "Polaroido" fotografija, kurią Reičelė padarė savo aparatu "SX-70", Luiso ir vaikų padovanotu jai paskutinio gimtadienio proga. Joje Geidžas šypsojosi iš savo plačios žieminės striukės gilumos, sėdėdamas ant rogių, o Elė roges traukė. Reičelė užfiksavo momentą, kai mergaitė grįžtelėjo atgal ir nusišypsojo broliui. Geidžas taip pat šypsojosi jai.

Elė atsinešė nuotrauką prie stalo, tačiau nepratarė beveik nė žodžio.

Luisas negalėjo matyti nei savo žmonos, nei dukters būklės. Jis valgė pusryčius, o mintyse vis iš naujo ir iš naujo persukinėjo tai, kas įvyko. Tik jo įsivaizduojamame filme pabaiga buvo kitokia. Tame įsivaizduojamame filme Luisas buvo greitesnis, ir pats nemaloniausias įvykis buvo pyla, kurios Geidžas gavo už tai, kad nesustojo, kai tėveliai jį šaukė.

Būtent Stivas pamatė, kas iš tiesų dedasi su Reičele ir Ele. Jis uždraudė Reičelei dalyvauti rytiniame lankyme (tik "lankytojai" nieko nematė, nes karstas buvo uždarytas; jeigu jis būtų atidarytas, pagalvojo Luisas, visi klykdami išbėgtų iš salės, įskaitant ir jį patį). Elei Stivas visai uždraudė ten važiuoti. Reičelė ėmė prieštarauti, o Elė tik sėdėjo, tyli ir liūdna, su savo ir Geidžo nuotrauka rankoje.

Būtent Stivas suleido Reičelei raminančiųjų ir sugirdė Elei arbatinį šaukštelį bespalvio skysčio. Paprastai Elė verkšlendavo ir atsisakinėdavo bet

kokių vaistų, bet šiuos išgėrė be žodžių ir net nesusiraukė. Dešimtą ryto ji jau miegojo (tebelaikydama rankoje savo ir Geidžo nuotrauką), o Reičelė sėdėjo priešais televizorių ir žiūrėjo "Laimės ratą". Ji labai lėtai atsakinėjo į Stivo klausimus, buvo nejudri, sustingusi. Tačiau akyse jau nebesimatė mąslaus beprotiško žvilgsnio, kuris taip sujaudino - ir išgąsdino - gydytojo padėjėją, kai jis pusę devynių pasirodė Kridų namuose.

Džadas, aišku, pasirūpino laidotuvių reikalais. Jis paskambino į laidojimo biurą ir viską suderino, kalbėdamas taip pat ramiai, kaip ir prieš tris mėnesius, kai mirė jo žmona. Tačiau būtent Stivas Mastertonas pasivedėjo Luisą į šalį prieš jam išvažiuojant į Bangorą.

- Aš pasirūpinsiu, kad Reičelė atvažiuotų po pietų, jeigu matysiu, kad ji pajėgs tai ištverti.

- Gerai.

- Iki to laiko vaistai nustos veikę. Tavo bičiulis misteris Krendolas sako, kad pabus su Ele per popietinį lankymą...

- Teisingai.

- ... ir pažais su ja "Monopoliją" ar ką nors panašaus...

- Aha.

- Bet...

- Teisingai.

Stivas nutilo. Jie stovėjo garaže, Čerčo valdose, kur jis atsitempdavo papjautas žiurkes ir paukščius. Tuos, kuriuos užsidirbo Luisas. Lauke švietė gegužės saulė; asfaltuotu keliuku skubiai nustraksėjo raudongurklė, tarsi kažkur jos laukė svarbūs reikalai. Galbūt taip ir buvo.

- Luisai, - tarė Stivas, - tu privalai susiimti.

Luisas klausiamai žvilgtelėjo į Stivą. Jis girdėjo nedaug ką iš to, ką sakė Stivas, - mat tuo metu galvojo, kad jeigu būtų buvęs truputį greitesnis, būtų išgelbėjęs gyvybę savo sūnui, - bet dar mažiau suprato.

- Tu tikriausiai net nepastebėjai, - tęsė Mastertonas, - kad Elė visai nekalba. O Reičelė taip priblokšta, kad nebesiorientuoja laike.

- Teisingai! - patvirtino Luisas. Šįsyk jis atsakė garsiau, tačiau nė pats nežinojo kodėl.

Stivas uždėjo ranką Luisui ant peties.

- Lu, - tarė jis, - dabar tu joms reikalingas labiau negu kada nors gyvenime. Galbūt labiau negu kada nors ateityje. Prašau, žmogau... aš galiu suleisti tavo žmonai vaistų, bet... tu... suprask, Luisai, tik tu vienas... o, Viešpatie, Luisai, kaip visa tai *siaubinga!*

Luisas, lyg ir sunerimęs, pastebėjo, kad Stivas verkia.

- Žinoma, - sutiko jis ir mintyse vėl išvydo Geidžą, bėgantį per veją link plento. Jie šaukė Geidžui grįžti, bet jis neklausė - jam tai buvo tik žaidimas: pabėgti nuo mamytės ir tėvelio, - o paskui jie nusivijo vaiką, Luisas greitai aplenkė Reičelę, bet Geidžas buvo toli priekyje, Geidžas juokėsi, Geidžas bėgo nuo tėvelio - toks buvo žaidimas - o Luisas mažino juos skiriantį atstumą, tačiau pernelyg lėtai, ir dabar Geidžas bėgo nuožulniu vejos šlaitu link 15 plento, ir Luisas meldė Dievo, kad mažylis nukristų - kai maži vaikai greitai bėga, jie beveik *visada* nukrenta, nes žmogus nesugeba tobulai valdyti savo kojų judesių maždaug iki septynerių ar aštuonerių metų. Luisas meldė Dievo, kad Geidžas nukristų, nukristų, taip, nukristų ir susimuštų nosį iki kraujo ar prasiskeltų galvą taip, kad reikėtų siūti, nes dabar Luisas girdėjo, kaip link jų atbilda sunkvežimis, vienas iš tų didžiulių dešimtračių sunkvežimių, kurie be paliovos važinėja pirmyn atgal tarp Bangoro ir "Orinko" gamyklos Baksporte, ir tada jis išrėkė Geidžo vardą. Atrodo, Geidžas išgirdo ir pamėgino sustoti; jis lyg ir suprato, kad tai nebe žaidimas, kad tėvai *nerėkia* ant tavęs, kai paprasčiausiai žaidžiama. Vaikas bandė sustoti, tačiau sunkvežimio bildėjimas jau buvo čia pat, sunkvežimio bildėjimas užpildė visą pasaulį. Jis virto griausmu. Luisas šoko į priekį, ir jo šešėlis nuskriejo pažeme paskui jį, kaip aną kovo dieną Grifo šešėlis skriejo paskui aitvarą per blyškią žiemišką misis Vinton lauko žolę. Jis buvo įsitikinęs, kad pirštų galiukais palietė lengvos Geidžo striukės nugarą, tačiau inercija išnešė Geidžą į plentą, kur sunkvežimis sugriaudėjo, sunkvežimis blykstelėjo saulėje chromuotu priekiu, sunkvežimis skardžiai, šaižiai pyptelėjo, ir visa tai buvo šeštadienį, visa tai buvo prieš tris dienas.

- Aš normaliai jaučiuosi, - atsakė Luisas Stivui. - Man metas važiuoti.

- Jeigu tu susiimsi ir padėsi savo žmonai bei dukteriai, - tarė Stivas, nusišluostydamas akis švarko rankove, - tu padėsi ir sau. Jūs tik kartu galėsite išgyventi šitą nelaimę. Tai vienintelis būdas. Visi tai supranta.

- Teisingai, - sutiko Luisas, o mintyse vėl iš naujo peržiūrėjo tą patį filmą, tik šįsyk pačiame gale jis nulėkė oru dviem pėdom toliau ir nutvėrė Geidžą už striukės, ir nieko daugiau neįvyko.

Tuo metu, kai Rytinėje salėje įvyko skandalas, Elė su Džadu Krendolu be tikslo - ir be žodžių - stumdė po lentą "Monopolijos" žymeklį. Mergaitė purtė

kauliuką vienoje rankoje, o kitoje laikė suspaudusi nuotrauką, kur ji vežė rogėmis Geidžą.

Stivas Mastertonas nusprendė, kad Reičelei nepakenks dalyvavimas popietiniame lankyme. Po viso to, kas nutiko, jis labai apgailestavo dėl tokio sprendimo.

Goldmenai atskrido į Bangorą iš ryto ir apsistojo "Holidei In" viešbutyje. Reičelės tėvas iki vidurdienio skambino keturis kartus, tačiau Stivas laikėsi tvirtai, o ketvirtą kartą net grėsmingai. Irvinas Goldmenas norėjo atvažiuoti ir, anot jo, net visi pragaro šunys nesutrukdys jam pamatyti dukterį, kai jis jai reikalingas. Stivas atšovė, kad Reičelei dabar reikia laiko nors šiek tiek susitvardyti ir atsitokėti po patirto sukrėtimo. Jis pareiškė nieko nežinąs apie pragaro šunis, bet gerai žinąs vieną švedų-amerikiečių kilmės gydytojo padėjėją, kuris nieko neįleis į Kridų namus, kol Reičelė savo noru nepasirodys žmonėse. Po popietinio lankymo, pareiškė Stivas, jis su džiaugsmu leisiąs giminaičiams paremti Reičelę. O iki tol visi privalo palikti ją ramybėje.

Senis žydiškai išplūdo Stivą ir numetė ragelį, nutraukdamas pokalbį. Stivas laukė, ar Goldmenai tikrai atvažiuos, tačiau senis, matyt, nusprendė lukterėti. Apie pusiaudienį Reičelės būklė tikrai pagerėjo. Ji bent jau atgavo laiko nuovoką ir net nuėjo į virtuvę pažiūrėti, ar yra iš ko pagaminti sumuštinių. "Juk žmonės tikriausiai norės atvažiuoti į namus, kai viskas baigsis, ar ne?" - paklausė ji Stivo.

Stivas linktelėjo.

Šaldytuve nebuvo nei keptos mėsos, nei dešros, tačiau šaldiklyje gulėjo kalakutas, ir Reičelė padėjo jį į kriauklę atitirpti. Po kelių minučių Stivas kyštelėjo galvą į virtuvę ir išvydo Reičelę, tebestovinčią prie kriauklės - ji žiūrėjo į kalakutą ir verkė.

- Reičele?

Ji pažvelgė į Stivą.

- Geidžas labai mėgo kalakutieną. Ypač baltą mėsą. Man kaip tik atėjo į galvą, kad jis niekada daugiau nebevalgys kalakutienos.

Stivas nusiuntė Reičelę į viršų persirengti - tai buvo paskutinis jos gebėjimo valdytis išbandymas. Kai ji grįžo apsivilkusi paprastą juodą suknelę, sujuostą dirželiu, ir nešdamasi rankoje mažytį juodą rankinuką (tiesą sakant, tai buvo vakarinis rankinukas), Stivas nusprendė, kad ją galima išleisti. Džadas jam pritarė.

Stivas nuvežė Reičelę į laidotuvių biurą. Jis liko su Sarenda Hardu Rytinės salės vestibiulyje ir žiūrėjo, kaip Reičelė lyg kokia šmėkla eina pro kėdžių eiles link gėlėse paskendusio karsto.

- Kaip ten klostosi reikalai, Stivai? - tyliai paklausė Sarenda.

- Bjauriai, - kimiai burbtelėjo Stivas. - O kaip, tavo manymu, jie gali klostytis?

- Mano manymu, bjauriai, - atsakė Sarenda ir atsiduso.

Tiesą sakant, nemalonumai prasidėjo jau rytinio lankymo metu, kai Irvinas Goldmenas atsisakė paspausti ranką savo žentui.

Tas faktas, kad tai įvyko visų draugų ir giminaičių akivaizdoje, privertė Luisą bent šiek tiek atsitokėti ir pažiūrėti, kas dedasi aplinkui. Palaužtas sielvarto Luisas dabar buvo tokios būsenos, kai iš žmogaus gali išpešti, ką nori, - ja puikiai moka pasinaudoti laidotuvių ceremonialo tvarkytojai. Luisą galėjai stumdyti kaip šachmatų figūrą.

Priešais Rytinę salę buvo nedidelis vestibiulis, kur žmonės galėjo parūkyti ir pailsėti lengvuose krėsluose, kurių ten stovėjo begalė. Krėslai atrodė taip, lyg būtų ką tik nupirkti aukcione, užsidarius kokiam nors senoviškam Anglų klubui. Šalia durų į salę kabėjo juodo metalo lenta auksiniais rėmais, o ant lentos buvo paprastas užrašas: GEIDŽAS VILJAMAS KRIDAS. Jeigu apeitumėte aplink erdvų baltą pastatą, kuris sudarė klaidingą jaukaus namo įspūdį, aptiktumėte antrą tokį pat vestibiulį, vedantį į Vakarinę salę; tik čia užrašas lentoje skelbė: ALBERTA BERNHEM NEDO. Užpakalinėje pastato dalyje buvo Paupio salė. Lenta prie durų į šią salę buvo tuščia; šį antradienio rytą ten niekas negulėjo. Pastato rūsyje buvo karstų pavyzdžių demonstravimo salė. Kiekvieną modelį apšvietė mažytė lemputė, pritvirtinta palubėje. Pažvelgus aukštyn - Luisas taip ir padarė, todėl laidotuvių tvarkytojas nepatenkintas susiraukė - atrodė, tarsi ten tupėtų daugybė keisčiausių žvėrių.

Sekmadienį, kitą dieną po Geidžo žūties, Džadas su Luisu atvažiavo pirkti karsto. Kai jie nulipo laiptais, Luisas, užuot pasukęs į salę, kur buvo išstatyti karstų pavyzdžiai, nuėjo tiesiai koridoriumi link baltų besisukančių durų, kokios būna restoranuose tarp salių ir virtuvių. Džadas ir laidotuvių tvarkytojas vienu metu skubiai ištarė: "Ne ten", ir Luisas klusniai nusekė

paskui juos toliau nuo tų baltų durų. Tačiau Luisas žinojo, kas vyksta už jų. Jo dėdė buvo laidotuvių biuro savininkas.

Rytinėje salėje rikiavosi kelios eilės atlenkiamų kėdžių - brangių kėdžių su pliušinėmis sėdynėmis ir atkaltėmis. Priekyje buvo tam tikra nava. Ten ir stovėjo Geidžo karstas. Luisas išrinko raudonmedžio karstelį, pagamintą "Ameriken Kasket Kompani" - "Amžinasis poilsis", taip vadinosi šis modelis. Jis buvo išmuštas rausvu šilku. Laidotuvių biuro savininkas sutiko, kad tai tikrai gražus karstas, ir ėmė atsiprašinėti, kad neturi tokio pat, išmušto žydrai. Luisas atsakė, kad jiedu su žmona niekada nekreipė dėmesio į tokius dalykus. Laidotuvių biuro savininkas linktelėjo ir paklausė Luiso, ar jis jau nusprendė, kaip apmokės sūnaus laidotuvių išlaidas. Jei dar ne, jiedu galėtų nueiti į jo kabinetą ir greitai aptarti tris pačius patogiausius būdus...

Luiso galvoje staiga žvaliai prakalbo kažkoks diktorius: *"Aš be vargo nupirksiu savo vaikui karstą už "Ralio" kuponus!"*

Luisas atsakė, jausdamasis lyg sapne:

- Aš viską apmokėsiu "Master" kortele.

- Puiku, - sutiko laidotuvių biuro savininkas.

Karstas buvo vos keturių pėdų ilgio - nykštuko karstelis. Tačiau jo kaina viršijo šešis šimtus dolerių. Luisas numanė, kad karstas stovi ant ožių, tačiau juos slėpė gėlės, o jam nesinorėjo eiti artyn. Luisą pykino nuo visų tų gėlių kvapo.

Salės priekyje, tiesiai priešais duris į vestibiulį, ant specialaus stovo gulėjo knyga, o šalia jos - grandinėle prie stovo prirakintas šratinukas. Čia laidotuvių tvarkytojas ir pastatė Luisą, kad jis galėtų "sutikti savo draugus ir artimuosius".

Draugai ir artimieji turėjo pasirašyti toje knygoje, nurodydami savo pavardes ir adresus. Luisas niekada nesuprato, kam reikalingas šis kvailas paprotys, o dabar nepaklausė. Jis numanė, kad po laidotuvių šią knygą atiduos jiedviem su Reičele. Tai ir buvo kvailiausia. Kažkur namie jis saugojo savąjį vidurinės mokyklos metraštį ir koledžo metraštį. Ten pat gulėjo ir vestuvinis albumas su auksiniu užrašu "MANO VESTUVIŲ DIENA" dirbtinės odos viršelyje; jis prasidėjo nuo nuotraukos, kur Reičelė su motinos pagalba matuojasi prieš veidrodį nuotakos šydą, o baigėsi nuotrauka, užfiksavusią dvi poras batų prie uždarytų viešbučio kambario durų. Buvo ir vaikiškas Elės albumas; tačiau Kridams greitai pabodo jį pildyti, nes užrašai jame buvo pernelyg jau "mieli" - pavyzdžiui, toks puslapis, kaip "MANE

PIRMĄKART APKIRPO" ("Įklijuokite vaiko plaukų garbaną") arba "PLUMPT!" ("Įklijuokite nuotrauką, kurioje vaikas krenta ant užpakaliuko").

Dabar prie jų visų prisidės dar šita knyga. "Kaip mes ją pavadinsime?" - galvojo Luisas, kol laukė prie stovo ceremonijos pradžios. "MANO MIRTIES KNYGA"? "LAIDOTUVIŲ AUTOGRAFAI"? "DIENA, KAI MES PALAIDOJOME GEIDŽĄ"? O gal kaip nors didingiau, pavyzdžiui, "MIRTIS ŠEIMOJE"?

Jis atvertė knygos viršelį, kuris, kaip ir albumo "MANO VESTUVIŲ DIENA" viršelis, buvo įrištas dirbtine oda.

Viršelis buvo tuščias.

Kaip ir reikėjo tikėtis, tą rytą pirmoji atvyko Misė Dandridž - geraširdė Misė Dandridž, kuri taip dažnai sutikdavo pabūti su Ele ir Geidžu. Luisas prisiminė, kad būtent Misė išsivežė vaikus tą dieną, kai mirė Viktoras Paskou. Ji išsivežė vaikus, ir jiedu su Reičele visą vakarą mylėjosi - iš pradžių vonioje, paskui lovoje.

Matėsi, kad Misė verkė, daug verkė. Išvydusi ramų, sustingusį Luiso veidą, ji vėl apsipylė ašaromis ir ištiesė į Luisą rankas, tarsi norėtų jo įsitverti. Luisas apkabino moteriškę nujausdamas, kad būtent taip ir turi elgtis - glėbesčiavimu žmonės išreiškia savo užuojautą, be paliovos vartydami netekties žemę, kapstydami ir trupindami akmenuotą šoko taką savo liūdesio šiluma.

Man taip gaila, kartojo Misė, braukdama šviesiai rusvus plaukus nuo pablyškusio veido. Toks mielas mažylis. Aš taip jį mylėjau, Luisai, man taip gaila, tas *siaubingas* kelias, aš tikiuosi, kad tą vairuotoją patupdys į kalėjimą iki gyvos galvos, jis labai viršijo greitį, Geidžas buvo toks geras, toks mielas, toks protingas, kodėl Dievas pasiėmė jį, aš nežinau, mes negalime žinoti, bet man taip gaila, taip gaila.

Luisas ramino ją, laikė apkabinęs ir ramino. Jis juto Misės ašaras ant savo apykaklės, juto krūtis, įremtas jam į krūtinę. Misė norėjo žinoti, kur Reičelė, ir Luisas atsakė, kad Reičelė ilsisi. Misė prižadėjo ją aplankyti ir dar prižadėjo, kad pasėdės su Ele, kada tik jiems reikės ir kiek tik reikės. Luisas padėkojo jai.

Misė žingtelėjo link karsto, vis dar šniurkščiodama, jos akys virš juodos nosinaitės buvo raudonesnės negu paprastai. Bet Luisas pašaukė ją grįžti. Laidotuvių ceremonialo tvarkytojas, kurio pavardės Luisas neprisiminė,

liepė jam prašyti atėjusiųjų pasirašyti knygoje, ir jis, velniai griebtų, visus privers tai padaryti.

Pasirašyk, paslaptingasis svety, pagalvojo Luisas ir vos nepratrūko isterišku juoku.

Tik liūdnos, sielvartingos Misės akys sulaikė jo juoką.

- Mise, ar nepasirašytumėte knygoje? - paprašė Luisas ir pridūrė, nes reikėjo kažką pridurti: - Dėl Reičelės.

- Žinoma, - sutiko moteris. - Vargšas Luisas ir vargšė Reičelė.

Ir staiga Luisas suprato, ką ji toliau pasakys, ir kažkodėl labai išsigando; tačiau žodžiai jau lėkė, neišvengiami kaip juoda stambaus kalibro kulka, paleista iš žudiko šautuvo; ir ta kulka kaskart iš naujo smigs į jį, Luisą, per šias devyniasdešimt amžinų minučių, o paskui popiet, nors rytinės žaizdos tebetrykš krauju.

- Ačiū Dievui, kad jis nekentėjo, Luisai. Kad mirtis buvo staigi.

Taip, mirtis buvo staigi, galėjo atsakyti Luisas, - ak, kaip persimainytų Misės veidas! - ir vos sutramdė piktdžiugišką norą išrėkti jai į veidą: *Be abejo, mirtis buvo staigi, todėl ir karstas uždarytas. Geidžo niekaip neįmanoma buvo pagražinti, net jei mudu su Reičele ir pritartume nuomonei, kad mirusiuosius reikia rengti geriausiais drabužiais kaip parduotuvių manekenus, pudruoti ir dažyti jų veidus. Taip, Geidžas mirė staiga, brangioji mano Mise, - vieną akimirką jis buvo ant plento, o kitą jau gulėjo ten, bet kiek toliau link Rindžerių namo. Sunkvežimis partrenkė Geidžą ir užmušė jį, ir nusitempė jį, ir jūs verčiau manykite, kad jo mirtis buvo staigi. Sunkvežimis nusitempė Geidžą šimtą jardų ar daugiau, per visą futbolo lauko ilgį. O aš bėgau paskui sūnų, Mise, aš šaukiau ir šaukiau jį vardu, tarsi tikėdamasis, kad jis dar gyvas - aš, gydytojas. Aš nubėgau dešimt jardų ir pamačiau jo kepuraitę, nubėgau dvidešimt jardų ir pamačiau vieną jo sportbatį, nubėgau keturiasdešimt jardų, o ten sunkvežimis jau buvo nulėkęs nuo kelio, ir atsikabinusi priekaba stovėjo pievoje už Rindžerių daržinės. Žmonės ėjo iš savo namų, o aš bėgau šaukdamas Geidžą vardu ir už penkiasdešimties jardų pamačiau jo striukę, tik ji buvo išvirkščia, už septyniasdešimties jardų - antrąjį sportbatį, o paskui patį Geidžą.*

Staiga pasaulis aptemo. Viskas išnyko. Luisas tik neaiškiai jautė stovo kampą ir knygos kraštą po savo delnu.

- Luisai, - Misės balsas. Tolimas. Ir dar mįslingas karvelių burkavimas ausyse.

- Luisai? - Šįsyk balsas nuskambėjo arčiau. Sunerimęs.

Pasaulis vėl prašviesėjo.

- Tau negera?

Luisas nusišypsojo.

- Ne, nieko, - atsakė. - Viskas gerai, Mise.

Misė apvaliu braižu pasirašė už save ir už savo vyrą - misteris ir misis Dandridžai; o apačioje nurodė adresą - a/d 67, Senasis Baksporto kelias. Paskui pakėlė akis į Luisą ir tuoj pat jas nuleido, tarsi jaustųsi kalta dėl to, kad gyvena prie kelio, kuriame žuvo Geidžas.

- Sėkmės, Luisai, - sušnibždėjo Misė.

Deividas Dandridžas paspaudė Luisui ranką ir kažką neaiškiai sumurmėjo. Jam kalbant, aštrus išsišovęs Adomo obuolys šokčiojo aukštyn žemyn. Tada jis nuskubėjo paskui savo žmoną ritualinei karsto apžiūrai - karsto, pagaminto Storivilyje, Ohajo valstijoje, kur Geidžas niekada nebuvo ir kur jo niekas nepažinojo.

Paskui Dandridžus pasirodė visi kiti. Jie paeiliui ėjo prie Luiso, o Luisas pasitikinėjo juos. Rankos paspaudimai, glėbesčiavimasis, ašaros. Luiso apykaklė ir tamsiai pilko švarko pečiai netrukus visai permirko. Gėlių kvapas pasiekė ir salės priekį, persmelkdamas viską saldžiu, troškiu laidotuvių kvapu, kurį Luisas prisiminė nuo vaikystės. Luisas maždaug trisdešimt du kartus išgirdo, kad *Geidžas, ačiū Dievui, nesikankino;* dvidešimt penkis kartus, kad *nežinomi Viešpaties keliai;* o labiau į pabaigą - *dabar jis tarp angelų,* iš viso dvylika kartų.

Šie trumpi aforizmai pradėjo veikti Luisą. Užuot atbukę ir praradę savo pažodinę prasmę (taip tavo paties vardas praranda prasmę, kai ilgai jį kartoji), jie kaskart smigo vis giliau jam į širdį. Tuo metu, kai pasirodė jo uošvis ir uošvė, Luisas pradėjo jaustis kaip sumuštas.

Pirmiausia jis pagalvojo, kad Reičelė buvo teisi - ir dar kaip. Irvinas Goldmenas iš tiesų paseno. Kiek jam buvo? Penkiasdešimt aštuoneri, penkiasdešimt devyneri? Dabar seniui galėjai duoti visus septyniasdešimt... Jis buvo beveik absurdiškai panašus į Izraelio premjerministrą Menahemą Beginą - plikas, su apvaliais akiniais. Grįžusi namo po Padėkos švenčių, Reičelė minėjo, kad jos tėvas paseno, bet nieko panašaus Luisas nesitikėjo.

Aišku, galbūt Padėkos dieną Goldmenas neatrodė taip prastai. Juk Padėkos dieną senis neprarado vieno iš savo dviejų vaikaičių.

Dora žengė šalia vyro, užsidengusi veidą dviem, o gal net trim tankaus juodo vualio sluoksniais. Jos plaukai buvo madingos žydros spalvos, labai populiarios tarp senstančių ponių iš aukštųjų Amerikos sluoksnių. Dora laikėsi įsikibusi vyrui į parankę. Pro tankų šydą Luisas nematė nieko, išskyrus ašarų žvilgesį.

Ir tada jis visai netikėtai nusprendė, kad metas užmiršti praeitį: kas buvo, pražuvo. Luisas pajuto, kad daugiau nebegali griežti dantį ant Goldmeno - staiga senoji neapykanta ėmė jį slėgti. Galbūt prie jos svorio prisidėjo visos tos nuvalkiotos frazės, kurias jam teko išklausyti.

- Irvinai, Dora, - sumurmėjo Luisas. - Ačiū, kad atėjote.

Jis ištiesė rankas, tarsi norėdamas vienu metu paspausti ranką Reičelės tėvui ir apkabinti jos motiną, o gal apkabinti juos abu. Pirmą kartą Luisui pačiam prasiveržė ašaros, ir akimirką jis netgi patikėjo, kad jie gali užmiršti visus pykčius, kad Geidžo mirtis padės jiems tai padaryti - tarsi gyvenime lyg kokiame romantiškos poniutės romane mirtis galėtų atnešti susitaikymą, tarsi mirtis galėtų atnešti kažką daugiau už kvailą aštrų skausmą, kuris niekada, niekada neaprimsta.

Dora žengė link Luiso, kilstelėjusi abi rankas - tikriausiai ir ji ketino apkabinti žentą. Ji neaiškiai ištarė: "O, Luisai..." ir dar kažką, ko Luisas nesuprato. Ir staiga Goldmenas truktelėjo savo žmoną atgal. Akimirką jie trise sudarė gyvąjį paveikslą, kurio niekas nepastebėjo, išskyrus juos pačius (ir galbūt dar laidotuvių ceremonialo tvarkytoją, užsiglaudusį tolimajame Rytinės salės kampe - Luisas buvo įsitikinęs, kad dėdė Karlas tikrai patebėtų): Luisas su praskėstomis rankomis, Irvinas ir Dora tiesūs bei sustingę kaip pora ant vestuvinio torto.

Luisas išvydo, kad uošvio akyse neblizga ašaros: jose švietė aiški, neslepiama nepykanta (*nejaugi jis mano, kad tai aš nužudžiau Geidžą, norėdamas jį paerzinti?* nusistebėjo Luisas). Tos akys nužvelgė Luisą nuo galvos iki kojų, pamatė, kad tai tas pats niekingas žmogelis, pagrobęs Goldmenų dukterį ir įstūmęs ją į tokį vargą... o paskui nusisuko nuo Luiso, ir pažvelgė į kairę, į Geidžo karstą. Tik tada senio žvilgsnis sušvelnėjo.

Ir vis tik Luisas dar sykį pabandė.

- Irvinai, - pradėjo jis. - Dora. Prašau. Dabar mes turime laikytis drauge.

- Luisai, - vėl pratarė Dora (*geraširdiškai*, kaip pasirodė Luisui), ir Goldmenai praėjo pro jį. Tiksliau, senis nusitempė žmoną paskui save,

nesidairydamas į šalis ir tuo labiau į Luisą Kridą. Jie prisiartino prie karsto. Goldmenas išsitraukė iš švarko kišenės mažą juodą šlikę.

Jūs nepasirašėte knygoje, pagalvojo Luisas, ir staiga jo skrandį bei stemplę nudegino rūgštus raugulys, priversdamas jį persikreipti iš skausmo.

Pagaliau rytinis atsisveikinimas baigėsi. Luisas paskambino namo. Atsiliepė Džadas. Jis paklausė, kaip sekasi, ir Luisas užtikrino, kad gerai. Paskui paprašė pakviesti Stivą.

- Jeigu Reičelė pajėgs pati apsirengti, aš ją atvešiu, - tarė Stivas. - Sutinki?

- Taip, - sutiko Luisas.

- O kaip tu laikaisi, Lu? Tik neišsisukinėk, sakyk tiesiai - kaip tu laikaisi?

- Gerai, - trumpai atsakė Luisas. - Stengiuosi valdytis. - *Aš visus priverčiau pasirašyti knygoje. Visus, išskyrus Dorą ir Irviną - tik jie nepasirašė.*

- Puiku. Klausyk, gal mes kur nors susitikime ir visi kartu papriešpiečiaukime? - pasiūlė Stivas.

Priešpiečiai. Susitikti priešpiečiams. Ši mintis Luisui pasirodė tokia absurdiška, kad priminė jam fantastinius romanus, skaitytus paauglystėje - Roberto A.Heinleino, Mario Leinsterio, Gordono R.Diksono. *Planetos Kvark gyventojai, leitenante Abelsonai, turi keistą paprotį: kai kuris nors iš jų vaikų miršta, jie "susitinka priešpiečiams". Suprantu, tai atrodo žiauru ir barbariška, bet neužmirškite, kad ši planeta dar necivilizuota.*

- Žinoma, - sutiko Luisas. - Kokiame restorane mes galėtume smagiai pasėdėti per atsisveikinimo su velioniu pertrauką?

- Ramiau, Luisai, - užprotestavo Stivas, tačiau Luisui nepasirodė, kad jis būtų labai nepatenkintas. Apimtas beprotiškos ramybės Luisas jautėsi galįs skaityti žmonių mintis. Galbūt jis klydo, tačiau buvo įsitikinęs, kad dabar Stivas galvoja: "Net tulžingo sarkazmo protrūkis yra geriau negu ankstesnis Luiso abejingumas".

- Nesijaudink, - nuramino Luisas Stivą. - Gal susitikime Bendžamino restorane?

- Žinoma, - pritarė Stivas. - Ten bus gerai.

Luisas skambino iš laidojimo biuro savininko kabineto. Dabar, praeidamas pro Rytinę salę, jis pastebėjo, kad salė beveik tuščia. Tačiau pirmojoje

eilėje nuleidę galvas sėdėjo Irvinas ir Dora Goldmenai. Jie atrodė taip, tarsi sėdėjo ten amžinai.

Jie gerai padarė, pasirinkdami Bendžamino restoraną. Bangore žmonės anksti priešpiečiaudavo, ir pirmą valandą restoranas buvo beveik tuščias. Džadas atvežė Stivą bei Reičelę, ir visi keturi užsisakė po keptą viščiuką. Reičelė nuėjo į tualetą ir taip ilgai nesirodė, kad Stivas susirūpino. Jis jau norėjo prašyti padavėjos, kad pažiūrėtų, bet Reičelė pagaliau grįžo prie stalo. Jos akys buvo paraudusios.

Luisas knebeno savo viščiuką ir gėrė daug šviesaus alaus. Džadas maukė alų, neatsilikdamas nuo Luiso, ir beveik nešnekėjo.

Visi keturi grąžino beveik pilnas lėkštes. Luisas, staiga tapęs antgamtiškai įžvalgus, suprato, ką galvoja padavėja, apkūni mergina dailiu veidu: ji vis svarstė, paklausti ar nepaklausti, kodėl nepatiko patiekalai; galiausiai jį pažvelgė į paraudusias Reičelės akis ir nusprendė, kad klausti nereikia.

Begeriant kavą, Reičelė staiga pasakė:

- Aš atiduosiu jo drabužius Gelbėjimo Armijai.

Ji prakalbo taip netikėtai ir taip ramiai, kad visi nustėro, ypač Luisas, jau gerokai apsnūdęs nuo alaus.

- Tikrai? - po kurio laiko paklausė Stivas.

- Taip, - patvirtino Reičelė. - Jie visai mažai dėvėti. Visi Geidžo megztiniai... kelnės... marškiniai. Kas nors labai apsidžiaugs, gavęs jo drabužius. Jie dar visai geri. Aišku, išskyrus tuos, kuriuos jis vilkėjo tada. Iš tų liko... skutai.

Ties paskutiniu žodžiu Reičelė užspringo. Bandė užgerti kava - nepadėjo. Ji užsidengė veidą rankomis ir pravirko.

Susidarė nemaloni situacija - visos įtampos linijos bėgo į Luisą. Antgamtiška įžvalga, kurią Luisas juto visą dieną, padėjo jam tai suprasti, šįsyk net aiškiau ir tikriau negu ankstesniais kartais. Net padavėja pajuto tas sueinančias įtampos linijas. Luisas pastebėjo, kaip mergina sustingo prie gretimo staliuko, kur dėliojo servetėles ir įrankius. Luisas iš pradžių suglumo, o paskui suprato: visi laukia, kad jis paguostų savo žmoną.

Tačiau Luisas negalėjo paguosti Reičelės. Jis norėjo. Jis suprato, kad tai jo pareiga. Ir vis tiek negalėjo. Tai katinas pastojo jam kelią. Staiga, nei iš šio, nei iš to. Katinas, prakeiktas katinas. Čerčas su savo sudraskytomis pelėmis

ir paukščiais. Radęs eilinę Čerčo auką, Luisas tuoj pat susemdavo tą bjaurastį ir išmesdavo - nieko nesakydamas, nesiskųsdamas ir tuo labiau neprotestuodamas. Juk jis pats užsitarnavo tuos sudraskytus lavonėlius. Bet ar jis užsitarnavo ir sūnaus mirtį?

Luisas matė savo pirštus. Jis matė savo pirštus. Jis matė savo pirštus, lengvai nuslystančius Geidžo striuke. O paskui Geidžo striukė išnyko. Ir Geidžas išnyko.

Luisas žvelgė į savo kavos puodelį ir leido žmonai toliau verkti.

Po akimirkos - kuri iš tiesų buvo labai trumpa, tačiau Luisui ir tada, ir vėliau atrodė begalinė - Stivas Mastertonas viena ranka švelniai apglėbė Reičelę. Jo akys, įsmeigtos į Luisą, žvelgė priekaištingai ir piktai. Luisas pasisuko į Džadą, tačiau tas lyg susigėdęs dėbsojo žemyn. Nebuvo iš ko laukti pagalbos.

37

- Aš iš pat pradžių žinojau, kad atsitiks kažkas panašaus, - pareiškė Irvinas Goldmenas. Nuo to viskas ir prasidėjo. - Aš supratau tai jau tada, kai Reičelė nusprendė už tavęs tekėti. Tada aš jai pasakiau: "Tu patirsi tiek skausmo, kiek tik pajėgsi ištverti, ir dar daugiau". O dabar pažvelk į visą tai. Pažvelk į šitą... šitą *bjaurastį*.

Luisas lėtai pakėlė akis į uošvį, kuris netikėtai išdygo priešais kaip koks spyruoklinis žaisliukas su šlike ant pakaušio. O paskui nesąmoningai grįžtelėjo į tą pusę, kur turėjo stovėti Reičelė - po pietų buvo jos eilė sutikinėti žmones prie stovo su knyga. Bet Reičelės nebuvo.

Po pietų buvo mažiau žmonių. Tad maždaug po pusvalandžio Luisas nuėjo ir atsisėdo pirmos kėdžių eilės gale. Jis jau nebesuvokė beveik nieko, išskyrus begalinį nuovargį ir mieguistumą (ir dar troškų gėlių kvapą). Tikriausiai iš dalies dėl to buvo kaltas alus. Jo protas visai atsisakė dirbti. Galbūt taip ir geriau. Galbūt pamiegojęs dvylika ar šešiolika valandų, jis jau pajėgs paguosti Reičelę.

Luiso galva linko vis žemiau, kol žvilgsnis įsmigo į rankas, nusvirusias tarp kelių. Migdantis balsų gaudesys salės gilumoje buvo vos girdimas. Kai jie keturiese grįžo čionai po priešpiečių, Irvino ir Doros niekur nesimatė, ir Luisas iškart atsipalaidavo. Tačiau kad ir koks džiuginantis buvo Goldmenų dingimas, jis privalėjo suprasti, jog uošviai grįš.

- Kur Reičelė? - dabar paklausė Luisas.

- Su savo motina. Ten, kur ir turi būti. - Goldmenas triumfavo lyg žmogus, ką tik sudaręs labai pelningą sandėrį. Iš jo burnos sklido viskio tvaikas. Stiprus tvaikas. Senis stovėjo priešais Luisą tarsi provincijos prokuroras prieš teisiamąjį, kurio kaltė neginčijamai įrodyta. Jis sunkiai laikėsi ant kojų.

- Ką jūs jai pasakėte? - sunerimęs paklausė Luisas. Jis suprato, kad Goldmenas kažką prišnekėjo Reičelei. Tai buvo parašyta senio veide.

- Tiesą. Aš pasakiau jai, kad taip visada atsitinka, kai išteki prieš tėvų valią. Aš pasakiau jai...

- Jūs tikrai taip pasakėte? - nepatikėjo Luisas. - Nejaugi tikrai taip pasakėte?

- Ir dar daugiau pasakiau, - pareiškė Irvinas Goldmenas. - Aš visada žinojau, kuo tai baigsis. Aš iš pirmo žvilgsnio supratau, kas tu per žmogus. - Senis palinko į priekį, tvoksdamas Luisui į veidą viskio kvapu. - Aš iškart permačiau tave, tu, pasipūtęs šundaktari. Tu suviliojai mano dukterį, privertei ją taip kvailai už tavęs ištekėti, pavertei ją savo tarnaite, o paskui leidai, kad mašina pervažiuotų jos sūnų kaip kokį... žiurkėną!

Luisas nesuprato beveik nieko iš senio tirados. Jam terūpėjo tik viena: ar tikrai šis kvailas, niekingas žmogelis galėjo...

- Jūs *tikrai* taip pasakėte Reičelei? - pakartojo jis. - *Tikrai* taip pasakėte?

- Kad tu supūtum pragare! - riktelėjo Goldmenas, ir visų galvos pasisuko į juodu. Rudose krauju pasruvusiose senio akyse sužvilgo ašaros. Jo plika galva blizgėjo blausioje fluorescencinių lempų šviesoje. - Tu pavertei mano puikiąją dukterį tarnaite... sužlugdei jos ateitį... išsivežei ją... ir leidai mano vaikaičiui mirti purvina mirtimi kaimo kelyje.

Dabar senis jau isteriškai klykė.

- O kur tu buvai tuo metu? Trynei šikną į kėdę, kol vaikas žaidė ant kelio? Mąstei apie savo kvailus medicininius straipsnius? Ką tu veikei tuo metu, šūde? Dvokiantis šūde! Vaikų žudike! Žu...

Visi žiūrėjo į juos. Visi žmonės, susirinkę Rytinėje salėje. Visi matė juodu, o Luisas matė, kaip kyla jo ranka. Jis matė, kaip jo baltų marškinių rankogalis išlindo iš švarko rankovės. Matė sodrų sąsagos blyksnį. Reičelė padovanojo Luisui tas sąsagas trečiųjų sutuoktuvių metinių proga; tuomet ji nė nenujautė, kad vyras segės tas sąsagas per jų tada dar negimusio sūnaus laidotuves. Luiso kumštis tarsi koks daiktas, pririštas prie jo riešo, rėžė Goldmenui į burną. Luisas pajuto, kaip susiplojo senio lūpos. Šleikštus jausmas, neatnešęs jokio pasitenkinimo - lyg traiškytum šliužą. O po

lūpomis, kumščiu pajuto Luisas, buvo tvirti, nebijantys smūgio dantų protezai.

Goldmenas susverdėjo ir žingtelėjo atatupstas, ranka užkliudydama Geidžo karstą. Viena gėlių vaza su trenksmu nuvirto. Kažkas suklykė.

Tai klykė Reičelė. Ji kovojo su savo motina, bandančia ją sulaikyti. Žmonės, buvę salėje, - iš viso dešimt ar penkiolika, - tarytum apmirė iš išgąsčio ir nuostabos. Stivas nuvežė Džadą atgal į Ladlou, už ką Luisas buvo dėkingas Dievui. Gerai, kad Džadas nematė šios scenos. Ji buvo pernelyg nepadori.

- Nemušk jo! - suriko Reičelė. - Luisai, nemušk mano tėvo!

- Tau juk patinka mušti senius, ar ne? - šaižiai suspiegė Irvinas Goldmenas, visagalės čekių knygelės savininkas. Jis šypsojosi kruvinomis lūpomis. - Tau patinka mušti senius? Visai nesistebiu tuo, dvokiantis niekše. Visai nesistebiu.

Luisas atsisuko į senį, ir staiga tas smogė jam į kaklą. Smūgis buvo silpnas, netikslus, tačiau Luisui visai netikėtas. Gerklę nutvilkė paralyžiuojantis skausmas, kuris dar dvi valandas po to trukdė jam ryti seiles. Luiso galva loštelėjo atgal. Jis suklupo ant vieno kelio.

Iš pradžių gėlės, paskui aš, pagalvojo Luisas. Kaip ten dainuoja "Ramonai"? Hei-ho, pirmyn! Jis pabandė nusijuokti, tačiau nieko neišėjo. Iš sužeistos gerklės išsiveržė tik tyli dejonė.

Reičelė vėl suklykė.

Prašiepęs kruvinas lūpas, Irvinas Goldmenas žingtelėjo prie klūpančio žento ir smarkiai spyrė jam į inkstus. Luisui net akys aptemo iš skausmo. Jis atsirėmė rankomis į kiliminį taką, kad nenukristų ant pilvo.

- O tu net senio nepajėgi parversti! - patenkintas suspiegė Goldmenas ir dar sykį spyrė Luisui į inkstus, bet nepataikė. Šįkart juodas senio pusbatis smogė į kairįjį sėdmenį. Luisas suvaitojo ir išsitiesė kniūbsčias ant kilimo, trinktelėdamas smakru į grindis ir prisikąsdamas liežuvį.

- Še tau! - suriko Goldmenas. - Taip aš turėjau įspirti tau į šikną, kai tu, niekše, pirmą kartą atsliūkinai į mano namus. Še tau! - Senis spyrė Luisui į kitą sėdmenį. Jis verkė ir šypsojosi. Luisas tik dabar pastebėjo, kad Goldmenas nesiskutęs - gedulo ženklan. Laidotuvių tvarkytojas skubėjo link jų. Reičelė, ištrūkusi iš misis Goldmen rankų, taip pat šaukdama bėgo link jų.

Luisas nerangiai persirito ant šono ir atsisėdo. Kai uošvis vėl užsimojo spirti, Luisas abiem rankom nutvėrė jį už bato - tvirtai kaip futbolo kamuolį - ir iš visų jėgų pastūmė nuo savęs.

Goldmenas šaukdamas nulėkė atbulas, mostaguodamas ore rankomis, kad išlaikytų pusiausvyrą. Jis nudribo tiesiai ant Geidžo karsto, kuris vadinosi "Amžinasis poilsis", buvo padarytas Storivilio miestelyje Ohajo valstijoje ir kainavo tikrai nepigiai. *Ožaš Didyšiš ir Baišušiš ką tik užvirto ant mano sūnaus karsto,* šmėkštelėjo blanki mintis. Karstas bildėdamas nukrito nuo ožių. Iš pradžių nukrito kairysis galas, paskui dešinysis. Užraktas barkštelėjo. Net pro šūksnius ir klyksmus, net pro Goldmeno staugimą - tiesą sakant, senis tik žaidė vaikišką žaidimą "Surask kaltą" - Luisas išgirdo, kaip barkštelėjo spyna.

Vis dėlto karstas neatsidarė, ir sumaitoto Geidžo kūno likučiai nepabiro ant grindų visų žiūrovų akivaizdoje. Tačiau juos išgelbėjo tik tai, kad karstas nuvirto ne ant šono, o ant dugno. Nuo minties, kad karstas galėjo nukristi ir kitaip, Luisui pasidarė bloga. Per dalį sekundės, kol prasivėręs dangtis vėl užsitrenkė, Luisas spėjo pastebėti pilką medžiagą - eilutę, kurią jie nupirko sukimšti Geidžo kūnui - ir dar kažką rausvą. Galbūt Geidžo ranką.

Sėdėdamas ant grindų, Luisas užsidengė veidą rankomis ir pravirko. Jam neberūpėjo nei jo uošvis, nei raketos MX, nei tirpstančios siūlės, nei amžinosios, nei visatos šiluminė mirtis. Tą akimirką Luisas Kridas geidė tik mirties. Staiga jam prieš akis iškilo stulbinančiai ryškus vaizdas: Geidžas su Peliuko Mikio ausimis juokiasi ir spaudžia ranką Didžiajam Gufiui Centrinėje Disneilendo gatvėje.

Vienas iš karstą laikiusių ožių gulėjo apvirtęs; antrasis lyg girtas rėmėsi į neaukštą pakylą, skirtą dvasininkui. Tarp gėlių išsiskėtęs sėdėjo Goldmenas. Jis taip pat verkė. Iš apverstų vazų bėgo vanduo. Sumaigytos ir sulaužytos gėlės skleidė dar troškesnį kvapą.

Reičelė klykė be perstojo.

Luisas negalėjo jai padėti. Geidžo su Peliuko Mikio ausimis vaizdas pamažu nyko, tačiau Luisas dar spėjo išgirsti skelbimą, kad vakaro programoje numatyti ir fejerverkai. Jis sėdėjo, užsidengęs akis rankomis, slėpdamas savo ašarotą veidą, savo pralaimėjimą, savo kaltę, savo skausmą, savo gėdą, o labiausiai savo bailų troškimą numirti ir pabėgti nuo šitos baisybės.

Laidotuvių ceremonijos tvarkytojas ir Dora Goldmen išvedė Reičelę. Ji tebeklykė. Vėliau, kitame kambaryje (tikriausiai jis buvo skirtas labiausiai skausmo palaužtiems žmonėms ir tikriausiai vadinosi Isterikų salė), Luisas, vis dar apsvaigęs, bet susitvardęs, pats suleido žmonai raminančiųjų, prieš tai išreikalavęs, kad juos paliktų vienus.

Namuose Luisas nuvedė Reičelę į lovą ir dar sykį suleido vaistų. Paskui užklojo ją iki smakro ir įdėmiai pažvelgė į blyškų vaškinį veidą.

- Atleisk man, Reičele. Aš viską atiduočiau, kad tik tai nebūtų įvykę.

- Viskas gerai, - abejingai atsakė Reičelė ir apsivertė ant šono, nusisukdama nuo vyro.

Luisas vos sulaikė pakibusį ant liežuvio galo nuvalkiotą klausimą: "Ar gerai jautiesi?" Tai buvo netinkamas klausimas. Luisas visai ne tai norėjo sužinoti.

- Tau labai bloga? - galiausiai paklausė jis.

- Labai, - atsakė Reičelė ir nusijuokė - bent jau taip galėjai suprasti iš jos burnos ištrūkusį garsą. - Tiesą sakant, siaubingai bloga.

Reikėjo dar kažką pasakyti ar padaryti, bet Luisas negalėjo. Jis staiga supyko ant savo žmonos, ant Stivo Mastertono, ant Misės Dandridž ir jos vyro su išsišovusiu trikampiu Adomo obuoliu, ant jų visų. Po velnių, kodėl jis, Luisas, turi visus guosti?

Luisas išjungė šviesą ir išėjo. Vargu ar Elei jis galės padėti daugiau negu Reičelei.

Elė sėdėjo patamsyje, ir vieną beprotišką akimirką Luisui pasivaideno, kad tai Geidžas. Šmėkštelėjo mintis, kad visa tai buvo tik kraupus košmaras, panašus į tą, kuriame Paskou vedėsi jį per mišką. Išsekęs Luiso protas noriai nusitvėrė tos minties. Prietema tik sustiprino iliuziją - kambarį apšvietė tik blausi mirkčiojanti portatyvinio televizoriaus šviesa. Tai Džadas atnešė jį čionai, kad Elei būtų smagiau leisti laiką. Ilgas, ilgas valandas.

Bet, aišku, tai buvo ne Geidžas. Tai buvo Elė, tačiau dabar ji ne tik gniaužė rankoje savo ir brolio nuotrauką, bet dar ir sėdėjo brolio kėdutėje. Mergaitė atsinešė kėdutę iš mažylio kambario. Tai buvo maža sulankstoma kėdė su brezentine sėdyne ir brezentine atkalte. Ant atkaltės buvo pagal trafaretą užrašyta: GEIDŽAS. Reičelė užsakė paštu keturias tokias kėdes: kiekvienas šeimos narys turėjo po kėdę su savo vardu atkaltėje.

Elė buvo per didelė Geidžo kėdei. Ji vos tilpo atsisėsti, ir brezentinis dugnas buvo taip įsitempęs ir išsigaubęs, kad galėjo bet kada plyšti. Mergaitė spaudė prie krūtinės nuotrauką ir žiūrėjo per televizorių kažkokį filmą.

- Laikas miegoti, dukrele, - pareiškė Luisas, išjungdamas televizorių.

Elė išsiropštė iš kėdės ir sulankstė ją. Be jokios abejonės, mergaitė ketino neštis kėdę su savimi į lovą.

Luisas norėjo pasakyti kažką apie kėdę, bet nesiryžo ir galiausiai tik paklausė dukters:

- Ar nori, kad tave paguldyčiau?

- Taip, tėveli.

- Gal tu... gal tu nori šiąnakt miegoti su mama?

- Ne, ačiū.

- Tikrai nenori?

Elė šyptelėjo.

- Ne. Mama vagia antklodes.

Luisas taip pat šyptelėjo.

- Tada eime.

Užuot bandžiusi paguldyti kėdę šalia savęs į lovą, Elė tik išlankstė ją galvūgalyje. Tas vaizdas sukėlė Luisui absurdišką asociaciją - štai mažiausio pasaulyje psichiatro kabinetas.

Mergaitė nusirengė, prieš tai pasidėjusi nuotrauką ant pagalvės, užsivilko pižamą, paėmė nuotrauką ir nuėjo į vonią. Pasistačiusi nuotrauką šalia, nusiprausė, išsivalė dantis, išsiskalavo burną ir išgėrė fluorido tabletę. Tada vėl pasiėmė nuotrauką ir atsigulė su ja į lovą.

Luisas atsisėdo šalia dukters.

- Ele, aš noriu, kad tu žinotum - jeigu mes labai mylėsime vienas kitą, mes ištversime skausmą.

Kiekvieną žodį teko stumte stumti iš savęs - kaip vežimėlį su kroviniais. Baigęs sakinį, Luisas pasijuto visai išsekęs.

- Aš labai labai to norėsiu ir melsiu Dievą, kad Geidžas sugrįžtų.

- Ele...

- Dievas gali jį grąžinti, jei tik panorės, - pareiškė mergaitė. - Jis gali padaryti viską, ko panori.

- Ele, Dievas nedaro tokių dalykų, - atsakė Luisas, galutinai sutrikęs, o pats mintyse išvydo Čerčą, tupintį ant klozeto dangčio ir spoksantį į vonioje gulintį Luisą savo drumzlinomis akimis.

- Daro, - paprieštaravo Elė. - Sekmadieninėje mokykloje mokytoja pasakojo mums apie žmogų, vardu Lozorius. Jis mirė, bet Jėzus jį vėl prikėlė taręs: "Lozoriau, išeik". Mokytoja aiškino, kad jeigu Jėzus būtų pasakęs tik "Išeik", tikriausiai visi numirėliai tose kapinėse būtų atsikėlę iš savo kapų. Bet Jėzui reikėjo tik Lozoriaus.

Luisui ištrūko pats absurdiškiausias atsakymas (tačiau visa toji diena buvo pilna absurdo):

- Tai buvo labai seniai, dukrele.

- Aš lauksiu Geidžo, - vis vien tęsė mergaitė. - Nešiosiuos jo nuotrauką, sėdėsiu jo kėdėje...

- Ele, tu per didelė Geidžo kėdei, - pertraukė dukterį Luisas, imdamas ją už karštos virpančios rankos. - Tu sulaužysi ją.

- Dievas neleis, kad ji lūžtų, - atšovė Elė. Mergaitės balsas buvo ramus, tačiau po akimis tamsavo rudi pusmėnuliai. Bežiūrint į dukterį, Luisui taip suspaudė širdį, kad jis nusisuko. Galbūt, kai Geidžo kėdė sulūš, Elė pradės suprasti, kas atsitiko.

- Aš nešiosiuos Geidžo nuotrauką ir sėdėsiu jo kėdėje, - pakartojo mergaitė. - Ir dar valgysiu jo pusryčius. - Elė ir Geidžas valgydavo pusryčiams skirtingus dribsnius. Sykį Elė net pareiškė, kad brolio dribsniai skoniu primena pjuvenas. Jeigu namuose kartais nebūdavo kitokių dribsnių, išskyrus "Koukou Biers", mergaitė valgydavo virtą kiaušinį... arba išvis nieko. - Aš valgysiu pupeles, nors ir nekenčiu jų, ir skaitysiu Geidžo knygeles su paveikslėliais, ir... ir... na, supranti... būsiu pasiruošusi... tam...

Elė pravirko. Luisas nebandė jos raminti, tik nubraukė plaukus nuo kaktos. Dukters žodžiai turėjo tam tikrą prasmę, kad ir kaip beprotiškai skambėjo. Elgtis kaip anksčiau... išlaikyti Geidžą dabartyje, neleisti jam išnykti. Kalbėti, kaip Geidžas padarė tą... kaip pasielgė tada... taip, tai buvo puiku... šaunuolis Geidžas, geras vaikas... Kai nustoja skaudėti, nustoja rūpėti. Tikriausiai Elė suprato, kaip lengva bus pradėti galvoti apie Geidžą kaip apie mirusį.

- Neverk, Ele, - tarė Luisas. - Tu negali verkti amžinai.

Tačiau Elė verkė *amžinai*... penkiolika minučių. Ir užsnūdo beverkdama. Kai galiausiai mergaitė kietai įmigo, laikrodis pirmame aukšte išmušė dešimtą.

Galvok apie Geidžą, kaip apie gyvą, Ele, galvok, jei nori, pamanė Luisas ir pabučiavo dukterį. *Viską išmanantys pedagogai tikriausiai pasakytų, kad tai labai nesveika, bet aš tau leidžiu. Nes aš žinau, kad vieną dieną - galbūt net jau šį penktadienį - tu užmirši pasiimti su savimi nuotrauką, ir aš pamatysiu ją gulinčią ant tavo lovos tuščiame kambaryje. O tu tuo tarpu važinėsi dviračiu kieme ar vaikštinėsi po lauką už namo, ar svečiuosies pas Ketę Makgaun, kur judvi kartu siūsite lėlėms drabužius puikiąja Ketės mašinėle. Geidžo nebus su tavimi, ir štai tada jis nustos gyvenęs tavo dabartyje ir pamažu taps Tuo, Kas Atsitiko 1984-aisiais. Praeitimi.*

Luisas išėjo iš Elės kambario ir sekundei stabtelėjo laiptų viršuje svarstydamas, ar jau eiti gulti.

Tačiau jis gerai žinojo, ko jam iš tiesų reikia, ir nulipo žemyn atsinešti.

Luisas Albertas Kridas nusprendė nusigerti. Rūsyje buvo penki pakai šviesaus "Šlic" alaus. Luisas gėrė alų. Džadas gėrė alų, Stivas Mastertonas gėrė alų, Misė Dandridž kartais išgerdavo vieną kitą skardinę, kol sėdėdavo su vaikais (vaiku, priminė sau Luisas, leisdamasis laiptais į rūsį). Net Čarlton, kelis sykius apsilankiusi Kridų namuose, mieliau gėrė alų negu vyną - aišku, nestiprų alų. Todėl kartą praėjusią žiemą Reičelė nuvažiavo į Breverį ir parvežė dešimt pakų alaus. *Tau nebereikės lėkti pas Džuliją į Oringtoną kas kartą, kai kas nors netikėtai užsuks. Juk tu, mielasis, visada cituoji man Robertą Parkerį - bet koks alus, koks yra šaldytuve tuo metu, kai parduotuvės uždarytos, yra geras alus. Argi ne taip? Todėl gerk šitą ir galvok, kiek pinigų sutaupai.* Tai buvo praėjusią žiemą. Kai viskas buvo gerai.

Kai viskas buvo gerai. Net juokinga, kaip greitai ir lengvai žmogaus protas nubrėžia skiriamąsias ribas.

Luisas atsinešė paką alaus ir įkišo jį į šaldytuvą. Paskui paėmė vieną skardinę, uždarė šaldytuvo duris ir atsikimšo alų. Išgirdęs šaldytuvo durų tarkštelėjimą, iš sandėliuko lėtai atpėdino Čerčas ir įsmeigė klausiančias akis į Luisą. Katinas nėjo labai arti. Galbūt todėl, kad Luisas pernelyg dažnai jį spardė.

- Nieko negausi, - pareiškė Luisas katinui. - Šiandien tu jau sušveitei visą skardinę savo ėdalo. Jeigu nori dar, eik, pasipjauk kokį paukštį.

Čerčas stovėjo ir žiūrėjo į Luisą. Luisas nugėrė pusę skardinės alaus ir beveik iškart pajuto, kaip jis muša į galvą.

- Tačiau tu juk neėdi savo aukų, ar ne? - paklausė Luisas. - Tu žudai tik dėl žudymo.

Čerčas nupėdino į svetainę, tikriausiai supratęs, kad ėsti negaus. Po akimirkos ir Luisas nusekė iš paskos.

Hei-ho, pirmyn!

Luisas įsitaisė savo krėsle ir vėl pažvelgė į Čerčą. Katinas tysojo ant kilimėlio prie televizoriaus stovo ir akylai stebėjo šeimininką, tikriausiai pasiruošęs bėgti, jeigu tas staiga įniršų ir nuspręs paleisti į darbą savo kojas.

Tačiau Luisas tik kilstelėjo alaus skardinę.

- Už Geidžą, - paskelbė jis. - Už mano sūnų, kuris galėjo tapti dailininku arba plaukimo čempionu, arba suknistu Jungtinių Valstijų prezidentu. Ką pasakysi, drimba?

Čerčas tik žiūrėjo į jį savo keistomis drumzlinomis akimis.

Luisas dideliais gurkšniais išmaukė likusį alų, - net užgauta gerklė suskaudo, - vėl atsistojo, nuėjo prie šaldytuvo ir pasiėmė antrą skardinę.

Išgėręs tris skardines, jis pirmą kartą tą dieną pasijuto atgavęs tam tikrą pusiausvyrą. Po šešių skardinių Luisas pajuto, kad dabar pavyktų numigti valandai ar dviem. Grįžus iš virtuvės su aštuntąja skardine (tuo metu jis jau tiksliai nebežinojo kelinta ir eidamas plaukinėjo į šalis), jo žvilgsnis užkliuvo už Čerčo: katinas snaudė - ar apsimetė snaudžiąs - ant kilimėlio. Štai tada Luisui ir atėjo į galvą toji mintis - atėjo taip natūraliai, tarsi visą laiką būtų lindėjusi jo pasąmonėje, laukdama tinkamo momento išplaukti į paviršių:

Kada gi tu tai padarysi? Kada palaidosi Geidžą Naminių Gyvūlėlių Kapynių tęsinyje?

O iš paskos atsekė kita mintis:

Lozoriau, išeik.

Ir mieguistas Elės balsas:

Dar mokytoja aiškino, kad jeigu Jėzus būtų pasakęs tik "Išeik", tikriausiai visi numirėliai tose kapinėse būtų atsikėlę iš savo kapų.

Staiga Luisą supurtė toks stiprus drebulys, kad jis susiėmė sau už pečių. Atmintyje netikėtai iškilo diena, kai Elė pirmą kartą nuėjo į mokyklą, Geidžas užsnūdo ant Luiso kelių, kol Elė tarškėjo jiedviem su Reičele apie "Senąjį Makdonaldą" ir misis Berimen; Luisas tada pasakė: *Tik leisk man paguldyti mažylį į lovą,* o benešant vaiką laiptais aukštyn, jį persmelkė baisi nuojauta. Ir štai dabar Luisas suprato: dar rugsėjo mėnesį kažkuri jo dalis žinojo, kad Ožaš Didyšiš ir Baišušiš jau čia pat. Kažkuri Luiso dalis nujautė, kad Geidžas netrukus mirs. Tai buvo nesąmonė, absurdas, gryniausi prietarai... bet tai buvo tiesa. Jis jau tada *žinojo*. Luisas krūptelėjęs išliejo truputį alaus sau ant marškinių, ir Čerčas tingiai pakėlė galvą - gal tai ženklas, kad tuoj prasidės kačių spardymo čempionatas?

Luisas prisiminė ir klausimą, kurį jis uždavė Džadui, prisiminė, kaip trūktelėjo Džado ranka, numušdama nuo stalo du tuščius alaus butelius. Vienas iš jų sudužo. *Net nekalbėk apie tokius dalykus, Luisai!*

Bet Luisas norėjo kalbėti apie juos - ar bent jau galvoti. Naminių Gyvūlėlių Kapynės. Tai, kas slypi už Naminių Gyvūlėlių Kapynių. Idėja

buvo velniškai patraukli. Ir nepaneigiamai logiška. Čerčas žuvo kelyje; Geidžas žuvo kelyje. Ir štai jums Čerčas, - aišku, pasikeitęs, tam tikra prasme netgi bjaurus, - bet štai jis! Elė, Geidžas ir Reičelė mylėjo jį. Tiesa, Čerčas pjovė paukščius ir išvertė vidurius kelioms pelėms, tačiau katėms būdinga žudyti mažus gyvūnėlius. Be abejo, Čerčas tapo Frankenkatinu. Bet daugeliu atžvilgių jis liko toks, koks buvo anksčiau.

Tu bandai pagražinti tiesą, sušnibždėjo balsas Luiso viduje. *Čerčas nėra toks, koks buvo anksčiau. Jis baisus. Varna, Luisai, prisimink varną...*

- O Dieve, - garsiai pratarė Luisas ir vos atpažino savo paties drebantį balsą.

Dievas, o taip, puiku, žinoma. Dabar pats tinkamiausias momentas šioje istorijoje apie šmėklas ir vampyrus šauktis Dievo. Apie ką - apie ką *Dievo* garbei - dabar galvojo Luisas? Jis galvojo apie kraupią šventvagystę, kuria vis dar nedrįso iki galo patikėti. Dar blogiau, jis melavo sau. Ne šiaip bandė pagražinti tiesą, bet atvirai melavo.

O kokia gi ta tiesa? Jeigu jau taip nori tiesos, tai kokia gi toji tiesa?

Visų pirma, Čerčas jau nebebuvo tikras katinas. Jis *atrodė* kaip katinas, *elgėsi* kaip katinas, bet iš tiesų buvo tik nevykusi katino imitacija. Žmonės negalėjo to matyti, tačiau jie *jautė.* Luisas prisiminė vieną vakarą, kai pas juos svečiavosi Čarlton. Kridai tada surengė nedidelį prieškalėdinį pokylį. Po pietų, kai visi sėdėjo svetainėje ir šnekučiavosi, Čerčas užšoko Čarlton ant kelių. Džoana tučtuojau nustūmė katiną žemėn, nejučia perkreipusi lūpas iš pasišlykštėjimo.

Tada niekas neatkreipė į tai dėmesio. Niekas nė žodžio nepasakė. Bet... taip buvo. Čarlton pajuto, kad Čerčas nėra tikras katinas.

Luisas išgėrė alų iki dugno ir nuėjo atsinešti kitos skardinės. Jeigu Geidžas grįžtų taip pasikeitęs, būtų baisu.

Jis atsidarė skardinę ir nugėrė didelį gurkšnį. Dabar Luisas buvo jau kaip reikiant įkaušęs, ir rytoj jo laukė nelengva dienelė. "Kaip aš pagiriotas ėjau į savo sūnaus laidotuves". Autorius - Luisas Kridas, išgarsėjęs savo veikalu "Kaip aš nepagavau savo sūnaus lemtingą akimirką" ir kitais kūriniais.

Girtas. Žinoma, girtas. Būtent tam jis ir nusigėrė, kad galėtų blaiviai apgalvoti šį beprotišką sumanymą.

Nepaisant visko, sumanymas buvo velniškai patrauklus, gundantis, kerintis. O taip, būtent *kerintis.*

Galvoje vėl nuskambėjo Džado balsas:

Tu vedi ten kitus, nes toji vieta neapleidžia tavęs. Vedi ten kitus, nes tos kapinės yra slapta vieta, ir tau norisi pasidalinti paslaptimi... tu išsigalvoji priežastis... iš pažiūros rimtas priežastis... bet iš tiesų darai tai tik todėl, kad to nori. Arba todėl, kad privalai.

Džado balsas, žemas ir jankiškai grebluojantis, Džado balsas, varantis šiurpą, šiaušiantis plaukus ant sprando:

Tai slapti dalykai, Luisai... vyro širdies žemė akmenuota... kaip žemė senosiose mikmakų kapinėse. Vyras augina, ką gali... ir saugo tai.

Luisas pabandė prisiminti viską, ką Džadas pasakojo jam apie mikmakų laidojimo žemę. Jis ėmė lyginti ir rūšiuoti faktus, daryti iš jų išvadas - lygiai taip pat, kaip kadaise darydavo, ruošdamasis svarbiems egzaminams.

Šuva. Spotas.

Aš mačiau vietas, kur buvo įsmigusi viela - ten kailis nežėlė, ir odoje liko duobutės.

Bulius. Luiso protas užpildė naują grafą:

Lesteris Morganas palaidojo ten savo premijuotąjį bulių, Juodąjį Angusą, vardu Hanratis... Lesteris rogėmis nutempė jį visą kelią... o po dviejų savaičių pats jį nušovė. Bulius grįžo pavojingas, tikrai pavojingas. Bet kiek man teko girdėti, tai buvo vienintelis gyvulys, kuriam taip atsitiko.

Jis grįžo pavojingas.

Vyro širdies žemė akmenuota.

Jis grįžo tikrai pavojingas.

Kiek man teko girdėti, tai vienintelis gyvulys, kuriam taip atsitiko.

Bet iš tiesų tu eini ten todėl, kad, kartą ten apsilankęs, tampi priklausomas nuo tos vietos galios.

Odoje liko duobutės.

Hanratis - argi ne kvailas vardas buliui?

Vyras augina, ką gali... ir saugo tai.

Tai mano žiurkės. Ir mano paukščiai. Aš juos užsitarnavau.

Tai slapta vieta, tu patenki jos galion.

Bulius grįžo pavojingas. Bet, kiek man teko girdėti, tai vienintelis gyvulys, kuriam taip atsitiko.

Ką tu dar nori užsitarnauti, Luisai, nuėjęs ten vėjuotą naktį mėnulio nušviestu taku? Nori dar sykį užkopti tais laiptais? Kai žmonės žiūri siaubo filmą, jie supranta, kad veikėjas ar veikėja kvailai daro, lipdami tokiais laiptais. Tačiau tikrovėje visi būtent taip ir elgiasi: rūko, nesisega saugos diržų, apsigyvena su šeimomis šalia magistralių, kuriomis dieną naktį dunda

didžiuliai sunkvežimiai. Tai ką pasakysi, Luisai? Nori užkopti tais laiptais? Susitaikysi su sūnaus mirtimi ar eisi žiūrėti, kas yra už Durų Nr.1, Durų Nr.2, Durų Nr.3?

Hei-ho, pirmyn!

Grįžo pavojingas... vienintelis gyvulys... odoje liko... vyras... tavo... jo...

Luisas išpylė alaus likutį į kriauklę, nes jį staiga supykino. Kambarys ėmė siūbuoti.

Kažkas pasibeldė į duris.

Ilgą laiką - Luisui atrodė, kad ilgą - jis manė, kad tai haliucinacija, kad bilda tik jo galvoje. Tačiau atkaklus beldimas nesiliovė. Ir staiga Luisas prisiminė istoriją apie beždžionės leteną. Jį apėmė klaiki baimė. Luisas netgi fiziškai pajuto ją - tarsi kažkokia negyva ranka, ilgai laikyta šaldytuve, būtų netikėtai atgijusi, įšliaužusi po Luiso marškiniais ir suspaudusi jo širdį. Kvailas įvaizdis, perdėtas ir kvailas, tačiau baimė anaiptol neatrodė kvaila. O ne.

Nejausdamas kojų, Luisas nuėjo prie durų ir mediniais pirštais atšovė skląstį. Ir jau stumdamas duris pagalvojo: *Tai Paskou atėjo. Kaip sakoma apie Džimį Morisoną - prisikėlė iš mirusiųjų natūralesnis, negu buvo. Paskou su savo sportiniais šortais, natūralaus dydžio ir apipelėjęs kaip mėnesio senumo duona, Paskou su siaubinga sutraiškyta galva. Paskou vėl perspės: "Neik tenai". Kaip ten dainuoja "Animals"? Prašau, neik tenai, PRAŠAU, neik tenai, žinai, kaip myliu tave, prašau, neik tenai...*

Durys atsilapojo. Ant viršutinio laiptelio tamsų vėjuotą vidurnaktį tarp atsisveikinimo su Luiso sūnumi dienos ir jo laidotuvių dienos stovėjo Džadas Krendolas. Jo reti žili plaukai plaikstėsi žvarbiame vėjyje.

Luisas bandė nusijuokti. Sakytum, laikas sugrįžo atgal, ir vėl buvo Padėkos dienos vakaras. Netrukus jie įkiš sutingusį, nenatūraliai sunkų Elės katino Vinstono Čerčilio kūną į plastikinį šiukšlių maišą ir iškeliaus. *O, neklauski kur, neklauski. Susiruoškim ir keliaukim.*

- Ar galiu įeiti, Luisai? - paklausė Džadas. Jis išsitraukė iš marškinių kišenės pakelį "Česterfild" ir įsikišo į burną vieną cigaretę.

- Žinote ką, - tarė Luisas. - Jau vėlu, ir aš išgėriau visą kibirą alaus...

- Taigi aš užuodžiu, - atsakė Džadas ir įsižiebė degtuką. Vėjas jį užpūtė. Senis įžiebė kitą degtuką, pridengęs jį delnais, tačiau rankos drebėjo, ir vėjas vėl užgesino liepsnelę. Džadas išsitraukė trečią degtuką ir jau ketino jį įžiebti, bet paskui pažvelgė į tarpdury stovintį Luisą.

- Niekaip neuždegu, - pasakė jis. - Tu įleisi mane ar ne?

Luisas atsitraukė į šalį, ir Džadas įžengė vidun.

Jiedu susėdo prie virtuvinio stalo, pasistatę alaus - *tai pirmas kartas, kai mes geriame mano virtuvėje,* truputį nustebęs suprato Luisas. Netikėtai savo kambaryje per miegus šūktelėjo Elė, ir abu vyrai sustingo kaip statulos vaikiškame žaidime. Bet šūksnis nebepasikartojo.

- Na, - tarė Luisas, - tai ką jūs veikiate čia po vidurnakčio, tik prasidėjus mano sūnaus laidotuvių dienai? Jūs - mano draugas, Džadai, bet šito jau per daug.

Džadas gurkštelėjo alaus, nusišluostė burną atgalia ranka ir įsmeigė žvilgsnį į Luisą. Jis žvelgė atvirai ir geranoriškai. Luisas nudelbė akis į stalą.

- Tu puikiai supranti, ką aš čia veikiu, - galiausiai atsakė senis. - Luisai, tu galvoji apie tai, apie ką negalima galvoti. Dar blogiau - bijau, kad tu netgi svarstei apie tai.

- Aš galvojau tik apie tai, kad jau metas gulti, - atšovė Luisas. - Rytoj manęs laukia laidotuvės.

Bet senis ramiai tęsė toliau:

- Aš atsakingas už didžiąją dalį to skausmo, kuris tave šiąnakt kamuoja. Kiek žinau, aš galbūt atsakingas net už tavo sūnaus mirtį .

Luisas suglumęs pakėlė akis.

- Ką?.. Liaukitės paistęs niekus, Džadai!

- Tu galvojai apie tai, kaip palaidoti Geidžą mikmakų kapinėse. Tik nesakyk, Luisai, kad tau nebuvo atėjusi tokia mintis.

Luisas nutylėjo.

- Kaip toli siekia tos vietos galia? - paklausė Džadas. - Ar gali man atsakyti? Ne. Aš ir pats negaliu atsakyti, o juk aš išgyvenau čią visą gyvenimą. Aš girdėjau šį tą apie mikmakus ir žinau, kad mikmakai visada laikė tą vietą šventa... bet ir vengė jos. Stenis B. minėjo man apie tai. Ir mano tėvas minėjo - jau vėliau. Po to, kai Spotas antrą kartą nustipo. Dabar mikmakai, Meino valdžia ir Jungtinių Valstijų vadovybė ginčijasi teisme, kam priklauso ta žemė. Kam ji priklauso? Niekas šito nežino, Luisai. Jau niekas. Įvairūs žmonės reiškė teises į ją, tačiau niekas nieko nepešė. Pavyzdžiui, Ensonas Ladlou, garsusis miestelio įkūrėjo vaikaitis. Galbūt jis turėjo didžiausias teises iš visų baltųjų, nes tais laikais, kai Meinas tebuvo tik Masačiusetso kolonijos provincija, gerasis karalius Jurgis padovanojo Džozefui Ladlou vyresniajam nemenkus žemės plotus. Tačiau net Ensonas nieko

nelaimėjo, nes atsirado ir daugiau pretendentų - jo giminaičiai, taip pat Ladlou, ir dar kažkoks žmogėnas, vardu Piteris Dimartas. Tas Dimartas tvirtino galįs neginčijamai įrodyti, kad jis taip pat kilęs iš Ladlou giminės. O Džozefas Ladlou vyresnysis iki pat gyvenimo galo turėjo mažai pinigų, bet į valias žemės. Tad įkaušęs neretai imdavo ir padovanodavo kam nors kelis šimtus akrų.

- Nejaugi neliko jokių dokumentų? - paklausė Luisas, nejučia susidomėjęs pasakojimu.

- O, mūsų seneliai buvo nepralenkiami dokumentų rašymo meistrai, - atsakė Džadas, prisidegdamas nuo nuorūkos naują cigaretę. - Išlikusiame įraše anų žemių ribos nusakytos taip. - Senis užsimerkė ir pacitavo: - "Nuo didžiojo senojo klevo, augančio ant Kvimberio kalvagūbrio, iki Oringtono upelio. Tai sklypo riba nuo šiaurės iki pietų." - Džadas nelinksmai šyptelėjo. - Bet didysis klevas nuvirto, tarkime, 1882 metais, o iki 1900-ųjų iš jo liko tik druzgai. Oringtono upelis išseko ir užpelkėjo prieš dešimt metų iki Didžiojo karo pabaigos ir biržos kracho. Kiek triukšmo buvo! Tačiau senajam Ensonui krizės pabaiga nebeturėjo reikšmės. Jį nutrenkė žaibas 1921 metais kaip tik kažkur netoli mikmakų kapinių.

Luisas įdėmiai pažvelgė į Džadą. Tas gurkštelėjo alaus.

- Bet tai nesvarbu. Yra daugybė vietovių, kurių nuosavybės klausimas taip supainiotas, kad išnarplioti niekada nepavyks, ir tik teisininkai susikrauna iš to turtus. Velniai rautų, Dikensas tai puikiai suprato. Aš galvoju, kad galų gale toji žemė vis vien atiteks indėnams, ir tai, mano manymu, bus teisingiausia. Tačiau tai neturi reikšmės, Luisai. Šįvakar aš atėjau čionai papasakoti tau apie Timį Batermeną ir jo tėvą.

- Kas tas Timis Batermenas?

- Timis Batermenas buvo vienas iš dviejų dešimčių vaikinų, kurie iškeliavo anapus vandenyno kariauti su Hitleriu. Jis išvyko 1942-aisiais. O 1943-aisiais grįžo dėžėje su vėliava ant dangčio. Jis žuvo Italijoje. Timio tėvas, Bilas Batermenas, visą gyvenimą nugyveno mūsų miestelyje. Jis vos nepakvaišo, kai gavo pranešimą... o paskui staiga nusiramino. Mat Bilas žinojo apie mikmakų laidojimo žemę. Ir apsisprendė, ką jam daryti.

Luisą vėl pervėrė šiurpas. Jis įdėmiai pažvelgė į Džadą, mėgindamas įskaityti senio akyse melą. Tačiau sprendžiant iš akių, Džadas nemelavo. Antra vertus, atrodė labai įtartina, kad jis kaip tik dabar nusprendė atskleisti Luisui šią istoriją.

- Kodėl jūs nepapasakojote man šito aną vakarą? - galiausiai paklausė Luisas. - Po to... po to, kai mes užkasėme katiną? Kai aš paklausiau jūsų, ar kas nors buvo palaidojęs ten žmogų, jūs atsakėte, kad nebuvo.

- Todėl, kad tada tau nereikėjo šito žinoti, - paaiškino senis. - O dabar reikia.

Luisas ilgai tylėjo.

- Ar Bilas Batermenas buvo vienintelis?

- Vienintelis, kurį aš asmeniškai pažinojau, - niūriai atsakė Džadas. - Ar vienintelis, kuris kada nors bandė? Abejoju, Luisai, labai abejoju. Aš kaip tas pamokslininkas iš "Ekleziasto" - netikiu, kad pasaulyje yra kas nors nauja. Tai, kas bandyta sykį, buvo bandyta ir anksčiau... ir dar anksčiau.

Džadas nudeldė žvilgsnį į savo rankas, nusėtas pigmentinėmis dėmėmis. Laikrodis svetainėje išmušė pusę pirmos.

- Aš pamaniau, kad tavo profesijos žmonės įpratę ieškoti simptomų ir užslėptų ligų... ir nusprendžiau atvirai pasikalbėti su tavimi, kai sužinojau iš Mortonsono, dirbančio laidojimo biure, kad tu užsakei ne užbetonuoti kapą, bet uždengti plokšte.

Luisas ilgai žiūrėjo į Džadą, nieko nesakydamas. Senis nuraudo, bet nenusuko akių.

Galiausiai Luisas pareiškė:

- Atrodo, jūs pradėjote šnipinėti mane. Man labai nemalonu.

- Aš pats neklausiau jo, ką tu užsakei.

- Gal ir neklausėte tiesiogiai.

Džadas nieko neatsakė. Senio veidas dar labiau išraudo - dabar jis buvo beveik slyvos spalvos, - tačiau akys nė nemirktelėjo.

Luisas atsiduso. Jis jautėsi be galo pavargęs.

- Velniai nematė. Man nesvarbu. Galbūt ir jūsų tiesa. Galbūt aš ir turėjau tai mintyje. Bet jeigu taip, tai tik pasąmonėje. Aš negalvojau apie tai, kai užsakinėjau. Aš galvojau apie Geidžą.

- Aš suprantu, kad tu galvojai apie Geidžą. Bet tu žinojai skirtumą. Tavo dėdė buvo laidojimo biuro savininkas.

Taip, Luisas žinojo skirtumą. Užbetonuotas kapas - sudėtinga ilgalaikė konstrukcija. Stačiakampė duobė, sutvirtinta plieniniais strypais, užpilama betonu, o pasibaigus laidojimo ceremonijai, kranas nuleidžia ant jos kiek išgaubtą betoninį dangtį. Dangtis užpilamas plombavimo medžiaga, kuria kelių remonto tarnybos užtaiso duobes keliuose. Dėdė Karlas minėjo Luisui,

kad toji plomba, prekybininkų vadinama "Amžinu užraktu", po tam tikro laiko pasidaro nepramušama.

Dėdė Karlas, kuris, kaip ir dauguma žmonių, mėgo paplepėti (bent jau savame rate - o Luisas, kelias vasaras dirbęs su juo, buvo laikomas dėdės mokiniu), kartą papasakojo sūnėnui apie ekshumaciją, kurią jam teko atlikti Kuko apygardos prokuroro užsakymu. Pasitaiko visokių atvejų, sakė dėdė. Žmonės, kurie žino apie kapų ekshumavimą tik iš siaubo filmų su Borisu Karlofu Frankenšteino pabaisos vaidmenyje ir Dvaitu Frai Igorio vaidmenyje, susidaro visiškai klaidingą įpūdį. Užplombuoto kapo atidarymas - darbas ne dviem vyrukams su kastuvais ir kirtikliais. Na, nebent jie triūstų šešias savaites... Taigi tą kartą viskas klostėsi gerai... iš pradžių. Tik dangtis nepasikėlė, kaip buvo tikėtasi. Užtat pats betoninis kapas, šonuose jau sudrėkęs ir patamsėjęs, ėmė kilti iš žemės. Dėdė Karlas suriko krano operatoriui leisti atgal. Dėdė Karlas norėjo grįžti į savo biurą ir atvežti kažkokios medžiagos, kuri pratirpdytų plombą.

Tačiau krano operatorius arba neišgirdo, arba užsispyrė iki galo atlikti savo darbą - kaip vaikas, už porą centų žvejojantis prizus žaisliniu kranu. Anot dėdės Karlo, tas kvailys tikrai gavo savo prizą. Betoninis kapas buvo jau per tris ketvirčius pakibęs virš žemės, - dėdė Karlas ir jo padėjėjas girdėjo, kaip laša vanduo nuo įtvirtinimo dugno (tą savaitę Čikagos apylinkėse daug lijo), - kai kranas apsivertė ir griuvo į kapą. Krano operatorius trenkėsi veidu į priekinį stiklą ir susilaužė nosį. Tos dienos linksmybės kainavo Kuko apygardos prokuratūrai maždaug tris tūkstančius dolerių - dviem tūkstančiais šimtu dolerių daugiau, nei paprastai kainuoja tokios paslaugos. Visos istorijos esmė, anot dėdės Karlo, buvo ta, kad po šešerių metų krano operatorius buvo išrinktas "Timsterių" Čikagos poskyrio prezidentu.

Uždengti kapą plokšte buvo kur kas papraščiau. Prieš pat laidotuves į duobę įleidžiama paprasta betoninė forma atviru viršumi. Ceremonijos metu duobkasiai nuleidžia karstą vidun, o ant viršaus užverčia dangtį, paprastai sudarytą iš dviejų dalių. Tos dalys vertikaliai pastatomos kapo galuose. Kiekvienos dalies gale yra po geležinį žiedą. Duobkasiai perveria per žiedus grandines ir atsargiai nuleidžia plokštės dalis ant betoninės formos viršaus. Viena tokia dalis sveria šešiasdešimt ar septyniasdešimt svarų - daugių daugiausia aštuoniasdešimt. Ir paskui ant plokštės nepilama jokia plombuojanti medžiaga.

Vienas žmogus gali be didelio vargo išardyti tokį kapą, tą ir turėjo galvoje Džadas.

Vienas žmogus gali be didelio vargo ištraukti iš kapo savo sūnaus kūną ir palaidoti jį kur nors kitur.

Ša... ša. Mes nekalbėsime apie tokius dalykus. Tai slapti dalykai.

- Taip, aš žinojau skirtumą tarp vieno ir kito laidojimo būdo, - sutiko Luisas. - Bet aš negalvojau apie tai... apie ką, jūsų manymu, aš galvojau.

- Luisai...

- Jau vėlu, - pertarė Luisas senį. - Jau vėlu, aš girtas, man skauda širdį. Jeigu jaučiate, kad privalote papasakoti man tą istoriją, tai pasakokite, ir baikime. - *Galbūt verčiau reikėjo pradėti nuo martinio,* pamanė Luisas. *Tada aš jau būčiau gulėjęs be žado, kai Džadas pabeldė į duris.*

- Gerai, Luisai. Ačiū.

- Tiesiog tęskite toliau.

Džadas akimirką pamąstė ir tęsė pasakojimą.

39

- Tais laikais - turiu galvoj, per karą - traukiniai dar sustodavo Oringtone, ir Bilas Batermenas, išsinuomojęs katafalką, atvažiavo į stotį pasitikti prekinio traukinio, atgabenančio jo sūnaus Timio kūną. Karstą iš vagono iškėlė keturi geležinkeliečiai. Aš buvau vienas iš jų. Krovinį lydėjo kareivukas iš "Žuvusiųjų registracijos skyriaus" - tam tikros karo laikų laidojimo biuro atmainos. Bet jis neišlipo iš traukinio. Jis girtas sėdėjo vagone, kur liko dar dvylika karstų.

Mes įstatėme karstą į katafalko kėbulą - tais laikais dar nebuvo tokių dalykų, kaip "skubus pervežimas", nes tada svarbiausia buvo užkasti lavonus į žemę, kol jie visai nesupuvo. Bilas Batermenas stovėjo šalia, o jo veidas buvo lyg medinis ir kažkoks... na, nežinau... sakytum, sausas. Jis neverkė. Tą dieną sąstatą vežė Hju Garberis, kuris ir pasakė mums, kad krovinį lydintis kareivis visą kelią neišsiblaivo. Hju paaiškino, kad turi pristatyti sąstatą su visu jo prakeiktu kroviniu į Limstouną Preskailende, iš kur karstai ir jų globėjas toliau keliaus į pietus.

Tas kareivis, pasak Hju, priėjo prie jo, išsitraukė iš uniforminės palaidinės kišenės plokščią buteliuką ruginio viskio ir pareiškė tęsiama pietinių valstijų tarme: "Na, misteri mašiniste, ar žinai, kad šiandien veši "Slėpiningąjį Traukinį"?

Hju papurtė galvą.

"Taigi veši. Taip tokie traukiniai vadinami Alabamoje." Tada kareivis, pasak Hju, išsitraukė iš kišenės sąrašą ir pažiūrėjo į jį. "Pradėsime nuo Hultono. Ten paliksime du karstus. Paskui vieną Pasadamkyge, du Bangore, vieną Deryje, vieną Ladlou ir taip toliau. Aš jaučiuosi kaip pienininkas, išvežiojantis pieną po namus. Nori išgerti?"

Hju, aišku, atsisakė paaiškinęs, kad Bangoro ir Arustuko geležinkelio direkcija nemėgsta mašinistų, kuriems iš burnos sklinda ruginio viskio tvaikas. Vyrukas iš "Žuvusiųjų registracijos" neužpyko už tai ant Hju, kaip ir Hju neužpyko už tai, kad krovinio palydovas girtas kaip dūmas.

Taigi jie išvyko, beveik kiekvienoje stotelėje palikdami po karstą ar du. Iš viso jų buvo aštuoniolika ar dvidešimt. Hju sakė, kad jis nuvažiavo iki pat Bostono, ir kiekvienoje stotelėje traukinį pasitikdavo verkiantys ir aimanuojantys giminaičiai. Visur, išskyrus Ladlou... Ladlou stovėjo tik Bilas Batermenas, kuris, pasak Hju, atrodė taip, lyg viduje seniai buvo nebegyvas ir tik laukė, kol jo siela pasimirs. Pristatęs sąstatą į vietą, Hju pažadino aną kareivį, ir jiedu patraukė per barus - iš viso apėjo penkiolika ar dvidešimt. Hju nusitašė kaip niekad ir nuėjo pas kekšę, ko taip pat dar niekada gyvenime nedarė. Iš ryto jis pabudo leisgyvis ir pareiškė sau, kad nebeturi daugiau jokio noro vežti slėpininguosius traukinius.

Timio kūną nuvežė į Grinspeno laidojimo biurą Ferno gatvėje - jis buvo maždaug ten, kur dabar Niu Franklino skalbykla. O po dviejų dienų palaidojo Plezantvju kapinėse su visom kariškom ceremonijom.

Tai štai, Luisai, misis Batermen buvo mirusi prieš dešimt metų, kartu su antru vaikeliu, kurį bandė pagimdyti. Tai labai susiję su tuo, kas atsitiko. Antras vaikas būtų palengvinęs skausmą, argi ne taip? Antras vaikas būtų priminęs senajam Biliui, kad yra ir kitų, kurie kenčia ir kuriems reikia pagalbos. Šiuo atžvilgiu tu esi laimingesnis - turi dar vieną vaiką ir visa kita. Tavo žmona bei vaikas gyvi ir sveiki.

Bilas gavo laišką iš savo sūnaus būrio vado, kuriame buvo parašyta, kad Timis žuvo pakeliui į Romą 1943 metų liepos 15 dieną. Jo kūnas buvo išsiųstas lėktuvu po dviejų dienų ir į Limstouną atvyko liepos 19-ąją. Jau kitą dieną jis buvo pakrautas į Hju Garberio slėpiningąjį traukinį. Paprastai eiliniai, žuvę Europoje, būdavo ten pat ir laidojami, tačiau visi vaikinai, kurie grįžo namo tuo traukiniu, buvo ypatingi - Timis žuvo, atakuodamas kulkosvaidžio lizdą, ir po mirties buvo apdovanotas Sidabrine Žvaigžde.

Timį palaidojo, atrodo, liepos 22-ąją. O maždaug po keturių ar penkių dienų Mardžorė Vošbern, tais laikais dirbusi paštininke, pamatė Timį, žingsniuojantį keliu link Jorko vežikų kiemo. Mardžė vos nenuvažiavo nuo kelio sankasos, ir tu gali suprasti kodėl. Ji grįžo į kontorą, numetė savo odinį krepšį su visu neišnešiotu paštu Džordžui Andersonui ant stalo ir pareiškė jam einanti namo ir tiesiai į lovą.

"Mardže, tu sergi? - paklausė Džordžas. - Tu išbalusi kaip kreida".

"Aš mačiau didžiausią siaubą savo gyvenime, bet nesiruošiu jums apie tai pasakoti, - atsakė Mardžė Vošbern. - Aš nesakysiu nei Brajanui, nei savo mamai, nei dar kam nors. Kai pateksiu į Rojų ir Jėzus lieps man papasakoti apie tai, gal tada papasakosiu. Bet ir tai abejoju". - Ir ji išėjo.

Visi žinojo, kad Timis žuvo. Bangoro "Deili Njuz" ir Elsvorto "Ameriken" vos prieš savaitę išspausdino nekrologą, nuotrauką ir visa kita. Be to, pusė miestelio dalyvavo jo laidotuvėse. Ir štai Mardžė pamato Timį, einantį keliu - *šlitiniuojantį* keliu, kaip ji galiausiai pasakė seniui Džordui Andersonui. Bet tai buvo po dvidešimties metų, kai Mardžė jau merdėjo. Džordas sakė man, kad Mardžė labai norėjo papasakoti kam nors, ką ji tada matė, - taip jam pasirodė. Toji paslaptis graužė vargšelę visą gyvenimą.

Anot Mardžės, Timis buvo išbalęs, apsirengęs nudėvėtomis kelnėmis ir išblukusia flaneline striuke, nors tą dieną šešėlyje buvo ne mažiau dęvyniasdešimties laipsnių. Plaukai styrojo stati. "Jo akys priminė razinas, įspaustas į duonos tešlą", - sakė Mardžė. - "Tą dieną, Džordžai, aš mačiau šmėklą. Todėl taip ir išsigandau. Niekada nemaniau, kad išvysiu tikrą šmėklą, bet išvydau".

Netrukus pasklido kalbos. Timį matė ir daugiau žmonių. Pavyzdžiui, ponia Straton. Mes vadinome ją ponia, tačiau visi žinojo, kad ji netekėjusi arba išsiskyrusi, o gal gyvanašlė. Ji gyveno mažame dviejų kambarių namelyje ten, kur Pederseno kelias susijungia su Henkoko keliu. Ponia Straton turėjo daug džiazo plokštelių ir kartais neatsisakydavo praskaidrinti naktį tam, kas turėdavo atliekamų dešimt dolerių. Taigi ji pamatė Timį iš savo verandos. Pasak jos, Timis nuėjo tiesiai prie kelkraščio ir ten sustojo.

Jis tiesiog stovėjo, nukoręs rankas ir atkišęs galvą į priekį, panašus į boksininką po nokauto. O ponia Straton sustingo savo verandoje, bijodama net pakrutėti, tik širdis pašėlusiai daužėsi. Paskui Timis apsisuko - tai darydamas, jis priminė girtuoklį, bandantį kariškai apsisukti aplink: iš pradžių apsupo vieną pėdą, o paskui kitą, ir vos nenuvirto. Atsigręžęs Timis

pažvelgė tiesiai į ponią Straton. Jėgos apleido ją, ir ji išmetė iš rankų krepšį su skalbiniais. Drabužiai išvirto ir vėl susitepė.

Ji sakė, kad Timio akys... sakė, kad Timio akys atrodė negyvos ir dulkinos kaip marmuriniai rutuliukai, Luisai. Bet Timis pamatė ponią Straton... ir nusišypsojo jai... ir prašneko. Timis paklausė, ar ji tebeturi tas plokšteles, nes jis mielai pasidulkintų su ja. Gal net ir šią naktį. Tada ponia Straton nėrė į namą ir nesirodė daugiau kaip savaitę. O per tą laiką jau viskas buvo baigta.

Daug žmonių matė Timį Batermeną. Daugelio jų jau nebėra - pavyzdžiui, ponios Straton ir kitų. Tačiau liko dar keli seni krienai, tokie, kaip aš, kurie gali tau papasakoti... jei teisingai paprašysi.

Sakau, mes matėme jį, vaikščiojantį pirmyn atgal Pederseno keliu - per mylią į rytus nuo savo tėvo namo ir per mylią į vakarus. Timis žingsniuodavo pirmyn atgal visą dieną ir visą naktį: marškiniai išsipešę, veidas baltas, plaukai sulipę kuokštais ir styrantys į viršų, kartais prasegtas klynas. Ir tas žvilgsnis... tas *žvilgsnis*...

Džadas patylėjo, kol prisidegė cigaretę. Užgesinęs degtuką, jis pažvelgė į Luisą pro plaukiančius melsvus dūmus. Ir nors jo pasakojimas, žinoma, buvo visiškai neįtikėtinas, senio akys nemelavo.

- Žinai, yra pasakojimų ir filmų, - aš nežinau, kiek juose tiesos - apie zombius Haityje. Filmuose jie vos pavelka kojas, kėblina lėtai, nerangiai ir tik spokso negyvomis akimis tiesiai priešais save. Timis Batermenas, Luisai, buvo panašus į zombį, bet jis toks nebuvo. Jis buvo kažkas daugiau. Jo galvoje kažkas vyko. Kartais tai matėsi iš jo akių, kartais ne. Jo galvoje kažkas vyko, Luisai. Vargu ar tai galima pavadinti mąstymu. Aš net nežinau, kaip tai galima pavadinti.

Timis buvo klastingas ir įžūlus, tas tiesa. Prisimink, kaip jis pasakė poniai Straton, kad nori pasidulkinti su ja. Jo galvoje tikrai kažkas vyko, bet aš nemanau, kad tai buvo mąstymas, ir labai abejoju, ar tai išvis turėjo ką nors bendra su Timiu Batermenu. Tai veikiau buvo panašu į... į radijo signalą, siunčiamą iš kažkur kitur. Pažvelgus į Timį, kildavo viena mintis: "Jeigu jis mane palies, aš suriksiu". Štai taip.

Taip jis ir vaikštinėjo keliu pirmyn atgal. Bet vieną dieną, - atrodo, tai buvo liepos 30 ar panašiai, - grįžęs namo iš darbo, pamačiau savo verandoje Džordžą Andersoną, pašto viršininką. Kartu su juo buvo dar Hanibalas Bensonas, kuris tuo metu buvo mūsų antrasis atstovas apylinkės valdžioje,

ir Alenas Purintonas, gaisrinės viršininkas. Jie gėrė šaldytą arbatą. Norma sėdėjo su jais, bet nieko nešnekėjo.

Džordžas vis trynėsi bigę, kuria užsibaigė jo dešinioji šlaunis. Jis neteko kojos, dirbdamas geležinkelyje, ir karštomis tvankiomis dienomis toji bigė siaubingai niežėdavo. Bet jis, kad ir luošas, vis tik atėjo.

Taigi Džordžas ir sako man: "Daugiau kęsti nebeįmanoma. Viena mano paštininkė nebenori vežioti pašto Pedersono keliu. Tai pirma. Antra, gresia nemalonumai su valdžia".

"Ką reiškia - nemalonumai su valdžia?" - paklausiau aš.

Tada Hanibalas ir pasakė, kad jam jau skambino iš Karo Departamento kažkoks leitenantas Kinsmenas, kurio pareiga - atskirti tyčinį apgaudinėjimą nuo visokių nesąmonių. "Karo Departamentas gavo keturis ar penkis anoniminius laiškus, - pasakojo Hanibalas. - Tas leitenantas Kinsmenas nejuokais susirūpinęs. Jeigu laiškus būtų parašęs vienas žmogus, jie ten tik pasijuoktų. Net jeigu tas žmogus prirašytų visą kalną laiškų, Kinsmenas, kaip jis pats sako, tiesiog paskambintų į Derį valstijos policijai ir praneštų, kad Ladlou atsirado kažkoks pamišėlis, nekenčiantis Batermeno šeimos. Tačiau visus tuos laiškus parašė skirtingi žmonės. Kinsmenas sako, kad tai galima įrodyti pagal raštą ir visa kita. Ir visuose tvirtinama ta pati nesąmonė - jeigu Timotis Batermenas tikrai negyvas, vadinasi, Pedersono keliu vaikštinėja jo lavonas išpurtusiu veidu.

Jeigu rašinėjimas nesiliaus, tas Kinsmenas atsiųs pas mus savo žmogų arba atvažiuos pats, - užbaigė Hanibalas. - Jie nori žinoti, ar Timis tikrai miręs, ar dezertyravęs, nes jie nemėgsta, kai jų dokumentuose atsiranda neaiškumų. Dar jie nori žinoti, kas, jei ne pats Timis, palaidotas Timio Batermeno kape".

Pats supranti, Luisai, kokia susidarė padėtis. Mes išsėdėjome verandoje daugiau kaip valandą, gurkšnodami šaldytą arbatą ir šnekėdami apie tai. Norma pasiūlė atnešti sumuštinių, bet niekas iš mūsų nenorėjo.

Ilgai svarstę, mes pagaliau nusprendėme patys nueiti pas Batermenus. Aš niekada neužmiršiu to vakaro, net jei ir išgyvensiu dar dvigubai ilgiau. Buvo karšta, karščiau nei pragare, ir saulė leidosi už debesų raudona kaip paskersto galvijo viduriai. Nė vienas iš mūsų nenorėjo ten eiti, bet mes privalėjome. Norma taip pat suprato tai. Sugalvojusi kažkokią priežastį, ji pasikvietė mane vidun ir pareiškė: "Neleisk jiems drebinti kinkas ir atidėlioti, Džadsonai. Tu privalai pasirūpinti, kad šis košmaras pasibaigtų. Nes tai šlykštu".

Džadas įdėmiai nužvelgė Luisą.

- Tai ji taip pasakė, Luisai. Tai buvo jos žodžiai. *Šlykštu.* O paskui Norma sušnibždėjo man į ausį: "Jeigu kas nors atsitiks, Džadai, bėk. Nežiūrėk kitų, kiekvienas tegu rūpinasi savimi. Jeigu kas nors atsitiks, prisimink mane ir duok kojoms valią".

Mes nuvažiavome Hanibalo Bensono mašina - tas kalės vaikas gaudavo tiek A kuponų, kiek tik norėjo, aš net neįsivaizduoju kaip. Nė vienas iš mūsų nešnekėjo, bet visi keturi dūminome kaip kaminai. Mes labai bijojome, Luisai. Tik kartą Alenas Purintonas pasakė Džordžui: "Galiu lažintis, kad Bilas Batermenas pabuvojo miške į šiaurę nuo 15 plento". Niekas neatsakė, tik Džordžas, prisimenu, linktelėjo galva.

Taigi mes nuvažiavome pas Batermenus. Alenas pasibeldė, bet niekas nepasirodė, todėl mes apėjome aplink namą ir ten radome juos abu. Bilas Batermenas sėdėjo užpakaliniame prieangyje su alaus ąsočiu, o Timis stovėjo kiemo gale ir spoksojo į kruviną raudoną saulę. Timio veidas, apšviestas paskutinių spindulių, buvo oranžinis, tarsi kas būtų nudyręs nuo jo odą. O Bilas - jis atrodė siaubingai. Drabužiai karojo ant jo kaip ant mieto. Sprendžiant iš akies, jis sulyso maždaug keturiasdešimčia svarų. Bilo akys lindėjo taip giliai, kad priminė du mažyčius žvėrelius narveliuose. O kairė burnos pusė be paliovos trūkčiojo.

Džadas patylėjo galvodamas, kaip tiksliau pasakyti, paskui nežymiai linktelėjo.

- Luisai, jis atrodė *pasmerktas.* - Senis vėl patylėjo, bet po akimirkos tęsė: - Timis atsigręžė į mus ir nusišypsojo. Vien matant jo šypsnį, kilo noras rėkti. Paskui jis nusisuko ir toliau stebėjo saulėlydį. O Bilas tarė: "Negirdėjau, kad belstumėtės, vyručiai". Aišku, tai buvo įžūlus melas, nes Alenas pabeldė taip, kad būtų pažadinęs ir... kurčią.

Mačiau, kad nė vienas nesiruošia pradėti, todėl pats pasakiau: "Bilai, aš girdėjau, kad tavo sūnus žuvo Italijoje". O jis atsakė, žiūrėdamas tiesiai į mane: "Tai buvo klaida". "Tikrai?" - paklausiau aš. "Štai jis stovi, argi nematai?" - pasakė Bilas. Tada Alenas Purintonas jo paklausė: "Tada kas, tavo manymu, gulėjo tame karste, kurį tu palaidojai Plezantvju kapinėse?" O Bilas į tai atšovė: "Velniai mane rautų, jeigu aš žinau ir jeigu man nors kiek rūpi". Jis išsiėmė cigarečių pakelį, bet pabėrė visas ant prieangio grindų, paskui dvi ar tris sulaužė, bandydamas surinkti.

Tada įsitepė Hanibalas. "Ar žinai, kad ketinama atlikti ekshumaciją? - paklausė jis Bilo. - Man skambino iš Karo Departamento, Bilai. Jie nori

išsiaiškinti, ar vietoje Timio nepalaidojo kažko kito". "O kas man darbo? - garsiai atrėžė Bilas. - Man į tai nusispjauti. Aš atgavau savo berniuką. Timis grįžo namo kitą dieną. Jis buvo kontūzytas ar panašiai, ir dabar jis truputį keistokas, bet jis grįžo".

"Liaukis, Bilai! - pareiškiau aš, staiga baisiausiai įpykęs. - Jeigu jie iškas karstą, ras jį tuščią, nebent tu prikrovei tenai akmenų po to, kai išėmei savo sūnų. Bet aš labai abejoju. Aš žinau, kas atsitiko, Hanibalas, Džordžas ir Alenas žino, ir tu taip pat žinai. Tu buvai nusibeldęs į aną mišką, Bilai, ir pridarei daug bėdos sau ir miesteliui".

"Tikiuosi, jūs patys rasite išėjimą, vyrai, - įsiuto Bilas. - Aš neprivalau nieko aiškinti jums ar teisintis prieš jus. Gavęs tą pranešimą, aš pajutau, kaip gyvybė palieka mane. Bėga lauk visai kaip šlapimas. Taip, aš susigrąžinau savo sūnų. Jie neturėjo teisės atimti iš manęs Timio. Jam buvo tik septyniolika. Jis vienas liko man po žmonos mirties, ir jie neturėjo jokios teisės imti jį į karą. Todėl velniop armiją, velniop Karo Departamentą, velniop Jungtines Amerikos Valstijas ir velniop jus, vyručiai. Aš susigrąžinau Timį. Jis parėjo. Ir tai viskas, ką aš noriu pasakyti. O dabar nešdinkitės, iš kur atėję".

Bilo lūpos tankiai virpčiojo, kaktą išmušė prakaitas. Ir tada aš supratau, kad jis pamišęs. Ar irgi išprotėčiau, gyvendamas su tokiu... *tokiu padaru.*

Luisas pradėjo jausti sunkumą skrandyje. Jis pernelyg greitai išgėrė pernelyg daug alaus. Netrukus visa tai pradės veržtis lauk. Sunkumas skrandyje liudijo, kad ilgai laukti nereikės.

- Na, mes daugiau nieko negalėjome padaryti, - tęsė Džadas. - Mes pasisukome išeiti, ir Hanibalas pasakė: "Tegu tau Dievas padeda, Bilai". O Bilas atrėžė: "Dievas niekuomet man nepadėjo. Aš pats sau padėjau".

Ir štai tada Timis priėjo prie mūsų. Jis net *vaikščiojo* nenormaliai, Luisai. Jis vaikščiojo kaip sukriošęs senis: aukštai iškeldavo vieną pėdą, nuleisdavo ją ir pavilkdavo žeme, paskui keldavo kitą pėdą. Tarsi kažkoks krabas. Einant jo rankos nukarusios tabalavo prie šlaunų. O kai Timis priėjo visai arti, aš pastebėjau jo veide įstrižą eilę raudonų žymelių - lyg spuogų, lyg nudegimų. Tikriausiai toje vietoje jį ir pervėrė kulkosvaidžio serija. Dar kiek, ir galva būtų nulėkusi šalin.

Ir dar Timis dvokė kapu. Smarvė buvo tokia stipri, tarsi visi jo viduriai buvo seniai supuvę. Pastebėjau, kad Alenas Purintonas užsidengė delnu nosį ir burną. Smarvė buvo nepakenčiama. Atrodė, kad tuoj pamatysime ir kirmėles, besiraitančias Timio plaukuose...

- Gana, - kimiai nutraukė Džadą Luisas. - Aš išgirdau pakankamai.

- Dar ne, - karštai paprieštaravo Džadas. - Dar *nepakankamai.* Bet aš negaliu net apsakyti, kaip tai buvo baisu. Niekas nesupras, kaip tai baisu, nepamatęs savo akimis. Timis buvo *miręs,* Luisai. Bet tuo pat metu jis buvo gyvas. Ir jis... jis... jis viską *žinojo.*

- Viską žinojo? - paklausė Luisas, palinkdamas į priekį.

- Taigi. Timis ilgai žiūrėjo į Aleną, savotiškai šypsodamasis, - tiksliau, rodydamas dantis, - o paskui prakalbo žemu dusliu balsu; reikėjo įtempti klausą, kad jį girdėtum - sakytum, jo gerklė buvo pilna žvyro. "Purintonai, tavo žmona dulkinasi su pardavėju, su kuriuo kartu dirba vaistinėje, - pasakė Timis. - Ką tu manai apie tai? Ji šaukia baigdama. Ką tu apie tai manai?"

Alenas tik žioptelėjo; matėsi, kad Timio žodžiai jį paveikė. Dabar Alenas gyvena Gardenerio senelių namuose - gyveno, kai aš paskutinįsyk apie jį girdėjau. Jam jau apie devyniasdešimt. Tada, kai atsitiko ši istorija, Alenui buvo virš keturiasdešimties. Miestelyje sklido įvairūs gandai apie jo antrąją žmoną. Ji buvo jo antros eilės pusseserė ir prieš pat karą atsikėlė gyventi pas Aleną ir jo pirmąją žmoną, Lusi. Lusi numirė, ir po pusantrų metų Alenas vedė tą merginą. Ji buvo vardu Lorina. Kai jie susituokė, Lorinai buvo ne daugiau kaip dvidešimt ketveri. Ir apie ją iš tiesų sklido kalbos. Vyrai laikė ją lengvabūde, ir tiek, bet moterys manė, kad ji tikra paleistuvė. Tikriausiai ir Alenas turėjo savų minčių apie tai, nes suriko Timiui: "Užsičiaupk! Užsičiaupk, arba aš sutrinsiu tave į miltus, kas tu bebūtum!"

"Nutilk, Timi, - pasakė tada Bilas. Jis atrodė dar prasčiau negu prieš kelias minutes - sakytum, tuoj apsivems arba nualps, arba ir viena, ir kita. - Nutilk, Timi".

Bet Timis nekreipė į tėvą jokio dėmesio. Jis pasisuko į Džordžą Andersoną ir pareiškė: "Tavo vaikaitis, kurį tu taip myli, teisiog nekantrauja, kada gi tu mirsi. Jam reikia tik pinigų, seni, pinigų, kuriuos tu, jo manymu, laikai savo seife Bangoro Rytų banke. Štai todėl jis ir pataikauja tau, bet už tavo nugaros juokiasi iš tavęs - jis ir jo sesuo. Jie vadina tave "sena medine koja". Taip pasakė Timis. Ir žinai, Luisai, jo balsas *pasikeitė.* Jis kalbėjo kažkaip piktdžiugiškai, kaip kalbėtų Džordžo vaikaitis, jeigu... na, supranti, jeigu Timio žodžiai būtų tiesa. "Sena medine koja, - pakartojo Timis. - Kaip manai, ar jie neapsišiks vietoje sužinoję, kad tu vargšas kaip bažnyčios pelė, nes praradai visus pinigus 1938 metais? Ar neapsišiks, Džordžai? Ar neapsišiks?"

Džordžas ėmė trauktis atatupstas, medinė koja palinko, ir jis nuvirto ant Bilo prieangio, apversdamas alaus ąsotį. Džordžo veidas buvo baltas kaip tavo marškiniai, Luisai.

Bilas šiaip taip pakėlė jį ant kojų ir subliuvo ant savo sūnaus: "Liaukis, Timi! Liaukis!", - bet Timis nesiliovė. Jis prišnekėjo blogai apie Hanibalą ir paskui apie mane. Į galą jis... sakyčiau, įsisiautėjo. Pradėjo klykti. Ir mes pradėjome trauktis atbuli, o paskui metėmės bėgti, tempdamiesi Džordžą už pažastų. Mat jo medinės kojos dirželiai atsipalaidavo, ir batas, persikreipęs į kitą pusę, tiesiog vilkosi žole.

Kai paskutinį kartą mačiau Timį Batermeną, jis stovėjo užpakaliniame kieme prie skalbinių virvės su ryškia dėmelių linija veide, pasišiaušusiais dulkėtais plaukais ir raudona nuo saulės šviesos oda... Jis kvatojo ir vis šaukė: "Sena medinė koja! Sena medinė koja! Ir raguotasis! Ir kekšių sugulovas! Sudie, džentelmenai! Sudie! Sudie!" Jis juokėsi ir klykė... tiksliau, kažkas jame klykė... ir klykė... ir klykė.

Džadas nutilo. Jo krūtinė greitai kilnojosi.

- Džadai, ar tai, ką Timis Batermenas sakė jums... buvo tiesa? - paklausė Luisas.

- Taip, - sumurmėjo Džadas. - O Viešpatie! Tai buvo tiesa. Kartais aš iš tiesų lankydavausi Bangoro viešnamyje. Ne tokia jau baisi nuodėmė vyrui; manyčiau, daugelis nors sykį gyvenime ten apsilanko. Tiesiog kartkartėmis man užeidavo nesuvaldomas noras panirti į nepažįstamą kūną. Ar užmokėti kokiai nors moteriai už tai, ko vyras negali paprašyti žmonos. Vyrai taip pat rūpinasi tuo, ką užaugina, Luisai. Nieko baisaus aš nepadariau, be to, paskutinįsyk lankiausi toje įstaigoje prieš aštuonerius ar devynerius metus iki atsitikimo su Timiu, ir Norma nebūtų palikusi manęs, jeigu būtų sužinojusi. Bet kažkoks jausmas joje būtų numiręs. Kažkoks brangus ir mielas jausmas.

Džado akys praudo, patino ir apsiašarojo. *Seno žmogaus ašaros visada šiek tiek atgrasios,* pagalvojo Luisas. Bet kai Džadas ištiesė jam per stalą ranką, Luisas tvirtai ją suspaudė.

- Timis pasakė apie mus tik blogus dalykus, - po kurio laiko tęsė Džadas. - Tik blogus. Dievas žino, kad kiekvieno žmogaus gyvenime netrūksta nuodėmių, argi ne taip? Po dviejų ar trijų dienų Lorina Purinton visam laikui paliko Ladlou. Tie miestelio žmonės, kurie matė ją, lipančią į traukinį, pasakojo, kad abiejuose Lorinos paakiuose švietė mėlynės, o ant nosies puikavosi pleistras. Alenas niekada daugiau nekalbėjo apie ją. Džordžas

mirė 1950 metais ir man neteko girdėti, kad jis būtų ką nors palikęs savo vaikaičiams. Hanibalą išmetė iš tarnybos kaip tik dėl tų pačių dalykų, kuriais jį apkaltino Timis Batermenas. Tiksliai nepasakysiu kokių - tau ir nereikia žinoti, bet tai skamba maždaug taip: "Neteisėtas miestelio lėšų pasisavinimas". Buvo netgi kalbų, kad jį reikėtų teisti už pinigų iššvaistymą, tačiau kalbos ir liko kalbomis. Pareigų netekimas Hanibalui buvo pakankama bausmė; juk jis visą gyvenimą vaidino didelį viršininką.

Bet tie vyrai turėjo ir gerų savybių, štai ką aš noriu pasakyti. Žmonės labai greitai tai pamiršta. O juk būtent Hanibalas prieš pat karą įsteigė Rytų Centrinės ligoninės fondą. Alenas Purintonas buvo vienas kilniausių ir dosniausių žmonių, kokius tik aš pažinojau. O senasis Džordžas Andersonas gyvenime troško tik vieno - rūpintis paštu.

Tačiau tas padaras norėjo šnekėti tik apie blogus dalykus. Jis norėjo, kad mes prisimintume tik blogus dalykus, nes pats buvo *sušvinkęs*... ir dar todėl, kad tas padaras žinojo, kad tiesos atskleidimas atneš mums nelaimę. Timis Batermenas, išvykęs į karą, buvo paprastas geras vaikinas, gal nelabai sumanus, bet geraširdis. O padaras, kurį mes matėme tą vakarą, bežiūrintį į raudoną saulę... buvo pabaisa. Gal tai buvo zombis, gal demonas. O gal jam išvis nėra pavadinimo. Tačiau mikmakai būtų žinoję, kas jis toks.

- Ką? - nesuprato Luisas.

- Kažkas, prie ko prisilietė Vendigo, - ramiai atsakė Džadas. Jis giliai įkvėpė, akimirkai sulaikė kvėpavimą, paskui iškvėpė ir žvilgtelėjo į savo laikrodį. - O, jau vėlu, Luisai. Aš prišnekėjau dešimteriopai daugiau, negu ketinau.

- Abejoju, - paprieštaravo Luisas. - Jūs buvote labai iškalbingas. Papasakokite, kuo visa tai baigėsi.

- Po dviejų dienų Batermenų name kilo gaisras. Troba sudegė iki pamatų. Alenas Purintonas tvirtino neabejojąs, kad padegta tyčia. Namelis nuo vieno galo iki kito buvo aplietas alyva. Dar tris dienas po gaisro galėjai užuosti jos kvapą.

- Vadinasi, jie abu sudegė.

- Taigi, sudegė. Bet jau prieš tai abu buvo negyvi. Timis buvo nušautas dviem šūviais į krūtinę iš seno Bilo Batermeno kolto. Ginklą rado Bilo rankoje. Iš visko sprendžiant, senis nušovė savo sūnų, paguldė jį ant lovos, paskui apliejo namą alyva. Tada atsisėdo į savo krėslą prie radijo imtuvo, uždegė degtuką ir paleido sau į burną keturiasdešimt penkto kalibro kulką.

- Viešpatie, - sumurmėjo Luisas.

- Kūnai buvo smarkiai apanglėję, tačiau apygardos medicinos ekspertas sakė pamanęs, jog Timis Batermenas buvo jau miręs prieš dvi ar tris savaites.

Įsiviešpatavo tyla.

Džadas atsistojo.

- Luisai, aš nepersūdžiau sakydamas, kad galbūt tai aš nužudžiau tavo sūnų ar prisidėjau prie jo žūties. Mikmakai žinojo tą vietą, bet tai dar nereiškia, kad būtent jie padarė ją tokią. Mikmakai ne visada čia gyveno. Prieš daugelį amžių jie atsikėlė čionai gal iš Kanados, o gal iš Rusijos ar Azijos. Jie išgyveno Meine gal tūkstantį metų, o gal du tūkstančius - sunku tikliai pasakyti, nes jie nepaliko gilių pėdsakų šioje žemėje. Ir štai dabar mikmakai vėl išėjo... Vieną dieną ir mes taip išeisime, tik mes galbūt paliksime gilesnius pėdsakus - gerai tai ar blogai. Bet toji vieta liks, Luisai, nesvarbu, kas čia gyventų. Ji niekam nepriklauso, ir niekas negali išsinešti jos paslapties, pasitraukdamas kitur. Tai bloga vieta, surūgusi žemė, ir man nereikėjo vesti tavęs tenai laidoti katino. Dabar aš tai suprantu. Ji turi galios, kurios tu privalai saugotis, jei nori gero sau ir savo šeimai. Aš pasirodžiau per silpnas atsispirti tai galiai. Tu išgelbėjai Normai gyvybę, ir aš norėjau tau atsidėkoti, tačiau toji vieta nukreipė mano gerus norus savo piktiems tikslams. Ji turi galios... man atrodo, kad toji galia stiprėja ir silpsta fazėmis; panašiai kaip mėnulis. Tada ji buvo pačiame stiprume. Bijau, kad netrukus tai vėl pasikartos. Aš bijau, kad ji pasinaudojo manimi, norėdama pasiekti tave per tavo sūnų. Ar supranti, Luisai, apie ką aš kalbu? - Džado akys maldaujamai įsmigo į Luisą.

- Jūs sakote, jog toji vieta žinojo, kad Geidžas mirs, - atsakė Luisas.

- Ne, aš sakau, kad toji vieta galėjo *nužudyti* Geidžą, nes aš atskleidžiau tau jos paslaptį. Aš sakau, kad, linkėdamas tau vien gero, galėjau nužudyti tavo sūnų, Luisai.

- Aš netikiu tuo, - pagaliau atsakė Luisas drebančiu balsu. Jis netikėjo. Nenorėjo tikėti. *Negalėjo.*

Jis tvirtai suspaudė Džado ranką.

- Rytoj mes palaidosime Geidžą Bangore. Bangore jis ir liks. Aš neketinu dar kada nors eiti į Naminių Gyvūlėlių Kapynes ar už jų.

- Prižadėk man! - pareikalavo senis. - Prižadėk!

- Prižadu, - tarė Luisas.

Tačiau jo pasąmonėje vis tik išliko dvejonė - mirkčiojanti ugnelė, kurios neįstengė užgesinti.

40

Bet tikrovėje viso šito nebuvo.

Visos tos baisybės - atbildantis "Orinko" sunkvežimis, pirštai, prisilietę prie Geidžo striukės, bet paskui nuslydę nuo jos, Reičelė, susiruošusi į laidojimo biurą su chalatu, Elė, spaudžianti prie krūtinės Geidžo nuotrauką ir statanti jo kėdę prie savo lovos, Stivo Mastertono ašaros, muštynės su Irvinu Goldmenu, siaubingas Džado Krendolo pasakojimas apie Timį Batermeną - visa tai egzistavo Luiso vaizduotėje kelias sekundes, kol jis vijosi per veją savo kvatojantį sūnų. Už Luiso nugaros Reičelė vėl suriko: "Geidžai, SUSTOK!", bet Luisas negaišo laiko veltui. Nelaimė buvo arti, labai arti, o taip, nes viena iš tų baisybių tikrai įvyko: Luisas girdėjo, kad keliu atbilda sunkvežimis. Kažkur atminties gelmėse prasivėrė viena kertelė, ir Luisas išgirdo, kaip Kridų atvykimo į Ladlou dieną Džadas Krendolas sako Reičelei: *"Žiūrėkite, kad jie neišbėgtų į kelią, misis Krid. Jis pavojingas vaikams ir naminiams gyvulėliams".*

Greitai tapsėdamas mažomis tvirtomis kojytėmis, Geidžas bėgo nuožulniu vejos šlaitu, kuris susiliejo su 15 plento šalikele. Pagal visas pasaulio taisykles mažylis turėjo išsitiesti ant žemės, tačiau jis tebebėgo. Dabar sunkvežimio bildėjimas buvo jau visai čia pat. Tai buvo tas pats žemas urzgiantis garsas, kurį Luisas kartais girdėdavo lovoje prieš pat panirdamas į miegą. Tada tas garsas ramindavo, tačiau dabar kėlė siaubą.

O Dieve brangiausiasis, Jėzau brangiausiasis, leisk man pagauti jį, neleisk jam išbėgti į kelią!

Luisas įsibėgėjo visu greičiu ir šoko ir priekį. Akimirką jis skrido lygiagrečiai su žeme kaip futbolininkas paskui kamuolį. Pačiu akies krašteliu Luisas matė savo šešėlį, lekiantį žole paskui jį, ir prisiminė aitvarą, Grifą, gainiojantį savo šešėlį po misis Vinton lauką. Ir kaip tik tą akimirką, kai inercijos jėga išnešė Geidžą į kelią, Luiso pirštai pasiekė vaiko striukės kraštą... ir įsitvėrė jo.

Luisas truktelėjo vaiką atgal ir tuo pat metu nukrito žemėn, trenkdamasis veidu į šalikelės žvyrą ir susikruvindamas nosį. Kur kas didesnis skausmas plykstelėjo sėklidėse - *Ooooo, jei būčiau žinojęs, kad teks žaisti futbolą, būčiau užsimovęs apsaugines kelnes* - tačiau ir nosies skausmą, ir agoniją paslėpsniuose permušė palengvėjimas, išgirdus Geidžo klyksmą - mažylis užpakaliu plojosi ant šalikelės ir nuvirto ant vejos pakraščio, susimušdamas

galvą. Dar po akimirkos jo verkimą nustelbė pralekiančio sunkvežimio dundėjimas ir beveik karališkas signalo trimitavimas.

Luisas šiaip taip atsistojo, nepaisydamas švininio kamuolio, atsiradusio papilvėje, ir paėmė sūnų ant rankų. Po sekundės prie jų pribėgo Reičelė; ji taip pat verkė ir šaukė Geidžui: "Niekada nebėk į kelią, Geidžai! Niekada, niekada, niekada! Kelias blogas! *Blogas!"* Ši ašaringa lekcija taip pribloškė mažylį, kad jis nustojo verkęs ir puolė mamai į glėbį.

- Luisai, tavo nosis kruvina, - pasakė Reičelė ir staiga taip stipriai apkabino vyrą, kad jis vos neuždusо.

- Tai dar ne pats blogiausias dalykas, - atsakė Luisas. - Atrodo, aš likau nevaisingas, Reičele. O Dieve, kaip skauda.

Reičelė taip isteriškai nusikvatojo, kad Luisas iš pradžių net nusigando. *Jeigu Geidžas žūtų,* dingtelėjo jam, *Reičelė tikriausiai išprotėtų.*

Bet Geidžas nežuvo. Visos baisybės tebuvo velniškai detalus vaizduotės kūrinys, akimirkai šmėkštelėjęs Luiso galvoje, kai saulėtą gegužės popietę žalioje vejoje jis aplenkė savo sūnaus mirtį.

Geidžas nuėjo į pradžios mokyklą, o nuo septynerių metų pradėjo važinėti į stovyklas, kur atsiskleidė jo nuostabūs gabumai plaukimui. Ir dar jis gerokai nustebino savo tėvus įrodęs, kad be pastebimos psichinės traumos gali iškęsti išsiskyrimą su jais visam mėnesiui. Dešimties metų Geidžas praleido visą vasarą Agavamo stovykloje Reimonde, o vienuolikos laimėjo dvi žydras juostas ir vieną raudoną stovyklos plaukimo varžybose, įvykusiose gale vasaros. Jis užaugo aukštas, bet nepaisant visko liko tas pats Geidžas, mielas ir su nuostaba žvelgiantis į pasaulio dovanas... Geidžui niekada neatitekdavo kartus ar supuvęs vaisius.

Vidurinėje mokykloje jis buvo vienas iš pažangiausių mokinių. Jis įstojo į Jono Krikštytojo parapijinės mokyklos plaukimo komandą - Geidžas reikalavo leisti jam mokytis toje mokykloje, nes ten esančios sąlygos treniruotis. Kai septyniolikos metų sūnus pareiškė ketinąs priimti katalikybę, Luisas nelabai nustebo, tačiau Reičelė persigando. Reičelė manė, kad dėl šito kalta mergaitė, su kuria Geidžas draugavo. Artimiausioje sūnaus ateityje ji matė vedybas ("Galiu suvalgyti tavo glaudes, Luisai, jeigu toji pasileidusi mergšė neveja iš jo virvių", - pareiškė Reičelė), koledžo planų ir olimpinių vilčių žlugimą ir devynis ar dešimt mažų katalikiukų, bėgiojančių po namus. Iki keturiasdešimties metų, anot Reičelės, jų sūnus taps prasirūkiusiu sunkvežimio vairuotoju su išsipūtusiu nuo alaus pilvu, gresiančiu infarktu ir "tėvemūsais" bei "sveikamarijom".

Bet Luisas manė, kad jo sūnaus motyvai kur kas kilnesni. Geidžas tikrai priėmė katalikybę (kitą dieną po jo atsivertimo Luisas nusiuntė Irvinui Goldmenui begėdiškai piktdžiugišką atvirlaiškį su tokiu tekstu: "Galbūt netrukus jūs turėsite vaikaitį jėzuitą. Jūsų žentas Luisas"), tačiau taip ir nevedė tikrai gražios (ir visai nepasileidusios) mergaitės, su kuria išdraugavo beveik visą laiką, kol mokėsi paskutinėje klasėje.

Jis nuvyko pas Džoną Hopkinsą ir tapo olimpinės plaukimo komandos nariu. Ir praėjus šešiolikai metų po to, kai Luisas varžėsi su "Orinko" sunkvežimiu dėl savo sūnaus gyvybės, vieną ilgą, svaiginančią ir neįtikėtinai iškilmingą popietę Luisas bei Reičelė - kuri dabar buvo smarkiai pražilusi, tik dažėsi plaukus - žiūrėjo per televizorių, kaip jų sūnus pelnė JAV aukso medalį. NBC kameros parodė Geidžą stambiu planu - jis stovėjo atlošęs šlapią galvą, nuo jo plaukų varvėjo vanduo, o akys ramiai žvelgė į vėliavą, kuri kilo, skambant valstybiniam himnui. Geidžo kaklą juosė kaspinas, o ant lygios krūtinės puikavosi auksas. Ir Luisas pravirko. Reičelė taip pat.

- Manau, kad dabar jis atsilygino mums už visus rūpesčius, - dusliai pratarė Luisas ir pasisuko apkabinti žmonos. Bet Reičelė žiūrėjo į jį su augančiu siaubu, ir jos veidas seno tiesiog akyse, tarsi vytinamas nelaimingo gyvenimo dienų, mėnesių ir metų. Valstybinio himno garsai nutrūko. Vėl atsigręžęs į televizorių, Luisas išvydo ten visai kitą vaikiną, juodaodį vaikiną smulkiai garbanotais plaukais, kuriuose tebežvilgėjo vandens lašai.

Jis atsilygino už visus rūpesčius.

Jis atsilygino.

Jis atsilygino...

... o Dieve, jis visas kruvinas.

Luisas pabudo, gniaužų damas rankose pagalvę. Buvo šaltas, lietingas rytas, septinta valanda. Galvoje siaubingai dunkčiojo pulsas: skausmas plito ir nyko, plito ir nyko. Luisas atsirūgo - rūgštus raugulys turėjo seno alaus skonį. Skrandis skausmingai susitraukė. Luiso pagalvė buvo šlapia nuo ašarų kaip kokioje verksmingoje melodramoje. Net sapne, pagalvojo jis, kažkuri jo sąmonės dalis žinojo tiesą ir apverkė ją.

Luisas atsikėlė ir nusvirduliavo į vonią. Galva svaigo nuo žiaurių pagirių, širdis virpėjo. Jis pasiekė klozetą kaip tik laiku, kad spėtų išvemti į jį vakarykščio alaus perteklių.

Luisas užsimerkęs klupėjo ant grindų, kol pasijuto vėl galįs atsistoti. Apgraibomis suradęs rankeną, nuleido vandenį. Tada nuėjo prie veidrodžio pažiūrėti, ar labai užtinusios jo akys, bet veidrodis buvo uždengtas medžiaga. Sekdama senais papročiais, kurių beveik nebeprisiminė, Reičelė uždangstė visus veidrodžius namuose ir prieš įžengdama pro duris nusiaudavo batus.

Nebus olimpinės plaukimo komandos, niūriai pagalvojo Luisas, eidamas atgal prie savo lovos ir sėsdamasis ant jos. Burnoje ir gerklėje liko gaižus alaus skonis, ir Luisas prisiekė sau (ne pirmą ir ne paskutinį kartą) niekada daugiau negerti šitos bjaurybės. Nebus olimpinės plaukimo komandos, nebus. O koledže nebus mergaitės katalikės ir atsivertimo į katalikybę, nebus Agavamo stovyklos, nieko nebus. Geidžo batai buvo suplėšyti, striukė išversta į kitą pusę, mažas mielas kūnelis, toks tvirtas ir kresnas, buvo beveik sudraskytas į dalis. O jo kepurė buvo pilna kraujo.

Luisas sėdėjo ant lovos, kankinamas pagirių. Už jo nugaros lango stiklu lėtai vingiavo lietaus srovelės. Štai tada sielvartas ir užgriuvo jį visu smarkumu lyg koks beširdis kankintojas iš Devintojo Pragaro Rato. Sielvartas užplūdo jį, prislėgė, palaužė, sugriovė visus gynybinius įtvirtinimus, kokie dar buvo likę. Luisas užsidengė veidą delnais ir pravirko, linguodamas pirmyn atgal ir galvodamas, kad jis padarys bet ką, kad gautų dar vieną šansą. Bet ką.

41

Geidžo laidotuvės įvyko antrą valandą popiet. Iki to laiko nustojo lyti. Tačiau debesų draikanos tebeplaukė dangumi, ir dauguma žmonių atėjo nešini juodais skėčiais, parūpintais laidotuvių ceremonialo tvarkytojo.

Reičelės prašymu laidotuvių tvarkytojas, vadovavęs trumpoms pasaulietinėms apeigoms, perskaitė skirsnį iš evangelijos pagal Matą, prasidedantį žodžiais: “Leiskite mažutėlius ir nedrauskite jiems ateiti pas mane”. Luisas, stovėdamas vienoje kapo pusėje, pažvelgė į kitoje pusėje stovintį uošvį. Akimirką Goldmenas taip pat žiūrėjo į jį, paskui nudelbė akis. Šiandien jo kovingumo neliko nė ženklo. Maišeliai jo paakiuose priminė pašto maišus, reti žili plaukai kaip sudraskytų voratinklių gijos draikėsi vėjyje aplink juodą šilkinę šlikę. Senio skruostus dengė žilai juodi šeriai, ir toks jis buvo labai

panašus į prasipylusį girtuoklį. Atrodė, kad jis net nenutuokia, kur esąs. Kad ir kaip stengėsi Luisas, bet nerado savo širdyje gailesčio jam.

Mažas baltas Geidžo karstelis su pataisytu užraktu stovėjo ant dviejų chromuotų pavažų virš betoninio kapo. Kapo kraštai buvo uždengti dirbtine velėna, tokia ryškiai žalia, kad Luisui raibo akys. Ant šio keistai linksmo paviršiaus žydėjo keli gėlių krepšeliai. Luisas žvelgė per laidotuvių tvarkytojo petį į tolį. Jis matė lėkštą kalvą, nusagstytą kapais ir šeimyniniais sklypais, aukštą romaniško stiliaus paminklą su išgraviruota pavarde "FIPSAI", o tuoj už "FIPSŲ" pastebėjo kažką geltoną. Luisas ilgai žiūrėjo į tą geltoną dėmę spėliodamas, kas tai galėtų būti. Jis tebežiūrėjo tenai net tada, kai laidotuvių tvarkytojas pasakė: "Nuleiskime galvas tylioje maldoje". Luisui prireikė kelių minučių, kad pagaliau suprastų: tai buvo buldozeris. Buldozeris, pastatytas už kalvos, kad nekristų į akis laidotuvių dalyviams. O kai laidotuvės pasibaigs, Ožaš užgesins cigaretę į savo baisiųjų batų kulną, nuorūką įsidės į kišenę (duobkasius, metančius nuorūkas ant žemės, tuoj pat atleisdavo iš darbo, nuorūkų vaizdas netiko kapinėse: labai jau didelė klientūros dalis mirdavo plaučių vėžiu), įšoks į buldozerį, užkurs tą pragaro mašiną ir paslėps Luiso sūnų nuo saulės šviesos amžiams... ar bent jau iki Prisikėlimo dienos.

Prisikėlimas... o, koks puikus žodis

(kurį tu turėtum išmesti iš galvos, ir tu tai gerai žinai).

Kai laidotuvių tvarkytojas ištarė "Amen", Luisas paėmė Reičelę už parankės ir nusivedė šalin. Reičelė bandė priešintis, - "Prašau, Luisai, aš noriu dar pabūti", - bet Luisas jos neklausė. Jie nuėjo link automobilių stovėjimo aikštelės. Ten laidotuvių tvarkytojas rinko iš dalyvių skėčius su savo įstaigos adresu ant rankenų ir padavinėjo juos padėjėjui. O padėjėjas kišo juos į stovą skėčiams, kuris atrodė gana siurrealistiškai, stovėdamas ant rasotos žolės. Dešine ranka Luisas laikė už parankės žmoną, o kaire - Elės rankutę, apmautą balta pirštinaite. Mergaitė vilkėjo tą pačią suknelę, su kuria ji buvo per Normos Krendol laidotuves.

Vos tik Luisas pasodino savo damas į mašiną, prie Kridų priėjo Džadas. Sprendžiant iš senio išvaizdos, ši naktis ir jam buvo nelengva.

- Kaip laikaisi, Luisai?

Luisas linktelėjo.

Džadas pasilenkė ir pažvelgė į mašinos vidų.

- O kaip tu laikaisi, Reičele?

- Gerai, Džadai, - sušnibždėjo Luiso žmona.

Džadas švelniai palietė jos petį ir pasisuko į Elę.

- Na, o tu, brangute?

- Puikiai, - atsakė Elė ir išsišiepė nuo ausies iki ausies parodydama, kaip puikiai ji jaučiasi.

- Kokią čia turi nuotrauką?

Luisas iš pradžių pagalvojo, kad mergaitė priglaus nuotrauką prie savęs ir nerodys. Bet Elė, akimirką padvejojusi, skausmingai droviai ištiesė ją Džadui. Senis paėmė nuotrauką savo dideliais pirštais, gumbuotais ir iš pažiūros nevikriais pirštais, kurie atrodė tinkami tik perjunginėti didelių automobilių pavaroms ir sukabinėti traukinių vagonams. Bet šitais pačiais pirštais senis kadaise ištraukė bitės geluonį iš Geidžo kaklo mikliai kaip burtininkas... arba chirurgas.

- Tikrai graži nuotrauka, - tarė Džadas. - Tu veži Geidžą rogėmis. Lažinuos, kad jam tai labai patiko. Ar ne, Ele?

Elė apsiašarojusi linktelėjo.

Reičelė jau norėjo kažką sakyti, bet Luisas suspaudė jai ranką - *patylėk.*

- Aš dažnai jį vežiodavau, - ėmė verkdama pasakoti Elė. - Geidžas vis juokdavosi ir juokdavosi. Paskui mes eidavome vidun, o mama išvirdavo mums kakavos ir sakydavo: "Nusiaukite batus". Geidžas čiupdavo sau už kojų ir traukdavo šaukdamas: "Batai! Batai!" taip garsiai, kad spengdavo ausyse. Prisimeni, mama?

Reičelė linktelėjo.

- Taigi įsivaizduoju, kad tai buvo puikūs laikai, - tarė Džadas, grąžindamas mergaitei nuotrauką. - Dabar Geidžo nebėra, širdele, bet tu gali saugoti jo atminimą.

- Aš saugosiu, - užtikrino Elė, šluostydamasi ašaras nuo veido. - Aš mylėjau Geidžą, misteri Krendolai.

- Žinau, brangute. - Džadas pasilenkė ir pabučiavo mergaitę, o atsitiesdamas nužvelgė Luisą ir Reičelę akmeniniu žvilgsniu. Reičelė suglumo ir truputį įsižeidė, nesupratusi senio žvilgsnio prasmės. Tačiau Luisas jį puikiai suprato. *Ką jūs darote savo dukters labui?* klausė Džado akys. *Jūsų sūnus mirė, bet duktė gyva. Ką jūs darote jos labui?*

Luisas nusisuko. Dabar jis niekuo negalėjo padėti dukteriai, kol kas niekuo. Elei teks pačiai kapanotis iš savo skausmo. Luiso mintys sukosi vien tik apie sūnų.

42

Vakare dangų vėl aptraukė debesys, pakilo stiprus vakarų vėjas. Luisas užsivilko striukę, užsisegė užtrauktuką ir nusikabino nuo kabliuko sienoje "Civiko" raktelius.

- Kur tu susiruošei, Lu? - paklausė Reičelė be didelio susidomėjimo. Po vakarienės ji vėl apsipylė ašaromis ir, nors verkė tyliai, niekaip negalėjo liautis. Luisas privertė žmoną išgerti "Valiumo". Dabar ji sėdėjo su laikraščiu, atverstu ties vos pradėtu spręsti kryžiažodžiu. Kitame kambaryje Elė tyliai žiūrėjo per televizorių "Prerijų namelį", pasidėjusi ant kelių Geidžo nuotrauką.

- Nuvažiuosiu užsisakyti picos.

- Ar tau neužteko vakarienės?

- Tada nesijaučiau alkanas, - atsakė Luisas, ir tai buvo tiesa. - O dabar jaučiuosi. - O tai jau buvo melas.

Tarp trečios ir šeštos valandos popiet Kridų namuose Ladlou įvyko finalinis Geidžo laidotuvių ritualas. Valgymo ritualas. Stivas Mastertonas ir jo žmona atvežė puodą maltinių su makaronais. Čarlton pasirodė su kišu - pyragu, įdarytu kiaušiniais, kumpiu ir sūriu. "Jei visko išsyk nesuvalgysime, galėsite pabaigti vėliau, - pasakė Čarlton Reičelei. - Kišą lengva pašildyti". Kridų kaimynai Denikersai atsinešė keptą kumpį. Goldmenai atgabeno įvairiausių sūrių ir šaltų užkandžių. Nei Irvinas, nei Dora nesikalbėjo su Luisu ir net arti nepriėjo, tačiau Luisas nė kiek nesisielojo dėl to. Džadas taip pat atnešė sūrio - didelį ratą savo mėgstamo "žiurkinio". Misė Dandridž atnešė citrininį pyragą, o Sarendra Hardu - obuolių. Matyt, šermenyse religiniai skirtumai neegzistavo.

Popietė praėjo tyliai, tačiau susirinkusiųjų nuotaika nebuvo labai prislėgta. Aišku, visi gėrė mažiau negu eiliniame pobūvyje, tačiau šiek tiek gėrė. Ištuštinęs kelias alaus skardines (tik vakar jis prisiekinėjo niekada nebeliesti šitos bjaurybės, tačiau šaltoje popietės šviesoje vakarykštė naktis užsimiršo), Luisas sumanė papasakoti kelis anekdotus apie laidotuves, kadaise girdėtus iš dėdės Karlo: štai Sicilijoje tikima, kad jei netekėjusi moteris nudžiaus velionio drobulės skiautę ir pasikiš ją po pagalve, skiautė atneš jai sėkmę meilėje, o Airijoje per laidotuves kartais būdavo vaidinamos tariamos vestuvės, ir dar airiai, laikydamiesi seno keltiško papročio, suriša mirusiojo

pėdas, kad velionio šmėkla neklaidžiotų po žemę. Dėdė Karlas sakė, kad paprotys rišti prie lavonų kojų nykščių etiketes atsirado Niujorke. Jo manymu, tai buvo airiško prietaro liekana, mat anksčiau visi lavoninių savininkai buvo airiai. Visa tai Luisas ir ketino papasakoti susirinkusiems, bet apsigalvojo, pažvelgęs į jų veidus.

Reičelė tik kartą apsiverkė, šįsyk buvo kam ją paguosti. Prisiglaudusi prie Doros Goldmen peties, Reičelė atvirai kūkčiojo, nekreipdama dėmesio į susirinkusius žmones. Ji tikrai nebūtų galėjusi taip verkti įsikniaubusi į vyro krūtinę - gal todėl, jog manė, kad jie abu kalti dėl sūnaus mirties, o gal todėl, kad Luisas, paskendęs savo minčių pasaulyje, negalėjo paguosti žmonos. Šiaip ar taip, Reičelė nuėjo ieškoti paguodos pas motiną. Ir Dora guodė dukterį kaip mokėdama, liedama ašaras kartu su ja. Irvinas Goldmenas stovėjo šalia jų, uždėjęs vieną ranką Reičelei ant peties, ir triumfuodamas žvelgė per kambarį į Luisą.

Elė vaikščiojo aplink svečius su sidabriniu padėklu, nukrautu mažyčiais sumuštiniais, persmeigtais plunksnuotais smeigtukais. Ir visą laiką nešiojosi po pažastimi Geidžo nuotrauką.

Luisas linkčiodamas ir dėkodamas priiminėjo užuojautas. Matydami, kad jo žvilgsnis klaidžioja kažkur kitur, o elgesys kiek atsainus, žmonės galvojo, kad Luisas mąsto apie praeitį, apie siaubingą įvykį, apie tolesnį gyvenimą be Geidžo. Niekas (tikriausiai net Džadas) neįtarė, kad Luisas jau pradėjo svarstyti kapo išplėšimo planą... aišku, tik teoriškai. Jis neketino iš tikrųjų kažką *daryti*, jis tik norėjo kuo nors užimti savo mintis.

Jis neketino iš tikrųjų kažką *daryti.*

Luisas sustojo Oringtone prie parduotuvės, nusipirko du pakus šaldyto alaus ir iš ten telefonu užsisakė "Napolio" picerijoje picą su grybais.

- Ar malonėtumėte pasakyti savo pavardę, sere?

Ožaš Didyšiš ir Baišušiš, pagalvojo Luisas.

- Lu Kridas.

- Puiku, Lu. Mes dabar turime daug užsakymų, todėl teks palaukti apie keturiasdešimt penkias minutes - ar tinka?

- Žinoma, - sutiko Luisas ir pakabino ragelį.

Tik grįžęs į "Civiką" ir užvedęs variklį, jis staiga suprato iš maždaug dviejų dešimčių picerijų išsirinkęs tą, kuri buvo arčiausiai Plezantvju kapinių, kur palaidotas Geidžas. *Na ir kas čia baisaus?* ėmė raminti save Luisas, pasijutęs nesmagiai. *Ten kepa puikias picas. Visada iš ką tik užminkytos*

tešlos. Kepėjas užsakovo akyse išmeta tešlos gumulą į viršų ir pagauna jį kumščiais. Geidžas visada juokdavosi...

Luisas nutraukė tą mintį.

Jis pravažiavo "Napolio" picerija ir pasuko link Plezantvju. Tikriausiai jis iš pat pradžių žinojo, kad taip pasielgs, bet kas čia blogo? Nieko.

Palikęs mašiną prie šaligatvio, Luisas perėjo gatvę ir prisiartino prie kaltinės geležies vartų. Virš jų buvo pusračiu iškaltos raidės "Plezantvju". Luiso manymu, toji vieta nebuvo nei labai maloni, nei labai nemaloni. Kapinės buvo išsidėsčiusios ant kelių lėkštų kalvų; čia žaliavo ilgos alėjos (bet sutemose medžių metami šešėliai priminė gilias juodas balas ir buvo tokie pat atgrasūs, kaip stovintis karjerų vanduo) ir keli vieniši gluosniai. Čia nebuvo ramu. Pro šalį ėjo magistralė, - pastovus žvarbus vėjas atnešė iki čia mašinų ūžimą, - o tamsėjančiame danguje žėravo Tarptautinio Bangoro aerouosto ugnių pašvaistė.

Luisas ištiesė ranką į vartus. *Bus užrakinta*, dingtelėjo mintis. Bet vartai buvo atrakinti. Tikriausiai dar anksti uždaryti vartus, ir jei kapinių sargas išvis juos rakino, tai tik tam, kad apsaugotų nuo girtuoklių ir vandalų. Dikenso "Prisikėlusiųjų" laikai praėjo,

(štai ir vėl tas žodis)

laikai praėjo. Dešinioji vartų pusė tyliai girgžtelėjo ir atsivėrė. Žvilgtelėjęs per petį, ar kas jo neseka, Luisas žengė į vidų ir uždarė vartus paskui save. Spyna vos girdimai klanktelėjo.

Luisas stovėjo tame kukliame mirties priemiestyje ir dairėsi aplinkui.

Graži ir uždara vieta, prisiminė Luisas, *bet niekas nesiglėbesčiuoja čia.* Kieno tai žodžiai? Endriaus Marvelo? Ir kuriems galams žmogaus protas saugo savyje tiek beverčio šlamšto nuotrupų?

Staiga Luiso galvoje prakalbo Džado balsas, susirūpinęs ir... išsigandęs? Taip. Išsigandęs.

Ką tu čia veiki, Luisai? Tu žvalgaisi į kelią, kuriuo nesiruoši keliauti.

Luisas nutildė tą balsą. Jeigu jis ką nors ir kankino, tai tik patį save. Niekam nėra reikalo žinoti, kad temstant jis lankėsi kapinėse.

Luisas pasuko vingiuotu taku link Geidžo kapo ir po akimirkos atsidūrė medžių šešėlyje. Jauni lapai mįslingai šlamėjo jam virš galvos. Širdis plakė

pernelyg garsiai. Nelygiomis eilėmis rikiavosi kapai ir paminklai. Kažkur čia turėtų būti prižiūrėtojo būdelė, o joje - Plezantvju planas, vaizduojantis maždaug dvidešimt akrų žemės, kruopščiai ir protingai suskirstytos į kvadratus, o kiekviename kvadrate pažymėti užimti kapai ir dar neparduoti sklypai. Prekiaujame nekilnojamuoju turtu. Vieno kambario butai. Miegamieji.

Visai ne taip, kaip Naminių Gyvūlėlių Kapynėse, pagalvojo Luisas ir net stabtelėjo nustebęs. Tikrai ne taip. Naminių Gyvūlėlių Kapynėse susidarydavo tvarkos, visai nesuprantamai kylančios iš chaoso, įspūdis. Nelygūs koncentriški ratai, siaurėjantys link centro, primityvūs antkapiai iš skalūno nuolaužų, iš lentų sukalti kryžiai. Tarsi vaikai, laidoję ten savo gyvūnėlius, kūrė pagal modelį, glūdintį jų pačių kolektyvinėje pasąmonėje. Tarsi...

Naminių Gyvūlėlių Kapynės kažkuo priminė Luisui karnavalinę afišą, panašią į tas, kurios kviečia užsukti į keistenybių alėją. Atrakcionų savininkai leižia nemokamai stebėti ugnies rijiko pasirodymą, nes jie žino, kad žmonės nelinkę pirkti katės maiše...

Tie kapai, tie kapai, išdėstyti beveik koncentriškais apskritimais.

Naminių Gyvūlėlių Kapynės atkartojo patį seniausią religinį simbolį: spiralę, siaurėjančią žemyn, bet ne į tašką, o į begalybę; iš tvarkos į chaosą ar iš chaoso į tvarką - žiūrint, kaip galvosi. Šį simbolį egiptiečiai žymėdavo ant faraonų antkapių, o finikiečiai - ant savo žuvusių valdovų pilkapių. Šis simbolis buvo aptiktas ant rūsių sienų Senovės Mikėnuose. Stounhendžo žyniams spiralė buvo visatos laiko ženklas, o judėjų-krikščionių Biblijoje ji aptinkama sūkurio, iš kurio Dievas kalbėjo Jobui, pavidalu.

Spiralė buvo seniausias pasaulyje valdžios ženklas, seniausias žmonijos simbolis, žymintis vingiuotą tiltą tarp šio pasaulio ir Bedugnės.

Pagaliau Luisas pasiekė Geidžo kapą. Buldozeris buvo jau išvažiavęs. Dirbtinė velėna nuimta. Tikriausiai ją vėl susuko į ritinį koks nors darbininkas, švilpaudamas ir galvodamas apie alaus skardinę, paslėptą įrankių sandėlyje - po darbo galės ją išgerti. Ten, kur gulėjo Geidžas, juodavo tik maždaug penkių pėdų ilgio ir trijų pločio plikos žemės stačiakampis. Paminklinė plokštė dar nebuvo pastatyta.

Luisas suklupo ant kelių. Vėjas taršė jo plaukus. Juodu dangumi lėkė debesys.

Niekas nepašvietė žibintu man į veidą ir nepaklausė, ką aš čia veikiu. Nesulojo joks sarginis šuo. Vartai buvo atrakinti. "Prisikėlusiųjų" laikai praeityje. Jeigu ateičiau čionai su kastuvu ir kirtikliu...

Luisas staiga atsipeikėjo. Tikėtis, kad naktimis Plezantvju niekas nesaugo - pavojingas žaidimas su pačiu savimi. Kas būtų, jei kapinių prižiūrėtojas ar sargas aptiktų jį stovintį iki pusės tik ką atkastame savo sūnaus kape? Žinia apie tai gali ir nepatekti į laikraščius, bet gali ir patekti. Jį, Luisą, patrauks baudžiamojon atsakomybėn. Už ką? Už kapų plėšimą? Vargu. Veikiausiai už vandalizmą ar tyčinį kenkimą. Ir nesvarbu, parašys laikraščiai apie tai ar neparašys, bet žinia pasklis. Prasidės kalbos. Pernelyg jau intriguojanti istorija, kad būtų galima nutylėti. Vietinis gydytojas sulaikytas tuo metu, kai atkasinėjo kapą savo sūnaus, prieš porą dienų tragiškai žuvusio autoavarijoje. Luisą išmestų iš darbo. Net jei ir neišmestų, žmonių kalbos pribaigtų Reičelę, o Elę vaikai mokykloje užerzintų taip, kad jos gyvenimas pasidarytų nepakenčiamas. Galbūt teismas sumanytų išsiaiškinti, ar Luisas nėra pamišėlis, ir jam tektų iškęsti žeminančią patikrinimo procedūrą.

Bet aš galiu prikelti Geidžą! Mano sūnus vėl gali gyventi!

Ar jis tikrai tuo tikėjo?

Taip, Luisas tuo tikėjo. Ir prieš sūnaus mirtį, ir po jos Luisas dar įrodinėjo sau, kad Čerčas buvo ne miręs, o tik apsvaigęs. Kad Čerčas išsikapstė iš po žemių ir grįžo namo. Vaikiška pasaka su siaubo elementais - Mikė Pūkuotukas. Šeimininkas netyčia užverčia akmenimis dar gyvą padarą. Ištikimas gyvulys išsikapsto iš po akmenų piramidės ir grįžta namo. Nuostabi istorija. Tik melaginga. Čerčas buvo *miręs.* Tai mikmakų laidojimo žemė grąžino jam gyvybę.

Sėdėdamas šalia sūnaus kapo, Luisas pamėgino logiškai apsvarstyti visus jam žinomus faktus - tiek logiškai, kiek leido visa ši juodoji magija.

Štai kad ir Timis Batermenas. Pirma, ar jis, Luisas, tiki šia istorija? Ir antra, ar ji kuo nors išsiskiria iš kitų?

Aišku, Džadas galėjo išgalvoti visa tai, norėdamas atbaidyti Luisą nuo jo sumanymo. Tačiau Luisas tikėjo juo. Neįmanoma paneigti, kad jei egzistuoja tokia vieta, kaip mikmakų laidojimo žemė (o ji egzistuoja), ir žmonės žino apie ją (o Ladlou senbuviai žino), tai anksčiau ar vėliau kas nors pamėgins atlikti eksperimentą. Luisas šį tą žinojo apie žmogaus prigimtį, ir todėl netikėjo, kad žmogus gali apsiriboti tik naminiais žvėreliais ir vertingais veisliniais gyvuliais.

Gerai. Bet ar jis taip pat tiki, kad mikmakų kapinės pavertė Timą Batermeną į kažkokį visažinį demoną?

Tai buvo sudėtingesnis ir klastingesnis klausimas, mat Luisas *nenorėjo* tikėti tuo, kad Timis tapo demonu. O jis jau sykį patyrė, kaip pradeda samprotauti jo protas, kai kuo nors nenori patikėti.

Ne, Luisas nenorėjo tikėti, kad Timis Batermenas tapo demonu, bet jis taip pat nenorėjo - ir *negalėjo* - apgaudinėti savęs.

Luisas prisiminė Hanratį, veislinį bulių. Hanratis, pasak Džado, tapo pavojingas. Panašiai atsitiko ir Timui Batermenui. Hanratį nudėjo tas pats žmogus, kuris kažkokiu būdu rogėmis nutempė jo lavoną į mikmakų laidojimo žemę. Timį Batermeną nudėjo jo paties tėvas. Bet ar tai, kad Hanratis tapo pavojingas, reiškė, kad visi gyvuliai tapdavo pavojingi? Ne. Hanračio atvejis buvo išskirtinis. Tiesą sakant, tas bulius buvo išimtis iš taisyklės. Štai kiti gyvūnai - Džado šuva Spotas, senutės šunelis, paties Luiso Čerčas. Jie grįžo pasikeitę, ir tie pokyčiai buvo pastebimi, tačiau Spotas, pavyzdžiui, pasikeitė taip nežymiai, kad Džadas po daugelio metų drįso patarti savo draugui tą patį...

(prisikėlimą)

taip, *prisikėlimą*. Žinoma, vėliau jis mėgino teisintis, vapėjo ir mikčiojo, ir prišnekėjo begalę nesąmonių, kurių net nepavadinsi filosofija.

Tad ar galima atsisakyti savo vienintelio šanso - savo vienintelio stebuklingo šanso, remiantis vien atsitikimu su Timiu Batermenu? Viena kregždė dar ne pavasaris.

Tu sumalei visus faktus taip, kad išvada būtų tau paranki, užprotestavo Luiso protas. *Pasakyk sau tiesą bent jau apie Čerčą. Net neskaitant papjautų gyvūnėlių, - pelių ir paukščių, - koks jis dabar tapo? Kvaišas... štai tinkamiausias žodis. Prisimink tą dieną, kai jūs leidote aitvarą. Koks tąsyk buvo Geidžas? Žvalus, gyvas, jautriai reaguojantis į supantį pasaulį. Ar ne geriau visada prisiminti jį tokį? Tu nori prikelti zombį iš antrarūšio siaubo filmo? Ar kad ir paprasčiau - silpnaprotį vaiką? Berniuką, kuris valgys pirštais, bukai spoksos į vaizdus televizoriaus ekrane ir niekada neišmoks parašyti savo vardo? Prisimink, kaip Džadas apibūdino savo šunį: "Lyg praustum mėsos gabalą". Ar tu šito nori? Kvėpuojančio mėsos gabalo? Ir net jeigu tu sugebėtum pasitenkinti tuo, kaip tu paaiškinsi sūnaus prisikėlimą savo žmonai? Dukteriai? Stivui Mastertonui? Pasauliui? Kas atsitiks, kai Misė Dandridž įsuks pro vartus ir pamatys Geidžą, triračiu važinėjantį po kiemą? Ar gali įsivaizduoti, Luisai, kaip ji klyks? Ar gali įsivaizduoti, kaip ji klyks ir akės nagais sau veidą? Ką tu pasakysi reporteriams? Ką tu pasakysi, kai*

filmavimo grupė iš "Realių žmonių" pasibels į tavo duris, kad susuktų filmą apie tavo prisikėlusį sūnų?

Ar šie samprotavimai tikrai pagrįsti, ar tai tik baimės balsas? Ar tikrai šie sunkumai neišsprendžiami? Ar gali Reičelė pasitikti savo mirusį sūnų kaip nors kitaip, negu su džiaugsmo ašaromis?

Taip, Luisas sutiko, kad Geidžas gali grįžti... na... prastesnis. Bet ar nuo to susilpnėtų jo meilė? Tėvai myli savo vaikus, kurie gimsta akli, kurie gimsta su persisukusiais vidaus organais, myli suaugusius tarpusavy Siamo dvynius. Tėvai maldauja malonės ar bausmės sušvelninimo savo jau pilnamečiams vaikams, kurie teisiami už žmogžudystę, prievartavimą ir nekaltų aukų kankinimą.

Nejaugi Luisas nemylės savo sūnaus, jeigu tas iki aštuonerių metų šlapinsis į kelnes? Jeigu iki dvylikos metų neįveiks pirmosios klasės elementoriaus? Jeigu niekada jo neįveiks? Ar galės Luisas paprasčiausiai atsikratyti savo sūnumi kaip... kaip kažkokiu išsigimėliu, jeigu tik pasitaikys proga?

O Dieve, Luisai, bet juk tu gyveni ne vakuume! Žmonės kalbės...

Luisas šveiste iššveitė iš galvos pastarąją mintį. Ar verta paisyti tokių nereikšmingų dalykų, kaip visuomenės nuomonė?

Luisas pažvelgė į rūpestingai sugrėbstytą žemę ant Geidžo kapo ir pašiurpo iš siaubo. Nesąmoningai, be Luiso žinios, pirštai patys nupiešė žemėje spiralę.

Luisas abiem rankom greitai nutrynė piešinį ir išskubėjo iš kapinių. Visą kelią iki vartų jis jautėsi lyg koks sienos pažeidėjas ir ties kiekvienu tako posūkiu bijojo, kad jį pamatys, sustabdys, pradės klausinėti.

Luisas pavėlavo atsiimti picą, ir toji, nors palikta ant krosnelės viršaus, buvo atšalusi, riebi ir skoniu priminė molį. Luisas suvalgė vieną kąsnelį, o visa kita išmetė pro mašinos langą, važiuodamas namo iš Ladlou. Šiaip jau jis nemėgo šiukšlinti, bet dabar nenorėjo, kad Reičelė pamatytų beveik nepaliestą picą namuose šiukšlių dėžėje. Tai galėjo sukelti jai įtarimą, kad Luisas visai ne dėl picos važiavo į Bangorą.

Dabar Luisas pradėjo galvoti apie laiką ir aplinkybes.

Laikas. Laiko reikšmė labai svarbi, net lemtinga. Timis Batermenas buvo jau senokai miręs, kai tėvas užkasė jį mikmakų laidojimo žemėje. *Timį*

nušovė liepos 19-ąją... palaidojo, atrodo, liepos 22-ąją. Maždaug po keturių ar penkių dienų Mardžorė Vošbern pamatė Timį žingsiuojantį keliu.

Gerai, tarkime, Bilas Batermenas įvykdė savo sumanymą praėjus keturioms dienoms po oficialių laidotuvių... Ne. Reikia imti laiko vidurkį. Sakykime, po trijų dienų. Dabar, tarkime, kad Timis Batermenas prisikėlė iš mirusiųjų liepos 25-ąją. Apytikriai skaičiuojant, nuo vaikino žūties iki grįžimo praėjo šešios dienos. O galbūt net ir dešimt. Geidžas mirė prieš keturias dienas. Aišku, kažkuria prasme tai nemažas laiko tarpas, bet vis tiek daug trumpesnis, negu Timio atveju. Jeigu...

Jeigu tik aplinkybės būtų tokios pačios, kaip tada, kai Luisas atgaivino Čerčą. Nes juk Čerčas žuvo pačiu tinkamiausiu laiku, argi ne taip? Luiso šeima buvo išvykusi, kai Čerčas papuolė po mašinos ratais ir žuvo. Niekas to nematė, išskyrus Luisą ir Džadą.

Luiso šeima tuo metu buvo Čikagoje.

Paskutinė trūkstama plano dalis atsistojo į savo vietą.

- Ko tu iš mūsų nori? - paklausė Reičelė, įsmeigusi į vyrą pilnas nuostabos akis.

Buvo be penkiolikos minučių dešimta valanda. Elė jau miegojo. Aptvarkiusi namus po gedulingų pietų ("gedulingi pietūs" buvo toks pat paradoksalus ir siaubingas pavadinimas, kaip ir "velionio lankymo valandos", tačiau Luisas negalėjo sugalvoti kitokio apibūdinimo tam, ką jie veikė šią popietę), Reičelė išgėrė dar vieną "Valiumo" tabletę ir dabar atrodė dar tylesnė bei dar labiau apsnūdusi negu tada, kai jie grįžo iš Bangoro. Bet Luiso pasiūlymas pramušė jos mieguistumą.

- Aš noriu, kad judvi su Ele skristumėte į Čikagą kartu su tavo tėvais, - kantriai pakartojo Luisas. - Jie išvyksta rytoj. Jeigu tu dabar paskambinsi jiems, o paskui į "Deltą", gal dar gausi bilietus į tą patį lėktuvą.

- Luisai, ar tu *išprotėjai?* Po to, kai tu susimušei su mano tėvu...

Ir staiga Luisas prabilo taip sklandžiai, kad pats savimi nusistebėjo. Jam net nuotaika pakilo. Luisas jautėsi kaip futbolo puolėjas, kuris netikėtai gauna kamuolį ir azartiškai varo jį septyniasdešimt jardų link vartų, sukiodamasis ir lankstydamasis tarp gynėjų. Jam niekada nesisekė meluoti, o šio pokalbio smulkmenų jis netgi iš anksto neapgalvojo, tačiau dabar iš jo

burnos liejosi ištisas srautas visai įtikėtinų melagysčių, dalinės tiesos ir pasiteisinimų.

- Muštynės - tai viena iš priežasčių, dėl kurių aš noriu, kad tu ir Elė vyktumėte su jais. Metas liautis vaidytis, Reičele. Aš suvokiau tai... pajutau tai... šarvojimo salėje. Prieš prasidedant muštynėms aš kaip tik bandžiau susitaikyti su tavo tėvais.

- Bet kelionė... Aš visai nemanau, kad tai gera mintis, Luisai. Tu mums reikalingas. Ir mes tau reikalingos. - Reičelė neryžtingai pažvelgė į vyrą. - Aš tikiuosi, kad mes tau reikalingos. Ir niekas iš mūsų negali...

- ...negali ištverti buvimo čia, - karštai pertraukė žmoną Luisas. Jis jautė, kad tuoj jį pradės krėsti drebulys. - Aš džiaugiuosi, kad jums reikia manęs, ir man taip pat reikia tavęs bei Elės. Bet šiuo metu mūsų namai yra pati netinkamiausia vieta tau, mano brangioji. Kiekvienas šio namo kampas primena Geidžą. Tiek tau, tiek man, žinoma. Tačiau Elė, manau, jaučias čia dar blogiau už mus.

Luisas pastebėjo skausmo kibirkštėlę žmonos akyse ir suprato užgavęs jautrią stygą. Jis net susigėdo dėl tokios lengvos pergalės. Visuose vadovėliuose mirties tema buvo rašoma, kad iš pat pradžių žmogus, netekęs ko nors iš artimųjų, jaučia stiprų impulsą bėgti iš tos vietos, kur atsitiko nelaimė... Tačiau pasiduoti šiam impulsui nepaprastai pavojinga, nes tai leidžia žmogui nesitaikstyti su nauja tikrove. Vadovėliai patarė pasilikti ten, kur esi, kovoti su sielvartu jo namuose, kol skausmas atsileis ir virs prisiminimais. Tačiau Luisas tikrai neišdrįs įvykdyti savo sumanymą, jeigu šeima bus namie. Jis privalėjo bent trumpam atsikratyti savo žmona bei dukterimi.

- Aš suprantu, - tarė Reičelė. - Namuose viskas... viskas skaudina. Kol tu buvai Bangore, aš atitraukiau sofą... maniau, išsiurbsiu dulkes, kad nors trumpam užsimirščiau... ir radau po sofa keturias lenktynines mašinėles... tarsi laukiančias, kol Geidžas sugrįš... ir... na, pažais su jomis... - Ir taip drebantis Reičelės balsas visai užlūžo, skruostais plūstelėjo ašaros. - Ir tada aš vėl išgėriau "Valiumo", nes pradėjau verkti, kaip dabar verkiu... ak, visa tai panašu į šlykščią melodramą... apkabink mane, Luisai, apkabink!

Luisas apkabino žmoną ir ėmė ją raminti, tačiau tai darydamas jautėsi niekšingas apgavikas. Mat tuo pat metu jis galvojo, kaip pakreipti žmonos ašaras savo naudai. *Šaunuolis, nieko nepasakysi. Hei-ho, pirmyn!*

- Kiek laiko tai tęsis? - kūkčiojo Reičelė. - Ar tai išvis kada nors baigsis? Jeigu tik mes galėtume susigrąžinti Geidžą, Luisai, aš kur kas atidžiau jį

saugočiau, prisiekiu, ir nelaimė niekados neįvyktų. Vien tai, kad vairuotojas viršijo greitį, atnešė man - mums - tiek skausmo. Aš ir nežinojau, kad egzistuoja toks stiprus skausmas, Luisai, tikrai nežinojau. Jis užplūsta vis iš naujo, jis nepalieka net miegant, nes miegodama aš *sapnuoju*, kaip visa tai atsitiko, sapnuoju ir sapnuoju. Aš matau, kaip Geidžas bėga link kelio... aš šaukiu jį...

- Ša, Reičele, ša.

Ji pakėlė į vyrą pabrinkusį veidą.

- O juk Geidžas netgi nebuvo kaltas, Luisai. Jis manė, kad tai žaidimas... Sunkvežimis pravažiavo nelaiku, ne pagal grafiką... Misė Dandridž paskambino, kai aš vis dar verkiau... ji sakė perskaičiusi Elsvorto "Ameriken", kad vairuotojas bandė nusižudyti.

- Ką?

- Vairuotojas bandė pasikarti savo garaže. Laikraštyje rašoma, kad jam šokas ir gili depresija...

- Labai gaila, kad jam nepasisekė, - šiurkščiai atšovė Luisas. Tačiau jo balsas nuskambėjo tarsi kažkur tolumoje, ir jį vėl pervėrė šiurpas. *Toji vieta turi galios, Luisai... Tada ji buvo pačiame stiprume, ir aš bijau, kad tai vėl artėja.* - Mano sūnus negyvas, o tas vairuotojas paleistas už tūkstančio dolerių užstatą, ir jam bus gili depresija tol, kol koks nors teisėjas atims iš jo vairuotojo teises devyniasdešimčiai dienų ir pagrasins pirštu, kad daugiau taip nedarytų.

- Misė sakė, kad jo žmona pasiėmė vaikus ir paliko jį, - dusliu balsu tęsė Reičelė. - Apie tai Misė sužinojo ne iš laikraščio, bet iš kažkokio pažįstamo, gyvenančio Elsvorte. Tas vairuotojas nebuvo išgėręs. Ir nevartojo narkotikų. Anksčiau neturėjo nė vienos nuobudos už greičio viršijimą. Jis sakė, kad ties Ladlou pajuto nenugalimą norą paspausti pedalą. Jis pats nesupranta kodėl. Štai kaip viskas susiję.

Pajuto nenugalimą norą paspausti pedalą.

Toji vieta turi galios.

Luisas išmetė tas mintis iš galvos ir švelniai paėmė žmoną už rankos.

- Paskambink savo tėvams. Paskambink tučtuojau. Elė negali likti šiuose namuose dar vieną dieną. Netgi dar vieną dieną.

- Aš neskrisiu be tavęs, - atšovė Reičelė. - Luisai, aš noriu, kad mes... man reikia, kad mes laikytumės drauge.

- Aš būsų pas jus po trijų dienų... daugiausia po keturių. - Jeigu viskas eisis gerai, Elė ir Reičelė galės grįžti po keturiasdešimt aštuonių valandų. - Turiu

rasti žmogų, kuris pavaduos mane universitete - bent jau nepilną darbo dieną. Paimsiu atostogas, bet negaliu palikti Sarendros visiškai vieno. Džadas pasaugos namus, kol mūsų nebus, bet aš noriu atjungti elektrą ir suvežti visas maisto atsargas pas Dandridžus.

- Elės mokykla...

- Velniai jos nematė. Be to, mokslo metai baigiasi už trijų savaičių. Direkcija supras mūsų padėtį ir atleis Elę anksčiau laiko. Viskas išsisprendžia...

- Luisai?

- Ką?

- Ką tu slepi?

- Slepiu? - Luisas atvirai, tiesiai pažvelgė į žmoną. - Nesuprantu, apie ką tu kalbi.

- Nesupranti?

- Ne.

- Tiek to. Aš tučtuojau paskambinsiu tėvams... jeigu tu tikrai šito nori.

- Noriu, - patvirtino Luisas, ir tas žodis metaliniu aidu atsiliepė jo galvoje.

- Galbūt tai ir padės... Elei. - Reičelė žiūrėjo į Luisą paraudusiomis akimis, vis dar padūmavusiomis nuo "Valiumo". - Tu atrodai taip, tarsi turėtum karščio. Tarsi būtum pasigavęs kažkokią ligą.

Nespėjus Luisui atsakyti, ji nuėjo prie telefono ir paskambino į viešbutį, kuriame apsistojo jos tėvai.

Goldmenai neišpasakytai apsidžiaugė, išgirdę Reičelės pasiūlymą. Jie kur kas mažiau džiūgavo dėl to, kad po trijų keturių dienų ir Luisas prisijungs prie savo šeimos, tačiau jiems, tiesą sakant, visai nevertėjo dėl to jaudintis: Luisas nė nemanė vykti į Čikagą. Jis baiminosi, kad Reičelė nebespės įsigyti bilietų, bet ir čia jį lydėjo sėkmė. Lėktuve, skrendančiame iš Bangoro į Cincinatį, buvo dar laisvų vietų, o patikrinus paaiškėjo, kad kažkas atsiėmė užsakymą dviem vietoms reise Cincinatis-Čikaga. Tai reiškė, kad Reičelė ir Elė galės skristi su Goldmenais iki pat Cincinačio, bet Čikagą jos pasieks vos viena valanda vėliau.

Tarsi kokie burtai, pagalvojo Luisas, kabindamas ragelį, ir galvoje tučtuojau atsiliepė Džado balsas: *Tada ji buvo pačiame stiprume, ir aš bijau...*

Nešdinkis velniop, šiurkščiai paliepė Luisas balsui. *Per dešimt pastarųjų mėnesių, bičiuli, aš išmokau susitaikyti su daugybe keisčiausių dalykų. Bet ar galima patikėti, kad žemės lopinėlis gali paveikti lėktuvų bilietų pardavimą? Abejoju.*

- Man reikia susikrauti daiktus, - pasakė Reičelė. Ji stovėjo šalia ir skaitė informaciją apie reisus, kurią Luisas užrašė ant lapelio šalia telefono.

- Pasiimk tik vieną didelį lagaminą, - tarė Luisas.

Reičelė išplėtė iš nuostabos akis.

- Vieną mums abiem? Tu juokauji, Luisai.

- Gerai, pasiimk dar porą rankinių. Bet neprisikrauk įvairiausių drabužių trims savaitėms, - pridūrė Luisas, pats sau galvodamas: *Nes gali labai greitai grįžti į Ladlou.* - Pasiimk savaitei, dešimčiai dienų. Turi čekių knygelę ir kreditines korteles. Nusipirksi, ko reikės.

- Bet mes negalime sau leisti... - neryžtingai pradėjo Reičelė. Dabar ji abejojo viskuo, bet buvo tokia sutrikusi, kad pasidavė vyro reikalavimams. Luisas prisiminė beprasmę žmonos frazę apie "Vinebago", apie kurio pirkimą jis kadaise tik šiaip sau užsiminė.

- Mes turime pinigų, - tarė jis.

- Na taip... dabar, jei reikės, mes galime pasinaudoti santaupomis, skirtomis Geidžo studijoms koledže, tačiau praeis kelios dienos, kol sutvarkysime reikalingus dokumentus, ir dar savaitė, kol išmokės pinigus...

Reičelės veidas vėl sutrūkčiojo ir persikreipė. Luisas apglėbė žmoną. *Ji teisi. Netektis vis primena apie save, ir skausmas niekada nesusilpnės.*

- Nereikia, Reičele, - tarė jis. - Neverk.

Bet ji verkė - negalėjo neverkti.

Kol Reičelė viršuje krovėsi daiktus, suskambo telefonas. Luisas pašokęs stvėrė ragelį manydamas, kad skambina iš "Deltos" bilietų kasų pranešti, kad įvyko klaida ir vietų nėra. *Aš turėjau suprasti, kad viskas klostosi pernelyg sklandžiai.*

Bet skambino ne iš "Deltos". Skambino Irvinas Goldmenas.

- Tuoj pakviesiu Reičelę, - tarė Luisas.

- Ne.

Akimirkai stojo tyla. *Tikriausiai jis sėdi ir galvoja, nuo ko pradėti mane keikti.*

Kai Goldmenas vėl prabilo, jo balsas skambėjo nenatūraliai, tarsi senis stūmė žodžius iš savęs prieš savo valią.

- Aš noriu pasikalbėti su tavimi. Dora norėjo, kad paskambinčiau ir atsiprašyčiau už... už savo elgesį. Manau... Luisai, manau, aš taip pat noriu atsiprašyti.

Tai bent, Irvinai! Koks tu kilniaširdis! Viešpatie, aš tuoj prisišlapinsiu į kelnes!

- Jums nėra reikalo atsiprašinėti, - abejingai, mechaniškai atsakė Luisas.

- Mano elgesys niekuo nepateisinamas, - tęsė Goldmenas. Dabar jis net ne stūmė žodžius iš savęs, o tarsi kosėjo juos iš savęs. - Tavo pasiūlymas, kad Reičelė ir Elė vyktų su mumis, parodė man, koks tu buvai kilnus... ir koks niekingas buvau aš.

Šioje tiradoje buvo kažkas labai pažįstama, kažkas keistai pažįstama...

Po akimirkos Luisas suprato, kas jam pasirodė pažįstama, ir jo burna staiga persikreipė taip, lyg jis būtų perkandęs citriną. Taip atgailaudavo Reičelė, kai pasiekdavo, ko norėjusi, - tik ji, aišku, nesuvokė panašumo. *Luisai, atleisk, kad aš buvau tokia kalė.* Štai tas pats balsas, - tiesa, be Reičelei būdingo linksmumo ir gyvumo, - bet tas pats balsas, tvirtinantis: *Luisai, atleisk, kad aš buvau toks niekšas.*

Senis atgavo savo dukterį ir anūkę. Jos bėgo iš Meino atgal pas tėvelį. Su "Deltos" ir "Junaitid" pagalba jos grįš pas tą, kam ir priklausė, grįš pas Irviną Goldmeną, kaip jis ir norėjo. Dabar jis galėjo leisti sau būti kilniaširdžiam. Senis Irvinas manė, kad jis laimėjo. *Tad užmirškime, kad aš išplūdau tave prie tavo mirusio sūnaus karsto, Luisai, kad aš paspyriau tave gulintį, kad nuverčiau karstą nuo atramų ir sulaužiau užraktą, kad tu pamatytum - ar manytum pamatęs - paskutinį kartą šmėkštelint savo vaiko ranką. Užmirškime visa tai. Kas buvo, pražuvo.*

Gal tai ir siaubinga, Irvinai, senas kriene, bet aš palinkėčiau tau čia pat vietoje pakratyti kojas, jei tai netrukdytų mano planui.

- Viskas gerai, misteri Goldmenai, - ramiai atsakė Luisas. - Tai buvo tiesiog... na, toji diena mums visiems buvo labai sunki.

- Ne, negerai, - paprieštaravo Goldmenas, ir Luisas suprato, - kad ir nenoromis, - jog senis prieštarauja ne iš pasipūtimo, kad jis ne tik atsiprašinėja už tai, jog buvo niekšas, kai viskas pakrypo Goldmenams palankia linkme. Senis beveik verkė ir atkakliai stengėsi išsakyti savo jausmus. - Toji diena mums visiems buvo *siaubinga.* Mano dėka. Kvaišo senio dėka. Aš

įskaudinau savo dukterį, kai jai reikėjo mano pagalbos... įskaudinau tave, o galbūt ir tau, Luisai, reikėjo mano pagalbos. Tai, kad tu darai... elgiesi taip... po to, kaip aš pasielgiau tada... verčia mane jaustis šiukšle. Tikriausiai taip aš ir turėčiau jaustis.

O Viešpatie, nutildyk jį, nutildyk, nes aš tuoj pradėsiu rėkti ir plūstis.

- Tikriausiai Reičelė sakė tau, Luisai, kad mes turėjome dar vieną dukterį...

- Zeldą, - pertarė senį Luisas. - Taip, ji pasakojo man apie Zeldą.

- Tai buvo sunkūs laikai, - tęsė Goldmenas virpančiu balsu. - Sunkūs mums visiems. Galbūt Reičelei sunkiausi - ji buvo namie, kai Zelda mirė. Bet ir mudviem su Dora sunkūs. Dorai pašlijo nervai...

O Reičelei, manai, ne? norėjo sušukti Luisas. *Manai, kad vaikui negali pašlyti nervai? Praėjus dvidešimčiai metų, ji tebekrūpčioja, vos pagalvojus apie mirtį. Ir štai dabar šitas įvykis. Bjaurus, siaubingas įvykis. Tikras stebuklas, kad Reičelė dabar neguli ligoninėje, maitinama per žarnelę. Todėl nekalbėk man apie tai, kaip sunku buvo tau ir tavo žmonai, niekše.*

- Nuo tada, kai mirė Zelda, mes... mes labai prisirišome prie Reičelės... stengėmės ją nuo visko apsaugoti... mes jautėmės nusikaltę jai. Kalti dėl to, kad jai vis skaudėjo... nugarą... dar daug metų. Kalti dėl to, kad palikome ją vieną.

Taip, senis iš tiesų verkė. Ir ko gi jis verkia? Luisas pajuto, kad jam vis sunkiau išlaikyti savo aiškią, gryną neapykantą. Sunkiau, bet vis tik įmanoma. Luisas ryžtingai iššaukė iš atminties prisiminimą apie tai, kaip Goldmenas išsitraukė iš smokingo kišenės savo visagalę čekių knygelę... bet staiga antrame plane išvydo Zeldą Goldmen, neramią šmėklą dvokiančioje lovoje - paukštiškos rankos, išblyškęs veidas, pilnas pagiežos bei kančios. Goldmenų šmėkla. Ožaš Didyšiš ir Baišušiš.

- Prašau, - tarė Luisas, - prašau, misteri Goldmenai. Irvinai. Nereikia apie tai kalbėti. Neapsunkinkime padėties dar labiau, gerai?

- Dabar aš matau, kad tu esi geras žmogus, Luisai. Aš klydau, blogai galvodamas apie tave. O, paklausyk, aš žinau, ką tu dabar galvoji. Manai, aš toks kvailas? Kvailas, bet ne toks. Manai, kad aš kalbu visa tai, nes dabar galiu, nes gavau tai, ko norėjau. Galvoji - kartą jis bandė mane papirkti... bet... bet Luisai, aš prisiekiu...

- Gana, - švelniai pertarė senį Luisas. - Aš negaliu... aš tikrai nebegaliu daugiau klausyti. - Dabar ir jo balsas drebėjo. - Gerai?

- Gerai, - atsakė Goldmenas ir atsiduso. Luiso įsitikinimu, lengviau atsiduso. - Bet leisk man dar kartą atsiprašyti. Tu gali man neatleisti. Tačiau būtent tam aš ir paskambinau - atsiprašyti.

- Gerai, - tarė Luisas. Jis užsimerkė. Galvoje tvinkčiojo. - Ačiū, Irvinai. Aš jums atleidžiu.

- Ačiū *tau.* Ir ačiū, kad leidai Reičelei ir Elei vykti su mumis. Galbūt joms būtent šito reikia. Mes lauksime jų aerouoste.

- Puiku, - atsakė Luisas ir netikėtai jam šovė į galvą labai viliojanti mintis - beprotiška ir kartu protinga. Jis susitaikys su tuo, kad kas buvo, pražuvo... ir Geidžas liks gulėti savo karste Plezantvju kapinėse. Užuot bandęs atidaryti užsitrenkusias duris, Luisas užsklęs jas, dukart užrakins ir išmes raktą. Jis padarys tai, ką ir sakė savo žmonai: sutvarkys čia visus reikalus ir išskris lėktuvu į Šaitauną. Galbūt ten jie praleis visą vasarą - Luisas, jo žmona ir jo geraširdė duktė. Jie nueis į zoologijos sodą, į planetariumą, irstysis valtimi po ežerą. Luisas užkops su Ele į Siers Tauerį ir parodys jai apačioje snaudžiančius Vidurio Vakarus, panašius į žaidimų lentą. O rugpjūčio vidury jie grįš į šiuos namus, kurie dabar atrodo tokie liūdni ir niūrūs, ir pabandys viską pradėti nuo pradžios. Galbūt jiems pavyktų pradėti gyvenimą iš naujo. Dabartinis gyvenimas buvo bjaurus, aptaškytas sukrešėjusiu krauju.

Bet ar pasielgdamas taip jis nenužudytų savo sūnaus? Neužmuštų jo antrą kartą?

Kažkoks vidinis balsas bandė prieštarauti, kad tai netiesa, bet Luisas jo neklausė. Jis skubiai užgniaužė tą balsą.

- Irvinai, man metas eiti. Turiu pažiūrėti, ar Reičelė susikrovė viską, o paskui paguldyti ją į lovą.

- Gerai. Viso gero, Luisai. Ir dar kartą...

Jeigu jis dar sykį pasakys, kad atsiprašo, aš suriksiu.

- Viso gero, Irvinai, - tarė Luisas ir pakabino ragelį.

Užlipęs į viršų, Luisas rado Reičelę tarp daugybės atrinktų drabužių: ant lovų gulėjo palaidinukės, ant kėdžių atkalčių karojo liemenėlės, ant durų rankenos tabalavo pakabos su kelnėmis. Po langu kaip kareiviai rikiavosi batai. Reičelė krovėsi daiktus lėtai, bet nuosekliai. Luisas matė, kad visiems tiems drabužiams sudėti reikės ne mažiau kaip trijų lagaminų (o gal net ir

keturių), bet suprato, kad nėra prasmės ginčytis su žmona. Todėl jis paprasčiausiai ėmėsi jai padėti.

- Luisai, - tarė Reičelė, kai jie uždarė paskutinį lagaminą (Luisui teko atsisėsti ant jo, kad Reičelė galėtų užsegti sagtis), - ar tu tikrai nieko daugiau nenori man pasakyti?

- Dėl Dievo, brangioji, ką gi aš galiu tau pasakyti?

- Aš nežinau ką, - ramiai atsakė Reičelė. - Aš tavęs klausiu.

- O ką, tavo manymu, aš dar ketinu čia veikti? Paslapčia nusitrenkti į viešnamį? Pabėgti su klajojančiu cirku? Ką?

- Nežinau. Bet jaučiu, kad kažkas negerai. Man atrodo, kad tu nori mumis atsikratyti.

- Reičele, tai *absurdas!* - karštai ir iš dalies piktai užprotestavo Luisas. Net tokioje keblioje padėtyje jis įsižeidė, kad žmona gali jį kiaurai permatyti.

Reičelė vangiai šyptelėjo.

- Tu niekada nemokėjai meluoti, Lu.

Luisas vėl ėmė prieštarauti, bet Reičelė pertraukė vyrą.

- Elė sapnavo tave mirusį, - tarė ji. - Praėjusią naktį. Ji pabudo verkdama, ir aš nuėjau pas ją. Pamiegojau su ja dvi ar tris valandas, paskui grįžau pas tave. Elė sako, kad sapne tu sėdėjai prie virtuvės stalo, tavo akys buvo atmerktos, bet ji žinojo, kad tu nebegyvas. Ir dar sako girdėjusi sapne, kaip rėkė Stivas Mastertonas.

Luisas išsigandęs žiūrėjo į žmoną.

- Reičele, - pagaliau prabilo jis, - ką tik mirė jos brolis. Visai natūralu, kad vaikas sapnuoja kitų šeimos narių...

- Taip, aš pati apie tai galvojau. Bet tai, kaip Elė pasakojo tą sapną... detalės... man pasirodė, kad jis gali būti pranašingas.

Reičelė nelinksmai nusijuokė.

- Verčiau tu pats būtum ėjęs raminti Elės.

- Taip, tikriausiai, - sutiko Luisas.

Man pasirodė, kad jis gali būti pranašingas.

- Gulk su manimi, - paprašė Reičelė. - "Valiumo" veikimas pasibaigė, o aš nenoriu gerti dar vienos tabletės. Bet aš bijau. Aš taip pat sapnavau...

- Ką sapnavai?

- Zeldą, - paprastai atsakė Reičelė. - Po Geidžo mirties, vos tik užmiegu, iškart prisistato Zelda. Ji sako, kad tuoj ateis pas mane ir šįkart tikrai mane pribaigs. Kad jie kartu - ji ir Geidžas - mane pribaigs. Už tai, kad leidau jiems numirti.

- Reičele, tai...

- Žinau. Tik sapnas. Visai natūralus. Bet gulk su manimi, Luisai, ir jei gali, apsaugok mane nuo tokių sapnų.

Jie gulėjo tamsoje, susispaudę Luiso lovos pusėje.

- Reičele? Dar nemiegi?

- Ne.

- Noriu tavęs kai ko paklausti.

- Klausk.

Luisas dvejojo, nenorėdamas suteikti žmonai dar daugiau skausmo. Bet jam reikėjo žinoti.

- Ar prisimeni, kiek mes patyrėme baimės, kai Geidžui buvo devyni mėnesiai? - galiausiai ryžosi Luisas.

- Taip. Žinoma, prisimenu. Kodėl tu klausi?

Kai Geidžui suėjo devyni mėnesiai, Luisas nejuokais išsigando dėl savo sūnaus galvos apimties. Luisas turėjo lentelę, kurioje buvo nurodyta, kiek kas mėnesį turi padidėti kūdikio galva. Ketvirtą mėnesį Geidžo kaukolės dydis ėmė kilti link aukščiausio kreivės taško, o vėliau net viršijo jį. Vaikas puikiai laikė galvutę, - jei būtų kitaip, Luisas būtų praradęs bet kokią viltį, - tačiau Luisas vis tiek nuvežė jį pas Džordžą Tardifą, geriausią neurologą Vidurio Vakaruose. Reičelė pareikalavo pasakyti, ko jis baiminasi, ir Luisas išklojo žmonai visą tiesą: jis bijojo, kad Geidžas gali sirgti vandenlige. Reičelė išblyško kaip kreida, bet liko rami.

- Man vaikas atrodo visai normalus, - pareiškė ji.

Luisas linktelėjo.

- Ir man taip pat. Bet aš noriu išsiaiškinti.

- Taip, tu privalai, - sutiko Reičelė. - Mes privalome.

Tardifas išmatavo Geidžo kaukolę ir susiraukė. Tardifas dūrė dviem pirštais Geidžui į veidą. Geidžas atšlijo. Tardifas nusišypsojo. Luisui šiek tiek palengvėjo. Tardifas davė Geidžui palaikyti kamuoliuką. Geidžas truputį palaikė ir išmetė. Tardifas paėmė kamuoliuką ir padaužė į grindis, stebėdamas Geidžo akis. Geidžo akys sekė kamuoliuką.

- Mano manymu, penkiasdešimt šansų iš šimto, kad jūsų vaikas serga vandenlige, - vėliau savo kabinete pasakė Tardifas Luisui. - Ne, netgi daugiau. Jeigu taip, nukrypimai labai nežymūs. Jis atrodo labai judrus

vaikas. Nauja šunto operacija lengvai pašalintų problemą... jeigu problema egzistuoja.

- Šuntas - tai chirurginis kišimasis į smegenis.

- *Minimalus* kišimasis į smegenis.

Luisas studijavo specialiąją literatūrą nuo to laiko, kai pradėjo nerimauti dėl Geidžo galvos dydžio. Šunto operacija, šalinanti skysčio perteklių, *jam* neatrodė minimalus kišimasis. Bet jis nė žodžio nepasakė, liepęs sau dėkoti Dievui, kad tokia operacija išvis įmanoma.

- Žinoma, - tęsė Tardifas, - labai didelė tikimybė, kad jūsų vaiko galva tiesiog per didelė devynių mėnesių amžiui. Todėl, manau, reikėtų pradėti nuo skanavimo CAT metodu. Sutinkate?

Luisas sutiko.

Geidžas praleido naktį Labdaringoje Seserų ligoninėje ir gavo bendrą anesteziją. Miegančio vaiko galvelę įkišo į aparatą, primenantį gigantišką skalbinių džiovyklą. Reičelė ir Luisas laukė koridoriuje, o Elė tą dieną buvo pas močiutę ir senelį - peržiūrėjo visą "Sesami Strit" kasetę per naująją senelio videoaparatūrą. Luisas kelias juodas valandas sumavo ir lygino visas įmanomas baisybes. Mirtis nuo bendros anestezijos, mirtis smegenų operacijos metu, nežymi silpnaprotystė dėl vandenligės, kataklizminė silpnaprotystė dėl tos pačios priežasties, epilepsija, aklumas... o, buvo daug įvairiausių tikimybių. *Norėdami gauti tikslią informaciją apie ligą, kreipkitės į savo asmeninį gydytoją,* pagalvojo tada Luisas.

Apie penktą valandą Tardifas išėjo į laukiamąjį. Jis turėjo tris cigarus. Vieną įkišo į burną Luisui, antrą Reičelei (toji taip apstulbo, kad nepajėgė protestuoti), o trečiąjį sau.

- Berniukas sveikas. Vandenligės nėra.

- Pridekite šitą daiktą, - tarė Reičelė, vienu metu juokdamasi ir verkdama. - Aš rūkysiu jį tol, kol apsivemsiu.

Tardifas šypsodamasis pridegė Kridams cigarus.

Dievas saugojo jį 15 plentui, daktare Tardifai, dabar tarė sau Luisas.

- Reičele, jeigu Geidžas būtų sirgęs vandenlige, ir operacija nebūtų padėjusi... ar tu vis tiek būtum jį mylėjusi?

- Keistas klausimas, Luisai!

- Ar *būtum?*

- Žinoma. Aš būčiau mylėjusi jį bet kokį.

- Net jeigu jis būtų silpnaprotis?

- Taip.

- Ar būtum norėjusi, kad jis gyventų specialioje įstaigoje?

- Ne, nemanau, - lėtai atsakė Reičelė. - Tikriausiai pinigai, kuriuos tu dabar uždirbi, leistų mums... turiu galvoj, atiduoti vaiką į tikrai gerą vietą... bet aš manau, kad norėčiau, jog jis liktų su mumis... Luisai, kodėl tu klausi?

- Na, aš tebegalvojau apie tavo seserį Zeldą, - paaiškino Luisas, vis dar stebėdamasis tuo, kaip sklandžiai jam sekasi meluoti. - Spėliojau, ar tu pajėgtum vėl pergyventi tą patį.

- Tai būtų ne tas pats, - karštai paprieštaravo Reičelė. Geidžas buvo... supranti, Geidžas buvo Geidžas. Jis buvo mūsų sūnus. O tai labai didelis skirtumas. Tikriausiai būtų buvę sunku, bet... o ar tu būtum sutikęs atiduoti jį į specialią įstaigą? Pavyzdžiui, į Painlendą?

- Ne.

- Miegokime.

- Gera mintis.

- Jaučiu, kad galėsiu užmigti, - tarė Reičelė. - Noriu, kad ši diena liktų praeityje.

- Amen, - atsakė Luisas.

Po ilgos pertraukos Reičelė mieguistai pratarė:

- Tu teisus, Luisai... tiesiog sapnai ir fantazijos...

- Žinoma. - Luisas pabučiavo žmoną į ausį. - O dabar miegok.

Man pasirodė, kad tas sapnas gali būti pranašingas.

Luisas dar ilgai neužmigo. Riestas mėnulio pjautuvas žvelgė į jį pro langą.

43

Rytojaus diena buvo apniukusi, bet labai tvanki, ir Luisas smarkiai suprakaitavo, kol atidavė Reičelės ir Elės bagažą bei gavo jų bilietus iš kompiuterio. Tačiau jis priėmė kaip malonę tai, jog turi kuo užsiimti, ir tik trupučiuką liūdėjo, palyginus su anuo kartu, kai per Padėkos šventes lydėjo savo šeimą į Čikagą.

Elė buvo kažkokia keista ir užsidariusi savyje. Tą rytą Luisas keliskart pastebėjo dukters akyse nepatiklumo išraišką.

Nedrebink kinkų, konspiratoriau, nusišaipė iš savęs Luisas.

Mergaitė nieko nepasakė, kai Reičelė ir Luisas pranešė, jog visi išvyksta į Čikagą, ji ir mama pirmos, tėvelis iš paskos. Išvyksta galbūt net visai

vasarai. Elė toliau valgė pusryčius ("Koukou Biers"), o po pusryčių be žodžių užlipo į savo kambarį ir apsivilko drabužius, kuriuos Reičelė buvo jai paruošusi. Nuotrauką su Geidžu rogėse ji atsivežė su savimi į aerouostą ir dabar ramiai sėdėjo plastikiniame krėsle pirmo aukšto laukiamajame, kol Luisas laukė eilėje prie bilietų, o garsiakalbis pranešinėjo lėktuvų atvykimą ir išvykimą.

Misteris ir misis Goldmenai pasirodė prieš keturiasdešimt minučių iki išskridimo. Irvinas Goldmenas, labai elegantiškas (ir visai nesušilęs) dėvėjo kašmyro paltą, nors oro temperatūra siekė šešiasdešimt laipsnių. Jis nuėjo grąžinti mašinos, kurią buvo išsinuomojęs, o Dora Goldmen prisėdo prie Reičelės ir Elės.

Luisas ir Goldmenas priėjo prie moterų vienu metu. Luisas truputį baiminosi pjesės "Mano sūnau, mano sūnau" tęsinio, tačiau veltui. Goldmenas pasitenkino, gana geibiai paspaudęs jam ranką ir burbtelėjęs "labas". Greitas, sutrikęs žvilgsnis, kuriuo senis apdovanojo žentą, patvirtino Luisui ryte kilusį įtarimą: vakar vakare jo uošvis buvo girtas.

Jie užkilo į viršų eskalatoriumi ir susėdo laukti, beveik nešnekėdami tarpusavyje. Dora Goldmen nervingai barbeno pirštais į Erikos Jong romaną, bet taip ir neatsivertė knygos. Ji vis žvilgčiojo, taip pat truputį nervingai, į nuotrauką, kurią laikė rankose Elė.

Luisas paklausė dukters, ar ji nenorėtų nueiti su juo iki knygų kiosko ir išsirinkti ką nors paskaityti lėktuve.

Elė vėl nepatikliai pažvelgė į tėvą. Luisui tai nepatiko. Tas žvilgsnis jį erzino.

- Ar gerai elgsies pas močiutę ir senelį? - paklausė Luisas dukters, kai jiedu paėjėjo toliau.

- Taip, - atsakė mergaitė. - Tėveli, ar manęs nepagaus drausmės inspektorius? Endis Pasioka sako, kad yra drausmės inspektoriai, kurie gaudo mokinius, bėgančius iš pamokų.

- Nesijaudink dėl šito, - nuramino dukterį Luisas. - Aš viską paaiškinsiu mokyklos direkcijai, ir rudenį tu vėl galėsi lankyti mokyklą.

- Tikiuosi, kad rudenį viskas bus gerai, - tarė Elė. - Aš buvau tik paruošiamojoje klasėje ir nežinau, ką vaikai veikia pirmoje. Tikriausiai jiems užduoda namų darbus.

- Tu su viskuo susidorosi.

- Tėte, o tu vis dar užsišikęs ant senelio?

Luisas dėbtelėjo į Elę.

- Kodėl tu manai, kad aš už... kad aš pykstu ant tavo senelio?

Mergaitė abejingai gūžtelėjo, lyg toji tema jai ne taip jau labai rūpėjo.

- Kai tu kalbi apie senelį, visada atrodai taip, lyg būtum ant jo užsišikęs.

- Ele, tai negražus žodis.

- Atsiprašau.

Ji vėl kažkaip skausmingai pažvelgė į tėvą ir nuėjo prie lentynų, kur buvo išdėliotos knygos vaikams - Merserio Mejerio ir Moriso Sendako, Ričardo Skerio ir Beatričės Poter, ir garsiojo senojo daktaro Sjuso. *Ar vaikams visa tai patinka? Ar jie supranta, kas čia parašyta? Įdomu, o kiek supranta Elė? Kaip tai ją veikia? Ele, kas slypi už tavo išblyškusio veidelio? Užsišikęs ant senėlio - Viešpatie!*

- Gali nupirkti man šitas dvi, tėveli? - Elė laikė rankose daktaro Sjuso knygelę ir dar vieną, kurios Luisas nematė nuo tų laikų, kai pats buvo vaikas, - "Istorija apie negriuką Sambo ir kaip vieną gražią dieną tigrai pavogė jo drabužius".

Aš maniau, kad ją seniai užmiršo, nustebęs pagalvojo Luisas.

- Taip, - atsakė jis dukteriai, ir jiedu atsistojo į trumpą eilutę prie kasos. - Mudu su tavo seneliu labai gerai sutariame, - pareiškė Luisas mergaitei ir prisiminė savo motinos prasimanymą, kad moterys "randa" vaikus, kai labai jų nori. Jis prisiminė kvailus pažadus sau pačiam, kad jis niekuomet nemeluos savo vaikams. Per pastarąsias dvi dienas Luisas tapo tikru akių dūmiku, tačiau dabar negalėjo sau leisti krimstis dėl to.

- Aa, - nutęsė Elė ir nutilo.

Luisas pasijuto nesmagiai. Norėdamas nutraukti tylą, jis paklausė dukters:

- Kaip manai, tau labai patiks Čikagoje?

- Ne.

- Ne? Kodėl?

Mergaitė vėl skausmingai pažvelgė į tėvą.

- Man baisu.

Luisas uždėjo ranką Elei ant galvos.

- Baisu? Kodėl, dukrele? Juk tu nebijai skristi lėktuvu.

- Ne, - atsakė mergaitė. - Aš nežinau, ko bijau. Tėveli, aš sapnavau, kad mes buvome Geidžo laidotuvėse. Vienas žmogus atidarė Geidžo karstą, o jis

buvo tuščias. Paskui sapnavau, kad grįžau namo ir pažvelgiau į Geidžo lovelę. Ji taip pat buvo tuščia. Bet patalynė buvo žemėta.

Lozoriau, išeik.

Pirmą kartą per pastaruosius mėnesius Luisas prisiminė savo sapną, kurį matė po Paskou mirties - sapną ir pabudimą. Iš ryto jo kojos buvo purvinos, o paklodė žemėta ir nusėta pušų spygliais.

Luisui pasišiaušė plaukai ant pakaušio.

- Tai tik sapnai, - tarė jis, ir jo balsas nuskambėjo visai natūraliai - bent jau paties Luiso ausiai. - Jie praeis.

- Aš noriu, kad tu skristum su mumis, - pareiškė Elė. - Arba kad mes pasiliktume. Ar galima mums likti, tėveli? Prašau. Aš nenoriu pas močiutę ir senelį... Aš noriu grįžti į mokyklą. Gerai?

- Mes išsiskirsime labai trumpam, Ele. Aš tik... - Luisas sunkiai nurijo seiles, - sutvarkysiu kai kuriuos reikalus ir iškart atvyksiu pas jus. Tada mes nutarsime, ką daryti toliau.

Luisas tikėjosi, kad Elė pradės ginčytis, galbūt net pakels triukšmą, kaip dažnai darydavo panašiais atvejais. Luisas net norėjo šito: spyriojimasis buvo būdingas jo dukteriai, o štai tas keistas žvilgsnis - ne. Tačiau Elė jam atsakė tik baugia, neramia tyla. Luisas galėjo dar ko nors paklausti, bet neišdrįso; jis ir taip išgirdo daugiau, negu norėjo išgirsti.

Tuoj po to, kai jiedu su Ele grįžo pas saviškius, garsiakalbis paskelbė jų reisą. Pradėjo leisti keleivius, ir Goldmenai, Reičelė bei Elė atsistojo į eilę. Luisas apkabino žmoną ir karštai pabučiavo. Reičelė akimirkai prigludo prie jo ir atsitraukė, kad Luisas galėtų pakelti ant rankų dukterį ir pakštelėti jai į skruostą.

Elė rimtai žiūrėjo į tėvą sibilės akimis.

- Aš nenoriu išvažiuoti, - vėl pakartojo mergaitė, bet taip tyliai, kad pro keleivių keliamą šurmulį tik Luisas galėjo ją girdėti. - Ir nenoriu, kad mama važiuotų.

- Liaukis, Ele, - tarė Luisas. - Tau neatsitiks nieko blogo.

- Man neatsitiks, - sutiko Elė. - O tau? O tau, tėveli?

Eilė pradėjo slinkti. Žmonės pajudėjo link lėktuvo pakilimo tako. Reičelė truktelėjo Elę už rankos, bet mergaitė dar sekundę priešinosi, įsmeigusi akis

į tėvą - o Luisas prisiminė, kaip ji nekantravo anąsyk ir vis ragino: "Eime-eime-eime".

- Tėveli?

- Eik, Ele. Prašau.

Reičelė pažvelgė į dukterį ir pirmąsyk išvydo tą baugią, mąslią jos akių išraišką.

- Ele? - nustebusi pašaukė Reičelė. Luiso manymu, ji truputį išsigando.
- Tu užlaikai eilę, dukrele.

Mergaitės lūpos suvirpėjo ir pabalo. Ji leidosi išvedama į pakilimo taką. Ten ji dar sykį atsigręžė į tėvą, ir Luisas išvydo dukters veide neslepiamą siaubą. Jis apsimestinai linksmai pamojo mergaitei ranka.

Bet Elė jam nepamojavo.

44

Vos tik išėjęs iš aerouosto terminalo pastato, Luisas pajuto, kaip jo protą apgaubė tarsi kokia šalta marška. Ta marška padės jam įveikti visus sunkumus, suprato Luisas. Jis buvo pakankamai aštraus proto, kad sugebėtų baigti medicinos mokyklą, gyvendamas vien iš stipendijos ir iš to, ką Reičelė uždirbdavo šešias dienas per savaitę nuo penktos iki vienuoliktos ryto pardavinėdama kavą ir bandeles. Dabar tas aštrus protas ėmėsi naujos užduoties, iš pradžių suskaldęs ją į sudėtines dalis, tarsi tai būtų tik dar vienas egzaminas - pats sunkiausias iš visų. Ir Luisas tikėjosi išlaikyti jį aukščiausiu balu.

Jis nuvažiavo į Breverį, mažą miestelį priešais Bangorą kitame Penobskoto krante, ir sustojo aikštelėje priešais "Vatsono ūkinių prekių parduotuvę".

- Kuo galiu pasitarnauti? - paklausė pardavėjas.

- Man reikia galingo žibinto ir ko nors, kuo galėčiau pridengti spindulį.

Pardavėjas buvo liesas žemaūgis vyras aukšta kakta ir skvarbiomis akimis. Išgirdęs Luiso pageidavimą, jis šyptelėjo, bet jo šypsena nebuvo labai maloni.

- Susiruošei į mišką, bičiuli?

- Atsiprašau?

- Ketini šiąnakt nudėti porą elnių?

- Nieko panašaus, - rimtai atsakė Luisas. - Aš neturiu medžiotojo licencijos.

Pardavėjas sumirkčiojo, bet paskui nusprendė nusijuokti.

- Kitaip tariant, nekišk nosies į svetimus reikalus, ar ne? Ką gi, tie dideli žibintai be dangtelių, bet tu gali išsikirpti iš veltinio rutuliuką ir pradurti jame skylutę. Spindulys bus adatos plonumo.

- Nebloga mintis, - tarė Luisas. - Dėkui.

- Nėra už ką. Dar ko nors norėsi?

- Taip, žinoma. Man reikia kastuvo, kirtiklio ir semtuvo. Semtuvo trumpu kotu, kastuvo - ilgu. Dar aštuonių pėdų tvirtos virvės, poros darbinių pirštinių ir brezento gabalo - aštuonių pėdų ilgio ir aštuonių pločio.

- Gerai, tuoj viską atnešiu, - tarė pardavėjas.

- Man reikia iškast kanalizacijos baką, - paaiškino jam Luisas. - Atrodo, kad pažeidžiau kažkokį valdžios įsaką, o mano kaimynas turi labai gerą uoslę. Nežinau, ar pridengęs žibintą ką nors laimėsiu, bet ketinu pabandyti. Antraip galiu gauti milžinišką baudą.

- Taip, taip, - pritarė pardavėjas. - Kai kasi, verčiau užsispausk nosį skalbinių spaustuku.

Luisas priverstinai nusijuokė. Pirkiniai kainavo 58 dolerius 60 centų. Jis užsimokėjo grynais.

Kylant benzino kainoms, Kridai vis rečiau naudojosi savo didžiuoju automobiliu. Pastaruoju metu dar sugedo vairas, o Luisas niekaip neprisiruošė atiduoti mašiną remontui. Iš dalies dėl to, kad tektų atsisveikinti su dviem šimtais dolerių, - maždaug tiek kainuotų gedimo pataisymas, - bet daugiausia dėl to, kad jiems užteko ir antrosios mašinos. Ir štai dabar, kai prireikė to didelio seno dinozauro, Luisas negalėjo juo pasinaudoti. “Civike” nebuvo atskiros bagažinės, ir Luisas bijojo grįžti į Ladlou su kirtikliu, semtuvu ir kastuvu, puikiai matomais pro užpakalinių durelių stiklą. Džado Krendolo akys buvo pastabios, o ir protas neatbukęs. Senis iškart suprastų, ką sumanė kaimynas.

Paskui Luisui dingtelėjo, kad nėra jokio reikalo važiuoti į Ladlou. Jis Čemberleno tiltu grįžo į Bangorą ir sustojo prie “Hovardo Džonsono” motelio Odlino kelyje - vėl šalia aerouosto, vėl šalia Plezantvju kapinių, kur

buvo palaidotas jo sūnus. Motelyje Luisas užsiregistravo D.D.Ramono pavarde ir grynais užsimokėjo už kambarį.

Jis pabandė nusnūsti suprasdamas, kad iki rytojaus ryto nebeturės kada pailsėti. Kaip buvo pasakyta kažkokiame Viktorijos laikų romane - šiąnakt jo laukė juodas darbas. Toks, kad jam užteks iki gyvenimo galo.

Tačiau smegenys nenorėjo atsijungti.

Luisas gulėjo bevardėje motelio lovoje po bevarde motelio reprodukcija su vaizdingais laiveliais vaizdingame uoste vaizdingoje Naujosios Anglijos įlankoje. Jis gulėjo susikišęs rankas po galva, nenusirengęs, tik nusiavęs batus, pasidėjęs piniginę, monetas ir raktus šalia, ant naktinio staliuko. Galvos šaltumo pojūtis nenyko. Luisas jautėsi visiškai atsiskyręs nuo savo šeimos, nuo jau pažįstamomis tapusių vietų, net nuo darbo. Viešbutis, kuriame jis dabar apsistojo, galėjo būti bet kuris "Hovardo Džonsono" tinklo viešbutis bet kuriame pasaulio mieste - San Diege, Duluse, Bankoke ar Šarlot-Ameli. Luisas buvo niekur. Tarpais keista mintis lyg jūros banga vis užliedavo jį: prieš vėl išvysdamas pažįstamas vietas ir pažįstamus veidus, jis pamatys savo sūnų.

Sumanytas planas nuolat sukosi jo galvoje. Luisas apžiūrinėjo plano detales, vartė, baksnojo, čiupinėjo, ieškodamas skylių ar minkštų vietų. Ir juto, kad jis, tiesą sakant, eina siauručiu liepteliu virš beprotybės prarajos. Beprotybė supo Luisą iš visų pusių, tyliai šlamėdama lyg auksaakių naktinių pelėdų sparnai: jis žengė tiesiai į beprotybę.

Luiso galvoje neaiškiai aidėjo Tomo Rašo balsas: *Mirtie, tavo rankos šaltos... jaučiu jas ant savęs... tu išsinešei mano mamą... kada tu sugrįši manęs?*

Beprotybė. Beprotybė visai čia pat ir tyko jo.

Luisas žengė siauru sveiko proto lieptu; jis dar kartą pergalvojo savo planą.

Šįvakar, apie vienuoliktą valandą, jis atkas savo sūnaus kapą, ištrauks kūną iš karsto, suvynios į brezentą ir padės "Civiko" užpakalyje. Karstą vėl nuleis, kapą užbers žeme. Tada grįš į Ladlou, paims Geidžo kūną iš automobilio... ir eis pėsčiomis. Taip, eis pėsčiomis.

Geidžui grįžus, galimi du variantai. Pirmasis: Geidžas grįš kaip Geidžas, galbūt kiek apkvaišęs, lėtas ar net silpnaprotis (tik pačiame giliausiame proto kampelyje Luisas leido sau tikėtis, kad Geidžas grįš toks, koks buvo, nė kiek nepasikeitęs - bet juk ir tai buvo įmanoma, ar ne?), bet vis tik Luiso sūnus, Reičelės sūnus, Elės brolis.

Antroji galimybė: iš miško anapus namo pasirodys kažkokia pabaisa. Luisas jau tiek daug patyrė, kad nebesibaimino minčių apie siaubūnus ar net demonus, bekūnius blogio sutvėrimus, kurie gali įlįsti į atgijusį kūną, paliktą tikrosios sielos.

Tiek vienu, tiek kitu atveju Luisas ir jo sūnus bus vieni. Ir Luisas galės...

Aš nustatysiu diagnozę.

Taip. Būtent taip jis ir padarys.

Aš nustatysiu diagnozę - tiek kūno, tiek sielos. Atsižvelgsiu į patirtą traumą, kurią jis gali prisiminti, bet gali ir neprisiminti. Turėdamas Čerčo pavyzdį, aš tikėsiuos silpnaprotystės, galbūt nežymios, galbūt visiškos. Per maždaug dvidešimt keturių - septyniasdešimt dviejų valandų laikotarpį aš išsiaiškinsiu, ar mes pajėgsime susigrąžinti Geidžą į savo šeimą. O jeigu matysiu, kad tai bus neįmanoma, arba jeigu Geidžas grįš toks, koks grįžo Timis Batermenas, - įsikūnijęs demonas, - aš jį nužudysiu.

Luisas jautė, kad, kaip gydytojas, visai lengvai galės nužudyti Geidžą, jei Geidžas bus tik dėklas, kuriame tūnos kažkoks kitas padaras. Luiso širdies nesuminkštins to padaro klyksmai ir maldavimai. Luisas nužudys jį, kaip nužudytų žiurkę, užsikrėtusią buboniniu maru. Jokių melodramų. Ištirpdys tabletę, gal dvi ar net tris. Jei reikės, pasinaudos švirkštu. Luisas turėjo morfijaus savo lagaminėlyje. O kitą naktį jis nuveš kūną į Plezantvju ir vėl užkas tikėdamasis, kad sėkmė nepaliks jo ir antrą kartą. *Tu dar nežinai, kaip bus pirmą kartą*, priminė sau Luisas. Aišku, daug paprasčiau ir saugiau būtų nunešti kūną į Naminių Gyvūlėlių Kapynes, bet Luisas nenorėjo ten laidoti savo sūnaus. Dėl kelių priežasčių. Po penkių, dešimties ar net dvidešimties metų koks nors vaikas, kasdamas duobę savo gyvūnėliui, gali aptikti Geidžo liekanas - tai buvo viena iš priežasčių. Tačiau Luiso apsisprendimą nulėmė paprasčiausioji: Naminių Gyvūlėlių Kapynės galėjo būti... pernelyg arti.

Užkasęs lavoną, Luisas išskris į Čikagą pas savo šeimą. Nei Reičelė, nei Elė niekada nesužinos apie jo nepavykusį bandymą.

Paskui Luiso mintys grįžo prie pirmosios galimybės - prie tos, kurios labiau tikėjosi, apakintas meilės sūnui. Bandomajam laikotarpiui pasibaigus, jiedu su Geidžu išvyks iš namų, išvyks naktį. Luisas pasiims su savimi visus dokumentus ir niekuomet daugiau nebegrįš į Ladlou. Jiedu apsistos motelyje - galbūt net šitame pačiame, kur jis dabar apsistojęs.

Kitą rytą Luisas apsimokės grynais visas sąskaitas ir pavers visą turimą turtą "Ameriken ekspres" čekiais (*neužmiršk pasiimti čekius, palikdamas*

namus su savo prisikėlusiu sūnumi). Jiedu su Geidžu išskris kur nors, veikiausiai į Floridą. Iš ten jis paskambins žmonai, praneš jai, kur esąs, ir lieps Reičelei ir Elei sėsti į pirmą lėktuvą, nė žodžio nepasakius tėvams. Luisas tikėjosi, kad sugebės įtikinti žmoną taip padaryti. *Neklausinėk, Reičele. Tiesiog atvažiuok. Išvyk dabar pat. Šią minutę*. Jis pasakys žmonai, kur jis (jie) apsistoję. Kokiame viešbutyje. Reičelė ir Elė atvažiuos išsinuomota mašina. Kai jos pasibels, Luisas atves prie durų Geidžą. Galbūt Geidžas vilkės maudymosi kostiumėlį.

Ir tada...

Toliau šios ribos Luisas nedrįso planuoti. Jis grįžo prie savo plano pradžios ir ėmė svarstyti jį iš naujo. Luisas vylėsi, kad jeigu viskas klostysis sėkmingai, jie spės taip sumėtyti pėdsakus, kad Irvinas Goldmenas nesuseks jų net su visagalės čekių knygelės pagalba. Tai buvo visai įmanoma.

Luisas prisiminė atsikraustymą į Ladlou, nuovargį, susierzinimą, baimę ir kažkokias fantazijas apie sprukimą į Orlandą ir įsidarbinimą gydytoju Disneilende. Galbūt tos fantazijos ir nebuvo tokios jau kvailos.

Luisas išvydo save su baltu chalatu, gaivinantį nėščią moterį, kuri kvailai nusprendė pasivažinėti "Stebuklų kalnais" ir nualpo. *Pasitraukite, pasitraukite, duokite jai daugiau oro*, išgirdo jis savo balsą, o moteris atsimerkė ir dėkingai nusišypsojo jam.

Regėdamas šias malonias svajas, jis ir užmigo. Luisas miegojo, kai kažkur virš Niagaros krioklio jo duktė klykdama pabudo lėktuve, susapnavusi į ją ištiestas rankas ir kvailas, bet negailestingas akis; Luisas miegojo, kai lėktuvo palydovė atbėgo pažiūrėti, kas atsitiko; Luisas miegojo, kai galutinai nusikamavusi Reičelė bandė nuraminti dukterį; jis miegojo, kai Elė be perstojo šaukė: *Tai Geidžas, mamyte! Tai Geidžas! Tai Geidžas! Geidžas gyvas! Geidžas paėmė peilį iš tėtės lagaminėlio! Neprileisk jo prie manęs! Neprileisk jo prie tėvelio!*

Luisas miegojo, kai Elė pagaliau nutilo ir drebėdama prigludo prie mamos krūtinės, išplėtusi akis, kuriose nebuvo ašarų. O Dora Goldmen galvojo apie tai, kaip baisiai brolio mirtis sukrėtė Eiliną ir kad Reičelė po Zeldos mirties elgėsi labai panašiai.

Luisas miegojo ir pabudo tik penkiolika po penkių, kai popiečio saulė jau pradėjo leistis.

Juodas darbas, pagalvojo Luisas ir atsikėlė.

45

Kai dešimt minučių po trijų vietos laiku lėktuvas nusileido O'Haros aerouoste ir išleido keleivius, Elė Krid buvo puolusi isterijon, o Reičelė Krid siaubingai persigandusi.

Netyčia palietus Elės petį, mergaitė pašokdavo ir atsisukusi žiūrėdavo išplėstomis akimis, o jos kūną dar ilgai po to krėsdavo drebulys. Sakytum, ji būtų įelektrinta. Jau košmaras lėktuve išmušė Reičelę iš vėžių, o toks dukters elgesys... Reičelė tiesiog nežinojo, ką daryti.

Įžengus į terminalą, Elei staiga susipynė kojos ir ji nukrito. Užuot iš karto atsikėlusi, mergaitė liko gulėti ant kilimo, o žmonės ėjo pro ją (arba žiūrėjo į ją su užuojauta, bet sykiu lyg iš šalies - kaip žmonės, skubą persėsti į kitą lėktuvą ir neturintys laiko padėti), kol Reičelė pakėlė dukterį ant rankų.

- Kas tau, Ele? - paklausė Reičelė.

Bet Elė neatsakė. Jos patraukė link bagažo išdavimo punktų, kur laukė Goldmenai. Pastebėjusi tėvus, Reičelė pamojo jiems laisvąja ranka ir paspartino žingsnį.

- Jie liepė mums neiti prie vartelių, palaukti jūsų čia, - tarė Dora. - Todėl mes pagalvojome... Reičele? Kaip Elė?

- Blogai.

- Ar čia yra moterų tualetas, mamyte? Mane pykina.

- O Dieve, - sudejavo Reičelė ir, čiupusi Elę už rankos, greitai nusivedė link tualeto, kuris buvo kitoje vestibiulio pusėje.

- Reičele, man eiti su jumis? - šūktelėjo Dora joms pavymui.

- Ne, paimk lagaminus - žinai, kaip jie atrodo. Mes susitvarkysime pačios.

Dėkui Dievui, tualetas buvo tuščias. Reičelė nusivedė dukterį prie vienos iš kabinų, naršydama rankinuke dešimties centų monetos, bet paskui pamatė, kad trijų kabinų užraktai išlaužti - dėkui Dievui! Virš vieno sulaužyto užrakto kažkas buvo užrašęs kosmetiniu pieštuku: "Seras Džonas Kraperis buvo ištvirkęs paršas!"

Reičelė greitai atlapojo duris; Elė dejavo ir laikėsi už pilvo. Mergaitė kelis kartus žiauktelėjo, bet nieko neišvėmė. Pykinimo priežastis buvo visiškas nervinis išsekimas.

Kai Elė pasakė, jog jaučiasi truputį geriau, Reičelė nuvedė dukterį prie kriauklių ir nuprausė jai veidą. Elė buvo labai išblyškusi, po akimis tamsavo ratilai.

- Ele, kas tau atsitiko? Ar gali man pasakyti?

- Aš nežinau, kas man atsitiko, - atsakė mergaitė. - Bet aš supratau, kad kažkas negerai, kai tėvelis pranešė man apie šitą kelionę. Nes kažkas atsitiko tėveliui.

Luisai, ką tu slepi? Tu kažką slepi. Aš pastebėjau tai; netgi Elė pastebėjo.

Reičelė tik dabar suvokė, kad ji taip pat nervinasi visą dieną tarsi laukdama kažkokios nelaimės. Ji jautėsi taip, kaip paprastai jausdavosi dvi ar tris dienas iki mėnesinių - įsitempusi, suirzusi, pasiruošusi pravirkti ar nusikvatoti, pasiruošusi galvos skausmui, kuris įsiverš į smegenis kaip kulka, o po trijų valandų dings kaip nebuvęs.

- *Ką?* - dabar paklausė Reičelė Elės atvaizdo veidrodyje. - Dukrele, kas gali atsitikti tėčiui?

- Nežinau, - atsakė Elė. - Tai buvo sapnas. Apie Geidžą. O gal apie Čerčą. Nebeprisimenu. Nežinau.

- Ele, ką tu sapnavai?

- Aš sapnavau, kad buvau Naminių Gyvūlėlių Kapynėse, - ėmė pasakoti mergaitė. - Paksou nuvedė mane į Naminių Gyvūlėlių Kapynes ir pasakė, kad tėvelis ketina ateiti čionai, ir tada atsitiks kažkas baisaus.

- Paksou? - Neapibrėžta, bet aštri baimė persmelkė Reičelę. Kas tai per pavardė, ir kodėl ji atrodo pažįstama? Reičelei atrodė, kad ji jau girdėjo tą pavardę ar kažkokią panašią, bet negalėjo prisiminti kur. - Tu sapnavai, kad kažkoks žmogus, pavarde Paksou, nusivedė tave į Naminių Gyvūlėlių Kapynes?

- Taip, jis sakė, kad tokia jo pavardė. Ir... - Elės akys staiga išsiplėtė.

- Prisimeni dar ką nors?

- Jis sakė, kad yra atsiųstas perspėti, bet pats negali kištis. Paksou sakė, kad buvo... nežinau... kad buvo šalia tėvelio, nes jie buvo kartu, kai jo siela atsi... atsi... *Aš neprisimenu!* - sudejavo Elė.

- Širdele, - tarė Reičelė, - aš manau, tu sapnavai Naminių Gyvūlėlių Kapynes todėl, kad vis dar galvoji apie Geidžą. Aš esu tikra, kad tėveliui nieko neatsitiko. Ar dabar jautiesi geriau?

- Ne, - sušnibždėjo Elė. - Mama, aš bijau. O tu nebijai?

- Ne-a, - atsakė Reičelė, purtydama galvą ir šypsodamasi. Bet ji bijojo, bijojo. Ją gąsdino ta pavardė Paksou, kažkodėl tokia pažįstama. Reičelei atrodė, kad ji girdėjo tą pavardę kažkokiomis baisiomis aplinkybėmis prieš porą mėnesių, o gal ir metų, ir slegianti nuojauta niekaip nepaliko jos.

Reičelė juto kažką - kažką *bręstant*, pučiantis ir tuoj sprogsiant. Kažką kraupaus, ko reikėjo žūtbūt išvengti. Bet kas tai? *Kas?*

- Aš įsitikinusi, kad viskas gerai, - pakartojo ji dukteriai. - Grįžkime pas močiutę ir senelį, gerai?

- Taip, - apatiškai atsakė mergaitė.

Kažkokia puertorikietė bardama įtempė į tualetą savo mažą sūnelį. Berniuko šortų tarpkojis buvo šlapias. Ir Reičelė paralyžiuojančiai gyvai prisiminė Geidžą. Nauja skausmo banga paveikė kaip novokainas. Reičelė tučtuojau susitvardė.

- Eime, - tarė ji. - Paskambinsime tėveliui iš senelio namų.

- Jis mūvėjo šortus, - netikėtai tarė Elė, žiūrėdama į berniuką.

- Kas, dukrele?

- Paksou, - paaiškino mergaitė. - Sapne jis mūvėjo raudonus šortus.

Ir tada Reičelė pajuto, kad tuoj prisimins, kur girdėjo šią pavardę, bet baimė pakirto jai kelius... ir viskas išsisklaidė.

Jos negalėjo prasibrauti prie bagažo išdavimo punkto. Reičelė matė tik savo tėvo skrybėlę su plunksna. Dora Goldmen buvo užėmusi joms vietas prie sienos ir dabar mojavo ateiti. Reičelė nusivedė dukterį tenai.

- Ar tau jau geriau, brangioji? - paklausė Dora.

- Truputį, - atsakė Elė. - Mama...

Ji pasisuko į Reičelę ir užsikirto. Reičelė sėdėjo tiesi, išblyškusi, užsispaudusi delnu burną. Ji prisiminė. Prisiminimas užgriuvo kaip smūgis. Ji turėjo suprasti iš karto, bet buvo išstūmusi šį įvykį iš galvos.

- *Mama?*

Reičelė lėtai pasisuko į dukterį, ir Elė išgirdo, kaip trakštelėjo mamos kaklo slanksteliai. Reičelė atitraukė delną nuo burnos.

- Ar tas žmogus sapne sakė tau savo vardą, Eilina?

- Mama, tau...

- *Ar tas žmogus sapne sakė tau savo vardą?*

Dora žiūrėjo į savo dukterį ir anūkę taip, tarsi jos abi būtų išprotėjusios.

- Taip, bet aš negaliu prisiminti... Mama, man *skauda!*

Reičelė žvilgtelėjo žemyn ir pamatė, kad laisvąja ranka laiko suspaudusi Elės dilbį.

- Ar ne Viktoras?

Elė aiktelėjo.

- Taip, Viktoras! Jis sakė, kad jo vardas Viktoras! Mamyte, ar tu taip pat jį sapnavai?

- Jis ne Paksou, - tarė Reičelė, - o Paskou.

- Aš taip ir sakiau. Paskou.

- Reičele, kas atsitiko? - paklausė Dora. Ji paėmė dukterį už rankos ir susiraukė - ranka buvo ledinė. - Kas atsitiko Eilinai?

- Ne Eilinai, - atsakė Reičelė. - Luisui. Arba atsitiks. Pabūk su Ele, mama. Aš noriu paskambinti namo.

Ji atsistojo ir nuėjo prie telefono būdelių, naršydama rankinuke monetos. Surinko namų numerį, bet niekas neatsiliepė. Ragelyje girdėjosi tik pypsėjimas.

- Ar bandysite paskambinti vėliau? - paklausė operatorė.

- Taip, - atsakė Reičelė ir pakabino ragelį.

Jis sakė, kad yra atsiųstas perspėti, bet pats negali kištis. Jis sakė, kad jis buvo... kad buvo šalia tėvelio, nes jie buvo kartu, kai jo siela atsi... atsi... aš neprisimenu!

- Atsiskyrė nuo kūno, - sušnibždėjo Reičelė ir mėšlungiškai sugniaužė kelioninio krepšio medžiagą. - O Dieve, ar jis tai norėjo pasakyti?

Reičelė pabandė sugaudyti ir surikiuoti savo mintis. Ar iš tiesų čia vyko kažkas, kažkas dar be jų natūralaus sielvarto dėl Geidžo mirties ir šios nesuprantamos kelionės į kitą šalies kraštą, labai primenančios bėgimą? Ką žinojo Elė apie vaikiną, mirusį pačią pirmą Luiso darbo dieną?

Nieko, negailestingai atsakė Reičelės protas. *Tu nuslėpei nuo dukters šitą įvykį, kaip bandei slėpti viską, kas susiję su mirtimi - net galimą jos katino mirtį. Prisimeni tą kvailą, beprasmišką ginčą virtuvėje? Tu nieko nepasakojai Elei. Nes bijojai tada ir dabar bijai. Tas vaikinas vadinosi Paskou, Viktoras Paskou. Argi tai ne siaubinga istorija? Kas jums gresia,* Reičele? Kas, dėl Dievo, čia vyksta?

Reičelės rankos taip drebėjo, kad jai tik iš antro karto pavyko įdėti atgal monetą. Šįsyk ji paskambino į universiteto ligoninę. Atsiliepė Čarlton. Ne, ji nematė Luiso ir labai nustebtų, jei daktaras šiandien ateitų į darbą. Ji vėl išreiškė Reičelei užuojautą. Reičelė padėkojo ir paprašė perduoti Luisui, jeigu jis vis tik pasirodys, kad paskambintų jai į tėvų namus. Taip, jis žino telefoną, užtikrino Reičelė medicinos seserį, nenorėdama jai sakyti (bet ji tikriausiai ir taip žinojo; Reičelei susidarė įspūdis, kad Čarlton žinojo viską apie visus), kad jos tėvų namai yra kitame žemyno pakraštyje.

Reičelė pakabino ragelį. Jai buvo karšta ir silpna.

Elė kažkur kitur girdėjo Paskou pavardę, štai ir viskas. Viešpatie, juk jūs neauginate vaiko stiklinėje dėžėje kaip... kaip žiurkėno. Ji girdėjo pranešimą

per radiją. Arba koks nors vaikas pasakojo mokykloje, ir vaikino pavardė įstrigo Elės atmintyje. Net frazė, kurios ji negalėjo prisiminti, - "atsiskyrė nuo kūno" ar panašiai, - nieko neįrodo, išskyrus tai, kad žmogaus pasąmonė iš tiesų primena lipnų musgaudį, kaip tvirtina sekmadieniniai laikraščių priedai.

Reičelė prisiminė, kaip koledže psichologijos dėstytojas juos tikino, jog sudarius tam tikras sąlygas, žmogus gali prisiminti visų gyvenime pažinotų žmonių vardus, visus kada nors valgytus patiekalus ir bet kurios gyvenimo dienos orus. Dėstytojas iliustravo savo tvirtinimą įtikinamu palyginimu: esą žmogaus protas yra lyg kompiuteris, turintis begalinį atminties ląstelių skaičių - ne 16K ar 32K, ar 64K, bet daugiau kaip milijardą K, tiesą sakant, tūkstantį milijardų K. O kiek informacijos gali sutalpinti kiekviena iš šių organinių ląstelių? Šito niekas nežino. Bet jų yra tiek daug, sakė dėstytojas, kad nėra reikalo į tą pačią ląstelę pakartotinai įrašinėti informaciją. Tiesą sakant, žmogaus sąmonei tenka netgi pritemdyti kai kurias iš jų, kad apsisaugotų nuo informacinio pamišimo. "Jūs galite užmiršti, kur pasidedate savo kojines, - pajuokavo psichologijos dėstytojas, - jei kaimyninėse atminties ląstelėse saugomas visas "Britų enciklopedijos" turinys".

Studentai pareigingai nusijuokė.

Bet dabar tu ne auditorijoje, kur ryškiai šviečia fluorescencinės lempos, kur ant lentos surašytas būtinas psichologinis žargonas, o įsismaginęs profesorius juokeliais bando pratempti penkiolika minučių iki pertraukos. Gresia kažkas baisaus, ir tu tai žinai - tu tai jauti. Aš nežinau, kaip tai susiję su Paskou ar Geidžu, ar Čerču, bet tai tikrai susiję su Luisu. Kas tai? Gal?..

Staiga ją persmelkė mintis, šalta kaip sauja drebučių. Reičelė vėl nukėlė ragelį ir išsitraukė iš grąžinimo skyrelio savo monetą. Gal Luisas sumanė nusižudyti? Gal todėl ir atsikratė jomis, beveik išstūmė jas pro duris? Gal Elė patyrė... tą, kaip jį... velniop psichologiją! Gal tai buvo tam tikras apreiškimas?

Šįsyk Reičelė paskambino Džadui Krendolui. Telefonas sučirškė penkis kartus... šešis... septynis. Reičelė jau norėjo pakabinti ragelį, kai atsiliepė uždusęs Džado balsas:

- Alio?

- Džadai? Džadai, tai...

- Minutėlę, mem, - pertraukė ją operatorė. - Ar jūs atsakysite į misis Luis Krid skambutį?

- Taigi, - burbtelėjo Džadas.

- Atsiprašau, sere, tai reiškia "taip" ar "ne"?
- Manyčiau, taip.
Stojo trumpa pauzė, kol operatorė išsivertė jankių kalbą į amerikiečių.
- Ačiū. Galite kalbėti, mem.
- Džadai, ar jūs šiandien matėte Luisą?
- Šiandien? Atrodo, nemačiau, Reičele. Bet šįryt aš buvau išvažiavęs į Breverį apsipirkti. O popiet dirbau sode už namo. O kodėl klausi?
- Ak, tik šiaip sau. Elė lėktuve susapnavo baisų sapną, ir aš norėjau tik nuraminti ją.
- Lėktuve? - Džadas tarytum sunerimo. - Kur jūs, Reičele?
- Čikagoje, - atsakė Reičelė. - Mudvi su Ele atvykome truputį pagyventi pas mano tėvus.
- Luisas neskrido su jumis?
- Jis ketina prisijungti prie mūsų iki savaitgalio, - paaiškino Reičelė, vos įstengdama kalbėti ramiai. Kažkas Džado balse jai labai nepatiko.
- Tai Luisas sumanė išsiųsti jus į Čikagą?
- Na... taip. Džadai, kas atsitiko? Juk kažkas negerai, ar ne? Ir jūs kažką apie tai žinote.
- Galbūt tau reikėtų papasakoti man, ką sapnavo mergaitė, - po ilgos pauzės tarė Džadas. - Norėčiau, kad papasakotum.

46

Baigęs šnekėti su Reičele, Džadas užsivilko puspaltį - diena apniuko, pakilo vėjas - ir nuėjo per kelią link Luiso namo, stabtelėjęs savojoje kelio pusėje apsidairyti, ar neatvažiuoja sunkvežimis. Tai sunkvežimiai atnešė tiek nelaimių. Prakeikti sunkvežimiai.

Tačiau tai buvo netiesa.

Džadas jautė, kaip Naminių Gyvūlėlių Kapynės traukia jį - ir kažkas anapus Kapynių. Jeigu anksčiau tos vietos balsas skambėjo viliojančiai, žadėdamas paguodą ir neįtikėtinos galios pojūtį, tai dabar jis buvo daugiau negu grėsmingas - šiurpus ir gąsdinantis: *Nesikišk, seni.* Bet Džadas negalėjo nesikišti. Tai buvo jo pareiga.

Luiso "Hondos Civik" nebuvo garaže. Ten stovėjo tik didelis senas "Fordas", apdulkėjęs ir nenaudojamas. Džadas stumtelėjo užpakalines namo duris ir rado jas neužrakintas.

- Luisai? - pašaukė Džadas, nors žinojo, kad Luisas neatsilieps. Tiesiog jam norėjosi kaip nors sutrikdyti slegiančią šių namų tylą. Och, senatvė yra senatvė - dvi valandas padirbėjus sode, kojos ir rankos apsunko, nugara vos atsitiesia, o į kairį šoną tarsi koks grąžtas įlindo.

Džadas ėmė nuodugniai apžiūrinėti namą. Jis ieškojo įrodymų. *Seniausias pasaulyje įsilaužėli,* nelinksmai pagalvojo jis apie save ir ieškojo toliau. Tačiau nerado nieko, kas galėjo sukelti nerimą: dėžių su žaislais, neatiduotais Gelbėjimo Armijai, mažo berniuko drabužių, paslėptų už durų, spintoje ar po lova... ir, kas būtų baisiausia, lovelės Geidžo kambaryje, vėl tvarkingai paklotos. Nieko panašaus nebuvo, tačiau vis tiek aplinkui tvyrojo nemalonus jausmas, kad namas kažko laukia...

Galbūt reikėtų nuvažiuoti į Plezantvju kapines ir pažiūrėti, kaip ten reikalai. Gal net sutikčiau Luisą Kridą. Galėčiau pasikviesti jį kartu papietauti ar panašiai.

Tačiau pavojus slypėjo ne Plezantvju kapinėse Bangore, pavojus slypėjo čia, šiame name ir už jo.

Džadas grįžo per kelią į savo namus. Paėmęs iš šaldytuvo alaus paką, senis nusinešė jį į svetainę. Ten atsisėdo prie lango, pro kurį matėsi Kridų namas, atsikimšo skardinę alaus ir užsirūkė cigaretę. Aplinkui tirštėjo sutemos, o Džado mintys vis sukosi atgal platėjančia spirale, kaip tai dažnai atsitikdavo pastaraisiais metais. Jeigu jis būtų žinojęs, apie ką prieš tai galvojo Reičelė Krid, jis būtų pasakęs jai, kad galbūt to psichologijos dėstytojo žodžiuose ir buvo tiesos, tačiau metams bėgant atminties sugebėjimas pritemdyti kai kurias ląsteles nusilpsta, kaip ir viskas žmogaus organizme. Ir tada žmogus pradeda neįtikėtinai aiškiai prisiminti vietas, veidus ir įvykius. Sepijos spalvų prisiminimai vėl išryškėja, koloritas atgyja, balsai netenka duslaus aido ir atgauna savo tikrąjį skambesį. Ir tai nėra informacinis pamišimas, pasakytų Džadas tam dėstytojui; tai vadinasi senatvė.

Mintyse Džadas vėl išvydo Lesterio Morgano bulių Hanratį: išvertęs krauju pasruvusias akis, bulius puldavo visus, ką tik pastebėdavo, bet kokį judantį daiktą. Net medžius, kai vėjas šiurendavo jų lapus. Kol Lesteris pagaliau pasidavė ir nudėjo tą padarą, Hanratis spėjo subadyti visus medžius savo aptvertoje ganykloje, jo ragai suskilinėjo, o besmegenė galva būdavo visuomet kruvina. Kai Lesteris nušovė bulių, jį jau pykino iš baimės - taip, kaip dabar Džadą.

Džadas gurkšnojo alų ir rūkė. Temo. Jis nedegė šviesos. Pamažu senio cigaretės virto mažyčiu raudonu žiburėliu tamsoje. Jis sėdėjo, gėrė alų ir

stebėjo Kridų vartus. Kai tik Luisas parsiras namo, nesvarbu, iš kur, Džadas nueis pas jį ir pasikalbės. Įsitikins, kad Luisas neketina daryti nieko tokio, ko negalima daryti.

Jis vis dar jautė silpną svaiginančios galios trauką, galios, glūdinčios toje šėtoniškoje vietoje, ant sudūlėjusio akmeninio skardžio, kur pristatyta piramidžių.

Nesikišk, seni. Nesikišk, antraip pasigailėsi.

Priešindamasis jai iš visų jėgų, Džadas sėdėjo, rūkė ir gėrė alų. Ir laukė.

47

Kol Džadas Krendolas sėdėjo supamajame krėsle prie lango ir laukė Luiso, šis "Hovardo Džonsono" restorane valgė sočius beskonius pietus.

Maistas buvo gausus ir prėskas - toks, kokio ir pageidavo jo kūnas. Lauke jau temo. Pravažiuojančių automobilių priekiniai žibintai metė pirštus primenančius spindulius. Luisas kimšo maistą į skrandį. Žlėgtainį. Keptas bulves. Dubenėlį neįtikėtinai žalios spalvos pupų. Gabalėlį obuolių pyrago su ledų rutulėliu ant viršaus, nuo šilumos virstančiu lipnia gleivėta mase. Luisas sėdėjo prie kampinio staliuko ir stebėjo įeinančius bei išeinančius žmones žiūrėdamas, ar nepamatys pažįstamo veido. Širdies gilumoje jis netgi vylėsi, kad taip ir atsitiks. Tada pasipiltų klausimai - *kur Reičelė, ką tu čia veiki, kaip sekasi* - ir galbūt tie klausimai sukeltų nenumatytų komplikacijų. Ir galbūt kaip tik komplikacijų ir troško Luisas. Išeities.

Ir iš tiesų, tuo metu, kai Luisas buvo bebaigiąs obuolių pyragą ir antrą puodelį kavos, įėjo pažįstama pora - Robas Grinelas, Bangoro gydytojas, ir jo gražutė žmona Barbara. Luisas laukė, kol Grinelai pastebės jį, sėdintį kampe prie atskiro staliuko, tačiau restorano šeimininkas nuvedė juos į kitą salės galą prie kabinų. Luisas pametė juos iš akių ir tik retsykiais išvysdavo šmėkštelint anksti pražilusius Grinelo plaukus.

Padavėja atnešė Luisui sąskaitą. Luisas pasirašė, po parašu nurodydamas kambario numerį, ir paliko lapelį prie šoninių durų.

Lauke per tą laiką pakilo beveik tikra vėtra. Vėjas ūžė, elektros laidai monotoniškai gaudė. Žvaigždžių nesimatė, tačiau Luisui susidarė įspūdis, kad debesys greitai lekia dangumi virš jo galvos. Jis akimirką pastovėjo ant šaligatvio, susigrūdęs rankas į kišenes, atkišęs veidą vėjui. Tada apsisuko,

grįžo į savo kambarį ir įsijungė televizorių. Buvo dar anksti užsiimti rimtesniu darbu, o tas nakties vėjas buvo pernelyg daug žadantis. Jis nervino Luisą.

Jis žiūrėjo televizorių keturias valandas - aštuonias pusvalandines programas iš eilės. Jau seniai Luisas taip ilgai nesėdėjo prie televizoriaus, nė minutei neatsitraukdamas nuo ekrano. Jam dingtelėjo mintis, kad visos pagrindinių vaidmenų atlikėjos serialuose yra, kaip sakydavo Luisas ir jo draugai vidurinėje mokykloje, paprasčiausios subinkraipės.

Tuo metu Čikagoje Dora Goldmen aimanavo:

- Skrisi *atgal?* Brangioji, kodėl tu nori skristi *atgal?* Mes juk ką tik atvykome!

O Ladlou Džadas Krendolas sustingęs sėdėjo prie lango, rūkydamas ir siurbčiodamas alų, mintyse vartydamas praeities iškarpų albumą ir laukdamas, kol Luisas grįš namo. Anksčiau ar vėliau Luisas vis tiek grįš, kaip Lesė tame sename filme. Buvo ir kitų kelių į Naminių Gyvūlėlių Kapynes ir vietą anapus jų, tačiau Luisas žinojo tik vieną kelią. Jeigu jis tikrai ketino ten eiti, jis pradės nuo savo namo.

Nieko nenujausdamas nei apie Džado, nei apie žmonos sumanymą, tarsi lėtai judantys prožektoriai buvo nukreipti ne į ten, kur jis buvo, bet, sekant geriausiomis balistinėmis tradicijomis, į ten, kur jis turėjo būti, Luisas sėdėjo "Hovardo Džonsono" motelyje ir žiūrėjo televizorių. Jis niekada anksčiau nežiūrėjo šių "muilo operų", bet girdėjo neaiškius gandus apie jas: juodųjų šeima, baltųjų šeima, mažas vaikas, kur kas protingesnis už turtuolius suaugusius, pas kuriuos gyvena, vieniša moteris, ištekėjusi moteris, išsiskyrusi moteris. Luisas stebėjo visa tai, sėdėdamas viešbučio krėsle ir retsykiais dirsčiodamas į vėjuotą naktį.

Kai prasidėjo vienuoliktos valandos žinios, Luisas išjungė televizorių ir išėjo daryti to, ką nusprendė padaryti galbūt jau pačią pirmą akimirką, kai išvydo ant kelio Geidžo kepuraitę, pilną kraujo. Marška, apgaubusi Luisą, tapo dar šaltesnė, bet po ja atsirado dar kažkas - įkarštis, aistra, o gal net geismas. Nesvarbu. Tas jausmas šildė jį, saugojo nuo šalčio ir vėjo. Užvesdamas "Hondos" variklį, Luisas pagalvojo, kad Džadas neklydo, kalbėdamas apie senųjų indėnų kapinių galios augimą. Dabar ir pats Luisas aiškiai juto jėgą, vedančią jį pirmyn (o gal stumiančią). Ir jis paklausė savęs:

Ar aš galėčiau dabar sustoti? Ar galėčiau sustoti, jei panorėčiau?

48

- Ko tu nori? - vėl prabilo Dora. - Reičele... tu pervargusi... miegas...

Reičelė tik purtė galvą. Ji negalėjo paaiškinti motinai, kodėl turi grįžti namo. Nuojauta pabudo joje, kaip bunda vėjas: iš pradžių vos pastebimai sušnara žolė; paskui oras pradeda judėti greičiau ir staigiau, kol nebelieka jokios ramybės; tada gūsiai taip įsismarkauja, kad pradeda girgždėti ir spygauti pakraigės; o kai galiausiai ima drebėti namas, tu supranti, kad tai jau panašu į viesulą, ir jeigu vėjas dar labiau įsišėls, viskas išlėks į orą.

Čikagoje buvo šešios valandos. Bangore Luisas kaip tik sėdo valgyti sočių beskonių pietų. Reičelė ir Elė tik paknebeno savo pietus. Reičelė vis kilnojo akis nuo lėkštės, ieškodama niūraus dukters žvilgsnio, klausiančio, ką mama ketina daryti, kad išgelbėtų tėvelį, ką ji ketina daryti.

Reičelė laukė, kol suskambės telefonas ir Džadas praneš, kad Luisas grįžo namo. Ir iš tiesų sykį telefonas sučirškė - Reičelė pašoko, o Elė vos neapvertė pieno stiklinės. Bet skambino ponia iš Doros bridžo klubo, norėdama pasiteirauti, ar Dora sėkmingai parvyko.

Jie gėrė kavą, kai Reičelė staiga numetė savo servetėlę ir pareiškė:

- Tėte... mama... aš labai atsiprašau, bet turiu grįžti namo. Jei gausiu bilietą į lėktuvą, išvyksiu dar šįvakar.

Reičelės tėvai išsižiojo, o Elė tik užsimerkė, kaip tai daro suaugusieji, norėdami išreikšti palengvėjimą - tai būtų buvę juokinga, jei ne vaškinė, įsitempusi mergaitės veido oda.

Goldmenai nesuprato, o Raičelė negalėjo paaiškinti nieko daugiau, negu būtų paaiškinusi apie vėją - kaip silpnas dvelksmas, vos krutinantis žolių viršūnes, palaipsniui įgauna tokią galią, jog verčia plieninius pastatus. Ji netikėjo, kad Elė paprasčiausiai girdėjo pranešimą apie Viktoro Paskou mirtį, ir tas vardas užstrigo mergaitės atmintyje.

- Reičele. Brangioji. - Tėvas prabilo lėtai, geraširdiškai, tarsi su žmogumi, puolusiu į trumpalaikę, bet pavojingą isteriją. - Visi tavo būgštavimai - tik reakcija į sūnaus mirtį. Judvi su Ele giliai sukrėstos, ir kas gali jus už tai smerkti? Bet tu susigadinsi sveikatą, jei bandysi...

Reičelė neatsakė tėvui. Ji nuėjo prie telefono, stovinčio prieškambaryje, susirado telefonų knygoje skyrių "Aviakompanijos" ir surinko "Deltos" numerį. Tuo metu Dora stovėjo šalia dukters ir aiškino, kad ji privalanti

galvoti apie tą, ar ji nemananti, kad reikia pasikalbėti apie aną, galbūt sudaryti sąrašą... O už močiutės stovėjo Elė vis dar rūškanu veidu. Tačiau dabar mergaitės akyse švietė viltis, kuri suteikė Reičelei drąsos.

- "Deltos avialinijos" klauso, - skambiai atsiliepė balsas kitame linijos gale. - Aš esu Kim, ar galiu jums padėti?

- Tikiuosi, - tarė Reičelė. - Man nepaprastai svarbu šiandien išskristi iš Čikagos į Bangorą. Tai... tai būtina. Gal galite pažiūrėti, ar tai įmanoma pagal tvarkaraščius?

- Galiu, mem, - abejodama atsakė mergina. - Bet tikimybė labai maža.

- Prašau, *pažiūrėkite,* - paprašė Reičelė užlūžusiu balsu. - Man tiks atsarginė vieta, bet kas.

- Gerai, mem. Nepadėkite ragelio. - Stojo spengianti tyla.

Reičelė užmerkė akis, o po akimirkos pajuto šaltos rankos prisilietimą. Ji atsimerkė ir išvydo, kad šalia stovi Elė. Irvinas ir Dora suėję tyliai kalbėjosi ir žvilgčiojo į jas. *Taip, kaip žiūrima į žmones, įtariamus sergant lunatizmu,* abejingai pagalvojo Reičelė ir prisivertė nusišypsoti dukteriai.

- Neleisk jiems sulaikyti tave, mama, - tyliai tarė Elė. - Prašau.

- Jokiu būdu, didžioji sesute, - atsakė Reičelė ir susiraukė - taip jie vadino dukterį, kai gimė Geidžas. Tačiau dabar ji jau nebebuvo didžioji sesutė, juk taip?

- Ačiū, - padėkojo Elė.

- Tai labai svarbu, ar ne?

Elė linktelėjo.

- Dukrele, aš tikiu, kad svarbu. Bet tu galėtum padėti man, jei papasakotum daugiau. Ar tai tik sapnas?

- Ne, - atsakė mergaitė. - Tai... dabar tai viskas. Aš jaučiu tai visu kūnu. Argi tu nejauti, mama? Tai panašu į...

- Panašu į vėją.

Elė trūkčiojančiai atsiduso.

- Bet tu nežinai, kas tai yra? Nieko daugiau neprisimeni iš ano sapno?

Elė susikaupusi pamąstė, paskui papurtė galvą.

- Tėvelis. Čerčas. Ir Geidžas. Tai viskas, ką prisimenu. Bet aš neprisimenu, ką jie kartu veikia, mama.

Reičelė priglaudė dukterį prie savęs.

- Viskas bus gerai, - tarė ji, tačiau širdį slegiantis svoris nesumažėjo.

- Alio, mem! - pašaukė telefonistė.

- Alio? - Reičelė tvirčiau suspaudė ir ragelį, ir Elę.

- Atrodo, aš galiu padėti jums patekti į Bangorą, mem. Bet jūs atsidursite ten labai vėlai.

- Tai neturi reikšmės, - atsakė Reičelė.

- Ar turite rašiklį? Tvarkaraštis gan komplikuotas.

- Taip, turiu, - patvirtino Reičelė, čiupdama iš stalčiaus pieštuko galą ir pasiruošdama rašyti ant seno voko.

Reičelė atidžiai klausėsi, viską užsirašinėdama. Kai avialinijų tarnautoja baigė kalbėti, Reičelė šyptelėjo ir sudėjo žiedu vienos rankos nykštį bei smilių, parodydamą dukteriai, kad viskas bus gerai. *Tikriausiai* bus gerai, pasitaisė ji mintyse. Kai kuriuose miestuose tarp vieno lėktuvo nusileidimo ir kito pakilimo buvo labai, labai mažai laiko... ypač Bostone.

- Prašau, užsakykite vietas, - tarė Reičelė. - Ir ačiū jums.

Kim paprašė Reičelės pasakyti savo pavardę ir kreditinės kortelės numerį. Pagaliau Reičelė padėjo ragelį - pavargusi, bet patenkinta. Ji pasisuko į tėvą.

- Tėte, ar nuveši mane į aerouostą?

- Tikriausiai turėčiau pasakyti "ne", - atsakė Goldmenas. - Tikriausiai privalėčiau sustabdyti šitą beprotybę...

- *Nedrįsk!* - šaižiai sukliko Elė. - Tai ne beprotybė! Ne!

Goldmenas sumirkčiojo ir atšlijo, sutikęs tokį mažą, bet įnirtingą pasipriešinimą.

- Nuvešk ją, Irvinai, - tyliai paprašė Dora stojusioje tyloje. - Man taip pat darosi neramu. Aš jausiuos geriau, jei žinosiu, kad Luisui nieko neatsitiko.

Goldmenas ilgai žiūrėjo į žmoną, paskui atisuko į dukterį.

- Nuvešiu, jei taip nori, - tarė jis. - Aš... Reičele, aš vyksiu su tavimi, jeigu nori.

Reičelė papurtė galvą.

- Ačiū, tėveli, bet aš užsakiau paskutines vietas. Tarsi Dievas saugojo jas man.

Irvinas Goldmenas atsiduso. Tą akimirką jis atrodė labai senas, ir Reičelė staiga pagalvojo, kad jos tėvas atrodo vieno amžiaus su Džadu Krendolu.

- Tu dar turi laiko susikrauti daiktus, - tarė Goldmenas. - Mes pasieksime aerouostą per keturiasdešimt minučių, jei važiuosime tuo keliu, kuriuo aš važinėdavau, kai mudu su tavo mama tik susituokėme. Duok jai savo rankinę, Dora.

- Mamyte, - pašaukė Elė.

Reičelė pasisuko į ją. Mergaitės veidas žvilgėjo nuo prakaito.

- Ką, dukrele?

- Būk atsargi, mamyte, - tarė Elė.

49

Medžiai priminė judančius šešėlius debesuoto dangaus fone - dangų šiek tiek apšvietė netoliese esančio aerouosto pašvaistė. Luisas paliko "Hondą" Meisono gatvėje. Meisono gatvė ėjo palei pietinę Plezantvju kapinių sieną, ir čia vėjas buvo toks smarkus, kad vos neišplėšė Luisui iš rankos mašinos durelių. Vėjas plaikstė Luiso striukę, kai jis atidarė "Hondos" užpakalines duris ir išėmė į brezentą suvyniotus įrankius.

Stovėdamas tamsos plotelyje tarp dviejų gatvės žibintų su brezentiniu ryšuliu rankose, Luisas atidžiai dairėsi mašinų. Jam reikėjo pereiti gatvę, kad pasiektų geležinę pinučių tvorą, juosiančią kapines. Luisas norėjo, jei įmanoma, išlikti niekieno nepastebėtas - net jei žmogus, jį pamatęs, kitą sekundę užmirštų apie jį. Šalia ūžė ir blaškėsi vėjyje senos guobos šakos, ir Luisas nejučia pagalvojo apie pakaruoklius. Viešpatie, jam buvo taip baisu. Jo laukė ne juodas darbas; jo laukė beprotiškas darbas.

Mašinų nesimatė. Palei Meisono gatvę tobuluose baltuose šviesos apskritimuose rikiavosi žibintai. Jie apšvietė šaligatvius, kur, pasibaigus pamokoms Fermonto pradinėje mokykloje, dviračiais važinės berniukai, o mergaitės šokinės per virvutę ar žais "klases"; niekas iš jų nekreips dėmesio į šalia esančias kapines - nebent išskyrus Visų Šventų dieną, kai kapinės įgauna tam tikrą pamėklišką žavesį. Tą dieną jie galbūt išdrįs pereiti per gatvę ir pakabins ant aukštų tvoros sklypų popierinį skeletą, kikendami iš senų juokelių: *Kapinės - populiariausia vieta mieste; žmonės miršta, kad tik ten patektų. Kodėl negalima juoktis kapinėse? Todėl, kad visi jų gyventojai mirtinai rimtai nusiteikę.*

- Geidžai, - sumurmėjo Luisas. Geidžas buvo ten, už geležinių pinučių tvoros, neteisėtai įkalintas po juodos žemės antklode, ir tai buvo nė kiek nejuokinga. *Aš išlaisvinsiu tave, Geidžai,* pagalvojo Luisas. *Išlaisvinsiu tave, sūneli, arba mirsiu.*

Luisas perėjo gatvę, nešinas sunkiu ryšuliu, užlipo ant šaligatvio, vėl apsidairė ir permetė ryšulį per tvorą. Įrankiai tyliai žvangtelėjo, atsitrenkę į

žemę. Luisas nuėjo šalin, valydamasis delnus. Jis įsidėmėjo vietą, kur numetė ryšulį. O jeigu ir užmirš, jam tereikės iš vidaus eiti palei tvorą, kol atsidurs tiesiai priešais savo automobilį. Ten ir ras įrankius.

Bet ar taip vėlai vartai bus atrakinti?

Luisas nužingsniavo Meisono gatve iki ženklo "Stop". Vėjas vijosi jį ir kibo į kulnus. Šešėliai šoko ir sukosi ant kelio.

Eidamas palei tvorą, jis apsuko kampą ir atsidūrė Plezant gatvėje. Staiga plykstelėjo automobilio žibintai, ir Luisas prigludo už guobos kamieno. Tai buvo ne policijos mašina, tik furgonas. Jis nuvažiavo link Hamondo gatvės, o iš ten tikriausiai suks į autostradą. Furgonui pravažiavus, Luisas nuėjo toliau.

Vartai bus atrakinti. Turi būti atrakinti.

Jis pasiekė vartus - grakštų skliautą iš kaltinės geležies, ant kurio šokčiojo gatvės žibintų metami šešėliai. Luisas ištiesė ranką ir pamėgino juos atidaryti.

Užrakinti.

Aišku, užrakinti, kvaily - ar manai, kad kuriam nors Amerikos mieste kapinės, esančios savivaldybės kontroliuojamoje teritorijoje, gali būti atrakintos po vienuoliktos valandos vakaro? Ne, brangusis, tokių patiklių žmonių nebėra. Tai ką tu dabar darysi?

Dabar Luisui teks lipti per tvorą ir tikėtis, kad niekas nepamatys, kaip jis ropščiasi metaliniais virbais lyg seniausias ir nerangiausias vaikėzas pasaulyje.

Alio, policija? Aš ką tik mačiau seniausią ir nerangiausią vaikėzą pasaulyje, lipantį per tvorą į Plezantvju kapines. Atrodo, jis pasiryžęs numirti, kad tik patektų tenai. Aha, man tai pasirodė mirtinai svarbus reikalas. Juokauju? Ne, aš rimtas kaip lavonas. Manau, jums reikėtų juo pasidomėti.

Luisas nuėjo toliau Plezant gatve ir ties kampu vėl pasuko į dešinę. Aukšta geležinė tvora tęsėsi be galo. Vėjas atvėsino ir išgarino prakaito lašus ant jo kaktos bei smilkinių duobutėse. Jo šešėlis tai ilgėjo, tai nyko gatvės žibintų šviesoje. Luisas vis žvilgčiojo į tvorą, kol pagaliau sustojo ir prisivertė atidžiau pažvelgti į ją.

Tu ketini perlipti? Nejuokink manęs.

Luisas Kridas buvo aukštas vyras, daugiau kaip šešių pėdų ir dviejų colių aukščio, tačiau tvora viršijo devynias pėdas, o kiekvienas jos virbas viršuje baigėsi dekoratyviu strėlės antgaliu. Aišku, tas antgalis tik tol dekoratyvus,

kol keldamas koją per tvorą paslysi ir persismeigsi paslėpsnius, tempiamas žemyn dviejų šimtų svarų svorio. O tada galėsi žviegti kaip paršas ant iešmo, kol kas nors iškvies policiją, ir atvažiavę policininkai nuveš tave į ligoninę.

Luisą tebemušė prakaitas, o marškiniai prilipo prie nugaros. Buvo tylu, išskyrus tolimą vėlyvų automobilių ūžimą Hamondo gatvėje.

Turi būti kažkoks būdas patekti vidun.

Turi būti.

Liaukis, Luisai, pagalvok blaiviai. Gal tu ir pamišęs, bet ne tiek. Galbūt tau ir pavyktų užsikabaroti iki tvoros viršaus, bet reikia būti gimnastu, kad perkeltum kojas per tuos virbus, nepasismeigęs ant jų. Tarkime, kad tu vis tik pateksi vidun. Bet kaip tu išlipsi ir išneši Geidžo kūną?

Luisas nužingsniavo toliau. Mintis, kad jis tik suka ratą aplink kapines, bet nedaro nieko konstruktyvaus, slėgė jį. ·

Gerai, štai galimas sprendimas: šiąnakt aš grįžtu namo į Ladlou ir atvažiuoju čionai rytoj popiet. Apie ketvirtą valandą įeinu į kapines pro vartus ir susirandu vietą, kur galiu pasislėpti iki vidurnakčio. Kitaip tariant, atidedu rytdienai tai, ką sumaniau šiandien.

Puiki mintis, Gudragalvi Luisai... o kaipgi ryšulys su įrankiais, kurį tu permetei per tvorą? Kirtiklis, kastuvas, žibintas... galėjai dar užrašyti ant jų "KAPŲ PLĖŠIMO ĮRANKIAI".

Ryšulys nukrito į krūmus. Kas jį ten pastebės?

Toks sprendimas, viena vertus, būtų visai protingas. Tačiau pats Luiso tikslas nebuvo protingas, ir širdis jam nedviprasmiškai sakė, kad rytoj jis negalės grįžti. Jeigu jis neiškas Geidžo šiąnakt, neiškas niekada. Jis niekuomet nebesugebės vėl ryžtis tokiam žingsniui. Šis kartas buvo vienintelis, kito nebebus.

Čia buvo mažiau namų. Kitoje gatvės pusėje žėrėjo tik vienas kitas geltonas šviesos stačiakampis, o kartą Luisas pastebėjo melsvą nespalvoto televizoriaus mirguliavimą. Pažvelgus per tvoros virbus matėsi, kad šioje kapinių dalyje kapai senesni, aptakesni, kai kurie išsikraipę nuo daugelio žiemų šalčių ir atlydžių. Luisas priėjo dar vieną ženklą "Stop" ir dar vieną posūkį į dešinę, kuris išves jį į gatvę, lygiagrečią Meisono gatvei. Ką jis darys, kai ateis tenai, iš kur pajudėjo? Surinks du šimtus dolerių ir pradės ratą iš naujo? Ar prisipažins pralaimėjęs?

Gatvėje sužybčiojo mašinos žibintai. Luisas užsiglaudė už medžio ir ėmė laukti, kol mašina pravažiuos. Tačiau šis automobilis judėjo labai lėtai, o po

akimirkos keleivio pusėje suspindo balta šviesa ir nuslinko palei geležinę tvorą. Luisui suspaudė širdį. Tai policininkai tikrino kapinių rajoną.

Luisas prisispaudė prie medžio, jausdamas skruostu šiurkščią žievę. Jis karštligiškai vylėsi, kad kamienas pakankamai storas ir užstos jį. Žibintuvėlio spindulys artėjo. Luisas nuleido galvą, slėpdamas baltą veidą. Spindulys pasiekė medį, akimirkai išnyko ir vėl pasirodė Luiso dešinėje. Luisas truputį pasislinko į kairę. Pro šalį šmėkštelėjo tamsios lempos ant automobilio stogo. Luisas laukė, kad tuoj raudonai užsiplieks užpakaliniai žibintai, atsilapos durelės ir žibintuvėlio spindulys įsmigs į jį lyg ilgas baltas pirštas. *Ei, tu! Tu, už medžio! Išeik į šviesą ir iškelk rankas! Nagi, GREITAI!*

Policijos automobilis važiavo toliau. Jis pasiekė sankryžą, iš padorumo pasignalizavo ir pasuko į kairę. Luisas atsišliejo į medį. Jo krūtinė greitai kilnojosi, burna perdžiūvo. Tikriausiai policininkai pravažiuos pro jo "Hondą", bet tai neturėjo reikšmės. Taisyklės leido palikti mašiną Meisono gatvėje nuo šeštos valandos vakaro iki septintos ryto. Palei šaligatvį stovėjo daugybė automobilių, kurių savininkai gyveno daugiabučiuose namuose kitoje gatvės pusėje.

Luisas žvelgė aukštyn į medį, už kurio ką tik slėpėsi.

Tiesiai virš jo galvos guoba šakojosi. Galbūt jis galėtų...

Negaišdamas laiko tolesniems apmąstymams, Luisas įsikabino rankomis į tarpušakį ir prisitraukė, sportbačiais remdamasis į kamieną. Jis užkėlė vieną kelį, o paskui ir pėdą ant guobos tarpušakio. Jei policininkai sugalvotų grįžti, aptiktų šiame medyje tikrai retą paukštelį. Reikėjo paskubėti.

Luisas užsirepečkojo ant aukštesnės šakos, kuri kabėjo tiesiai virš tvoros. Jį apėmė absurdiškas jausmas, kad jis tebėra dvylikos metų vaikėzas, koks kadaise buvo. Medis lengvai lingavo vėjyje, bet lingavimas veikė beveik raminančiai. Lapai šnarėjo ir murmėjo. Luisas greitai įvertino padėtį ir nieko nelaukdamas šoko žemyn, rankomis apsikabinęs šaką. Šaka buvo truputį storesnė už raumeningo vyro dilbį. Tabaluodamas kojomis aštuonių pėdų nuo žemės aukštyje, Luisas ėmė pamažu slinkti šaka link tvoros. Šaka palinko, bet neketino lūžti. Akies kampučiu Luisas matė savo šešėlį, slenkantį iš paskos asfaltu - juodą beždžionės siluetą. Vėjas vėsino sukaitusias pažastis, ir Luisas virpėjo, nepaisant veidu ir kaklu žliaugiančio prakaito. Šaka linkčiojo ir suposi. Kuo labiau Luisas tolo nuo kamieno, tuo smarkiau linkčiojo šaka. Rankos ir riešai ėmė tirpti, ir sudrėkę nuo prakaito delnai lengvai galėjo nuslysti.

Luisas pasiekė tvorą. Jo sportbačiai tabalavo maždaug pėda žemiau virbų antgalių. Iš viršaus jų smaigaliai visai neatrodė buki. Jie atrodė net labai aštrūs. Aštrūs ar ne, staiga suprato Luisas, bet jis rizikuoja ne tik savo kiaušiniais. Jeigu nukris ant kurio nors iš šitų smaigalių, kūno svoris nutemps jį žemyn, ir jis pasismeigs ant virbų iki pat plaučių. Grįždami policininkai išvys ant Plezantvju tvoros ankstyvą ir gana šiurpią Visų Šventų dekoraciją.

Sunkiai gaudydamas orą, Luisas pabandė užčiuopti pėdomis tvoros smaigalius. Jam reikėjo bent sekundę pailsėti. Akimirką jis tabalavo ore, mataruodamas kojomis, bet niekaip nerasdamas atramos.

Staiga jį palietė šviesa.

O Viešpatie, tai mašina, mašina atvažiuoja!..

Luisas bandė pasislinkti toliau, tačiau delnai slydo, nutirpę pirštai grėsė atsigniaužti.

Tebeieškodamas atramos, jis pasuko galvą į kairę ir pažvelgė pro įsitempusią ranką. Mašina pralėkė sankryža nelėtindama greičio. Jam pasisekė. Jeigu...

Luiso delnai vėl slystelėjo. Žievės trupiniai pabiro jam ant galvos.

Pagaliau Luisas viena pėda užčiuopė tvoros viršų. Tačiau kitos kojos kelnių klešnė užsikabino už virbo smaigalio. O Viešpatie, jis nebeturėjo daugiau jėgų. Luisas persigandęs trūktelėjo koją. Šaka linktelėjo. Jo delnai vėl slystelėjo. Drykstelėjo medžiaga, ir Luisas pasijuto abiem kojom stovįs ant virbų antgalių. Jie susmigo į sportbačių padus, ir netrukus jam ėmė skaudėti, tačiau Luisas vis tiek stovėjo. Rankų poilsis buvo svarbesnis už skausmą pėdose.

Tikriausiai aš atrodau be galo juokingai, šmėkštelėjo nelinksma mintis. Kaire ranka laikydamasis už šakos, Luisas nusišluostė dešinį delną į striukės skverną. Paskui nusišluostė kairįjį, kybodamas ant dešinės rankos.

Jis dar akimirką pastovėjo ant smaigalių, paskui perkėlė rankas toliau. Čia šaka buvo pernelyg plona, kad jis galėtų patogiai įsikabinti. Luisas atsispyrė nuo tvoros ir ūžtelėjo į priekį kaip Tarzanas. Šaka žemai nulinko ir grėsmingai sutraškėjo. Luisas aklai šoko žemyn.

Nukrito nesėkmingai. Vienas kelis atsitrenkė į paminklinį akmenį, ir visą koją nutvilkė aštrus skausmas. Luisas nusirito ant žolės laikydamasis už kelio, ištempęs suspaustas lūpas. Duok Dieve, kad nebūtų skilusi kelio girnelė. Pagaliau skausmas ėmė po truputį rimti, ir Luisas pabandė palankstyti koją. Pavyko. Viskas bus gerai, jeigu jis judės ir neleis sąnariui sustingti. Galbūt bus.

Luisas atsistojo ir patraukė palei tvorą atgal link Meisono gatvės bei savo įrankių. Iš pradžių kelį labai gėlė, ir jis šlubčiojo. Tačiau beeinant skausmas atslūgo ir liko tik maudimas. "Hondos" pirmosios pagalbos vaistinėlėje buvo aspirino. Reikėjo pasiimti jo su savimi. Per vėlai prisiminė. Luisas stebėjo, ar neatvažiuoja mašinos, ir kai tik viena pasirodė, pasitraukė giliau į kapines.

Pasiekęs Meisono gatvę, kuria važinėjo daugiau automobilių, Luisas visą laiką ėjo toliau nuo tvoros, kol atsidūrė priešais "Hondą". Jis jau norėjo bėgte pulti pirmyn ir išsitraukti iš krūmų savo ryšulį, kai išgirdo žingsnius šaligatvyje ir tylų moters juoką. Luisas prisėdo už didelio antkapio - pernelyg skaudėjo kelį, kad galėtų atsitūpti - ir netrukus pamatė porelę, atžingsniuojančią kita Meisono gatvės puse. Vyras ir moteris ėjo apsikabinę vienas kitą per juosmenį, judėdami nuo vieno balto šviesos rato prie kito. Jie priminė Luisui seną šou programą, matytą per televizorių: "Džimio Diuranto valanda". Kažin, ką jie darytų, jei Luisas dabar atsistotų tarsi atgijęs šešėlis tyliame mirusiųjų miške ir skardžiai sušuktų: "Labas vakaras, misteri Kalabašai, kur jūs bebūtumėte!"

Porelė sustojo šviesos rate kaip tik už Luiso automobilio ir apsikabino. Luisas jautėsi nesmagiai ir net šlykščiai, stebėdamas tuos žmones. Štai jis, gūžiasi už antkapio lyg koks antgamtiškas veikėjas iš pigios komiksų knygelės ir seka įsimylėjėlius. *Nejaugi riba tokia siaura*, pagalvojo Luisas, ir ši mintis taip pat pasirodė jam kažkur girdėta. *Tokia siaura, kad galima peržengti ją be didelių rūpesčių ir vargo? Įlipi į medį, pasisupi ant šakos, nušoki į kapines, paspoksai į įsimylėjėlius... iškasi duobę... Taip paprasta? Argi tai ne lunatizmas? Aš aštuonerius metus išdirbau gydytoju, bet žengęs vieną vienintelį žingsnį tapau kapų plėšiku - vampyru, kaip pasakytų žmonės.*

Luisas prisispaudė kumščius prie burnos, kad sulaikytų besiveržiančią dejonę ir puolė ieškoti to vidinio šaltumo, to atsietumo jausmo. Jis niekur nedingo, ir Luisas dėkingas vėl susisupo į šaltą abejingumo maršką.

Porelė pagaliau nuėjo. Luisas nekantriai stebėjo ją. Įsimylėjėliai užkopė vieno iš daugiabučių laipteliais. Vyras paieškojo kišenėje rakto, ir po minutėlės abu dingo namo viduje. Gatvėje vėl stojo tyla, kurią trikdė tik pastovus vėjas, šiurenantis medžių lapus ir plaikstantis sulipusius nuo prakaito Luiso plaukus.

Luisas pasilenkęs nubėgo prie tvoros ir ėmė apgraibomis ieškoti krūmuose savo ryšulio. Pirštai užčiuopė šiurkščią medžiagą. Luisas ištraukė ryšulį. Viduje tyliai žvangtelėjo įrankiai. Luisas nužingsniavo link plačios žvyru

nubertos alėjos, prasidedančios nuo vartų, ir ten sustojo. Dabar tiesiai ir į kairę. Jokių problemų.

Luisas ėjo pačiu alėjos pakraščiu, kad galėtų sprukti į guobų šešėlį, jeigu pastebės naktinį sargą - aišku, jeigu šiose kapinėse toks yra.

Kryžkelėje jis pasuko į kairę. Nuo čia iki Geidžo kapo buvo jau nebetoli. Staiga Luisas baisėdamasis suvokė, kad nebeprisimena, kaip atrodė jo sūnus. Jis stabtelėjo, įsmeigęs akis į kapų eiles, atšiaurius paminklus, ir pamėgino prisiminti. Tačiau atmintis atgamino tik atskirus sūnaus bruožus - šviesius plaukus, vis dar purius ir plonyčius, kiek įkypas akis, smulkius baltus dantukus, vos pastebimą randelį ant smakro, likusį iš Čikagos laikų, kai Geidžas nukrito nuo užpakalinių laiptų. Luisas matė atskiras žymes, bet niekaip neįstengė sulipdyti iš jų bendro vaizdo. Jis matė Geidžą, bėgantį link kelio, link tos vietos, kur susidurs su "Orinko" sunkvežimiu, tačiau Geidžo veidas buvo nusuktas. Tada Luisas pabandė prisiminti Geidžą tokį, koks jis užmigo savo lovelėje tą vakarą, kai jiedu leido aitvarą. Tačiau akyse iškilo tik tamsa.

Kur tu, Geidžai?

Ar tu pagalvojai, Luisai, kad tavo sumanymas neatneš nieko gero Geidžui? Galbūt tavo sūnus laimingas ten, kur dabar yra... Galbūt kalbos apie rojų nėra tušti tauškalai, kaip tu visada manei. Gal jis dabar su angelais, o gal tiesiog miega. Jeigu miega, ar tu žinai, ką gali prižadinti?

O Geidžai, kur tu? Aš noriu, kad tu grįžtum namo.

Bet ar galėjo Luisas pats kontroliuoti savo veiksmus? Kodėl jis neįstengė prisiminti Geidžo veido ir kodėl neklausė niekieno perspėjimų - Džado, Paskou, savo paties sunerimusios širdies?

Luisas pagalvojo apie antkapėlius Naminių Gyvūlėlių Kapynėse, nelygius apskritimus, vis siaurėjančius link centro, link Paslapties, ir šaltoji marška vėl uždengė jo protą. Ko gi jis stovi čia, bandymas prisiminti Geidžo veidą?

Juk netrukus pamatys patį Geidžą.

Dabar kapo galvūgalyje jau stovėjo antkapinė plokštė. Joje buvo paprastas užrašas "GEIDŽAS VILJAMAS KRIDAS" ir dvi datos. Šiandien kažkas čia pabuvojo, pastebėjo Luisas: ant kapo gulėjo šviežios gėlės. Kas galėjo jas atnešti? Misė Dandridž?

Krūtinėje smarkiai, bet lėtai tvanksėjo širdis. Na, jeigu jis nori įvykdyti savo sumanymą, pats metas pradėti. Iki aušros liko ne tiek jau daug laiko.

Luisas paskutinį sykį atsiklausė savo širdies, ir toji patvirtino: taip, jis to nori. Luisas nežymiai linktelėjo galva ir išsitraukė iš kišenės sulankstomą peiliuką. Perpjovęs lipnią juostą, kuria buvo sutvirtinęs ryšulį, išvyniojo brezentą Geidžo kapo galvūgalyje. Tada paeiliui išsidėliojo įrankius - taip, kaip išsidėliodavo instrumentus pjūviui susiūti ar nesudėtingai operacijai atlikti.

Štai žibintas. Stiklas uždengtas veltinio rutuliuku, kaip ir patarė ūkinių prekių parduotuvės tarnautojas. Uždėjęs ant centro monetą ir apipjovęs aplink ją aštriu skalpeliu, Luisas padarė rutuliuke mažą skylutę, paskui pritvirtino jį prie žibinto stiklo. Štai kirtiklis trumpu kotu. Jį Luisas atsinešė tik dėl viso pikto. Vargu ar jam dabar prireiks kirtiklio - juk kapas neužbetonuotas, o ką tik užpiltoje duobėje nepasitaikys akmenų. Štai kastuvas, semtuvas, virvės ritė, darbinės pirštinės. Luisas užsimovė pirštines, čiupo kastuvą ir pradėjo.

Žemė buvo puri, kasti nesunku. Kapas taisyklingo stačiakampio formos, ir žemė, kurią Luisas metė lauk, buvo puresnė už žemę duobės pakrašty. Luiso protas automatiškai sulygino ją su akmenuota, nepasiduodančia dirva ten, kur jis netrukus perlaidos savo sūnų, jei viskas klostysis sėkmingai. Štai ten tikrai prireiks kirtiklio. Paskui Luisas pamėgino visai apie nieką negalvoti. Taip buvo lengviau dirbti.

Jis metė žemes į kairę nuo kapo, lankstydamasis vienodu ritmu. Duobei pagilėjus, laikytis ritmo tapo sunkiau. Luisas nulipo į duobę. Čia dar labiau kvepėjo drėgna žeme. Jos kvapas priminė vasaras, praleistas su dėde Karlu.

Rausėjas, pagalvojo jis ir stabtelėjo nusišluostyti nuo kaktos prakaitą. Dėdė Karlas sakė, kad taip draugai pravardžiuoja kapinių duobkasius visoje Amerikoje - rausėjais.

Luisas dirbo toliau.

Ir nuo tada sustojo tik vieną kartą - žvilgtelėti į laikrodį. Buvo dvidešimt minučių po dvylikos. Laikas sprūdo iš jo kumščio lyg pateptas taukais.

Po keturiasdešimties minučių kastuvas į kažką barkštelėjo, ir Luisas iki kraujo prasikando viršutinę lūpą. Jis pašvietė į duobę žibintu. Pro ploną žemių sluoksnį matėsi pilkšvas ruožas. Tai buvo betoninė plokštė iš dviejų dalių. Luisas nubraukė nuo jos žemes kiek drįso - jis bijojo kelti triukšmą. Juk nieko nėra garsiau už brūžinimą kastuvu per betoną vidury nakties.

Tada išlipo iš duobės ir paėmė virvę. Galą prakišo pro metalinį žiedą vienoje plokštės pusėje. Tai padaręs, patiesė ant žemės brezentą, atsigulė ant jo ir suėmė už virvės galų.

Štai jis, Luisai. Tavo paskutinis šansas.

Tikra tiesa. Tai mano paskutinis šansas, ir aš juo pasinaudosiu, velniai rautų.

Luisas apsivyniojo virvę apie delnus ir truktelėjo. Betoninis stačiakampis lengvai pakilo ir atsistojo stačias, iš horizontalios kapo plokštės virsdamas vertikaliu antkapiu.

Luisas išvėrė virvę iš žiedo ir nuėmė ją šalin. Antrąją plokštės pusę pakels ir be virvės.

Jis atsargiai atsistojo ant betoninės kapo formos kraštų saugodamasis, kad neapverstų pakeltosios dalies ir nesusitraiškytų sau kojų ar nesuskaldytų pačios plokštės, kuri buvo labai plona. Į duobę pabiro akmenukai. Keli iš jų aidžiai caktelėjo į karstą.

Luisas pasilenkė, suėmė antrosios plokštės dalies kraštą ir kilstelėjo jį. Kažkas šaltas prilipo prie jo pirštų. Pastatęs plokštę, Luisas žvilgtelėjo į savo delną ir išvydo dar krutantį riebų slieką. Vos užgniaužęs pasišlykštėjimo šūksnį, nupurtė kirminą žemėn.

Tada vėl pašvietė žibintu į duobę.

Ten gulėjo karstas, kurį Luisas paskutinį kartą matė per laidotuvių ceremoniją. Tada jis stovėjo ant chromuotų bėgių, apsuptas šlykščiai žalios dirbtinės velėnos. Seifas, kuriame Luisas turėjo palaidoti visas viltis, susijusias su sūnumi. Jį išmušė grynas, baltas įtūžio karštis, visiška ankstesniojo šaltumo priešingybė. Koks idiotizmas! Jis niekada su tuo nesutiks!

Kiek pagrabinėjęs, Luisas rado kastuvą. Tada vieną, du, tris, keturis kartus trinktelėjo geležte per karsto užraktą. Luiso lūpos išsišiepė, veide atsirado įniršio grimasa.

Aš išlaisvinsiu tave, Geidžai, prisiekiu!

Užraktas lūžo jau nuo pirmo smūgio, tačiau Luisas trankė toliau, trokšdamas ne tik atidaryti karstą, bet sudaužyti jį. Galiausiai sveikas protas nugalėjo, ir Luisas sustingo su eiliniam smūgiui iškeltu kastuvu.

Kastuvo geležtė buvo sulankstyta ir subrūžinta. Luisas numetė įrankį į šalį ir išsiropštė iš kapo. Kojos drebėjo ir linko, Luisą pykino. Įniršis praėjo taip pat staigiai, kaip ir atėjo. Į jo vietą vėl plūstelėjo šaltis. Dar niekada gyvenime Luisas nebuvo toks vienišas ir atskirtas nuo visų. Jis jautėsi kaip

astronautas, kuris nutolo nuo savo laivo ir dabar sklando juodumoje, kvėpuodamas oro likučiais. Kažin ar Bilas Batermenas irgi taip jautėsi?

Jis išsitiesė ant žemės aukštielninkas ir palaukė, kol sugrįš savitvarda ir bus galima tęsti darbą. Kai silpnumas kojose praėjo, Luisas atsisėdo ir vėl slystelėjo į kapo duobę. Dar kartą pašvietęs žibintu į karstą pamatė, kad užraktas net ne sulaužytas, bet sudaužytas. Įniršęs jis trankė kastuvu aklai, tačiau kiekvienas smūgis, pasirodo, buvo tobulai tikslus. Medis aplink užraktą buvo suskaldytas.

Luisas įsikišo žibintą į užantį ir pritūpė, skėstelėjęs rankomis lyg oro akrobatų trupės narys, turintis pagauti atskrendantį partnerį.

Tada apčiuopė griovelį karsto dangtyje ir įkišo ten pirštus. Dar akimirką lukterėjo - tačiau tai nebuvo dvejonės akimirka - ir atvožė savo sūnaus karstą.

50

Reičelė beveik suspėjo į reisą Bostonas-Portlendas. Lėktuvas iš Čikagos išskrido laiku (tiesiog stebuklas!), į La Gardiją atvyko laiku (dar vienas stebuklas!) ir paliko Niujorką, pavėlavęs tik penkias minutes. Bostono aerouoste jis nusileido penkiolika minučių vėliau - 23.12. Reičelei liko trylika minučių.

Ji dar būtų spėjusi į Portlendo lėktuvą, tačiau vėlavo autobusas, išvežiojantis keleivius po terminalus. Reičelė laukė panikuodama, mindžikuodama nuo vienos kojos ant kitos, tarsi norėtų į tualetą, kilnodama mamos paskolintą kelioninę rankinę nuo vieno peties ant kito.

Autobusui neatvažiavus iki 23.25, ji leidosi bėgte. Reičelės batelių pakulnės buvo žemos, bet nepakankamai. Ji vos neišsinarino vienos kulkšnies. Teko sustoti ir nusiauti batelius. Reičelė nubėgo toliau vienomis pėdkelnėmis pro “Aleheni” ir “Istern” avialinijų terminalus, sunkiai kvėpuodama, raukydamasi nuo dieglio šone.

Dieglys vis aštrėjo, pradėjo trūkti kvapo. Dabar ji bėgo pro tarptautinį terminalą. Už jo švytėjo trikampis “Deltos” ženklas. Reičelė įpuolė pro duris, išmetė iš rankų vieną batelį, pagavo jį ore. Buvo 23.37.

Vienas iš budinčiųjų atsisuko į ją.

- Reisas 104, - dusdama prašvokštė Reičelė. - Į Portlendą. Jau išskrido?

Budintysis grįžtelėjo į švieslentę jam už nugaros.

- Dar prie vartų, - atsakė jis. - Bet baigė leisti keleivius prieš penkias minutes. Aš paskambinsiu budėtojui prie išėjimo. Ar turite bagažą?

- Ne, - iškvėpė Reičelė ir nusibraukė nuo akių šlapius nuo prakaito plaukus. Širdis šokinėjo krūtinėje.

- Jie nelaukia mano skambučio. Aš vis tik paskambinsiu, bet patariu jums bėgti labai greitai.

Reičelė bėgo nelabai greitai - ji nebeturėjo tam jėgų. Tačiau bėgo, kaip įstengė. Eskalatorius buvo išjungtas nakčiai, ir ji dusdama užlėkė laiptais aukštyn, jausdama burnoje vario skonį. Pasiekusi saugumo tarnybos patikrinimo punktą, Reičelė beveik nusviedė savo rankinę nustebusiai budėtojai ir gniaužydama rankas ėmė laukti, kol rankinė atslinks konvejerio takeliu. Vos tik ji pasirodė iš rentgeno spindulių aparato, Reičelė stvėrė rankinės diržą ir nulėkė toliau. Rankinė skrido iš paskos, kol atsimušė jai į šlaunį.

Reičelė prabėgdama žvilgtelėjo į švieslentę:

REISAS 104 Į PORTLENDĄ IŠV. 23.25.31 IŠĖJIMAS STOVI

31 išėjimas buvo pačiame salės gale. Dar kartą žvilgtelėjusi į švieslentę, ji pamatė, kaip nejudrus užrašas STOVI virto greitai mirkčiojančiu IŠVYKSTA.

Reičelė šūktelėjo iš nevilties. Ji pasiekė išėjimą kaip tik tuo metu, kai budėtojas nukabinėjo skelbimą "Reisas 104 Bostonas-Portlendas 23.25".

- Lėktuvas išskrido? - netikėdama paklausė Reičelė. - Tikrai išskrido?

Budėtojas pažvelgė į ją su užuojauta.

- Lėktuvas nuriedėjo į pakilimo taką 23. 40. Man labai gaila, mem. Jeigu tai jus paguos, galiu pasakyti, kad pavėlavote vos keliomis minutėmis. - Budėtojas parodė į langą.

Reičelė išvydo didelį lėktuvą 727 su "Deltos" simboliais, riedantį pakilimo taku. Jo šviesos žybčiojo kaip lempelės ant kalėdinės eglutės.

- Viešpatie, argi niekas jums nepranešė, kad aš ateinu? - pravirko Reičelė.

- Kai man paskambino iš apatinio posto, jau nusileido kitas lėktuvas. Jeigu būčiau atšaukęs jūsiškį, jam būtų tekę važiuoti atgal pro keleivius, einančius link 30 išėjimo, ir pilotui tai nebūtų išėję į gera. Nekalbant jau apie šimtą su viršum keleivių. Man labai gaila. Jeigu jūs būtumėte pasirodžiusi bent keturiomis minutėmis anksčiau...

Reičelė nuėjo šalin, neišklausiusi budėtojo iki galo. Pusiaukelėje iki saugumo tarnybos patikrinimo punkto ją užplūdo silpnumo banga. Ji nusverdėjo iki kito išėjimo ir ten pasėdėjo, kol tamsa atsitraukė. Tada vėl apsiavė

batelius, prieš tai nuėmusi nuo sutrypto kojinės pado prilipusią "Lark" cigaretės nuorūką. *Išsipurvinau kojines ir nieko nepešiau,* liūdnai pagalvojo Reičelė.

Ji nuėjo atgal link išėjimo iš terminalo.

Saugumo tarnybos budėtoja užjaučiamai nužvelgė ją.

- Pavėlavote?

- Pavėlavau, - atsakė Reičelė.

- O kur jums reikėjo?

- Į Portlendą. Iš ten į Bangorą.

- Tada kodėl jums neišsinuomojus automobilio? Jeigu jums tikrai reikia į Bangorą, išsinuomokite. Paprastai tokiais atvejais aš patariu apsistoti viešbutyje šalia aerouosto. Bet jei man kada teko matyti moterį, kuriai tikrai reikia, tai jūs ir esate toji moteris.

- Taip, aš ir esu. - Reičelė minutėlę pagalvojo. - Tikrai, o kodėl gi ne? Jeigu tik bus laisvų mašinų.

Budėtoja nusijuokė.

- Bus. Mašinų pritrūksta tada, kai aerouoste rūkas. O tai pasitaiko labai dažnai.

Reičelė beveik nebegirdėjo merginos žodžių. Mintyse ji jau skaičiavo laiką.

Ji nespės į Portlendą, kad įsėstų į Bangoro lėktuvą, net jei skriste skris plentu. Vadinasi, teks važiuoti iki pat namų. Kiek laiko tai užtruks? Tai priklauso nuo nuotolio. Kažkas - atrodo, Džadas - minėjo, kad nuo čia iki Ladlou du šimtai penkiasdešimt mylių. Kol ji gaus mašiną, bus jau penkiolika po dvylikos. Gal net pusė pirmos. Jei važiuos autostrada šešiasdešimt penkių mylių per valandą greičiu, visai tikėtina, kad jos nesustabdys už greičio viršijimą. Reičelė greitai paskaičiavo mintyse, kiek bus, padalinus du šimtus penkiasdešimt iš šešiasdešimt penkių. Beveik keturios valandos. Tarkime, lygiai keturios. Jai vis tiek reikės sustoti bent kartą ir nueiti į tualetą. Ir nors dabar miego visai nesinorėjo, Reičelė pakankamai gerai žinojo savo galimybes - kartą reikės išgerti ir puodelį stiprios kavos. Viską sudėjus, ji vis tiek spės į Ladlou dar prieš aušrą.

Reičelė užsigalvojusi pasuko link laiptų - automobilių nuomos punktas buvo aukštu žemiau.

- Sėkmės, brangute! - šūktelėjo jai pavymui saugumo tarnybos budėtoja. - Būk atsargi.

- Ačiū, - atsakė Reičelė. Ji jautė, kad sėkmės tikrai prireiks.

51

Iš pradžių trenkė į nosį smarvė, ir Luisas žiaukčiodamas atšlijo. Jis pakibo virš kapo krašto, sunkiai alsuodamas. Ir kaip tik tą akimirką, kai Luisas manė pagaliau susivaldęs, visi jo sotūs beskoniai pietūs išsivertė iš skrandžio. Išsivėmęs ant duobės krašto, jis įrėmė galvą į žemę ir kurį laiką taip stovėjo, gaudydamas kvapą. Pagaliau šleikštulys praėjo. Kalendamas dantimis, Luisas išsiėmė iš užančio žibintą ir pašvietė į atidarytą karstą.

Jį pervėrė siaubas - toks siaubas, kokį žmogus gali patirti tik pačiuose baisiausiuose sapnuose, tačiau pabudęs jį vargiai beprisimena.

Geidžas buvo be galvos.

Luiso rankos taip drebėjo, kad žibintą teko laikyti abiem rankom, panašiai kaip policininkai laiko revolverius per apmokymus šaudykloje. Tačiau pieštuko plonumo spindulys vis tiek šokčiojo aukštyn žemyn, ir praėjo kelios sekundės, kol Luisas sugebėjo nukreipti jį į kapą.

Tai neįmanoma, tvirtino sau Luisas. *Tai, kas tau pasivaideno, tiesiog neįmanoma.*

Jis lėtai slinko siaurą spindulį aukštyn sūnaus kūnu, kuris buvo vos trijų pėdų ilgio: nuo naujų batukų iki kelnių, paskui iki švarko (Viešpatie, ne dvejų metų vaikui dėvėti švarką), nuo atviros apykaklės iki...

Luisui užėmė kvapą ir iš burnos ištrūko kažkoks garsas, bet pernelyg kraupus, kad galėtum pavadinti aiktelėjimu. Įniršis dėl Geidžo mirties grįžo kartu su slegiančia baime - visų tų antgamtiškų, paranatūralių reiškinių baime, prie kurios prisidėjo dar augantis įsitikinimas, kad jis, Luisas, jau peržengė pamišimo ribą.

Luisas išsitraukė iš užpakalinės kelnių kišenės nosinę ir vėl pasilenkė virš karsto, vienoje rankoje laikydamas žibintą, rizikuodamas nukristi. Jeigu kuri nors iš kapo plokščių dabar nuvirstų, tikrai sulaužytų jam kaklą. Jis atsargiai nušluostė nosine pelėsius nuo Geidžo veido - tai dėl tamsios pelėsių spalvos Luisas iš pradžių pagalvojo, kad vaikas visai be galvos.

Pelėsiai buvo drėgni, bet lengvai nusivalė. Nieko nuostabaus, kad jie atsirado - kelias dienas lijo, o betoninė plokštė nebuvo nepralaidi vandeniui. Pašvietęs žibintu į duobę, Luisas pamatė, kad karstas guli negilioje baloje. Po gličiu pelėsių liekanų sluoksniu bolavo Geidžo veidas. Laidotuvių biuro tarnautojas, po anų siaubingų muštynių vėl sulipdęs berniuko kūną, atliko savo darbą sąžiningai, nors žinojo, kad karsto daugiau niekas neatidarys. Tie

žmonės beveik visada atlieka savo darbą sąžiningai. Luiso sūnus buvo panašus į blogai pagamintą lėlę - galva išsipūtusi ne ten, kur reikia, akys giliai įgriuvusios po užmerktais vokais. Iš Geidžo burnos kyšojo kažkas baltas, primenantis albinoso liežuvį. Iš pradžių Luisas pagalvojo, kad jie prišvirkštė per daug balzamuojančio skysčio. Tai sudėtingas darbas, o vaiko atveju išvis neįmanoma pasakyti, kada jau gana... arba per daug.

Paskui jis suprato, kad tai tik vata. Luisas ištiesė ranką ir ištraukė vatą iš berniuko burnos. Geidžo lūpos, suglebusios, pernelyg tamsios ir pernelyg plačios, susičiaupė - pasigirdo silpnas, bet aiškus *plip!* Luisas numetė vatą į duobę, kur ji liko plūduriuoti baloje, žvilgėdama šleikščiu baltumu. Vienas iš Geidžo skruostų dabar įkrito kaip senio.

- Geidžai, - sušnibždėjo Luisas. - Aš tave išimsiu, gerai?

Jis meldė Dievo, kad niekas jam nesutrukdytų - pavyzdžiui, kapinių sargas, kas naktį pusę pirmos apeinantis kapines. Tačiau Luisas nebijojo būti sučiuptas; jeigu kieno nors kito žibintas būtų nušvietęs jį, stovintį kapo duobėje ir dirbantį savo baisųjį darbą, Luisas paprasčiausiai būtų stvėręs sulankstytą, apdaužytą kastuvą ir perskėlęs trukdytojui galvą.

Luisas pakišo rankas po Geidžu. Vaiko kūnas virpėjo kaip drebučiai, ir Luisą staiga persmelkė klaikus įsitikinimas: kai tik jis pakels lavoną, tas lūš perpus, ir jo rankose liks du atskiri Geidžo gabalai. Luisas stovės apžergęs duobę su dviem savo vaiko kūno pusėm rankose ir beprotiškai klyks. Štai tokį jį ir aptiks sargai.

Liaukis, baily, liaukis drebėjęs ir tęsk savo darbą.

Luisas paėmė Geidžą ant rankų ir pakėlė - taip, kaip iškeldavo vakarais iš vonios. Lavonas buvo drėgnas ir dvokė. Galva nukaro iki nugaros vidurio, ir Luisas išvydo ant vaiko kaklo šypsenos pavidalo siūlę, kuri laikė jo galvą ant pečių.

Sunkiai gaudydamas kvapą, Luisas šiaip taip iškėlė iš karsto siaubingai sudarkytą sūnaus kūnelį. Jam suko vidurius nuo lavono smarvės ir bekaulio liulėjimo. Galiausiai jis atsisėdo ant kapo krašto, nukorė kojas į duobę, o lavoną pasiguldė sau ant kelių. Luiso akys įkrito, veidas mirtinai išblyško, persikreipusios lūpos virpėjo iš siaubo, gailesčio, sielvarto.

- Geidžai, - pratarė jis ir ėmė supti berniuką ant rankų. Geidžo plaukai karojo nuo Luiso riešo negyvi kaip viela. - Geidžai, viskas bus gerai, aš prisiekiu, Geidžai, viskas bus gerai, tuoj visa tai pasibaigs, pakentėk, prašau, pasibaigs dar šiąnakt. Geidžai, aš myliu tave, tėvelis myli tave.

Luisas supo savo sūnų.

Penkiolika minučių po pirmos Luisas buvo pasiruošęs palikti kapines. Aišku, sunkiausia buvo iškelti lavoną iš karsto. Tuo metu, kai Luisas supo sūnų ant rankų, jo protas, tas vidinis astronautas, nusklendė toliausiai į tuštumą. Luisas sėdėjo ant kapo krašto ilsėdamasis, pertempti nugaros raumenys skausmingai tvinkčiojo. Tačiau net tada buvo dar ne vėlu apsigalvoti. Jis jautė, kad dar ne vėlu.

Galiausiai Luisas suvyniojo lavoną į brezentą, o brezento kraštus sutvirtino lipnia juosta. Tada perpjovė perpus virvę ir tvirtai surišo medžiagos galus. Dabar jo ryšulys priminė paprasčiausią į ritinį susuktą kilimėlį. Luisas uždarė karstą, bet persigalvojęs vėl atidarė ir įdėjo vidun sulankstytą kastuvą. Tegu jis lieka Plezantvju kapinėms vietoje Geidžo. Uždaręs karstą, Luisas nuleido vieną betoninės plokštės dalį, o kitą norėjo paprasčiausiai numesti, tačiau pabijojo, kad ji gali suskilti. Minutėlę pagalvojęs, jis pervėrė per geležinį žiedą savo diržą ir su jo pagalba atsargiai nuleido į vietą betoninį stačiakampį. Tada semtuvu vėl užbėrė duobę. Tačiau pritrūko žemių. Kapas nebuvo lygus su žemės paviršiumi, ir kas nors galėjo tai pastebėti. O galėjo ir nepastebėti. Arba pastebėti, bet neatkreipti dėmesio. Tačiau šiąnakt Luisas neturėjo kada apie tai galvoti - jo laukė dar velniškai daug darbo. O jis jau dabar jautėsi be galo pavargęs.

Hei-ho, pirmyn!

- Būtent, - sumurmėjo Luisas.

Pakilęs vėjas suūžė medžių šakose. Luisas baikščiai apsidairė ir greitai sukrovė įrankius, pirštines bei žibintą šalia ryšulio. Kilo pagunda žibintą pasiimti su savimi, bet Luisas jai atsispyrė. Palikęs visa tai prie kapo, jis grįžo tuo keliu, kuriuo atėjo, ir po penkių minučių atsidūrė prie kaltinės geležies tvoros. Ten, kitoje gatvės pusėje, prie šaligatvio stovėjo jo “Civikas”. Taip arti ir kartu taip toli.

Luisas akimirką žvelgė į jį, paskui apsisuko ir nuėjo priešinga kryptimi, tolyn nuo vartų.

Šįkart jis tol žingsniavo palei tvorą, kol priėjo posūkį į dešinę. Čia buvo nutekamasis griovys. Luisas žvilgtelėjo į jį ir krūptelėjo. Griovys buvo pilnas pūvančių gėlių. Gėles vertė čia sluoksnis po sluoksnio, o lietus ir sniegas pūdė jas.

O Jėzau.

Ne, Jėzus čia niekuo dėtas. Šios atliekos atnašaujamos kur kas senesniam Dievui, negu krikščioniškasis. Skirtingų laikų žmonės vadino jį skirtingais vardais tačiau Reičelės sesuo pavadino jį labai taikliai: Ožaš Didyšiš ir Baišušiš, užkastų žemėje lavonų Dievas, grioviuose pūvančių gėlių Dievas, Paslapties Dievas.

Luisas kaip užkerėtas spoksojo į nutekamąjį griovį, kol staiga aiktelėjo ir atitraukė žvilgsnį - kaip žmogus, kurį hipnotizuotojas privertė atsipeikėti sulig skaičiumi dešimt.

Jis nuėjo toliau ir netrukus rado tai, ko ieškojo. Kaip ir tikėjosi Luisas, atmintis jo neapvylė.

Priešais tamsavo kapinių rūsys. Luisas pastebėjo jį Geidžo laidotuvių dieną.

Žiemą, kai žemė tiek įšaldavo, kad net ekskavatorius negalėdavo iškasti duobių, čia buvo laikomi karstai. Ir dar tada, kai mirdavo tiek daug žmonių, kad jų nespėdavo laidoti.

Luisas žinojo, kad kartais "šaltojo verslo" atstovams pasitaiko ypač karštų laikotarpių. Dėl kažkokių nesuprantamų priežasčių staiga vienu metu numiršta labai daug žmonių.

- Turi būti balansas, Lu, - kartą pasakė jam dėdė Karlas. - Jei gegužę dvi savaites niekas nemiršta, aš jau žinau, kad lapkričio mėnesį per dvi savaites turėsiu dešimt laidotuvių. Tačiau lapkričio mėnesį retai pasitaiko tokie antplūdžiai, o Kalėdų metu - niekada. Visos kalbos apie kalėdinę depresiją yra tušti plepalai. Paklausk bet kurio laidojimo biuro savininko. Dauguma žmonių per Kalėdas jaučiasi tikrai laimingi ir nori gyventi. Todėl ir *gyvena*. Antplūdžiai pasitaiko paprastai vasario mėnesį. Seniai miršta nuo gripo ir, aišku, nuo pneumonijos, bet ne tik seniai. Būna žmonių, kurie metus ar pusantrų iš paskutiniųjų priešinasi vėžiui. O ateina vasaris, jie pavargsta ir užverčia kojas. Sausio 31-ąją jie trykšta sveikata, o vasario 24-ąją atgula po žeme. Vasario mėnesį padažnėja infarktų, insultų, inkstų ligų. Tai blogas mėnuo. Mūsų verslo atstovai pripratę prie šito. Bet kartais dėl kažkokių nesuprantamų priežasčių panašūs numirėlių antplūdžiai pasitaiko liepos ar spalio mėnesį. Rugpjūtyje - niekada. Rugpjūtis - lėtas mėnuo. Rugpjūtyje laidojimo rūsiai visada tušti, nebent sprogsta dujotiekio linija ar miesto autobusas nulekia nuo tilto. Bet būna tokių vasarių, kad mes krauname karstus trim aukštais ir melste meldžiame atlydžio, kad galėtume užkasti bent kai kuriuos, kol neprireikė nuomotis šaldymo kamerų.

Dėdė Karlas nusijuokė. Luisas, sužinojęs tai, ko nežinojo net jo medicinos mokyklos dėstytojai, taip pat nusijuokė.

Dvigubos rūsio durys buvo įtaisytos žolėtos kalvelės šlaite. Toji kalvelė buvo tokios pat natūralios ir patrauklios formos, kaip moters krūtis, tačiau Luisas įtarė, kad ji supilta dirbtinai. Jos viršūnė buvo tik pėda ar dviem žemiau strėliškųjų antgalių, puošiančių geležinę kapinių tvorą, kuri nekilo kartu su kalva.

Luisas apsidairė ir užsiropštė šlaitu aukštyn. Kitoje kalvelės pusėje buvo tuščias žemės plotas, gal dviejų akrų pločio. Ne... ne visai tuščias. Ten stovėjo vienišas pastatėlis, tikriausiai koks nors sandėlis. *Turbūt čia ir laikomi visi duobkasių įrankiai,* pagalvojo Luisas.

Gatvės žibintai švietė pro medžių - guobų ir klevų - juostą, užstojančią šią kapinių dalį nuo Meisono gatvės. Medžių lapai virpėjo. O šiaip buvo ramu.

Luisas ant užpakalio nučiuožė nuo kalvelės saugodamasis, kad vėl neužsigautų sumušto kelio. Grįžęs prie sūnaus kapo, jis vos neužkliuvo už brezentinio ryšulio. Buvo aišku, kad teks du sykius suvaikščioti pirmyn atgal: vieną kartą - nunešti vaiko kūną, antrą kartą - įrankius. Raukydamasis nuo skausmo nugaroje, Luisas pasilenkė ir pakėlė stangrų brezento ryšulį. Viduje krestelėjo Geidžo lavonas. Luisas vėl ryžtingai nuvijo šalin įkyrią mintį: *Tu išsikraustei iš proto, Luisai.*

Jis nunešė kūną prie kalvos, kurioje slėpėsi Plezantvju kapinių rūsys su dvejomis plieninėmis durimis, labai primenančiomis garažo vartus. Dabar Luisas nebeturėjo virvės ir užkelti šlaitu keturiasdešimt svarų sveriantį ryšulį galėjo tik vienu būdu: jis įsibėgėjo ir užlėkė į šlaitą, leisdamas inercijos jėgai užnešti jį kuo aukščiau. Beveik prie pat viršūnės šlapia trumpa žolė išslydo Luisui iš po kojų, ir jis nusirito žemyn, bet prieš tai numetė ryšulį kaip įmanydamas toliau. Tas nukrito beveik ant pačios kalvelės keteros. Luisas užsiropštė aukštyn, vėl apsidairė, nieko nepamatė ir padėjo savo ryšulį palei tvorą. Tada nuėjo atsinešti likusių daiktų.

Vėl bėgte užbėgęs į kalvelę, Luisas užsimovė pirštines, o įrankius ir žibintą sudėjo šalia ryšulio. Tada prisėdo pailsėti, nugara atsirėmęs į tvoros virbus, nunarinęs galvą ant rankų. Naujas elektroninis laikrodis, kurį Reičelė padovanojo jam per Kalėdas, rodė 2.01.

Leidęs sau penkiolika minučių atsipūsti, Luisas ėmėsi darbo. Jis permetė per tvorą semtuvą, ir tas dusliai bumbtelėjo ant žolės. Luisas pabandė užkišti žibintą už kelnių diržo, tačiau tas niekaip netilpo. Teko numesti jį pro dviejų

tvoros virbų tarpą. Žibintas nuriedėjo žemyn. Luisui beliko tikėtis, kad jis neatsitrenks į akmenį ir nesuduš. Gaila, kad jis nepasiėmė kuprinės.

Išsitraukęs iš striukės kišenės lipnios juostos kasetę, Luisas priglaudė kirtiklį prie brezentinio ryšulio ir tvirtai privyniojo. Vyniojo tol, kol juosta baigėsi. Tada įsikišo tuščią kasetę atgal į kišenę, perkėlė ryšulį per tvorą (nugarą skaudėjo velniškai: Luisas nujautė, kad skausmas jam dar visą savaitę primins šios nakties įvykius) ir paleido. Išgirdęs minkštą bumbtelėjimą, jis nejučia susiraukė.

Luisas perkėlė per tvorą vieną koją, įsitvėrė dviejų strypų ir perkėlė kitą koją. Tada slystelėjo žemyn, batų padais remdamasis į tvoros virbus, ir nušoko žemėn.

Nusileidęs nuo kalvos šlaito, jis ėmė apgraibomis ieškoti savo daiktų. Semtuvą rado iškart - geležtė blausiai blykčiojo gatvės šviesoje, prasiskverbusioje pro medžius. Žibintą rasti buvo sunkiau, ir iš pradžių Luisas net nusigando - kur galėjo nuriedėti tas daiktas? Jis atsistojo keturpėsčias ir ėmė ropinėti po žolę. Nakties tylą trikdė tik garsus jo paties šnopavimas ir širdies dunksėjimas.

Pagaliau Luisas aptiko žibintą maždaug už penkių pėdų nuo tos vietos, kur iš pradžių spėjo jį būsiant. Žibintas iš tiesų nuriedėjo žemyn aptakiu laidojimo rūsio kalvelės šlaitu. Luisas čiupo jį, uždengė delnu stiklą ir paspaudė mažą guminį mygtuką. Delnas nušvito, ir Luisas tučtuojau išjungė žibintą. Nesudužo.

Jis peiliu nupjovė lipnią juostą, kuria pritvirtino kirtiklį prie brezentinio ryšulio, ir nusinešė įrankius po medžiais. Atsistojęs už storiausio klevo, Luisas atidžiai nužvelgė Meisono gatvę. Ji buvo visiškai tuščia. Visoje gatvėje švietė tik vienas langas - auksinis stačiakampis viršutiniame aukšte. Turbūt ten gyvena kažkoks invalidas, o gal žmogus, kamuojamas nemigos.

Žingsniuodamas greitai, bet ne bėgdamas, Luisas išėjo į šaligatvį. Po kapinių prietemos čia atrodė labai šviesu. Čia jis buvo puikiai matomas - žmogus su kirtikliu, semtuvu ir žibintu rankose, stovintis už kelių jardų nuo antrų pagal dydį Bangoro kapinių. Jei kas nors dabar jį pamatytų, nesunkiai suprastų, ką jis čia veikia.

Luisas skubiai perėjo gatvę, kaukšėdamas kulnimis į asfaltą. Štai ir jo “Civikas”, vos už penkiasdešimties jardų. Tik tie penkiasdešimt jardų Luisui atrodė vos ne penkiasdešimt mylių. Jis apsipylė prakaitu, kol nuėjo iki mašinos klausydamasis, ar nepasigirs artėjančio automobilio burzgimas, žmogaus žingsniai ar net vėjo gūsio ūžtelėjimas.

Pasiekęs "Hondą", Luisas atrėmė kirtiklį ir semtuvą į mašinos šoną ir ėmė ieškoti raktelių. Bet jų nebuvo nė vienoje kišenėje. Luisą vėl išmušė prakaitas. Širdis vėl greitai sudunksėjo. Luisui teko sukąsti dantis, kad jie nebarškėtų. Jį apėmė paniška baimė.

Jis pametė raktelius. Tikriausiai jie iškrito iš kišenės, kai Luisas nušoko nuo medžio šakos, atsitrenkė keliu į antkapį ir nusirito žole. Dabar rakteliai guli kažkur žolėje, ir beviltiška jų ieškoti. Juk jis net žibintą surado tik vargais negalais. Štai ir viskas. Viena nesėkmė, ir galas visai užmačiai.

Palauk, palauk minutėlę. Dar kartą patikrink kišenes. Smulkios monetos tebėra ten - o jei monetos neiškrito, tai neiškrito ir rakteliai.

Šįsyk Luisas lėčiau perkratė kišenes, ištraukdamas iš jų monetas, net išversdamas pačią medžiagą.

Raktelių nebuvo.

Luisas dirstelėjo į mašiną galvodamas, ką dabar daryti. Tikriausiai teks vėl lipti per tvorą į kapines. Palikti sūnų paslėptą po medžiais, paimti žibintą, vėl įsigauti į kapines ir visą likusią nakties dalį beviltiškai ieškoti...

Staiga jo pavargęs protas nušvito.

Luisas pasilenkė ir pažvelgė "Hondos Civik" vidun. Rakteliai styrojo uždegimo spynelėje.

Tyliai urgztelėjęs, Luisas apibėgo aplink mašiną prie vairuotojo durelių, atlapojo jas ir išėmė raktus. O galvoje nuskambėjo tėviškai pamokantis Karlo Holdeno, bulvianosio tipelio su senamadiška skrybėle, balsas: *Rakink savo mašiną. Nepalik raktelių. Nestumk doro vaikino į nuodėmę.*

Vėl apėjęs "Civiką", Luisas atidarė bagažinės skyrelio dureles. Įkišęs vidun kirtiklį, semtuvą ir žibintą, jas užtrenkė. Nutolęs nuo mašinos per dvidešimt ar trisdešimt pėdų prisiminė vėl palikęs raktelius. Šįsyk bagažinės spynelėje.

Kvaily, išplūdo save Luisas. *Jeigu tu ir toliau taip kvailai elgsies, užmirši, ko išvis čia atvažiavai!*

Jis grįžo ir pasiėmė raktelius.

Luisas pakėlė Geidžo kūną ant rankų ir buvo jau begrįžtąs į Meisono gatvę, kai kažkur sulojo šuo. Ne, ne šiaip sau sulojo - užkaukė ant visos gatvės: Au-au-AŪŪŪŪŪ! Au-au-AŪŪŪŪŪ!

Luisas užsiglaudė už medžio. Kas dabar bus? Ir ką jam dabar daryti? Tuoj visoje gatvėje įsižiebs langai.

Iš tiesų įsižiebė tik vienas langas - name, prieš kurį kaip tik ir stovėjo Luisas. Dar po akimirkos kimus balsas sušuko:

- Nutilk, Fredai!

- Au-au-AŪŪŪŪ! - atsiliepė Fredas.

- Užčiaupk jį, Skenlonai, arba aš iškviesiu policiją! - suriko kažkas kitoje gatvės pusėje, ten, kur stovėjo Luisas.

Luisas net pašoko. Dabar jis suvokė, kokia apgaulinga buvo ramybės ir tylos iliuzija. Aplinkui buvo pilna žmonių, šimtai akių, o tas šuo trikdė jų miegą, vienintelį Luiso sąjungininką. *Kad tu prasmegtum, Fredai, nusikeikė Luisas. O, kad tu prasmegtum!*

Fredas pradėjo antrą giesmės posmą. Tačiau šįsyk Au-au-AŪŪŪŪŪ per patį vidurį nutraukė skardus pliaukštelėjimas, po kurio sekė serija cypimų ir inkštimų.

Tyliai trinktelėjo durys, ir vėl įsiviešpatavo tyla. Po minutėlės šviesa Fredo namo lange užgeso.

Luisas jautė didelę pagundą dar truputį lukterėti medžių šešėlyje. Reikėtų palaukti, kol vėl viskas nurims. Bet laikas bėgo.

Nešinas savo ryšuliu, Luisas perėjo per gatvę ir grįžo prie “Civiko”, nesutikęs nė gyvos dvasios. Fredas tylėjo. Luisas paėmė ryšulį į vieną ranką, išsitraukė iš kišenės raktelius ir atrakino bagažinę.

Geidžas netilpo.

Luisas kišo jį stačią, paskui gulsčią, paskui įstrižą. “Civiko” bagažinė buvo pernelyg maža. Jis galėjo sulenkti ryšulį, - Geidžas nesupyktų, - tačiau Luisas paprasčiausiai negalėjo prisiversti taip padaryti.

Greičiau, greičiau, paskubėk, metas nešdintis iš čia.

Bet jis suglumęs stovėjo prie mašinos su sūnaus lavonu rankose, neturėdamas nė menkiausio supratimo, ką dabar daryti. Ir staiga išgirdo atvažiuojant automobilį. Luisas negalvodamas šoko prie keleivio pusės durelių, atidarė jas ir numetė ryšulį ant sėdynės.

Tada užtrenkė dureles, apibėgo “Civiką” ir uždarė bagažinę. Automobilis nesustodamas pralėkė pro sankryžą, ir iki Luiso atsklido girtų balsų šūkalojimas. Luisas atsisėdo prie vairo, užvedė variklį ir jau norėjo įjungti priekinius žibintus, kai jį persmelkė kraupi mintis. O kas, jei Geidžas sėdi atbulas, į kitą pusę sulenktais kelių ir šlaunų sąnariais, ir jo įkritusios akys žvelgia ne į priekinio stiklo pusę, o į užpakalinio?

Tai nesvarbu, piktai atšovė pavargęs protas. *Išmesk tai iš galvos! Tai visai nesvarbu!*

Svarbu! Labai svarbu! Juk tai Geidžas, o ne rankšluosčių pundas!

Luisas ištiesė ranką ir ėmė atsargiai čiupinėti ryšulį, stengdamasis apčiuopti po brezentu sūnaus kūno kontūrus. Jis buvo panašus į neregį, bandantį apgraibomis nustatyti daikto paskirtį. Pagaliau Luisas aptiko išsikišimą, kuris galėjo būti tik Geidžo nosis - sūnus sėdėjo atsuktas taip, kaip ir derėjo.

Tik tada Luisas prisivertė pajudėti iš vietos.

Jo laukė dvidešimt penkių minučių kelionė atgal į Ladlou.

52

Pirmą valandą nakties tuščiame Džado Krendolo name šaižiai sučirškė telefonas. Skambutis pažadino Džadą. Jis buvo užmigęs ir sapnavo, kad jam vėl dvidešimt treji metai ir kad jis su Renė Mišo ir Džordžu Čepinu sėdi ant suolo Breverio depe. Per rankas eina butelis viskio, - naminės su suklastotu muitinės antspaudu, - o lauke staugia šiaurės rytų vėjas, užgoždamas visus kitus garsus, net traukinių bildėjimą.

Taigi jie sėdi trise aplink pilvotą krosnelę, gurkšnoja viskį ir žiūri, kaip anglys žėruoja ir blėsta už žėručio langelio, mesdamos ant grindų aštrius liepsnos liežuvių šešėlius. Ir dar pasakoja istorijas, kurias vyrai slepia širdyse metų metus, kaip kad berniūkščiai slepia po lovomis savo "lobius", o paskui pasakoja vieni kitiems tokiomis naktimis, kaip ši. Tarsi žarijos pilvotoje krosnelėje šios paslaptingos istorijos taip pat turi savyje po žėruojantį ugnies kamuoliuką, tik iš šonų jį supa vėjas. Džadui buvo dvidešimt treji, ir Norma tada buvo netgi labai gyva (tik ji jau miegojo; tąnakt ji tikrai nelaukė vyro grįžtant). Renė Mišo pasakojo istoriją apie Baksporte gyvenusį žydą "krominінką", kuris...

Kaip tik tą akimirką sučirškė telefonas, ir Džadas pašoko krėsle, raukydamasis nuo skausmo nutirpusiame kakle. Vos pašokus, kažkoks sunkumas užgriuvo jį lyg akmuo - tikriausiai šešiasdešimties metų svoris, dingtelėjo Džadui, šešiasdešimties metų, praėjusių nuo to laiko, kai jam buvo dvidešimt treji, iki dabar, kai jam aštuoniasdešimt treji. *Tu užsnūdai, seni,* papriekaištavo jis sau. *Nedrįsk miegoti sargyboje... ypač šiąnakt.*

Džadas atsistojo, sunkiai ištiesdamas sustingusią nugarą, ir perėjo per kambarį prie telefono.

Skambino Reičelė.

- Džadai? Ar jis jau grįžo?

- Ne, - atsakė senis. - Reičele, iš kur tu skambini? Atrodo, lyg būtum arčiau.

- Aš ir esu arčiau, - atsakė Reičelė. Ir nors iš garso sprendžiant, ji tikrai buvo kažkur netoliese, tačiau ragelyje girdėjosi neaiškus ūžesys. Tai ūžė vėjas tarp Džado namų ir tos vietos, iš kur skambino Reičelė. Naktis buvo labai vėjuota. Šis garsas visada priminė Džadui mirusiųjų atodūsius, o gal net dainavimą, labai tolimą ir todėl nesuprantamą. - Aš esu Bidforde, stovėjimo aikštelėje prie Meino autostrados.

- Bidforde!

- Aš negalėjau ilgiau pasilikti Čikagoje. Mane apėmė nuojauta... ta pati, kuri nuo pat pradžių persekiojo Elę. Jūs taip pat tai jaučiate - aš supratau iš jūsų balso.

- Taigi. - Džadas išsitraukė iš kišenės "Česterfild" pakelį ir įsikišo cigaretę į lūpų kampą. Įžiebęs degtuką, akimirką žiūrėjo, kaip virpa liepsnelė. Tai virpėjo jo rankos. Jos niekada nevirpėdavo, kol neprasidėjo šitas košmaras. Lauke stūgavo vėjas. Galingi gūsiai gniaužė namą savo delnuose ir smarkiai purtė.

Galia auga. Aš jaučiu ją.

Seną Džado kūną persmelkė siaubas, trapus ir skaidrus lyg stiklo gijos.

- Džadai, pasakykite man, kas atsitiko!

Taip, pagalvojo Džadas, Reičelė turi teisę žinoti - jai būtina žinoti. Jis pasakys Reičelei. Papasakos visą istoriją nuo pat pradžių. Atskleis visas jos grandis: Normos infarktą, katino mirtį, Luiso klausimą, - ar kas nors yra palaidojęs ten žmogų? - Geidžo žūtį... Ir vienas Dievas žino, kokią dar grandį dabar Luisas kabina prie tos grandinės... Jis papasakos Reičelei. Bet tik ne telefonu.

- Reičele, kodėl tu autostradoje, o ne lėktuve?

Reičelė paaiškino, kad Bostone pavėlavo persėsti į kitą lėktuvą.

- Aš išsinuomojau mašiną, bet nespėsiu atvažiuoti taip greitai, kaip tikėjausi. Aš užtrukau kelyje nuo Logano iki autostrados ir tik dabar pasiekiau Meiną. Todėl vargu ar suspėsiu į Ladlou iki aušros. Bet, Džadai... prašau. Prašau, papasakokite man, kas čia vyksta. Aš labai bijau, bet net nežinau *ko.*

- Paklausyk, Reičele, - tarė jai senis, - važiuok dabar iki Portlendo ir ten stabtelėk. Ar girdi mane? Susirask kokį motelį ir porą valandų...

- Džadai, aš negaliu...

- ... ir porą valandų nusnūsk. Nebijok, Reičele. Galbūt šiąnakt čia tikrai kas nors vyksta, o galbūt ir ne. Jeigu taip, tai tau vis tiek neverta čia būti. Aš vienas susitvarkysiu. Privalau susitvarkyti, nes tai, kas čia vyksta, vyksta dėl mano kaltės. O jeigu nieko nevyksta, tu ramiai atvažiuosi namo rytoj apie pietus. Manau, Luisas apsidžiaugs tave pamatęs.

- Aš neužmigsiu šiąnakt, Džadai.

- Užmigsi, - tvirtai atsakė Džadas. Juk jis pats iš pradžių manė, kad šiąnakt negalės užmigti, bet užmigo - kaip Petras tą naktį, kai kareiviai suėmė Jėzų. Užmigo sargyboje. - Užmigsi, Reičele. Įsivaizduok, kas bus su Luisu, jeigu tu užsnūsi už vairo, nulėksi nuo kelio ir užsimuši? Kas bus su Ele?

- Pasakykite man, kas čia vyksta! Jei pasakysite, Džadai, gal ir paklausysiu jūsų patarimo. Bet aš turiu žinoti!

- Kai atvažiuosi į Ladlou, iškart ateik pas mane, - tarė Džadas. - Ne į savo namus, bet iš pradžių pas mane. Tada aš tau viską papasakosiu. O dabar aš laukiu Luiso.

- Pasakykite dabar, - mygo Reičelė.

- Ne, telefonu nesakysiu. Aš negaliu, Reičele. Dabar važiuok į Portlendą ir ten pamiegok.

Reičelė kurį laiką galvojo.

- Na, gerai, - pagaliau sutiko ji, - galbūt ir jūsų tiesa, Džadai. Bet pasakykite man tik vieną dalyką - ar Luisui gresia kažkas baisaus?

- Taip, - ramiai atsakė Džadas. - Bet aš sugebėsiu su tuo susitvarkyti.

Lauke sužibo automobilio žibintų šviesos. Mašina važiavo lėtai. Džadas kilstelėjo nuo kėdės, bet vėl atsisėdo, kai mašina ties Kridų namu padidino greitį ir nulėkė tolyn.

- Gerai, - tarė Reičelė. - Paklausysiu jūsų. Nes man jau spengia galvoje nuo važiavimo.

- Štai ir pailsėk, širdele. Prašau. Patausok jėgas rytdienai. Pamatysi, viskas bus gerai.

- Jūs prižadate, kad papasakosite man viską?

- Taip. Mes atsinešime alaus, ir aš tau viską išklosiu.

- Tada viso gero, - tarė Reičelė. - Iki pasimatymo.

- Iki, - atsakė Džadas. - Iki rytojaus, Reičele.

Nespėjus jai nieko daugiau pasakyti, Džadas pakabino ragelį.

Jis manė, kad vaistinėje turėtų būti kofeino tablečių, tačiau jų ten nerado. Pastatęs likusį alų atgal į šaldytuvą, - ne be gailesčio, - Džadas išsivirė puodelį juodos kavos. Tada nusinešė kavą į kambarį ir vėl atsisėdo prie lango.

Kava - ir pokalbis su Reičele - padėjo Džadui kovoti su miegu dar tris ketvirčius valandos. Bet paskui jis vėl ėmė knapsėti nosimi.

Nemiegok sargyboje, seni. Nepasiduok. Tu padarei didelę klaidą ir dabar turi už ją mokėti. Todėl nemiegok sargyboje.

Jis prisidegė dar vieną cigaretę, giliai įtraukė dūmą ir sausai, skausmingai užsikosėjo. Padėjęs cigaretę ant peleninės krašto, kumščiais pasitrynė akis. Lauke už lango praūžė benzovežis su priekaba, ryškiomis šviesomis skrosdamas neramią vėjuotą naktį.

Džadas vėl pagavo save beužmiegantį, ryžtingai pasipurtė ir kelis kartus sudavė sau per veidą taip, kad net ausyse suskambėjo. Dabar jo širdyje pabudo baimė, neprašytas svečias, slapčia įsigavęs į slapčiausią kertę.

Tai toji galia mane migdo... hipnotizuoja... ar panašiai. Ji nenori, kad aš budėčiau. Todėl, kad Luisas netrukus grįš. Aš jaučiu, kad jis tuoj grįš. O toji galia nori patraukti mane iš kelio.

- Ne, - piktai tarė Džadas. - Neišdegs. Tu girdi mane? Aš sutrukdysiu Luisui. Laikas padaryti tam galą.

Pakraigėse stūgavo vėjas, medžiai kitoje kelio pusėje lingavo šakomis, mesdami ant žemės hipnotizuojančius šešėlius. Džado mintys vėl grįžo prie tos nakties, kai jis su bičiuliais sėdėjo aplink krosnelę Breverio depe, ten, kur dabar "Evartso baldų salonas". Jie prašnekėjo visą naktį - jis, Džordžas ir Renė Mišo. Dabar iš visos trijulės liko jis vienas - Renė žuvo audringą 1939-ųjų kovo naktį, susidūrus dviem prekiniams vagonams, o Džordžas Čepinas mirė po metų nuo širdies smūgio. Tik jis vienas, vienas iš daugelio, išgyveno iki senatvės. O seniai sukvailėja. Kartais kvailystė pasislepia po geraširdiškumo kauke, kartais apsimeta puikybe - poreikiu pasakoti senas paslaptis, perdavinėti jas kitiems, perpylinėti iš seno indo į naują...

Taigi tas žydas ateina ir sako: "Aš turiu kai ką, ko jūs dar nematėte. Tai atvirutės su moterimis, vilkinčiomis maudymosi kostiumėlius; bet kai patrini jas drėgnu skudurėliu...

Džado galva nulinko. Smakras lėtai nusileido ant krūtinės.

... moterys lieka plikutėlės kaip ką tik gimusios! Atvirutėms išdžiūvus, drabužiai vėl atsiranda! Ir tai dar ne viskas, ką aš turiu...

Renė kalba su ryškiu prancūzišku akcentu, šypsodamasis, palinkęs į priekį. O Džadas laiko rankoje butelį - jis jaučia tą butelį, ir jo delnas susigniaužia, suspausdamas orą.

Ant peleninės krašto ruseno palikta cigaretė. Pelenų stulpelis vis ilgėjo, kol galiausiai nuorūka nuvirto į peleninę ir visai susmilko. Liko tik susisukęs pelenų vamzdelis, forma primenantis runą.

Džadas miegojo.

Ir kai maždaug po keturiasdešimties minučių lauke žybtelėjo automobilio šviesos ir Luisas įvairavo į garažą savąją "Hondą Civik", Džadas nieko neišgirdo, nesujudėjo, nepabudo. Kaip ir Petras nepabudo, kai romėnų kareiviai atėjo suimti valkatos, vardu Jėzus.

53

Luisas susirado virtuvės spintelės stalčiuje naują kasetę su lipnia juosta ir atsinešė iš garažo virvės ritinį - jis gulėjo kampe prie senų padangų. Sudėjęs kastuvą ir kirtiklį kartu, Luisas apvyniojo jų kotus lipnia juosta, o iš virvės pasidarė kilpą, kad galėtų pasikabinti įrankius ant peties.

Įrankiai ant peties, Geidžas ant rankų.

Užsikabinęs kilpą ant peties, jis atidarė "Civiko" dureles ir iškėlė į brezentą susuktą sūnaus kūną. Geidžas buvo kur kas sunkesnis už Čerčą. Kažin ar užteks jėgų nusikapstyti iki mikmakų kapinių - o dar reikės iškasti duobę akmenuotoje, neįkertamoje žemėje.

Nieko, susidorosiu. Kaip nors.

Luisas Kridas išėjo iš garažo, stabtelėjęs alkūne nuspausti šviesos jungiklio mygtuko. Jis kurį laiką pastovėjo ties riba, kur baigėsi asfaltuotas kiemas ir prasidėjo pieva. Buvo tamsu, bet Luisas pakankamai gerai matė takelį, vedantį į Naminių Gyvūlėlių Kapynes: trumpa žole apžėlęs takas blausiai švytėjo.

Vėjas plaikstė jam plaukus savo šaltais pirštais, ir akimirkai sena vaikiška tamsos baimė apėmė Luisą. Jis staiga pasijuto toks mažas, silpnas, baikštus. Nejaugi jis tikrai ketina eiti į mišką, nešinas sūnaus lavonu, eiti gūdžioje tamsoje pro medžius, tarp kurių stūgauja vėjas? Ir dar vienui vienas?

Negalvok apie tai. Tiesiog eik.

Ir Luisas nuėjo.

Kai po dvidešimties minučių jis pasiekė Naminių Gyvūlėlių Kapynes, jo rankos ir kojos drebėjo iš nuovargio. Luisas susmuko ant žolės, sunkiai gaudydamas kvapą. Geidžo lavonas gulėjo ant jo kelių. Luisas beveik snausdamas pasėdėjo ten dar dvidešimt minučių. Jis daugiau nebebijojo - nuovargis tarytum išstūmė baimę.

Galiausiai Luisas vėl atsistojo. Jis netikėjo, kad pajėgs perlipti per išlaužą, tačiau privalėjo bent pamėginti. Brezentinis ryšulys jo rankose svėrė, sakytum, ne keturiasdešimt svarų, o visus du šimtus.

Bet tai, kas atsitiko pirmąjį kartą, pasikartojo ir dabar. Jausmas buvo toks, tarsi staiga gyvai prisimintum seną sapną. Ne, ne prisimintum, o iš naujo išgyventum. Vos tik Luisas pastatė koją ant pirmojo rąsto, jį apėmė nepaaiškinamas jaudulys, beveik egzaltacija. Nuovargis neišnyko, bet ėmė atrodyti visai pakenčiamas, nereikšmingas.

Tiesiog sek paskui mane. Sek paskui mane ir nežiūrėk žemyn, Luisai. Nedvejok ir nežiūrėk žemyn. Aš žinau, kaip atsidurti kitoje pusėje, bet lipti reikia greitai ir ryžtingai.

Greitai ir ryžtingai - taip, kaip Džadas ištraukė bitės geluonį.

Aš žinau, kaip atsidurti kitoje pusėje.

Bet atsidurti kitoje pusėje galima tik vienu būdu, pagalvojo Luisas. Arba išlauža praleidžia tave, arba ne. Sykį jis jau bandė vienas perkopti per išlaužą, bet nesugebėjo. Šįkart Luisas pradėjo lipti greitai ir ryžtingai, kaip tą naktį, kai Džadas rodė jam kelią.

Luisas lipo vis aukščiau ir aukščiau, spausdamas glėbyje sūnaus kūną, suvyniotą į brezentines įkapes. Jis lipo, o vėjas draikė ir sklaidė jo plaukus, ieškodamas slaptų takelių ir užkaborių.

Luisas sekundei stabtelėjo išlaužos viršuje, paskui ėmė greitai leistis, tarsi lipdamas laiptais. Už jo nugaros džeržgė ir skimbčiojo kastuvas bei kirtiklis. Nepraėjus nė minutei, Luisas vėl stovėjo ant stangraus, spygliais nusėto tako paviršiaus, o už jo dunksojo milžiniška išlauža, aukštesnė už Plezantvju kapinių tvorą.

Jis nužingsniavo taku, nešdamasis ant rankų sūnų. Medžiuose aimanavo vėjas, tačiau Luisas jau nebebijojo šito garso. Nakties darbas buvo beveik atliktas.

54

Reičelė Krid pravažiavo ženklą "8 POSŪKIS Į DEŠINĘ PORTLENDAS VESTBRUKAS", įjungė posūkio lempelę ir pasuko išsinuomotą "Ševetą" į dešinę. Ji aiškiai matė žalią motelio "Holidei In" iškabą, šviečiančią nakties tamsoje. Lova, miegas. Galas nuolatinei, slegiančiai, nesuprantamai įtampai. Ir dar galas - bent jau laikinas - skausmingai tuštumai, susidariusiai mirus vienam vaikui. Tą skausmą buvo galima palyginti su skausmu ištraukus dantį: iš pradžių nieko nejauti, bet žinai, kad skausmas tūno užsiglaudęs ir tuoj iššoks kaip įniršusi katė; o kai pasibaigia novokaino veikimas, - o Dieve, - paaiškėja, kad tu neklydai.

Paskou pasakė Elei, kad jis atsiųstas perspėti... bet pats negali kištis. Pasakė, kad jis buvo šalia tėvelio, nes jie buvo kartu, kai jo siela atsiskyrė nuo kūno.

Džadas žino, bet nesako. Kažkas vyksta. Kažkas. Bet kas?

Ką sumanė Luisas - savižudybę? Tikrai savižudybę? Nepanašu į Luisą; negaliu tuo patikėti. Bet jis melavo. Tai matėsi iš jo akių... ne, po velnių, iš viso veido, tarsi Luisas norėjo, kad aš pastebėčiau melą... pastebėčiau ir sustabdyčiau jį... nes kažkuri jo dalis bijojo... labai bijojo...

Bijojo? Luisas nieko *nebijo!*

Reičelė staiga pasuko "Ševeto" vairą į kairę, ir mašina cypdama padangomis pakluso - mažoms mašinoms būdingas klusnumas. Akimirką Reičelė išsigando, kad ji apvirs - bet neapvirto. Dar po sekundės ji vėl dūmė į šiaurę, palikusi užpakaly viliojančią "Holidei In" iškabą. Pakelėje išdygo naujas ženklas, paslaptingai žvilgėdamas atspindinčiais šviesą dažais: "KITAS POSŪKIS 12 PLENTAS KEMBERLENDAS KEMBERLENDO CENTRAS JERUZALĖS GYVENVIETĖ FALMUTAS FALMUTO RAJONAS". *Jeruzalės Gyvenvietė,* nusistebėjo Reičelė. *Koks keistas pavadinimas. Ne ypač malonus... Užvažiuok ir pernakvok Jeruzalėje.*

Bet jai šiąnakt nepavyks užmigti. Todėl nepaisydama Džado patarimo, Reičelė ketino važiuoti tiesiai į Ladlou. Džadas žinojo, ką sugalvojo Luisas, ir prižadėjo jam sutrukdyti. Bet seniui jau aštuoniasdešimt treji, ir jis tik prieš tris mėnesius palaidojo žmoną. Reičelė negalėjo pasikliauti Džadu. Jei Geidžo mirtis nebūtų išmušusi jos iš pusiausvyros, ji niekada nebūtų leidusis Luiso išstumiama iš namų taip, kaip jis išstūmė. Ir dar Elė su Geidžo nuotrauka - jos veidas priminė veidą vaiko, išgyvenusio uraganą ar netikėtą

miesto bombardavimą. Kelissyk bemiegėmis naktimis Reičelė netgi troško pajusti neapykantą Luisui už tai, kad ji turi kentėti tokį skausmą, o vyras jos nepaguodžia (ir neleidžia jai paguosti jo), bet negalėjo. Reičelė pernelyg mylėjo savo vyrą, be to, jo veidas buvo toks išblyškęs, toks įsitempęs...

"Ševeto" spidometro rodyklė virpėjo trupučiuką į dešinę nuo atžymos "60". Šešiasdešimt mylių per valandą. Mylia per minutę. Dar dvi valandos su ketvirčiu, ir galbūt ji bus jau Ladlou. Galbūt pavyks pasiekti namus dar iki saulėtekio.

Reičelė apgraibomis apčiuopė radijo imtuvo rankenėlę, įjungė jį, surado Portlendo rokenrolo stotį. Tada pagarsino ir ėmė pati dainuoti, pritardama atlikėjams. Dainavimas padėjo neužmigti. Kai po pusvalandžio ana stotis ėmė tilti, Reičelė susirado Augustos stotį ir nuleido šoninį langą, leisdama nakties orui pūsti jai tiesiai į veidą.

Kažin, galvojo Reičelė, ar ši naktis išvis kada nors baigsis.

55

Luisas jautėsi taip, tarsi sapnuotų tą patį sapną, ir kas minutę vis žvilgčiojo žemyn, norėdamas įsitikinti, kad neša ne žalią plastikinį maišą, o brezentinį ryšulį. Pabudęs iš ryto po nakties, kai Džadas vedėsi jį užkasti Čerčo, Luisas vos beprisiminė, ką jiedu veikė. Tačiau dabar jis aiškiai prisiminė anąsyk apėmusį jaudulį, prisiminė, kokie aštrūs buvo visi jo pojūčiai, kaip jie tarytum gyvi keliavo girios taku priešais Luisą, telepatiškai perduodami savo stebėjimus.

Luisas žingsniavo mišku, vėl praeidamas vietas, kur takas pločiu beveik prilygo 15 plentui; vietas, kur takas taip susiaurėdavo, kad tekdavo eiti šonu saugantis, kad ryšulys neužstrigtų brūzgynuose; vietas, kur takas vingiavo tarp galingų medžių kolonų. Luisas užuodė stiprų pušies sakų kvapą, girdėjo keistą spyglių gurgždėjimą po kojomis - tas gurgždėjimas veikiau priminė pojūtį negu garsą.

Pagaliau takas ėmė vis stačiau leistis žemyn. Netrukus viena Luiso pėda tėkštelėjo į vandenį ir įklimpo purve - dribsmėlyje, jei tikėsi Džadu. Luisas pažvelgė žemyn ir įžiūrėjo balas, plytinčias tarp nendrynų bei žemų, bjaurių krūmų su plačiais, beveik tropikiniais lapais. Šviesa, kaip ir aną naktį, atrodė ryškesnė. Įelektrintas oras.

Tolesnė kelio atkarpa labai primena išlaužą - reikia eiti tvirtai ir lengvai. Tiesiog sek paskui mane ir nežiūrėk žemyn.

Taip, žinoma... tačiau, tarp kita ko, ar tau teko anksčiau matyti Meine tokius augalus? Meine ar kur kitur? Dėl Dievo, kas tai per augalai?

Neturi reikšmės, Luisai. Tiesiog... eime.

Luisas nuėjo toliau, dairydamasis į drėgnus, pelkėtus brūzgynus tik tol, kol pastebėjo pirmąjį žolėtą kupstą. O tada nužingsniavo, žvelgdamas tiesiai priešais save - kojos pačios surasdavo tvirtos žemės kauburėlius. *Tai žmonių tikėjimas traukos jėgą laiko postulatu,* prisiminė Luisas. Nei filosofijos, nei teologijos dėstytojai koledže jo šito nemokė; tai vidurinės mokyklos fizikos mokytojas kartą išreiškė tokią mintį... ir Luisas jos neužmiršo.

Jis patikėjo, kad mikmakų laidojimo žemė gali atgaivinti mirusiuosius, ir nužingsniavo per Mažojo Dievo Pelkę, nešinas sūnumi ant rankų, nesidairydamas į šalis. Dabar ši pelkėta žemuma buvo kur kas triukšmingesnė negu rudens pabaigoje. Nendrėse monotoniškai čirpė kažkokie vabzdžiai, ir tas jų čaižus čirpimas skambėjo priešiškai ir atgrasiai. Retsykiais garsiai kurktelėdavo varlė. O nuėjus maždaug dvidešimt žingsnių į Mažojo Dievo Pelkę, palei Luiso veidą suplasnojo kažkoks šešėlis... tikriausiai šikšnosparnis.

Pamažu jį ėmė supti migla. Iš pradžių dingo batai, paskui blauzdos, ir galiausiai jis visas atsidūrė žvilgančioje baltoje kapsulėje. Oras švytėjo, ir tas švytėjimas pulsavo lyg kažkokia širdis. Luisas dar niekada taip aiškiai nesuvokė gamtos, kaip vienijančios jėgos, realios ir gal net jaučiančios būtybės. Pelkė buvo gyva, bet ne dėl garsų. Jeigu kas paprašytų apibūdinti jos gyvybę, Luisas nesugebėtų. Jis žinojo tik viena - pelkės gyvybė buvo prisodrinta galios. Luisas čia jautėsi labai mažas ir labai mirtingas.

O paskui iš tiesų pasigirdo garsas. Tas pats, kurį Luisas prisiminė iš ano karto. Šaižus burbuliuojantis juokas, virtęs kūkčiojimu. Akimirkai stojo tyla, paskui juokas vėl pasikartojo. Šįsyk jis peraugo į tokį beprotišką klyksmą, kad Luisui kraujas sustingo gyslose. Aplink jį lėtai judėjo migla. Juokas nutilo. Liko tik vėjo ūžimas, girdimas, bet daugiau nebejuntamas. Žinoma, ne: tikriausiai ši pelkė buvo kažkokioje geologinėje įduboje. Jeigu vėjas galėtų čionai prasiskverbti, jis sudraskytų rūką į skutus... bet Luisas labai abejojo, ar norėtų išvysti tai, kas tada pasimatytų.

Tu gali išgirsti garsus, primenančius žmonių balsus. Bet tai klykauja gagaros į pietus link Prospekto. Garsas toli sklinda. Net keista.

- Gagaros, - pratarė Luisas ir vos atpažino savo šiurpų užlūžusį balsą. Tačiau balsas skambėjo linksmai. Dieve, padėk, jis skambėjo linksmai.

Luisas stabtelėjo sudvejojęs, bet paskui patraukė toliau. Lyg bausmė už neryžtingumą viena jo pėda nuslydo nuo žolės kupsto, ir jis vos neprarado bato, traukdamas koją iš lipnaus purvo po sekliu vandeniu.

Balsas - jeigu tai buvo balsas - vėl pasigirdo, šįsyk kairėje pusėje. O po akimirkos nuskardėjo už Luiso nugaros... *tiesiai* už Luiso nugaros. Atrodė, kad atsigręžęs jis vos už pėdos nuo savęs išvystų krauju pasruvusį padarą, prašiepusį dantis ir žybsintį akimis... Bet dabar Luisas nesulėtino žingsnio. Jis žvelgė tiesiai priešais save ir ėjo toliau.

Staiga vienoje vietoje rūkas nustojo švytėjęs, ir Luisas išvydo ore pakibusį veidą. Žvairos akys, įkypos kaip klasikinėje kinų dailėje, buvo sodrios gelsvai pilkos spalvos, įdubusios, žėrinčios. Burnos kraštai buvo nuleisti žemyn, išvirtusi apatinė lūpa atidengė pajuodusius dantis, nudilusius beveik iki dantenų. Bet labiausiai Luisą pribloškė ausys. Iš tiesų tai buvo net ne ausys, o lenkti ragai... Ne tokie, kaip velnio, o tokie, kaip avino.

Atrodė, kad ši šiurpi galva, plūduriuojanti ore, kažką kalba... tiksliau, juokiasi. Jos burna judėjo, tačiau išvirtusioji apatinė lūpa taip ir liko karoti. Matėsi, kaip joje pulsuoja juodos kraujagyslės. Šnervės virpėjo ir leido baltus garus.

Kai Luisas priėjo arčiau, sklandanti galva iškišo liežuvį - ilgą, aštrų, purvinai geltonos spalvos, pasidengusį atsilaupusiais žvyneliais. Luisui bežiūrint vienas žvynas atsiknojo kaip liuko dangtis, ir iš po jo išsirangė baltas kirminas. Liežuvio galas tingiai tabalavo ore maždaug toje vietoje, kur turėjo būti Adomo obuolys... galva juokėsi.

Luisas lyg gindamas prisispaudė Geidžo lavoną prie krūtinės. Jo kojos ėmė drebėti ir slysčioti ant žolėtų žemės kauburėlių.

Čia galima pamatyti žaltvykslės, šv.Elmo ugnis, kurias jūreiviai vadina ugnimis apgavikėmis. Jos gali būti keisčiausių pavidalų, bet nereikia jų bijoti. Jei pastebėsi ką nors neįprasta, tiesiog nusisuk...

Džado balsas, nuskambėjęs mintyse, padrąsino Luisą. Jis vėl nužingsniavo pirmyn, iš pradžių svyrinėdamas, paskui tvirčiau. Luisas nesidairė atgal, bet pastebėjo, kad veidas - jeigu tai buvo veidas, o ne rūko ir jo paties vaizduotės kūrinys - sekė iš paskos vienodu atstumu. Po kelių sekundžių ar minučių jis paprasčiausiai ištirpo plaukiančiame rūke.

Tai buvo ne šv.Elmo ugnys.

Ne, žinoma. Pelkėse knibždėte knibždėjo dvasių. Apsidairęs aplinkui, galėjai išvysti kažką, kas išvestų tave iš proto. Bet Luisas nenorėjo galvoti apie tai. Nereikia galvoti apie tai. Nereikia...

Pasigirdo žingsniai.

Luisas visai sustojo ir įsiklausė. Žingsniai negailestingai artėjo. Luiso burna atvipo, kiekvienas lūpas laikantis raumuo atsileido.

Dar niekada gyvenime jis negirdėjo nieko panašaus. Tai buvo milžiniško gyvo padaro žingsniai. Vis arčiau poškėjo šakos. Traškėjo krūmai, traiškomi neįsivaizduojamų pėdų. Minkšta žemė po Luiso kojomis ėmė virpėti kaip drebučiai. Jis suvokė, kad jau kurį laiką dejuoja

(o Dieve o Dieve brangiausias kas čia ateina per rūką?)

ir dar tvirčiau glaudžia Geidžą prie krūtinės; suvokė, kad varlės ir vabzdžiai nendrėse tyli, o drėgnas oras prisisodrino šleikščios pašvinkusios mėsos smarvės.

Tas, kas artėjo, buvo milžiniško dydžio.

Luisas kėlė persigandusį veidą vis aukščiau lyg žmogus, stebintis paleistos raketos trajektoriją. Žingsniai dundėjo artyn, o juos lydėjo medžio - ne šakos, bet viso medžio - bilsčiojimas į žemę.

Luisas kažką pamatė.

Rūke sutamsavo gelsvai pilkas išskydęs maždaug šešiasdešimties pėdų aukščio pavidalas. Tai buvo ne šešėlis, ne bekūnė šmėkla; Luisas jautė to padaro išstumtą orą, girdėjo sunkų žingsnių dundesį ir purvo šlerpsėjimą.

Akimirką jis lyg ir išvydo aukštai virš savęs dvi geltonai oranžines kibirkštis. Akis.

Paskui žingsniai ėmė tolti. Netrukus nendrėse neryžtingai cyptelėjo vabzdys - vienas. Jam atsakė antras. Į pokalbį įsijungė trečias. Atsiliepus ketvirtajam, prasidėjo diskusija, penktajam ir šeštajam - įsiplieskė ginčas. Žingsniai palaipsniui tolo (lėtai, bet tvirtai; tas ir buvo baisiausia - nesulaikomumo pojūtis) šiaurės kryptimi. Jie tilo... tilo... ir išnyko.

Pagaliau Luisas vėl patraukė pirmyn. Sustingę pečiai ir nugara maudė. Visą kūną nuo kaklo iki kulkšnių lyg apatinis drabužis dengė prakaitas. Pirmieji pavasario uodai, ką tik išsiperėję ir alkani, aptiko Luisą ir sutūpė užkąsti.

Vendigo, Viešpatie, tai buvo Vendigo - dvasia, kuri klaidžioja po šiaurinį kraštą, dvasia, kurios prisilietimas paverčia žmogų kanibalu. Tai buvo ji. Vendigo ką tik praėjo už šešiasdešimties jardų nuo manęs.

Luisas liepė sau nebūti juokingu, elgtis taip, kaip elgiasi Džadas, ir negalvoti apie tai, ką galima išvysti ar išgirsti anapus Naminių Gyvūlėlių Kapynių - tai gagaros, tai šv.Elmo ugnys, tai Niujorko Jankių nariai. Yra kas tik nori, tik ne padarai, kurie šokinėja, šliaužioja, ropoja, vaikštinėja viduriniame pasaulyje. Yra Dievas, yra sekmadienio rytas, yra besišypsantys krikščionių dvasininkai švytinčiomis baltomis kamžomis... tačiau nėra šito juodo siaubo naktinėje visatos pusėje.

Luisas ėjo toliau, nešinas sūnaus lavonu. Netrukus žemė po jo kojomis vėl ėmė kietėti. Po kelių minučių jis pamatė nuverstą medį: šakų vainikas tirpstančiame rūke priminė pilkšvai žalią šluotelę dulkėms šluostyti, numestą milžino namų šeimininkės.

Medis buvo nulaužtas, nulaužtas visai neseniai, nes lūžio vietoje tebesisunkė gelsvai balti syvai. Luisas pajuto, kad jie dar šilti, kai lipo per kamieną... O kitoje medžio pusėje jis pateko į dubumą, iš kurios turėjo ropšte ropštis. Ir nors kadagiai bei krūmokšniai buvo tiesiog įtrypti į žemę, Luisas neleido sau galvoti, kad tai įmintas pėdsakas. Užlipęs ant kalvos, jis galėjo atsigręžti ir pažiūrėti, kokios formos toji įduba, bet neatsigręžė. Jis ėjo toliau. Oda šiurpo, burna perdžiūvo, širdis pašėlusiai plakė.

Netrukus purvas nustojo žliugsėjęs po kojomis. Jį pakeitė tylus pušies spyglių gurgždėjimas. O paskui prasidėjo uoliena. Luisas buvo nebetoli tikslo.

Takas ėmė kilti. Luisas užkliuvo už kažkokio akmens iškyšulio ir nusibrozdino blauzdą. Bet tai buvo ne šiaip sau iškyšulys. Luisas ištiesė vieną ranką (nutirpęs alkūnės raištis girkštelėjo) ir pačiupinėjo.

Čia yra laipteliai, iškalti uoloje. Kopk paskui mane. Pasieksime viršūnę, ir būsime vietoje.

Vos tik Luisas pradėjo lipti, džiaugsmingas jaudulys grįžo, nustumdamas į šalį nuovargį... bent jau kuriam laikui. Kylant aukštyn į šaltį, atgal į pastovią vėjo srovę, mintys tarsi šokinėjo nuo pakopų. Dabar vėjas buvo smarkesnis, jis plėšė drabužius ir draikė brezentą, į kurį buvo suvyniotas Geidžo kūnas. Brezentas plazdėjo lyg iškelta burė.

Kartą Luisas užvertė galvą ir išvydo be tvarkos pabirusias po dangų žvaigždes. Jis neatpažino nė vieno žvaigždyno ir sunerimęs nuleido akis. Jam iš šonų kilo akmeninės sienos - suskilinėjusios, išakijusios, su išsišovusiais kyšuliais, forma primenančiais tai valtį, tai barsuką, tai žmogaus veidą surauktais antakiais. Tik uoloje išskaptuotų laiptų paviršius buvo lygus.

Luisas pasiekė viršūnę ir sustojo ten svyruodamas, nuleidęs galvą, gaudydamas orą. Plaučius tarytum kas sugniaužė į dvi pūsles, o šone tarsi kyšojo aštri nuolauža.

Vėjas sukosi jo plaukuose kaip šokėjas, riaumojo ausyse kaip drakonas.

Ši naktis buvo šviesesnė. Ar anąsyk dangus buvo apsiniaukęs, ar tiesiog Luisas neatidžiai žiūrėjo? Nesvarbu. Užtat dabar jis gerai matė, ir nugara perbėgo šiurpulys.

Jis išvydo tą patį, ką ir Naminių Gyvūlėlių Kapynėse.

Tu žinojai tai iš pat pradžių, šmėkštelėjo mintis, bežiūrint į akmenų krūvas, kadaise buvusias piramidėmis. *Žinojai ar turėjai žinoti - ne koncentriški apskritimai, bet spiralė...*

Taip. Čia, akmeninės plokštės paviršiuje, žvelgdama aukštyn į šaltas žvaigždes ir juodus tolius tarp jų, vijosi milžiniška spiralė, sukurta Įvairių Rankų, kaip pasakytų senbuviai. Tačiau tikrų piramidžių čia nebuvo. Visos piramidės išvirto, kai tie, kas buvo po jomis palaidoti, atgijo... ir išsikapstė lauk. Tačiau akmenys patys krito taip, kad suformavo spiralę.

Ar kas nors matė šią spiralę iš oro? nusistebėjo Luisas, prisiminęs piešinius Pietų Amerikos dykumoje, paliktus indėnų genčių. *Ar kas nors matė ją iš oro, ir jei matė, tai ką pagalvojo?*

Jis suklupo ir nuleido Geidžo kūną ant žemės. Iš burnos ištrūko palengvėjimo dejonė.

Netrukus sąmonė grįžo. Luisas išsitraukė kišeninį peiliuką ir perpjovė lipnią juostą, laikančią kartu kirtiklį ir kastuvą. Įrankiai žvangėdami nukrito žemėn. Luisas išsitiesė ant žemės aukštielninkas, ištiesęs rankas į šalis, įsmeigęs nematančias akis į žvaigždes.

Kas buvo tas padaras miške? Luisai, Luisai, negi tu tikrai manai, kad kažkas gero gali pasirodyti kulminacijoje pjesės, kurioje veikia tokie veikėjai, kaip anas padaras?

Tačiau dabar buvo jau vėlu trauktis, ir jis tai suprato.

Nebijok, ėmė raminti save Luisas, *viskas dar gali baigtis geruoju. Be rizikos nebus pergalės, o be meilės - rizikos. Juk yra dar mano lagaminėlis - ne tas, kuris kabinete, o tas, kuris vonioje ant viršutinės lentynos, tas, kurio aš išsiunčiau Džadą, kai Normą ištiko širdies smūgis. Ten yra švirkštų, ir jeigu kas nors nutiks... kas nors blogo... niekas, be manęs, to nesužinos.*

Paskui mintys išskydo, prarado aiškumą, virsdamos nerišliu maldininko bambėjimu, kuris nenutilo net tuomet, kai Luisas apgraibomis susirado

kirtiklį... ir klūpodamas ant kelių ėmė kasti duobę. Kas kartą, smogęs kirtikliu į žemę, jis pats užgriūdavo ant įrankio koto kaip romėnas ant kalavijo. Tačiau pamažu duobė platėjo ir gilėjo. Luisas rankomis kėlė iš jos akmenis ir daugelį jų paprasčiausiai metė į šalį prie augančios žemių krūvos. Tačiau kai kuriuos pasiliko.

Piramidei.

56

Reičelė trankė delnu sau per veidą, kol oda ėmė perštėti, tačiau snaudulys nesisklaidė. Kartą ji staigiai atsipeikėjo (dabar ji važiavo autostrada link Pitsfildo) ir dalį sekundės manė, kad į ją žiūri dešimtys negailestingų sidabrinių akių, žybčiojančių šalta alkana liepsna.

Paskui paaiškėjo, kad tai atšvaitai ant pakelės turėklų stulpelių. "Ševetas" lėkė žalia veja.

Reičelė vėl pasuko vairą į kairę. Padangos sucypė. Jai pasirodė, kad išgirdo tylų *tik!* - lyg dešinysis priekinis buferis nesmarkiai trinktelėjo į vieną iš turėklų stulpelių. Reičelės širdis pašoko krūtinėje ir ėmė taip daužytis tarp šonkaulių, kad ji išvydo akyse kibirkštis, augančias ir mažėjančias į taktą širdies plakimui. Tačiau po akimirkos Reičelė vėl snaudė, nepaisant per stebuklą išvengto pavojaus, patirto išgąsčio ir Roberto Gordono, plyšojančio per radiją.

Į galvą šovė viena beprotiška, paranojiška mintis. "Būtent paranojiška", - sumurmėjo Reičelė, tačiau rokenrolas nustelbė jos balsą. Ji bandė nusijuokti - nepavyko. Nes mintis neatstojo. Baugioje nakties tamsoje ji kas akimirką atrodė vis įtikinamesnė. Reičelė pasijuto lyg koks animacinio filmuko veikėjas, atsimušęs į milžiniškos timpos gumą, tačiau bėgantis toliau. Vargšeliui bėgti vis sunkiau ir sunkiau, kol galiausiai potencinė gumos energija susilygina su bėgiko energija... inercija tampa... kokia?.. fizikos pradmenys... kažkas bando ją sulaikyti... *nesikišk, tu...* kūnas, esantis rimties būsenoje, stengiasi išlikti rimties būsenoje... *pavyzdžiui, Geidžo kūnas...* paleistas judėti...

Šįsyk padangos sucypė garsiau ir pavojus buvo kur kas didesnis. Mat šįsyk "Ševetas" šonu brūkštelėjo per apsauginės tvorelės grandinę - net dažai nusitrynė nuo metalo; o vairas nepakluso, ir Reičelei beliko staigiai nuspausti stabdžius. Šįsyk ji tikrai užmigo - ne užsnūdo, bet *užmigo ir susapnavo,*

važiuodama šešiasdešimties mylių per valandą greičiu. Jeigu ne apsauginiai turėklai... arba jeigu jie būtų ne grandininiai, o betoniniai...

Reičelė sustabdė automobilį ir pravirko iš baimės.

Kažkas bando sulaikyti mane toliau nuo Luiso.

Pajutusi, kad savitvarda grįžta, Reičelė nuvažiavo toliau. Mašinos vairas nenukentėjo, tačiau automobilių nuomos kompanija pareikš jai nemažai pretenzijų, kai rytoj Reičelė grąžins "Ševetą" į nuomos punktą Bangoro aerouoste.

Nesvarbu. Dabar ne metas apie tai galvoti. Visų pirma, tau reikia kur nors išgerti kavos.

Privažiavusi posūkį į Pitsfildą, Reičelė pasuko ir maždaug už mylios išvydo ryškias šviesas bei išgirdo dyzelinių variklių burzgimą. Ji įvairavo automobilį į aikštelę, paprašė pripilti benzino ("Kažkas smagiai trinktelėjo jai į šoną", - beveik susižavėjęs pareiškė vaikinukas, aptarnaujantis mašinas), - o pati nuėjo į barą, iš kur sklido riebalų, virtų kiaušinių... ir, ačiū Dievui, geros stiprios kavos kvapas.

Reičelė išgėrė tris puodelius stiprios saldžios kavos - vieną po kito, kaip vaistus. Keli sunkvežimių vairuotojai sėdėjo prie baro ir prie staliukų, linksmai kalbindami padavėjas. Blausių fluorescensinių lempų šviesoje tos merginos be galo priminė pavargusias slauges, prisiklausiusias blogų naujienų.

Reičelė užsimokėjo ir grįžo prie "Ševeto". Mašina neužsivedė. Pasukus raktelį, starteris tik sausai spragtelėdavo, ir viskas.

Reičelė ėmė lėtai ir bejėgiškai daužyti kumščiais vairą. Kažkas bandė ją sustabdyti. Tokia nauja mašina su mažiau kaip penkių tūkstančių mylių rida negalėjo štai taip sugesti, bet sugedo. Kažkaip sugedo, sulaikydama Reičelę Pitsfilde, beveik už penkiasdešimties mylių nuo namų.

Reičelė sėdėjo, klausydamasi monotoniško sunkvežimių burzgimo, ir staiga ją persmelkė įsitikinimas, kad tarp jų yra ir sunkvežimis, užmušęs jos sūnų.

Reičelė nuleido galvą ir pravirko.

57

Luisas už kažko užkliuvo ir visu ūgiu išsitiesė ant žemės. Iš pradžių jis manė, kad nepajėgs atsikelti - net mintis apie atsikėlimą atrodė nereali. Jis

gulės čia, klausydamasis vabzdžių choro kažkur už nugaros likusioje Mažojo Dievo Pelkėje ir skausmų choro savo paties kūne. Jis gulės čia, kol užmigs. Arba numirs. Veikiausiai numirs.

Luisas prisiminė, kaip įdėjo brezentinį ryšulį į iškastą kapą ir plikomis rankomis užbėrė duobę žemėmis. Miglotai prisiminė, kaip krovė akmenis į smailėjančią piramidę.

Ir daugiau beveik nieko neprisiminė. Be abejo, jis kažkokiu būdu nulipo akmeniniais laiptais žemyn, antraip jis negulėtų čia... kur? Apsidairęs aplinkui, Luisas atpažino vietą iš aukštų senų pušų guotų, esantį beveik tuoj už išlaužos. Nejaugi jis grįžo beveik visą kelią per Mažojo Dievo Pelkę, nesuvokdamas šito? Galėjo būti ir taip.

Aš nuėjau pakankamai toli. Galiu čia pamiegoti.

Bet mintis, kad galbūt anas milžiniškas padaras tebeslampinėja po mišką, ieškodamas jo, privertė Luisą atsistoti. Jeigu jis čia pasiliks, padaras gali jį surasti.

Luisas persibraukė ranka veidą ir nustebo išvydęs ant delno kraują... Matyt, jis kažkur nukrito ir susimušė nosį. "Velniai rautų!" - sušvokštė Luisas. Apatiškai pagrabinėjęs aplinkui, jis susirado savo kastuvą bei kirtiklį.

Po dešimties minučių priekyje sudūlavo išlauža. Luisas beveik perlipo ją, kad ir klupčiodamas, bet nekrisdamas. Tačiau sykį, jau beveik nusileidęs į kitą pusę, žvilgtelėjo sau po kojomis. Ir iškart viena šaka lūžo (*nežiūrėk žemyn*, sakė Džadas), kita pasviro, išmesdama Luiso pėdą, ir Luisas be kvapo drėbėsi žemėn, susimušdamas šoną.

Tegu mane skradžiai, jeigu tai ne antros kapinės, į kurias aš šiąnakt įkritau... ir tegu mane skradžiai, jeigu dviejų negana.

Luisas vėl ėmė apgraibomis ieškoti savo įrankių ir pagaliau užčiuopė juos. Tada greitai nužvelgė kapines, apšviestas žvaigždžių šviesos. Jis stovėjo šalia SMAKIO kapo. *Jis buvo paklusnus,* pavargęs pagalvojo Luisas. O štai čia palaidotas TRIKSIS, ŽUVĘS KELYJE. Tebepūtė smarkus vėjas, ir kažkur netoliese girdėjosi tylus metalo skimbčiojimas. Tikriausiai tai skimbčioja prie lazdos prikalta skardinė lentelė, kadaise buvusi kavos dėžute, kurią gedintis gyvulėlio savininkas perkirpo tėvo žirklėmis skardai kirpti ir plaktuku išlygino. Luiso baimė grįžo. Tačiau dabar jis buvo toks pavargęs, kad jautė baimę tik kaip svaiginantį pulsavimą. Jis įvykdė savo sumanymą. Nesiliaujantis metalo skimbčiojimas tamsoje greičiau negu kas nors kitas privertė Luisą tai suprasti.

Luisas nužingsniavo per Naminių Gyvūlėlių Kapynes, pro "MARTOS, MUSU MILIMOS TRIUŠIENĖS, MIRUSIOS 1965 KOVO 1" ir pro "GEN. PATONO" kapus, peržengė nelygią lentą, žyminčią paskutinę "POLINEZIJOS" poilsio vietą. Čia metalo skimbčiojimas buvo garsesnis. Luisas stabtelėjo ir pažvelgė žemyn. Kiek pakrypusios lentos viršuje kabojo skardinis stačiakampis. Luisas perskaitė žvaigždžių šviesoje: "MŪSŲ ŽIURKĖNAS RINGO, 1964-1965". Tai šis atsiknojęs skardos gabaliukas taip skimbčiojo, o aidas atsimušė nuo įėjimo arkos lentų. Luisas pasilenkė, norėdamas vėl užlenkti skardelę... ir pašiurpęs sustingo.

Jam už nugaros pasigirdo kažkoks garsas. Anapus išlaužos kažkas judėjo.

Jis girdėjo slopų pušies spyglių gurgždėjimą, sausą šakelės pokštelėjimą, krūmų šlamesį. Garsus beveik užgožė vėjo švilpavimas tarp pušų.

- Geidžai? - kimiai pašaukė Luisas.

Suvokęs, ką jis dabar daro, - stovi tamsoje ir šaukia savo mirusį sūnų, - Luisas ėmė bejėgiškai drebėti visu kūnu, lyg krečiamas mirtinos karštinės. Jo galvos oda susitraukė, plaukai atsistojo piestu.

- Geidžai?

Garsai nutilo.

Dar ne laikas. Dar per anksti. Neklausk manęs, iš kur aš žinau. Žinau, ir tiek. Ten ne Geidžas. Ten... kažkas kitas.

Luisas staiga prisiminė Elės žodžius: *"Jis pasakė: "Lozoriau, išeik", nes jeigu Jis nebūtų pašaukęs Lozoriaus vardu, visi numirėliai tose kapinėse būtų atsikėlę iš savo kapų".*

Garsai kitoje išlaužos pusėje vėl pasikartojo. Kitoje barjero pusėje. Juos beveik - bet ne visai - užgožė vėjas. Tarytum kažkoks aklas padaras sėlino paskui Luisą, pasikliaudamas savo pirminiais instinktais. Pavargęs Luiso protas kūrė siaubingus šlykščius vaizdus: milžiniškas kurmis arba didžiulis šikšnosparnis, kuris plakasi krūmuose užuot skridęs virš jų.

Luisas ėmė atbulas trauktis iš Naminių Gyvūlėlių Kapynių, nedrįsdamas atsukti nugarą išlaužai - pamėkliškai žvilgančiam randui tamsoje. Tik gerokai nuslinkęs taku, jis apsisuko ir skubiai nužingsniavo. O likus maždaug ketvirčiui mylios iki pamiškės ir lauko šalia namų, jis aptiko savyje pakankamai jėgų pasileisti bėgte.

Luisas abejingai numetė kastuvą bei kirtiklį į garažą ir stabtelėjo tarpduryje, žvelgdamas iš pradžių ton pusėn, iš kur ką tik atėjo, paskui aukštyn į dangų. Buvo penkiolika po keturių. Netrukus išauš. Šviesa jau įveikė tris ketvirtadalius kelio per Atlantą, bet čia, Ladlou, dar tebebuvo naktis. Pūtė smarkus vėjas.

Luisas smuko vidun, apgraibomis ieškodamas kelio per garažą ir neužrakintų užpakalinių durų. Jis perėjo virtuvę, nedegdamas šviesos, ir įžengė į mažą vonios kambarį tarp virtuvės bei valgomojo. Čia įjungė šviesą ir pirmiausia išvydo Čerčą, susisukusį ant klozeto bakelio. Katinas spoksojo į jį savo drumzlinomis gelsvai žaliomis akimis.

- Čerčai, - tarė Luisas, - o aš maniau, kad kas nors išleido tave į lauką...

Čerčas tik žiūrėjo į jį nuo klozeto bakelio. Taip, Čerčą iš tiesų išleido į lauką - jis pats tai padarė. Luisas labai aiškiai prisiminė tai. Kaip prisiminė ir tą kartą, kai užtaisė langą rūsyje ir pasakė sau, kad nuo šiol katinas nebeįsigaus vidun. Bet ką jis norėjo apgauti? Kai Čerčas norėdavo patekti į namą, jis patekdavo. Nes dabar Čerčas buvo kitoks.

Tačiau tai neturėjo reikšmės. Luisas jautėsi toks išsekęs, kad jam niekas nebeturėjo reikšmės. Dabar jis jautėsi net mažiau negu žmogus - kažkoks kvailas nerangus zombis iš Džordžo Romero filmų ar iš T.S.Elioto "Tuščiavidurių žmonių" pabėgęs veikėjas. *Aš pralėkiau per Mažojo Dievo Pelkę ir mišką kaip pora gauruotų letenų,* pagalvojo Luisas ir sukikeno.

- Šiaudagalvis gudruolis, Čerčai, - kimiai pratarė jis, atsisagstydamas marškinius. - Štai kas aš. Gali patikėti manimi.

Kairiajame Luiso šone per porą sprindžių žemiau šonkaulių tvinko didžiulė mėlynė. Atsiraitojęs kelnių klešnę, jis išvydo, kad kelis, kurį susimušė į paminklinį akmenį, ištino kaip balionas. Kelis jau dabar buvo juodai raudonas, o kai tik Luisas nustos jį lankstęs, sąnarys užsiožiuos ir visai sustings lyg panardintas į cementą. Atrodė, kad tai vienas iš tokių sužeidimų, kurie visą likusį gyvenimą primena apie save lietingomis dienomis.

Luisas norėjo paglostyti Čerčą, ieškodamas bent kokios paguodos. Tačiau vos tik ištiesė ranką, katinas nerangiai nušoko nuo klozeto bakelio ir nusvirduliavo kažkur kitur, metęs į Luisą abejingą geltoną žvilgsnį.

Vaistinėlėje buvo "Ben-Gei" tepalo. Luisas nuleido klozeto dangtį, atsisėdo ir pasitepė sumuštą kelį. Paskui išsitrynė tepalu nugaros apatinę dalį - darbas ne iš lengvųjų.

Išėjęs iš tualeto, Luisas pasuko į svetainę. Įjungęs šviesą, akimirkai stabtelėjo laiptų apačioje, dairydamasis po kambarį. Kaip viskas keista! Štai čia jis stovėjo Kūčių vakarą, kai padavė Reičelei safyrą. Dėžutė visą vakarą išgulėjo Luiso chalato kišenėje. O čia stovėjo Luiso krėslas, kai jis prieš Normos laidotuves kalbėjosi su Ele apie mirtį, pats netikėdamas savo aiškinimais. Aname kampe stovėjo kalėdinė eglutė, tame lange puikavosi Elės iš popieriaus padarytas kalakutas, veikiau primenantis futuristinę varną. O dar anksčiau kambarys buvo užgriozdintas tik dėžėmis su Kridų šeimos manta, atgabentomis per pusę žemyno iš Vidurio Vakarų. Luisas prisiminė tąkart pagalvojęs, kad taip sukrauti daiktai atrodo tokie bereikšmiai - toks menkas pylimas tarp jo šeimos ir šalto išorinio pasaulio, kur niekas nežino Kridų vardų bei įpročių.

Kaip keistai dabar atrodė kambarys... ir kaip troško Luisas, kad išvis niekada nebūtų girdėjęs apie Meino universitetą, Ladlou, Džadą ir Normą Krendolus ir visa kita.

Luisas užlipo laiptais, nuėjo į antro aukšto vonią ir pasilypėjęs ant kėdės nusikėlė nuo vaistinėlės mažą juodą lagaminėlį. Tada nusinešė lagaminėlį į miegamąjį, atsisėdo ir ėmė naršyti po jį. Taip, čia buvo keli švirkštai, o tarp tvarkingai suvyniotų į popierių chirurginių instrumentų gulėjo kelios ampulės su mirtinu skysčiu.

Jeigu prireiks.

Luisas užsegė lagaminą ir pasidėjo šalia lovos. Tada išjungė šviesą ir atsigulė, susidėjęs rankas po galva. Ilsėtis šitaip, išsitiesus ant nugaros, buvo neapsakomas malonumas. Luiso mintys vėl grįžo prie Disneilendo. Jis išvydo save, dėvintį akinančiai baltą uniformą, vairuojantį baltą furgonėlį su peliuko ausų ženklu ant stogo - niekas neturi išduoti, kad tai greitosios pagalbos automobilis, kad lankytojams, mokantiems pinigus už malonumą, nesugestų nuotaika. Geidžas sėdėjo šalia, jo oda buvo rudai įdegusi, akių baltymai švietė sveikata. Čia pat kairėje pusėje Gufis spaudė ranką mažam berniukui; vaikas buvo nustėręs iš nuostabos. Šalia Mikė Pūkuotukas pozavo su dviem kvatojančiomis kelnėtomis močiutėmis, o trečia kvatojanti močiutė juos fotografavo. O maža mergytė su dailiausia išeigine suknute šaukė: “Aš myliu tave, Tigre! Aš myliu tave, Tigre!”

Luisas ir jo sūnus patruliavo. Luisas ir jo sūnus buvo šios stebuklų šalies sargybiniai ir suko po ją ratus baltame furgonėlyje su rūpestingai paslėpta raudona lempa ant stogo. Jie nelaukė nelaimės, ne, jie tik buvo pasiruošę nelaimei, jeigu ji nutiktų. Juk nelaimė galėjo tykoti net ir čia, vietoje, skirtoje

tokiems nekaltiems malonumams. Koks nors besišypsantis žmogus, einantis su kamera Centrine gatve, galėjo staiga griebtis už krūtinės, ištiktas širdies smūgio; nėščia moteris, leisdamasi laipteliais iš "Dangaus Vežimo", galėjo pajusti prasidedant sąrėmius; sutrikus smegenų veiklai, gražutė paauglė mergaitė galėjo staiga parkristi pagauta epilepsijos priepuolio, kojomis mušdama į asfaltą. Galėjo pasitaikyti saulės smūgių ir šiluminių smūgių, o karštą Orlando vasaros popietę - net žaibo smūgių. Pats Ožaš Didyšiš ir Baišušiš irgi buvo čia. Jo kvailą bereikšmį veidą galėjai pastebėti prie vienbėgio traukinuko įvažiavimo į "Stebuklų Karalystę" ar viename iš skrendančių "Laivelių". Luisas ir Geidžas pažinojo jį taip pat gerai, kaip bet kurį kitą linksmybių parko gyventoją - Gufį, Mikį, Tigrą ar didžiai gerbiamą Antiną Donaldą. Tačiau niekas nenorėjo fotografuotis su Ožu, niekas nenorėjo supažindinti su juo savo sūnelį ar dukrelę. Luisas ir Geidžas pažinojo jį; jie artimai susipažino su juo Naujojoje Anglijoje. Ožaš laukė, kol tu paspringsi marmuriniu rutuliuku, užtrokši nuo chemikalų, sudegsi, prisilietęs prie pliko elektros laido - Prašau Prie Artimiausio Jungiklio Ar Artimiausios Rozetės. Mirtis slypėjo maišelyje su riešutais, kepsnio kąsnyje, cigarečių pakelyje. Ožaš visada buvo šalia, jis kontroliavo visus amžinybės ir mirtingųjų pasaulio susisiekimo kelius. Purvinas adatas, nuodingus vabzdžius, nutrauktus elektros laidus, miškų gaisrus. Jis suko ratukinių pačiūžų ratukus, kurie nešė įsismaginusius vaikus į judrias sankryžas. Kai tu lipi į vonią nusiprausti po dušu, Ožaš lipa su tavimi - Prauskis su Draugu. Kai tu sėdies į lėktuvą, Ožaš lydi tave. Jis tūno vandenyje, kurį tu geri, maiste, kurį valgai. *Kas ten?* šauki tu į tamsą, išsigandęs ir vienišas, ir *jis* atsiliepia: Nebijok, tai aš. Sveikas, kaip gyvuoji? Tu sergi skrandžio vėžiu - koks malonus netikėtumas! Kraujo užkrėtimu! Leukemija! Ateroskleroze! Kraujagyslių tromboze! Encefalitu! Osteomelitu! Hei-ho, pirmyn! Banditas su peiliu tarpduryje. Telefono skambutis vidury nakties. Kraujas... Saujomis ryjamos tabletės. Melsva nagų spalva, mirus nuo uždusimo - tai kovojančios už gyvybę smegenys sutraukia visą likusį deguonį, net iš panagių ląstelių. Sveikas, mielasis, aš vadinuosi Ožaš Didyšiš ir Baišušiš, bet tu gali vadinti mane tiesiog Ožu - mes juk nuo šiol draugai. Aš užsukau tik pamėtėti tau nediduką infarktėlį ar krešuliuką kraujagyslėje; negaliu ilgiau pasilikti, turiu aplankyti vieną gimdyvę, o paskui apnuodyti kai ką smalkėmis Omahoje.

O mergaitė plonu balseliu šaukia: "Aš myliu tave, Tigre! Aš myliu tave! Aš tikiu tavimi, Tigre! Aš amžinai mylėsiu tave ir tikėsiu tavimi, ir liksiu

amžinai jauna, ir tik Ožaš vienintelis galės apgauti mano širdį! Aš myliu tave...

Mes sukame ratus po parką... aš ir mano sūnus... nes būties esmė yra ne karai ir ne seksas, bet varginanti, garbinga, beviltiška kova su Ožu Didžiuoju ir Baišiuoju. Aš ir mano sūnus važiuojame baltu furgonėliu po skaisčiu Floridos dangumi. Raudona signalinė lempa uždengta, bet ji yra, jei prireiks... niekas neturi to žinoti, išskyrus mudu, nes vyro širdies žemė akmenuota; vyras augina, ką gali... ir saugo tai.

Su tokiom neramiom mintim Luisas Kridas pamažu slydo į miegą, palaipsniui atsijungdamas nuo tikrovės, kol galiausiai visos mintys nutrūko ir nuovargis nugramzdino jį į juodą besapnę nebūtį.

Prieš pat pasirodant rytuose pirmiems aušros ženklams, laiptuose pasigirdo žingsniai. Jie buvo lėti, nerangūs, bet tikslingi. Šešėlis šmėkštelėjo tarp koridoriaus šešėlių. Kartu su juo atėjo kvapas - dvokas. Luisas, kad ir kietai įmigęs, sumurmėjo ir nusuko veidą. Jis giliai ir ritmingai kvėpavo.

Šešėlis kurį laiką nejudėdamas stovėjo už miegamojo durų. Paskui įžengė vidun. Luisas buvo įsikniaubęs veidu į pagalvę. Baltos rankos siektelėjo juodo lagaminėlio, gulinčio prie lovos, ir atidarė jį.

Sušlamėjo ir suskimbčiojo lagaminėlio turinys.

Rankos naršė, stumdamos šalin vaistus, ampules ir švirkštus. Paskui surado kažką ir iškėlė. Blyškioje priešaušrio šviesoje sidabru blykstelėjo metalas.

Šešėlis išėjo iš kambario.

Trečia dalis

OŽAŠ DIDYŠIŠ IR BAIŠUŠIŠ

Taigi Jėzus, didžiai nusiminęs ir sunerimęs, priėjo prie kapo. Tai buvo ola, o įėjimas į ją buvo užverstas akmeniu.

"Nustumkite akmenį", - paliepė Jėzus.

O Marta tarė:

"Viešpatie, mano brolis jau bus pradėjęs pūti. Jis mirė prieš keturias dienas..."

Truputį pasimeldęs, Jėzus skardžiu balsu sušuko:

"Lozoriau, išeik!"

Ir tas, kuris buvo miręs, išėjo. Jo rankos ir kojos buvo apvyniotos drobulėmis, ir veidas buvo uždengtas.

Jėzus tarė jiems:

"Nuvyniokite nuo jo drobules ir leiskite jam eiti".

Evangelija pagal Joną
(atpasakojimas)

- Aš tik dabar pagalvojau apie tai, - isteriškai tarė ji. - Kodėl nepagalvojau anksčiau? Kodėl tu nepagalvojai?

- Apie ką? - paklausė jis.

- Apie du likusius norus, - paskubomis atsakė ji. - Mes pasakėme tik vieną.

- Argi jo nebuvo gana? - piktai atšovė jis.

- Ne, - pergalingai šūktelėjo ji, - mes liepsime išpildyti dar vieną. Greičiau lipk žemyn ir atnešk ją, ir panorėk, kad mūsų berniukas vėl būtų gyvas.

W.W.Jacobs
("Beždžionės letena")

58

Džadas Krendolas pabudo staigiai krūptelėjęs ir vos neiškrito iš krėslo. Jis neturėjo supratimo, kaip ilgai miegojo - gal penkiolika minučių, o gal tris valandas. Senis žvilgtelėjo į savo laikrodį. Buvo penkios minutės po penkių. Jį apėmė jausmas, kad visi baldai kambaryje šiek tiek perstumti. Nugarą maudė nuo miegojimo sėdom.

Ak tu senas kvaily, pažiūrėk, ką pridarei!

Bet Džadas žinojo, kaip yra iš tiesų. Jo širdis žinojo. Kaltas ne jis. Jis neužmigo sargyboje - jis buvo užmigdytas.

Šis suvokimas gąsdino senį, bet kitkas gąsdino dar labiau: kas jį pažadino? Džadui atrodė, kad girdėjo kažkokį garsą, kažkokį...

Jis sulaikė kvapą, klausydamasis tylaus širdies virpėjimo.

Ir iš tiesų išgirdo garsą, nors ir ne tą patį, kuris jį pažadino. Šįkart tyliai girgžtelėjo durų vyriai.

Džadas žinojo kiekvieną garsą savo namuose: kurios grindlentės cypia, kurios pakopos girgžda, kur pakraigėje vėjas ima švilpti ir staugti, kai įsismarkauja taip, kaip vakar naktį. Ir šitą garsą skyrė taip pat gerai, kaip ir kitus - ką tik atsivėrė sunkios durys tarp verandos ir prieškambario. Supratęs tai, senis prisiminė ir garsą, pažadinusį jį. Tai lėtai išsitempė laukujų durų spyruoklė.

- Luisai? - beviltiškai pašaukė Džadas. Jis žinojo, kad tai ne Luisas. Tas, kas atėjo, atėjo nubausti senį už jo tuštybę bei puikybę.

Kažkas lėtai ėjo koridoriumi link svetainės.

- Luisai? - vėl pabandė šūktelėti Džadas, bet tik silpnai karktelėjo. Nes jis užuodė kvapą, patekusį į namus kartu su padaru dabar, besibaigiant nakčiai. Tai buvo šleikštus pūvančių dumblių dvokas.

Džadas įžiūrėjo prietemoje dunksančių baldų kontūrus, - Normos veidrodis, indauja, komoda, - bet nematė detalių. Senis pamėgino atsistoti, tačiau kojos linko kaip vatinės, o protas tuo metu šaukė, kad jam reikėjo daugiau laiko, kad jis per senas ir nespės tam pasiruošti; Timis Batermenas buvo pakankamai baisus, bet tada Džadas buvo pakankamai jaunas.

Durys atsilapojo, įleisdamos vidun šešėlius. Vienas šešėlis buvo aiškesnis už kitus.

O Dieve, tas dvokas.

Žingsnių šlepsėjimas tamsoje.

- Geidžai? - Džadas pagaliau prisivertė atsistoti. Vienos akies kampeliu jis pastebėjo pelenų vamzdelį, susisukusį "Džimo Bimo" peleninėje. - Geidžai, ar tai t...

Pasigirdo kraupus kniauktelėjimas ir akimirkai visi Džado kaulai sustingo į ledą. Tai buvo ne Luiso sūnus, prisikėlęs iš kapo, bet kažkoks klaikus siaubūnas.

Ne. Ir ne siaubūnas.

Tai kniaukė Čerčas, susigūžęs tarpduryje. Katino akys žibėjo kaip purvinos lempos. Paskui jo akys pasisuko į kitą pusę ir pažvelgė į tą, kuris atėjo kartu su katinu.

Džadas ėmė trauktis atatupstas, mėgindamas sugaudyti savo mintis, mėgindamas neprarasti sveiko proto. Tas dvokas suko jam galvą. Buvo šalta - padaras atsinešė su savimi stingdantį speigą.

Džadas susverdėjo - tai katinas pasimaišė jam po kojomis. Katinas trynėsi į jo blauzdas ir murkė. Senis nuspyrė Čerčą į šalį. Katinas prašiepė dantis ir sušnypštė ant jo.

Galvok! Galvok, senas kvaily, galbūt dar ne vėlu, net dabar gali būti dar ne vėlu... Jis grįžo, bet jį galima vėl užmušti... jeigu tik pajėgsi tai padaryti... jeigu tik pajėgsi galvoti...

Džadas traukėsi atatupstas link virtuvės ir staiga prisiminė virtuvės reikmenų spintelę šalia kriauklės. Joje buvo kirvis mėsai kapoti.

Senis atsitrenkė kojomis į virtuvės duris ir pastūmęs atidarė jas. Džadas vis dar nematė padaro, įsigavusio į jo namus, bet girdėjo jo kvėpavimą. Ir matė vieną baltą ranką, siūbuojančią pirmyn atgal - joje kažkas buvo, bet Džadas neįžiūrėjo kas. Jam įžengus į virtuvę, durys pačios užsidarė. Senis pagaliau apsigręžė, pribėgo prie spintelės, atlapojo dureles ir susirado nugludintą medinį kirvuko kotą. Čiupęs kirvuką, vėl atsisuko ir netgi žengė porą žingsnių link durų - jis atgavo šiek tiek drąsos.

Prisimink, tai ne vaikas. Supratęs, ką tu sugalvojai, jis gali pradėti šaukti ir verkti. Bet nesileisk apmulkinamas. Tave ir taip jau pernelyg daug kartų apmulkino. Tai tavo paskutinis šansas.

Durys vėl atsidarė, bet iš pradžių pro jas įėjo katinas. Džadas sekundę sekė jį žvilgsniu, paskui vėl pakėlė akis.

Virtuvės langai buvo rytų pusėje, ir pro juos plūdo pirmoji aušros šviesa - blausi, pieno baltumo. Mažai šviesos, bet pakankamai. Net pernelyg daug.

Vidun įžengė Geidžas, apvilktas laidotuvių eilute. Švarko pečiai ir atlapai buvo apaugę pelėsiais. Balti marškiniai taip pat apipeliję. Prie šviesių plaukų pridžiūvo purvas. Viena akis buvo nusukta į sieną ir siaubingai rimtai spoksojo į tuštumą. Antroji žvelgė į Džadą.

Geidžas šypsojosi jam.

- Sveikas, Džadai, - prašneko Geidžas vaikišku, bet aiškiu balseliu. - Aš atėjau išsiųsti tavo senos supuvusios, dvokiančios sielos tiesiai į pragarą. Kartą tu mane išdulkinai. Negi manei, kad aš negrįšiu ir neišdulkinsiu tavęs?

Džadas iškėlė kirvį.

- Tada prieik arčiau ir pabandyk, kad ir kas tu būtum. Mes pažiūrėsim, kas ką išdulkins.

- Norma mirusi, ir nebus kam tave apraudoti, - tarė Geidžas. - Ji buvo pigi kekšė, tavo Norma. Ji dulkindavosi su visais tavo draugais, Džadai. Ir leisdavosi iš užpakalio. Taip jai labiausiai patikdavo. O dabar Norma dega pragare su visu savo artritu. Aš *mačiau* ją ten, Džadai. Aš *mačiau* ją ten.

Padaras žengė du žingsnius link senio, palikdamas ant nusitrynusio linoleumo purvinus batų pėdsakus. Vieną ranką jis laikė ištiesęs, lyg norėtų pasisveikinti, o kitą slėpė už nugaros.

- Paklausyk, Džadai, - sušnibždėjo padaras. Jis prasižiojo, parodydamas smulkius pieninius dantis, ir nors lūpos nejudėjo, iš burnos pasigirdo Normos balsas:

- *Aš juokiausi iš tavęs, Džadai! Mes visi juokėmės iš tavęs! Kaip mes juuuuooookėmės...*

- Liaukis! - Kirvis suvirpėjo senio rankoje.

- *Mes užsiiminėdavome tuo mūsų lovoje - su Kerku ir su Džordžu, ir su visais jais, aš žinojau apie tavo kekšes, bet tu nežinojai, kad tavo žmona kekšė, ir kaip mes juokėmės, Džadai! Mes dulkinomės ir juuuuooookėmės iš...*

- LIAUKIS! - suriko Džadas. Jis puolė svirduliuojančią figūrėlę su purvina eilute, ir štai tada katinas iššoko iš po spintelės, kur visą tą laiką gūžėsi. Šnypšdamas, suglaudęs ausis už galvos, katinas šoko Džadui po kojomis. Kirvukas išlėkė seniui iš rankos ir nuriedėjo išblukusiu gumbuotu linoleumu, greitai sukdamasis nuo koto ant ašmenų. Atsitrenkęs į grindjuostę, kirvukas tyliai žvangtelėjo ir nukrito po šaldytuvu.

Džadas suprato, kad jį vėl apmovė. Vienintelė paguoda, kad paskutinį kartą. Katinas laikėsi įsikibęs į senio kojas - prasišiepęs, žybsėdamas akimis,

šnypšdamas kaip virdulys. O paskui Geidžas šoko ant jo, primerkęs paraudusias akis. Jis patenkintas šypsojosi kraupia šypsena. Padaras ištraukė iš už nugaros dešinę ranką, ir Džadas išvydo, ką jis ten laikė įėjęs - skalpelį iš Luiso juodojo lagaminėlio.

- O Viešpatie, - išstenėjo Džadas ir prisidengė dešine ranka, bandydamas apsisaugoti nuo smūgio. Tačiau akys apgavo senį; tikriausiai jo protas susipainiojo, nes Džadui pasirodė, kad skalpelis vienu metu blyksi abiejose jo delno pusėse. Kažkas šiltas nutekėjo per jo veidą, ir Džadas suprato kas.

- Aš išdulkinsiu *tave*, seni! - nusijuokė padaras Geidžo kūne, tvoksdamas nuodingu kvapu Džadui į veidą. - Aš išdulkinsiu *tave!* Aš išdulkinsiu jus *visus*... aš... noriu!

Džadas atšlijo ir stvėrė Geidžą už riešo. Oda ėmė luptis jo rankoje lyg senas pergamentas.

Skalpelis išniro iš senio rankos, palikdamas vertikalų randą.

- VISUS... AŠ... NORIU!

Skalpelis vėl nusileido.

Ir vėl.

Ir vėl.

59

- Pabandykite dabar, mem, - tarė sunkvežimio vairuotojas. Pakėlęs Reičelės išsinuomotos mašinos kapotą, jis žiūrinėjo variklį.

Reičelė pasuko raktelį. "Ševeto" variklis užriaumojo ir atgijo. Sunkvežimio vairuotojas užtrenkė kapotą ir priėjo prie Reičelės langelio, šluostydamasis rankas į didelę mėlyną nosinę. Jo malonus veidas buvo sveikai raudonos spalvos. Ant pakaušio puikavosi kepurė su užrašu "Dizarto sunkvežimiai".

- Labai ačiū jums, - padėkojo Reičelė. Ji vos tramdė ašaras. - Aš tiesiog nežinojau, ką man daryti.

- Et, tokį gedimą ir vaikas galėtų pataisyti, - atsakė vairuotojas. - Tačiau tai tikrai keista - niekada nemačiau, kad naujai mašinai nutiktų kas nors panašaus.

- Kodėl? Kas jai buvo?

- Atsijungė vienas iš akumuliatoriaus laidų. Ar kas nors krapštėsi variklyje?

- Ne, - atsakė Reičelė ir prisiminė jausmą, kad ji atsimušė į didžiausios pasaulyje timpos gumą.

- Tikriausiai atsijungė bevažiuojant. Bet daugiau problemų su laidais nebeturėsite. Aš juos kaip reikiant pritvirtinau.

- Ar galiu jums užmokėti? - nedrąsiai paklausė Reičelė.

Vairuotojas griausmingai nusikvatojo.

- Tik ne man, ponia, - atsakė jis. - Mes esame kelių riteriai, neužmirškite.

Reičelė nusišypsojo.

- Ką gi... ačiū jums.

- Nėra už ką. - Vairuotojas geraširdiškai nusišypsojo. Šią ankstyvą ryto valandą jo šypsena buvo neįtikėtinai saulėta.

Reičelė atsakė jam šypsniu ir atsargiai išvairavo iš stovėjimo aikštelės į kelią. Ji apsidairė, ar nėra mašinų, ir po penkių minučių vėl lėkė autostrada šiaurės kryptimi. Kava padėjo labiau, negu ji tikėjosi. Reičelė jautėsi visiškai išsiblaiviusi iš miego, akys žvelgė žvaliai ir plačiai. Vėl dingtelėjo absurdiška, bet nesmagi mintis, kad kažkas ja manipuliuoja. Akumuliatoriaus laidas, paprasčiausiai atsijungęs...

Kad sulaikytų ją tik tam laikui, kiek reikia...

Reičelė nervingai nusijuokė. Kiek reikia kam?

Kiek reikia, kad įvyktų kažkoks nepataisomas dalykas.

Kvaila taip galvoti. Absurdiška. Ir vis tik Reičelė padidino greitį.

Penktą valandą ryto, kai Džadas bandė išvengti skalpelio, pavogto iš jo bičiulio daktaro Luiso Krido juodojo lagaminėlio, o Reičelės duktė klykdama pašoko lovoje, susapnavusi košmarą, kurio, dėkui Dievui, negalėjo prisiminti, Reičelė išsuko iš autostrados. Ji pralėkė Hamondo gatve pro kapines, kur jos sūnaus karste gulėjo tik kastuvas, ir pervažiavo Bangoro-Breverio tiltą. Penkiolika minučių po penkių ji buvo 15 plente ir skubėjo į Ladlou.

Reičelė nusprendė eiti tiesiai pas Džadą, kad bent dalinai ištesėtų jam duotą pažadą. "Civiko" nebuvo jų kieme. Aišku, automobilis galėjo stovėti garaže, tačiau namas atrodė apsnūdęs ir negyvenamas. Jokia nuojauta nesakė jai, kad Luisas gali būti namie.

Reičelė sustojo šalia Džado pikapo, išlipo iš "Ševeto" ir atidžiai apsidairė. Žolė linko nuo rasos, žvilgančios aiškioje naujos dienos šviesoje. Kažkur

sučiulbo paukštis ir nutilo. Praėjus vaikystei, kai auštant ji pabusdavo ir kažkodėl jausdavosi visiškai vieniša, aušra tebekeldavo Reičelei vienatvės pojūtį, bet tas pojūtis buvo džiugus - paradoksalus naujovės ir tęstinumo jausmas. Šį rytą džiugesio nebuvo nė ženklo. Reičelę persekiojo tik baugi nuojauta, dėl kurios buvo kaltos ne tik pastarosios siaubingos dvidešimt keturios valandos ir sūnaus netektis.

Reičelė užkopė laipteliais ir pravėrė verandos duris, ketindama paskambinti senovišku varpeliu, kabančiu ant durų į prieškambarį. Tas varpelis sužavėjo ją, kai jiedu su Luisu pirmą kartą atėjo pas Krendolus. Pasukus varpelį pagal laikrodžio rodyklę, pasigirsdavo garsus, bet muzikalus skimbtelėjimas, toks senoviškas ir žavus.

Reičelė ištiesė ranką į varpelį, paskui pažvelgė žemyn į verandos grindis ir susiraukė. Ant kilimėlio matėsi purvini pėdsakai. Reičelė apsidairė - pėdsakai ėjo nuo verandos durų prie šitų. Labai maži pėdsakai. Vaikiški. Bet ji važiavo visą naktį ir žinojo, kad šiąnakt nelijo. Vėjas buvo, bet lietaus ne.

Reičelė ilgai žiūrėjo į pėdsakus - pernelyg ilgai - ir suvokė, kad jai sunku pakelti ranką prie varpelio. Ji čiupo už virvelės... ir vėl ją paleido.

Aš tiesiog baiminuos. Baiminuos varpelio skambesio tokioje tyloje. Džadas tikriausiai vis tik užmigo, ir varpelis jį išgąsdintų...

Bet iš tikrųjų ji bijojo visai ko kito. Jau nuo tos akimirkos, kai suprato, kaip sunku neužmigti, Reičelė sunerimo ir neaiškiai išsigando. Tačiau ši aštri baimė buvo naujas jausmas, susijęs su mažaisiais pėdsakais ant grindų. *Pėdsakais, kurie buvo...*

Reičelės protas mėgino neįsileisti tos minties, bet jis buvo pernelyg pavargęs.

...Geidžo pėdų dydžio.

Liaukis, tučtuojau liaukis.

Ji ištiesė ranką ir timptelėjo varpelį.

Varpelis suskambo garsiau, negu ji prisiminė, bet ne taip muzikaliai - jo skambesys priminė šaižų riktelėjimą tyloje. Reičelė atšoko ir nervingai nusijuokė, tačiau jos juokas anaiptol nebuvo linksmas. Ji laukė, kad tuoj išgirs Džado žingsnius, bet neišgirdo. Buvo tylu. Reičelė jau svarstė, ar nepatraukus dar kartą šio drugelio formos varpo, kai už durų vis dėlto pasigirdo garsas. Garsas, kurio Reičelė visai nesitikėjo.

- Miau!.. Miau!.. Miau!.

- Čerčai? - paklausė ji išsigandusi ir susirūpinusi. Reičelė pasilenkė, tačiau nieko negalėjo įžiūrėti: durų stiklas buvo užkabintas dailia balta užuolaida. Normos darbas. - Čerčai, čia tu?

- Miau!

Reičelė patraukė duris į save. Jos buvo neužrakintos. Čerčas tupėjo prieškambaryje, apsisukęs uodegą apie kojas. Katino kailis buvo išteptas kažkuo tamsiu. Purvas, pagalvojo Reičelė. Paskui pamatė, kad skysčio lašai, pakibę tarp katino ūsų, raudonos spalvos.

Čerčas pakėlė vieną leteną ir ėmė ją laižyti, nenuleisdamas akių nuo Reičelės veido.

- Džadai? - pašaukė ji, tikrai sunerimusi, ir žengė vidun.

Namas atsakė tyla.

Reičelė mėgino galvoti, bet visas mintis užgožė atslinkę prisiminimai apie seserį Zeldą. Kokios susisukusios buvo jos rankos. Ir kaip ji trankydavo galva į sieną, kai supykdavo - toje vietoje apmušalai buvo nuplyšę, kartonas po jais - nutrintas ir įlaužtas. Tačiau dabar buvo ne laikas galvoti apie Zeldą. Galbūt Džadas sužeistas? Gal jis nukrito? Juk jis jau senas.

Galvok apie tai, o ne apie sapnus, kuriuos sapnuodavai vaikystėje - kaip atsidaro spintos durys ir iššoka Zelda išsišiepusiu, pajuodusiu veidu; kaip maudantis vonioje Zelda pažvelgia pro nutekamojo vamzdžio groteles; kaip Zelda tūno rūsyje už krosnies, kaip...

Čerčas prasižiojo, parodydamas aštrius dantis, ir vėl sukniaukė.

Luisas buvo teisus, nereikėjo jo kastruoti, nes nuo to laiko jis tapo kažkoks nenormalus. Bet Luisas sakė, kad išromijus dings visi agresyvūs instinktai. Jis klydo; Čerčas tebemedžioja. Jis...

- Miau! - sukniaukė Čerčas, paskui apsisuko ir nubėgo laiptais aukštyn.

- Džadai? - dar sykį pašaukė Reičelė. - Ar jūs viršuje?

- Miau! - atsiliepė katinas nuo laiptų viršaus, tarsi patvirtindamas Reičelės spėjimą, ir dingo koridoriuje.

Kaip Čerčas čionai pateko? Ar tai Džadas įleido jį? Kam?

Reičelė mindžikavo vietoje nežinodama, ką jai daryti. Baisiausia buvo tai, kad viskas atrodė... atrodė tyčia paruošta jai, tarsi kažkas norėjo, kad ji ateitų ir...

Iš viršaus atsklido skausminga dejonė - tai Džado balsas, tikrai Džado balsas. *Jis parkrito vonioje ar už ko nors užkliuvo, susilaužė koją ar išsinarino šlaunį, juk senių kaulai trapūs, ir apie ką, dėl Dievo, tu galvoji,*

stovėdama čia ir trypčiodama, lyg norėtum į tualetą, Čerčas buvo kruvinas, kruvinas, Džadas susižeidė, o tu stovi čia! Ko tu lauki?

- Džadai?

Dejonė vėl pasikartojo, ir Reičelė užbėgo laiptais.

Ji niekada nebuvo antrame Krendolų namo aukšte. Vienintelis koridoriaus langas buvo vakarų pusėje, upės pusėje, todėl čia buvo dar labai tamsu. Platus tiesus koridorius ėjo pro laiptus tolyn į kitą namo pusę. Vyšnios medžio turėklai švelniai blizgėjo. Ant sienos kabėjo Akropolio nuotrauka ir...

(tai Zelda visus šiuos metus ji tykojo tavęs ir išmušė jos valanda atidaryk duris ir pamatysi ją pakumpusią persisukusią dvokiančią šlapimu ir mirtimi tai Zelda tai jos valanda pagaliau ji susidoros su tavimi)

Vėl pasigirdo tyli dejonė - iš už antrų durų kairėje.

Reičelė pasuko link durų, taukšėdama kulniukais į grindis. Jai atrodė, kad eina per kažkokius matmenis - ne laiko ir ne erdvės matmenis, bet dydžio matmenis. Reičelė mažėjo. Akropolio nuotrauka kilo vis aukščiau, ir stiklinių durų rankena netrukus turėjo atsidurti jos akių lygyje. Reičelė ištiesė ranką į rankeną... bet nespėjus jai net prisiliesti, durys atsilapojo.

Už jų stovėjo Zelda.

Ji buvo susisukusi ir pakumpusi, taip susitraukusi, kad tapo vos dviejų pėdų aukščio nykštuku. Kažkodėl Zelda vilkėjo eilutę, su kuria jie palaidojo Geidžą. Bet tai buvo Zelda, tai jos akys žėrėjo beprotišku džiaugsmu, veidas buvo raudonos ochros spalvos. Ir Zelda suklykė:

- Aš atėjau pribaigti tavęs, Reičele! Aš perkreipsiu tau nugarą taip, kaip persikreipusi manoji, ir tu niekuomet daugiau nebeatsikelsi iš lovos, niekuomet daugiau nebeatsikelsi iš lovos, NIEKUOMET DAUGIAU NEBEATSIKELSI IŠ LOVOS...

Iš už vieno Zeldos peties kyštelėjo galvą Čerčas, ir jos veidas ėmė blukti bei keistis. Reičelė su augančiu siaubu išvydo, kad tai visai ne Zelda - kaip ji galėjo taip kvailai apsirikti? Tai buvo Geidžas. Jo veidas buvo ne juodas, bet purvinas ir išteptiotas krauju. Ir dar ištinęs, tarsi vaikas buvo sutrūkęs į dalis, o paskui vėl sudėtas nemokšiškų rankų.

Reičelė pašaukė sūnų vardu ir ištiesė į jį rankas. Geidžas pribėgo prie jos ir puolė jai į glėbį, laikydamas vieną ranką už nugaros, tarsi slėpdamas gėlių puokštę, suskintą kažkieno pievoje už namo.

- Mamyte, aš tau kai ką atnešiau! - sušuko jis. - Mamyte, aš tau kai ką atnešiau! Aš tau kai ką atnešiau! Aš tau kai ką atnešiau!

60

Luisas Kridas pabudo nuo plieskiančios į akis saulės. Jis pabandė atsikelti ir susiraukė iš skausmo nugaroje. Skausmas buvo nepakenčiamas. Jis vėl nukrito ant pagalvės ir nužvelgė save. Miegojo su visais drabužiais. Viešpatie.

Luisas ilgai gulėjo, mintyse kovodamas su sąstingiu, apėmusiu kiekvieną raumenį. Paskui atsisėdo.

- O, velnias, - sušnibždėjo jis. Kelias sekundes kambarys siūbavo jo akyse. Nugara tvinkčiojo kaip skaudamas dantis. O pajudinus galvą atrodė, kad kaklo sausgyslės pakeistos surūdijusiais pjūklais. Bet labiausiai skaudėjo kelį. "Ben-Gei" tepalas nė kiek nepadėjo. Verčiau būčiau susileidęs nuskausminančių vaistų. Kelnės glaudžiai aptempė ištinusį kelį, tarsi po jomis būtų balionas.

- Kad tave kur, kaip reikiant susidirbau koją, - sumurmėjo Luisas.

Suspaudęs lūpas iki baltumo, jis lėtai sulenkė koją ir atsisėdo ant lovos krašto. Tada ėmė po trupučiuką lankstyti kelį bandydamas nustatyti, ar tikrai sužeidimas toks rimtas, ar...

Geidžas! Ar Geidžas grįžo?

Ši mintis privertė Luisą pašokti, nepaisant skausmo. Jis nušlubčiojo per kambarį, išėjo į koridorių ir žvilgtelėjo į Geidžo kambarį. Ten nieko nebuvo. Elės kambarys taip pat buvo tuščias. Luisas nušlubčiojo į laisvąjį kambarį. Tas irgi buvo tuščias. Bet jo langai žvelgė į gatvės pusę, ir Luisas pamatė...

Kitoje kelio pusėje tiesiai už Džado pikapo stovėjo kažkieno mašina.

Na ir kas?

O tas, kad svetima mašina galėjo reikšti nelaimę.

Luisas atitraukė užuolaidą ir pasižiūrėjo atidžiau. Tai buvo mažas žydras "Ševetas". Ant jo stogo susirangęs miegojo Čerčas.

Jis ilgai žiūrėjo prieš nuleisdamas užuolaidą. Pas Džadą kažkas atvažiavo - na ir kas? Be to, tikriausiai dar anksti jaudintis, kas galėjo ar negalėjo atsitikti Geidžui. Čerčas grįžo namo prieš pirmą, o dabar tik devynios. Puikus gegužės rytas. Jis gali ramiai nusileisti į virtuvę ir išsivirti kavos, apsivynioti aplink kelį šildytuvą ir...

...ir ką Čerčas veikia ant anos mašinos stogo?

- Et, liaukis, - garsiai tarė sau Luisas ir nušlubčiojo koridoriumi atgal. Katės miega visur, kur tik užsigeidžia. Tokia šių gyvulių prigimtis.

Tik Čerčas daugiau nebevaikšto per kelią, argi neprisimeni?

- Užmiršk tai, - sumurmėjo Luisas ir sustojo laiptų viduryje (jis lipo žemyn beveik šonu). Atvirai kalbant, jis jautėsi blogai. Blo...

Kas buvo tas padaras miške aną naktį?

Mintis atėjo neprašyta, ir Luisas vėl iki baltumo sučiaupė lūpas, kaip tada, kai kėlė koją iš lovos. Naktį jis sapnavo tą padarą miške. Sapnas apie Disneilendą natūraliai ir siaubingai lengvai virto sapnu apie tą padarą. Luisas sapnavo, kad padaras palietė jį, visiems laikams subjaurodamas jo svajas ir sunaikindamas visus gerus norus. Tai buvo Vendigo, ir jis pavertė Luisą ne šiaip sau žmogėdra, bet visų žmogėdrų vyresniuoju. Sapne Luisas vėl buvo Naminių Gyvūlėlių Kapynėse, bet nebe vienas. Su juo buvo Bilas ir Timis Batermenai. Džadas, pamėkliškas ir baisus, laikantis už pasaitėlio savo šunį Spotą. Ir Lesteris Morganas su savo buliumi Hanračiu, prirakintu prie grandinės. Hanratis gulėjo ant šono, žvalgydamasis aplinkui kvailomis, blausiomis, žiauriomis akimis. Ir kažkodėl Reičelė taip pat buvo ten, tik ji per pietus kažką išliejo ant stalo, - galbūt išmetė iš rankų buteliuką su kečupu ar dūbenį su spanguolių drebučiais, - nes jos suknelė buvo aptaškyta raudonai.

Ir tada Vendigo iškilo iš už išlaužos visu savo milžinišku ūgiu. Jo oda buvo geltona kaip šliužo, akys priminė pridengtus priešrūkinius žibintus, o ausys buvo ne ausys, bet masyvūs riesti ragai. Jis atrodė kaip driežas, gimęs iš moters. Visi pasisuko į jį, ir Vendigo dūrė į juos kreivu aštrianagiu pirštu...

- Gana, - sušnibždėjo Luisas ir sudrebėjo, išgirdęs savo paties balsą. Reikia nusileisti į virtuvę, nusprendė jis, ir pasigaminti pusryčius, lyg tai būtų eilinė diena. Viengungiškus pusryčius, gausius raminančio cholesterolo. Porą sumuštinių su keptu kiaušiniu, majonezu ir svogūnais. Luisas visas dvokė purvu ir prakaitu, tačiau nusprendė išsimaudyti vėliau. Dabar jam buvo labai sunku nusirengti. Luisas bijojo, kad teks pasinaudoti skalpeliu iš savo lagaminėlio, norint perpjauti kelnių klešnę ir išlaisvinti sutinusią koją. Aišku, gaila gadinti gerus instrumentus, tačiau jokiu peiliu neperpjausi storos džinsinės medžiagos, o ir Reičelės siuvimo žirklės bus bejėgės.

Bet iš pradžių pusryčiai.

Taigi Luisas nuėjo į valgomąjį, o paskui pasuko į prieškambarį ir žvilgtelėjo pro duris į mažą žydrą mašiną Džado kieme. Mašina buvo aprasojusi - tai reiškė, kad stovi čia jau kurį laiką. Čerčas tebetupėjo ant jos stogo, bet jau nebemiegojo. Šlykščios gelsvai žalios katino akys žvelgė tarytum tiesiai į Luisą.

Luisas skubiai atsitraukė, lyg užkluptas šnipinėjant.

Jis nuėjo į virtuvę, ištraukė keptuvę, pastatė ją ant viryklės, išsiėmė iš šaldytuvo kiaušinius. Bandė net švilpauti, - švilpavimas būtų sudaręs visiškai normalaus ryto įspūdį, - tačiau nieko neišėjo. Viskas atrodė gerai, bet nebuvo gerai. Namas atrodė lyg išmiręs, praėjusios nakties darbas slėgė Luisą. Kažkas buvo negerai. Jis juto pakibusią grėsmę ir bijojo.

Luisas nušlubčiojo į vonią ir apelsinų sulčių stikline užgėrė dvi aspirino tabletes. Jis ėjo atgal prie viryklės, kai suskambo telefonas.

Bet Luisas neskubėjo kelti ragelio, tik stovėjo ir žiūrėjo į aparatą. Jis jautėsi visiškas mulkis, kvaila figūra kažkokiame žaidime, kurio nesuprato.

Neatsiliepk, nenorėk atsiliepti, Luisai, nes išgirsi blogą žinią, tai galas pasaito, vedančio į tamsą už kampo, ir vargu ar tu norėsi pamatyti, kas yra kitame pasaito gale, tikrai nemanau, kad norėsi, todėl neatsiliepk, bėk, bėk tučtuojau, mašina stovi garaže, sėsk į ją ir važiuok, bet neatsiliepk...

Luisas perėjo virtuvę ir pakėlė ragelį, viena ranka atsirėmęs į džiovintuvą, kaip dažnai darydavo. Skambino Irvinas Goldmenas. Kaip tik tuo metu, kai Irvinas pasisveikino, Luisas išvydo virtuvę kertančių pėdsakų eilutę - mažų purvinų pėdsakų. Širdis sustingo krūtinėje. Jam pasirodė, kad jaučia, kaip jo akys plečiasi ir virsta iš akiduobių. Jeigu jis dabar pažvelgtų į veidrodį, pamatytų lunatiko veidą iš XVII amžiaus paveikslo. Tai Geidžo pėdos, Geidžas buvo čia, *jis buvo čia naktį*, tai kurgi jis dabar?

- Luisai, čia Irvinas... Luisai! Tu girdi? Alio?

- Labas, Irvinai, - atsiliepė Luisas. Jis jau žinojo, ką pasakys Goldmenas. Jis suprato, iš kur atsirado toji žydra mašina. Suprato viską. Pasaitas... pasaitas, dingstantis tamsoje... jis greitai ėjo palei jį, čiuopdamas ranka. O, jeigu Luisas galėtų numesti pasaitą anksčiau, nei pamatys, kas jo gale! Bet tai jo pasaitas. Užtarnautas. Pelnytas.

- Aš jau pamaniau, kad mus nutraukė, - kalbėjo Goldmenas.

- Ne, tai ragelis iškrito man iš rankų, - atsakė Luisas. Jo balsas buvo ramus.

- Ar Reičelė parvažiavo vakar naktį?

- O taip, - patvirtino Luisas, galvodamas apie žydrąją mašiną ir apie ant jos susigūžusį Čerčą. Mašina buvo tokia tyli.

Luiso akys sekė purvinus pėdsakus ant grindų.

- Man reikia pasikalbėti su Reičele, - tarė Goldmenas. - Tuojau pat. Apie Eiliną.

- Apie Elę? Kas nutiko Elei?

- Aš norėčiau pakalbėti su Rei...

- Reičelės dabar nėra, - šiurkščiai nukirto Luisas. - Ji nuvažiavo į parduotuvę duonos ir pieno. Kas atsitiko Elei? Sakykite, Irvinai!

- Mums teko nuvežti ją į ligoninę, - nenoriai atsakė Goldmenas. - Ji susapnavo baisų sapną ar kelis baisius sapnus iš eilės. Įpuolė į isteriją ir niekaip nenusiramino. Ji...

- Ar ligoninėje ją nuramino?

- Ką?

- Ar nuramino? - nekantriai pakartojo Luisas. - Ar davė jai vaistų?

- Taip, taip. Davė tabletę, ir Eilina vėl užmigo.

- Ar ji ką nors sakė? Ar sakė, kas ją išgąsdino? - Luisas taip sugniaužė telefono ragelį, kad pabalo krumpliai.

Irvinas Goldmenas tylėjo - ilgai tylėjo. Šįsyk Luisas neragino jo, kad ir kaip norėjo.

- Būtent tai ir išgąsdino Dorą, - pagaliau atsakė Irvinas. - Eilina kalbėjo daug, bet neaiškiai... kol galiausiai apsiverkė. Dora pati vos... supranti.

- Ką kalbėjo Elė?

- Ji pasakė, kad Ozas Didysis ir Baisusis nužudė jos mamą. Tik ji ištarė kitaip. Ji ištarė... ištarė "Ožaš Didyšiš ir Baišušiš", kaip visuomet sakydavo mūsų antroji duktė. Mūsų duktė Zelda. Luisai, man verčiau reikėtų paklausti pačios Reičelės... bet ką jūs abu pasakojote Eilinai apie Zeldą ir jos mirtį?

Luisas užsimerkė. Žemė susiūbavo po jo kojomis, o Goldmeno balsas prislopo lyg sklisdamas pro tirštą rūką.

Čia galima išgirsti garsus, primenančius žmonių balsus, bet tai klykauja gagaros į pietus link Prospekto. Garsas toli sklinda.

- Luisai, ar tu girdi?

- Ar ji pasitaisys? - paklausė Luisas, ir jo paties balsas nuskambėjo lyg iš toli. - Ar Elė pasitaisys? Ką sako gydytojai?

- Pavėluotas šokas, sukeltas laidotuvių, - atsakė Goldmenas. - Buvo atėjęs mano paties asmeninis gydytojas. Latropas. Geras žmogus. Jis sako, kad Eilina turėjo karščio ir pabudusi po pietų gali nieko nebeprisiminti. Bet aš manau, kad Reičelei reikėtų atvažiuoti. Aš bijau, Luisai. Aš manau, kad ir tau reikėtų atvažiuoti.

Luisas neatsakė. Dievo akis mato kiekvieną kregždę, kaip sakė gerasis karalius Džeimsas. Tačiau Luisas buvo menkesnis sutvėrimas, ir jo akys matė purvinus pėdsakus.

- Luisai, Geidžas miręs, - tęsė Goldmenas. - Aš suprantu, kad su tuo sunku susitaikyti - ir tau, ir Reičelei. Bet jūsų duktė gyva, ir jūs reikalingi jai.

Taip, aš tai suprantu. Galbūt tu ir esi senas kvailas šiknius, Irvinai, bet tikriausiai košmaras, įvykęs tarp tavo dviejų dukterų 1965-ųjų balandyje, išmokė tave jautrumo. Aš reikalingas Elei, bet negaliu atskristi, nes aš bijau, - siaubingai bijau, - kad mano rankos suteptos jos motinos krauju.

Luisas žvelgė į savo rankas. Žvelgė į purvą panagėse, tokį patį purvą, kaip ir ant virtuvės grindų.

- Aišku, - tarė jis. - Aš suprantu. Mes atvyksime kaip įmanoma greičiau. Gal net šiandien, jei spėsime. Ačiū jums.

- Mes darome, ką galime, - atsakė Goldmenas. - Bet galbūt mes jau per seni. Galbūt, Luisai, galbūt mes visada buvome per seni.

- Ar Elė sakė dar ką nors? - paklausė Luisas.

Goldmeno atsakymas Luiso širdžiai nuskambėjo kaip laidotuvių varpas:

- Ji daug kalbėjo, bet aš supratau tik tiek: "Paskou sako, kad jau per vėlu".

Luisas pakabino ragelį ir užsigalvojęs nuėjo atgal prie viryklės, gal ketindamas toliau ruošti pusryčius, gal atidėliodamas tai, ką turėjo padaryti. Tačiau vidury virtuvės jį užliejo silpnumo banga, pilkuma uždengė akis, ir Luisas nualpo. "Nualpo" - teisingas žodis, nes jam atrodė, kad svaigulys truko labai ilgai. Luisas krito žemyn pro debesų ūką; jam atrodė, kad jis vartosi ore, atlikinėdamas dvigubas kilpas. Paskui sužeistas kelis trinktelėjo į grindis, ir smegenis pervėręs žėrintis skausmo virbas grąžino jam sąmonę. Luisas suriko. Iš akių ištryško ašaros. Kurį laiką jis sėdėjo ant grindų, negalėdamas atsistoti.

Pagaliau jis šiaip taip pakilo ir liko stovėti, siūbuodamas į šalis. Tačiau galva buvo aiški. O tai jau buvo gerai. Argi ne taip?

Paskutinį kartą kilo noras bėgti, šįsyk labai stiprus - Luisas net pasičiupinėjo mašinos raktelius, pūpsančius kišenėje. Jis sės į "Civiką" ir dums į Čikagą. Pasiims Elę ir važiuos toliau. Aišku, per tą laiką Goldmenai supras, kad kažkas negerai, bet Luisas vis tiek išsiveš Elę - pagrobs ją, jei reikės.

Paskui jo ranka nuslydo nuo raktelių. Norą bėgti užmušė ne tuštumos ir ne kaltės jausmas, net ne neviltis ir didelis vidinis nuovargis. Luisą sulaikė pėdsakai ant virtuvės grindų. Jis įsivaizdavo, kaip jie tęsiasi per visą šalį - iš

pradžių į Ilinojų, paskui į Floridą. Per visą pasaulį, jei reikės. Tu gavai tai, ko nusipelnei, ir *tai*, ko nusipelnei, atsekė į tavo namus.

Vis tiek ateis diena, kai jis pravers duris ir pamatys už jų stovintį Geidžą - pamišusią buvusio Geidžo parodiją; prašiepusią lūpas, žvelgiančią kvailomis geltonomis akimis, kurios kadaise buvo skaisčiai mėlynos. Arba Elė iš ryto atidarys vonios duris, o vonioje sėdės Geidžas su skersai išilgai randuotu kūnu, - tragiško įvykio žymėmis, - švarus, bet dvokiantis kapu.

O taip, toji diena ateis - Luisas neabejojo.

- Kaip aš galėjau taip kvailai pasielgti? - paklausė jis tuščio kambario, vėl kalbėdamasis pats su savimi, bet nepergyvendamas dėl to. - Kaip galėjau?

Tai sielvartas, o ne kvailybė, Luisai. Yra šioks toks skirtumas... nedidelis, bet esminis. Sielvartas, kuriuo minta tos kapinės. Jų galia auga, sakė Džadas, ir jis buvo teisus - daugiau, negu auga. Toji vieta dvigubina savo galią, trigubina, didina šimteriopai. Ji pasikrauna jėgų ne tik iš žmogaus sielvarto. Ji suėda žmogaus protą. Atima sugebėjimą susitaikyti. Ir todėl žuvo tavo sūnus, žmona ir turbūt geriausias tavo draugas. Štai taip. Kai tu pernelyg ilgai delsi susitaikyti su artimo žmogaus mirtimi, vidury nakties į tavo namus pasibeldžia aklina tamsa.

Aš nusižudysiu, pagalvojo Luisas. Tikriausiai ir tai suplanuota, ar ne? Aš turiu lagaminėlyje viską, ko tam reikia. Tai buvo numatyta iš pat pradžių. Laidojimo žemė, Vendigo ar kas kitas viską iš anksto suplanavo. Galia privertė katiną išbėgti į kelią, tikriausiai ir Geidžą privertė išbėgti į kelią, galia sugrąžino Reičelę namo, bet tik tada, kai viskas buvo paruošta. Pagal jos planą ir aš turiu nusižudyti... ir aš noriu nusižudyti.

Bet reikia užbaigti darbą, ar ne?

Taip. Reikia.

Reikia pagalvoti apie Geidžą. Geidžas tebėra čia. Kažkur čia.

Luisas nusekė paskui pėdsakus į valgomąjį, į svetainę, paskui laiptais aukštyn. Čia jie buvo sutrypti, nes Luisas nepastebėjęs užlipo ant jų, kai leidosi žemyn. Pėdsakai vedė į miegamąjį. Geidžas buvo čia, nustebo Luisas. Geidžas buvo čia. Ir tada pamatė, kad jo lagaminėlis atsegtas.

Jo turinys, kurį Luisas visada tvarkingai sudėliodavo, buvo sujauktas. Bet Luisas netruko pastebėti, kad skalpelis dingęs. Jis užsidengė

veidą rankomis ir kurį laiką taip sėdėjo. Iš jo gerklės veržėsi tyli nevilties aimana.

Pagaliau Luisas vėl atidarė lagaminėlį ir ėmė naršyti po jį.

Vėl laiptais žemyn.

Girgžtelėjo atidaromos sandėliuko durys. Atsilapojo ir vėl užsitrenkė indauja. Greitai sugirgždėjo skardinių atidarytuvas. Galiausiai atsidarė ir užsidarė garažo durys. O paskui namas liko stovėti tuščias gegužės saulėje, koks buvo tuščias prieš metus rugpjūtyje, laukdamas naujų gyventojų... kurių vėl lauks ateityje. Tikriausiai dabar tai bus jauna sutuoktinių pora, dar be vaikų (bet su planais ir viltimis). Du linksmi jauni žmonės, mėgstantys "Mondavi" vyną ir "Liovenbrau" alų. Jis tikriausiai bus Šiaurės Rytų Banko kreditų skyriaus vedėjas, ji - neseniai baigusi mokslus stomatologė, o gal optometristo asistentė su trejų metų darbo praktika. Jis priskaldys pliauskų židiniui, o ji patrauks į misis Vinton lauką, skindama rudenines gėles stalui papuošti. Ji mūvės velvetines kelnes su aukštu juosmeniu, o šviesius plaukus - ryškiausią dėmę po pilku dangumi - bus susirišusi į uodegą. Ir nenujaus, kad virš jos galvos vėjyje šoka nematomas "Grifas". Jaunieji sveikins save su tuo, kad jie tokie neprietaringi ir šaltakraujiški, kad nusipirko šį namą nepaisydami jo istorijos. Jie papasakos draugams, kad namas buvo paskubomis parduotas už pusę kainos, ir pajuokaus apie vaiduoklį rūsyje. Tada visi išgers dar po stiklą "Mondavi" ar "Liovenbrau" ir susės lošti trik-traką.

Ir galbūt jie turės šunį.

61

Luisas stabtelėjo pakelėje, kol "Orinko" sunkvežimis, pakrautas cheminėmis trąšomis, pradundėdo pro šalį. Tada perėjo gatvę ir nuėjo link Džado namo. Jo šešėlis sekė iš paskos, pakrypęs į vakarus. Rankoje Luisas laikė atidarytą skardinę su maistu katėms.

Čerčas pastebėjo jį ir atsitūpė, išpūtęs akis.

- Sveikas, Čerčai, - tarė Luisas, apžiūrinėdamas tylų namą. - Nori ėsti?

Jis pastatė skardinę ant “Ševeto” kapoto. Čerčas nušoko nuo mašinos stogo ir pradėjo ėsti. Luisas įsikišo ranką į striukės kišenę. Katinas atsigręžė, tarsi perskaitęs jo mintis. Luisas šyptelėjo ir pasitraukė per žingsnį į šalį. Čerčas ėmė ėsti toliau, o Luisas išsitraukė iš kišenės švirkštą, išėmė jį iš popierinio įpakavimo ir įtraukė septyniasdešimt penkis miligramus morfijaus. Tada įsikišo ampulę atgal į kišenę ir grįžo prie Čerčo. Katinas vėl nepatikliai atsigręžė į jį. Luisas šyptelėjo katinui ir paragino:

- Ėsk, Čerčai, ėsk. Hei-ho, pirmyn, ar ne?

Jis paglostė katiną jausdamas, kaip išsirietė padaro nugara. O kai Čerčas vėl pradėjo ėsti, Luisas sugriebė jį per dvokiantį pilvą ir įsmeigė adatą giliai į šlaunį.

Čerčas pašoko, stengdamasis ištrūkti, draskydamasis ir taškydamas seiles, tačiau Luisas tvirtai laikė jį, kol suleido visą švirkšto turinį. Ir tik tada paleido. Katinas nušoko nuo “Ševeto” šnypšdamas lyg virdulys, pašėlusiai žybčiodamas gelsvai žaliomis akimis. Adata ir švirkštas, likę kyšoti Čerčo šlaunyje, iškrito. Luisas nebekreipė į katiną dėmesio. Jo laukė dar vienas darbas.

Katinas nubėgo link kelio, paskui apsisuko ir leidosi atgal link namo, tarsi kažką prisiminęs. Tačiau pusiaukelėje pradėjo sverdėti. Nusigavęs iki laiptų, Čerčas užšoko ant pirmos pakopos, bet nuvirto ir liko gulėti ant žemės, silpnai kvėpuodamas.

Luisas žvilgtelėjo į “Ševeto” vidų. Jeigu jam būtų reikėję dar vieno patvirtinimo, be akmens, atsiradusio jo širdies vietoje, būtų jį gavęs: ant sėdynės gulėjo Reičelės piniginė, šalikas ir lėktuvo bilietai, pabirę iš “Deltos avialinijų” aplanko.

Kai jis vėl pasisuko į verandą, Čerčo šonai jau nebevirpėjo. Katinas buvo negyvas. Vėl.

Luisas peržengė per jį ir užkopė laipteliais.

- Geidžai?

Prieškambaryje buvo šalta. Šalta ir tamsu. Žodis krito į tylą kaip akmuo į gilų šulinį. Luisas įmetė dar vieną.

- Geidžai?

Nieko. Net laikrodis svetainėje nebetiksėjo. Šįryt nebuvo kam jį prisukti. Bet ant grindų matėsi pėdsakai.

Luisas nuėjo į svetainę. Čia tvyrojo slogus, senas cigarečių kvapas. Luisas išvydo prie lango Džado krėslą. Krėslas buvo pastumtas į šoną, lyg senis staiga atsistojo. Ant palangės stovėjo peleninė, o joje gulėjo pelenų vamzdelis.

Džadas sėdėjo čia ir laukė. Ko laukė? Aišku, manęs. Laukė, kol grįšiu namo. Tik jis pražiopsojo mane. Kažkodėl pražiopsojo.

Luisas nužvelgė keturias alaus skardines, tvarkingai išrikiuotas į eilutę. Per mažai, kad užmigdytų senį. Galbūt jis atsistojo, norėdamas nueiti į tualetą. Kad ir kaip ten būtų, tačiau tai, kad Džadas pražiopsojo Luisą, negalėjo būti pa-prasčiausias atsitiktinumas.

Purvini pėdsakai prisiartino prie krėslo. Tarp jų matėsi keli neryškūs katino pėdų atspaudai. Tarsi Čerčas perėjo per kapo purvą, paliktą mažų Geidžo batukų. Paskui pėdsakai pasuko link durų į virtuvę.

Luisas nusekė paskui juos. Širdis garsiai plakė.

Jis atlapojo duris ir išvydo praskėstas Džado pėdas, senas žalias darbines kelnes, languotus flanelinius marškinius. Senis gulėjo išsikėtojęs didelėje džiūstančio kraujo baloje.

Luisas greitai užsidengė rankomis veidą, nenorėdamas šito matyti. Tačiau be reikalo: jis jau pamatė akis, Džado akis, kurios žvelgė į Luisą, kaltindamos jį, o galbūt ir patį save už tai, kad užvirė visą šitą košę.

Bet ar tikrai jis? pagalvojo Luisas. *Ar tikrai jis kaltas?*

Džadui papasakojo Stenis B. Steniui B. jo tėvas, o Stenio B. tėvui jo tėvas, paskutinis pirklys, prancūzas iš šiaurės šalies, supirkinėjęs kailius iš indėnų tais laikais, kai prezidentavo Franklinas Pirsas.

- Ak Džadai, atleiskite man, - sušnibždėjo Luisas.

Bereikšmės Džado akys žvelgė į jį.

- Atleiskite, - pakartojo Luisas.

Jo kojos tarsi pačios pajudėjo, ir jis mintyse grįžo į Padėkos dieną - ne vakarą, kai jiedu su Džadu nunešė katiną į Naminių Gyvūlėlių Kapynes ir už jų, bet pietus. Norma padėjo ant stalo keptą kalakutą, visi juokėsi ir šnekėjosi, abu vyrai gėrė alų, o Norma - baltą vyną; ir ji paėmė iš apatinio stalčiaus baltą batistinę staltiesę, kaip dabar ją ėmė Luisas; tik Norma patiesė staltiesę ant stalo ir prispaudė dailiomis alavinėmis žvakidėmis, o Luisas...

Luisas žiūrėjo, kaip staltiesė apgaubia Džado lavoną lyg nusileidęs parašiutas, uždengdama negyvą veidą. Beveik iš karto mažos tamsiai raudonos rožėlės sužydo baltame batiste.

- Atleiskite, - trečią kartą pratarė Luisas. - At...

Ir tada kažkas sujudėjo virš jo galvos, kažkas krebžtelėjo, ir žodis nutrūko tarp jo lūpų. Garsas buvo tylus, slaptas, bet *tikslingas.* O taip, Luisas tuo neabejojo. Garsas, kurį jis ir tikėjosi išgirsti.

Jo rankos norėjo drebėti, bet Luisas sulaikė drebulį. Jis priėjo prie virtuvinio stalo, uždengto languota klijuote, ir išsitraukė iš kišenės tris švirkštus. Išėmęs juos iš įpakavimo, tvarkingai sudėjo vieną šalia kito. Tada išsitraukė tris ampules ir į kiekvieną švirkštą pritraukė po tokią morfijaus dozę, kad ji būtų galėjusi ir arklį užmušti - arba bulių Hanratį. Tuščias ampules susikišo atgal į kišenę.

Tai padaręs, Luisas paliko virtuvę, perėjo svetainę ir sustojo laiptų apačioje.

- Geidžai?

Kažkur patamsyje virš galvos pasigirdo kikenimas - šiurpus bejausmis juokas, nuo kurio Luiso nugara pašiurpo.

Luisas ėmė lipti aukštyn.

Lipimas buvo labai ilgas. Luisas galėjo įsivaizduoti pasmerktąjį, kopiantį tokiais pat ilgais (ir kartu siaubingai trumpais) laiptais į kartuves - jo rankos surištos už nugaros, ir jis puikiai žino, kad prisišlapins į kelnes, jei daugiau nebegalės švilpauti.

Pagaliau Luisas pasiekė laiptų viršų ir sustojo, žvelgdamas į sieną, vieną ranką laikydamas kišenėje. Kiek laiko jis taip stovėjo? Luisas nežinojo. Jis juto, kaip pradeda netekti proto. Jausmas buvo aiškus ir tikras. Ir įdomus. Tikriausiai ir medis storai apsnigtomis šakomis taip jaustųsi vėtroje prieš pat nuvirsdamas - jei medžiai galėtų jausti. Jausmas buvo įdomus... ir tam tikra prasme linksmas.

- Geidžai, ar nori važiuoti su manimi į Floridą?

Kikenimas pasikartojo.

Luisas apsigręžė ir išvydo savo žmoną, kuriai jis kadaise dantyse atnešė rožę. Reičelė negyva gulėjo koridoriaus vidury. Jos kojos buvo praskėstos, kaip ir Džado, nugara ir galva rėmėsi į sieną. Ji atrodė kaip moteris, kuri užmigo beskaitydama lovoje.

Luisas priėjo prie žmonos.

Sveika, brangioji, štai tu ir namie.

Kraujas buvo ištiškęs ant sienų apmušalų idiotiškais pavidalais. Reičelės kūnas buvo subadytas - dešimtį kartų, dvi dešimtis, kas žino. Tai padarė Luiso skalpelis.

Staiga Luisas išvydo ją, iš tiesų išvydo ir pradėjo klykti.

Jo šūksniai skardžiai aidėjo name, kur dabar gyveno ir vaikščiojo tik mirusieji. Luisas rėkė - mirtinai išbalęs, išpūtęs akis, pasistojusiais piestu plaukais. Garsas sklido iš jo burnos kaip pragaro varpai - riksmas, kuris reiškė ne meilės, bet proto žūtį. Prieš jo akis vienu metu iškilo visi siaubingi vaizdai: Viktoras Paskou, mirštantis ant ligoninės kilimo; Čerčas, grįžtantis su žaliais plastiko trupiniais tarp ūsų; Geidžo kepuraitė ant kelio, pilna kraujo; ir dar padaras, matytas Mažojo Dievo Pelkėje, padaras, išvertęs medį, padaras geltonomis akimis - Vendigo, šiaurės kraštų dvasia, kurios prisilietimas sukelia neapsakomą apetitą.

Reičelė nebuvo tik užmušta.

Kažkas pabuvojo... kažkas pabuvojo ant jos.

(!TARKŠT!)

Tarkštelėjo Luiso galvoje. Tarsi kažkokia relė išsilydė ir perdegė, tarsi trenkė žaibas, tarsi atsidarė durys.

Luisas pakėlė akis, tebejausdamas gerklėje virpantį riksmą, ir pagaliau išvydo Geidžą. Jo burna buvo ištepta krauju, smakru tekėjo seilės, prašiep-tose lūpose švietė pragariška šypsena. Vienoje rankoje jis laikė Luiso skalpelį.

Geidžas puolė. Luisas negalvodamas atsitraukė į šalį, ir skalpelis pralėkė pro pat jo veidą. Padaras susverdėjo. *Jis toks pat nerangus, kaip Čerčas,* pagalvojo Luisas ir spyrė jam. Geidžas drėbėsi žemėn. Nieko nelaukdamas, Luisas šoko ant jo ir keliu prispaudė ranką su skalpeliu.

- *Ne,* - iškvėpė padaras. Jo veidas persikreipė. Akys žvelgė su tūžminga neapykanta. - *Ne, ne, ne...*

Luisas užčiuopė kišenėje vieną švirkštą ir išsitraukė. Reikėjo paskubėti. Padaras po juo buvo slidus kaip taukuota žuvis ir nepaleido iš rankos skalpelio, kad ir kaip Luisas spaudė keliu jo riešą. Padaro veidas mirguliavo ir keitėsi tiesiog Luiso akyse. Tai buvo negyvas Džado veidas atmerktomis akimis, sukritęs Viktoro Paskou veidas nesąmoningai judančiomis akimis, paties Luiso veidas, lyg atspindys veidrodyje, mirtinai išblyškęs ir beprotiš-kas. Paskui jis vėl pasikeitė ir tapo išsišiepusiu, šnypščiančiu miško padaro veidu - žema kakta, negyvos geltonos akys, ilgas, aštrus, dvišakas liežuvis.

- Ne, ne, ne-ne-ne...

Padaras staigiai išsirietė po Luisu. Švirkštas išlėkė Luisui iš rankos ir nuriedėjo koridoriaus grindimis. Luisas čiupo iš kišenės kitą švirkštą ir įsmeigė adatą tiesiai Geidžui į nugarą.

Padaras suklykė ir ėmė taip raitytis, kad vos nenumetė Luiso. Luisas piktai sušvokštė, išsitraukė iš kišenės trečią švirkštą ir įbedė jį į Geidžo ranką, suleisdamas visus vaistus, kiek buvo. Tada pašoko ir ėmė atatupstas trauktis koridoriumi. Geidžas lėtai atsistojo ir nusvirduliavo iš paskos. Penki žingsniai, ir skalpelis iškrito jam iš rankos. Ašmenys įsmigo į medinę grindų lentą, kotas liko styroti. Dešimt žingsnių, ir keista geltona ugnis padaro akyse ėmė blėsti. Dvylika, ir jis suklupo ant kelių.

Tada padaras pakėlė galvą, ir Luisas išvydo savo sūnų - savo tikrą sūnų, nelaimingu, skausmo perkreiptu veidu.

- *Tėveli!* - suriko Geidžas ir nuvirto kniūbsčias.

Luisas minutėlę pastovėjo, paskui atsargiai priėjo prie Geidžo, saugodamasis apgavystės. Bet nebuvo jokios apgavystės. Padaras nepašoko, išskėtęs pirštus. Luisas patyrusiu judesiu kyštelėjo ranką po Geidžo kaklu ir užčiuopė pulsą. Paskutinį kartą gyvenime jis elgėsi kaip gydytojas. Jis klausėsi tol, kol neliko nieko - nei viduje, nei išorėje.

Kai padaro širdis pagaliau nustojo plakusi, Luisas atsistojo ir nusverdėjo į tolimiausią koridoriaus kampą. Ten susirietė į kamuoliuką ir prisispaudė prie sienos. Jis pagalvojo, kad taps mažesnis, jei įsikiš į burną nykštį, tad taip ir padarė.

Luisas ištupėjo taip beveik dvi valandas... o paskui pamažu jam į galvą įsismelkė baisi ir ak-kokia-viliojanti mintis. Luisas išsitraukė nykštį iš burnos, garsiai pokštelėdamas, atsistojo ir...

(hei-ho, pirmyn!)

nuėjo vykdyti savo sumanymo.

Kambaryje, kur slėpėsi Geidžas, Luisas nutraukė nuo lovos paklodę, atsinešė į koridorių ir suvyniojo į ją savo žmonos kūną - švelniai, su meile. Jis niūniavo dirbdamas, bet pats nesuvokė to.

Džado garaže buvo benzino. Šalia šienapjovės stovėjo raudona penkių galonų talpos skardinė. Daugiau negu pakankamai. Luisas pradėjo nuo virtuvės, kur Džadas tebegulėjo po Padėkos dienos staltiese. Jis apliejo staltiesę, paskui išėjo į svetainę, laikydamas skardinę apverstą, užpylė gintaro spalvos skysčio ant sofos, ant žurnalinio staliuko, ant kėdžių. Paskui palaistė laiptus ir miegamojo grindis. Pasklido stiprus ir aštrus benzino kvapas.

Džado degtukai gulėjo ant cigarečių pakelio šalia krėslo, kuriame jis taip nesėkmingai budėjo. Luisas paėmė juos. Prisiartinęs prie prieškambario durų, uždegė vieną degtuką, metė sau per petį ir išėjo į verandą. Sprogimas driokstelėjo iškart, šilumos banga nutvilkė Luisui sprandą. Luisas užtrenkė duris ir kurį laiką pastovėjo verandoje, stebėdamas oranžinius blyksnius už Normos pasiūtų užuolaidų. Tada perėjo verandą ir akimirkai stabtelėjo prie laukujų durų, galvodamas apie alų, kurį jiedu su Džadu gėrė čia prieš milijoną metų, klausydamiesi duslaus ugnies ūžimo namo viduje.

Paskui apsisuko ir išėjo.

62

Stivas Mastertonas išsuko į kelią priešais Luiso namą ir iškart pastebėjo dūmus. Degė ne Luiso namas, bet kitas, stovintis anapus gatvės. Jis priklausė tam senam antinui, Luiso kaimynui.

Stivas atvažiavo čionai šįryt, nes nerimavo dėl Luiso - labai nerimavo. Kai Čarlton pasakė, kad skambino Reičelė, Stivas nusistebėjo, kur galėjo dingti Luisas... ir ką jis galėjo sumanyti.

Nerimas buvo neaiškus, tačiau įkyrus. Stivas suprato, kad nenusiramins, kol pats nenuvažiuos pas Luisą ir neįsitikins, kad viskas gerai... taip gerai, kaip gali būti tokiomis aplinkybėmis.

Pavasario oras stebuklingai ištuštino universiteto ligoninę, ir Sarendra pritarė Stivo sumanymui - jis ir vienas susidoros, jei kas atsitiks. Todėl Stivas užšoko ant savo “Hondos”, kurią išlaisvino iš garažo tik praėjusį savaitgalį, ir pasuko į Ladlou. Galbūt jis ir pernelyg greitai varė motociklą, tačiau nerimas ginė pirmyn. Ir dar Stivą persekiojo absurdiškas jausmas, kad jau per

vėlu. Aišku, kvaila buvo taip galvoti. Tačiau duobutė po skrandžiu maudė lygiai taip pat, kaip praėjusį rudenį, kai atsitiko toji nelaimė su Paskou. Jo nepaliko niūri nuojauta ir slegianti neviltis. Stivas nebuvo religingas žmogus (koledže jis du semestrus buvo Ateistų sąjungos nariu ir išstojo iš jos tik tada, kai jo kuratorius labai konfidencialiai užsiminė, kad toji narystė gali sutrukdyti Stivui gauti stipendiją). Bet jis, kaip ir bet kuris kitas žmogus, jautėsi paveldėjęs kažkokias biologines ar bioritmines savybes, laikomas nuojauta. O Paskou mirtis tarsi davė toną visiems metams. Tai buvo prasti metai, be jokios abejonės. Du Sarendros giminaičiai pateko į kalėjimą dėl kažkokių politinių dalykų, ir Sarendra pasakė Stivui manąs, jog vienas iš jų - dėdė, kurį Sarendra labai mylėjo - dabar tikriausiai jau nebegyvas. Sarendra verkė, ir visada puikiai nusiteikusio indėno ašaros išgąsdino Stivą. O Čarlton motina susirgo mastektomija. Ryžtingoji medicinos sesuo abejojo, ar motina išgyvens dar bent penkerius metus. Pats Stivas po Paskou mirties dalyvavo ketveriose laidotuvėse: savo žmonos sesers, žuvusios autoavarijoje; pusbrolio, kurį nutrenkė elektra (susilažinęs bare, jis bandė įrodyti galįs įkopti į elektros stulpą); savo senelio ir, žinoma, Luiso sūnaus.

Stivas nuoširdžiai pamilo Luisą ir norėjo įsitikinti, kad jam neatsitiko nieko blogo.·Pastaruoju metu Luisui teko pereiti tikrą pragarą.

Išvydęs dūmų kamuolius, Stivas pirmiausia pagalvojo - štai dar viena auka po Paskou, kuris mirdamas tarsi pralaužė kažkokį barjerą tarp šių paprastų žmonių ir nepaprastos nesėkmių grandinės. Tačiau taip galvoti buvo kvaila. Tuo labiau, kad Luiso namas stovėjo sveikutėlis. Grakštus ir ramus Naujosios Anglijos architektūros pavyzdys bolavo vidurdienio saulėje.

Žmonės bėgo link senojo antino namo. Įsukęs motociklą į Luiso priekinį kiemą, Stivas pastebėjo, kaip kažkoks žmogus užbėgo ant degančio namo laiptelių, prisiartino prie durų ir tuoj pat atsitraukė. Ir teisingai padarė; po sekundės durų stiklas sprogo, ir pro skylę išsiveržė liepsnos. Jeigu tas kvailys būtų atidaręs duris, būtų iškepęs gyvas.

Stivas nulipo nuo motociklo ir pastatė jį, akimirkai užmiršęs Luisą. Jį užkerėjo senoji ugnies misterija. Prie namo buvo susirinkęs gal pustuzinis žmonių. Visi, išskyrus aną drąsuolį, kuris lūkuriavo ant Krendolų vejos, laikėsi saugaus atstumo. Staiga sprogo verandos langai. Stiklai išlėkė į orą. Drąsuolis pasilenkė ir nubėgo šalin. Liepsnos lyg godžios rankos graibė vidinę verandos sieną, balti sienos dažai atšoko pūslėmis. Stivui bežiūrint, vienas lengvas ratano krėslas ėmė rūkti ir sprogo ugnyje.

Pro traškesį bei ūžesį Stivas išgirdo, kaip drąsuolis skardžiai ir absurdiškai linksmai suriko:

- Neužgesins! Tikrai neužgesins! Jei Džadas liko viduje, bus jau iškepęs! Šimtus kartų sakiau jam, kad nelaikytų name kreozoto!

Stivas prasižiojo šūktelėti per gatvę, ar kas nors iškvietė gaisrines, bet tuoj pat išgirdo artėjančias sirenas. Gaisrines iškvietė, tačiau anas drąsuolis buvo teisus: namas pražuvo. Liepsnos šokinėjo per pustuzinį išdužusių langų; pro žalias rytinio kraigo stoglentes švietė ugnis.

Stivas nusisuko, prisiminęs Luisą - bet jei Luisas čia, argi jis nebus su kitais prie Krendolų namo?

Ir staiga Stivas pačiu akies kampeliu kažką pastebėjo.

Asfaltuoto Kridų įvažiavimo keliuko gale prasidėjo laukas, peraugantis į ilgą, žemą kalvą. Vis dar žalios smilgos buvo jau aukštai sužėlusios, nors buvo tik gegužė. Tačiau Stivas pamatė taką, nušienautą beveik taip pat rūpestingai, kaip žolė golfo aikštelėje. Takas vingiavo šlaitu link žalios ir tankios miško linijos horizonte. Ten, kur blyški smilgų žaluma ribojosi su sodria medžių žaluma, Stivas pastebėjo kažką judant - baltą tolstantį blyksnį. Jis beveik iškart dingo, tačiau Stivas buvo įsitikinęs, kad matė žmogų, nešantį didelį baltą ryšulį.

Tai Luisas, pagalvojo Stivas, nors taip tvirtinti nebuvo jokio racionalaus pagrindo. *Tai Luisas, ir tau reikia kuo greičiau jį pasivyti, nes nutiko kažkas baisaus, ir nutiks kažkas dar baisiau, jeigu tu jo nesulaikysi.*

Stivas neryžtingai stoviniavo lauko pakrašty, mindžikuodamas nuo vienos kojos ant kitos.

Stivai, berneli, tu dedi į kelnes iš baimės, ar ne?

Taip. Jis siaubingai bijojo, nors ir be jokios priežasties. Tačiau tuo pat metu jautė kažkokią... kažkokią...

(trauką)

taip, kažkokią trauką. Stivą traukė tas takelis, vingiuojantis į kalvą ir tikriausiai tolyn į mišką. Juk takelis turi kažkur vesti, argi ne taip? Visi takeliai kažkur veda.

Luisas. Neužmiršk apie Luisą, mulki. Juk tu atvažiavai čionai dėl Luiso, neprisimeni? Tu atvažiavai į Ladlou ne prakeiktų miškų tyrinėti.

- Ką tu ten radai, Rendi? - sušuko drąsuolis, bandęs įsigauti į degantį namą. Stivas gerai girdėjo jo balsą - vis dar šaižų ir kažkodėl optimistišką.

Rendžio atsakymą beveik užgožė artėjančių sirenų gaudesys:

- Pastipusį katiną.

- Sudegusį?

- Neatrodo sudegęs, - atsakė Rendis. - Tiesiog pastipęs.

Ir Stivo protas negailestingai patvirtino: taip, ten buvo Luisas. Sakytum, pokalbis anapus gatvės buvo susijęs su tuo, ką jis pastebėjo ar manė pastebėjęs.

Tad Stivas greitai nužingsniavo taku, palikęs gaisrą užpakaly. Jis gerokai suprakaitavo, kol pasiekė pamiškę, ir apsidžiaugė, atsidūręs medžių pavėsyje. Čia saldžiai kvepėjo pušimis ir eglėmis, žieve ir sakais.

Pasiekęs mišką, Stivas staiga metėsi bėgte, pats nesuprasdamas, kodėl bėga ir kodėl širdis plaka dvigubai greičiau. Oras švilpdamas veržėsi į plaučius ir iš jų. Kalva ėmė leistis, ir takas buvo visiškai lygus, tad Stivas galėjo pasileisti žemyn visu greičiu, bet arką, žyminčią įėjimą į Naminių Gyvūlėlių Kapynes, jis pasiekė lėta ristele. Dešinį šoną, tuoj po pažastimi, varstė dieglys.

Stivas beveik nepastebėjo antkapių ratų - suplotos skardos stačiakampių, lentų ir skalūno nuolaužų. Jo akys buvo įsmeigtos į kraupų reginį kitoje apvalios laukymės pusėje. Stivas žiūrėjo į Luisą, kuris lipo per išlaužą priešingai visiems gravitacijos dėsniams. Jis kopė į statų šlaitą žingsnis po žingsnio, žvelgdamas tiesiai priešais save kaip užhipnotizuotas arba kaip lunatikas. Rankose Luisas nešėsi baltą ryšulį, kurį Stivas pastebėjo akies krašteliu dar Kridų kieme. Iš arti neliko jokios abejonės - tai buvo žmogaus kūnas. Iš po baltos paklodės kyšojo viena pėda, apauta juodu žemakulniu bateliu. Stivas pasibaisėjęs suprato, kad Luisas neša Reičelės kūną.

Luiso plaukai buvo visiškai žili.

- Luisai! - sušuko Stivas.

Luisas nedvejojo, nestabčiojo. Jis pasiekė išlaužos viršūnę ir ėmė leistis į kitą pusę.

Jis nukris, pagalvojo Stivas. *Kol kas jam velniškai sekėsi, neįtikėtinai sekėsi, bet dar kiek, ir jis nukris, ir gerai, jei susilaužys tik koją...*

Bet Luisas nenukrito. Jis nusileido į kitą išlaužos pusę, laikinai dingo iš akių ir vėl pasirodė, žingsniuojantis tolyn į mišką.

- Luisai! - vėl pašaukė Stivas.

Šįsyk Luisas sustojo ir atsigręžė.

Stivas nustėro, išvydęs jį. Ne tik Luiso plaukai buvo žili. Jo veidas taip pat atrodė kaip seno seno žmogaus veidas.

Iš pradžių Luisas nepažino Stivo. Paskui jo veidas po truputį nušvito, tarsi kas suko reostatą jo smegenyse, lūpos sutrūkčiojo. Stivas suprato, kad Luisas bando nusišypsoti.

- Stivai, - prabilo jis neryžtingu, užlūžusiu balsu. - Sveikas, Stivai. Aš noriu ją palaidoti. Atrodo, teks kasti duobę plikomis rankomis. Tai gali užtrukti iki tamsos. Žemė ten labai akmenuota. Gal tu nori man padėti?

Stivas prasižiojo, bet nepajėgė pratarti nė žodžio. Nepaisant nuostabos, nepaisant siaubo, jis iš tiesų *norėjo* padėti Luisui. Kažkodėl šiame miške tai atrodė visai teisinga, labai... labai natūralu.

- Luisai, - pagaliau išstenėjo jis, - kas atsitiko? Viešpatie brangiausias, kas atsitiko? Ar ji... ar ji žuvo gaisro metu?

- Aš pernelyg ilgai delsiau su Geidžu, - atsakė Luisas. - Kažkas įsigavo į jį, nes aš per ilgai delsiau. Bet su Reičele bus kitaip, Stivai. Aš žinau, kad bus kitaip.

Jis susverdėjo, ir Stivas suprato, kad Luisas pamišęs - jis matė tai visiškai aiškiai. Luisas buvo pamišęs ir be galo išvargęs. Tačiau kažkodėl būtent nuovargis išsigandusiam Stivui pasirodė svarbesnis.

- Aš sutikčiau, kad tu man padėtum, - tarė Luisas.

- Luisai, net jei aš norėčiau tau padėti, aš negalėčiau perlipti per šitą medžių krūvą.

- Galėtum, - atsakė Luisas. - Tikrai galėtum. Tik reikia žengti tvirtai ir nežiūrėti žemyn. Štai ir visa paslaptis, Stivai.

Luisas nusisuko ir nuėjo gilyn į mišką, kad ir kiek Stivas jį šaukė. Minutėlę Stivas dar matė baltą paklodę, šmėkščiojančią tarp medžių. Paskui ir ji dingo.

Stivas pribėgo prie išlaužos ir negalvodamas ėmė kopti per ją. Iš pradžių jis prisilaikė rankomis, bandė repečkotis, paskui atsistojo stačias. Vos tik jis taip padarė, pajuto beprotišką džiugų jaudulį - tarsi įkvėpęs gryno deguonies. Stivas *patikėjo*, kad gali įkopti į išlaužą, ir įkopė. Žengdamas greitai ir užtikrintai, jis pasiekė viršūnę. Ten akimirką pastovėjo žiūrėdamas, kaip Luisas pėdina taku - taku, kuris tęsėsi kitoje išlaužos pusėje.

Luisas atsigręžė ir pažvelgė į Stivą. Rankose jis laikė savo žmoną, susuktą į kruviną paklodę.

- Tu gali išgirsti garsus, - šūktelėjo Luisas, - garsus, primenančius žmonių balsus. Bet tai klykauja gagaros į pietus link Prospekto. Garsas toli sklinda. Net keista.

- Luisai...

Bet Luisas jau nusisuko.

Stivas vos nenusekė iš paskos - jis beveik pasiryžo tam.

Aš galėčiau padėti jam, jeigu jis nori... ir aš noriu padėti jam. Tas tiesa. Ten vyksta kažkas daugiau, negu atrodo iš pirmo žvilgsnio, ir aš noriu žinoti, kas vyksta. Tai labai... taip... labai svarbu. Tai kažkokia paslaptis.

Ir tada po viena Stivo pėda lūžo šaka. Lūžo garsiai, sausai pokštelėjusi lyg startinis pistoletas. Garsas privertė Stivą atsipeikėti. Jį persmelkė siaubas. Jis nerangiai apsisuko, išskėtęs rankas į šalis. Jo burna ir liežuvis iš baimės pasidengė gleivėmis, veidas persikreipė kaip žmogaus, kuris staiga pabunda ant dangoraižio stogo krašto, iki kur atėjo miegodamas.

Reičelė negyva, tikriausiai tai Luisas užmušė ją, Luisas pamišo, visai pamišo, bet...

Bet Stivas juto, kad tai blogiau negu pamišimas, daug blogiau. Tuose miškuose glūdėjo tarsi koks magnetas, kuris savo trauka veikė jo smegenis. Stivas juto, kaip jį traukia ten, kur Luisas nusinešė Reičelę.

Nebijok, eik taku... eik taku ir pamatysi, kur jis veda. Tu išvysi ten kažką tokio, Stiverinai, kažką tokio, apie ką negirdėjai Leik Foresto Ateistų Sąjungoje.

O paskui tos vietos balsas Stivo galvoje staiga nutilo - galbūt todėl, kad tai dienai jai užteko peno, ir ji nustojo domėtis Stivu. Stivas lyg girtas žengė du žingsnius atgal. Subraškėjo šakos, ir viena Stivo koja nėrė tarp susipynusių šakų. Aštrios nuolaužos nutraukė batą ir susmigo Stivui į pėdą, kai jis pabandė išsilaisvinti. Stivas nusirito atgal į Naminių Gyvūlėlių Kapynes, tik per stebuklą išvengęs aštraus smaigalio, grėsusio perskrosti jam pilvą.

Jis pašoko ant kojų ir baimingai apsidairė nesuprasdamas, kas jam atsitiko... jei išvis kažkas atsitiko. Jau dabar patirtas įvykis ėmė atrodyti lyg sapnas.

Ir staiga iš tankaus miško anapus išlaužos, tokio tankaus, kad net skaisčiausią dieną ten tvyrojo žalia prietema, atsklido griausmingas duslus juokas. Stivas negalėjo net įsivaizduoti, kokio dydžio padaras galėjo taip juoktis.

Jis puolė bėgti be vieno bato ir bandė rėkti, bet negalėjo. Jis tebebėgo, kai pasiekė Luiso namą, ir tebebandė rėkti, kai pagaliau užvedė savo motociklą ir išlėkė į 15 plentą. Jis praūžė tik per kelis colius nuo atvažiuojančios iš Breverio gaisrinės mašinos. Jo plaukai po šalmu stovėjo piestu.

Per tą laiką, kol nusigavo iki savo buto Orone, Stivas beveik visai užmiršo buvęs Ladlou. Jis paskambino į ligoninę, kad negaluoja, išgėrė vaistų ir atsigulė į lovą.

Vėliau Stivas Mastertonas visai nebeprisiminė tos dienos... nebent giliuose sapnuose, kokie būna paryčiais. Ir tuose sapnuose jis regėjo, kaip kažkoks milžiniškas padaras lenkiasi prie jo ir tiesia į jį nežmonišką ranką... bet paskutinę sekundę atsitraukia.

To padaro akys buvo geltonos spalvos ir žėrėjo kaip priešrūkiniai žibintai.

Kartais Stivas pašokdavo iš tokio sapno rėkdamas, išplėtęs akis, ir pagalvodavo: *Tu manai, kad tai tu rėki, bet iš tiesų tai klykauja gagaros į pietus link Prospekto. Garsas sklinda toli. Net keista.*

Bet jis nežinojo, neįstengė prisiminti, iš kur galėjo atsirasti tokia mintis. Kitais metais Stivas susirado darbą kitame šalies krašte, Sent-Luise.

Nuo tada, kai jis paskutinįsyk matė Luisą Kridą, iki išvykimo į Vidurio Vakarus Stivas daugiau nė karto nepabuvojo Ladlou miestelyje.

Epilogas

Policininkai atvažiavo popiet. Jie daug klausinėjo, bet jų balsuose nesigirdėjo įtarimo. Pelenai buvo dar karšti, dar niekas nenaršė po juos. Luisas atsakė į policininkų klausimus. Jie, atrodo, liko patenkinti. Jie kalbėjosi lauke, ir Luisas buvo užsidėjęs kepurę. Tai buvo gerai, nes pamačius jo žilus plaukus, policininkams galėjo kilti daugiau klausimų. O tai galėjo baigtis bloguoju. Taip pat buvo gerai ir tai, kad Luisas mūvėjo pirštines darbui sode. Jo rankos buvo kruvinos ir sužalotos.

Tą naktį Luisas dar ilgai po dvylikos dėliojo pasiansą.

Jis kaip tik iš naujo maišė kortas, kai išgirdo atsidarant užpakalines namo duris.

Tu gausi tai, ką užsitarnavai, ir, anksčiau ar vėliau, tai, ką užsitarnavai, ateis pas tave, pagalvojo Luisas.

Jis neatsigręžė, artėjant lėtiems, girgždantiems žingsniams. Luisas toliau žiūrėjo į kortas. Pamatęs pikų damą, uždengė ją delnu.

Žingsniai nutilo tiesiai už jo nugaros.

Tyla.

Šalta ranka nusileido Luisui ant peties. Reičelės balsas buvo šaižus, pilnas purvo.

- *Brangusis*, - pratarė padaras.

1979 vasaris - 1982 gruodis

"Gyvulėlių kapinės" - pirmasis Stephen'o King'o Rinktinių raštų tomas. "Eridano" leidykla įsigijo visų geriausių Stephen'o King'o romanų išimtines leidybines teises. Netrukus lietuviškai galėsime perskaityti ir kitus šio bene žymiausio XXa. rašytojo daugiamilijoninius bestselerius: "Kristina", "Tamsioji pusė", "Mizerė", "Vilkolakio ratas", "Uždegančioji žvilgsniu", "Drakono akys", "Talismanas" ir daugelį kitų.

Viso planuojama išleisti per 20 tomų.

Stephen King

GYVULĖLIŲ KAPINĖS
Romanas

Redaktorius G.Aleksonis
Dailininkas A.Šimakauskas

Formatas 84x108 1/32. Popierius ofsetinis. Garnitūra 10 p.
SL Nr. 2021. Ofsetinė spauda 11sąl.sp.l.
Užsakymo Nr. 503 Kaina sutartinė.
Išleido "Mažasis Eridanas", 3009 Kaunas, Partizanų 4.
Tel. 79-78-37, 73-39-67.
Rinko ir maketavo UAB "Litera", Laisvės al. 86.
Spausdino Adomo Jakšto spaustuvė,
Girelės 22, 4320, Kaišiadorys.

DAUGIAMILIJONINIS BESTSELERIS

Luisas ir Reičelė Kridai.
Ideali jauna šeima, kurioje auga
du žavūs vaikučiai.
Nusipirkę namą tikisi laimingai sulaukti
senatvės ir... mirties.
Tad giltinė nelaukia; netrukus ji jau
šiepia savo aštrius grasius dantis. Deja,
paaiškėja, kad yra dalykų kur kas
baisesnių nei pati Mirtis...